فەرهەنگی مۆزیک

نووسینی
ئەسعەد قەرەداخی

فەرهەنگی مۆزیک

سیانزە هەزار زاراوە،
سەدوچوار نیگار ئامێری مۆزیکایی

نووسین و لێکدانەوەی
ئەسعەد قەرەداخی

هەرچەند بیرم لە دەوڵەمەندی زوانی کوردی و، زەنگینی و ڕەنگینی هونەرە مۆزیکییەکەی دەکردەوە،
لەلایەك خرۆشی دەیگرتم و لەلایەکیــتر نیگەرانی لەوەی کە چۆن خەرمانی هونەری کوردیی
لە دەشتی بێکەسیدا دەدرێتە بەر باڕەشی ڕۆژگار و بەدەستانی نامۆ، شەنوکەو دەکرێت.
ئەم دیمەنە وەك تارماییەك هەمیشە لە پێشچاومدا دەهاتودەچو و کەوتبوومە
نێو گێژاویەوە، نەمدەزانی چۆن خۆم هەڵدەمە نێو ئەو تارماییەوە و مشتێك
لە نهێنیەکانیهەڵگۆزم و بیانهێنمەوە نێوجیهانی ڕۆشناییەوە. بۆ چەند
ساڵێك کەوتمەخۆم تا بە پشتیوانی خودێ و هاوکارانی دڵسۆز
کەوتمەسەر گوڵەوەچنی ئەو وشانەی دەشێن لە توێی
نووسراوێکدا وەك زاراوە کۆبکرێنەوە، بەناوی
فەرهەنگی مۆزیك

..... پێشـکەش .....

* بە تیپی مۆسیقای سـلێمانیی کە هەر لە سـەرەتای دامەزراندنییەوە و تاکو ئێستا لە داهێنان و والاکاری هونەرییدایە.
* بەو تیپ و کەسـایەتییە هونەریـیانەی کە خزمەت بە هونەری کوردسـتانی دەکەن.

سـوپاس و پێزانینم بۆ.....

* ئەو بەڕێـز و خۆشـەویستانەی لە دوور و لە نـزیک هاوکار و هانـدەرم بوون و دڵسـۆزانە بە هانامەوە هاتـن.

کورتکراوەی ئەو زوانەی زاراوەکەی لێوە وەرگیراوە

Ar	عارەبیی
Av	ئاڤێستایی
Az	ئازەریی
Br	بەڕبەڕیی
Bu	بولگاریی
Ch	چینیی
E	ئینگلیزیی
F	فەڕەنسایی
Fa	فارسیی
G	ئەڵمانیی
Gr	یۆنانیی
H	هەنگاریی
Hb	عیبریی
Hn	هیندیی
I	ئیتالیایی
J	ژاپۆنیی
Kr	کوردیی
L	لاتینیی
P	پورتوگاڵیی
Ru	ڕووسیی
S	ئیسپانیاییی
Sc	سکاندناڤیایی
Tr	تورکیی

Contents ناوەڕۆک

لاپەڕە	بابەت
Preface	بەربووره
Introduction	پێشـەکی
1	A
29	B
50	C
89	D
116	E
129	F
147	G
166	H
188	I
198	J
201	K
207	L
214	M
251	N
262	O
276	P
294	Q
298	R
314	S
355	T
378	U
381	V
391	W
394	X
395	Y
396	Z
401	سـەرچاوەکان

بەناوی خودێی پەروەردگار

بەربوورە Preface

گوڵەوەچنی وشـەگەلێك و، گێژان و بێژان و داڕشـتنیان بۆ ڕۆنانی زاراوەیەك...زۆر لە نووسـین و وەرگێڕان سـتەمترە، چونكە لە هەموو زوانێكدا وەك پەرداخكردن و بـیرازاندنی فەرسـەنگێك وایە بۆ هەڵچنینی تەلارێك بەشـێوەیەكی هەنداز و نەخشـین. واتە داڕشـتنی وشـەزاراوەیەك كە تەواو مانای زوانەیی و فەلسەفەیی خۆی ببەخشێت.

ئێمەی كورد لەم مەیدانەدا كەم ئەزموون و سسترەوین كە دەشێت هۆیەكەی بگەڕێتەوە بۆ چەند فاكتەرێكی وەك..ژێردەسـتەیی و پاوانكردنی زوانی دایك وەك پێویسـت، دابڕین لە جیهانی دەوەرە و كەمتەرخەمی و....چەند هێندێكیتر.

لەم چەند دواسـالآنەی سـەتەی بیسـتەم و سـەرەتا ساڵەی ئەم سـەتەی ئێستاماندا لە باشووری كوردسـتان بە ئازادانە بەبێ هیچ سـانسـۆرێكی داگیركەر گەلێك چالاكی لە گشـت بوارەكانی هونەریی و ڕۆشـنبیرییدا بە ئەنجامدەدرێت. ئەم هەلە ڕەخسـاوە بۆتەهۆی ئەوەی گەلێك ڕۆشـنبیری بەتوانا كە جارانی ژێرەسـتە نەیاندەتوانی بیروڕا و توانای بەهرەیی خۆیان هەڵێنجێنن و بیخەنە بەردەستی خوێنەواران، ئێسـتا بە دەیان و سـەدان گۆڤار و پەڕاو لە چاپدەدرێن كە تێیاندا هەیە جێی دڵخۆشـییە و ئومێدی ئەوەیان لێدەكرێت كە ببنە ژێدەر و سەرچاوەیەك بۆ لێتۆژینەوە و لێكۆڵینەوە.

خوێنەری هێژا... ئەم نووسـینەی كە لەبەر دەسـتدایە تایبەتە بە زاراوە مۆزیكیەكان...بەری ڕەنجی چەند سـاڵێكمە كە پێوەی خەریكبووم تا گەیاندوومەتە ئەوەی ببێتە بەرهەمێكی هونەری لە بواری مۆزیكدا.

سـەرەتا... بەپاڵپشـتی چەند سـەرچاوەیەكی عارەبـی كەوتمە ڕەشنووسـی، هەرچەندە نە نیاییم {قەناعەتم} پێدەهات و نە تێری دەكردم چونكە پێشـەكی دەمزانی تەنیا هەر بەو سـەرچاوانە وەك پێویسـت كارەكەم بۆ ناهێنرێتە ئەنجام، لەبەرئەوەی كە زوانی عارەبـی ئەگەرچـی زوانێكی بالآ و بێغەوشە بەڵام كە لەو سـەرچاوانەی ورد دەبوومەوە، بۆم دەردەكەوت دانەران و نووسەرانی لە ڕووی لایەنە مێژوویی و هونەریەكانەوە زۆر لایانداوە بەلای خۆیاندا و زۆریش پەراوێزانە ئاوڕیان لە غەیری خۆیان داوەتەوە، جارێ خۆ هونەری كوردی مەگەر لەنێو سـەدان نووسـراو و بڵاووكراوەدا تەنیا چەند دانەیەكی كەمی بەویژدان بە چەند دێڕێك ئەگەر ئاماژەیان پێدابێت. لە سـەرچاوە توركییەكاندا هەر بە هەمان شێوە و بگرە خراپتر، لە سەرچاوە فارسیەكانیشدا ئەگەر باسیش كرابێت وەك لەهجەیەكی ئێرانی/مەحەللی{وەك خۆیان دەڵێن} و بە بەشێك لە كەلتووری خۆیان دەزانن.

ئەم گەڕان و پەیجوریەم بووە تەگەرەیەكی گەورە لەبەردەمدا و وەك پێویست نەمدەتوانی لەسـەر كارەكەم بەردەوام ببم. بەڵام لە كۆتاییەكانی سـاڵی **1996**ز كاتێك ڕووم لە هەندەران كرد و لە وڵآتی سـوید گیرسـامەوە، بەدەم خوێندنمەوە چكەچكە كەوتمە هەڵدانەوەی ڕەشنووسەكانم و لێوەیڕا بزێویی كەوتە گیانمەوە بۆ گەڕان بەدوای سـەرچاوە ئاوروپاییەكان كە بەڕاسـتی بۆمدەركەوت لەنێو زەریایەكی قووڵ و بەرینی زانست و هونەردام. خۆشبەختانە دەرووی زۆر لایەنم بەئاسانی بۆ كرایەوە، بەرەبەرە كەوتمەخۆم و دەستمكرد بە خوێندەنەوە و كۆكردنەوە و هەڵگۆزینـی ئەو ژێدەر و چاووگانەی كە لەباربوون بۆ زاراوە مۆزیكییەكان ئەویش بە بەكارهێنانی زۆر سـەرچاوە و ژێدەری تایبەت بە هونەر بە هەموو لایەنەكانیەوە، هەروەها زوانەفەرهەنگی ئەو میللەتانەی كە ڕۆڵیان هەبووە لە دانانی زاراوە مۆزیكیەكاندا وەك ئیتالیایی، فەڕەنسـایی، ئەڵمانیایی، ئینگلیزیی و ئیسپانیایی ئەویش بە پەیداكردنی وەرگێڕاوی ئەو فەرهەنگانە بۆ زوانی ئینگلیزی، سـوێدی یاخود عارەبـی. ئەم فرە سـەرچاوانە بوونە وزە و پاڵهێزێكی وا كە بەخۆشم بوێرم بكەومە لێكدانەوە و ڕاڤەی زۆر لە زاراوانەی كە چ لە زوانەكەمانەوە نزیكن و چ پەیوەندی تەواویان بە هونەری مۆزیكی كوردییەوە هەیە.

بەتایبەتیی لێکدانەوەی زوانەوانی و هونەری بۆ ناوی ئەو دەســگامۆزیکیە خۆرەلآتیانەی کە ئێمە لەگەڵ میللەتانی دراوسێدا هاوبەشین کە هەر میللەتەیش لە دیدەی خۆیەوەڕا لێکیانیداوەتەوە.
بەداخەوە ئێمەی کورد لەم چەند سالآنەی دواییەدا کەوتینەوە خۆمان ئەگەرچی لەملاو لەولا هەوڵی چکەچکەی چەند مۆزیکزانێکی دڵسۆز دەدرێت بۆ ڕاستکردنەوە و شیکردنەوەی هونەریانەی زۆر لەو دەســگایانە و هێنانەوەی بۆ باوەشی زێدی ڕەســەنی.
خوێنەری هێژا....ئەمەی کە بەندە بۆ ڕۆشنبیری کوردی بە بەرهەمی هێناوە مشتێکە لەو خەرمانەی کە هەردەم شـەنوکەوی تێدادەکرێت و هەرگیزیش تەواوبوونی بۆ نیە. کانیاوێکی سـازگاری ئاوێسـەر ئاسـایە کە چەندە لێی بنۆشـرێت تینوێتی ناشـکێنێت.
هیوادارم بەم کۆمەڵە زاراوەیە کە خۆی دەدات لە نزیکەی سیانزەهەزار وشــە و سـەدوچوار ئامێری مۆزیك{ئەوانەی کە زۆر باون}...توانیبێتم گچکەخزمەتێکی زۆر ڕاشکاوم بە زوانە شیرینەکەی کوردستان و هونەرە مۆزیکە ڕەسـەنەکەیم کردبێت. ئێوەی بەڕێزیش بە سینەیەکی فراوان و گیانێکی کوردەواریانەوە پەسـەندی بکەن و لەو کەموکوڕیانەیش ببوورن کە تیایدا بەرچاودەکەوێت. بەئومێدی ئەوەی کەسانی دڵســۆز هەنگاوی دروستـر و بنیادتر بنێن بۆ بەرهەمی بەپێزتر!!!!.
بۆ بزاواندن و دەوڵەمەندکردنی زوان و هونەر و ڕۆشنبیریی کوردیی/مان بەشێوە و سیمایەکی شیاوتر و پەســەندتر..... .

ئەســعەد قەرەداخــــی
ســوید
2708ك/2008ز

پێشـەکی Introduction

گەلی زیندوو...ئەو گەلەیە کە خاوەنی گەوهەر گەنجینەیەکی پڕ لە کەلەپوور بێت و نەخشین و ڕازاوە بێت بە مێژوویەکی دێرین لە سترانومۆزیك، پەندی پێشـینان و چەندین چەندین فۆلْکلۆریـــتر.
کورد...کە خاوەنی ئەم گەنجینەیە، لەو نەتەوە هەرەدێرینانەی ئەم ناوچەی خاوەرمیانەیە و کوردستانیش بۆتە زێد و نیشـتمان بۆی کە تاکو ئێسـتا لە سـایە و پەنایدا بە زوانێکی پاراوڕەسـەنی فرەلاوژە{فرەلەهجە} و ڕازاوە بە بەهاترین ئاکار و نەرێتی کوردسـتانیی توانیویەتی ناسنامەی خۆی بپارێزێت. یەکێك لەو بنەما بژێو و ڕۆشـنە هەرە سـەرەکییانەی کە سیما و ناسـنامەی کوردسـتانێتیی و ژیانی کوردەوارییمانی هەڵگرتووە...ئەو هونەرە پاکوبێگەرد و پاراوە کە پێیدەوترێت هونەری کوردیی، یاخود بڵێین هونەری ستران و مۆزیکی میلليی و فۆلْکلۆرییە کوردسـتانییەکان.
بەم هونەرە یەزدییە جوان و سـاکارهەندازیە..کورد بۆ سـەتان و هەزاران ساڵ و تا ئێستایش توانیویەتی دەشـتودەر و کەژوکێو و دۆڵونشـێو بزرنگێنێتەوە، ئاوێزی بۆن و بەرامەی مێرگوزار و تارای سـپی و بەورشـەی سـەر ترۆپکی کەژ و چیاوان و هاژەی بەخوڕە بەفراوی چەم و ڕوباران بێت. تایبەتمەندییەکی وەهای لێوەڕا هەڵێنجێنێت کە ڕەسـەنایەتیی و مۆرگی کوردەواریی لە هەنکەڕێ{حونجەرە}ی هەموو کوردێکی دەنگـخۆش و دەستـڕەگێندا ڕەنگبداتەوە.
ئەوەی جێی دڵخۆشـییە....ئەم چەشنە تایبەتمەندیەیە کە بە ئاشکرا و بە باشـی پەیپێدەبرێت و بە ڕوونی لە میللەتانی دەرودراوسێ جیادەکرێتەوە. ئەو هەنکەسروشـت و مۆرگە تایبەتمەندییەیە کە لەم هونەرەیدا هەیە و لە میللەتەکانیـتردا تاڕادەیەك بەدیـناکرێت.
بۆ ڕاستیی ئەم بەڵگەیەیش..ئەو دەنگە جۆرانجۆرەیە کە چ بە سـترانی تەنیا و چ بە هاویاری ئامێرەمۆزیکییەکان لە چەندین ئاهەنگ و بۆنەی شین و شایی و سوران و زەماوەند و سەماوەند و چەمەری و لاوانەوە و گەلێك بواریتردا دێنەبەرچاو.
گەر بکەوینە ئاخاوتن لەمەڕ ئەم هونەرە زیندەبەهایە، دەبێت پەنابەرینە بەر مێژووی هەرە دێرینی ژیانی کوردەواریی و هۆگریی ئەو ژیانە بە سرۆتە بەزموڕەزمی ئەو ئایین و ئایینزا هەرەدێرینانیەی وەك زاردەشـتیی و یارسـانیی و ئێزدیی و مانیی و ئەلەڤـیی{عەلەویی}کە لە هەڤوت (ئامۆژگاریی) و سـرۆت و بۆنەکانیاندا ڕەنگیانداوەتەوە.
سـەرەتای سـەرهەڵدانی دینی زاردەشـتیی و بڵاوبوونەوەی کیاستەکانی....دەشێت دابنرێت بە سـەرەتای وەگەڕخستنی دەنگی بەسـاز و ڕەزمی بەزمیو (بە بەزم) بەچەشـنو ڕەنگێکی وەها پیرۆز و سـپەنتا {موقەددەس}و بەهادار کە شـیاوی دەرباری ئاهۆرامزدا بێت. پێدەچێت کە هەر ئەم ڕەوشە ئایینیە بووبێتە سـرۆیەکی هونەری بۆ کەسانی بەهرەمەند کە ئەوەندەیتر بایەخ بەو لایەنە هونەرییە بدەن بـیکەنە هەوێنی کارنامەکانیان.
بێگومان، ئەم ستران و مۆزیکانەی کە بە دەماودەم بۆمان ماوەنەتەوە، هەر لەو ڕۆژگارەوەڕا بەشـێوەیەکی ژیرانە بنجی لەسـەر بناخەئاوازێك داکوتاوە، ئەو ئاوازانەیـش کە لەدواییدا زاراوەی دەسـگا/ی بەسەردا بڕا توانرا بۆ چەند دانەیەکی بپۆلێنرێن وەك:- دەسـگای ڕاسـت، بەیات، سـێگا، چوارگا، نەوا، ناوەند (نەهاوەند)، سـەبا، ماهوور....هتد. دەبێت ئەوەیشمان لەیادنەچێت کە دەشێت ڕەگەژۆی زۆربەی ئەو دەسـگا مۆزیکایانە و زاراوەکانیان لە کورسـتانەوەڕا بەتایبەتیییش بەری خۆرەڵاتەکەی سـەریهەڵدابێت و بە ناوچەکانیتری کوردسـتاندا بەئاسـانی تەشـەنەی کردبێت. لەو بڵاوبوونەوەیەیشدا وای لێبێت کە هەر تێرە و خێڵێك لە ناوچەکەیدا، هەر ڕەوەند و کۆچڕەو و دەوارنشینێکیش لە گەشتی گەرمیان و زۆزانیدا، بۆنەیەکی تایبەت بۆ خۆی بگێڕێت، بەچێژ و ڕەنگێکی کاریگەری مۆرگ کوردستانیانە بۆ نەوە دوا نەوە بەجێبهێڵێت.
ئەڵلآوەیسی، ئایئای، زەندبەیات، بەیات، سـەفەر، کورد، گاتار(قەتار)، خاوکەر، نیوەشەو، خۆرشـیدی، هەوشـار، نەورۆز، هۆرامیی، هۆرە، لاوك و حەیران، زەمزەمە، فەیلیی، بەختیاریی و....چەندین ناوی دیکە لە دەسـگا و دەسگازا و شـێووگ Form دیکە.

زۆر جاریش بەدوایدا گرێبەستەی چەندین سترانی ڕەزمین Rhythmic دەکرێت کە پێیدەوترێت بەستە بۆئەوەی ئەوەندەیتر ببێتە دیمەنێکی بەچەش و پڕخرۆش و پەژارەڕەوێن.
مرۆڤی کوردستانی...وەنەبێت بەم چەشن و شێوازە وەستابێتەو، بەڵکو هەر بەدەمیشیەوە بەشێوەیەکی هونەریانە لە داهێنان و دروستکردنی هەندێك مۆزیکئامێری ساکاردا بووە و توانیویشیەتی کە بەشێوەیەکی ڕێسایانە بەکاریانبهێنێت، لەوانەیش شمشاڵ و جووزەلە، نەی و شانەی، بلوێر و تەمووره، ساز، گەورگە، گەواڵ، تەپڵ و دومبوك، شەیپوور، شیشوم، چەنگ، کاسە، زوڕنا، باڵابان، سەنتوور، کەمانچە و چەندین ئامێریتر.
کە لە هەر بابەتە هونەرییەکی وەهایش دێینە ئاخاوتن، بۆماندەردەکەێت زۆر لایەنی گرنگی سەرەکی و لاوەکی خۆی پێوە دەئاڵۆزێنێت و بەهیچ جۆرێکیش ناکرێت ئاستن بکرێن. بۆ نموونە هەر لایەنێك لە زانستەکانی چ سروشت و چ ناسروشت وەربگرین و بمانەوێت بزانین تا چ ڕادەیەك ژیانی پساتی گۆڕیوە و بەرەو پێشکەوتن و پاشکەوتنی بردووە...دەبێت لاپەڕەکانی مێژوو هەڵبدینەوە تاکو بزانین و بتوانین بەردەبناخەی گەڕان و لێکۆڵینەوەی لێوەڕا دابنێین. جا مەبەست لێرەدا ئەوەیە کە دەبێت مرۆڤ بۆ چەلاندن و ڕێکوپێکردنی ڕەباز و لێکۆڵینەوەکەی پەنا بۆ هەموو لایەنێکی ژیان بەرێت بەڵام زۆر بە وریایی و ژیرانە، لەوانەیش لایەنی مێژوویی، بویار{واقیع}ی جیۆگرافیی و دیمۆگرافیی و....گەلەك لایەنیتر کە دەبێت بەشێوەیەکی زانستانە و ژیرانە و **بوێرانە** بهەرسێنرێن و بکرێنە هەوێنێکی بەپێز بۆ بەرهەمهێنانی نووسینێکی ڕێکوپێك.
ئەوەی جێی داخی گرانە....بەدرێژایی ئەم چەرخ و ڕۆژگارانە بارودۆخێکی وا لەبار جارێك بۆ کورد هەڵنەکەوتوە کە بتوانێت وەك میللەتانی دیکە، ئارشیف و بەڵگەنامەی خۆی وەك پێویست بپارێزێت. دەشێت زۆر هۆیش بووبێت کە بووبێتە ئاستەنگ و تەگەرە لەڕێی ئەمەدا، لەوانەیش:_
* لە سەروو هەمویانەوە....نەبوونی دەسەڵاتێکی ڕامیاریی کە توانیبێتی ناسنامەی ئەو دەسەڵاتە وەك نەتەوە بکات و بیپارێزێت، زۆری ئەو میرنشینانەی کوردستان کە دەسەڵاتداربوون بنەماڵەیی بوون و ژێرخانێکی ڕۆشنبیریی نەتەوەیی و نیشتمانیی ئەوتۆیان نەبووە کە تەواو لە دەسەڵاتڕەوییەکەیاندا ڕەنگبداتەوە و برەوی پێبدرێت و ڕەگەژۆی بەناخی هزری مرۆڤی کوردستانییدا داکوتێت. بەداخەوە تاکو ئێستایش ئێمەی کورد لە هەر گێژاوی نەبوونی ئەو دەسەڵاتەداین و بەو لاوازییەوە هەر دەناڵێنین.
* نەبوونی یاخود لاوازیی بیر و هەستی نەتەوایەتیی و نیشتمانیی لای مرۆڤی کوردستانیی و خۆ باربۆکردنەکردن بەو بنەمایانەی کە دەبنە بەهێزکردنی ئەو بیر و هەستە.
* ڕۆڵی ڕاڤەکردنی دین بەشێوەیەکی چەوت، بەشێوەیەك کە لە ناوەڕۆکە پیرۆزەکەی لابدات ئەویش بە فتوادانی هەندێك لایەن سەهەند و پەرگڕ و کەسانی نزیك بە دەسەڵات ... و بە حەرام و پاوانکردنی هونەر بەگشتیی، وای لێبێت کە تەنیا لە چەندۆکە بازنەیەکی داخراوی دیاریکراودا پەنگبخواتەوە وەك لە هەندێك ڕێبازگە و ئاییـنزاکاندا بەدیدەکرێن.
* بوونی کوردستان وەك مەیدان و گۆڕەپانێکی شەڕ و شۆڕی وێرانکار و تاڵان بەشێوەیەکی وەها کە تۆزقاڵێك پاشماوە و ئاسەواری وەها نەمێنێتەوە کە سەرلەنوێ بتوانرێت بناخەی ناسنامەی خۆی لەسەر هەڵبچنێتەوە.
ئەمانە و چەندین و چەندین هۆکاری دیکە.... بوونە هۆی دواخستنمان لە کاروانی هونەر و زانستدا.
پاش دەیان و سەدان ساڵ ونبوون و بێدەنگیی و دووربوون و....لە دواساڵەکانی سەتەی بیستەمەوە هەلێکی زێڕین بۆ کوردستانی باشوور هاتۆتە پێشەوە دوور لە پاوان و سانسۆر و دەسەڵاتی داگیرگەر.
لەم هەلە لەبار و زێرینەدا....ڕووی ڕاشکاویی و تکاکاریم دەکەمە ئەو هونەرمەندانەی کە لەنێو کوردستاندا بە پسپۆڕ و شارەزا و ....ناسراون تاوێك لە کاتی خۆشیی و ئاوازدانانی ئاهەنگی لابەلایی تەرخانبکەن بە دانانی بناخەبەردی ناسنامەی نەتەوەییمان ئەویش بە هێنانەوە و بوژاندنەوەی ئەو کەلتوورە هونەرییەی کە لە مێژە تاکو ئێستا داگیرکەرانی کوردستان تاڵانیان کردووە و کردوویانەتە موڵك و سەرچاوەیەکی سەرەکیی و بنەمایەکی بەپێز بۆ پەرەپێدانی کارەهونەرییەکانیان، سیما و ڕەنگ و مۆرگی هونەری خۆیانی بە بەردابکەن، ئەوەیشی کە ماوەتەوە بۆ ئێمەی کورد هەر پاشەڕۆ و لاساییکردنەوەیە و هیچیتر.

دواوته نەك كۆتايی...

بە ئاخاوتنێكی كەڵەبوێژی ئینگلیز لۆرد بیرۆن (Lord Byron(1788-1824
دەهێنمەوە كە لەگەڵ خۆیدا دەیكات و دەڵێت:-
ئاخۆ زانا... كێ بێت؟
لەوانەیە كەسـێك بێت نەتوانێت قسـەبكات!!!
ئەی ئەو كەسە.... كێ بێت لە ڕوویدا قسـەدەكات؟
ئەو كەسـە بێت كە هیچ نازانێت!!!!.
باشـە...ئەو كەسـە، كەی فێری زانیین دەبێت؟
لەوانەیە لە كاتێكی چاوەڕوان نەكراودا بێت.....
یاخود لە دەرفەتێكدا كە هەر ئارەزوو بەهاتنی نەكات !!!!!

A

ئایۆلیەن هارپ
Aeolian harp

ئۆتۆهارپ
Autoharp

Accordion ئاکۆردیۆن

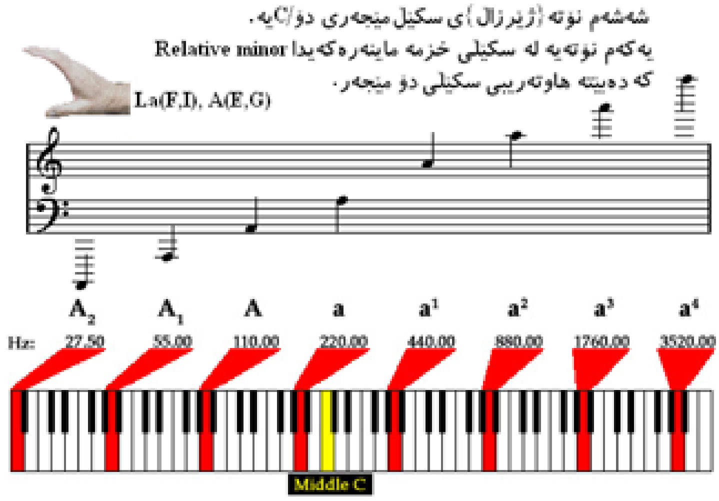
شەشەم نوتە (ژێرزال)ی سکێل مێجەری دۆ/Cیە.
یەکەم نوتەیە لە سکێلی خزمە ماینەرەکەیدا Relative minor
کە دەبێتە هاوتەریبی سکێلی دۆ مێجەر.
La(F,I), A(E,G)
A2 A1 A a a1 a2 a3 a4
Hz: 27.50 55.00 110.00 220.00 440.00 880.00 1760.00 3520.00
Middle C

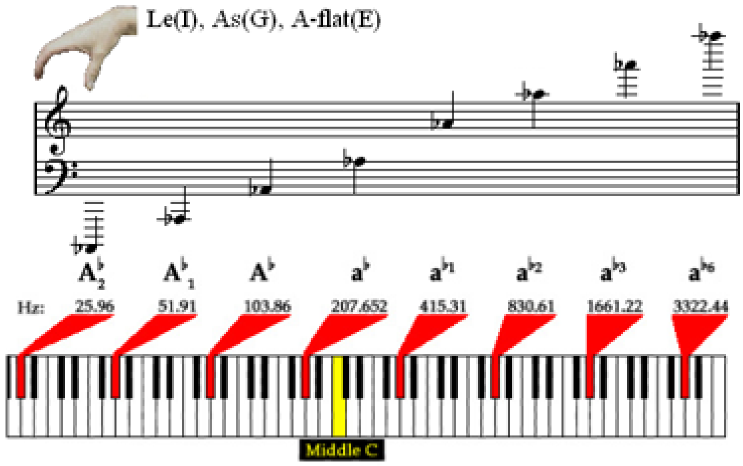
Le(I), As(G), A-flat(E)
Hz: 25.96 51.91 103.86 207.652 415.31 830.61 1661.22 3322.44
Middle C

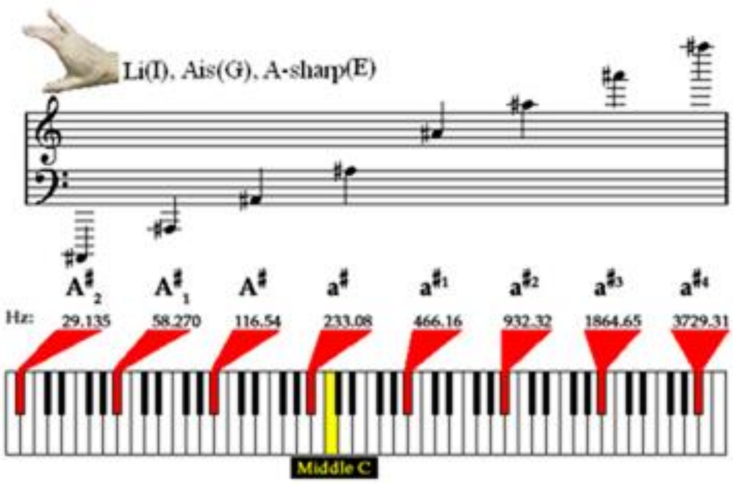
Li(I), Ais(G), A-sharp(E)
Hz: 29.135 58.270 116.54 233.08 466.16 932.32 1864.65 3729.31
Middle C

A

مۆزیک.... هونەرە، زانستە، زوانە... .   پەندی دانایان

A-tone(E,G), La(I,F)
ئا.....، یاخود تۆنی/لا.... شەشەمین پلەدەنگە لە پایەتۆن*Tonic*ی دۆ/Cوە کە پێیدەوترێت تۆنی ژێرزاڵ*Subdominant*. یەکەم نۆتەی سکێڵی خزمە ماینەرەکەیەتی کە دەبێتە هاوتەریبی دۆ ـ مێجەر.

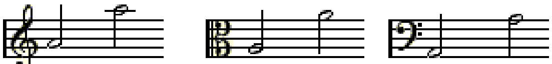

لە ساڵی1939زدا کۆنفرانسی جیهانی لە لەندەن گەیشتە ئەو بڕیارەی کە ئیتر لەمەودوا ستاندەر فریکوێنسی*Standard frequency* بۆ پەردە *Pitch*ی لا/*A* لە دەنگەواری چوارەم/A4دا یەکسان بێت بە 440Hz، جاران لە سەردەمی مۆزیکزانانی وەك هایدن *Hayden*، مۆزات، باخ و بێتهۆڤن یەکسان بوو بە422,5Hz بۆ هەمان پەردە.

A
لا...بە پیتی گەورەی لاتینی ئاماژەیە بۆ کۆردیی لا ـ مێجەر سیانیی*A-major triad*.

a
لا...بە پیتی بچووکی لاتینیی ئاماژەیە بۆ کۆردیی لا ـ ماینەر سیانیی*A-minor triad*.

A double flat(E), La double-bémol(F)
دەبڵ بیمۆڵ لە سکێڵی دۆ ـ مێجەر/*C-major*.

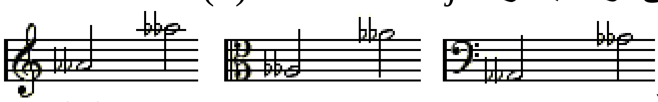

A duoble-sharp(E), Aisis(G)
لا- دەبڵ دێز لە سکێڵی دو ـ مێجەر.

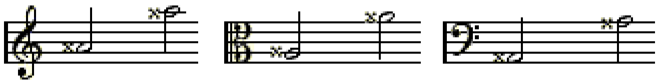

A-flat(E), As(G), La-bemolle(I), La-bémol(F)
لا ـ بیمۆڵ.

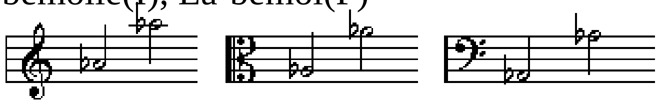

A-flat major(E), As-dur(G)
لا بیمۆڵ ـ مێجەر.

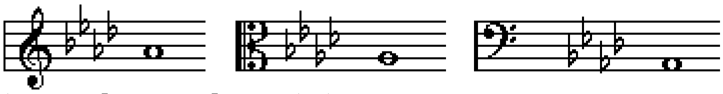

A-flat major scale(E), As-dur Tonleiter(G)
سکێڵی لا بیمۆڵ ـ مێجەر.

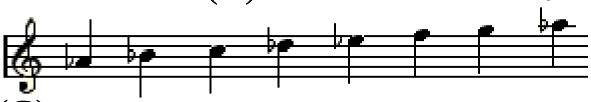

A-flat minor(E), As-moll(G)
لا بیمۆڵ ـ ماینەر.

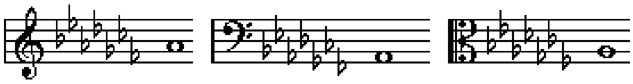

A-major(E), A-dur(G), La-majeure(F), La-maggiore(I)
لا-مێجەر.

A-major scale(E)
سکێڵی لا- مێجەر.

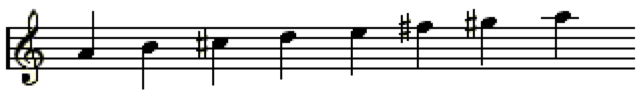

A-minor(E), A-moll(G), La-mineur(F), La-minore(I)
کلیلەکانی لا ـ ماینەر.

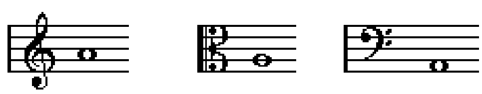

A-sharp(E), Ais(G), La-dièse(F), La-diesis(I) لا ـ دێز.

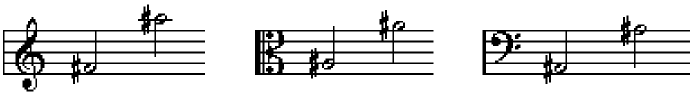

A-sharp minor(E), Ais-moll(G) لا دێز ـماینەر.

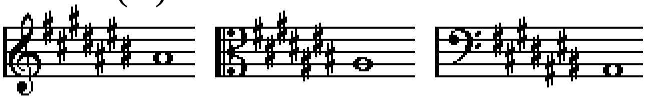

A-sharp major scale(E) سکێڵی لا دێز ـ مێجەر.

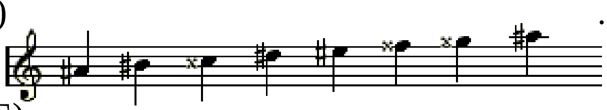

Ab(G), Off, Mute off(E) کپکردن، وەلاخستن.
A-Ballata(I), In the style of a ballad(E) لە چەشنی باڵاد.
A ballad(I) سترانێك لە چەشنی باڵاد *Ballad* کە سترانێکی ساکاری سروشتیە لە داناندا.
Abandonnê(F) بە ئازادییەکی بێسنوور.
A-Battuta(I), Strictly in time(E) ڕەزمگرتن بەوردی.
Abbandonandosi(I), Freedom(E) ڕەهابوون.
Abandonné(F), Abandono(I), Free and easy(E) ئاسان و ئازاد.
بۆ نموونە دەوترێت ژەنینێکی ئاسان و ئازاد *Avec abbandon(F),Con abbandono(I)*.
Abbandonare(I), With the beat(E) لەگەڵ لێداندا{مەبەست لە کێش(ڕەزم)وەرگرتندا}.
Abbandonatamente(I), Violently(E) بە توندی.
Abbassamento Di mano(I) ئاماژەپێدانی نزمبوونەوە بە جووڵەی دەست.
Abbassamento di voce(I), Lowering of the voice(E) نزمکردنەوەی دەنگ.
Abbellimento, Abbelitura(I), Embellishment, Ornament, Decoration(E), Décoration(F) ئۆڕنامێنت، نەخشاندن.

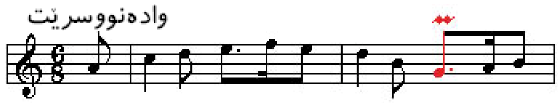

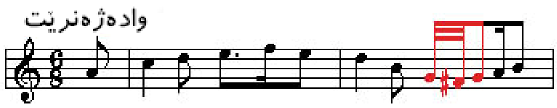

Abbellire(I), To ornament(E) نەخشدەکرێت، دەنەخشێت.
Abdämpfen(G), to dampen, to mute(E), Muet(F) کپبکرێت، میووتبکرێت.
Abbreviations(E), Abbreviazioni(I) کورتکراوەکان، بە کورتەی/*Abb.* ئاماژەی پێدەدرێت.
A bene placito(I), At pleasure(E) بەخۆشییەوە، بۆ گۆڕینی تێمپۆ، زێدەکردنی ئۆڕنامێنت یاخود گۆڕینی ئامێراندن *Instrumentation* بەو شێوەیەی ژەنیار پێیخۆشبێت.
A bene placito(I) ژەنینی پارچە مۆزیکێك بە ئازادی.
Aber(G), But(E), Mais(F) بەڵام.
Abgemessen(G), Measured(E), Mesuré(F), Misura(I) پێوراو، کێش{ڕەزم}گیراو.
Abgestoßen, Abstoßen, Absetzen (G), To play staccato(E) ژەنین بە ستاکاتۆ. پنتەپنت، پچڕپچڕ.

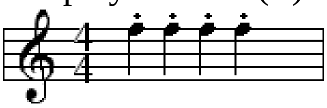

Ab initio(L), From the beginning(E) لە سەرەتاوە.
Abnehmend(G), Diminuendo(I), To soften gradually(E) بەرەو نەرمی.
Abschluss(G), Closing, End(E), Fermant, Fin(F) بەستن، کۆتایی.

Absolute music, Abstract music(E) مۆزیكی ڕەها، مۆزیكی ئامێراڵێكی *Instrumental* ڕها و ئازاد لە بەرنامە *Program* و سەرچاوەگۆ *Verbal reference* یەكی ڕوون و ڕەوان. بابەتەمۆزیكێكی بیستراو كە لەدوای نۆتەكانەوە نەبێت، واتە تەنیا دەنگە *Sound* و بەس، وەك بابەتە مۆزیكی باخ فیوگە *Bach fugue*.

Absolute pitch(E), Absolutes gehör(G) پەردەی ڕەها، شوێنی نۆتە لە سكێڵێكی مۆزیكاییدا كە بەپێی ژمارەی لەرینەوەكان لە چركەیەكدا *Vibration/sec* دیاریدەكرێت، ئاماژەپێدانی پانتاییە بۆ ناسینەوەی هەر تۆنێكی بیستراو چ بە ژەنین و چ بە چڕین.

Abstract(E) پاراوی مەتنی نووسراێك وەك نووسینی تێزێك *Thesis* یاخود تۆژینەوەیەك.

Abstrich(G), Down bow(E) كەوان بەرەو خوار.

Absatz(G) هەڵوێستە.

Abstand(G), Distance(E,F), Ablazione(I) میانەدەنگ.

Abwechselnd(G), Respectively(E), Rispettivamente(I) بەنۆبە، یەكبەدوایەك.

Academy(E) ئاكادیمیا، خوێنگای باڵا بۆ فێربوون، ڕیشەی وشەكە لە ئاكادیمیی*Academe* یۆنانییەوە هاتووە، سەردەمانی فەیلەسوفی یۆنانی ئیفلاتون*Plato*ە كە لە باخی ئاكادیمیا *Garden of Academe* وانەی بە شاگردەكانی دەوتەوە.

Academy Music(E), Académie d'Musique(F) ئاكادیمیای مۆزیك.

A-cappella(I), In the chapel style(E) كۆراڵ بەبێ ئامێری مۆزیك{لە كڵێسەدا باوە}.

A-capriccio(I), In the capriccious style(E) ژەنینی پارچە مۆزیكێك بە ئارەزووی ژەنیار.

Acathistus(Gr) ڕێونیشانی پیرۆزاندنی پاكیزە مەریەم بە شێوازی كڵێسەی بیزەنتیی.

Accalorandosi(I), Agitated(E), Agitâmes(F) هەست ورووژاو.

Accarezzevole(I), Caressingly(E) بەشێوازێكی دڵنەوایانە.

Accel. كورتكراوەی/*Accelerando*:

Accelerando(I), Acceleration(E) پەلەیی.

Accelerato(I), Accelerated(E) بەپەلە.

Accent(E,F), Accento(I) ئاكسنت، هەنك *Henık*، دەنگێكی جەخت لەسەركراو.

Accent marks(E) نیشانەكانی ئاكسنت كە بەرەبەرە بەرەو توندتر دەڕوات وەك لەم نموونەیەدا:-

Accentato(I), Accent the notes(E) ئاكسنتی نۆتەكان.

Accented passing note(E) نۆتەپاساوی ئاكسنتكراو، دەشێت بە ئاپۆجیاتۆرا*Appoggiatura* یەك یاخود دەنگناسازێك *Dissonance* دابنرێت كە لە لێدانێكی لاوازدا هەبێت.

Accentuare(I), Accessory note(E), Accentuer(F), Accentuieren(G) ئاكسنتاندن، پاگیریی و جەختاندن لەسەر تۆنێك، بۆ نموونە نۆتەی سەرەوە لە تریللەیەكدا *Trill* یاخود لە سەروو و خوارووی نۆتەكان لە گەڕانەوەیەكدا *Turn*. نۆتەی یاوەر كە زیاتر بۆ ڕازانەوە بەكاردەهێنرێت.

Accentuato(I) پاگیركردن و جەختاندن.

Accentuazione(I) پاگیربوون، جەختبوون.

Acchetandosi(I) سرەوتن، ئارامگرتن.

Acciaccato(I), Spread chord(E) دەنگەكانی كۆردێك كە هەر دەنگە و لە دەنگەكەیتر جیاوازبێت.

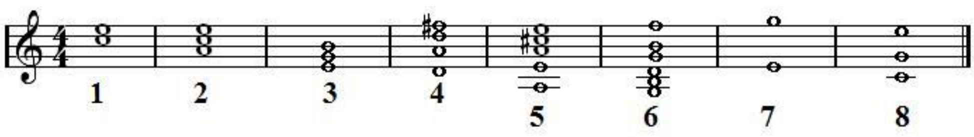

Acciaccatura(I), Crushed note, Grace note(E)   نۆتیله(گچکه نۆته) که تێمپۆی بۆ ناگیرێت.
هەندێك جاریش پێیدەوترێت کورته

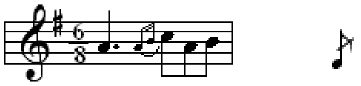

ئاپیۆجیاتورا *Short appoggiatura*.

Accidental(E),Accidento(I), Verzeichen,Versetzungszeichen(G)   هیمای تۆن گۆڕین،
گێری لاوەکی که تۆن بۆ بەرزی و نزمی دەگۆڕێت، هەر یەکەو لەم گۆڕانەیش شوێنی خۆی هەیه له دێره مۆزیکیەکاندا، بۆ نموونه:- هیمای تیژ *Sharp*، پانۆك *Flat* و سروشتاڵ *Natural*..... هتد.

نموونەی(1)

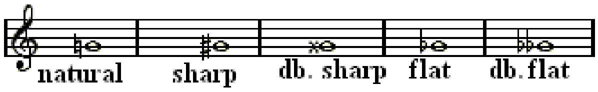

نموونەی (2)

notation	English	French	German	Italian	Kurdi
𝄪	double sharp	double dièse	Doppelkreuz	doppio diesis	دەبڵ دێز
♯	sharp	dièse	Kreuz	diesis	دێز
♮	natural, natural sign	bécarre, naturel	Auflösungszeichen, Quadrat	bequadro	سروشتەهێما
♭	flat	bémol	B, Be	bemolle	دەبڵ
𝄫	double flat	double bémol	Doppel-B, Doppel-Be	doppio bemolle	دەبڵ بیمۆل

Accidental Chord(E)   لاوەکەکۆرد، کۆردێك که دانەیەك یاخود پتر
له نۆتەیەکی تیادا نامۆبێت بۆ هارمۆنییه ڕاستیەکەی *Proper harmony*.

Acclamation(E,F)   هەلهەله لێدان، هاواری پیرۆزکردن و خۆشی دەربرین بۆ پێشوازیکردن له ئیمپراتۆر ئەویش به هاویاری مۆزیك. ئەم شێوازه له سەتەکانی/9ز و 10ز زۆر ڕەواجی هەبوو.

Accolada(I), Accolade(F), Brace(E)   ئاکۆلادۆ، بەستنی دوو هێڵاسۆ Staff یاخود زیاتر.

Accolatura(I), System(E)   سیستەم، پێڕەو، ڕژێم.

Accomodare(I), To mend(E)   هاوئاوازبوون.

Accompagnamento(I), Accompagne(F), Begleitet(G)   هاویاری، هاوژەنین،
ژەنینی پارچه مۆزیکێك لەلایەن تاکه ژەنیارێکەوه و ئامێرێکی تریش یان ئۆرکێسترا هاویاری بکات.

Accompagnano il canto(I), Accompanyinhg the song(E)   هاویاری ستران.

Accompagnateur(F), Accompanist(E)   هاویار، هاوژەن، هاوچڕ.

Accompagnato(I), Accompanying(E)   هاویاری، هاوژەنی.

Accompany(E)   جێبەجێکردن لەگەڵ یەکێکیتر بەڵام به ڕۆڵێکی لاوەکی*Subordinate*.

Accompanied fugue(E)   فیوگەی هاویار، شێوەیەکی فیوگەیه که تێیدا کۆرس هاودەنگی ئامێرەکان دەبێت.

Accoppiamento,Accoppiato(I), Coupled, Jioned together(E)   جووتبوو، بەند،
بەیەکەوه بەستن، وابەستەی نێوان دوو نۆته بەشێوەی کەوان.

Accoramento(I), Distress(E)   خەم و خەفەت.

Accorato(I)   خەمناك.

Accord(F), Akkord(G), Chord, Tuning, Ackord(E) Accordo(I)   ئاکۆرد،
کۆرد، ئاوێز، کۆردی سێ تۆن یاخود زیاتر له یەك کاتدا.

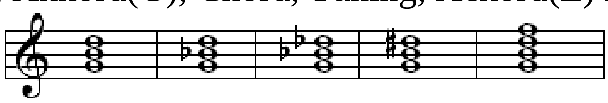

Accordance, Conformité(F)   کۆردانس، پلەی نزیکی گونجاندن *Concordance* و ناسازبوون *Discordance*ی میانەیەك.

Accordando(I)   ئاکۆردانڈۆ، بریتییه له زنجیره نۆتەیەك له ئۆپێرای شۆخیی *Comic opera* دا که به ئامێره ژێدارەکان له ئۆرکێسترایەکدا لێبدرێت، بۆ نموونه به ئامێری کەمانچه که نۆتەکانی له *g, d´, a´, e´´* دا دەژەنرێت.... .

Accordare(I), To be in tune(E) لە تۆنی ئاوازدا بێت.

Accordamento(I), Consonance(E), Cosonanza(I) دەنگی هاوکۆك و بەســاز.

Accordare(I), Accorder(F), Stimmen(G) هاوکۆکبوون، هاوســازبوون.

Accordatura(I) کۆککردنی ژێیەکان بە گوێرەی ئەو نۆتاندنەی دەخوازرێت.

Accordion(E), Accordéon(F), Ziehharmonika(G) ئاکۆردیۆن، مۆزیکئامێرێکی شـێوە ســنووقییە، نزیکەی ســاڵی 1821ز لەلایەن ئامێرســازی ئەڵمانی کریســتیان لودڤیك بوخمان *C.L.Buschmann* لە شــاری بەرلین کە لە پێشــدا ناوی کۆنزێرتینا *Konzertina* یاخود تۆنەنەرمی دەستی *Hand-Aeoline* بوو بەڵام پاشان ناوی بە شــیبەر*Schieber* گۆڕدرا تا دواینجار بەناوی ئاکۆردیۆن گیرسـایەوە. لە نزیك سـاڵی 1865ز تۆنەکانی لەسـەر پیانۆ کۆککرا.

Accordionist(E), Accordéoniste(F) ئاکۆردیۆنــژەن.

Accordoir(F), Tuning fork(E) ئاکۆردۆیر، بڕوانە/*Tuning hammer*.

Accord pefect(E), Accord parfait(F) ئاکۆردی دروســت.

بۆ نموونە سـێ نۆتەی دۆ/Do - می/Me - سـۆڵ/Sol لە ئاکۆردی دۆ/C مێجەر.

Accresendo(I), Increasing(E) دەنگ بەرەو بەرزکردنەوە.

Acerbamente(I) بە توند و زبری.

Achromatic(E) پێوانگ{سکێڵ *Scale*}ی بێ نیوەتۆن، دیاتۆنێك.

Acht(G), Eight(E) هەشـت.

Achtel(G), Quaver(E) چنگەتۆن، هەشـتیەك تۆن 1/8.

Acoustics(F), Acustico(I), Sonorité(F) دەنگزانیی. زانســتی پەیـبردن بە دەنگ کە لقێکە لە زانســتی فیزیك. ڕیشـەی وشـەکە یۆنانییە و بەمانای پەیـبردن بە دەنگ دێت.

Acquietandosi(I) ســرەوتن، ئارامگرتن.

Act(E), Agir (F), Agire(I) کردە، کردارێك کە لە دیمەنێکی نواندندا بە ئەنجامبدرێت. فراوانترین بەشــە لە نواندن و ئۆپێرایەکدا کە دەشـێت دابەشـبکرێت بە چەند دیمەن*Scene*ێکەوە.

Acte de cadence(F) دوو کۆرد کادەنسێك پێکبهێنێت.

Action(E), Traktur(G) کردار، جووڵە، کارجێبەجێکردن، پەیوەسـتەیەکی مێکانیکی لە نێوان کلیلەکان *Clef*ی ئامێری پیانۆ یاخود لوولە دەنگیەکانی ئامێری ئۆرگن*Orgen*دا.

Active song(E) ســترانی کاریگەر، سـترانخوان لەکاتی چڕینی سـترانێك ئەندامانی لەشی وەك سەر و باڵیان دەجووڵێنن بۆ گوزارەکردن لە مانای وشـەکانی سـترانەکە.

Acute, Acuto(I), High, Sharp(E) باڵا، تیژ، دەنگی تیژ.

Acuta(I), Acute(E), Poivré(F) زیل، دەنگی تیژ.

Ad(I), At(E), Chez(F) لەلا، لەپاڵ، لەتەك.

Adagietto(I), Short adagio(E) بچەك پەلەتر لە ئاداجیۆ.

Adagio(I), Slow(E) ئاداجیۆ، خاو، سەنگین و ئارام.Ad^o کورتکراوەیەتی.

Adagio adagio(I), Very slow(E) زۆر خاو.

Adagio assai, Adagio di molto(I), Very slow(E) زۆر خاو.

Adagio non molto, Adagio non tanto(I), Not very slow(E) نە زۆر خاو.

Adagissimo(I), Much slower than adagio(E) زۆر خاوتر لە ئاداجیۆ.

Adaptation(E), Musical arrangement(E) مۆزیك ڕێخستن.

Add-2 chords(E) دوو کۆردی زێدە، خستنی دووەم بۆ سـەر سـیانیی مێجەر یاخود ماینەر یاخود کۆردی بەهێز *Power chord*.

Added seventh(E) حەوتەم سەرخراو، ماینەر یاخود مێجەر دەخرێتەسەر مێجەر سیانیی Major triad. بۆ نموونە:ـ لە مۆزیکی جازدا ماینەری حەوتەم کە یەکێکە لە نۆتەکانی بلووز Blues notes یاخود مێجەری حەوتەم بە ترۆمۆلۆ Tremolo لەسەر مێجەری پایەتۆنی سیانیی Major tonic triad لەلایەن پیانۆژەنی جاز بژەنرێت.

Added sixth(E) شەشەمی سەرخراو، خستنەسەری نۆتەی شەشەم. مێجەری پایەتۆنی سیانیی Major tonic triad.

Additional keys(E) کلیلە زێدەکان، ئەو کلیلانەیە کە نۆتەکانیان لە تۆنی فا/F´´´ بەرزترن{لە ئامێری پیانۆدا}. بە هەمان سیستەم ئامێرە هەواییەکانیش دەگرێتەوە بەتایبەتیی دەستەی فلووت Flutes.

Additive meter(E) کێشی تێهەڵکێشە تاکەکان، تێهەڵکێشە خراوەسەرەکان وەك 5/4، 7/4، 11/4 ... .بڕوانە/Time signature.

Addolcendo(I), Becoming sweet or soft(E) بەرەو نەرمیی یاخود شیرینیی.

Addolorato(I), Sorrowful(E) خەمگین.

A demi jeu(F), Half pitch(E) نیوپلە دەنگ، نیوپەردە.

À demi-jeu(F), Half power of instrument(E) نیوەتین تۆنی ئامێر.

À demi-voix(F), Mezza voce(I), Half power of voice(E) نیوەتینی دەنگ.

A deux(F), A due(I), For two(E) بۆ دوو.

A deux cordes(F), A due corde(I), Auf zwei saiten(G) جووتژێ، دەبڵ کۆرد.

A deux mains(F), With two hands(E) بە دوو دەست.

À deux cordes(F), A due corde(I), playing on two strings(E) ژەنین لەسەر دوو ژێ.

À deux mains(F), For two hands(E) بۆ دوو دەست.

À deux quatre(F), In 2/4time(E) لەسەر کێشی 2/4.

À deux temps(F). In 2/2 time(E) لەسەر کێشی 2/2.

Adirato(I), Wrathful, Irritated(E) تووڕە و بێزار.

Adjunct, Closely related, As, Scales or keys to one another(E) پەیوەندیەکی نزیك لەنێوان سکێڵەکان و کلیلەکان بۆ یەکتر.

Adorando(I) بەستایشەوە، شیاوی ستایش و پیاهەڵدان بێت.

Adorazione(I), Adoration(E,F) پەرستن.

Aengstilch(G) ترساو، بەترسەوە.

Aeolian(E) ئایۆلیەن، وشەیەکی زۆر کۆنی بە یۆنانیکراوە کە لە ڕیشەوشەی ئایۆلیا/ئاسیاییەوە هاتووە و بەمانای خواوەندی باWind هاتووە.

Aeolian Harp(E) چەنگی ئایۆلیەن جۆرە ئامێرێکی ژێداری زۆر دێرینی یۆنانییە کە دەدرێتە بەر هەوا دەنگی لێوە دەردەچێت

Aeolian mode(E) دەسگای ئایۆلیەن، یەکێکە لە دەسگا زۆر دێرینی یۆنانیەکان، لوولەی ئۆرگن.

T-S-T-T-S-T-T

T=تۆنی تەواو ، T=نیوەتۆن

Aerophone(Gr) ئێیرۆفۆن، مەبەست لەو ئامێرە هەواییانەیە کە لە تەختە و چەوێڵ دروستدەکرێن، وەك ئامێری کلارنێت، ئۆبوا....مانەندیان.

Affabile(I), Affabile manner(E) بە ڕەوتارێکی نەرم.

Affabilissant(I) بڕوانە/Diminuendo.

Affabilmente(I), Sweetly(E) بە شیرینیی.

Affannato(I), In a distressful, Anxious manner(E) شــپرزه، پەرێشــان.
Affannosamente(I), Distressingly(E) بە شــپرزەیی.
Affection(E), Affetto(I) بارێکی هەســتدەربڕینی وەك سـەرسـامیی، ترس، خۆشـیی و تووڕەیی.
Affettato(I) بە ڕەوشــێکی وەها کە کاریگەرییەکی گیانی ببەخشــێت.
Affettivo(I) خەم و پەژارەهێن.
Affettuosamente(I), Affectionately(E) نەرم و ســۆزناك.
Affettuosita(I) نەرم و ئەڤینی.
Affettuoso(I), With feeling(E) بەهەســت و گوزارەیەکی ســەرنجڕاکێــش.
Afflitto(I), Afflicted, Sad(E) خەمناك.
Afflizione(I), Affliction(E) خەمگین.
Affinity(E), Affinité(F) پەیوەســتیی و نزیکاندن و بەســتەیی نێوان نۆتەکان و کلیلەکان.
Afflitto(I), Afflict(E) بەخەم و پەژارەوە.
Afflizione(I) خەم و پەژارە.
Affrettando(I), In a quickening tempo(E) بەهەڵپە، هەڵەداوان.*affrett* کورتکراوەیەتیی.
Affrettando a poco a poco(I) پەلەکردنی پەیتاپەیتا{کەمکەم}.
Affretando molto(I) زۆر بە پەلە.
Affrettando poco(I) پەلە کەمکردنەوە.
Affretando un poco(I) بە پەلەیەکی کەمتر.
Affrettato, Affrettoso, Affrettuoso(I), Hurried(E) بەفرتە.
Afior di labbra(I) سترانخوانیی یاخود قسەکردن بە سووك و نەرمیی.
After-note, Unaccented approggiatura(E) ئاپرۆجیاتورای نائاکسنت.
Age vole(I), Lightly and easily(E) بە سووك و ئاسانیی.
Aggiustatamente(I), Unlaboured(E) بێئەرك و ماندوویی.
Agevolezza(I), Aise(F), Ease(E) ئاسان.
Aggradevole(I), Agreeable(E) پەسەند، هاوساز.
Aggraver la fugue(F) زێدەکردنی بابەتێك *Subject* لە فیوگە *Fugue*دا.
Aggregation(E), Agrégation(F) گردکردنەوە، گەلاڵەکردن.
Giatamente(I), Free or comfortable tempo(E) تێمپۆیەکی ئازاد یاخود خۆش.
Agilmente(I) بە شێوەیەکی بژێو.
Agitamento(I), Agitation(E) هەڵچوون.
Agitatissimo(I), Very restless, Very agitated(E) زۆر بێوچان، زوو هەڵچوو، ورووژاو.
Agitato(I), Restless, Agitated, Exited(E), Agité(F), Agitirt(G).بزێو، هەڵچوو، ورووژاو
Agit^{o} or ***Ag***^{o} کورتکراوەی/*Agitato*.
Agitazione(I), Agitation(E) شــپرزەیی و هەڵچوویی.
AGnus Dei(L) دوابەشی کۆنوێژ(نوێژی بەکۆمەڵ) *smass* کڵێسەی ڕۆمان کاثۆلیك کە بریتیین لە شــەش بەشــە سرووود ئەویش ئەمانەن:-

Kyrie , *Gloria* , *Credo* , *Sanctus* , *Bendictus* , *Agnus Dei*

Agogik(G) ئاگۆکیك، چەشــنە ڕەزمێکی سووکە وەك شێوازێك بۆ دەربڕینی گوزارەیەکی دروست، ئاکسنتێکی *Accent* ئاگۆکیك لەژێر کاریگەری نۆتەیەکدا.
Agrand Choeur(F) گەورە کۆڕاڵ، کۆڕاڵێکی زۆر گەورە و دروست کە هەموو دەنگەوارەکانی تێدا بێت.
Agrèments(F) گچکە نۆتە، پێشکۆتا.
Agreste(F), Rural(E) ســادە و سروشت وەك کەسێکی گوندەکیی.

Aehnlich(G), Similar, Like(E) وەکو، لێکچوون، مانەند.

Aeolian harp, Wind harp(E) چەنگی بایی{هەوایی}، هارپی ئایۆلیەن.

ڕیشەی وشەکە لە ئایلۆس *Aeolus*ی یۆنانییەوە هاتووە کە بەمانای خواوەندی با*God of wind*دێت.
مۆزیکئامێرێکی سەردەمی ڕۆمانەکانە کە بە هەڵکردنی با دەنگی لێوە دەردەچێت.

A igu(F), Acuta(I), High pitched, Treble(E) ئاوج، پەردەی بەرز، تیژ.

Air, Ayre(E)،*Tuneful song* هەوا{مەبەست دەنگێکی بە ئاواز}، نەوا *Tune*، سترانێکی تۆن تەواو
سترانێك کە ئامێری عوود یاخود ڤیۆلا گامبا *Viola de gamba* هاودەنگی بێت.

Air á boire(F) ئاوازێکی مەست ئامێزە، وا پێشاندەدرێت کە دەستەیەکی مەیخۆران ئەو ئاوازە میلۆدییە بوێژن.

Air Variè(F) بابەتە میلۆدییەك بە چەند شێوەیەکی گۆڕاو *Variation*.

Akhshem, Axşem(Kr), Music(E) ئاخشەم، مۆزیك، مۆسیقا.

یاران یاوەران ئەخشام ئاوازەن   نا نا ئاهەنگی تەنبوور و سازەن

میر سادقی دینەوری{1218-1283هـ}

Al(I), at the, to the, in the(E) تاکو، لە، تائێرە.

Ala Aux(F) بە شێواز، بەڕەوش.

Ala corde(F), Playing legato(E) لێگاتۆ ژەنین لەگەڵ مانەوەی کەوان لەسەر ژێ/یەکە.

Ala mesure(F), In time, A tempo(E) بە پێوانە{مازۆر}.

Ala pointe d'archet(F), A punta d'arco(I), At the tip of the bow(E) بە سەری کەوان.

Alberti Bass(E) ئالبێرت باس، شێوەیەکی هاویارییە بۆ میلۆدییەك کە لە کۆردی ناڕێك{شکاو} *Broken chords* پێکهاتووە، واتە چارەسەرکردنێکی ئارپیجیو*Arpeggio*ی زنجیرە کۆردێك. سادەترین جۆری جووڵەی هاوياريیە *Moving accompaniment* کە بکرێت. ناوەکەیش لە مۆزیکدانەری ئیتالیایی دۆمێنیکۆ ئالبێرتی (1710-1740)*Domenico Alberti*یەوە هاتووە

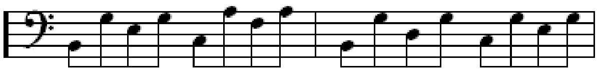

کە داهێنەرێتی. ئەم شێوازە زیاتر لە کێبۆرد مۆزیك *Keyboard*دا بەدیدەکرێت کە بەدەستی ڕاست میلۆدیەکە دەژنرێت و بەدەستی چەپیش هارمۆنیەکە یاخود مانەندی.

Alborada(S), Morning song(E) سترانی بەرەبەیانی ترۆبادۆران کە هەندێك جار بە هاویاری مەشکەنای *Bagpipe* و تەپڵێکی بچووك دەبێژرێت.

Albumblatt(G), Album Leaf(E) پەڕە ئەلبووم، دووبارەکردنەوەی پارچەمۆزیکێك.
بە مەبەستی بەرەو ڕازانەوە بێئەوەی بایەخ بدرێت بە جۆری ئامێرەپێکهاتووەکان.

Alcuna, Alcuno(I), Some, A few(E) هەندێك، بچەك.

Al fine(I), To the end(E) تاکۆتایی.

Algerian scale, Barbarian scale(E) سکێڵی جزایری{بەربەری}

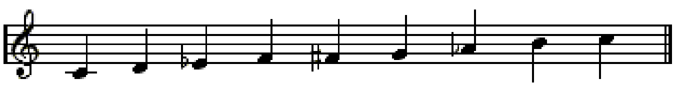

{مەبەست لە مۆزیکی میللەتی بەربەر/ی باکووری ئافریکایە}.

Aliquot tone(E), Several tone(E) ڕێکخستنەوەیەك کە بەهۆیەوە تۆنەلاوازی سەرەوەی ئامێرێك کە ژێیەکی سۆزناکتری *Sympathetic* هەبێت لەگەڵ ئۆکتاڤی سەرەوە بۆ ئەوەی زایەڵەیەکی پڕ بەو تۆنە بدات.

A Livré Ouverte(F), At sight(E) ژەنین بەبێ پێشەکی.

Alla(I), In the style of(E) بە چەشنی.

Alla brev, Cut time(E) ڕەزمی بڕاو کە بەکاردەهێنرێت بۆ خێراییەکی دووجار لە ئاسایی خۆی لەسەر کێشی 2/2{ هەندێك جاریش گوزارە لە 2/4دەکات}.

Alla antico(I) بەچەشنێکی ئەنتیکە.

Alla caccia(I), In the style of a hunting piece(E) بە شێوازی ڕاوشکار.

Alla Camera(I), In the style of chamber music(E) لەسەر شێوازی مۆزیکی ساڵۆن.
Alla cappella(I) لەسەر شێوازی کۆڕاڵی کڵێسە، ڕیشەی وشەکە لە *Chapel*وە هاتووە.
Alla con molto(I), Animated allegro(E) بە شێوازێکی زۆر بژێو، ئالێگرۆیەکی بژێو.
Alla marcia(I), In the style of march(E) بە شێوازی مارش.
Alla Mente(I), Extemporaneous(E) بەچەشنێکی زۆر سەرپێیانە.
All'antico(I), In the ancient style(E) بە شێوازێکی دێرینانە.
Alla quinta(I), In fifths(E) لە پێنجەمەکاندا.
Alla stretto(I), In the manner of fast(E) ڕەوتەپەلە.
Alla trumpet(I), Like trumpet(E) وەك ئامێری تڕومپێت.
Alla zingara, Alla zingarese(I), In te gypsy style(E) لە چەشنی قەرەج.
Alla Zoppa(I) لێدانی سینکۆپ بەشێوازێکی ناسك و سەلارانە.
Allargando(I), Getting slower and slower(E) تێمپۆیەکی هێورتر، بەکورتیی.*Allarg*
Allargando a poco a poco(I) بەرەو کەمکەم هێورتر.
Allargando molto(I) زۆر هێورتر.
Allargando poco(I) کەمێك هێورتر
Allargando sempre(I) هێورییەکی بێوچان.
Allargandosi(I) هێوربەخشین.
Allargando un poco(I) هێوریەکی تۆزێ کەم.
Allargate(I), Go slower(E) هێور بڕۆ.
AĺĺaweysiI(Kr) ئەڵلاوەیسیی، وشەیەکی لێکدراوی کوردی/یە،

پێکهاتووە لە **ئەڵلا** کە بەمانای خودێ دێت{وشەیەکی هەرەکۆنی ئیل/ی عیبرییە و هاتۆتە نێوزوانی عارەبی/یەوە}، وشەی وەیس/یش وشەیەکی ئاڤێستایی/کوردییە بەمانای بەندە دێت و ناوی پیرێکی سپەنتای زاردەشتی/یە و لە ئاڤێستایشدا ئاماژەی پێدراوە، کۆی وشەلێکدراوەکە مانای خودێبەندە (بەندەی خودێ) یاخود شاوەیس(عبدالله) دەبەخشێت.

گڵکۆیەك بەم ناوە هەیە بەناوی پیروەیس کە بۆتە سەرای دڵداران و شەیدایان، دەچنە دیدەنی و بێشکەی ڕادەوەشێنن کە ببێتە تکاکاریان لای پەروەردگار و نزا و پاڕانەوەیان گیربکات.

با بچینە سەر وەیس وەیسی خۆمانە
پرسیاری لێبکەین خەتای کاممانە..
گەر خەتای من بوو بمکا شێت و وێت
گەر خەتای تۆبوو خێر نەیەتە ڕێت..

هەر لە دێر ڕۆژگارەوە وشەی **وەیس** نازناوی هەندێك لەو پیرەخواناسانە بووە کە کۆمەڵگەی کوردەواریمان وەك ئاکار و نەرێتێکی ئاینیی و کۆمەلآیەتی بە چاوێکی ڕێز و شکۆوە لە دیدەنی گڵکۆیان یادی دەکەنەوە. پێدەچێت دێرینی و ڕەسەنێتیی ئەم ئاوازە هەنك و کزەسۆزی پیرە دەروێشێکی لە خواترسی خەڵوەتگار بێت کە بە ویرد و یادی یاهویامەلهو ژیانی بردبێتەسەر.

زۆر پیری مێرخاس هەیە لە سەرانسەری کوردستاندا کە خەڵك بۆ موفەڕك و پیرۆزی دەچنەدیدەنی گڵکۆیان، ئەو کزەسۆزەی کە لە هەموویان زیاتر لەنێو خەڵکدا بەناویەوە مابێتەوە ئەو دەسگا بەسۆزە کاریگەرە بەچێژەیە کە تا ئێستا بەناوی ئەو پیرخاسە ئەڵلاوەیسیی/یەوە ماوەتەوە.

نۆتاندنی/ئەنوەر قەرەداخی   ئەڵڵاوەیسی

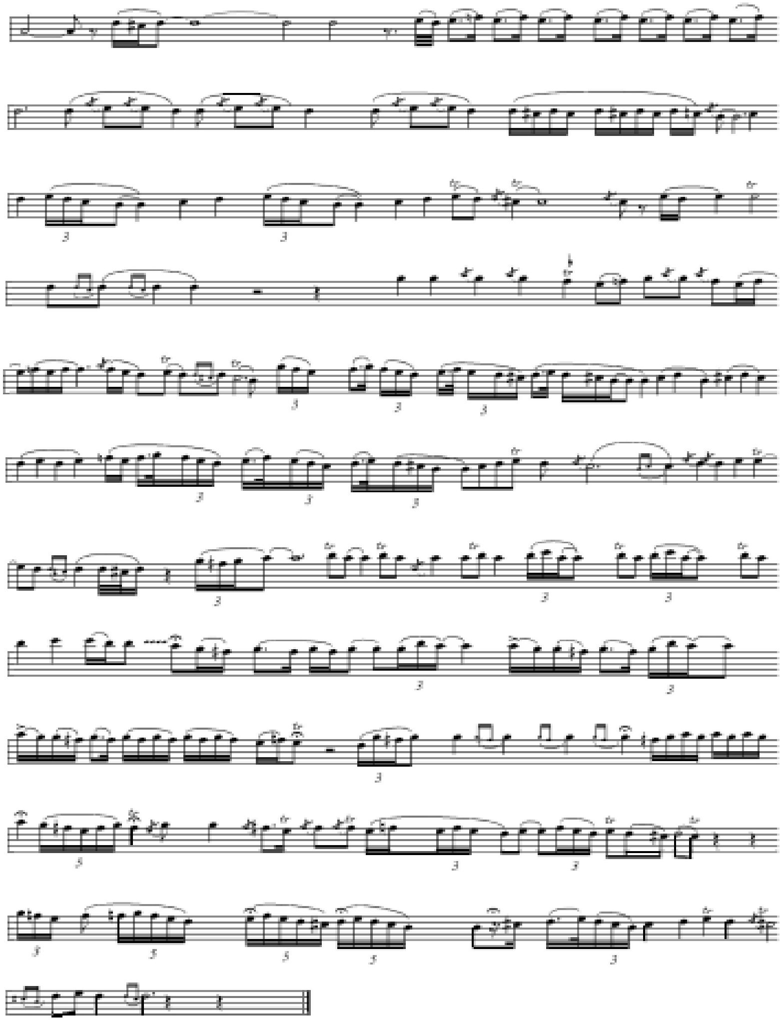

ئەڵڵاوەیسی...لەو دەسگا نەردینانەیە کە لەوانەیە تەنیا هەر لە هونەری مۆزیك کوردیدا بەدیبکرێت، لەبەرئەوەی کە پتر لە دوو مۆزیکدەسگای تیادایە کە پێیبوترێت دەسگای تێهەڵکێش چونکە بە ڕەوشێکی زۆر نەخشین، گەشتێکی ڕەنگین و ڕازاوە بە چەند دەسگایەکدا دەکات. ئەو ڕەوشەی کە دەبیسترێت بە سێ چیندا دەڕوات. سەرەتا بە نەرمە هەوایەکی نزم بە سکێڵی نەهاوەند دێتە ناوەوە و کەمێکیش سکێڵی موستەعاری بەردەکەوێت، ئینجا تێهەڵکێشی سکێڵی ڕاست دەبێت و بەرەبەرە بە وردی دەچێتەسەر سکێڵی بەیات و پاشان کۆتاییەکەی بە نەهاوەند دەگیرسێتەوە. لە ڕووی دنیاییەوە سۆزێکی فراوێزە، گوزارە لە ناڵە و ژان و بێداری و دەردی کۆمەڵایەتی و جەور و ستەمی ڕۆژگار و ئاهی ساردی شەیدایان دەکات کە بە لاوژەی شیرینی کوردی/گۆران لە ناوچەکانی گەرمیان/دۆڵی زەنگنە و هەندێك ناوچەی موکریان دەبێژرێت.

پای شادیم دیسان ماران گەستەوە   نە پیاڵەی چەم ژار تویژ بەستەوە

مەولەوی، وتنی:عەلی مەردان

Alle(G,I), Tutti(I), All(E) هەموو.

Allegramente(I), Allègrement(F), Brightly(E) بە ڕۆشنی.

Allegrettino(I), Short allegretto(E) بە بژێوی بەڵام هێورتر لە ئالێگرۆ *Allegro*.

Allegretto(I) ئاللێگرۆتو، تێمپۆیەکی نێوان ئانداتا *Andante* و ئاللێگرۆ *Allegro* بە پێوەری مەترۆنۆم *Metronom* دەکەوێتە نێوان 110-100 بۆ 184-152 ل/خ{لێدان لە خولەکێکدا}.

Allegretto grazioso(I) خێرایی‌ەکی مامناوەندی بەشێوازێکی ناسك و کاریگەر.
Allegrezza(I) ئاللێگرێزا، خێرایی‌ەکی ڕووبە خۆشیی.
Allegrissimo(I), Very fast(E), Très rapide(F) ئاللێگریسیمۆ، زۆر خێرا.
Allegro(I,F), Quick, lively(E) ئاللێگرۆ، خێرایی‌ەکی بە جۆش، بەکورتی. *All*^{o}،بە پێوەری
مەترۆنۆم لەنێوان116-126بۆ 184-152ل/خ دایە. خێراتر لە ئاللێگرێتۆ بەڵام خاوتر لە پرێستۆ*Presto*.
Allegro agitato(I), Quick and agitated(E) خێرا و بزێو.
Allegro allegro(I), Very quick(E) زۆر خێرا، لە ئاللێگرۆ خێراتر.
Allegro animato, Allegro con fucco(I) بە گیانێکی پڕشوور و گەرم.
With animation and fire(E)
Allegro aperto(I), Allegro with a broad(E) ئاللێگرۆیەکی فراوان، گوزارە ڕەوان.
Allegro appassionato(I) بە سۆز و کاریگەر.
Allegro assai(I), Très vif(F), Very lively(E) بە خێرایی‌ەکی بژێویانە.
Allegro commodo(I) خێرایی‌ەکی مامناوەندی بەوپەڕی ئارامی و بێشپرزەیی.
Allegro di bravura(I), Brilliant allegro(E) ئاللێگرۆیەکی *Allegro* ڕوون
Allegro di molto(I), Very fast(E) زۆر پەلە.
Allegro furious(I), Quick and impetuous(E) خێرا و سەرکێشانە.
Allegro giusto(I), Quick and precision(E) خێرا و بەوردی.
Allegro maestoso(I), Quick but majestic(E) خێرا بەڵام شکۆمەندانە.
Allegro ma non troppo(I), Lively but not too quick(E) بە جۆش بەڵام نە زۆر خێرا.
Allegro moderato(I), Moderately quick(E) خێرایی‌ەکی مامناوەندی.
Allegro non troppo(I), Not too fast(E) نە زۆر پەلە.
Allein(G), Alone, Single(E) تەنیا، تاك.
Alleluia(Hb), Hallelujah(L) ئەللێلویا، ئەڵڵاهو، سوپاس و ستایشی خودێ بەزوانی عیبری.
Allentamento(I), Slowing(E) خاوبوونەوە.
Allentando(I), Slowing down(E) خاوکردنەوە.
Allentato(I), Slackening the tempo(E) تێمپۆ خامۆشکردن.
Alles wohl gebunden(G), All the notes well slurred(E) باش بەستوی هەموو نۆتەکان.
وەك لە شێوەی لێگاتۆ/دا.
All Pausen gut gehalten(G) باش بەردەوامبوونی هەموو وچانەکان.
Allmählich,(G), Gradually, Little by little(E) پەیتاپەیتا، پلەپلە.
Alle saiten(G) هەموو سیمەکان(ژێیەکان).
Al loco(I), At the place(E) لە شوێنی، نیشاندانی ئۆکتاڤێك باڵاتر یان پایینتر لەوەی کە
نۆتێنراوە تاکو ئەو شوێنەی کە مەبەستە.
Allongé(F), Porlonged bow stroke(E) درێژەپێلێدان بە کەوان.
All'improvista(I), Extemporaneously(E) سەرپێیانە.
All'inglese(I), In the Italian style(E) بە چەشنی ئیتالیایی.
Allonger(G) درێژەکردنەوەی نۆتەکان بە مەبەستی خاوکردنەوەی تێمپۆ.
Allontanando(I), Dying away(E) دوورخستنەوە.
Allontandosi(I) دوورخستنەوە و کزکردنی دەنگ.
Allontanandosi(I) دەنگ دوورخستنەوە و کزکردن.
Allontanandosi Alquanto(I) بڕێك دەنگدوورخستنەوە و کزکردن.
Allontanandosi a poco a poco(I) کەمکەم دەنگکزکردن.

Allora(I), Alors(F), Then(E) پاشان.
All'ottava(I), At the octave(E) به ئەندازەی ئۆكتاڤێك سـەرووتر 8va یاخود خوارتر 8vb
لە ئۆكتاڤی ئاسـایی.
All'unions(I) هاوياريیەكی *Accompaniment* چوونیەك لەگەڵ برگە دەنگیەكدا.
Al piacere(I), At pleasure(E) ژەنینی پارچەمۆزیكێك بە ئارەزووی ژەنیار خۆی، بە خۆشییەوە.
Alquanto lento(I) برێك بە هێواشی.
Alquanto mosso(I) برێك بەبزێویی.
Al rigore di tempo(I) بە تێمپۆیەكی دروست لە كاتێكی براوەدا.
Al riverso, Al rovescio(I), By contrary motion(E) بە بزاڤێكی پێچەوانە، میانەكانی
سەرەوەی میلۆدییەك بگەڕێنرێنەوە بۆ میانەكانی خوارەوە بەهەمان بەها و پێچەوانەوە *Vice versa*.
Als(I), As, Like, When, Then(E) وەك، وەكو، كەی، پاشـان.
al seg. 𝄋 كورتكراوەی/*Al segno, Dal segno*
Al segno, Dal segno(I), Go back to the sign(E) گەڕانەوە بۆ هیماكە.
Also, Therefore(E), Aussi(F) هەروەها، لەبەرئەوە.
A l solito(I) بە هەمان جۆر، هەروەكو خۆی.
Alt, Alta,(I), High(E) بەرز. نۆتەكانی یەكەم ئۆكتاڤ لە سـەروو
هێڵاسۆی تریبڵ *Treble staff* كە دەكەوێتە نێوان "g" to f'".
Altblockflöte(G), Alto recorder(E) ئامێری ڕێكۆردی تیژ، ئاڵتۆ ڕیكۆردەر.
Altclarinette(G), Alto clarinet(E) ئاڵتۆ كلاڕنێت.
Altclarinette(G), Alto clarinet(E) پێنجتۆن نزمتر لە كلاڕنێتی/*B flat* یاخود كلاڕنێتی/*C*.
Alt(G), Alto(E), Altus(L) ئاڵتۆ، دەنگگڕی ڕەگەزی مێـینە و كوڕی تەمەنی10بۆ15سـاڵ.
Alteration(E), Altération(F), Alterazione(I) بەرزكردنەوە و نزمكردنەوەی
نۆتەیەك بە هیماگۆڕین. بۆ نموونە هیماكانی دەبڵ دێز، دێز، دەبڵ بیمۆڵ، بیمۆڵ و سروشت.
Alterato(I) ,Altére(F) گۆڕینەكان لە سـكێڵێكدا بەئەندازەی نیوەپەردەیەك.
Altered chord (E), Alterierter Akkord (G), Chromatic chord(E) كۆرد گۆڕین.
كۆردێك كە نۆتەكەی لە جێی خۆی بگۆڕدرێت بەشـێوەیەكی كرۆماتیك، ئەوەی كە زۆر باوە:-
زاڵە لاوەكییەكان *Secondary dominants*، ناوەندە كرۆماتیكەكان *Chromatic mediants* كۆردە
شـەشـەمە زێدەكراوەكان *Augmented sixth chords*.

Altered chords كۆردە گۆڕاوەكان			
Cma9(flat5)	C major ninth (flat five)	C, E, G flat, B, D	**Cma9** with a flat fifth
Cma13(sharp11)	C major thirteenth (sharp eleven)	C, E, G, B, D sharp, F	**Cma13** with sharp eleventh
C7(flat9)	C dominant seventh (flat nine)	C, E, G, B flat, D flat	**C7** plus minor ninth
C9(flat13/sharp11)	C dom. ninth (flat thirteen/sharp eleven)	C, E, G, B flat, D, F sharp, A flat	**C9** plus sharp eleven and flat thirteenth
C13(sharp11/flat9)	C dom. thirteenth (sharp eleven/flat nine)	C, E, G, B flat, D flat, F sharp, A	**C13** with sharp eleven and flat nine
C+7(sharp9)	C augmented seventh (sharp nine)	C, E, G sharp, B flat, D sharp	**C+7** with sharp nine

Altered dominants(E) زاڵە گۆڕاوەكان، كە بریتیین لە
سـیانییە زاڵەكان *Dominant triads* یاخود كۆردە حەوتەمیەكان *Seventh chords* لەگەڵ
كرۆماتیكی پێنجەمە گۆڕاوەكان *Chromatic alterated chords*.
Altered nonharmonic note(E) نۆتەی ناهارومۆنییە گۆڕاو. ئەو نۆتەیە كە
بە شێوەیەكی كرۆماتیكانەی وا دەگۆڕدرێت كە نامۆ بێت بە كلیلە سەرەتاییەكەی *Prevailing key*.
Altered note(E) نۆتەی گۆڕاو، ئەو نۆتەیە كە بە سـكێڵەكەی نامۆیە وەك دێز، بیمۆڵ، بێكار .
Altered pentatonic scales(E) گۆڕینی سـكێڵە پێنجتۆنیەكان.

Altered scale(E) سـكێڵی گۆڕاو، بریتییە لە دەسـگای حەوتەم لە سكێڵی ماینەر میلۆدی،
سـكێڵی زاڵی حەوتەم *Dominant 7th scale* لەگەڵ نزمكردنەوەی نۆیەم، بەرزكردنەوەی یانزەیەم، بەبێ لە پێنجەم، نزمكردنەوەی سیانزەیەم بە درێژایی لەگەڵ ڕەگی ئاسـایی *Usual root*، سـێیەم و حەوتەم. بۆ نموونە:- ماینەر میلۆدی/*Db*....بریتییە لە:- *Db, Eb, Fb, Gb, Ab, Bb, C, Db* .
دۆ/*C*ی گۆڕاوە *C-altered*....بریتییە لە:- *Db, Eb, Fb, Gb, Ab, Bb, C* .
هەردوو سكێڵەكە سێیەم ماینەر*C-Eb*یان هەیە چونكە تۆنی فا- بیمۆڵ *Fb* بەشـێوەیەكی ناهارمۆنیانە هاوهێزە بە تۆنی می/*E* و مێجەر سـێیەم *Major third*.
لە مۆزیكی جازدا، سـكێڵی گۆڕاو لە

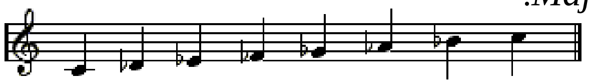

سـەروو كۆردە زاڵ حەوتەمەكان *Dominant 7th chords* وە لێدەدرێت.

Alterezza(I), Pride(E) شـانازی.
Alternamente(I), Alternately(E) بەشـێوەیەكی گۆڕاو.
Alternando(I), Alternatively(E) یەكبەدوایییەك، بەنۆبە. بەنۆرە.
Alternandosi(I) یەكبەدوایییەكدا هاتوو،
Alternatim(I) مۆزیكی كارپێكردە، وەك:- ئاڵوگۆڕكردنی سـۆلۆژەنەكان و كۆرس لەگەڵ یەكتر
Alternativo(I) ڕستەگۆڕین، نیشـانەیەكی زۆر پێشینە و گوزارە لە سـیانیی*Trio*دەكات كە لەگەڵ ڕستەسـەرەكیەكەدا ئاڵوگۆڕدەكات وەك *menuett-trio-menuett*.
Altezza(I), Pitch(E) پەردە.
Altflöte(G), Alto flute(E) ئاڵتۆ - فلووت. *Alto Fl.* كورتكراوەیەتی.
Altgeige(G), Viola(E) ئاڵتۆ- كەمانچە.
Alt-horn(E) ئاڵتۆ - هۆڕن كە ئامێرێكی سـەربە دەسـتەی سـاكسـهۆڕنە *Saxhorn* و بەزۆری لە مۆزیكی سـەربازیدا بەكاردەهێنرێت.
Altieramente(I), In a majestic style(E) لە شـێوازێكی شـكۆمەندیانە.
Altista(I), Alto singer(E) سـترانخوێنی دەنگی ئاڵتۆ، ئاڵتۆبێـژ.
Altiero(I) بە ڕالەخۆ و سـەربڵندییەوە.
Altissimo(I), Highest(E) بەرزترین، نۆتەكانی دووەم ئۆكتاڤ.

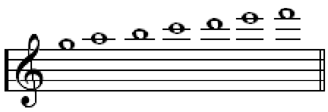

Altisono(I) بە دەنگێكی بڵند.
Altistin(G), Contra-Alto(E) كۆنترا ئاڵتۆبێژ، سـترانبێژی مێیینە لە گڕترین دەنگەوارێدا.
Alto(I), Viola(F) ڤیۆلا، ئاڵتۆ، نزمترین دەنگی كیژی لاو و كوڕ لە تەمەنی10بۆ15سـاڵدا.
Alto clef(E), Altschlüssel(G) كلیلی ئاڵتۆ كە لە تۆنی دۆ/Doوە وەربگیرێت.
Alto Cl. كورتكراوەی ئاڵتۆ - كلارنێت.
Alto saxophone(E), Altsaxophon(G) ئاڵتۆ - سـاكسـۆفۆن، ئامێرێكی هەواییە لەلایەن ئۆدۆڵف سـاكس *Adolphe sax*(1814-1894) دروسـتكراوە
Alto trombone(E), Altposaune(G) ئاڵتۆ - تڕۆمبۆن لە كلیلی/*F*، ئامێرێكی هەوایی سـەربە خێزانی تڕۆمبۆنە.
Alt' Ottava(I) یەك ئۆكتاڤ باڵاتر.
Altra(I), Another,Other(E) هیتر، یەكێكیـتر، ئەوانی تر.
Altra volta(I), Play it again(E) ژەنینەوە، جارێكیـتر بژەنرێت.
Alzamento(I), Raising(E) بەرزكردنەوە.
Alzamento di mano(I), Raising of the hand(E) بەرزكردنەوەی دەسـت.
Alzando di scatto(I), Leaping up(E) هەڵبەزینەوە{بە كتوپڕی}.
Alzandosi(I), Raising himself(E) خۆبەرزكردنەوە.

Alzandosi con grande letizia(I), Jumping up happily(E) بازدان بە خۆشـییەوە.
Alzando un po'la voce(I), Raising the voice a little(E) کەمێك دەنگ بەرزکردنەوە.
Alzato,Alzati(I), Raised, Unmuted(E) بەرزکراو، دەنگکراوە.
Am(G), At the, On the, By the, Near the(E) لە، بۆ، بە، نزیك لە.
Amabile(I), Lovable, Sweet(E) شـەیدایانە، شـیرین.
Amabilità(I), Sweetness(E) شـیرینیی.
À mains(F), With two hands(E) بە دوو دەسـت.
Amarevole(I), Bitterly(E), Saumâtre(F) بە تاڵ و ناخۆشیی.
Amarissimo(I), Very bitterly(E) بەچەشنێکی زۆر تاڵ.
Amaro(I), Bitterness(E) تاڵیی.
Ambit, Texture(E), Ambitu(F),Ambitus(L), Tessitura(I) مەودای{پانتایی}
ئاوازەگریگۆریەکان دەگرێتەوە کە لە سـێ زاراوەدا پێناسـەدەکرێت:-
1- مەودای تەسـك *Narrow ambit* کە شـەش تۆن یاخود کەمترە. **2-** مەودای ئاسـایی *Normal ambit* کە نزیکەی ئۆکتاڤێکە. **3-** مەودای فراوان *Wide ambit* کە یانزە تۆن یاخود زیاترە.
Äme(F), Anima(I), The soul(E) یەزد، گیان، سـتوونە دەنگ{ئەو کۆڵەکە سـتوونەی کە لە ناو بۆشایی کەمانچەدایە، ڕووی هەردوو ڕووی سنگ و و پشتی بەیەکترەوە دەبەستێت بۆ ئەوەی زایەڵەیەکی تێر و پڕ بدات بە دەنگەکەی}.
Ameen(Hb),Amen, So be it(E). ئامین، زاراوەیەکی ئاینیی زۆر دێرینی عیبری/یە کە لە کۆتایی هەموو نوێژێك بۆ خودێی پەروەردگار و نزا و پاڕانەوەیەك لێی وشەی ئامین چ بە تاك بێت یاخود بە کۆمەڵ دەوترێت کە بەمانای پەسـەندبوون و گیرابوون دێت. وتنەوەی ئەم وشەیە بۆتە ویردی سـەرزاری پەیڕەوانی ئاینیی یەهودی و دیانی و ئیسلام، هەورەها دینی ئێزدی و ئایینـزای یارسان... .
لە مۆزیکـهونەری کوردیدا...ئەم شـێوەیە لە کۆنسێرتی"ئەوەڵ سـەحەرە"دا کە لە دانانی مۆزیکزان ئەنوەر قەرەداخـی/یە *Anwer Qaradaghi*{.....-1948ز} هاتە نێو مۆزیکی نوێی کوردییەوە.
Ametric, Without meter(E) بەبێ دانانی هێچ مەتر{مازۆر}ێك.
Amen cadence(E) کادەنسی ئامین، بڕوانە/*Cadence*.
A mezza voce(I), Half voice(E) نیودەنگ.
Amore(I), Amour(F), Love, Affection(E) شـەیدا، ئەڤین.
Amorevole(I) شـەیدایانە.
Amorosamente(I), Amorevolemente(I) بەشـێوازێکی شەیدایانە.
Amorosa(I), Organ pipe(E) لوولەی ئۆرگن.
Amoroso(I), Loving(E) ئەڤین.
Amphibrach(E) ئامفیبراچ، کێشێکی مۆزیك بە گۆبڕگە یاخود سیلاب *Syllablary* کە پێکهاتووە لە کورتەنۆتە ◡ ، درێژەنۆتە ـــ و کورتەنۆتە ◡. واتە لەسەر کێشی ◡ ـــ ◡.
Amphimacer(E) کێشێکی مۆزیکی پێچەوانەی ئامفیبراچ کە پێکهاتووە لە درێژەنۆتە ـــ ، کورتە نۆتە ◡ ، درێژەنۆتە ـــ . واتە لەسەر کێشی ـــ ◡ ـــ .
Ampiezza(I), Ampleur(F) پانی.
Amplitude(E,F) ترۆپکە مەودای تەنێکی لەریو لەسـەر هێڵێکی ڕاسـتدا.
Ampölloso(I) سـەنگین و ڕەزین.
Anacrusis(Gr), Upbeat note(E) نۆتە لێدانێکی سەرەتایی میلۆدییەك لە دەسـپێکی هێڵبارەکەدا *Barline*.
Anapest(E) کێشـێکێ مۆزیك لە دوو کورتەنۆتە ◡ ◡ و درێژەنۆتە ـــ یەك پێکهاتووە. واتە لەسەر کێشی:◡ ◡ ـــ

Anche(I), Also(E), Aussi(F) هەروەها.
Anche(F), Ancia(I), reed(E) ڕیشـەی ئامێرە فووپیاکەرەکان(هەوابیەکان).
Ancient(Natural)minor scale(E) سـكێڵ ماینەری دێرین{سـكێڵ ماینەری سروشتە}.
Ancora(I), Ancore(F), Also, Still, Again(E) هەروەها، هێشـتا، جارێکی تر.
Ancora forte(I) جارێکا بە دەنگی بڵند.
Ancora meno mosso(I), Still more slowly(E) هێشـتا زیاتر بەخاوی.
Ancora piano(I), Contiue singing or playing softly(E) هەر بژەنرێت{بسترانرێت}
Ancora più mosso(I), Still faster(E) هێشـتا هەر پەلەتر.
Ancora più piano(I), Still more softly(E) هێشـتا هەر بە نەرمی.
Ancora piu forte(I) جارێکا هەر بەدەنگی بڵند.
Andachet(G), Devotion(E) پاڕانەوە.
Andamento, Allant(I), Going, Enrgetic tempo(E) ڕۆیین، جووڵەیەکی بەوزە،
درێژە بابەتێکی فیوگە *Fugue*.
Andamento rapid(I), Quick movement(E) جووڵەیەکی خێرا.
Andando(I), Going on easy(E) ڕۆیشتنێکی ئاسـان.
Andante(I), Walking pace(E) لە وشـەی *Andare* وە هاتووە بەمانای بڕوات *To go* دێت،
جووڵەیەکی پەلەتر لە ئاداجیۆ *Adagio* و خاوتر لە ئالليێگرێتۆ *Allegretto* . بەکورتی/*And^te*.
Andante affetuoso(I), Slow and tenderly(E) بە حەزێکی خاوەوە.
Andante cantabile(I) بە چەشـنە خاوێکی سترانـئامێز.
Andante con moto(I), More animated motion(E) ڕەوتێکی زیاتر بەجۆش.
Andante maestoso(I), Slow and majestic(E) خاو و شـکۆیانە.
Andante expressivo(I), Slow with expression(E) خاوێکی بەگوزارە.
Andante religioso(I) بە چەشـنە ئاینییەکی خاو.
Andatemente(I), Smoothly and flowingly(E) ڕەوشێکی ناسـك و ڕۆندەیی.
Andante moderato(I), Moderately slow(E) خاوێکی مامناوەندیی بەڵام نەوەکو
ئاندانتێ *Andante*.
Andante mosso(I), Flowing slow(E) بەرەوخاوی بەڵام نەوەکو ئاندانتێ *Andante*.
Andante non troppo(I), Flowing but not too fast(E) ڕۆیین بەڵام نەوەك زۆر پەلە.
Andante pastorale(I), Flowing with a tranquil simplicity(E) نەرمەڕەوتێکی پاستۆراڵی
بە هێمنیەکی سـادە و سـاکار.
Andante quasi allegretto(I) ڕەوتێکی زیاتر خێرا وەك ئالليێگرێتۆ.
Andante sostenuto(I), Slow and sustained(E) خاو و بەردەوام.
خاوتر لە ئاندانتێ/*Andante* .
Andante un poco allegretto(I) ڕەوتێکی کەمێك وەك ئالليێگرۆ{بەجۆش}.
Andantino(I) ڕەوتێکی ئارامتر لە *Andante*، بەکورتی/ *And^no*
هەندێجار بە پەلەتر لێکدەدرێتەوە لەبەرئەوە وا بە باش زانراوە کە ئاستنبکرێت.
Andare(I), Go on, To move on(E) ڕۆیین لەسـەری.
Andare diritto(I), Go straight on(E) ڕۆیین بێوەسـتان.
Andare in tempo(I), Keeping strike time(E) هێشـتنەوەی ڕەزم
بەردەوامبوون لەسـەر هەمان کێش.
Andauernd(G), Continuing(E) بەردەوامبوون.
Anfang(G), Begining(E), Commencez(F), Comincio(I) سـەرەتا، دەسـپێك.
Angelic(E), Angelica(L), Angelico(I) فریشـتەیی.

Angelica(F) ئامێرێکی فەڕەنســایی ســەردەمانی ساڵانی 1700ز، لە شێوەی عوود/دایە. شـانزە ژێی سـکێڵ دیاتۆنیکی لەسـەر بەســتراوە.
Angore(I), Pain, Anxious wish(E) ئارەزوویەکی بە پەرۆش، ئازار.
Angoscia(I), Anguish(E) دڵتەنگ دەبێت.
Angosciosamente(I) هەسـت بە دڵتەنگبوونیی.
Angoscioso(I). Timidly(E) دڵتەنگانە.
Angreifen(G), To attack(E) شـاڵاوبردن.
Anhalten, Aushalten(G), To hold on(E) مانەوە لەسـەری.
Anhemitonic(E) نا نیوەتۆن، دوورکەوتنەوە لە دێز و بیمۆڵ کە لە ئامێری پیانۆدا دوگمە سـپییەکان دەگرێتەوە، سـکێڵی پێنجتۆنی*Pentatonic* scaleیشـی پێدەوترێت کە تۆنەکانی بریتیین لە *C D E G A* .
Anima(L), Animè(F) گیان، دەنگێکی بزێو بە ئامێری کەمانچە.
Animando, Animant(I), Animating(E) بە گیانێکی جۆش وخروش.
Animatissimo(I), Become animated(E) بەرەو گیانێکی جۆش و خرۆش.
Animato(I), Animated(E) جۆش و خرۆشـبوو.
Animo(I), Spirit, Spirited(E) یەزدانی، ڕۆحانی.
Animando e crescendo(I), Growing livelier and louder(E) بەرەو بزێوتر و بە دەنگتـر.
Animando sempre(più)(I), Growing more and more animated(E) بەرەو زیاتر و زیاتر بزێوی.
Animando un poco(I) کەمێك بزێوتر.
Animato di più(I), With greater animation(E) بەگیانێکی پڕجۆش و خرۆش.
Animosissimo(I), With maximal animation(E) بەوپەڕی جۆش وخرۆشـیەوە.
Animoso(I), Spirited(E) بەگیانێکی بزێوییەوە.
Anmut, Anmuth, Anmuthing, Anmutig(G), Graceful(E) دڵۆڤان.
Ansatz(G), Attack(E), Embouchure(F), Attacco(I) چۆنێتیی پێشـسازاندنی بار و شێوەی دەم و ددان بەهێز لەسەر براس ئامێرە*Brass instruments*کاندا(ئامێرفووپیاکەرە مادەنیەکان).
Anschlag(G), Attack(E) لێدان بەتایبەتیی لە ژەنینی ئامێرە کیبۆردەکان.
Anschwellend(G), Swelling(E), Crescendo(I) بەرەو بەرزبونەوەی دەنگ، هەڵاوســان.
Ansia, Fastidio(I), Anxiety(E), Préoccupation(F) شـپرزە و خەمخواردن.
Anstatt(G), Instead of(E) لەبریی، لەباتی.
Anstimmen(G), To tune(E) بەرەو تۆنێکی دروست *Diatonic*.
Anstrich(G), Stroke of bow(E) بە کەوان لێدان.
Answer(E), Antwart(G), Antithesis(I) بەرســـڤ(وەڵام). لە دەقەمۆزیکی فیوگە *Fugue*دا دەبیسـترێت بە شـێوەڕەوتی:- بابەت - بەرســڤ - بابەت - بەرسـڤ/ *Subject-Answer-Subject- Answer*. لە فیوگە *Fugue*دا...دوو جۆر بەرسڤ هەیە:-

1. ئەگەر بەرسـڤ هەمان میانەکانی وەکی بابەت *Subject*ی هەبێت بەڵام تەنیا جیاوازی لە ترانسپۆزەدا *Transposed*بێت پێیـدەوترێت ڕاسـتە بەرسـڤ*Real answer*.
2. ئەگەر بەرسـڤ لەسەر هەمان کلیل بمێنێتەوە و لە بابەت جیابێتەوە پێیـدەوترێت تۆناڵە بەرسـڤ *Tonal answer*.

Antecedent(G) پێشـڕەو، دەسپێکی یەکەم دەنگی میلۆدیی لە فیوگە یاخود کانون *Canon*.
Antefatto(I), Prior fact(E) ناوەڕۆك، مەبەست لەو ڕاسـتی و ڕووداوانەیە کە پێشـەکی دەخرێتە ڕوو وەك بەرنامەیەك بۆ زیاتر تێگەیشـتن لە کارێکی وەك ئۆپێرا.

Anteludium(L), Prelude, Introduction(E) بەربوورە، پێشـەکی.

Anthologie (F, G), Anthology, Gatherning of flowers(E) گوڵەوەچن، کۆکردنەوەی پارچەکانی وەك هۆنراوە و دارِشتن و مۆزیك.

Anthologium(L) ناوی ئەو پەڕاوەیە کە سرووود و نوێژ و ئامۆژنامەکانی تێیدا نووسـراوەتەوە لە کلێسـەی یۆنانیدا.

Anthem(E), Antienne(F), Antifona(I) سـرووود. وشەیەکی هەڵێنجراوە لە *Antiphonon*ی یۆنانی و دوایی بۆتە *Antifon*ی ئینگلیزی و بەرەبەرە بە وشەیە گیرسـاوەتەوە کە ئێسـتا وەك مۆزیك زاراوەیەك گۆی پێدەکرێت. پارچە کۆرِاڵێکی کلێسەییە هارمۆنی ئامێزە زیاتر وەك پۆلیفۆنی بێت کە لە کۆنوێژ *Mass*دا بە هاویاری ئۆرگۆن جاروباریش بەبێ هاویاری ئامێری مۆزیك بەئەنجامدەدرێت، جیاوازی لەگەڵ مۆتێت *Motet* لە دوا ڕسـتەیدایە.

Antibacchius(Gr) ئەنتیباخیوس، بڕگەیەکی مۆزیکییە لە سـێ سیلاب پێکهاتووە دوانی درێژی ئاکسنت ــ ــ و سێیەمی کورتی نائەکسنت ᑌ .

Anticipation(E), Anticipazione(I), Antizipation(G) نۆتەی بەراواز لە نووسینێکی هارمۆنیدا...جۆرە کاریگەرییەك لەبەرایی هەندێك نۆتە یاخود زیاتر لە کۆرد *Chord*ێکدا دەبیسـترێت بەرلەوەی پاشـماوە *Rest* ی هارمۆنیەکە بگۆڕدرێت.

Antico, Antica(I), Antique(F), Ancient(E) ئەنتیکە، کۆنە.

Antifona(I), Antiphon(Gr), Wechselgesang(G) ئەنتیفـۆن...هێنانەوەی ڕستەمۆزیکێك لە چەند ڕەتکەیەکی جیاوازدا کە گروپ بە گروپ لەیەکتری وەردەگرنەوە. ئەو شـێوەیە لە پێـش و پاشی کۆنوێژ *Mass* لە کلێسەکانی ڕۆمان - کاثۆلیك و ئەرتۆدۆکسی یۆنانیدا جێبەجێدەکرێت.

Anvil(E), Enclume(F) ئامێری سـاجی کانزایی ڕەزمی بە چەند قەوارەیەکی جیاواز.

Aperto(I), Apertus(L), Open, Without a mute(E) ڕوون و کراوە، بەبێ پێکپە.

A piacere, A piacimento(I), As you want, As you wish(E) بە خواستی تۆ.

A poco(I), Gradually(E), Petit à petit(F) بەپلەیی.

A poco a poco(I), Little by little(I) کەمکەم، پلەپلە.

Apoyando(I) ئاپۆیاندۆ، ژەنینی نۆتەکان لەسەر گیتار بەچەشنێکی کلاسیك، هەرچی پاسـاوە پیکادۆکانە *Picado passage* بەچەشـنی ئاپۆیاندۆ دەژەندرێت.

Apotome(Gr), Cut(F) برگە، بڕە، لە وشـەی ئاپۆتۆمای *Apotomai* یۆنانییەوە هاتووە کە بەمانای بڕە *Cut* دێت، کرۆماتیك نیوەتۆنی فیساگۆرسـی بەڕێژەی 2187/2048 کە 114 cents دەکاتە جیاوازی لەنێوان تۆنی تەواو *Whole-tone* بە ڕێژەی9/8 و لێما (*Leimma*(*Diatonic semitone*) بەڕێژەی 256/243 کە دەکاتە 90 cents.

Appassionato(I), Appassionata(I), Impassioned(E) سـۆز و وروژاو.

Appena(I), Á peine(F), Barely(E) بەرِەنج، بەسـەختیی.

Appena animando(I), Little more animated(E) کەمێك زیاتر بەجۆش.

Appena meno(I), Very little slower(E) خاوێکی زۆر بەکەمیی.

Appenanto(I), Painful(E), Endolori(F) ڕەنجور و بەئازار.

Applaudendo(I), Applauding(E), Applaudissant(F) چەپڵەلێدان.

Appoggiando, Appoggiato(I), Leaning on(E) *Portamento, legato*/بۆ بزوان، بڕوانە ئارەزو و جووڵان بۆ شـتێکی بەرابەر، مەبەسـت لە نۆتەیەکە کە زۆر بە نەرمیی ئارەزووی بۆ نۆتەیەکیـ تری دوای خۆی هەبێت.

Appoggiatura(I), Appogature(F), Vorschlag(G) ئاپۆجیاتۆرا، تۆنەی هاوسـێ.
نۆتیلە{گچکەنۆتە}کە لە پێش و پاشی نۆتەدا دەنووسرێت بەبێ ئەوەی لە تێمپۆی بگۆڕێت.

چوار جۆریش لە ئاپۆجیاتۆرا هەیە:-

1. نۆتیلەی ئاکسنت *Accented appogg. Grace note*.

2. دڕێژەنۆتیلە*Long appogg.*

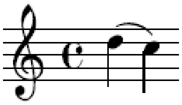 یاخود

3. کورتە نۆتیلە*Short appogg.*

یاخود

4. نۆتیلەی نائاکسنت*Unaccented appogg.*

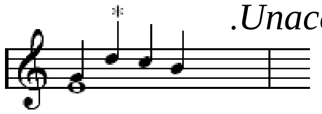

Appoggiatura doppia(I), Double appoggiatura(E) دەبڵ ئاپۆرجیاتۆرا.
Apprestare(I) ئامادەیی بۆ پێشکەشکردن.
Appuyé, Appuyée(F), Emphasised(E) جەختکردن، پێداگرتن.
Aprés(F), After(E), Dopochè(I) پاشـــان.
A prima vista(I), A première vue(F), At sight(E) ســـەیرکردنێکی چاوترووکاندن.
A punto(I), Exact(E,F) تەواو.
A quattro mani(I), À quatre mains(F), For four hands(E) بۆ چوار دەست.
A quattro voci(I), À quatre voix(F), For four voices(E) بۆ چوار دەنگ.
Arak(Kr), Uraq(Ar,Fa,Kr,Tr) ئاراك{ئوراك، عوراق}، دوو بۆچوون هەیە بۆ لێکدانەوەی:-
یەکێکیان دەیگەڕێنێتەوە بۆ وشەیەکی هەرە دێرینی سۆمەری کە چەند هەزاران ســاڵ بەرلە ئێستا لە زۆنکاوەکانی باشووری نێوان دیجلە و فورات نیشتەجێ بووبوون. وشەکە پڕاوپڕ بەمانای ئەو ناوچە زۆنکاوە دێت کە لە زوانی سۆمەریدا بەناوی ئاراك{ئوراك، عوراق}هاتووە. سـەرەتاکانی سـەتەی بیستەم کاتێك کە لەشکری بەریتانیا هات و زۆر لە ناوچەکانی خاوەرمیانەی داگیرکرت ناوی عوراقی زیندووکردەوە و کردیە عێراقی ئێستا کە ناوی لە خەریتەی جوگرافیای جیهاندا هەیە.
بۆچوونێکیــتر دەیگەڕێنێتەوە بۆ **ئاراك** کە وشەیەکی هەرە کۆنی ماد/کوردییە و لە سەردەمێکی زۆر دێریندا هەرێمێکی پانوبەرینی دەگرتەوە کە بریتیبوو لە ناوچەکانی ئەسپەهان، هەمەدان، خۆزســتان، لوڕســتان{ســەربە وڵاتی ئێرانی ئێستا}، شاری بەسرە و عەمارە و ناسریە تاکو شــاری بەخدا{سەربە وڵاتی عێراقی ئێسـتا}. دوایی لەڕێی بازرگانــی و گەشـتی کۆچەرییانی چەند هۆز و خێڵێکی عارەب و کەوتنەوەی ئەم ناوە لەسەر زاریان پیتی ئـ بۆتە ع. زۆر نموونەی وا لەنێو زوانی کوردی و زوانانی دراوسێیدا هەیە وەك ئارباد و ئاکرێ و ئامێدی بوونەتە عەربەت و عەقرە و عوممادیە...هتد.
ڕیشەوشەی عێراق...لە ئاراك/ەوە هاتووە و پێکهاتووە لە **ئار**: **ئێر** کە بەمانای گەرم، ئاگر دێت، پاشگری ئاك/یش بەمانای **ئاخ:خاك** یاخود زەوی دێت. کۆی وشەلێکدراوەکە بە ئاخی گەرم {خاکی گەرم}کە لە زوانی کوردیدا بە گەرمیان لێکدەدرێتەوە. جا لە ڕووی ئاوهەواوە هەرێمێکی گەرمە و دەشت و بیابانیشی زۆرە. لە ســەردەمی ســاسـانیەکاندا ئێراقی هەر دوو بەشەکە هەرێمێکی ژێر دەسەڵاتیان و خەڵکەکەیشی پێکهاتەیەك بوون لە هۆزەکانی ماد.

بە هاتنی لەشکری ئیسلام بۆ ئەم هەرێمە پانوبەرینە کەوتەژێر دەسەڵاتی خەلافەتەکەوە و بووە دوو بەشـەوە، یەکێکیان بەناوی ئێراقی عەجەم و ئەویتریان عێراقی عارەب. واتە گەرمیانی عەجەم و گەرمیانی عارەب. ئەم دوو ناوە هەروا وەك خۆی مایەوە. تەنانەت تا سـەردەمی دوا فەرمانڕەوانی بنەماڵەی قاجاریەکان/یش هەر لە ناوچەی ئابادانەوە بۆ بەرەو باکوور کە شارەکانی لوڕسـتان، خۆزسـتان، هەمەدان و تاکو شارۆکەی ئاراك و لەوێیشەوە بۆ ناوچەکانی شاری کوت و کوردسـتانی باشـووری سـەر بە وڵاتی عێراقی ئێستای گرتبووەوە هەر بە عێراقی عەجەم.دەناسرا. ناوچەکانی بەسرە و عەمارە و دیوانیە و ناسریە و کەربەلا و نەجەف و کوفە و حیللە تا خوراوای شاری بەغدا/یش بە عێراقی عارەبی. بەڵام پاش چاوتێبڕینی ئینگلیز بۆ ئەم ناوچە بەفەڕە و پڕپیتە ڕووخاندنی سوڵتانێتی عوسمانلیەکان و هەڵگیرسـاندنی جەنگی یەکەمی جیهانی وشەی ئێراق بە پلانی ئینگلیز ناوەکە بە فەرمی زیندووکرایەوە و خرایە نێو ئەجندەی نێودەڵەتییەوە پاشـان کرایە دەوڵەتێکی دەسکردە بەناوی دەوڵەتی عێراق و شـاری بەخدا/یش کرایە پایتەختی.

لە ڕووی هونەرییەوە....پێدەچێت هەر لە سەردەمانێکی زۆر دێرینەوە ئاوازێك بوو بێت و گوزارەی لە ڕەوشی ژیانی ئەو ناوچە گەرمەسێرەی کردبێت. شـیدەکرێتەوە بەوەی کە لقێکی سەر بە دەسـگای سـێگایە. سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:-

ڕەگەزی سێگای سـیانیی لەسـەر پلەتۆنی ئاراك

ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی دووگا.

سکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە:-

ڕەگەزی ڕاست لەسەر ڕاست،

ڕەگەزی سێگای سـیانی لەسەر پلەتۆنی سـێگا.

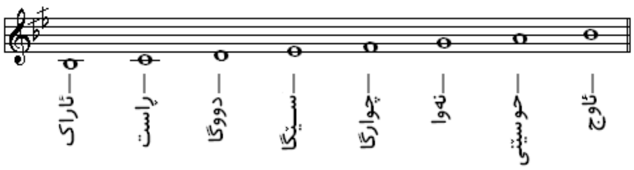

Arbitrio(I), Free-will, Power(E) — هێز، ئازادخواز.

Arcata, Arcato, Archetto(I), Bow stroke(E) — لێدان بە کەوان، بەکورتی.*Arc*.

Arcato in giu(I), Down bowed(E) — کەوان بەرەو خوارەوە.

Archet(F), Arc(E), Arco(I) — کەوان، لورك، ئارشە.

Archlute(E,I) — ئارچلوت، ئامێرێکی ژێداری دەسـکدرێژە، سیانزە بۆ چواردە جووت ژێی هەیە، کەمێك بە ئامێری تیۆربۆ *Theorbo* دەچێت بەڵام گەورەترە، لە سـەردەمی نوێگەریی *Renaissance* لە وڵاتانی ئیتالیا و ئینگلتەرەدا زۆر باوبووە.

Arc in gui(I), Down-bow(E) — کەوان لێدان بەرەوخوار{ بەسـەر ئامێرەژێدارەان}.

Arc in su(I), Up-bow(E) — کەوان لێدان بەرەو ژوور.

Ardente(I), Ardent, With fire(E) — بە گەرم و جۆش.

Ardemment(F), Ardently(E) — زۆر بە پەرۆش.

Ardentissimo(I) — زۆر بە گەرم و جۆش.

Arditezza(I), Boldness(E) — بێباکیی، نەبەردیی.

Ardito(I), Bold, Boldly(E) — بـێبـاك، بێباکانە.

Ardore(I), With warmth(E) — بە گەرمی.

A-re(F,I) — ناوی تۆنی لا/A لە سۆڵفێجدا.

Areato(I), Played with the bow(E) — ژەنین بە کەوان.

Aretinian syllables(E) — سـیلابە ئارێتینیاییەکان واتە حونجە دەنگیەکان کە بریتیین لە لە ناوی تۆنەکان:- دۆ*Ut*، ڕێ*Re*، می*Mi*، فا*Fa*، سـۆڵ*Sol*، لا*La* کە لەلایەن گویدۆ ئارێزۆ *Guido d'Arezzo*(900-1033) داهێنرا و ناوی هێکساکۆرد *Hexachord*ی بڕی بەسەردا.

Argomento(I), Argument(E) — بڕوانە/*Antefatto* .

Aria(I), Arie(I), Air(E,F) سۆلۆستران، ئاوازەمیلۆدییەکی هێدی و لەسەرخۆ لە پارچە نمایشێکی ئۆپێرا و ئۆراتوریا و کانداتەر/دا کە ئۆپێراچڕ بە هاویاری ئۆرکێسترا بەشێوەی مۆنۆلۆگ پێشکەشیدەکات.پێشتر ئاوازێکی ئەڤینئاوێز بووە کە بەشێوازێکی ڕەنگین ڕەنج و پەژارەی تێدا نمایاندەکرا، لە دوو بەشیش پێکهاتهاتبوو بەڵام بە شێوەی A – B – A دووبارە دەبووەوە.

لە نیوەسەرەتای سەتەی/18مەوە بواری هونەری ئاریا *A´ria* فراوانتر بوو و توانرا بۆ چەند بەشێك بپۆلێنرێن کە ئەمانەن:-

1. *Aria Cantabile*: ئاوازێکی نەرم و هێواش و کاریگەرە دەرفەتی ئەوەی تێدایە کە سترانبێژ هەوای خۆی تێدا بڕازێنێتەوە.
2. *Aria di portamento*: ئاوازێکی نەرم و کەمێك درێژترە و کەم دەرفەتی ئەوەی تێدایە کە سترانبێژ هەوای خۆی تێدا بڕازێنێتەوە.
3. *Aria di mezza carattere*: زیاتر بەسۆزترە و هاویاری ئۆرکێسترایە، ئەمە وای لێدەکات کە ئەرکێکی زیاتری بوێت.
4. *Aria parlante*: خۆشئاوازێکی بەجۆش و تاوگیرە، لە هەندێك بەشیدا گۆیندە*Recitative*ی تێدەکەوێت.
5. *Aria di bravura* یاخود *Aria d'agilia*: چەشنە ئاوازێکە شۆخ و شەنگی و واڵاکاری لەخۆگرتووە.
6. *Aria All'unisono*: چەشنە ئاوازێکە بە هاویاری *accompaniment*یەکی چونیەك ئامێز لەگەڵ بڕگەیەکی دەنگیدا.
7. *Aria d'imitazione*: چەشنە ئاوازێکی لاساییەکردنەوەیە وەك لاسایی خوێندنی باڵندە و ژەنینی هۆڕنی ڕاو، یاخود هەرشتێکیتر کە کاریگەری مۆزیکی و تواناى لاساییکردنی تێدابێت.
8. *Aria concertata*: چەشنەئاوازێکی هاویاری *accompaniment*ی ئاڵۆزە.
9. *Aria senza accompagnamento*: چەشنەئاوازێکی بێ هاویارە کە زۆر بەدەگمەنە.
10. *Aria da chiesa*: ئاوازی کڵێسەییە بە هاویاری ئۆکێسترا.
11. *Aria d'entrata*: چەشنێکی تایبەت و سەختە، وەك زاراوەیەك لەو دەقە مۆزیکیانەدا دەردەکەوێت کە کاری ئۆپێراڵی تێدا جێبەجێدەکرێت.
12. *Aria fugata*: چەشنە ئاوازێکە لە هاویاری فیوگە *fugue*کاندا هەیە.
13. *Aria tedesca*: چەشنەئاوازێکی ئاریایی ئەڵەمانیاییە و لە چەشنە ئیتالیاییەکەی گرانترە.
14. *Aria buffa*: چەشنەئاوازێکی خۆشمە و گاڵتەجاڕییە.
15. *Aria aggiunta*: چەشنەئاوازێکە کە بخرێتەسەر دەقەسەرەکیەکە*original* و ئارەزوی سترانبێژ بیزوێنێت و سەرنجی بیسەرانیش ڕابکێشێت.

Arieggiando(I) وەك سروود خوێندن.

Arietta(I), Ariette(F), Little aria(E) گچکە ئاریا *Aria* کە کورتە ئاریا/یەکی سادەیە.

A rigore del tempo(I) لە تێمپۆیەکی دروستدا.

Arioso(I), Free lyric(E) هۆنراوەیەکی سترانئامێزی ئازاد.

Armonia, Armonica(I), Harmony, Wind-band(E) هارمۆنیا، هاوئاهەنگی، باندی هەوایی.

Armonica de cristal (F), Glass harmonica(E) ئارمۆنیکا، مۆزیك ئامێرێکی دەمی/یە

Armonioso(I), Harmonious(E) هارمۆنیاکی، هاوئاهەنگی.

Armoniosamente(I), Harmoniously(E) هارمۆنییانە، هاوئاهەنگیانە.

Arpa(I), Harp(E) هارپ، چەنگ.

Arpanelle, Arpanetta(I), Small harp(E) گچکە هارپ.

Arpeggio(I), Arpège(F), Akkordbrechungen(G) ئارپێجیۆ، درێژکردنەوەی ئاکۆرد *Ackord*، بەکورتی.*Arp*^{o}.

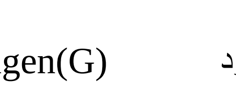

Arpèger(F), To arpeggiate a chord(E) ئارپێجاندنی کۆردێك.

Arpégement(F) درێژکردنەوەی ئاکۆردێك *Ackord* لە خوارەوە بۆ سەرەوە بەخێرایی و بە هیمایەك لە پێشی ئاکۆردەکەدا ئاماژەی پێدەدرێت.

Arpeggiando, Arpeggiare, Arpeggiato (I) ئارپێجاندنی زنجیرە کۆردێك.

Arpeggiatura(I), Succession of broken chords(E) زنجیرە کۆردی شکستە.

ڕیشەی وشەکە لە ئارپا *Arpa:Harp* وە هاتووە. بە زنجیرە *Succesion* نۆتەیەکی هارمۆنی هارپ ئاسا بۆ پاساوەکان *Passages* بەئەنجامدەدرێت. بۆ نموونە درێژپێدان *Sweep*ی کۆرد ژەنینێك لەسەر پیانۆ وەك چۆن لە ئامێری هارپ/دا بەشێوەیەکی درێژەپێدان بە پەنجەکان دەخشێنرێن بەسەر کۆردەکاندا. ئەم جووڵەیە پێیدەوترێت ئارپێجیاتۆریا.

Arpeggione(I) لێرشتەی ئامێری گیتار و ڤیۆلێنسیلۆ/یە کە شەش ژێ و کیبۆردێکی لەسەر بەستراوە و بە کەوانیش دەژەنرێت، پێیشیدەوترێت *Guittara d'Amore*

Arpicordo(I) ئامێری هارپسیکۆرد لە ساڵانی سەدەی/16مدا.

Arraché(F), Strong pizzicato(I) توندلێدان بەسەری پەنجە.

Arrangement, Transcription(E) ڕێخستنی پارچە مۆزیکێك یاخود ئاهەنگێك.

Ars antiqua(L) هونەری دێرین، خوێندنگەیەکی فەڕەنسایی بوو کە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی نزیکەی 1325-1200ز، بە ڕەتکەی دووەمی مۆزیکی مەنژوراڵ *Mensural* دادەنرێت.

Arsi(I), Weak beat(E) لێدانی لاواز.

Ars nova(L) هونەری نوێ، خوێندنگەیەکی فەڕەنسایی بووە کە لەدوای ساڵانی نزیکە1235ز بەشێوازێکی نوێ هاتەپێشەوە. پاشان گۆڕانکاری بەسەرداهات و شێوازی مادریگاڵ *Madrigal*ی بەخۆوەگرت، بە ڕەتکەی دووەمی مۆزیکی مەنژوراڵ *Mensural* دادەنرێت.

Arte(I), Art(E,F) هونەر.

Articolato(I), Articulé(F), Artikuliert(G), Articulation(E) باش، کرداری وابەستەیی *Legato* و جیاجیایی *Staccato* لەسەر نۆتەی پارچەمۆزیکێك.

Arts phonetiques(F) هونەری چۆنێتیی گۆکردن و ژنەوتن (گوێبیستن).

Ascending chromatic(E) هەڵبازە کرۆماتیك، کرۆماتیکی هەوراز.

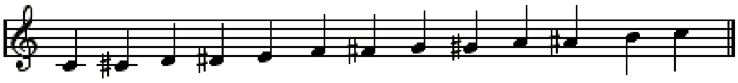

Asar Kurd(Ar,Fa,Kr,Tr) ئاسارکورد، ئەسەرکورد. دەسگایەکی سەرەکییە لە مۆزیکی خۆرهەڵاتیدا.

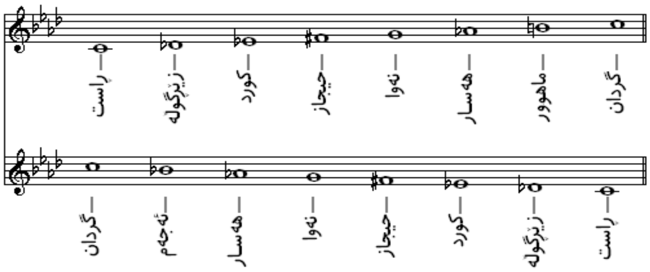

سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی ئاسارکورد لەسەر ڕاست،
ڕەگەزی حیجاز لەسەر نەوا.
هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە
ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی نەوا
پاش گۆڕینی پلەتۆنی ماهوور بە ئەجەم.

Asas, Ases(G), A-double flat(E) لا - دەبڵ بیمۆڵ.

Ass dur(G), A-flat major(E) لا بیمۆڵ - مێجەر

Ass moll(G), A-flat minor(E) لا بیمۆڵ - ماینەر.

Aspiratamente(I) بەگیانێکی پەرواز و گوشاد.

Aspramente(I) بەتوندیی.

Asperzza(I) توند و سەخت.

Aspro(I) زبر و تەڵخ.

Ass(G), A-flat(E) لا بیمۆڵ، لا پانۆك.
Assai(I), Assez(F), Very, Enough, Rather(E) زۆر، بەس.
Assai commosso(I), Extremely moved(E) بەرپەڕی جووڵەوە.
Assai lento(I), Assez lent(F), Rather slow(E) تاڕادەیەك هێواش.
Assai moderato(I), very moderate(E) زۆر مامناوەندیی.
Assai moso(I) بەگیانێکی بڕێو و خرۆش.
Assai piu(I), Much more(E) زۆر زیاتر.
Assaissimo(I) تا بتوانرێت، تا ئێرە کە بتوانرێت.
Assez vite(F) بە خێراییەکی گونجاو.
Assieme(I), Together(E) پێکەوە.
Assoluto(I), Absolute, Free(E) پەتی، ڕەها، ئازاد.
Assonante(I), Assonant(E;F), Assonaz(G) وێکچوونی دەنگ، دەنگی نزیك و لەیەکچوو.
Assottigliando(I), Diminishing, Softening(E) نەرم و نیان، کەمکردنەوە.
Assourdir(F) دەنگ کپکردن.
A suo arbiyrio(I) بەدڵ و ئارەزو.
A table sec(F) بەبێ هاویاریی.
A suo arbitrio(I), As you please(E) وەکو پێتخۆش بێت.
A tanto possibile(I) بەگوێرەی توانا.
Atemlos, Athemlos(G), Breathlessly(E) بێ هەناسـەیی.
Atempause(G), Breath-pause(E) پشوویەکی هەناسەئاسا، وچانێکی زۆر کەم لەسەر لێدانێکی لاواز بۆ خۆئامادەکردن بۆ درێژکردنەوەی لێدانێکی بەهێز.
A tempo, A témpo(I), In time(E) لە تێیمپۆدا، بە زۆری لە گۆڕینی تێمپۆدا بەکاردەهێنرێت کاتی گەڕانەوە بۆ خێرایی یەکەم *Original speed*.
Atempo commodo, A témpo commodo(I), Convenient time(E) تێمپۆیەکی گونجاودا.
A tempo di minuetto(I), In the minuet time(E) لەسەر کێشی مینویت *Minuet*.
A tempo giusto(I), In a strict time(E) لە کێشێکی توندداا.
A tempo ordinario(I), In ordinary time(E) لە کێشێکی ئاساییدا.
A tempo primo(I) گەڕانەوە بۆ کێشی یەکەم {دەسپێك*Opening time*}.
A tempo rubato(I), In irregular time(E) لە تێمپۆیەکی ناڕێکدا.
بۆ نموونە پەلەیی *Acceleration* و درەنگیی{دواخستن}*Retardation*ی پارتەکان*Part* لە باڕێکدا.
Athem(G), Breath(E), Souffle(F), Etere(I) هەناسە.
Atonale(E) ئاتۆناڵ، پێچەوانەی تۆناڵ، چەشنە مۆزیکێك کە پێڕەوی ڕێســاکانی تۆناڵ ناکات.
Atonality(E), Atonalität (G), Atonalité (F) ئاتۆناڵیتیی، پێچەوانەی تۆناڵیتیی، پۆلاندنی پارچە مۆزیکێك لە چوارچێوەیەکی کلاسیکی تۆناڵیتیی، چەمکێکی هارمۆنی کۆن کە لەسەر بناخە ئەکۆردی ســێ دەنگی هەڵبەستراببێت.

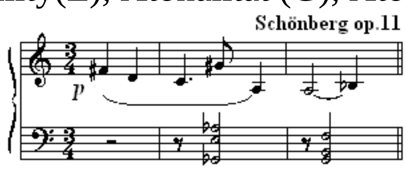

A tre(I), À trois(F), For three(E) بۆ ســێ.
A tre mani(I), À trois mains(F) بۆ ســێ دەستان.
A tre parti(I), À trois parties(F) بۆ ســێ پارت{بەش}.
A tre voci(I), À trois voix(F) بۆ ســێ دەنگ.

Attacca(I), Attaque(F), Attack, Immediately(E), Sofort(G) هەڵمەت، دەسوبرد.
گوزارە لە کۆتایی جووڵەیەك *movement* دەکات کە یەکسەر وەك هەڵمەتبردن بە جووڵەی یەکیتر دەست پێبکات. کۆڵکەیەکی سـەرەکییە لە دەنگە ڕەزمیەماندا، لە کارێکی ئۆرکێستـرادا بە یەکەم کەمان دەوترێت سـەر هەڵمەت *Chef d'attaque*.
Attaccando(I), Attack immediately(E) هەڵمەتبردن، یەکسـەر دەسـپێکردن.
Attacco(I), Short motif(E) مۆتیڤێکی کورت لە لاساییکردنەوە یاخود وەك بابەتێکی فیوگاڵی.
Attacca subito(I), Attack immediately(E) هەڵمەتبردنی کتووپڕ.
Attenuando(I) پەلەیی.
Attenuato(I) لاوازکردن، کەمکردن.
Attore(I), Actor(E), Acteur(F) ئەکتەر.
Attrice(I), Actress(E) ئەکتەری مێیینە.
Attractive dissonant(E) نەسـازی سەرنجڕاکێش، میانەی گەستووی پێنجەم و زێدەی چوارەم.
Aubade(F) مۆزیکی بەرەبەیانان. لە سەردەمانێکی زوودا شـایەران *Troubadours* لە بەرەبەیانێکی زوودا بە جادەکاندا دەگەڕان و ئامێرە هەواییەکانیان دەژەنی، مۆزیکی سێریناد *Serenade*یش هەبووە کە دەمەوئێواران دەژەنرا.
Auch(G), Also, But(E) هەروەها، بەڵام.
Audace(I,F), Boldness, Audacity(E) بوێری و جەربەزیی.
Auf(G), On(E) لەسەر، بۆ نموونە *Auf der G* واتە لەسـەر تونەژێی/G
Aufführung(G), Performance(E) جێبجێکردن، نمایشکردن.
Aufgeregt(G), Excited(E) وروژاو.
Aufgweckt(G), Lively(E) بێدارییەکی بژێوانە.
Aufhalten(G), To retard, To suspend(E) تەگەرە، دواخسـتن، ڕاگرتن.
Auflage, Ausgabe(G), Edition(E) ئامادەکردن، چەلاندن.
ڕەواندنەوەی دەنگێکی نەسـاز لە دەنگێکی سـازدا کە بەر ڕێسـاکانی هارمۆنی بکەوێت.
Aufsatz(G) داڕشـتن، وتار، لوولەزمانەی ئۆرگن.
Aufschlag(G), Upbeat, Unaccented beat(E) لێدانێکی نائاکسنت لە کێشکدا.
Aufschnitt(G), Omitted portion(E) پاژێکی ئاسـتنکراو، دەمەلوولەی ئۆرگن، پارچە.
Aufstrich(G) بەرەو ژوورلێدان بەکەوان.
Auftakt(G), Unaccented part of the bar(E) پارتێکی نائاکسنت لە باڕێکدا.
Auftritt(G) هاتن ناوەوە بۆ سەر شـانۆ لە دیمەن *Scene*ێکی ئۆپێرا *Opera* بۆ نمایشکردن.
Aug(Ar,Fa,Kr,Tr), Hauter(Hn) ، *Augue* ئاوج، ئاوگ، هاوگ، ئوگۆ، نەوایەکی بڵندبەها دەنگەوارێکی بەرز. لەزوانی کوردیدا پەیڤی **هاو**، **هەو** بۆتە پێشگری زۆر لە وشان، بۆ نموونە هەولێر، هۆرێن، هەوشار، هەوراز...، ڕیشەی وشەکە ئاڤێستایی/کوردییە، مانای باڵا و بڵند ڕاگرتن دەگەیەنێت، پلەوپایە بەرز و پیرۆز. پێدچێت!!! ئەمیش وەك چەندین و چەندین وشەیتر خرابێتە سـەر زاری زوانی عارەبی.
ڕەسەنی و دێرینی ئەم ئاوازە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی دەسەڵاتدارێتی ساسانیەکان کە بەدەنگی نەواسـازان دیوەخانانیان هێناوەتە خرۆش. پێدەچێت لەو تایبەتمەندییە هونەرییەی ئەم ئاوازە کە هەیەتی لە دەنگەوارێکی زوڵاڵ و بڵندا بـێژرابێت. ئەم وشەیە دەماودەم هاتۆتە نێو میللەتانەوە و هەر میللەتەیش بەپێی ڕێزمان و ڕێنووسی خۆی گۆی پێکردوە. بەهاتن و نزیکبوونەوەی ڕۆشنبیری عارەبیی لەڕێی ئیسلامەوە بە میللەتانی کورد و پارس و ...هیتر. پاشان زاڵبوونی زوانی عارەبی و گۆڕینی هەندێك پیتی وەك **گ** لە زۆر وشەی کوردیدا بۆتە ج ، بۆ نموونە وشەی مێرگ بۆتە مەرەج، گەچ بۆتە جص. هەروەها پیتی/هـ لە سـەرەتای زۆر وشـەدا بۆتە ئـ ، وەك هەوشار بۆتە ئابشار، یاخود وشەی هاوگ بۆتە ئاوج.

دوور نیە گەر بڵێم وشـەی حیجاز/یش لە حیج یاخود **حاج** و **ئاز** هاتبێت واتە ئاوازی حاج یاخود بانگی حاجیان بۆ بەجێهێنانی ئەرکی حەج، بروانە/*Ĥigaz*.
لەم دیدەیەوەڕا...دەشێت ڕیشەی وشەکە لە ئوگۆ *Ugo*، هۆگ یاخود هاوگ/ەوە بووبێت کە بەمانای بەرز و بڵندکردن و بەشکۆکردنی شتێکی وا زۆر سپەنتا کە لە بۆنە و جەژنە ئاینییەکاندا تەواو بەدیدبکرابێت. واتە بەشکۆ و پیرۆز ڕاگرتن بە دەنگاوازێکی تایبەتیی شادیبەخش و زوڵاڵی بڵند.
بەڵام وا پێدەچێت بەرەبەرە هەروەك ئاوازە دێرینەکانیتر کاڵای دونیایی بەبەردا کرابێت و لە شێوازی چڕیندا گۆڕانکاری تێداکرابێت. بەڵام گەر لە هەستێکی هونەرییەوەڕا هەڵبسەنگێنرێت، لێوەڕا پەی پێدەبرێت کە ڕەنگە ئاینییەکەی تێدا مابێت. هەندێك وای لێکدەداتەوە کە لەبەر بوونی لە دەنگەوارێکی بەرزدا بە ئاوج/ی لێکبدەنەوە کە بەمانای ئەوپەڕی دەنگ یاخود بەرزترین پەردە *Pitch* دێت، بەڵام وشـــەکە زۆر لەو جۆرە لێکدانەوانە کۆنترە. سکێڵی پێکهاتووە لە:-
لێرشتەیەکی ســەربە دەســگای سـێگایە،
ڕەگەزێکی سێگای سیانیی لەسـەر
پلەتونی، ئاوج.
ڕەگەزی بەیات لەسـەر
پلەتونی موحەییەر.
{زیل سـێگا: پلەتونی بزورگ
زیل نەوا:پلەتۆنی سـەهم}.

Augmentation(E), Agrandissement(F), Ingrandimento(I) زێدە نیوە تون،
ئەگەر لە کانون *Canon*دا دەنگـگێڕانەوەی میلۆدییەك لە چەند نۆتەیەکدا درێژبکرێتەوە پێیدەوترێت کانون بە زێدە *Canon by Augmentation*. ئەگەر هەر بەهەمان ڕێگە میلۆدییەکە لە چەند نۆتەیەکدا کورتبکرێتەوە پێدەوترێت کانون بە گەستن *Canon by diminution*.
Augmentation dot(E) خاڵی زێدە، پنتی زێدە، زێدە دۆت.
پنتەکە دادەنرێت لەپاش نۆتەیەك یاخود وچانێك بۆ درێژکردنەوەی کات.
Augmented Chords(E), Augmenté(F), Accresciuto(I) کۆردە زێدەکراوەکان.

سیمبۆل Symbol	سیمبۆل Symbol	ناوی کۆرد Chord Name	میانەکانی کۆرد Chord Intervals
C+	C+5	C augmented	1 3 #5
CΔ+5	C maj7+5	C major seventh augmented fifth	1 3 #5 7
C7+5	C7aug5	C seventh augmented fifth	1 3 #5 b7
C7+5(b9)	C7aug5(b9)	C 7th augmented fifth minor ninth	1 3 #5 b7 b9
C9+5	C9aug5	C ninth augmented fifth	1 3 #5 b7 9

Augmented fifth chord(E) 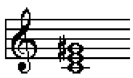 زێدەکۆردی پێنجەم.

Augmented fourth chord(E) زێدەکراوە کۆردی چوارەم.

Augmented intervals(E) میانە زێدەکراوەکان بە ئەندازەی نیوپەردە لە کرۆماتیکدا.
Augmented seventh chord(E) 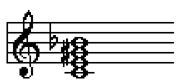 زێدەکراوە کۆردی حەوتەم.

Augement sixth(E) زێدەکراوی شـەشـەم، دەشـێت بە کرۆماتیك کۆرد *Chromatc Chord* دابنرێت. نۆتەکانی لە دەرەوەی کلیلەکەوە *Outside of key* وەردەگیراون.
وەك نموونەیەك دەشـێت بە وەرگرتنی کلیلی/C-key سـێ شـێوە بخرێتە بەرچاو:-
1. شـەشـەمی ئیتالیایی کە پێکهاتووە لە:- A^flat – C – F^sharp.
2. شـەشـەمی فەڕەنسـایی کە پێکهاتووە لە:- A^flat – C –D – F^sharp .

3. شـەشـەمی ئەڵمانیایی کە پێکهاتووە لە:- $A^{flat} – C – E^{flat} – F^{sharp}$.
ئەم شێوەیان لە هەموویان زیاتر بە ڕەواج و بەکارهێنراوە.

Augmented ninth(E) زێدەکراوی نۆیەم لە کۆردێکی پێنج تۆنیدا.

Augmented triad(E), Accord de quinte augmentée(F) زێدەکراوی پێنجەم لە ئاکۆردی مێجەرسـیانیی *Maj. 3rd aug.5th* دا. پێکهاتووە لە مێجەری سیانیی، ئەویش بە بەرزکردنەوەی پێنجەم نۆتە بە بڕی نیوەتۆن. لێرەدا دوو مێجەری سـیانیی بەدیدەکرێت، یەکێکیان لەسـەرەوەی ئەویتریان. زێدەکراوی سیانییەکەی *Augmented triad* بە هیمای"+" بۆ مێجەر سیانییەکە ئاماژەی پێدەدرێت. بڕوانە/*Triads*.

Auletes(Gr), Flute player(E) فلووتـژەن.

Aulos(Gr) دووزەلە (دەبڵ ئۆبوا)ی سـەردەمەدێرینەکانی یۆنان کە لە بۆنەیەکی ئایینیدا بۆ خوداوەند دیۆنیسۆس *Dionysos* دەژەنرا.

Auméme temps(F) بۆ هەمان تێمپۆی جاران.

Aumentando(I), Augmenting(E) زێدەکردن کە لەبری کریشـاندۆ بەکاردێت.

Aumentata(I) بڕوانە/*Augmented*

A una corda(I), On one string(E) لەسـەر یەك ژێ، مەبەسـت لە بەکارهێنانی پێداڵی نەرمە *soft pedal* لە پیانۆدا.

Aus(G), Out of, Form(E) شـێوە.

Ausdrucksvoll(G) پڕهەستونەست، شـێوا (ڕەوانبێژ)، پڕواتا.

Ausgehalten(G), Sustained, Pause(E) پێنیشـاندان، پشــوو.

Ausschlagen(G) کات، پێوان.

Auszug(G), Extract, Arrangement(E) پاراو، ئاهەنگڕێخسـتن.

Ausfüllgeiger(G) بڕوانە/*Ripieno*.

Authentic(E), Authentique(F) جێگیر، ڕاسـتی، بنیاد، زاراوەیەکە فرۆزەی هەندێك شـت دەکات پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە پایەتۆن *Tonic*ەوە هەبێت وەك لە شێوەی پلاگاڵ کە پەیوندییەکی گونجاوی هەیە بە زاڵ *Dominant*ی ژێر پایەتۆن لە ئۆکتاڤێکدا.

Authentic cadence(E) بنیادە کادەنــس، کە لە هارمۆنیدا زاڵەتۆن *Dominant*بە پایە *Tonic* دێتەوە، بڕوانە/*Perfect cadence*

Authentic melody(E) بنیادە میلۆدی کە تاڕادەیەك سـەرانسەری گرتبێتەوە و ئۆکتاڤ سکێڵی کەوتبێتە پایەتۆنەکەی *Tonic* یاخود کۆتاییەکەی.

Authentic modes(E) دەســگا بنیادەکان، چەند جۆرە دەســگایەکی کڵێســەیی سـەتەی/16ز. دەسگای بنیاد *Authentic mode* مەبەست لە میلۆدی ئەو دەســگایانەیە کە نۆتەکانی کەوتبێتە سەروو کۆتاییەوە.

بۆ نموونە:-

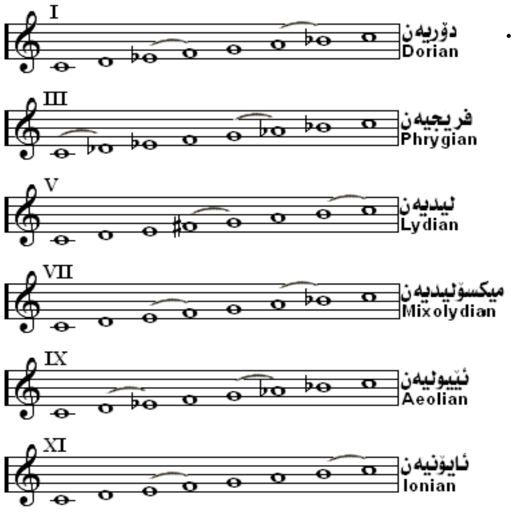

Auxiliay note, Neighboring note(E) یاوەرە نۆتە، هاوسێ نۆتە، نۆتەی لاوەکی بۆ ڕازانەوە.

Auxiliay scale(E) یاوەرەســکێڵ، زێدەســکێڵ.

Avec(F), With(E), Con(I) لەگەڵ، لەتەك، لەپاڵ.

Avec le bout de l'archet(F) لەگەڵ کۆتاییـبوونی کەوانەکە{ئامێرەژێدارەکان}،

A vista(I) بێ پێشــەکی.

Awa, Hewa(Kr) ئاوا، ئاواز.

Ayre(E) جۆرە خوێندنێکی شــێوە ماردیگاڵ *Mardigal* یە بە زوانی ئینگلیزی کە لە دواســاڵەکانی سەتەی/16ز و ســەرەتاکانی ســەتەی/17ز باو بووە.

Azyn(Kr), Ornamet, Decoration(E) ئازین، ڕازاوە، زێوەر، دیکۆراندن.

Azione, Drama(I), Action(E) دراما، نواندن.

Azione sacra(I) ئۆپێرایەك کە لەسەر بابەتێکی ئاینیی دانرابێت، درامای پیرۆز.

لە ســاڵی 1939ز کۆنفرانســی جیهانی لە لەندەن گەیشــتنە ئەو بڕیارەی کە ئیتر لەمەودوا ستاندەر فریکوێنســی *Standard frequency* بۆ پەردە *Pitch*ی لا/ی لە چینی چوارەم/A4دا یەکســان بێت بە 440Hz کە هەمان پەردە لە ســەردەمی مۆزیکزانانــی وەك هایدن *Hayden*، مۆزات، باخ و بێتهۆڤن/دا یەکســانبوو بە 422,5Hz.

مەشکەنای
Bagpipe

بالاَبان
Bal̂aban

بالالایکا
Balalaika

B

شـەکەهۆرن
Bockhorn

بانجۆ
Bango

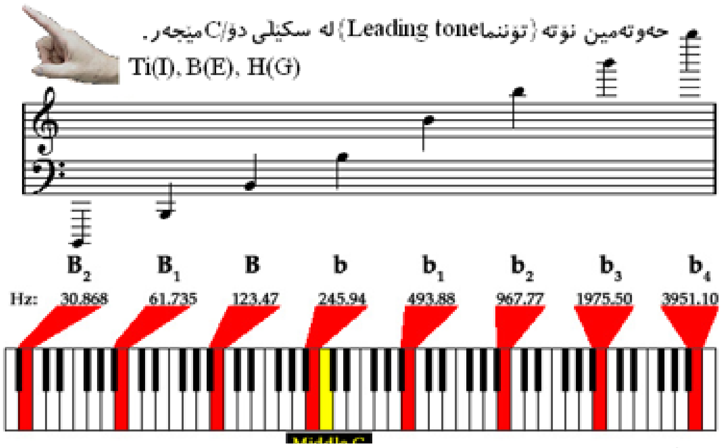

حەوتەمین نۆتە {Leading toneتۆنیما} لە سکێلی دۆ/Cمێجەر.
Ti(I), B(E), H(G)
B2 B1 B b b1 b2 b3 b4
Hz: 30.868 61.735 123.47 245.94 493.88 967.77 1975.50 3951.10
Middle C

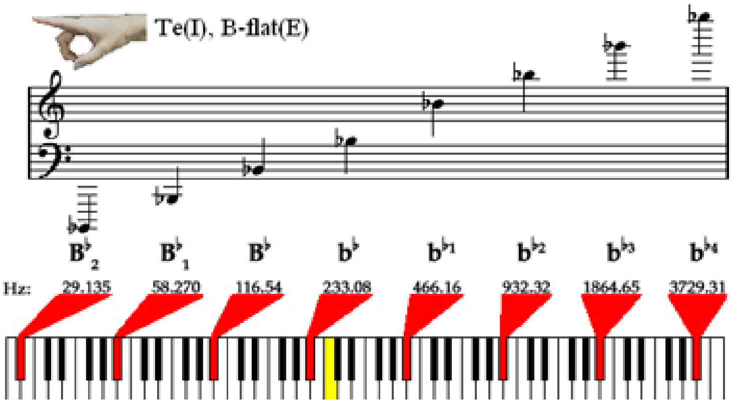

Te(I), B-flat(E)
Hz: 29.135 58.270 116.54 233.08 466.16 932.32 1864.65 3729.31

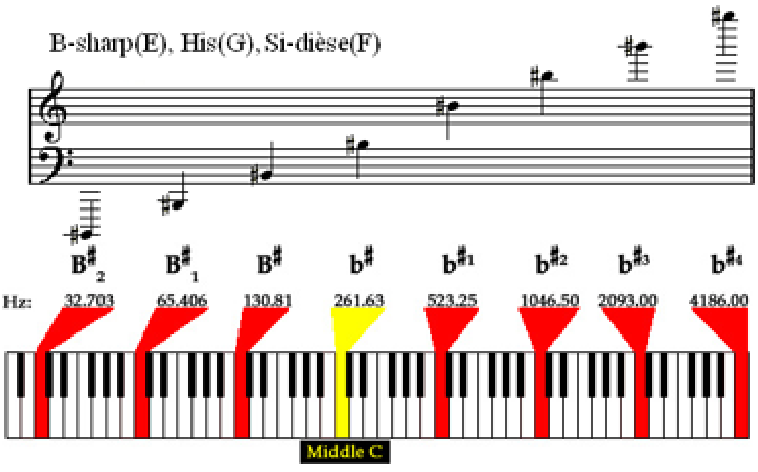

B-sharp(E), His(G), Si-dièse(F)
Hz: 32.703 65.406 130.81 261.63 523.25 1046.50 2093.00 4186.00
Middle C

B

به سۆزی دەنگتان....قورئان بڕازێننەوە..... .

پەیامبەری ئیسلام

B-tone(E,G), Si(I,F) بی/B ، سی، یاخود تۆنی/سیSi یاخود ئێچ/H یاخود کە حەوتەمین پلەدەنگە لە پایەتۆن *Tonic*ی دۆ/Cوە.

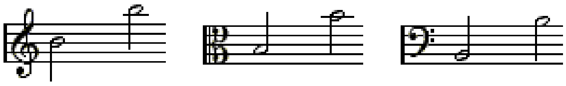

B سی...بە پیتی گەورەی لاتینی ئاماژەیە بۆ کۆردی سی ـ مێجەری سیانیی *B-major triad*.

b سی...بە پیتی بچووکی لاتینی ئاماژەیە بۆ کۆردی سی ـ ماینەری سیانیی *b-minor triad*.

B double flat(E), Bes(G) سی ـ دەبڵ بیمۆڵ لەسەر سکێڵی دۆ ـ مێجەر.

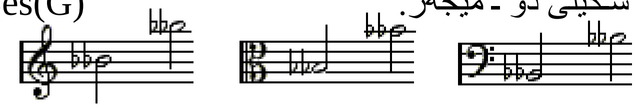

B double sharp(E), His(G) سی ـ دەبڵ دێز لەسەر سکێڵی دۆ ـ مێجەر.

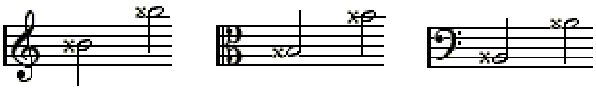

B-flat(E), B-rotundum(L) سی ـ بیمۆڵ.

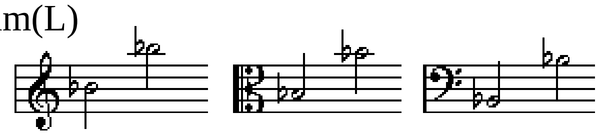

B-flat major keys(E) کلیلەکانی سی بیمۆڵ ـ مێجەر.

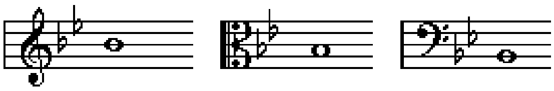

B-flat major scale(E) سی بیمۆڵ ـ مێجەر.

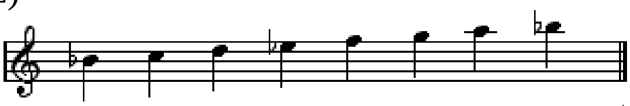

B-flat minor keys(E) کلیلەکانی سی بیمۆڵ ـ ماینەر.

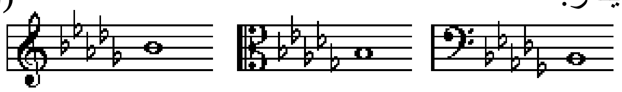

B-major scale(E), B-Dur(G) سکێڵی سی ـ مێجەر.

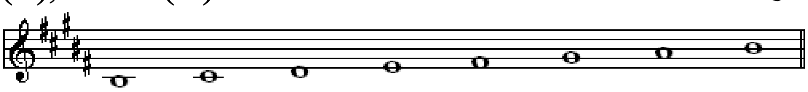

Baby grand(E) گچکە پیانۆ، لە پیانۆی کۆنسێرت *Concert grand* بچووکترە.

Bacchae(E), Bacchus(Gr) باخۆس، خواوەندی مەی لای ڕۆمانەکان.
زاراوە پێوانەیەکی مۆزیکییە لەسەر کێشی یەك بڕگەی درێژ و دوو بڕگەی کورت ◡ ــ ــ .

Bacchanal(E), Bacchanalia(I) ئاهەنگی ڕۆمانەکان بۆ خواوەندی مەی.

Bachelor of Music(E) بیکالۆریۆسنامە لە مۆزیك *.B.Mus*.

Backfall, Descending appoggiatura(E) پاشکەوتە، ئاپۆجیاتۆرای دابەزیو.
زاراویەکی سەتەی هەڤدەمە، بڕوانە/*Turn*.

Bach trumpet(E) ئامێری باخ ـ ترومپێت دەگەڕێتەوە بۆ کۆتاییەکانی سەتەی هەڤدەم و سەرەتاکانی سەتەی هەژدەم کە لە براس *Brass* دروستدەکرا. بڕوانە/*Turn*.

Badinage(E), Badinerie(F) خۆشـمە، سـەمایەکی خۆشـمە و گاڵتەوگەپە لەسەر کێشی2/4 کە لە سەتەی هەژدەمدا ڕەواجی هەبوو.

Bagatelle(F,G), Short unpretentious(E) شتێکی بێهودە، پارچەمۆزیکێکی زۆر کورت و سـادە بەتایبەتیی بۆ پیانۆ.

Bagpipe(E), Ciaramella(I) مەشکەنای، لە گاهێکی زۆر پێشینی سەتان ساڵ بەرلە مەسیح، ڕۆمەکان لەنیو لەشـکردا وەك ئامێرێکی فووپیاکەرە بەناوی کۆرەس *Chorus* بەکاریانهێناوە، پاشان لەڕێی کاروانچییانەوە گەیشتە نێو میللەتانی بەریتانیا و لەڕێی ئەمانیشەوە بە جیهاندا بڵاوبووەوە.

Baguette(F), Drum stick(E) ئەو دارەی تەپڵی پێلێدەدرێت. ئەو شـووڵەدارەی یاڵی لەسەر دەبەسترێت تاکو بکرێتە کەوانی ئامێری کەمانچە.

Baisser(F), Lower(E) بەرەوخوار هاتنەوە.

Baisser le ton(F) تۆنەژێی بەرەوگرِی لە ئامێری کەمانچەدا.

Baĺaban, Duduk(Kr) باڵابان، دودوك، ئامێرێکی هەواییە و مەودایەکی یەك ئۆکتاڤی هەیە، لە سترانی فۆلکلۆری و میللی کوردیدا زۆر باوە. وشەلێکدراوێکی کوردییە کە لە باڵا:واتە بەرز و بان کە کورتکراوەی بانگ/ە. لەبەرئەوەی بۆتە پاشگری وشەی باڵا پیتی گ/ی لە دەستداوە ئەوەیش لەبەر خۆشهاتنی بۆ سەر زمان. کۆی وشەکەیش دەنگی باڵا یاخود دەنگی بەرز دەگەیەنێت، ئەویش لەبەرئەوەی کە دەنگی لە شمشاڵ تاڕادەیەك باڵاترە. پێیشیدەوترێت نەرمەنەی لەبەرئەوەی تۆنێکی نەرموناسکی هەیە لەچاو ئامێری زوڕنا. لە زۆر بۆنە و ئاهەنگدا هاویاری ستران و هەڵپەڕکێیە کە ڕۆڵێکی گەرموبەجۆش دەگێڕێت.

Balalaika(Ru) باڵالایکا، ئامێرە ژێدارێکی باوە لەنێو میللەتی ڕووسدا، پێشیدەوترێت گیتاری ڕووسی کە سێ تەلی لێبەستراوە. لە کۆتاییەکانی سەتەی نۆزدەمدا ئاندریڤ*Andreev*چاکاری تێداکرد و بە وڵاتانی ئاوروپا و ئەمریکادا بڵاوبووەوە بەڕادەیەك کە لە هەندێك کاری ئۆرکێسترادا بەکاربهێنرێت.

Balbettando(I), Stammering(E) لاڵـبوون، تگەکردن، زمانگیربوون.

Ballabile(I) باللابیل، باللێ ئاسا، وەکو سەمای باللێ.

Ballad(E), Ballade(F,G), Ballata(I) باللاد، بەمانای سەمابکات *to dance* دێت کە لە باللێرە*Ballare*ی لاتینییەوە وەرگیراوە و پاشان بۆتە باللێت *Ballet*، هەندێجاریش بەمانای سەما و ستران/یش پێکەوە هاتووە. وشەیەکی زۆر دێرینی سەتەکانی سیانزەیە بەڵام لەدوای ساڵەکانی سەتەی شانزەم سۆزەشێوازی گۆڕا و بووە شێوەیەکی فرۆزەکردن بۆ بەیتە ئینجیلیەکان.

بە شێوەیەکی گشتی دەشێت بە ئاوازێکی شەیدای و ئەڤینی دابنرێت کە لە سێ بەش پێکهاتووە و هەر بەشـێکیش حەفت تا هەشت بەیت لەخۆدەگرێت. سەرەتای چەمکی وشەی باللاد کە وەك زاراوەیەك لە بواری هونەری مۆزیکدا دەرکەوت دەگەڕێتەوە بۆ گێڕانەوەی دیرۆك بەشێوازی بەیت لەسەر ئازایەتی و ئەڤینداری بە دەنگ و جاروباریش بە سەماوە.

Ballad meter(E) باللاد پێو، هۆنراوەیەکی چوار خشتەکییە کە هەر خشتە *Stanza*ی لە شەش تاکو هەشت بڕگە پێکهاتووە.

Ballerina(I) کیژی سەماکار.

Ballerino(I) کوڕی سەماکار.

Ballet(F), Ballett(G), Balletto(I) باللێت، سەمایەکی مۆزیك ئامێزە کە لە دیمەنێکی شانۆییدا بەشێوەیەکی فەنتازیی و لە بەرگ و پۆشینێکی تایبەتییدا گوزارە لە بابەتێك دەکات.

Ballo(I), Dance(E) باللۆ، لە ڕەگەوشەی باڵ *Ball* وە هەڵێنجراوە کە مانای سەماکردنە بە باڵ وەشاندنەوە.

Balore(Kr) بالۆرە

بەزۆری پاشکۆی وشەی بەیتە بەشێوەی بەیتوبالۆرە لەسەر زارە. وشەلێکدراوەیەکی کوردییە پێکهاتووە لە **با** + **لۆرە**. بەمانای هەوایە، لۆرە بە مانای لەرینەوەی دەنگی گەروو. یاخود بڵێین مرۆڤ کە بە گەرووی لاسایی ئامێرێکی مۆزیکی وەك بلوێر دەکاتەوە.
دەشێت هەر لەبەر ئەوەیش بێت کە کورد دەڵێت بالۆرەت بۆ لێدەدەم، ناڵێت بۆ دەڵێم{مەگەر بە دەگمەن}. بەم لێکدانەوەیە پێدەچێت وشەی لۆر تاڕادەیەك نزیکایەتیەکی هەبێت لەگەڵ وشەی لوور*Lur*ی سکۆتلەندی کە ئامێرێکی زۆر کۆنی سکۆتلەندییە{بڕوانە*Lur*}.
بەیت و بالۆرە...ئەگەرچی جمکی یەکترن بەڵام هەر یەکە فرۆزەی دیمەنێك دەکات. بۆ نموونە بەیت کە چامەیەکی پڕ مانایە وەك گۆیندە *Recite* دەگێردرێتەوە. بەڵام بالۆرە زیاتر لەنێو ئافرەتاندا بەدەم هەوای مەشکەژەنین و لایەلایەی منداڵ و شینو واوەیلاوە دەبێژرێت. جاروباریش بالۆرە ڕۆڵی ڕەخنە و گازندە و پلارگرتن لە ڕووداوێك دەگێرێت کە لە کاتی خۆیدا دەبێتە پەندێکی میللی.
Ban, Bang(Kr), Calling out(E) بان، بانگ، بانگین.
Band(E) Bände(Gr) باند، سەردەمانێکی زوو بە گروپێك لە ئامێرژەنە فووپیاکەرەکان و پاشان بە گروپێکی سترانبێژان وتراوە، بەڵام بەهاتنی سەردەمی نوێ چەمکە هونەرییەکی گۆڕا و درایەپاڵ گشت گروپێکی هونەری کە لە چەند مۆزیکژەنان و سترانبێژان پێکهاتبێت.
Bandir, Hand-held round frame of drum(E) بەندیر، تەپڵی هەڵگرتووی بە دەست لێدراو.
Bandora(S), Pandora(E) ئامێرێکی ژێدارە کە تارادەیەك لە دەنگدا بە ئامێری عوود دەچێت. نزیکەی سیوشەش تەلی پێوە دەبەسترێت{واتە هەژدە جووت تەل}.
Banjo(E) ئامێرژێیەکی زۆر کۆنی خاوەرئافریکایە بەناوی بانیا *Banya*، پاش بردنی ڕەشپێستەکان بۆ وڵاتی ئامریکا ناوەکەی بووە بانجۆ کە لە چوار تەلەوە تاکو نۆ تەلی پێوە دەبەسترێت.
Banjolin, Mandolin-banjo(E) ماندۆلین بانجۆ.
Banjo-lute(E) بانجۆ لووت، ئامێری بانجۆ لەسەر شێوەی ئامێری عوود.
Bar(E), Measure(E) باڕ، مازۆر، نۆتەکان یاخود وچانەکان کە کەوتوونەتە نێوان دوو هێڵەباڕەوە، یەکەپێوانەی میانەمۆزیکیەکە کە کێشێکی ڕێکوهەنداز لە کات{دەم} *time* و لێدان *Beat* بۆ پێکهێنانی ڕستەیەکی مۆزیك.
Barbad(Kr, Fa), Lute(E) بارباد، عوود، ئامێرێکی سەردەمی ساسانیەکانە و تا ئێستا بەردەوامی هەیە و ئامێرێکی سەرەکییە لە خۆرەڵاتی ناوەڕاستدا. لەنێو میللەتی عارەبدا بە عوود ناسراوە.
لە وشەلێکدراوی بەر/ی کوردی واتە پێش یاخود سنگ و باد یاخود بات کە گوایە لە بط/ی عارەبی/یەوە هاتووە کە بە کوردی پێیدەڵێن مراوی، گوایە شێوی ئامێرەکە زۆر بە سنگی مراوی دەچێت. ئەمەیش دوورە لەو لێکدانەوەیە چونکە بە پێی مێژوو ناوەکە زۆر کۆنترە لەوەی کە دوا وشەی نزیك بکرێتەوە لە بط/ی عارەبیەوە. ئەمە تەنیا هەر یەکێکە لەو وشە هاوڕێکەوتانەی کە دەکەونە بەر داگیرکردن و بەخۆماڵیکردن.
Barhat(Hn) بارهات، زاراوەیەکی کلاسیك مۆزیکی هیندییە پەیوەندارە بە ڕاگا *Raga*..
Bariolage(F), Medley(E) گۆڕینێکی خێرا لە ژێیە داخراو و کراوەکانی ئامێری کەمانچە، تێکەڵەئاواز، پارچە ئاوازێکی ڕەنگینی بەستراو بەیەکەوە.
Baritenore(I), Low tenor voice(E) نزمە دەنگی تینۆر.
Bariton(F), Baritono(I), Baryton(G) باریتۆن، لێکدراوە وشەیەکی یۆنانییە کە پێکهاتووە لە **بار***Heavy* و **تۆن** *Tone*، وشەی بار زۆر نزیکایەتی هەیە لەگەڵ بار/ی کوردیدا کە گوزارە لە شتێکی قورس *Heavy* دەکات، وشەی تۆن/یش بەکەمێك پیت گۆڕانکاری نزیکایەتی هەیە لەگەڵ وشەی دەنگ/ی کوردیدا، میانەدەنگێکی نێرینەیە لە دوای تەمەنی هەرزەکارییەوە تاکو دواتەمەنی لاوێتی {18ساڵ - 25ساڵ}کە دەکەوێتە نێوان دەنگەواری نزمەباس *Low bass* و باڵاتینۆر *High tenor*، دەنگەواری کە دوو ئۆکتاڤە دەکەوێتە نێوان تۆنی سۆڵ/G لەسەر بنە هێڵی کلیلی باس-*Bass clef* تاکو تۆنی سۆڵ/´g لەسەروو دۆ تۆنی ناوەڕاست *Middle-C*. باریتۆن ساکسۆفۆن *Baritone saxophone* لەو ئامێرانەیە کە دەنگەوارەکانی لەم مەودایەدایە.

Baritone Clef, Barytone clef(E) کلیلی باریتۆن، پێیشیدەوترێت کلیلی/C و کلیلی/F.

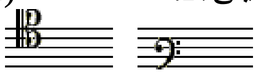

Baritone horn(E) باریتۆن هۆڕن، ئامێرێ سی - بیمۆڵ براس *B-flat brass*کە دەمەوانەی هەیە.

Baritone oboe, Bass oboe(E) باریتۆن ئۆبوا.

Bar line(E), Barra(I), Barre de mesure(F) باڕەهێڵ، ئەو هێڵە ستوونانەیە کە باڕەکان لەیەکتر جیادەکاتەوە.

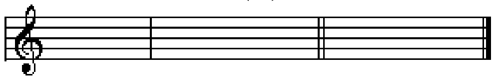

Baroque(F), Barocco(I), Barock(G) باڕۆك، چەرخێکی نێوان سەتەکانی هەڤدەم و هەژدەمە کە ناسراوە بە چەرخی هونەری تەلارسازیی بەشێوەیەکی ڕازاوە و دیکۆرێن *Decoration*ی زۆر قەشەنگی سەرنجڕاکێش.

Barré(F), Bared(E) میل، ئەو سیمەمادەنەی کە لەسەر دەسکی ئامێری گیتار سازێنراوە بۆ دیاریکردنی بواری پەنجەکان لەسەر تۆنەکان، بەهەمان شێوە بۆ ئامێرە ژێدەرە دەسکدارەکانی وەك ساز و تەموورە و سیتار و عوود...و مانەندیان.

Barrel drum(E) تەپڵی شێوە بەرمیل ئاسا کە دوو تەپڵی گەورەن و پاڵدەخرێن بۆ لێدان.

Barrel organ(E) ئامێری ئۆرگن باریل کە ئاسان هەڵگرە و دواسەتەکانی هەژدەم لەسەر جادەکان بۆ خەڵك دەژەنرا.

Bas-dessus(F) بڕوانە/*Mezzo-soprano*.

Bass(E,G), Basse(F), Basso(I), Bem(Kr) باس، بنکە، بناخە، گڕ، گڕترین دەنگەواری نێرینە و هەندێك ئامێری وەك باس ساکسۆفۆن، باس کلاڕنێت و باس ترۆمبۆن.

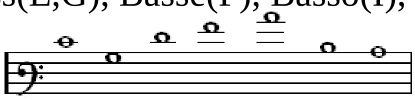

Bass(E) نزمترین بەش، نزمترین دەنگی نێرینە لەنێوان مەودای´C - E.

Bassa(I) هێمای هاتنەخوارەوە بە ئەندازەی یەك ئۆکتاڤ*Ottava Bassa(8-Va)*.

Bass-Bar(E) کۆڵەکە، ستوونەدارێکە لە دیوی ناوەوەی نێوان هەردوو ڕووپەری سەروبنی ئامێرە کەمانییەکان *Violins*.

Bassbogen(G) دارەکەوانی ئامێری ڤیۆلا و کۆنتەرباس و...مانەندیان.

Bass -C(E) باس/C کە یەك ئۆکتاڤە لە ژێر تۆنی دۆ/Cی ناوەڕاست.

Bass clef(E), Basschulűssel(G) کلیلی باس، باس کلیل

Bass-deep voice(E), Basso profondo, Basso profundo(I) دەنگێکی زۆر گڕ.

Bass drum(E) دەهۆڵی گەورەی باس کە لە باندە سەربازیەکاندا زۆر بەکاردەهێنرێت.

Bass singer(E), Baryphonus(L) سترانخوانی دەنگی باس.

Basset horn, Corno de basssetto(I) باس هۆڕن، باس کلاڕنێت کە پێنچ تۆن نزمترە{تۆنی/Fدەگرێتەوە} لە کلاڕنێتی/C.

Basse chantante, Basse-taille(F), Basso cantante(I) دەنگباسێکی بەرزی بەهێز کە چەشنە ئاوازێکی خۆش *Lyric Cantabile style* دەبەخشێت.

Basse Danse(F) باس سەما، سەمایەکی سێ هەنگاوی زیاتر هەڵبەزین و دابەزینە بە هاویاری دەستەی کەمانچەژنانی دەرباری پاشای لە سەتەکانی شانزەیەم.

Basse de hautbois(F) ناوی دێرینی باسسوون بە فەڕەنسایی.

Bass flute(E), Bass flöte(G), Transverse flute(F) بلوێر، باس فلووت، یەك ئۆکتاڤ نزمترە لە دۆ/ی ناوەڕاست.

Bass fiddle, Double bass(E) دبڵ باس.

Bassgeige(G), Violoncello(E) ڤیۆلۆنسێللۆ.

Bass guitar(E) باس گیتار، باس گیتاری کارەبایی کە لە باندە میللیەکاندا زۆر بەکارە.

Bass horn, Upright serpent(E) باس هۆڕن، ئامێری ســەرپێنتــی وەســتاو.
Bass mandoline, Mandocello(E), Bassmandoline(G) باس ماندۆلین.
Basse récitante(F), Solo bass(E) سۆلۆ باس.
Bass oboe(E) باس ئۆبوا کە یەك ئۆکتاڤ نزمترە لە ئۆبوای ئاسایی.
Basse-taille, Haute-contre(F) بڕوانە/*Basse chantante* .
Bassetto(I), Small bass viol(E) باس ڤیۆلــی بچووك.
Bassiste(F), Bass player(E) باســژەن.
Basso buffo(I) باسخوانێك کە بەشــەخۆشــەکان *Comic parts* بخوێنێت.
Basso giusto(I) بڕوانە/*Basse chantante* .
Basso ostinato(I), Ground bass(E) بناخە باس، باسێکی توند.
هێڵی باس یاخود نموونەیەك ڕەپات*Repeat*ببێتەوە لەکاتێکدا بەشی ســەرەوە بەردەوامبێت. بناخەباس مەزرا *Foundation* یە بۆ میلۆدی جۆرانجۆر و کاپێکردنی کۆنتراپونتاڵ *Contrapuntal* و هارمۆنیك، شێوگەکان *Forms* کە وەك نیگارێکی زەخرەفەیی لە ســەمای شــاکۆن و پاساکاگلیادا.
Bass fundamental(E) بنچینە باس کە پێکهاتووە لە ڕەگی ئاکۆرد وەك لە ئاکۆردی E, C, G{6/3ئاکۆرد} کە هەمان ئاکۆردی C, E, G{ئاکۆردی5/3} بنچینەیە.
Basso profondo(I) باسێکی زۆر قووڵی بەهێزی کاریگەر.
Basson, Basse de cremorne(F), Bassoon(E), Fagotto(I), Fagott(G). باسسوون، فاگوت.
مۆزیك ئامێرێکــی هەواییە، ساڵانی ســەتەی شــانزە لە ئینگلترە پێیدەوترا کوڕتاڵ*Curtall*کە جۆرێك بووە لە تینۆر باســـوون و جووت کەڕتاڵ *double curtall*، {نزیکایەتیەکی دروستی هەیە لەگەڵ باسســوونی ئێســتادا}.
Bassoniste(F), Bassoon player(E) باســوونژەن.
Bassposaune(G), Bass trombone(E) باس ترۆمبۆن، مۆزیك ئامێرێکی هەواییە.
Bass trompete(I), Bass trumpet(E) باس ترومپێت، مۆزیك ئامێرێکی هەواییە.
Bass trombone(E), Bassposaune(G) باس ترۆمبۆن.گرترین ســیمی ئامێرەژێدارەکان.
Bass trumpet(E), Tromba bassa(I) باس ترومپێت.
Bass tuba(E) باس تووبا، کۆنتراباس تووبا ، مۆزیك ئامێرێکی هەواییە.
Bassus(F) یەکێکە لەو کۆڕاڵ مۆزیکانەی دواســەتەی پانزەم تا کۆتایی ســەتەی شــانزەم کە بریتیببوون لە:- *Cantus, Altus, Tenor, Bassus*. نزمترین بەشـــە لە دانراوەیەکی پۆلیفۆنیدا.
Bass viol, Leg viola(E), Viola da gamba(I) باس کەمانچەی پاداری پێنج ســیم{ژێ}ی ســەتەی هەڤدەم کە لە کڵێســەدا دەژەنرا.
Bass voice(E), Bass stimme(G) دەنگی باس.
Basta(I) بەس، بە ئەندازەیەکی پێویست.
Baton(E), Bâton(F) باتون، کلیلی کۆککردنی ئامێری کاریللۆن *Carillon*.
ئەو دەسکەدارەی بە دەستی ڕاســتی ڕابەری ئۆرکێســتراوەیە کە بە ڕەزمێکی هەنداز پەیوەندییەکی مۆزیکهونەری و گیانی دەهێنێتە کایەوە تاکو ژەنیاران و کۆڕاڵ لەســەر جووڵەدەســتی ئەو کارەهونەرەکەیان جێبەجێ بکەن.
Bâton(F), Breve, Double whole note(E) باتون، دەبڵ تۆنی تەواو. ‖o‖
Battaglia(I) پارچە مۆزیکێکی جەنگی کە گوزارە لە ڕووداوێکی مێژوویی بکات، ئەویش بە هاویاری بە دەنگی زوڵاڵی جەنگاوەران و ئامێری وەك شـــەیپوور و ســـاج و نەقارە.
Battement(F), Battimento(I), Beat, Trill(E) ڕازانەوە و ئاڕایشکردنی چەند نۆتەی پارچە مۆزیکێك کە لە ساڵانی ســەتەی هەڤدەم لە وڵاتی فەڕەنســـادا باوبووە.
Battendo(I), Striking(E), Tapageur, Assénant(F) لێدان، پیاکێشان.
Battendo forte le mani(I), Clapping hands loudly(E) چەپڵەلێدان بەدەنگی بەرز.

Batterie(F), Battery(E) ڕەزمەدەنگی تەپڵ لێدان، زیاتر لەنێو ســوپادا بەکاردەهێنرێت.
Battre á deux temps(F) دوو جار لێدان لە باڕێکدا*Bar*.
Battuta(I), Bar(E), Misura(F), Measure(E) پێوانگ، مازۆر، باڕ
Battute(I), Bar, Measure, Beat, Rhythm(E) لێدان، ڕەزم.

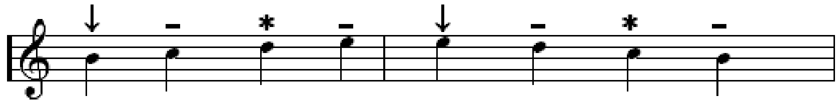

Bauernleier(G), Bawren Lyra(G), Hurdy-Gurdy جۆرە مۆزیك ئامێرێکی چوارســیمە دەسکێکی *handle* بە ژێریەوە بەستراوە و چەند تونە دوگمەیەکیش لەســەر ڕوویەتی، بە بادانی دەسکەکە و پەنجەدانان لەســەر دوگمەکان دەنگی لێوەڕا پەیدادەبێت.
Beantwortung(G), Answer in fugue(E) بەرسـڤ لە فیوگە.
Bearbeitet(G), Arranged(E) ڕێکخراو، ئاهەنگســازکراو.
Beat, Rhythmic pulse(E) لێدان، پرتە ڕەزم لە پارچەیەکی مۆزیکدا، جووڵەی دەسـتی ڕابەر یاخود ئەو دەسکە *Baton*ی کە ڕەزمی پێدەگرێت، چەند جۆرە ئۆڕنامێنتێکی مۆزیکایی کە فرۆزە لە نموونەیەکی وەك مۆردانت *Mordent* بکات.
Beating reed(E) ڕیشەی لێدان، بەو مۆزیکئامێرە هەواییانە دەکرێت کە زمانە(ڕیشە)یان هەیە و بە تەســککردنەوەی ڕووی ڕیشـــەکە لەگەڵ ئەو ڕووەی لەســـەری بەندە و بە فووپیاکردنـــی لەرە دەنگێکی لێوەڕا دەردەچێت.
Beaucoup(F), Much(E) زۆر، فرە.
Bebend, Bebung(G), Tremolo(I), Trembling(E) لەراندنەوەی ژێـیەکان بە سەری پەنجە، دەنگدانەوەی ئامێری کلاڤیکۆرد*Clavichord*.بڕوانە/ *Tremolo*
Bec(F), Becco(I), Mouthpiece(E) پیك، بەشەدەم، مەبەست لەو ئامێرە مۆزیکانەیە کە بە هەوای دەم دەنگی لێوەڕا دەردەچێت وەك ڕیکۆردەر*Recorder*، کلاڕنێت و فلاجیولێت... .
Becco polacco(I), Large bagpipe(E) مەشـکەنای گەورە.
Bécarre (F), Bequadro(I), Natural sign, Quadrat(E) هیمای بیکار/♮ ، ســروشـتە هیما
Becken(G), Cymbal(E) سیمباڵ کە ئامێرێکی ڕەزمییە، {ســەنج}.
Beckflöte(G), Recorder(E) ئامێری ڕیکۆردەر.
Bedächtig(G), Careful & Unhurried(E) بەئاگایی.
Bedautend(G), Cosiderable(E) بایەخـپێدارو.
Bedeckt(G), Muffled(E) کپیو، دەنگکپکردنی ئامێرە تەپڵیەکان.
Beffando(I) بە خۆشمە و گاڵتەوە.
Beffardo(I) خۆشمەئامێز.
Beffeggando(I) خۆشمە و گاڵتەپێکردن.
Begeistert(G), Enthused(E), Mordue(F) ئازۆر، سـووربوون.
Begleitung(G), Accompaniment(E) هاویاریی. ژەنینی پارچەمۆزیکێك لەلایەن تاکە ژەنیارێکەوە و ئامێریکیتر یان ئۆرکێسترا هاویاری بکات.
Behaglich(G), Agreeably, Easily(E) ئاسـانی، پەسـەندانە.
Behend(G), Nimble(E), Agile(F) شـۆخ، چاپووك و لێهاتوو.
Beherzt(G), Encouraging(E) هاندان.
Beide(G), Both(E), Tous(F) هەردووك.
Beide hände(G), Both hands(E) هەردوو دەست.

Beinahe(G), Behind, Almost(E) لەتەك، لەتەنیشت، بەزۆریی.
Beispiel(G), Example(E,F) نموونە.
Beisser(G) بڕوانە/*Mordent*.
Beizeichen(G) هیمای دەنگۆڕینی وەك دێز و بیمۆڵ و بێكار و ....هتد.
Bel Canto(I), Beautiful song(E) بێل كانتۆ، سـترانی جوان و ناسـك.
جۆرە سترانێكی ئیتالیایی سەتەكانی هەڤدە و هەژدەم، ڕۆژانیكی گەشـی هونەری ئاواز و سترانی ئیتالیایی بوو كە ئەم چەشنە سترانە ئاوێزابوو بە چەشـنی شـەیدایی *Lyrical style* و چەشـنی وتاربێژیی *Declamatory style*ی سـەتەی نۆزدەم. تاكو ئێسـتایش ئەو چەشنە ئاوازە لەنێو هونەری ئیتالیادا باوە، لەو سـترانانەی كە لەم چەشـنەیە و گەشـەی پێدراوە بریتیین لە:-
Melisma, *Divisions*, *Fioritura*, *Coloratura*
Belebend(G), Animating(E), Animant(F) بەجۆشبوون.
Belebt(G), Animated(E), Anima, Animée(F) بەجۆش.
Belebter(G), More animated(E) بەجۆشـتر.
Bell(E,F,G,I) دەمێكی پانی لوولەیەكی وەك لوولەی ئامێری ترومپێت. زەنگ، زەنگی كڵێسە كە چەند جۆرێكی هەیە لەوانەیش:- *Bell Gamba*, *Bell Harp*, *Bell Lyra*, *Bell Machine*
Bell Anthem(E) سـروودی زەنگ، سـروودێكی ئاینییە كە بە ئامێری زەنگ بەئەنجامدەدرێت.
Bellicoso(I), Warlike(E) زەنگی جەنگ.
Belustigend(G), Amusing(E) خەندە و خۆشـی.
Belly(E) تەختەڕووی سـەرەوەی ئامێرەژێدارەكانی وەك سـەنتوور كە سـیمەكانی لەسەرە .
Bémol(F), Bémolle(I), Flat(E) بیمۆڵ/*b* ، پانۆك، دەنگ نزمكردنەوە بە ئەندازەی نیوتۆن.
Bémoliser(F), Bemollizzare(I) دانانی بیمۆڵ لەپێش نۆتەیەكدا.
Ben(E), Bene(I), Bien(F), Gut(G) باش، نێك.
Ben articolato(I), Bien articolé(F),Well articulate(E) خۆش شـێوا، باش ڕەوان.
Bene(I), Well, Much(E), Rudement, Beaucoup(F) باش، زۆر.
Benedicamus Domino(I) دروود و نزای پەرستنگار{كاتی پەرسـتن}بەكۆمەڵ لە كڵێسـەی ڕۆمان ـ كاثۆلیكدا.
Benedictus(L), Blessed(E) پیرۆزكراو، دووەم بەشی سـانكتۆس *Sanctus*ە لە كۆنوێژ *Mass*دا. بەرەكەتخوازتن لەلایەن خودێ/وە، نزا و پاڕانەوەیەكی تایبەتییە بۆ خودێ كە ڕۆز و پیرۆزی خۆی برژێنێت بەسـەر پارسـایانی.
Bene pronunziato(I), Clearly pronounced(E) بەڕەوان گۆكراو.
Ben ritmato, Ben marcato(I), With well rhythm(E) بە باش نیشـاندانی ڕەزم.
Ben sostenuto, Ben tenuto(I), Well sustained(E) باش درێژەپێدراو، باش بەهێزكردن و پڕكێشـی كردن.
Beneplacito, Beneplacimento(I) باش ئاكام .
Ben Legato(I), Well tie(E) باش بەستە.
Béquarre(F), Bequadro, Biquadro(I), Natural(E) بێكار، تۆنێكی نە دێز و نە بیمۆڵ.
Bequem(G), Comfortable(E) پۆڕاو، ئاسـودە.
Berceuse(F), Lullaby, Cradle Song(E) سـترانی لایەلایە، نەك هەر بەتەنیا بەڵكو بە هاویاری ئامێرانی تری وەك پیانۆ.
Bereite vor(G), Prepare, Make ready(E) ئامادەبكرێت.
Bereits(G), Already, Previously(E) زووتر، پێشـتر.
Bergerette(F), Pastoral song(E) سترانی شـوانیی یاخود لادێیی.
Bernesco(I) خەندەدار.

Besetzung(G), Instrumentation(E) ئامێراندن.
Beschleunigen(G) شــەتاو.
Beseelt(G) بژێو.
Bestenigar(Ar,Fa,Kr, Tr) بەســتەنیــگار، لقێکە لە دەســگای سێگا. ســکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی سێگای سیانی لەســەر پلەتۆنی ئاراك{عوراق}، ڕەگەزی ســەبا لەسەر پلەتۆنی دووگا. ســکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست.

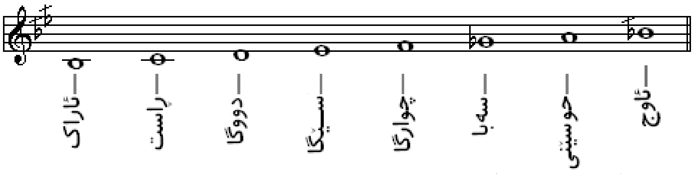

Bestimmt(G), Decided(E), Décida(F) بڕیاردراو لە چەشن *Style*دا، هەروەها بۆ هێڵەســتوونێك كارپێیدەكرێت لە بابەت *Score*ێكی مۆزیكدا كە دەبێت دیاربێت.
Betend(G), Praying(E), Priant(F) نوێژكردن.
Betonend, Betont(G), Streesed, Accentuation(E) پەســت، جەختكردن.
Betrübniss(G), Sorrow(E), Diuleur(F) بەداخ ، مەخابن.
Betrübt(G), Saddened(E) نیگەران، زویر.
Beyt(Kr) بەیت، ســروود. بەیت...وشەیەكی زۆر هەرە دێرینی كوردییە كە تاڕادەیەك ئاستەمە وەك ئاوازێكی مۆزیكایی سەرهەڵدانی دیاریبكرێت. بەڵام پێدەچێت كە ڕیشــەوشەی بەیت *Beyt*/ لەگەڵ وشــەی گیت *Geet*ی ســانسكریتیدا كە بەمانای ســروود یاخود ستران دێت خزمایەتی هەبێت، واتە ســروودێكی ئاینیی بەشــێوە هەوایەكی سادە و ڕەوانییەكی تواوە لە چامەداستانێكی سادە و ســاكاری پڕ لە پەند و پەیڤی بەمانا و هەنداز. پێشگری- **بە**- ی چۆتەسەر و بۆتە **بەگیت** *Begeet* وەك وشەیەكی ئاوەڵناو. نموونەی زۆر لەم شێوەیە لە زوانی كوردیدا هەیە وەك وشەی ســۆز، هێز، ڕێز، نرخ...كە دەبنە بەســۆز، بەهێز، بەڕێز، بەنرخ...هتد. چەمكی وشەكە وەك زاراوەیەك بە سرووددكردنی چامەداســتان دەگەیەنێت. بەڵام بەدرێژایی ڕۆژگار و خۆنوێكردنەوەی زوان وەك پێداویستییەكی ژیان پیتی گـ تیایدا ســوواوە بە دواوشــەی **بەیت** وەك زاراوەیەكی زیندووی بژێوی ڕەســەن خۆی شــیرینكرد لەســەر زوانی كوردیدا.
بەڵام ڕاستییەك هەیە دەبێت بزانرێت كە ئەویش:ـ ئەگەر چاوێك بە مێژووی مۆزیكی میللەتە دێرینەكانی وەك ناوچە پانوبەرینەكانی هیندۆچین/دا بخشێنین، بۆماندەردەكەوێت كە سەرەتای ســەرهەڵدانی ئاواز بەشێوەیەكی بەزم و هەنداز و زۆر نەخشین لەگەڵ گەڕان بەدوای بووندا... خودی مرۆڤ خۆی بووە، واتە چۆنێتیی بوون و ئافراندنی لەم گەردوونەدا تاكو گەیشتۆتە ئەو باوەڕی كە كردگارێك هەیە ئەم گەردوونەی بە زیندە و نازیندەوە ئەفراندووە، گەیشتۆتە ئەو باوەڕەی كە چاكە هەیە و خراپە هەیە و هەموویشــی پەیوەندی ڕاســتەوخۆی بەو كردگارەوەیە كە هەر میللەتە بە زوان كەسایەتی خۆی لە چێوەیەكی ئاینییدا هاوار و هانای بۆ دەبات، وەك ناوی خودێ{لەنێو ئێزدیاندا}، ئاهۆرا{لەنێو زاردەشتیاندا}. جا بۆ ڕازیكردنی خودێ و سوپاس و ستایشكردن...چەندین بەند و پەند و بەزم لە بەرگی ئاوازدا بۆ ڕێكخراوە.ئەم چەشن و شێوازە لە كوردیدا بە زاراوەی بەیت گوزارەی پێكراوە. بۆ ڕاستی ئەم لێكدانەوەیەیش سرووده هیندۆسیەكان و ئێزدیەكان و زاردەشــتیەكان و عیبریەكان و دواییش ســرووده كلێســەییەكانە. بەڵام گۆڕانكاری چەرخی ڕۆژگار بەرەبەرە ئەو سروودانەی هەڵڕژانە ناو ژیانی دونیاییەوە، واتە جگەلە شــێوەی ئاینیی شێوەی دونیاییشی لەخۆگرت وەك ســەردەمی ئێستا كە لەنێو ژیانی كوردەواریدا بە چەندین چەشن و جۆر دەبیستین و دەیبینین و بەناوی بەیتی ڕووداوێك ســازێنراوە،
لەو بەیتانەیش كە زۆر باون:ـ
بەیتی لاوك و لاوژە{بڕوانە *Lawk*}، حەیران و حەیرانۆك{بڕوانە *Ĥeyran*}. هۆرە{بڕوانە*Hore*}، موور، سیاوجامانە{بڕوانە *Syacamane*}.... .

Beyat(Ar, Fa, Kr, Tr) بەیات.

دڵم بۆ زوڵف ڕوی جانانە ئەگری   مناڵە بۆ گوڵ و ڕێحانە ئەگری

بێخود، بەدەنگی:عەلــی مەردان

دەســگای بەیات...لە دەسـگاسـەرەکیەکانی مۆزیکی کوردیە، زۆر ئاوازی فۆلکلۆری و میللی و گەلەك ئاوازی دانراوی هونەرمەندان دەچنەوەسەر ئەم دەســگایە، بوارێکی بەربڵاوی هەیە لە مۆزیك و سترانی کوردیدا. زۆر لێرشتە *Derivative* و شێوگ{فۆرم*Form*}ی کوردی وەك سەفەر و ئۆرفە و باجڵان و لاوك و حەیران و حەیرانۆك و هۆرە و سـیاوچامانە....ی لەسەر هەڵبەستراوە کە ئەمانە دادەنرێن بە ئاوازە زۆر دێرینەکان لە کۆمەڵگای کوردەواریدا.

هەر لەم ڕەسەنایەتی و دێرینێتیەوەیرا وشەی بەیات**...**دەشێت هەر لەسـەر چاوگەوشــەی بەیت/ەوەڕا کەوتبێتەوە کە ئەمیش تەواوکەری وشەگوزارەی بەیتە تاکو مانای سرووودی یادکردنەوە و مەراقخواردن بۆ ڕووداوێك ببەخشـێت. لە ئاڤێستـادا بە ئەبیات و ئەیات هاتووە کە بەمانای یاد و بیر دێت، ئەیاگار بەمانای یادگار دێت، جا دەشێت وشـەی بەیات/یش کە هەر لەم بازنەیەدا گرێبخواتەوە هەمان چەمك ببەخشـێت بەڵام بە لێکدانەوەیەکی کەمێك لابەلا، ئەویش چڕینی بەشـێوەیەکی وەها کە بە ڕەهاکردنی ژێیەکانی قوڕگ و بە لەرینەوەیان کە چریکەیەکی کاریگەر و بەسـۆزی وا بنوێنێت گوزارە لەو ڕووداو و بارودۆخە بکات. یاخود بڵێین دیمەنێکی تراژیدانەی وەها نمایانبکات کە گوزارە لە کارەساتێکی زۆر گەورە بکات، وەك یادکردنەوەی کەسانی زۆر ناودار کە شوێنی لە ناخی خەڵکدا بەجێهێشتبێت و کەسێکی دەنگخۆش و نەواگر بە هەوایەك زۆر سۆزناك و دڵگوشــاد، بە چەند بەیتێکی زۆر ساکار و هەنداز گوزارە لەو یادە پڕ لە زگار و مەراق و خەموخەفەتە بکات. جا لە ڕاستیشدا گەر لە ڕووی چەش و هەستونەستی هونەرییەوەڕا ڕۆحیەتی دەسگاکە بهۆنینەوە دەردەکەوێت کە تا چ ڕادەیەك دیمەنێکی تراژیدیانە نمانیاندەکات. بۆیە دەبینین کە زۆرینەی ئەو ئاوازە کوردیانە سرۆ{ئیلهام}یان لەم دەســگایەوەڕا وەرگرتووە.

لە هەندێك ناوچەی دۆڵی زەنگنەی دەوروبەری گەرمیان بە دەســگای ئایئای ناودەبرێت کە ئەم چەشنەیان سۆزیکی زۆر تایبەتیی هەیە، سۆزەکەیشی بەئەندازەیەکی وەهایە کە هەڵدەگرێت بگونجێت بۆ دەنگی ناسـکو بەسۆزی ئافرەت. جا لە ڕاستیشدا بارودۆخی ژیانی کوردەواریش ئەوەندە نەهامەتی و جەرگسووتانی دایکان و جوانەمەرگـبوونی ڕۆڵەی ئازای وای لێ بەسـەردا هاتووە کە کۆڕی شینوزاری ئافرەتان بە چەشـنە دەســگائاوازێکی تایبەت و ناوێکی لەبار بۆ ئەو دانیشتنە گوزارە لەو بەرەنسکە قەتیسماوەیە بکات. کەسێك چێژ و هەسـتێکی مۆزیکی تەواوی هەبێت بۆی دەردەکەوێت کە زیاتر لەبارە بۆ دەنگی ئافرەت. لەبەرئەوە دەشێت دەســگای بەیات ئەگەر بە دەنگی ئافرەت ببێژرێت پێیبوترێت دەسـگای ئایـئای. لە ناوچەی سـلێمانی بە دەســگای سـەفەر{بڕوانە*Sefer*}و ناوچەی مەندەلی و خانەقین و دەڤەری بە ئایئای باجڵان/یش ناسراوە.

بەیات...دەسـگایەکی ســەرەکیە. سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی بەیات لەســەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی نەهاوەند لەســەر پلەتۆنی نەوا. سکێڵی هاتنەخوارەیشــی پێکهاتووە لە:-

ڕەگەزی کورد لەسـەر پلەتۆنی حوسێنیی، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا، ڕەگەزی سێگای سیانیی لەسەر پلەتۆنی ســێگا.

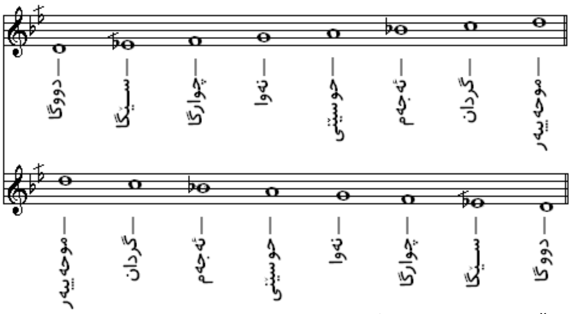

دڵم بۆ زوڵف ڕوی جانانە ئەگری   مناڵە بۆ گوڵ و ڕێحانە ئەگری   بێخود، بە دەنگی:علی مەردان

لە مۆزیکی خۆراواییدا سکێڵی بە ماینەر هارمۆنیك دەچێت{بەبێ نۆتــنما *Leading note* و کەمبوونەوەی پلەتۆنی دووەمیش بە ئەندازەی 1/4 پلە}.

Beyati Bacĺan(Kr) بەیاتی باجڵان یاخود ئایئایی باجڵان، شێوگێکی دەســگای بەیاتە،

جیاوازییەکەی تەنیا لە لاوژە و چەشــنی چڕینەکەیەتی کە تایبەتمەندی باجڵان بەخۆوە بگرێت. ئەمەیش نموونەسۆزێکە لەو ئایئایە{بە دەنگی سـەید فەتاحی جەباری}ی کە لەو ناوچەیەدا باوە:-

وادەی بادەی ناب سۆ بو قەرقەفەن   دەنگ زایەڵەی دایەرە و دەفەن.
لە گشت دیاریَ تەجەلای تۆرەن   فیتنە گیرەودار قەتڵم مەنسورەن.
مەیەن مەی شەوقەن موعبەتەن مەیلەن   خومان لەب ڕێزەن پیاڵآن کیلەن.
ئای سـاقی دەخیل وەی سـبووتەوە   وەی بادەی گوڵ ڕەنگ چون یاقووتەوە.
بێ با بنۆشین خوسـرەویَ بەزمێ   چەنی هەستی دا بکەرین ڕەزمێ.
بێ با بنۆشـین جامێ پەیکامێ   سـاکن بۆ لە دەرد گشت ئێش و زامێ.
جامـێ بدەن پێـم سـودمەنم بۆ   باعیسی نەجات قەید و بەندم بۆ.
جامێ وێنەی جام بەهمەن وەکام بۆ   هەم بەحس حەدیس هەم عەشـق جام بۆ.
موتریب تۆش وەی چەنگ دڵ نەوازەوە   وەی سەدای شیرین خۆش ئاوازەوە.
موغەنیش وەدەنگ ئەو قانونەوە   وەو سەدای نەغمەی ئەرغەنونەوە.
فەنا فیلاهان مەست دڵ ئاگاە   وەحەق وەوانین اینی ئەنەڵڵا
ڕەنان سـەرمەست گیان فیدای گیانان   عەینەلحەق چون زیکر زاهید مەوانان.

بەیاتی زەند، بەیاتی تورک،   Beyati Zend(Kr), Beyati Turk(Ar,Fa, Tr)

وشەی زەند لە ئاڤێسـتادا بە زەنتی *Zanti* هاتووە کە بەمانای زانین دێت، واتە زانین لە پەندەکانی ئاڤێسـتا کە ڕاڤە و لێکدانەوە دەگەیەنێت. ڕیشە وشەکەیش لە زان *Zan*/ەوە هاتووە کە لە کوردیدا ڕەگی وشەی زانین/ە. لە هەندێك جاریشدا بەمانای هۆز یاخود هێز و مەزن هاتووە کە دەشێت وشەی هۆز لێرەدا بە سـونبۆڵی هێز و گەورەییش لێکبدرێتەوە. لەلایەکی تریشەوە ناوی خێڵێکی کوردە کە بەشێکن لە هۆزی لەك و لوڕ. ئەمانە زۆر پەراگەندەی ناوچەکانی دۆڵی زەنگەنە و تا دەچێتەوە سەر ناوچەکانی کرماشــان و لوڕسـتان بوون. کەریمخانی زەند لە سـاڵەکانی **1794-1754**ز بەناوی دەوڵەتـی زەند فەرمانڕانی سـەرانسەری ئێرانی ئێسـتای دەکرد، بەڵام قاجاریەکان لە سەردەمی ئاغا محەمەدخانی قاجار زۆر دڕندانە و بێبەزەییانە کەوتنە کوشتن و تەفروتووناکردنی نەك هەر بنەماڵە و خزموخوێشـی بەڵکو کەوتنە تاڵانکردن و ڕاونانی خێڵی زەند، ئیتر ئاوا بەم شێوەیە پەراگەندەبوون، زۆرینەیان لەناو گیانی خۆیان هەڵاتن بۆ بەشەکانیتری کوردسـتان و تێیدا نیشتەجێبوون. لوتف عەلی خانی زەند/ی شاعیر ئەو دیمەنە تراژیدییە دەخاتە پێشچاوی و بە کورتە هەڵبەسـتێك فرۆزەی کەریمخانی زەند دەکات. جا لەسەر خواستی حەسەن فەهمی بەگی جاف، ڕەوانشاد بێخودی شاعیر ئەمەی لە فارسی/یەوە وەرگێڕاوەتە سەر زوانی کوردیی و دەفەرموێت:-

سـەندت لە دەستم خودا، هەرچی موڵکی منە   دات بەو تەرەســـەی کەوا نەپیاوە و نە ژنە
لەم گەردشـــی چەرخە تێنەگەییم ئەی بێباك   شـێر لێدەر و دەفزەنت وەکوو یەك لە کنە.

بەهەرچۆنێك بێت..دەشێت هەوای ئەم دەسـگایە گوزارکردن بێت لە شرۆڤەکردنی دەسگای بەیات بە سـکێڵێکی سـەربەخۆتر، یاخود دەشێت هەر بەناوەکەیدا لە خێڵی زەندەوە کەوبێتەوە. پێدەچێت کزەنەوای دەوارنشینان و کۆچەریان بێت و گوزارەیش لەو کارەساتە تراژیدییەی ئەو سەردەمی کوشتن و تەفروتووناکردن و هەڵاتنە بکات کە بەسەریاندا هات. لە ناوچەکانی کوردستانی خۆرەڵاتدا وەك مۆزیك دەسـگایەکی سەربەخۆ دانراوە. بەداخەوە لە سەرەتای ساڵانی سەدەی بیستەمدا چەند قەڵەم و دەنگێکی نەشازی دەمارگیر لە ئێران پەیدابوون و ناوی دەسـگاکەیان بە بەیاتی تورك گۆڕی. بەڵام ئەوەی جێی خۆشبەختیە، هەر لە سـۆز و مورگ و چێژ و بەرامەکەیەوەڕا دەردەکەوێت کە ڕەسەنێتی کوردی لە ڕۆحیدا ماوە. هەر گوێبیسـتێکی هونەردۆسـت هەسـتوچێژی هونەری تێدابێت و گوێ بۆ لەو نەواخۆشانەی وەك یارغەزال، زەردی خەزان/ی سـەید عەلی ئەسغەری کوردسـتانی شلبکات بۆیەدەردەکەوێت کە تا چ ڕادەیەك مۆرگی ئەم دەسـگایە لە هونەری مۆزیکی کوردیدا ڕەنگی داوەتەوە.

بەیاتی زەند، یاخود بەیاتی تورك...هەر هەمان سکێڵی چوارگایە{بڕوانە *Chwarga*}.

کە شەو هات پەردەی تاریکی دێـنێ   باڵی پڕسـام و ناسـۆری دێـنـێ

زامدار، بەدەنگی:علی مەردان

Bewegt(G), Motion(E) بزاڤ یان لە هەستەوە یاخود کارتێکراو بێت.
Bewegung(G) ڕادەی بزاڤ و خێرایی، جۆشـەند، تاوگیری.
Bezug(G), Hair(E) پسـك، یاڵ ، موو بۆ سـازکردنی کـەوان *Bow*ی کەمانچە.
Bichord(E) جووت ژێ، بەتایبەتیی دوو ژێ بۆ هەر نۆتەیەك.
Bicinium(L) ئاوازێك بۆ دوو سترانخوێنی دووقۆڵی سـازکرابێت، ئەم چەشـنە ئاوازە لە سـاڵەکانی سـەتەی شـانزەمدا زۆر باوبووە.
Bien(F), Well, Very(E) باش، فرە.
Bimodality(E) بەکارهێنانی دوو دەسـگای مۆزیکایی جیاواز لەیەك کاتدا.
Binaire rhythme(F), Double rhythm(E) دەبڵ ڕەزم.
Binaire croches(F), Even quavers, Even eighth notes(E) جووت کرۆش.
Binary, Dual, Two parts(E) دوان، دوو پارت.
Binaural, Both ears(E) بە هەردوو گوێ.
Binary form(E), Forme binaire(F) شێوگی دوو لایی، فۆرمی دوو ڕوویی، دوو جۆر هەیە کە بریتیین لە شـێوگ:ـ دوو لایی سـادە*Simple binary form*و شـێوگی دوولایی پێکەڵ *Compound binary form*، مەبەستی سـەرەکی لەم شـێوگانەدا هاوجیاوازیە لە کلیل *Clef*دا کە لە دوو لایی سـادەدا دوو بەشە:ـ
بەشـی یەکەم:ـ دەسـپێکردنی لە دەنگەواری پایەتۆن *Tonic*دا و پاشـان دەوازێتە دەنگەواری زاڵ *Dominant* کە دەبێتە کلیلێکی نوێ، واتەکلیلی دۆ/*C-Clef*ی مێجەر/*Major* دەبێتە کلیلی سـۆڵ مێجەر*G-Clef* و لا/ی ماینەر/*A-Minor*یش دەبێتە دۆ/ی ماینەر/*C-Minor*،
بەشی دووەم:ـ بە کلیلی نوێ دەسپێدەکات و دەگەڕێتەوە بۆ کلیلی پێشـین، واتە لە کلیلی سـۆڵ مێجەر دەگەڕێتەوە بۆ کلیلی دۆ/C و دۆ ماینەر/یش دەگەڕێتەوە بۆ لا ماینەر. شـێوەی دولایی پێکەڵ کە یەکەم شێوەجووڵە/یشی پێدەوترێت پەرەپێدراوی شـێوەسـادەکەیە و کۆکراوەتەوە کە لە بەشی یەکەمیدا کۆتایی دێت لە کلیلە بنەڕەتەکەوە *Original key* دووردەکەوێتەو، بەشی دووەمیانیشی هەر بە هەمان دوورکەوتنەوە دەڕوات و پاشان دەگەڕێتەوە بۆ هەمان کلیلی پێشـینی.
ئەم چەشـنەیان کە زیاتر لە دەقە سـۆناتاییەکاندا دەبینرێتەوە بە سـۆناتا شـێوە *Sonata form* ناسراوە.
Bind, Tie(E), Legamento(I) بەند، پەیوەسـتە، ئەو کەوانەهێڵەی دوو نۆت بەیەکەوە دەبەندێنێت. ئەو هێڵەکەوانەی دوو نۆت بەیەکەوە دەبەندێنێت و دەبنە یەك.

Bindebogen(G), Ligature(E) کەوانی پەیوەست، بڕوانە/*Slur*.
Bindung(G) بڕوانە/*Syncopation*.
Biquadro(I), Syncopation with bequadro(E) بیکوادرۆ، سینکۆپێن بە بیکواردۆ/وە. بڕوانە/*Béquarre*.
Bis(F), Encore(E), Ancora(I) دوو بارە، جارێکیتر، ڕەپاتکردنەوەی ڕستەمۆزیکێك.
Bis(G), until(E), Jusqu'à(F) هەتاکو، تا شوێنی دیایکراو.
Bisbigliando(I), Whispering, Soft tremolo on harp(E) سۆسەکردن، نەرمەجووڵاندنی پەنجەکان بەخێرایی لەسەر ژێیەکانی هارپ.
Biscroma(I),Biscrome,Triple-Croche(F) 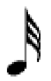 1/32ی نۆتەیەکی تەواو
Bisdiapason(L), Double octave or fifteenth(E) دوو ئۆکتاڤ یاخود پانزەیەم.
Bisogna(I), Must, Necessary(E) بایەتە، پێویستە، دەبێت.
Bisser(F) بڕوانە/*Bis* .
Bissex(L), Twice six(E) دووجار شـەش، جووتـشەش کە مەبەست لە گیتاری

جووت شـــەش ژێ/یە.

Bis unca(L), Semiquaver(E) — 1/16ی نۆتەی تەواو.

Bis zum schluss(G), Until the end(E) — هەتا کۆتایـی.

Bittend(G), Enteating(E) — زارین، نزاوپاڕانەوە.

Bizarramente(I), Strangely(E) — بە ڕەوتاری سـەیر.

Bizarre, Bizarro(I), Strange, Whimsical(E) — ســەیر و نەشــاز.

Blades(E) — گێرێکی سـادەیە لەسەر ژێی هارپ بۆ کۆککردنی تۆنی سروشتی بە نیوەتۆن.

Blasinstrument(G), Wind instrument(E) — ئامێرە فووپیاکەرەکان{هەواییەکان}.

Blatt(G), Reed(E) — ڕیشە، زمانەی ئامێری کلاڕنێت و مانەندی.

Blanche(F), Bianca, Minim(I), Half semibreve, White half note(E) 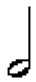 بلانش.

Blasmusik(G), Blow music(E) — ئامێرە فووپیاکەرەکان.

Bleckmusik(G) — مۆزیك ئامێرە هەواییە براس *Brass*یەکان.

Blech(G), Sheet metal(E) — شـــیتەمادەنی وەك براس *Brass*.

Blech blas instrumente(G), Blow instrument(E) — ئامێرە فووپیاکەرە براس/یەکان.

Bloc de bois(F), Bois(I), Wood block(E) — بلۆیری لەدار دروستکراو.

Block(E), Bloquer(F) — ســەرەبلوێر *Plug*. ئەو ناواخنە تەختەیەی پشتی ئامێری کەمانچە و خێزانی ڤیۆل *Viol-family*ی لەســەر بەستراوە. جۆرە چەکوشێکی دەنگ پێهێنەرە لە پیانۆدا. پارچەیەکی ڕەقە بەســەری پێڵاوی باللێت *Ballet shoe*وە.

Blockflöte(G), Recorder, Fipple flute(E) — فلووتی ئینگلیزی، کەتەبلوێری زمانەداری هەشت کون. لە خێزانی فلووتە کە پێیدەوترێت دەستەی ڕیکۆرد *Recorder*ەکان. چەند لوولەیەکی ئۆرگن بەشێوەیەکی هەرەمیی و بە درێژیی 8ft, 4ft, 2ft یاخود 16ft کە دەنگێکی فلووت ئاسای دڵنشین بەخشــی هەیە.

Block chords(E) — کۆردە بلۆکەکان کە تیایدا نۆتەکانی کۆردێکی تەواو *Entire chord*دا لە هەمان کاتدا بژەنرێن و بەشـێوەیەکی زنجیرەییش بناخەی هەڵبەسـتبێت. ئەم شـێوە کۆردانە لە مۆزیکی کڵێســەییدا بەکاردەهێنرێت.

Bloss(G), Mere, Merely(E) — تەنیا، نەوەك هەر، هیچیتر.

Blow(E), Souffler(F) — زاراوەیەکی جاز مۆزیکە کە بەمانای سـەرپێیی *Improvise* دێت.

Bluemel, Bluehmel(G) — جۆرە مۆزیك ئامێرێکی هەواییە کۆنی ئاڵمانیاییە لە خێزانی ترومپێت.

Bluette(F) — کۆتایی پارچە مۆزیکێکی درەخشــان و ڕازاوەی ســادە.

Blues(E) — بلووز، دەنگێکی ڕەسەنی ئافرۆئامریکاییە، زنجیرە کۆردێکی دوانزە باڕییە*twelve-bar*.

Blues music(E) — بلووز مۆزیکی قولەڕەشەکانی ئامەریکایە کە لە سەردەمانێکی زوودا بە کۆیلەیی هێنرانە جیهانی نوێ کە بە ئامەریکا ناودەبرێت، ئەمانە مۆزیکی لە چەشنی ڕاگ تایم*Rag time*ی ســەما و جاز *Jazz*ی ڕەزمی/یان وەك کەلتورێکی دێرینیان لەگەڵ خۆیاندا هێنا. لەدوای نزیکەی ســاڵی1911زدا بەرەبەرە بڵاوبوەوە و بایەخی پێدرا. لەسەر دەســـتی مۆزیکزان *Irving Berlin*،یەکەم باندی بەناوی ئەلەکســاندەر ڕاگ تایم *Alexander's Rag time Band* دامەزراند. پاشان بەرەبەرە جاز مۆزیك ڕەواجی زۆر بوو تا گەیشتە ئەو ئاستەی ئێستامان.

Blues notes(E) — نۆتە بلووزەکان کە پێکهاتوون لە سێیەمی بیمۆڵکراو *Flattened third*، پلەکانی حەوتەم و جاروبار پێنجەم لە سکێڵی مێجەردا. هەر نۆتەیەك ئارەزووی گۆڕینی هەبێت بۆ پەردەکەی خۆی بە مەبەستی دیکۆرێن *Decoration*.

ئەمانەیش چەند نموونەیەکن لە سکێڵەکانی بلووز *Blues* لەسەر ئامێری پیانۆ:-

1. **C Blues scale**
   C - Eb - F - Gb - G - Bb – C

2. **G Blues scale**
   G - Bb - C - Db - D - F - G

3. **D Blues scale**
   D - F - G - Ab - A - C – D
4. **A Blues scale**
   A - C - D - Eb - E - G - A

5. **E Blues scale**
   E - G - A - Bb - B - D - E
6. **B Blues scale**
   B - D - E - F - F# - A – B

7. **$F^{\#}$ and Gb Blues scales**
   F# - A - B - C - C# - E - F#
   Gb - A - B - C - Db - E – Gb
8. **D^{b} and $C^{\#}$ Blues scales**
   Db - E - Gb - G - Ab - B – Db
   C# - E - F# - G - G# - B - C#
9. **A^{b} Blues scale**
   Ab - B - Db - D - Eb - Gb – Ab

10. **E^{b} Blues scale**
    Eb - Gb - Ab - A - Bb - Db – Eb
11. **B^{b} Blues scale**
    Bb - Db - Eb - E - F - Ab – Bb

12. **F Blues scale**
    F - Ab - Bb - B - C - Eb – F

Blues scale(E), Scala blues(I)

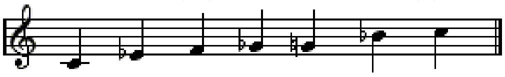

سکێڵی بلووز کە سکێڵێکی شەش نۆتەیە، پێنج نۆتەی سکێڵ ماینەر پێنجتۆنی+پێنجەمی گەستوو *Diminished 5th* لەسەر سکێڵی پایە *Tonic scale*.
سکێڵی نۆ نۆتە کە پێکهاتووە لە: *C, D, E flat, E, F, F sharp, G, A, B flat, C*.

Blur, Blul(Kr), Kurdish shepherd flute(E)
بلوور، بلوول، شمشاڵی کوردی شوان.

B-major Key(E), H-dur(G), Si-majeur(F), Si-maggiore(I)
کلیلی سی - مێجەر.

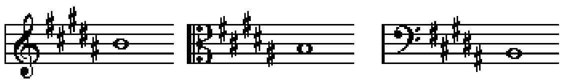

B-major scale(E)
سکێڵی سی - مێجەر.

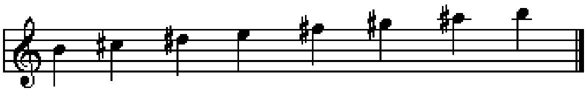

B-minor keys(E)
کلیلەکانی سی - ماینەر.

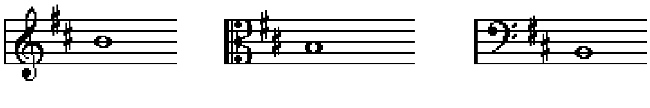

Bobs, Change ringing(E) لێدانی زەنگ تایبەت لە کڵێسە بە چەند دەنگێکی جورانجۆر.
Bocal(F), Bocca(I) پیکی ئامێرە هەواییەکان، بەشی دەمی ئامێرەهەواییەکان.
Bocca chuisa(I), Bouché fermée(F), Mit brummstimme(G) دمدمەکردن بە دەنگ، وزوزەکردن بە ئامێرەهەواییەکان.
Boca ridente(I) ئاوازی لێوبەخەندە.
Boceto(S) هێڵکاری پارچەمۆزیکێك بۆ نمایان و پێشاندان.
Bocchino(I) ئەو مۆزیك ئامێرە براس و تەختە فووپیاکرانەی دەخرێنە سەر لێو.
Bodharm(E) بۆدهارم، ئامێری دەف لە قەوارەیەکی مامناوەندیدا.
Body(E) بەهێزکردنی لەرینەوەی دەنگ ئەویش بە بەکارهێنانی بەشەکانی تەنێك.
Boehm flute(E) بۆیهم فلووت، جۆرە نای/ێکی کانزا زیو کردەیە ساڵی1834ز لەلایەن فلووتژەنی میونیخ/ئەڵمانیایی تیۆباڵد بۆیهم *Theobald Boehm*.
Boehm system(E) سیستەمی بۆیهم، پێڕەوی بۆیهم کە دەگەڕێتەوە بۆ فلووتژەنی میونیخ/ئەڵمانیایی تیۆباڵد بۆیهم *Theobald Boehm* کە توانای داهێنانی لەو ئامێرەدا خستەڕوو، ئەویش بە هێنانی ئەو جۆرە فلووتە کۆنە بیرازنەکراو *Climsy* و سیستەمە ئاڵۆزەی لە دانانی کونەکانی *Holes* و گۆڕینی بە سیستەم و شێوەیەکی وەها کە زۆر ئاسانبێت بۆ هەڵگرتن و دانانی پەنجەکان. ئەم داهێنانەی لە خێزانی فلووت *Flute Family*، زۆر بە فراوانی بە جیهانی مۆزیکدا بڵاوبووەوە و بووە مایەی گۆڕانکاری بەسەر ئامێری ئۆبوا *Oboe* و باسسوون *Bassoon* و خێزانی کلاڕنێت. لەدوای ساڵی **1840**ز، ئەم سیستەمە لە وڵاتی ئینگلتەرە پەیڕەوکرا.
Bogen(G), Bow(E) ئارشە، کەوان، هێڵی پەیوەستە ∪ ∩ لەنێوان نۆتەیك بۆ نۆتەیەکی تر.
Bogenstrich(G) کەوان لێدان.
Bobisation, Bocedisation(E) سیستەمی سۆلفێج کە لە سەدەی شانزەمدا لەلایەن مۆزیکزان هوبەرت وایلڕانت *Hubert Waelrant* دایهێنا و سیلابەکانی بەم شێوەی خوارەوە ڕیزبەندن لەگەڵ بەراوردکردنیان بە سیلابە گویدۆنیەکان *Guidonian syllables*.

سیلابەکان بە خوێندنەوەی کوردی	دۆ	ڕێ	می	فا	سۆل	لا	سی
Guidonian syllables	*ut*	*re*	*mi*	*fa*	*so*	*la*	*ti*
Bobisation syllables	*bo*	*ce*	*di*	*ga*	*lo*	*ma*	*ni*

Bocal(F), Crook(E) کۆلاپ{قولاب}، لوولەیەکی کانزاییە جووتڕیشی بەستراوە بە تەن*Body*ی ئامێری باسسوون*Bassoon*ەکەوە.
Bocca(I), Bouche(F), Mouth(E) دەم.
Bocca chiusa(I), Bouche fermée(F), Wordless humming(E) زەمزەمەی بێ وشە.
Brummstimmen(G)
Bocchino(I), Brass instrument mouthpiece(E) ئامێرە براسە دەمدارەکان.
Bockhorn(E) بووقی چوارکونی دورستکراو لە شاخی گا یاخود بزن کە بە ئامێری شۆفار دەچێت.
Bockstriller, Bleat(E), Crier(F) کزەدەنگ.
Body percussion تەن لێدان، دەنگێك لە تەنێکەوە دەرچێت وەك چەپڵە، شڵپە، تەپە، زرمە... .
Bogen(G), Bow, Bind, Slur(E) کەوان{تایبەت بە ئامێرە ژێدارەکان}، کەوانی پەیوەست.
Bogen-guitarre(G) بڕوانە/*Arpeggione* .
Bogenstrich(G), Bow stroke(E) کەوان لێدان.
Bohrung(G), Bore of a wind instrument(E) بوڕ، کون، کونی ئامێرە هەواییەکان.
Bios(F), Wood(E) تەختە، مەبەست لە ئامێرە تەختە فووپیاکەرەکانە.
Bombard(E), Pommer(G) ژمارەیەکی زۆر لە{تۆنی تینۆر و باس}ئامێری شاوم *Shawm*.
Bombardone(I) گەورەترین ژمارە بە دەستەی بۆمبارد *Bombard family*.

Bombix(Gr) بۆمبیکس، ئامێری ڕیشەدار.

Bon temps de la measure(F), The accented part of a bar(E) بەشی ئاکسنت لە باڕێکدا.

Bones(E) بۆنێس، ئامێرێکی ڕەزمی کە ســەرەتا ساڵانی سـەتەی نۆزدەم پێستڕەشەکانی ئافریکا لەگەڵ خۆیاندا بۆ بەریتانیا و ئامریکایان هێنا، پێکهاتووە لە دوو پارچە ئێســکی گیانلەبەران لە شـێوە کاستانەی ئیسپانیایی *Spanish Castanet*.

Bongoes(E) بۆنگۆز، تەپڵۆك{تەپڵی بچووك}ی کووبا *Cuba*یی کە دووانی پێکەوەبەستراوە و زیاتر بە پەنجەکان لێدەدرێت.

Boogie-Woogie(E) بووگیی ـ ووگیی، چەشنێکی لە مۆزیکی بلووز پیانۆ *Blues piano style* کە لە دوای نزیکەی ساڵانی1940زیەوە بووە چەشنێکی زۆر باو و میللی. لەو ئامێرانەی کە تیایدا بەکاردەهێنرێت یەك پیانۆ یاخود سێ پیانۆ پێکەوە، گیتار. تایبەتمەندی ئەم چەشنە لەوەدایە کە لەســەر هێڵەباسکان *Basslines* و لەســەر کێشی4/4 بە هەشتیەك نۆتەیی*Quaver* دەنۆتێنرێت و بە دەستەچەپ دەژەنرێت لەکاتێکدا تریللەکان *Trills* و دیکۆراندن *Decorations* ـەکان بەدەستە ڕاست بەئەنجامدەدرێت ، وەك لەم نموونەیەدا:ـ

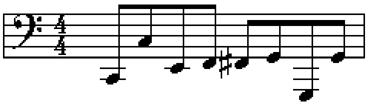

Borioso(I), Snobbish(E) بە شـانوشـەوکەت، خۆنمایی.

Boriosamente(I) شـکۆمەندیی.

Borre, Borry, Borea(I), Bourée(F,I) سـەمایەکی فەڕەنسایی سـاڵەکانی سەتەی هەڤدەمە، ڕیشەی دەگەڕێتەوە بۆ سەمایەکی باسك/ئەسپانیا بەناوی بیسکایا *Biscaye*یە کە دەچێتەوەسەر کێشی 2/4، 3/4 و جاروباریش لەسەر کێشی 2/2.

Bout(F), End(E), Finire(I) کۆتایی.

Boutade(F) ســەمای ســەرپێــیی.

Borrowed chord(E) کۆردی بارمتەکراو، بەکارهێنانی کۆردێك نە دیاتۆنیك بێت لەبری کۆردێك *Substitution chord* لە کلیلێکی جیاواز بۆ کارێك.

Borrowed division(E) دابەشە بارمتەکراو. زاراوەیەکە بۆ فرۆزەکردنی نۆتەیەك کە دابەشـبکرێت بۆ دوو نۆتەی بچووکی نائاســـایی. بۆ نموونە ســـێ کڕۆش *Quarter notes* بخرێتەســـەر ڕەزمی بلانش *Blanche* وەك تریپلێت *Triplet*ێك.

Bouchée trompette(F), Muted trumpet(E) ترۆمپێتی کپیو.

Bourdon(E) بۆردۆن، مەشـکەی ئامێری مەشکەنای *Bagpipe*. نزمە دەنگی بۆری ئۆرگن، زرنگانەوە ژێـی ئامێری هوردی ـ گوردی. نزمترین ژێی ئامێری عوود، کەمانچە، چێلۆ و دەبڵ باس.

Bouzouki, Buzuq(Gr,Tr) بوزوق، بوزوك، ئامێرژێدارێکی میللی یۆنانییە کە تارادەیەك بە ئامێری سازدەچێت دوو جۆری هەیە، یەکێکیان ســـێتار*Trichordo*ی جووت بە تۆنی *D3/D4 A3 D4*، ئەویتریان چوارتار *Tetrachordo*ی جووت بە تۆنی *C3 F3 A3 D4* .

Bow(E), Arc(F) کەوان، ئارشــە، شووڵێکی باریکە و بەزۆری یاڵی ئەسپ کە لە هەردووسەری بەستراوە و دەخشێنرێت بەسەر ژێیەکاندا، کەوانی مۆدێرن لە ڕیشاڵی نایلۆن دروستدەکرێت. لێدانێکی تەکنیکیە بە کەوان لەســەر ژێی ئامێرێك{ئەوانەی بە خشــاندنی کەوان بەسەر ژێ/یاندا دەنگێکی دیاریکراو دەردەچێت، بە ســەری ڕاست هێمای و بە سـەری چەپـی هێمای دیاریدەکرێت.

Bow-arm, Bow-hand(E) ┌──┐ باڵی کەوان یاخود دەستە کەوان کە مەبەست دەستی ڕاستــە کە کەوانەکە هەڵدەگرێت.

Bowed instruments(E), Stromenti da corda(I) ئامێرە ژێدارەکان.

Bowgrace(E) کەوانــداز مەبەست لە جووڵاندنی کەوانە بەدەستی ڕاست بەسەر ژێ/یەکاندا بەشێوەیەکی جوان و هەنداز.

کەوانەکردن، خوێندنەوەی نۆتەکان بەپێی ئەو هێمایانەی بەشێوەی کەوانە Bowing(E)
ئاماژەیان پێدەدرێت و ئاڕاستەکانیان *Direction* دیاریدەکرێت. ئەو زاراوە ئاڕاستانەیش بریتیین لە:-

1. لێگاتۆ *Legato*....کۆمەڵە نۆتەیەك بە کەوانی تەواو بژەنرێت بەشێوەیەکی نەرم.
2. ستاکاتۆ *Staccato*...کورتە کەوان{نۆتەکان نیوە بن} بۆ سەرەوە و بۆ خوارەوە و بە هێمای دۆت *Dot*{خاڵ، پنت}لەسەر نۆتەکان ئاماژەی پێدەدرێت.
3. سپیکاتۆ *Spiccato*....هێنانوبردنی کەوان ژێدا زۆر بە خێرایی *Slurred staccato*.
4. دیتاچێ *Detaché*....پەڕینەوە *Cross*یە کە لەنێوان لێگاتۆ و ستاکاتۆ، بە هێمای هێڵێك چ لەسەر نۆتەکە چ لەژێری نۆتەکە ئاماژەی پێدەدرێت.
5. لۆورێ *Louré*....زنجیرە نۆتەیەك بەسادەیی و بەجیا بەهەمان پێداهێنای کەوان، وەك دیتاچێ وایە بەڵام ئەمیان بەستن*Slur*ی دەوێت.
6. مارکاتۆ *Marcato*....قورس، لێدانی جیاجیا بە نزیك پاژنە *Heel*ی کەوان لەگەڵ ئاکسنتێکی پەستیو *Pressed accent*.
7. جەتێ *Jeté*....هێنانوبردنی سەری کەوانەکە بە ستاکاتۆ بەستن *Slurred Staccato*.
8. تریمۆلۆ *Tremolo*...زۆر خێرا هێنانوبردنی کەوان بۆ سەرەوە و بۆ خوارەوە.
9. کۆل لێگنۆ *Col legno*....بەکارهێنانی بەشی سەرەوەی کەوانەکە بەرەوخوارەوە.
10. پۆنتیشێللۆ *Ponticello*...بردنی کەوانەکە نزیك بە پرد *Bridge*ی ژێر ژێیەکان بۆ هێنانی دەنگێکی کز.
11. سول تاستۆ *Sul tasto*....پیابردنی کەوانەکە بەسەر دەسك *Fingerboard*دا{ئەو شوێنەی پەنجەکانی لەسەر دادەنرێت}بۆ هێنانی دەنگێکی تەنگ و تەمین*Hazy*.
12. فلاوتاندۆ *Flautando*....پیابردنی کەوانەکە نزیك بە دەسکەکەدا بۆ هێنانی دەنگێکی وەك ئامێری فلووت.
13. گلیساندۆ *Glissando or portamento*....خلیسکاندن لە نۆتەیەکەوە بۆ نۆتەیەکیتر، بە هێمای هێڵێك لەنێوان نۆتەکاندا ئاماژەی پێدەدرێت.
14. لەسەر تۆنی سۆڵ/*Sul G*....ژەنینی نۆتەکان لەسەر ژێی سۆڵ، دەشێت لەسەر هەر ژێیەکی تربێت وەك لەسەر تۆنی لا/*Sul A*...وەهەروەها.

Bpm کورتکراوەی/*Beats per minute*، لێدان لە خولەکێکدا بۆ پێوانی تێمپۆ.

B quadratum, B quadrum(L), Note B-natural(E) سروشتە تۆنی سی/B.

Braccio(I), Of the arm(E) دانانی ئەو ئامێرانەی دەخرێتەسەرشان و ژێرچەناگە.

Bras(F), Arm(E) باڵ، باسك.

Brass, Bronze(E) داڕشتەی براس پێکهاتوو لە کانزای مس و خارسین.

Brass band(E) براس باند، باندی ئامێرە هەواییە دروستکراوەکان لە داڕشتەی براس کە ڕیشەیان نیە وەك توبا، ترومپێت، ترۆمبۆن.... .

Bratsche(G), Viola(E) ڤیۆلا، کەمانچەی ئاڵتۆ.

Brace(E), Graffa(I) ستوونەهێڵ بۆ لێکدانی دوو سکێڵ لەژێر یەکتردا بە هێمای} یاخود بە هێمای].

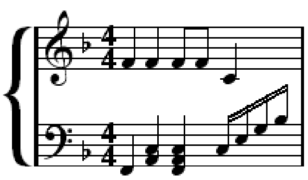

Bratschenschlüssel(G), Viola clef, Alto clef(E) کلیلی ڤیۆلا، کلیلی ئاڵتۆ .

Broutlied(G), Bridal song(E) ستranی زەماوەند.

Bravo, Bravissimo(I), Brave, Well done(E) نەبەرد، ئافەرین.

Bravoure(F), Bravour(G), Bravura(I), Skill(E) نەبەردیی.

Break(E) جۆرێك لە كورتە كادەنس *Brief candanza* كە لە جاز *Jazz* دا بەكارە، گۆڕینی دەنگەوارێك بۆ دەنگەوارێكیتر وەك تینۆر، ســـۆپرانۆ، ئاڵتۆ بەڵام باس نیەتی. هەڵوێستەیەك لەنێوان تۆنێكی نزم و تۆنێكە بەرز، بۆ نموونە لە ئامێری كلاڕنێت، فلووت دەوترێت هەڵوێستە لەسەر كلاڕنێت{بۆ نموونە} نێوان ســی بیمۆڵ و ســی سروشتە لەسەر ســێیەم هێڵی كلیلی سۆڵ *Treble clef*.

Breath mark(E) نیشانەی هەنسك كە لە ســەروو هێڵاسۆ *Stave* دادەنرێت ❜ ئاماژەیە بۆ هەڵوێستە *Break*یەكی كورت بەئەندازەی هەناسـەیەك كە مۆزیكدانەر پێویستێتی بۆ دەربڕینی ئەو ڕستەیەی كە دەخوازێت دیاربێت.

Breit(G), Largo(I), Broad(E) بەرین، پان.

Breve(L,S), Short, Double Whole-note(E) بیڤ، بریڤ، كورت، (|𝅜|) لە مۆزیك نۆتێن *Musical notation*دا یەكسانە بە دوو نۆتەی تەواو *Whole-note*. هاودەمانی بریڤیس *Brevis*ی ڕۆژگارانی سەتەی سیانزەمە كە لە شـێوەی ⊏⊐ دا بووە.

Breve rest(L), Short pause(E) 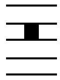 كورتە وچان، وچانە بریڤ، یەكسـانە بە دوو نۆتەی تەواو *Double whole note*.

Brevis, Breve(L), Short(E) 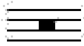 بریڤیس زاراویەكی ڕۆژگارانی سـەتەی سیانزەمە كە بەمانای كورتەنۆتە دێت، بڕوانە/*Breve*.

Brevemente(I), Brief(E) كورت.

Brevissimo(I) زۆر بە كورتی.

Bridge, Carpette(F) پرد، دامە، خەرەك، ئەو پارچە تەختەیەی ژێیەكانی بەسـەردا دەبرێت و دەبێتەهۆی گەیاندن و گەوراندنی دەنگ لەناو سـنگی ئامێرەژێدارەكان.

Bridge passage(E) ڕابوردەی لاوەكی، پاسـاوی لاوەكی كە دوو بابەت*Subject*بەیەكەوە دەبەستێتەوە.

Brillante(F,I), Brilliant, Vivacity(E) شـادیی و درەوشـانیی.

Brillantemente(I) شـادی و درەوشـەند.

Brillantissimo(I) زۆر شـاد و درەوشەن.

Brindisi(I), Drinking song(E) ئاوازی مەسـتانە.

Brio(I), Free, Vigour(E) ئازاد، گەرموگوڕ، توند.

Brioso(I) بە گەرموگوڕی، توند و بەجۆش.

Briosissimo(I) زۆر بە جۆش و زوڵاڵ.

Brisé(F), Broken, Detached(E) شـكاو وەك لە ئارپێجیو *Arpeggio*دا بەكاردێت، ژەنینی كورت لە كەمانچەدا بەشـێوەیەكی كەوان لێدانێكی ناپەیوەستە *Detached bow strokes*.

Broderie(F) نۆتەی لاوەكی بۆ ڕازانەوە. بڕوانە/*Auxiliary note* .

Broken Chord(E), Accord Arpège(F) شـكستە كۆرد، ئاكۆردی نەشـاز *Discord*

كۆردێكی زۆر باوە، نۆتەكانی تاكە تاكە بەدوای یەكدا دێن. زیاتر لە كۆردی زاڵ حەوتەمـدا *Dominant seventh*دا بەدیدەكرێت كە پێكهاتـووە لە تۆنی زاڵ لەگەڵ سـێیەم و پێنجەم و حەوتەمیدا، بۆ نموونە لە كلیلی C/ وە كۆردەكە لە G-B-D-F پێكدێت.

Broken consort, Broken Music(E) شكستە كۆنسۆرت، كۆنسـۆرت... وشـەیەكی كۆنی ئینگلیزییە و دوایی بۆتە كۆنسێرت *Concert*، شـێوەی ئەم كۆنسـۆرتە دەگەڕێتەوە بۆ سـەتەی شـانزەم و هەڤدەم، لەو سەردەمانەدا گروپی ژەنیاران یەك جۆر ئامێریان دەژەند بۆ پێشكەشكردنی كۆنسۆرتێك. واتە یان لە ئامێرە فووپیاكەرەكان یاخود لە ژێدارەكان.

Broken octave(E) شكستە ئۆكتاڤ. لەباری ئاسـایی *Normal*دا نزمترین ئۆكتاڤی لە تۆنی/Cیەوە دەسپێبكات و بە تۆنی/Cی تەواو دەبێت، ئەو تۆنە نزمەی دۆ/Cیەیش كە نابێت تیژبێت دەبێتە ژێدەرێك بۆ تۆنـی/Aی خوارەوە. لە سـەرەتای سـەتەی نۆزدەمەو ئەم جۆرە ئۆكتاڤە تەواو ئاسـتەنكراوە و كاری پێناكرێت.

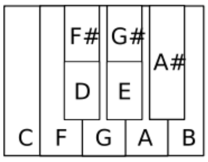

Broken time(E) ڕەزمی شكاو. چوونەناوییەكی چەند كورتە بەشێكە{بەگشتیی باڕ*Bar*ێكە یاخود دوان} لە ڕەزمێكی جیاوازدا بۆ نموونە كێشی 7/8یاخود 13/16.

Bruit(F), Noise(E) لەنگە دەنگ، دەنگی ناهەموار، هەراوهوریا.

Brume, Buée(F), Mist(E) پۆشـیو، لێڵ، نادیار.

Brummstimmen(G) دەنگ كپكردن.

Bruscamente(I), Short and abruptly, Brusquely(E) كورت و كتوپڕ، ئاكسنتێكی توند.

Brushes(E) دەسكەفلْچە، بڕوشـە، دەسـكی تەپڵ لێدان كە سەرێكی شێوەفلْچەیی كانزاییە كە بە پیاكێشانی بەسەر تەپڵەكەدا دەنگێكی نەرم دەدات.

Bruststimme(G), Chest voice(E) دەنگی دەرهاتووی پیشخواردوو لە سـنگەوە.

B-sharp(E), His(G) سـی - دێز.

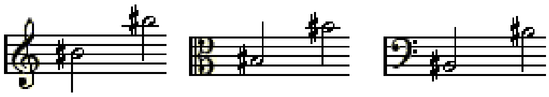

B-sharp major(E) سكێڵی سـی دێز - مێجەر.

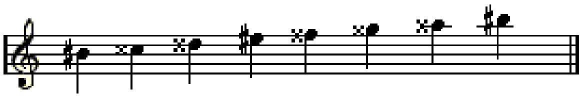

Buccia(L), Bugle(E) بووكسیا، بووق، گوایە جۆرە بووقێكی سەردەمی جەنگی خاچدروشمەكان بووە كە ئاروپاییەكان بە زوانی لاتینی بەم ناوە گۆیان پێكردووە.

Boccolico(I, Buccolique(F)), Rustic(E) ڕۆسـتەكی، گوندەكی.

Buffet(E,F) كیف، هەگبە بۆ هەڵگرتنی پارچەی ئۆرگن.

Buffo, Buffa(I), Comic(E) شـۆخی و گاڵتە، كۆمیك.

Buffoneggiando(I) بە شـۆخیی و گاڵتەكیی.

Buffonesco(I) گاڵتەی پێكەنین.

Bugle(E),Clairon(F), Signal horn(G), Cornetta segnale(I) بووگڵ، بووق. بووقی لە مس سـازكردە كە لە دوو تا شـەش دەنگی پێلێدەدرێت.

Bugle calls(E) بووقی بانگ لە سـەربازیدا بە مەبەستی بێداركردنەوە بەكاردەهێنرێت.

Buisine(E) ئامێرێكی هەوایی دروستكراو لە مادەنی براس{ڕێژەی كانزای زیو/ی تیادا زیاترە}كە بە ترۆمپێت دەچێت. لە سـەتەكانی ناوەڕاستدا درێژیەكەی لەنێوان یەك مەتر بۆ دوو مەتر بووە.

Bull fiddle, Double bass(E) كەمانچەی دەبڵ باس.

Bull roarer, Thunder stick(E), Schwirrhölzer(G) گرمەدار، سـەردەمێكی زۆر دێریندا سـوورەهیندی و ئافریكاییەكان لە سرۆتی تایبەتییدا بۆ بەجۆش هەستاندنیان لە بۆنەی دینی و دونیایاندا، ئێسـتا بەشـێوەیەكی هونەریانە لە بەرهەمە مۆزیكیەكاندا بەدیدەكرێت.

Bund(G), Bind(E) پەردە، بەند. بڕوانە/*Fret*.

Buonaccordo(I), Small spinet(E) جۆرە پیانۆیەكی بچووك تایبەتە بۆ منداڵان.

Buona nota(I), Accent note(E) نۆتەی دروست و ئاكسـنت *Accent*.

Burden, Burthen, Refrain(E,F) ویرد، وتـنەوەی سـەرزمان.

Burla(I), Joke(E) گاڵتە و شـۆخیکردن.
Burlando(I) بە شـۆخی و گاڵتە.
Burletta, Burlesco(I), Musical frace(E) مۆزیکی پێکەنین و شـۆخیانە.
Burlesque symphonie(I) سـیمفۆنی شـۆخیی.
Buselik(Ar,Fa,Kr,Tr) بوسەلیك،
پێدەچێت وشـەیەکی زۆر دێرینی یۆنانی بێت. یەکێکیشە لەو هەشـت دەسگایەی کاتی خۆی فەیلەسوفی یۆنانی پیثـاگۆرەس *Pithagoros* دایهێنابوو و کردبوویشیە یەکێك لە کەلوە گەردوونیەکان{بورجی فەلەکی} بەناوی کەلوی تەرازوو{یەکێکە لەو دوانزە بازنە گەردوونیەی کە بەختی لێوەرا دەخوێنرێتەوە}، وشـەکەیش گوایە دەگەرێتەوە بۆ ناوی ئەو خوڵامەی کە لە خزمەتکردنی پیثـاگۆرس/دا بووە{ئەم جۆرە ئاکارە لەنێو ماڵەخانەدانەکاندا چ وەك خزمەتکار لە شـار و چ وەك رەنجبەر لە لادێکاندا باوبووە، ئێسـتا ئەمە زۆر کەمبۆتەوە}.
بوسەلیك....لێرشـتەیەکی سـەربە دەسـگای نەهاوەندە. سـکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:- رەگەزی نەهاوەند لەســەر پلەتۆنی دووگا، رەگەزی حیجاز لەسـەر پلەتۆنی حوسـێنیی، گرێ نێکرێز لەسەر پلەتۆنی نەوا.سـکێڵی هاتنەخوارەوەیشـی پێکهاتووە لە:- رەگەزی کورد لەسـەر پلەتۆنی حوسـێنیی ئەویش بە گۆرینی پلەتۆنی شاناز {دۆ دیز $C^{\#}$}بە پلەتۆنی گردان{دۆ بـێکار}،
رەگەزی نەهاوەند لەسـەر پلەتۆی نەوا،
رەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

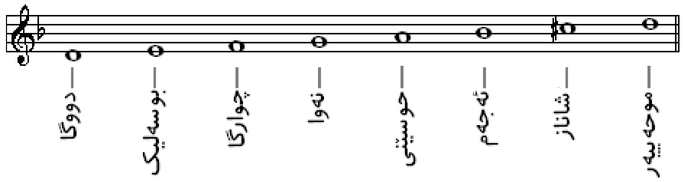

Button(E), Bottone(I) دوگمە{گیرە}ی ژێر ئامێری کەمانچە کە تەلەکانی لێـتوندەکرێت.
Bühne(G), Stage(E), Scena(I), Stade(F) شــانۆ.
Byzantine music notes(E) مۆزیك نۆتەی بیزەنتی کە لە کلێسەکانی ســەردەمی ئیمپراتۆرێتی بیزەنتی/دا برەوی هەبووە.

C	D	E	F	G	A	B
Pa	Vu'	Ga	Di	Ke	Zo	Ni

C

کلارنێت/کەرەنای

چێللۆ
Cello

کلاڤیار پیانۆ
Claviar piano

کۆرنێت
Cornet

کرۆوت
Crwth

ساج/سەنج
Cymbal

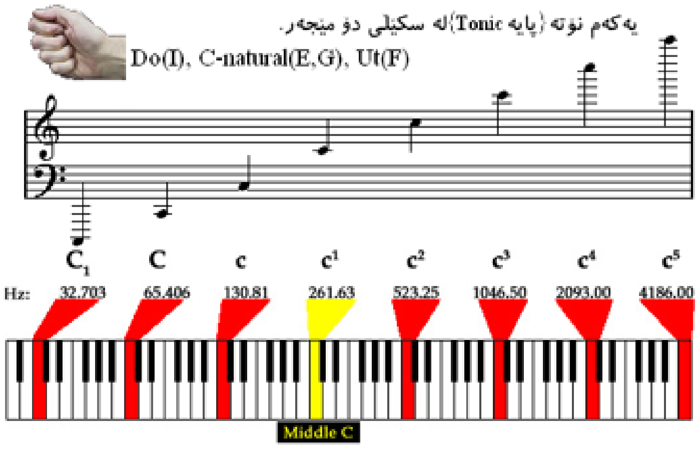
یەکەم نۆتە {پایە Tonic}لە سکێلی دۆ مێجەر.
Do(I), C-natural(E,G), Ut(F)
C1 C c c1 c2 c3 c4 c5
Hz: 32.703 65.406 130.81 261.63 523.25 1046.50 2093.00 4186.00
Middle C

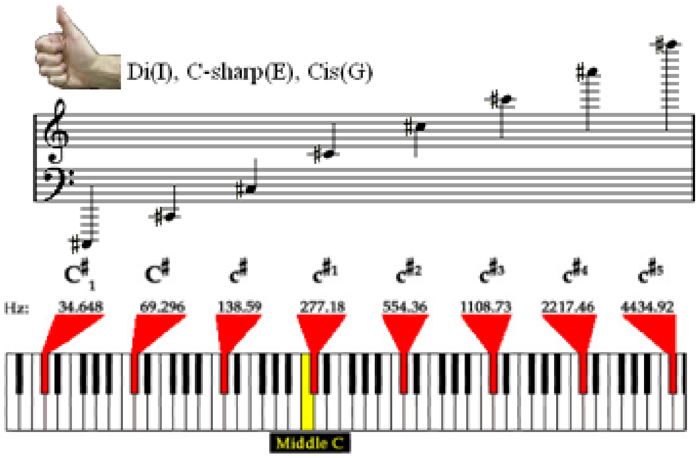
Di(I), C-sharp(E), Cis(G)
C#1 C# c# c#1 c#2 c#3 c#4 c#5
Hz: 34.648 69.296 138.59 277.18 554.36 1108.73 2217.46 4434.92
Middle C

C

یەکەم دەنگێک کە مرۆڤ پێی ئاشنابێت.... ترپەی دڵی دایکە!!!

پەندی دانایان

C(E,G), Do(I), Ut(F) نۆتەی دۆ*Do*ی دیاتۆنیك*Diatonic*.

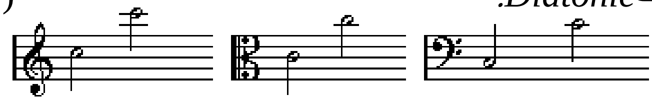

یەکەم نۆتەیە لە سکێڵی مێجەر بەپێی سیستەمی سۆلفێج. بەپیتی گەورەیC هیمایەکە بۆ کێشی4/4.

C دۆ/*Do*...بە پیتی گەورەی لاتینی/*C* ئاماژەیە بۆ کۆردی دۆ- مێجەرسیانیی*C-major triad*.

c دۆ/*Do*...بە پیتی بچووکی لاتینی/*c* ئاماژەیە بۆ کۆردی دۆ- ماینەر سیانیی*C-minor triad*.

Cabaletta, Cabbaletta(I), Couplet(E) هەندێکجار دەبێتە سەرناوی کورتە ئاریا *Aria*یەکی سادە و ڕەزمێکی دڵتەنگی و ڕەپاتکردنەوە بە گشتی، میلۆدییەکی سادەیە بە هاویاری ڕەزمێکی تریۆلێت *Triolet*ی. چەشنە ئاوازێکی ئۆپێرابیە بە فۆرمی ڕۆندۆ *Rondo form*.

Cabaret(F) کابارێت،یانەی شەوان *Nightclub*ی ڕابواردن کە دەرکەوتنی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی نێوان1880-1930ز بە تایبەتیی لە شارەکانی پاریس و بەڕلین.

Cabinet d'orgue(F), Organ case(E) سنووقی ئۆرگن.

Cabinet organ(E) هارمۆنیۆم *Harmonium*، یاخود میلۆدیۆم (*Melodeon*(*Melodium*، گچکە ئۆرگی وەستاو باربەر{واتە بەئاسانی باردەکرێت و دەگوێزرێتەوە و بەدەم ڕێوە دەژەنرێت}ناسراو بە ئۆرگی ئامریکایی *American organ* کە کۆمپانیای ئەلێکساندەر هارمۆنیۆم ساڵی 1834ز دایهێنا.

Cabiscola(L), Choir leader(E) ڕابەری ئاوازخوانان{کۆرس} .

Cabrette(I), Cheverette(F) جۆرە مەشکەنای/ێکی یەك ئۆکتاڤی فەڕەنسایی زۆر کۆنە.

Caccia(I), Chase, Hunt(E) جۆرە ئاوازێکی تایبەتە بە ڕاوشکار کە بەزۆری ئامێری هۆڕن یاخود ئۆبوا بەکاردەهێنرێت.

Cacofonia(I), Cacophonie(F), Cacophony(E) کاکۆفۆنیا، دەنگی نەساز و ناگونجاو.

Cacophonique(F), Cacophonous, Discordant, Dissonant(E) نەساز، نەگونجاو.

Cadence(E,F), Cadenza(I), Kadenz(G), Close, Fall(E) کادەنس، بەستن، کەوتە.

ڕیشەی دەگەڕێتەوە بۆ وشەی کادێنشیا *Cadentia*ی لاتینی کە بەمانای کەوتن *Falling* دێت واتە کۆتایی پێکهێنانی پارچە مۆزیکێکی میلۆدیی *Melody* یاخود هارمۆنیی *Harmony* بە کەوتنەوەی تۆنێك کە پێناسەی ئەو پارچە مۆزیکە بدات. لێکدانەوەی زاراوەزانیی *Terminology*سەردەمی ئێستا ئەم وشەیە وەك مۆزیکزاراوەیەك وا لێکدەدرێتەوە کە هەر ئاوازێك چ لە شێوەی میلۆدیدا بێت یاخود هارمۆنی، دەبێت کۆتاییەکەی بە ڕستەیەکی *Phrase* مۆزیکی بکەوێتەوە، یاخود بڵێین گیرسانەوەی ئەو ئاوازە بۆ باری کڕبوون *Stable*ی، ئەویش بە بەستن{داخستن}و کەوتنەوەی بە کۆتاییەك، داخستنی ئەو کەوتەیش *Fall* پێیدەوترێت کادەنس.

لە مۆزیکی جاز *Jazz*دا بە خۆگەڕانەوە *Turnaround* ناودەبرێت.

بڕوانە/*Turnaround*.

نیگارێکی گشتی لە کادەنس:-

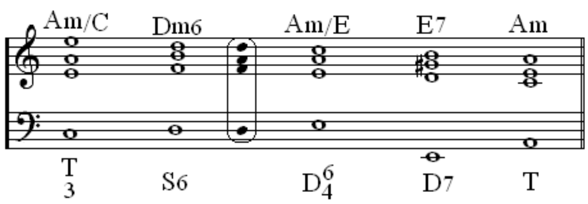

بەپێی ڕێساکانی مۆزیك دەشێت کادەنس بۆ چوار جۆری سـەرەکیەوە بپۆلێنرێت:-
1. بنیادە کادەنس *Authentic cadence* یاخود جێگیر. ئەم جۆرە دوو پەلی لێدەبێتەوە:-
a. بنیادە کادەنسی تەواو{دروسـت} *Perfect authentic cadence*
هەندێك هاومانای تریشــی هەیە وەك پڕبەسـتە *Full close*، پایانە کادەنس *Final cadence*،
تەواوە کادەنس *Complete cadence*،

گشتگرە کادەنس *Whole cadence*.
کۆردەکان *Chord* لە جێی ڕەگدان *Root position*،
ڕەگەکانیش لە هەردوو کۆردەکەدا لە جێگای
باس *Bass* دان و ڕەگی دواکۆرد *Final chord*یش لە بەرزترین دەنگیدا دەبێت. ئەمەیان بەگشتیی بە بەهێزترین جۆری کادەنس دادەنرێت.
b. بنیادە کادەنسی ناتەواو *Imperfect authentic cadence* کە هەندێك هاومانای تریشــی هەیە وەك زاڵە کادەنـس *Dominant cadence*، نیوبەسـتە کادەنس *Half close cadence*، نیمچە کادەنس *Semi cadence, Demi cadence*، یاخود فریوەکادەنس *False cadence*، یەکێك لە کۆردەکان یاخود هەردووکیان هەڵدەگێردرێنەوە *Inverted* {نەوەك ڕەگەتۆن *Root-tone* کە وەکو خۆی دەمێنێتەوە}، ڕەگی دواکۆرد *Final chord*لە بەرزترین دەنگیدا نابێت دەبێت. هەندێجار نیوبەستە کادەنس بۆ پلاگاڵ کادەنس کاربپێدەکرێت ئەویش لەکاتێکدا کە کۆردەکە لە جێی ڕەگدا نەبێت یاخود میلۆدییەکە بە پایەتۆن *Tonic* کۆتایی نەیەت.
2. نیوەکادەنس{ناتەواوە کادەنس} *Half(imperfect)cadence*،

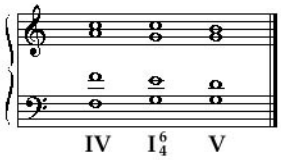

کادەنسـێك کە بە کۆردی زاڵ/V، کۆردی
ڕەگ یاخود هەر کۆردێکیتر کۆتاییەکەی بێت.
جۆرێکی تر لە نیوەکادەنس *Half-cadence* هەیە کە کادەنسێکی نابنیادە *Not authentic* و تەنیا لە کلیلەکانی ماینەردا هەیە....پێیدەوترێت

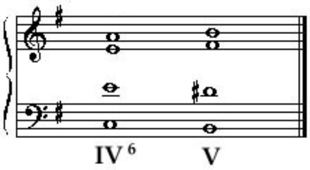

فریجیەن کادەنس *Phrygian cadence*. کە
دانانی دەگەڕێتەوە بۆ سـەردەمەکانی چەرخی
باڕۆك *Baroque time*. دەشێت یەکەم هەڵگەڕاوە
ژێرزاڵ *First inversion of Subdominant-IV*^{6}ی
ماینەرکۆردی لا/A{c-E-A}بێت بەرەو زاڵ *Dominant(V)* ی
کۆردی سـی بیمۆڵ - مێجەر *B-major chord*{یاخود سی - ڕێ دێز- فا دێز{B-$D^{\#}$-$F^{\#}$}.
3. پلاگاڵی بنیادە کادەنس *Plagal authentic cadence*، کادەنسـێکی ئاینییە و لە سرۆتە

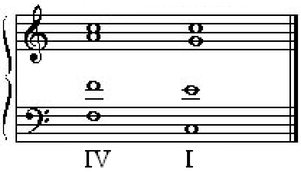

کڵێسـەییەکاندا زۆر باوە. هەندێك هاومانای تریشی هەیە وەك
کڵێسە کادەنس *Church cadence*،
ئامینە کادەنس *Amen cadence*،
تەواوە کادەنس *Complete cadence*،
ڕاسـتە کادەنس *True plagal* یاخود یۆنانییە کادەنس *Greek cadence*.
4. نابنیادە{پچڕپچڕە}کادەنس *Deceptive non-authenic(Interrupted)cadence*،

پێکهاتوە لە کۆردی زاڵV بۆ هەر کۆردێکیــتر
بێجگە لە پایەتۆنێ/I. بۆ نموونە:- لە کۆردی سۆڵ
مێجەر *G-major chord(G-B-D)* بەرەو سـەرزاڵ
Superdominant(VI) ماینەر کۆردی/لا *A-minor(A-C-E)* دەجووڵێت.

هەندێك هاومانای تریشی هەیە وەك كادەنسی نارێك *Irregular cadence*،
دوورخراوە كادەنس *Avoided cadence*، شـكستە كادەنـس *Broken cadence*، فریوە كادەنـس *False cadence*، سـوڕهێنە كادەنـس *Surprise cadence* و كتوپڕە كادەنـس *Abrupt cadence*.
كۆردی ئەم جۆرەیان لاوازترین كادەنسـە چونكە لە كۆتایی پێهێناندا هەسـت بە هەڵاوێزە كۆرد *Suspension chord* و ناچاوەڕوانكراو دەكرێت.

هەندێك كادەنـسی تر هەن لەوانەیـش:-
* هارمۆنیە كادەنـس *Harmonic(Armonica) cadence*
بریتییە لە زنجیرە كۆردێك،
* بنیادە كادەنسـی تێهەڵكێش *Mixture authentic cadence*....لە دوو زنجێرە یاخود زیاتر پێكهاتووە كە هەردووكیان ئەوەندەیش پێویست نین *Superfluous*. بۆ نموونە: **V-VI-V-I** .
* ڕادیكاڵە كادەنس *Radical cadence*....هەر كۆردێك كە لە جێی ڕەگ و باسـدا بێت.
* هەڵگێڕاوە كادەنس *Inverted cadence*....بۆ كادەنسی تەواو و ناتەواو كارپێیدەكرێت كە دەبێت كۆتاییەكەی لە هەردووكیاندا بە هەڵگێڕاو بـێت{نەوەك لە ڕەگەتۆنەوە *Root-tone*}.
كادەنس...بەپێی توندی و نیانی/یشی بۆ دوو جۆر دەپۆلێنرێت:-
1. نێرینەكادەنس *Masculine cadence*...لێدانێكی بەرەوخوار *Downbeat*ی هەیە كە بە لێدانێكی بەهێز دادەنرێت.
2. مێیینەكادەنـس *Feminine cadence*.....لێدانێكـی ناسـكئامێزە و بە لێدانێكـی لاواز دادەنرێت {پاش ئاپۆجیاتورا *Appoggiatur* یەكی درێژ}.

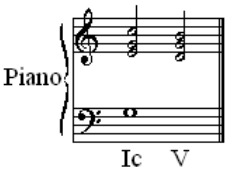

ئەو كادەنسەی كە زۆر باوە و لە دانراوە *Composition* مۆزیكاییەكاندا بەكاردەهێنرێت جۆری بنیادە كادەنسی تەواو *Perfect authentic cadence*.

Cadenza(I) كادەنزا. لە تەكنیك زاراوەی ئینگلیزیدا بەمانای ڕازانەوە و گوڵین *Flourish*ی پێش كادەنـس دێت ئەویش لەسـەر كۆردێك كە بە شـەش-چوار لەسـەر زاڵ *Dominant* دەسپێدەكات كە دەكاتە دووەم هەڵگەڕاوە لە پایەكۆرد *Tonic Chord*دا.

Cadenzato(I), Rhythmic cedenced (E) ڕەزمی بە كادەنسكراو.

Cadence boucle(F), Turnaround, Turnback(E) گەڕانەوە.

Cadence évitée(F), Avoided cadence(E) بڕوانە/*Cadence*.

Cadence imparfaite, Cadence irrégulière(F),Imperfect cadence(E) بڕوانە/*Cadence*.

Cadence interrompue(F), Interrupted cadence(E) بڕوانە/*Cadence*.
Cadenza sfuggita(I)

Cadence pleine(F), Full cadence(E) پڕە كادەنس، بڕوانە/*Cadence*.
شـەكانەوەیەك *Shake*كە بە یاوەرەنۆتە *Auxiliary note*ی سـەرەوە وەك درێژە ئاپۆجیاتورا *Long appogioatura* یەك پێشـگری بكرێت.

Cadence rompue(F), 'Broken or Deceptive cadence(E) بڕوانە/*Cadence*.
Cadenza d'inganno,Cadenza finta (I)

Caisse(F), Drum, Box(E) تەپڵ.

Caisse Claire(F), Snare drum(E) دومبك، گچكەتەپڵ، تەپڵۆكە.

Caisse grosse(F), Bass drum(E) باسـە تەپڵ، تەپڵی گڕ.

Caisse roulante(F), Side drum(E) تەپڵـی یەكلا.

Caisse sourde(F), Tenor drum(E) تینۆرە تەپڵ.

Calamus(L), Reed pipe(E) زوڕنای سـەردەمانێكی دێرین بە سـێ یاخود چوار كونەپەنجە لە جۆری ئامێرە زوڕنای شـاوم *Shawm*.

Calando(I), Lowering(E) کالاندۆ، *Cal.* کورتکراوەتی،
بەرزکردنەوەی دەنگ و لە هەمان کاتدا کەمکردنەوەی تێمپۆ.
Calandrone(L) ئامێری کالاندۆ بە مەشکەیەکی بچووکەوە بۆ پیشخواردنەوە.
Calcando(I), Accelerando, Hurring in time(E) پەلە، خێرایی لە تێمپۆدا.
Calmando, Calmandosi(I), Growing calm(E) بەرەو هێمنیی.
Calmato(I), Calmed, Calming(E) هێمنکراو، هێمنکردنەوە.
Calme(F), Calm(E) هێمن.
Calore(I), Heat, Passion(E) بەجۆش و گەرم، کالۆریّ.
Caloroso(I) بە بژێوی و گەرمی.
Cambiare(I), To change(E) بگۆردرێت، گۆڕینی ئامێرێك بە ئامێرێکی ژێدار.
Cambiata(I), Change in counterpoint(E) گۆڕاو، گۆڕین لە کۆنتراپۆنت/دا، ئاخنینی
تۆنێکی ناهارمۆن لەنێوان ناساز *Dissonance* و تۆنە شیکراوەکەی *Resolution*.
Camera(I), Chamber(E) هۆڵ{ســاڵۆنی بچووك}، کۆنسێرتی بچووك، ئاهەنگی تایبەت
کە لە هۆڵێکدا بکرێت.
Camerata(I), Society(E) کامێراتا، جڤاتی نووسەران و مۆزیکزانان لە دوا سەتەی/16.
Camminando(I), Walking(E) پیاســە. لە ڕیشە وشەی کامیناریّ *Camminare*ی
ئیتالیاییەوە هاتووە کە بەمانای پیاســە دێت. هاومانای ئاندانتێ *Andante*یە.
Campana, Campane(I), Bell(E) زەنگ{لەو جۆرەی کە لە ئۆرکێســترا بەکاردەهێنرێت}.
Campagnuolo(I), Rustic, Pastoral(E) ڕۆســتایی، شــوانی، پاســتۆراڵی.
Campana(I), Bell(E) زەنگ.
Campana Tubolare(I), Cloches Tubulaires(F) لوولەزەنگ،
بریتییە لە چەند لوولەیەکی نیوئۆکتاف{لە تۆنی*Do*تاکو تۆنی*Fa* بە نیوەتۆنەکانیشــیەوە}.
Campanella(I), Little bell(E) زەنگۆڵە، گچکەزەنگ.
Campanetta(I), Set of bells, Carillon(E) دەستەیەك لە زەنگ. کاریللۆن.
Campanile(I) زەنگی کەڵو{بورجی کڵێسە}.
Campanology(E) زانســتی زەنگ، زەنگزانیی.
لە ڕۆژگارێکی زۆر دێرینەوە زەنگ ڕۆڵێکی زۆر گرنگی هەبووە ژیاندا، لە کڵێســەکاندا وەك ســیمبوڵێکی بانگێشــتن زۆر بایەخیان پێداوە، هەر لە مێژیشــەوە وڵاتانی ئاوروپا بەشێوەیەکی زانســتانە و هونەریانە لە چۆنێتیی دروستکردن و ژەنینیدا کارسازییان تیاداکردووە.
Canard(F), Wrong note(E) نۆتەی هەڵە.
Canaries, Canarie, Canary(E) کەناری، سەمای کێش 3/4 یاخود 6/8
کە ســەمایەکی فەڕەنســایی ســەتەی/17ز و 18ز لە لەندەکانی کەناری/یەوە وەرگیراوە و پاشــان بە ئینگلتەرە و ئیســپانیا{بە ئامێری کەســتانێت *Castanets*ەوە}/یشدا بڵاوبووەوە.
Can-can, Chahut(F) کان ـ کان، ســەمایەکی فەڕەنســایی چوارکەسیە کە مێژووکەی
دەگەڕێتەوە بۆ نزیك ســاڵی 1840ز.
Cancion(S), Song(E) ســتران. ئاماژەیەکیشە بۆ ســێ کورتە ســترانێك کە بریتیین لە:-
Cancioncica, Cancioncila, Canciomcita، جاروباریش سەمای لەگەڵدا سازدەکرێت بەناوی *Cancion Danza*.
Canna(I), Reed, Pipe(E) قامیش، لەڤەن، لەوەن.
Canne a lingua(I), Reed-pipes of organ(E) زمانە لوولەکانی ئامێری ئۆرگن.
Canne d'anima(I), Flue-pipe(E) لوولەی فلووت لە ئامێری ئۆرگنـدا.
Canne d'organo(I), Organ pipes(E) لوولەکانی ئۆرگن.

Canon(L,F), Canone(I), Kanon(G) کانون، گوزارەیە بۆ مۆنۆکۆرد *Monochord*ی یۆنانی لە سەردەمانێکی زۆر دێریندا. وشەکە مانای ڕۆڵ *Rule* یاخود ڕێسا:قانون دەبەخشێت، بەڵام لە دیدەیەکی مۆزیکیەوەڕا کە کارپێدەکرێت بە شێوەیەك لە شێوەکانی کۆنتراپونت *Counterpoint* دادەنرێت، بە چەشن *style* ێکی زۆر جوانی وا هونەریانە کە ڕەدووی دەنگ *Voice*ێك بکەوێت{کە دەشێت پارچە میلۆدییەکی بە ئامێر بێت}و نۆتە پەی نۆتە بە دەنگێکیتر لاسایی بکرێتەوە، ڕەوتی کارەکەیش بەو چەشنە دەبێت کە دەسپێکردنی لاسایی بە درەنگی و چوونەوسەریەك *Overlapping*ی بێت. ئەگەر لە بارێکدا کانون دوو دەنگی بوو ئەوا چوونە سەریەکیش چەندلایی *manifold* دەبێت.
لەدوای ساڵانی 1300ز یەوە کانون بەچەشنێکی تەکنیکانە پەرەپێدرا و بەرەبەرە کەوتە گێڕانی ڕۆڵێکی گرنگ لە بواری هونەری مۆزیکدا بەتایبەتیی لە کڵێسە. لەم چەرخەی ئیستادا ستران کانون *Songcacon* لەنێو مۆزیکی لاواندا بایەخێکی زۆری پێدەدرێت.
چەندین جۆریتری کانون هەیە کە بە فراوانی لە بواری هونەری ستران و مۆزیکدا پەنای بۆ دەبرێت. لەوانەیش کە گرنگن:- کانونی بێپایان{بێکۆتا} *Infinite Canon* کە کانونی بەردەوامی *Perpetual Canon*یشی پێدەوترێت، کانونی کۆتا *Finite Canon*. کانونی دوو دەنگی لە یەك دەنگدا *two in one*یاخود سێ لەناو یەك و چوار لەناو یەك...هتد، کانونی چوار لە دوو *Canon four in two* کە بریتییە لە دەنگی سۆپرانۆ *Soprano* و تینۆر *Tenor* لە کانونێکدا و دەنگی ئاڵتۆ *Alto* و باس *Bass*یش لە کانونێکیتردا، کانونێك کە دەنگە لاساییەکە میلۆدییەکی لێدەرچووی نۆتەی درێژ پێشاندەدات پێیدەوترێت کانون بە زێدە *Canon by Augmentation*، کانونێك کە دەنگە لاساییەکە میلۆدییەکی لێدەرچووی نۆتەی کورت پێشاندەدات کە پێیدەوترێت کانون بە گەستن *Canon by Diminution*. سەردەمانێکی زۆر زوو وشەی فیوگە *Fugue* بۆ کانون بەکاردەهێنرا بەڵام لەدواییدا وەك زاراوە *Term*...مانایەکی ڕوون و جودا و سەربەخۆی درایە.
Canonic imitation(E) کانون لاسایی، میلۆدیی بەشێکی لە بەشێکیتریدا لاسایی دەکرێتەوە.
Canoro(I) خۆشخوانیی، خۆشنمایانکردن.
Cantabile(I), To sing(E) بستراندنێت، ***Cantab.*** کورتکراوەیەتی
Cantamento(I), Singing, Air(E) سترانبێژیی، ئاریا، هەوا{مەبەست سترانە}.
Cantando(I), In a Signing style(E) بەچەشنێکی سترانبێژیی.
Cantata,Cantato(I), Cantate(F,G), Song(E) ستران.
Cantante Basso(I) وەك سۆپرانۆیەکی شەیدایی *Lyrical Soprano* کە چەشنە خۆشسترانێکی سووکەڵە.
Cantare(L), To sing(E) بسترانێت بە مەبەستی ستایش *Praise* و بۆنەگێڕان *Celebrate*. ئێستا...بەزۆری گۆزارە لە کارێکی ئاینیی *Sacred* یاخود نائاینیی *Secular* چ بە تەنیا و چ بە کۆرس دەکات، هەروەها بە هاویاریکردنی ئۆرکێسترا بەچەشنێکی ئۆپێرالی *Opera*ی شانۆگەریانە *Scenery* و کردەیی *Action* یاخود ئۆراتوریۆ *Orotorio*.
Cantata da camera(I), Chamber cantata(E) سترانی هۆڵ{دیوان}کە لە سەتەی/17ز و دوانیوەی/18ز، پێکهاتبوو لە سترانی تەنیایی و هەندێجاریش بەکۆمەڵ کە تیایدا گێڕانەوە *Recetative* و ئاریا *Air*ی لەخۆگرتبوو.
Cantatilla(I), Short cantata(E) کورتە ستران.
Cantata da chiesa(I), Church cantata(E) سترانی تایبەت بە کڵێسە ئامادە دەکرێت.
Cantatore(I), Singer(E) سترانبێژ.
Cante Flemanco(I), Flemanco song(E) سترانی فلامێنکۆ، چەشنە میلۆدییەکی میلیی سەر بە هەرێمی ئەندەلوسیا *Andalusia*ی شانشینی ئیسپانیا *Spain*یە کە بە ستران و سەما بەئەنجامدەدرێت. وشەی فلامێنکۆ *Flamenco*(*Flemish*)یش کە زۆر باوە ستران سەمایەکی تایبەتە بە مۆزیك هونەری قەرەچانی ئیسپانیا.

Cante hondo, Cante jondo(S) ستranی هۆندۆ،
وشەی هۆندۆ *Hondo* بەمانای کوور: قووڵ: ناخ *Deep*، چەشنە سترانێکی میللی ئیسپانیاییە کە ڕەپاتێن *Reputation* و دیکۆرێن *Decoration* لە تۆنەکانیدا دیارە.

Cantellerando(I), Singing in a low voice(E) ستران بە دەنگێکی نزم.

Cantica(I), Cantici,Canticum(L), Hymns(E) چەشنە سروودێکی ئایینزای گاهی دێرینە لە کڵێسەی ڕۆمان ـ کاثۆلیکدا.

Cantiga(S) کانتیگا، سترانێکی میللی ئیسپان/ پۆرتوگاڵیە،چەشنە سروودێکی ئاینیی مۆنۆفۆنییە

Cantilena(I), Cantiléne(F), Sing-song(E) کانتیلێنا، گوزارە لە نووسینێکی میلۆدیی
ناسکئامێزی لە سەرخۆ{نەوەك خێرا}دەکات، کورتە سترانێکی سووکی بەهەست، جاروبایش بۆ بەشی باڵا لە پارچەمۆزیکێکی کۆڕاڵدا کارپێدەکرێت، یاخود بۆ بەشێك لەگەڵ تۆن*Tone*ی سەرەکیدا بە چەشنە سروودێکی ناسراو بە کانتۆ فێرمۆ *Canto Fermo*.

Cantino(I), Chanterelle(F), Top string(E) بەرزترین ژێ لە ئامێرە ژێدارەکاندا،
بۆ نموونە ژێی/"e کە بەرزترین تۆنە لە ئامێری کەمانچەدا.

Cantio(L) سترانی مۆنۆفۆنی ئاینیی سەتەکانی ناوەڕاست بە زوانی لاتینیی.

Cantillation(E) سروود بە ڕەزمێکی ڕەها لە سرۆتێکی کڵێسەییدا.

Canto(I), Cantus(L) Song(E) کانتۆ، ستران، سترانبێژیی، میلۆدیی،
دەنگی سۆپرانۆ بەرزترین ژێ لە ئامێرەژێدارەکاندا. بەرزترین بەشە دەنگەوار لە کۆنسێرتێکدا، هونەری سترانبێژیی.

Canto Prima(I), First soprano(E) یەکەم سۆپرانۆ.

Canto recitativo(I), Recitative(E) گۆیندە، گێڕانەوەی بابەتێك بەدەنگەوە.

Canto secondo(I), Second soprano(E) دووەم سۆپرانۆ.

Cantor(I) ڕابەری ئاوازخوانان و مۆزیك لە کڵێسەی مارتن لۆتەری/یدا.

Canto Secondo(I) سۆپرانۆی دووەم.

Cantus Choralis(I) کۆڕاڵە سروود.

Cantus Fictus(L) سروودی هەڵبەستراو. بڕوانە/*Musica Ficta*.

Cantus Figuratus(L), Florid song(E) سروودی گوڵاو و نەخشین کە چەشنێك
لە کۆنتراپونت و میلۆدی نەریتی *Traditional melody*یشی خراوەتەسەر.

Cantus Fermus(L),Canto Fermo(I), Firm(E) سروودی بە ویست و ئەزمەند،
بەمانای سکاڵاخوانییش دێت.

Cantus gregorianus(L) سروودێکی ئایینزایی سادەیە لە کڵێسەی ڕۆمان ـ کاثۆلیکدا.

Cantus mensurabilis(L), Mensurable song(E) سروودی مەنزوراڵی{سکاڵا}،
سروودی پێوراو، چەشنە ئاوازێکی ڕەزمینی هارمۆنییە.

Cantus Planus(L), Plainsong(E) سروودی سکاڵا. سکاڵاخوانیی.

Cantus Prius Factus(L) بڕوانە/*Canto Fermo*.

Canzo a ballo(I), Dancing song(E) سترانی سەما.

Canzona, Canzone(I) لە سەردەمانی ترۆبادۆراندا بە چەند جۆرە ستران وێژە*Poem*یەکی
بڕگەهۆنراوە *Stanzas*ی کورت ڕەواجی هەبووە، بەڵام سەردەمانی دوای ترۆبادۆران جۆری هاوکاریکردن لە گەڵیدا گۆڕدرا و بووە چەشنە میلۆدییەکی ئامێریی وەك کانزۆنا کانتانا *Canzona Cantata*، کانزۆنا سۆناتا *Canzona Sonata*، کۆی وشەکە کانزۆنیی *Canzoni*.

Canzonicina(I), Short song(E) کورتەستران.

Canzone scara(I), Scared song(E) لاقژ، سروودی ئاینیی.

Canzonet, Canzonetta(I) بەندۆکە{بچووکراوەی بەند}، کورتە هۆنراوەیەك لە ستراندا.

Capella(I), Chapel(E), Capelle, Kapella(G), Chapelle(F) کاپێلا، ڕەچەڵەکی وشەکە دەگەڕێتەوە بۆ ناوی کەشیش مارتین *St. Martin* ناسراو بە کاپا *Cappa*کە نازناوی *Cappella* و دوایی بووە *Capella*. ئەم ناوە وەك زاراوەیەکی مۆزیکی کڵێسەیی بڕا بەسەر دەستەی کەشیشان و مۆزیکژەنان کە پێکەوە ئۆکێسترایەکی کڵێسەییان پێکهێناوە.

Capellmeister(G) ڕابەری دەستەی کۆڕاڵ.

Capo(I), Head, Begining(E) سەر، دەسپێك.

Capocchia(I), Head note(E) سەرنۆتە.

Capotasto,Capodastro(I), Capodastére(F),Capodaster(G) سەرەتای دەست، مەبەست لە دانان و هەست پێکردنی سەری پەنجە لەسەر ئەو تەختە پانەی ژێی ئامێرە مۆزیکەکەی بەسەردا دەڕوات و پەنجەی لەسەر دادەنرێت کە پێیدەوترێت پەنجەتەختە*Finger-board*بۆ دیاریکردنی تۆنی دەنگ لە ئامێرە ژێدارەکاندا.

Cappriccietto(I), Short capriccio(E) کاپریچیتۆ، کورتە کاپریچیۆ.

Capriccio(I), Caprice(F,E), Quick, Light(E) کاپریچیۆ، ئاوازێکی ئارەزووانەی ناپەیڕەو، لە سالانی سەتەی/16ز وەك ئاوازێکی مادریگاڵی کاریپێدەکرا. سالانی سەتەی/17ز وەك جۆرێك لە فیوگەیەکی ئازاد *Free Fugue*، بەزۆری بریتییە لە تێمپۆیەك بە خێرایی لارگۆ *Largo*، پاشان پێناسەدەکرا بە جۆرە فانتازیا *Fantasia*یەك لە مۆزیکی ئازاد. لە سەرەتای سەتەی/19ز بۆ کادەنس *Cadence* بەکاردەهێنرا.

Capricciosamente (I), Capricieusement(F),Capriciously(E) بە ئارەزوو و هەوەسەوە،

Capriccioso(I), Capricieux(F), Capricious(E) ئاوەزوو و هەوەس{حلحلی}.

Caressant(F) دڵنەوایی، نەرمی و نیانی.

Carezzando(I), Caressing(E) دڵنەوایی، نەرمونیانی.

Carezzevole(I), Caressingly (E) دڵنەواییانە، نەرمونیانانە.

Caricato, Caricatura(I) کاریکاتۆ، نواندنێکی کاریکاتۆریانە بە مەبەستی پلار و گازندەکردن.

Carillon(F), Campanette(I), Turmglockenspiel(G) ئامێری کاریللۆن،

Carita(I), Affection(E) هەستیاری، خرۆشی.

Carmen(L) تۆن، ستران، بەندان، هۆزان. شێوازێکی گوزارەکردنی سەتەکانی/14ز و 15ز چ وەك بەشە دەنگێك لە ئاوازێکی دانراو بە هاوبەشی لەگەڵ ئامێرەمۆزیکیەکاندا چ بە دەنگێکی سەرەوەی ئاوازێکی دانراو بۆ چەند دەنگێك. بەرهەمێکی ئۆپێراییە *Opera* لەلایەن مۆزیکدانەر و ئۆپێرادانەری فەڕەنسایی جۆرج بیزێت *G. Bizet*ساڵی 1873-1874ز کە لە چوار دیمەنی شانۆیی پێکهاتووە.

Carnival(I) کاڕنەڤاڵ، خۆپیشادانێکی گەلەری گەورە لە شێوەی میهرەگان *Festival*دا کە چین و توێژەکانی گەل بە بەرگ و پۆشاکی ڕازاوەی سەیر و سەمەرە لە شێوەی گیانلەبەران و پەچە{دەمامك *Mask*}بە ڕوویاندا لە ڕێپێوانێکی خۆشی خرۆشیدا خۆیان دەنوێنن.

Carols(F) جۆرە ستران سەماییەکی فەڕەنسایی سەتەکانی ناوەڕاستە کە دەستەیەك لە سەماکاران لەشێوەیەکی بازنەییدا دەستی یەکدەگرن و لەسەر بەزمی سترانێك ئەنجامیدەدەن.

Carrée(F) بڕوانە/*Breve*.

Cartina(I) پارچە مۆزیکێك کە تەنیا یەك سۆلۆ یاخود دەنگێکی کۆرسی تیادابێت.

Cassa(I), Caisse(F), Box, Drum(E) کاسە، سنووق، تەپڵی گەورەی یەکلا پێست.

Cassa Grande, Grand Cassa(I), Large drum(E) گەورە دەهۆڵی یەکلای دەنگ گڕ/*Bass*.

Cassa rullante(I), Tenor drum(E) دەهۆڵی یەکلای دەنگ تینۆر/*Tenor*.

Cassation(E,F), Cassazione(I) فۆرمێکی مۆزیکسازی ساڵانی سەدەکانی/17ز و 18ز کە لەسەر سەکۆیەکی کراوە و کەشوهەوایەکی ئازاددا بەئەنجامەدرا. بە جۆرێك لە سویت/*Suite* یاخود سینفۆنیا/*Sinfonia*یش دادەنرێت کە لە چەند پارچۆڵە مۆزیکێکی لەیەکتر جیاجیا پێکهاتووە.

Castanets(E), Castagnettes(F), Kastagnetten(G),TaÍ(Kr) کەستانێت، تاڵ
Castagnette, Nacchere(I)
ئامێرێکی ڕەزمیی ئیسپانیاییە کە لە دوو پارچە تەختە لە شێوەی لەپێك دەکرێتە پەنجە گەورە و پەنجە شایەتمان، بۆ گرتنی ڕەزم دەدرێن بەیەکدا و وەك چەقەنە دەنگی دێت. ئەم ئامێرە لە ناوچەی لۆڕستان/کوردستانی خۆرەڵاتیش باوە

Cassettina(I) بڕوانە/*Wood block*.

Castrato(I), Castrated(E) سروودخوانی خەسیو، دەنگەوارى كوڕى تەمەن هەرزە و پرۆڤە پێكردنیان بۆ دەنگی سۆپرانۆ *Soprano* و كۆنترائاڵتۆ *Contralto* لە كڵێسەكانی ئیتالیای سەدەكانی ناوەڕاست، ئەویش بە خەساندنی كوڕە سروودخوانەكان بەرلەوەی بگەنە هەڕەتی ڕەسیو *Puberty*.
ئەم دەنگەوارانە لە چەرخی ئێستادا بە ڕەگەزی مێیینە بەئەنجادەدرێن.

Catch(E) كەچ، چەند میلۆدییەكی كۆمێدی و خەندەیی كە بە سێ یاخود چوار دەنگ ببێژرێت، كۆڕاڵ كانون *Coral canon* كە لە ساڵانی سەدەكانی1600 و 1700ز لە ئینگلتەرەدا زۆر باو بووە.

Catena di trilli(I), Succession of trills(E) زنجیرە تریللە.

Catgut(E) ژێی دروستكراو لە ڕیخۆڵەی گیانلەبەرانی وەك مەڕ و بزن.

Cattivo tempo(I), Unaccented part of a bar(E) پارتێكی نائاكسنت لە باڕێكدا.

Cauda(L), Tail, Stem of a note sign(E) ملی نۆتەیەك.

Cavalry Trumpet(F), Natural trumpet(E) تڕومپێتی سروشتیی.

Cavatina(I), Cavatine(E) كاڤاتینا، تا ڕادەیەك بە ئارییتا *Arietta* دەچێت، كورتە ئاریا *Aria* تەنیا یەك بەش بێت كە پێیدەوترێت لیریك ئاریۆسۆ*Lyric Arioso*ی كورت.

C.B. كورتكراوەی كۆنتراباس *Contra bass*.

C – Clef (G,E) 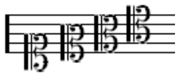 كلیلی دەنگەواری دۆ/Do.

C-double flat key(E), Ceses(G), Do-doppio bemolle(I), .Ut-double bémol(F) كلیلی دۆ ـ دەبڵ بیمۆڵ. لە سكێڵی دۆ ـ مێجەردا.

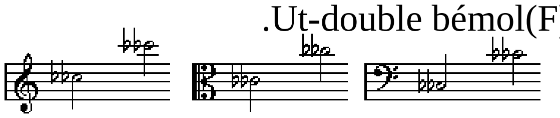

C-double sharp key(E), Cisis(G), Do-doppio diesis(I), Ut-double dièse(F) كلیلی دۆ دەبڵ دێز/C^x لە سكێڵی دۆ ـ مێجەردا.

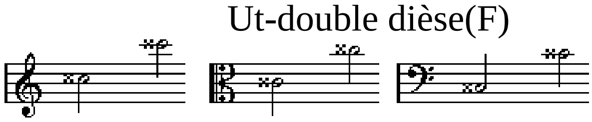

Cedendo(I), Cédant(F), Getting slower(E) بەرەو خاویی.

Cedendo Molto(I) زۆر بەرەو خاویی.

Cedendo un poco(I) كەمێك بەرەو خاویی.

Cédez(F), Slow dwon(E) هێواشبوونەوە بەر لە گەڕانەوە بۆ تێمپۆی پێشووتر.

Celere(I), Quick(E) پەلە.

Celerissimo(I), Very quick(E) زۆر پەلە.

Celerità(I), Speed(E) خێرا.

Celeramente(I), Speedily(E) بەخێرایی.

Celesta(I), Céleste(F) ئاســمانی، مۆزیك ئامێرێكی كۆنە بە پیانۆ دەچێت، نزیكەی ساڵی 1886ز لەلایەن ئۆگوستی موستڵ *Auguste mustel* لە پاریس و بەدوای خۆی خێزانی شیدمایەر *Schiemayer family* لە شاری شتوتگارد. مەودای دەنگەواری لەنێوان ئۆكتاڤی C^1-C^5 بەڵام بە C-C^4 دەنۆتێنرێت.

Celeste pedal(F) جۆرە پێداڵ *pedal*ێكی نەرمی ئاخنراو بە پارچە كوتاڵێك لەنێوان چەكوشەكان و ژێیەكانی هەندێك پیانۆ.

Celestiale(I) ئاســمانی. بەها و بڵند.

Celstic harp, Minstrel harp, Troubaduor harp(E) هارپی سێڵستیك، چەنگی شایەران گچكەهارپێكی 24 ژێ/یە، دەخرێتەسەر ئەژنۆ بۆ ژنین.

Cello(E) چێللۆ، كورتكراوەی ڤیۆلینسێللۆ *Violincello*.

Cembali(I) هارپسیكۆردی ئیتالیایی، گچكە سیمباڵۆ.

Cembalist, Harpsichordist(E) هارپسیكۆردژەن.

Cent(L) سەنت، سیستەم پێوانەیەكی لۆگاریتمی*Logaritmic*یە كە ساڵی1885ز لەلایەن ئێللیس A.J.Ellis وە بە ئەنجامدرا، میانەی یەك نیوەتۆن یەكسانە بە 100سەنت یاخود بە 1/1200ی ئۆكتاڤێك.

Tone	C^1	C#	D	Eb	E	F	F#	G	G#	A	Bb	B	C^2
Cents	0	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200

Cento(L), Centone (I) ڕەنگاواز، هەڵگۆزاندنی چەند نەوایەكی هەڵبژاردە لە چەند ئۆپیرایەكی جۆرانجۆر و بەستنیان پێكەوە و ڕێكخستنەوەیان بەشێوەیەكی جوانئاوێز.

Cetera tedesca(I), German zithar(E) زیتاری ئاڵمانی كە دە ژێی لەسەر بەستراوە.

Ces(G), Flat(E), Bemolle(I), Bémol(F) دۆ - بیمۆڵ/C^b.

C-double flat(E), Ceses(G), Do-doppio Bemolle(I), Ut-double bémol(F) دۆ - دەبڵ بیمۆڵ/C^{bb}.

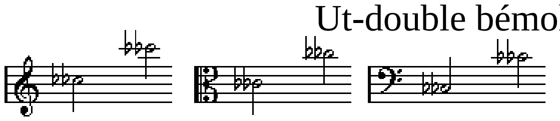

C-flat major(E), Do-bemolle maggiore(I), Ces-dur(G), Ut- bémol majeur(F) كلیلەكانی دۆ بیمۆڵ/C^b - مێجەر

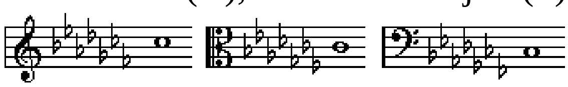

C-flat major scale(E) سكێڵی دۆ بیمۆڵ/C^b - مێجەر.

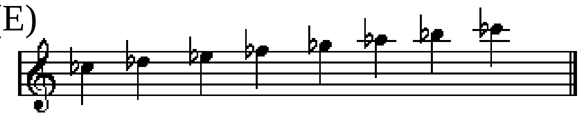

Cetera, Cetra(I), Cittern, Zither(G) سیتار، ئامێرێكی ژێداری سەدەی/16ز كە لە چوار بۆ پێنج ژێی جووت تەل پێكهاتووە، جۆرێكی هەبووە كە ئاستی پەردەكانی تیادا دانراوە كە بریتیین لە تریبڵ *Treble* و تینۆر *Tenor* و باس *Bass*.

Chace(F) چێیس، زاراوەیە بۆ كانون لە ساڵەكانی سەدەی/14ز كە لە دوو یاخود سێ دەنگی كانون *Canon* پێكهاتوبوو.

Chaconne(F), Ciacona(I), Chacony(E) شاكۆن، میلۆدیەكی سەمائامێزی كێش3/4 ی پرجۆش و خرۆشە كە لە دواسەتە/16ز لە ئیسپانیا باو بووە پاشان لە سەرەتا سەتەی/ز لە فەرەنسا بە شێوەیەكی سەنگین و ڕەزین وەدەركەوتەوە.

Chain(E) زنجیرە دەنگ.

Chaleur, Chaleureux(F), Wormth(E) گەرمیی.

Chaleureusement(F), With warmth(E) بەگەرمیی.

Chalumeau(F), Shawm(E) شـالومیو، شـاوم، زورنایەکی سـەتەکانی/17ز و 18ز
بە شـەش بۆ هەشـت کونە پەنجەوە کە ئۆکتاڤێك لە کلاڕنێتیی ئاسـایی نزمترە.
Chamade(F) بانگێشـتن و ئاگادارکردنەوە بە لێدانی تەپڵ و دەهۆڵ.
Chamber Concert, Chamber Music(E) کۆنسـێرتی هەیوان{دیوان}.
مێژووی ئەو شێوازە هونەرییە دەگەڕێنرێتەوە بۆ سـێ چەرخ:-
1. سـەتەی/16م ناسـراو بە مۆزیکی مادریگاڵ*Madrigal music*یاخود بە سـەردەمی کۆراڵ کە لە کڵێسـەدا بەئەنجامدەدرا، جاروباریش پێیدەوترا مۆزیکی هەڤاڵان*The Music of Friends*.
2. سـەتەی/17ز و سـەرەتا نیوەی/18ز، ئاوێزاندنی بە هارپسیکۆرد*Harpsichord-basis* بەشـێوەیەکی سـەرەکی لەگەڵ باسـی نمرێنراو *Figured bass* وەك بەشـێك لە دەقە مۆزیك *Score* کە ئەم بەشـەیان لەسـەر شـانۆ بەئەنجامدەدرا.
3. دوانیوەسـەتەی/18ز و دواتر کە لەسـەر خاڵی یەکەمەوە بناخەی سـەرەکی بۆ دانراو پەرپێدرا بەشـێوەیەکی زۆر ڕێکوپێکتر و هونەریانەتر کە بەزۆری لە کۆشکی پاشـایان و میران و بۆرەپیاوان *Aristocracian* بەئەنجامدەدرا.
ئەو پێکهاتە سـەرەکیانەی کە سـەردەمی ئێسـتا لەبەر چاودان و دەبیسـترێن ئەمانەن:-
1. دویت سـۆناتا *Duet Sonata* بۆ یەك کەمانچە و پیانۆیەك.
2. ژێـی سـیانیی *The String Trio* کە لە سـێ ژەنیاری کەمانچە *Violin*، ڤیۆلا *Viola*، چێللۆ *Cello* پێکهاتووە، پێیشـیدەوترێت پیانۆ سـیانیی *The Piano Trio*ی پێکهاتوو لە کەمانچە، چێللۆ، پیانۆ.
3. ژێـی چواریی *The String Quartet* بۆ دوو کەمانچە، ڤیۆلا، چێللۆ.
پیانۆ چواریی *The piano Quartet* بۆ کەمانچە، ڤیۆلا، چێللۆ، پیانۆ.
4. ژێی پێنجیـی *The String Quintet* وەك ژێی چوارییە و هەندێکجار لەگەڵ کەمانچەیەکی تر یاخود چێللۆیەك دەبێت. یاخود پیانۆی پێنجیـی *The Piano Quintet* وەك: چوار ئامێری ژێدار لەگەڵ پیانۆیەك. یاخود کلاڕنێتی پێنجیـی *The Clarinet Quintet* وەك: چوار ئامێری ژێدار لەگەڵ کلاڕنێتێکدا.
5. ژێی شـەشـیـی *The String Sextet* بۆ دوو کەمانچە، دوو ڤیۆلا، دوو چێللۆ.
بێجگە لەم شـێوەیەی سـەرەوە، پێکهاتە هەواییەکانیش هەن کە ئەمانیش گرنگی خۆیان هەیە. باشترین زاراوەیش کە لەبار و شـیاو بێت بۆ ئەم جۆرە پێکهاتانە و ڕەنگ و شێوەیەکی مۆزیکیانەیش لەخۆبگرێت زاراوەی هەیوان ئۆرکێسترا *Chamber Orchestra*یە.
Chamber duet(E), Duetto da camera(I) دویتی هۆڵ {هەیوان} کە لە دواسەتەی/17ز
زۆر باو بووە، لە ناوەڕاستی سـەتەی/18ز وەك دوو دەنگیی توخمێکی سـەرەکی بووە لە ئۆپێرادا.
Chamber opera(E) ئۆپیرای دیوان(هەیوان)، لە چەند مۆزیکژەن و ئۆپێراخوانێك پێکهاتووە.
Chamber orchestra, Small orchestra(E) ئۆرکێسترای بچووك.
Chamber Sonata(E), Sonata da camera(I) سۆناتای هەیوان، بابەتێکی *Suite*
سـەتەکانی/17ز و 18ز بۆ دوو سـۆلۆژەن یاخود زیاتر بەهاویاریی *Accompaniment* ئامێرانی تر.
Chamber symphony(E) سیمفۆنی بۆ کۆمەڵێکی بچووك لە ژەنیاران.
Champêtre(F), Rustic(E) گوندەکی.
Chang, Çeng(Fa,Kr), Harp(E) چەنگ، هارپ، ئامێرێکی ژێداری زۆر دێرینە
لەنێو میللەتانی کورد و فارسدا کە مێژووی دەگەڕێتەوە بۆ نزیکەی 2000پ ز.
Changes(E), Changez(F) گۆڕین، گوزارەی میلۆدییەك کە هەنگاو بە هەنگاو لە نۆتە هارمۆنیەکەوە بۆ یەکێکی باڵاتر بەڕێبکرێت، ئەم چەشـنە *Style* زۆر باو بووە لە دواسـەتەی/16ز.

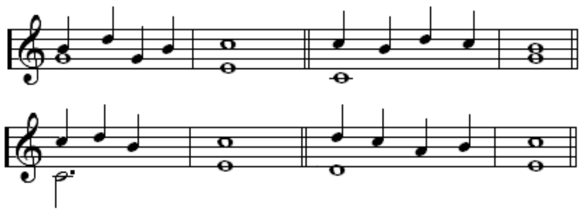

Chanson(F) شانسۆن، کورتە ستران، جۆرێك لە بەیتە لیریك *Lyric poem*ێکی زۆر کورت کە لە وڵاتی فەڕەنسا و باکووری ئیتالیا لە سەتەی/14مدا سەری هەڵداوە و پاشان لە دواسەتەی/16ز بە چەندین چەشن *Style*ی ڕازاوە واڵاکاری تیاداکراوە.

Chanson á boire(F), Drinking song(E) سترانی نۆشین.

Chanson d 'amour(F), Love song(E) سترانی ئەڤین.

Chanson de geste(F) سترانی نێو دێر و کۆشکەکانی سەتەی/10ز کە تایبەتبووە بە پیاداهەڵدان و ستایشاندنی پاڵەوانە نەمرەکانی نیشتمان.

Chanson de marche(F), Marching song(E) سروودی مارش{سوپایی}.

Chanson de toile(F) سترانی خیابان{جادەکان}ی تایبەت بە پیاهەڵدانی خانمانی زۆر جوان.

Chanson de travail(F), travel song(E) سترانی گەڕیان.

Chansonette(F), Little song(E) سترانۆکە.

Chanson folklorique(F), Traditional folksong(E) سترانی میللی.

Chansonnier(F), Song writter, Song-book(E) سترانامە، ئەلبوومی ستران.

Chanson sans paroles(F), Song without words(E) سترانی بێ هەڵبەست.

Chant(F,E), Cantus(L), Song, Plainsong(E) خوێند، شاند (چاند)، سروودی کڵێسەیی. هێڵێکی دەنگ لە ستران وەك هاویارییەك.

Chantant(F), Cantabile(I), Singing(E) سترانخوانیی.

Chant à plusiers voix(F), Part-song(E) پارتە- ستران. پارچەستران.

Chanter(F), Singer(E) سرووDبێژ.

Chanteur(F), Singer(E) سترانبێژی نێرینە.

Chanteurse(F), Singer(E) سترانبێژی مێیینە.

Chanter en canon(F), Singing around(E) سترانی بەسووڕ{بە نۆبە}، واتە چەند دەنگبێژێك هاوکاری نۆرەیی لە سترانێکدا بکەن. لە کوردیدا ئەم چەشنە زۆر باوە.

Chanter en choeur(F), Choral singing(E) سترانی کۆڕاڵ.

Chanting(E) سرووده داوودخوانیەکان کە لە کڵێسەدا دەسازێنرێن.

Chanty, Shanty(E) ستران و سەمای فۆلکلۆریی، سترانی تایبەت بە دەریاوانان.

Chant nuptial(F), Wedding song(E) سترانی زەماوەن.

Chaque(F), Every, Each(E) هەریەکە.

Characteristic note, Characteristic tone(E) بڕوانە/*Leading note*.

Charivari(F), Chiasso(I), Rough music(E) مۆزیکی زەبروزەنگ.

Chasse(F), Hunting style(E) سەمای ڕاونان، جۆرە سەمایەکی وەرزی ڕاوشکارە.

Chasse de cor(F), Hunting horn(E) بووقی ڕاوشکار.

Che(I) کێ، کام، چ.

Chelebi, Çelebi(Kr) چەلەبی، وشەیەکی هەرە کۆنی ئارامی/کوردییە کە خواوەندی هۆنیاران (شاعیران)و خوێنیاران بووە، ئەو پیرەی کە هەمیشە لە خزمەت دەرباری خواوەندا بووە و بە دەنگێکی خۆش لە سرۆتەکاندا بەیتی چڕیوە پێیوتراوە چەلەبی واتە خۆشخوانی خوداوەند، پێدەچێت ئەو پیرانەیش کە لای خەڵك بە خاوخێزانیانەوە لە پلەوپایەیەکی بەرزدابوون، خۆیان و بنەماڵەیان بەچاوێکی زۆر ڕێز و باوەند{نەجیب}و شەریف تەماشادەکران، بەڵام بەرەبەرە بە کزبوونی ئەو پیشە ئاینییە ناوەکە وەك پیشە پووکایەوە و تەنیا بووە ناسناوێك بۆ ئەو بنەماڵانە و نەوەکانیشیان بە ئەرڤەند و نەجیبزادە ناودەبران. ئەم جۆرە وشەیە لەنێو ئاینیی ئێزدی/یاندا قەووال/ی پێدەڵێن.

Chassé(F), Chase(E) دوورخســتنەوەی پێ/یەك لە پێ/یەكەی تر لە ســەمای باللێت/دا.
Chef d' oeuvre(F), Concert master(E) ســەرۆكی ئۆركێســترا، ســەرتیپی سترانخوانان.
Chef d'orchestre(F), Orchestral conductor(E) ڕابەری ئۆركێســترا، ڕابەری مۆزیكژەنان.
Chelys(E) شــەلیس، ئاماژەیە بۆ دەســتەی ڤیۆل *Viol family* لە ســەتەكانی16 و 17.
Chemeri, Çemeri(Kr), Kurdish Dirge(E) چەمەریی، دەربڕینی شین و شەپۆڕ و واوەیلا بەزمی هۆرە بەڵام هۆنینەوەیەكی لاوانەوە. بەڕێوەچوونی ئەم ڕێونیشانە لەنێو ئاپۆرە خەڵكدا و بە دەهۆڵ و زوڕنا دەبێت، ئەویش لە كاتی پرسە و بە خاكسپاردنی كەسانی میرخاس و ناودار.
Cheng, Shang(Ch) شەنگ، ئامێری ئۆرگن *Orgon*ی ڕیشــەداری فووپیاكەری چینی/یە كە بە ئاســانی هەڵدەگیرێت.
Chest(E) كودەك، قەوارەی ســـنگ، ســـنووق.
Chest of viols(E) دەستەیەك لە شەش قەوارە جیاواز لە ئامێری ڤیۆل لە سەتەكانی/16 و17، هەر دوو دانەیەك لە تۆنەكانی تریبڵ، تینۆر و باس.
Chest tone, Chest voice(E) ئەو تۆنەی لە پێشخواردنەوەی سنگەوەڕا دێتەوە دەردەپەڕێت.
Chevalet(F) بڕوانە/*Ponticello*.
Cheville(F), Peg(E) پەگ، پێگوشە، ئەو پارچەتەختەیەی كە لە كۆتایی دەستەكی ئامێرەژێدارەكاندا تەلەكەی لەسەر توند دەكرێت.
Chevrette, Biniou, Cornemuse(F) زوڕنا، سوڕنا.
Chévrotement(F), Bleat(E) دەنگ لەرینەوە وەك باڕەی بەرخۆلە.
Chiamandolo(I), Calling(E) بانگكردن.
Chiaramente(I), Clearly(E) بە ڕوونی.
Chiarina(I), Clarion(E) كلاریۆن.جۆرێكە لە ترومپێت.
Chiamare(I) دەنگی زەنگ(سەنگ، سەنج).
Chiara(I), Clear(E) ڕۆشن، ڕوون (بۆ مێیینە).
Chiaro(I), Clear(E) ڕۆشن، ڕوون (بۆ نێرینە).
Chiaramente(I), Clearly(E) ڕۆشـــنی، ڕوونـــی.
Chiarezza(I), Clearity(E) ڕۆشــنایی، ڕوونێتی.
Chiave(I), Clef(F) كلیل بۆ كردنەوەی سكێڵەمۆزیكەكان، كلیلی كۆككردنی ئامێرەكان.
Chiave di baritono(I), Baritone clef(E) كلیلی باریتۆن.
Chiave di basso, Chiave de fa(I), Bass clef(E) كلیلی باس، هیمایە بۆ پێشاندانی جێ تۆنی فا/F لەسەر هێڵاسۆ*Staff*یەكە.
Chiave di contralto(I), Alto clef(E) كلیلی ئاڵتۆ.
Chiave di do(I), Alto clef(E) كلیلی ئاڵتۆ، پێشاندانی تۆنی دۆ/C لەسەر هێڵاسۆ *Staff*یەك.
Chiave di sol, Chiave di violino(I), Treble clef(E) كلیلی تریبڵ، هیمایە بۆ پێشاندانی جێ تۆنی سۆڵ/G لەسەر هێڵاسۆ *Staff*یەكە.
Chiave di tenore(I), C-clef(E) كلیلی دۆ/C، هیمایە بۆ پێشاندانی جێ تۆنی دۆ/C لەسەر هێڵاسۆ *Staff*كەدا.
Chiesa(I), Church(E) كڵێســە. مۆزیكی هەیوان لە گاهی باڕۆكدا كە بریتیی بووە لە چوار جووڵە بە ڕەوشی:- خاو- پەلە- خاو- پەلە.
Chiffrage(F), Time signature, Figuring(E) نمراندن، بەژمارەكردنی نۆتەكانی كۆردێك بۆ دیاریكردنی شوێنیان.وەك:- كۆردی *C-dur* بە 7-5-3-1 بـبێتە1-7-5-3...وە هەروەها.
Chiffré(F), Figured(E) بە نمرێنراوو.
Chime(E) كۆمەڵێك لە هەمەجۆرە زەنگێكی دانراو{16 بۆ22 دانە}كە زایەڵەیان بە زەنگی كڵێسە بچێت.

Chifone(F) ناوی دێرینی ئامێری هوردی ـ گوردی*Hurdy Gurdy*.

Ch'in(Ch) لوتـ *Lute*ی چینی، ئامێرێکی ژێداری میللی چینی و ژاپۆنییە.

Chinese Music notes(E) نۆتەی چینـــی،
پێکهاتەی سـکێڵی نۆتەکان لە مۆزیکی چینیـدا لەسـەر بناخەی پێنجـتۆنی*Pentatonic*دانراوە کە
پلەتۆنی فا/F وە دەسـپێدەکات بریتیین لە:ـ فا/F، سـۆل/G، لا/A، دۆ/C، ڕێ/D. چینەکان هەر لە دێر
ڕۆژگارەوە دەنگی مۆزیك *Ingwe* بە دین و دەوڵەت و ڕەوشت و پەروەردەوە گرێداوە، تاکو ئێسـتایش
بڕوایان وەهایە کە هونەری مۆزیك پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە ڕۆح و پاککردنەوەی دەروونەوە هەیە.
هەر لەسەر ئەم بڕوایەوەڕا ناوی تۆنەکانی مۆزیکیان بەم شـێوەیە ڕیزبەندکردوە:ـ

F	G	A	B	C	D	E
Kung	Cheng	Qew	Ben Tsche	Tsche	Yoo	Yin Kung

Chinese Pentatonic Scale سـکێڵی پێنجـتۆنی چینی، ئەو سـکێڵەی کە زۆر باوە
پلەتۆنەکای لە ڕێ/Dوە بەم شـێوەیە دەسـپێدەکات:ـ D- E- F#- A- B- D

Chin rest(E) چەناگە، شـوێنی دانانی چەنەی ژەنیار لەسـەر ئامێری کەمانچە.

Chitarra(I), Guitar(E), Guitare(F), Guitarre(G) ئامێری گیتار.

Chitarrone(I), Big guitar(E) کەتەگیتار، گیتاری گەورە.

Chiusa, Chiuso(I), Closed(E) کیوسـە، بەسـتراو ، دوایین بەشێکی
پارچەمۆزیکێك بە ئامێری بووق *Horn*.

Chiusura(I) دوایین ڕستەی پارچەمۆزیکێك.

Choeur(F), Choir, Chorus(E), Chor(G) کۆرس.... لە ڕیشەوشـەی خۆردیا *Xordia* و
پاشـان خۆرۆس *Xoros*ی هەرە کۆنی یۆنانییەوە وەرگیراوە. گوزارە لە کۆمەڵێك دەنگبێژانی نێرینە و
مێیینە دەکات کە ئاوێزاندنی دەنگەوارەکانیان بەشێوەیەکی هەنداز و ڕێکوپێك بێت. ئەو دەنگەوارانەی
تایبەتن بە ژنان دوو بەشن:ـ دەنگەواری گڕ و نزم کە پێیدەوترێت ئاڵتۆ *Alto* و دەنگەواری تیژ و بڵند
کە پێیدەوترێت سـۆپرانۆ *Soprano*. ئەو دەنگەوارانەی کە تایبەتن بە دەنگەواری پیاوان دوو بەشن:
دەنگەواری گڕ و نزم کە پێیدەوترێت باس *Bass* و دەنگەواری تیژ و بڵند بە تینۆر*Tenor* ناودەبرێت.
هەر بەشێکیش لە دوو تا پەنجا کەس یاخود زیاتر بەشـداریدەکات.

Choirmaster, Churus master(E) ڕابەری سـرووددبێژانی کڵێسـە.

Choir organ(E), Chor orgel(G) ئۆرگۆنی ئینگلیزی سـەتەی/19ز لە شـێوەیەکی
پەرەپێنەدراو، بەڵام لەدواییدا شێوەیەکی باشتر خاسکاری تێداکراو تاکو دەنگێکی نەرموناسك بدات.

Choir pitch(E), Kepelleton(G) پلەدەنگی کۆرس.

Choragus(Gr) کۆراگۆس، ڕابەری کۆرس لە سـەردەمانی دێرینی درامای یۆنانی/دا.

Choral(G), Chorale(E) کۆراڵ، ئاوازی ئاینیی *Hymn*. لەسـەرەتای سـەتەی/16ز،
مانگرتنی کەشـیش مارتن لۆتەر*M.Luther* لە ڕووی کڵێسـەی ڕۆمان ـ کاثۆلیکدا و سـەرهەڵدانی
بزاڤە خاسـکاری *Reform*یەکی و پەیدابوونـی ڕیبازگەی پرۆتسـتاند *Protestant*، کڵێسـە بۆ
لایەنگیرانی دروسـتبوو و سـروودە ئاینییەکانیش بەچەشنێکی نوێتر خوێندران کە ئەویش هارمۆنیزاندنی
*Harmonized*سـروودەکان بوو بۆ چوارده نەوا، وێڕای ئەوەیش کە بە زوانی ئەڵەمانی دەبێژرا نەوەك
بە لاتینی، وشەی کۆراڵ *Choral*یش کە هاتەنێو ڕێبازگەکەوە، بووە زاراوەیەکی تایبەت بۆ
گوزارەکردن لە فرەسـترانێکی ئەنجامدراو لە سـرۆتێکی کڵێسـەییدا کە پێیدەوترێت سرۆتەکڵێسـەی
فرەسـتران *Ecclesiastical plainsong*.

Choral Cantana(E) کۆراڵ کانتانا. جۆرە سـروودێکی کۆراڵ سـترانیە.

Chorbuch(G), Choir book(E) کۆراڵنامە، ئەو تیانووسـەی کۆراڵی تیادا تۆمارکراوە.

Chorale prelute(E), Coralvorspiel(G) دەسـپێکی کۆراڵ.

Chorlied(G) ئاوازی بە کۆراڵکراو.

Choralist, Chorister(E) کۆڕاڵیست، کۆڕاڵچڕ، ئەو کەسەی ئەندامە لە گرووپی کۆڕاڵچڕاندا.
Choral music(E) مۆزیکێك تایبەت بۆ کۆڕاڵ نووسرابێت.
Choral notation(E) کۆڕاڵ نۆتاندن،
لە سەتەکانی ناوەڕاستدا برەوی هەبوو و بەڕێگەی کانتۆس بلانۆس دەنووسرایەوە.
Choral symphony(E) کۆڕاڵە سیمفۆنی.
Chord(E), Accord(F), Accordo(I), Akkord(G) کۆرد، ئاوێز.
هاوسازاندنی دوو تۆن یاخود زیاتر لە یەك کاتدا ئەویش بەزمێکی فیزیکانە *Physicaly* و ڕێسایەکی ژمێرکاریی *Arithmetical* و چێژێکی هونەریی{خۆشبیستە و هەستبزوێن بێت، لێرەدا هونەرمەندی بەهرەمەند پەی بەو چێژە هونەرییە دەبات}کە سێ پێوەری سەرەکین لە دامەزراندنیدا. چۆنێتیی فێربوونی کۆرد دامەزراندن و بەکارهێنانیشی لە گوزارەی مۆزیکدا پێیدەوترێت هارمۆنیی *Harmony.*
نۆتە لاوەکیەکان *Incidental notes* و نۆتە پاساوەکان یاخود ڕاگوزەرەکان*Passing notes* و پێش نۆتەکان *Appoggiatura* و مانەندیان بە بەشێك لە کۆرد دانانرێن. ڕەوشی ئەو ڕێسا ژمێرکارییەی کە تۆنەکانی کۆردێکی سادەی وەك *C-Major*ی تیادا هۆگر دەبێت بە ژمارەی تاکی خۆی بەم شێوەیە ڕیزبەند دەکات:-...1-3-5. وە هەروەهایش بۆ حەوتەم *Seventh*یش کە دەبێتە...1-3-5-7. کۆردی سێ نۆتە کە پێکهاتووە لە نۆتەکە خۆی و لەگەڵ سێیەم پێنجەمەکەیدا کۆردێك دەسازێنێت پێیدەوترێت سیانیی *Triad*، زۆرجاریش بە کۆردی باو *Common Chord*. ئەو کۆردە باوەی کە سیانییەکەی مێجەر*Major* بێت پێیدەوترێت *Major Common chord* و ئەو کۆردە باوەی کە سیانییەکەی ماینەر*minor* بێت پێیدەوترێت *minor Common chord.*
ئەو نۆتەی شێوە کۆردەکەی لەسەر دادەمەزرێت پێیدەوترێت ڕەگ Root یاخود بنکە *Base*. بۆ نموونە ڕەگی کۆردەباوی مێجەر C,E,G بریتییە لە دۆ/C، یاخود ڕەگی کۆردی حەوتەم *Seventh*ی G,B,D,F بریتییە لە سۆڵ/G. وەهەروەها... . ئەگەر جێگای ڕەگی کۆردێك لە باسدا*Bass* بوو ئەوا کۆردەکە لە جێگەی ڕەگەکەیدا *Root Position* دەبێت. ئەگەر نۆتی باس *Bass* ـە کە لەجێی خۆی ترازا، ئەوا پێیدەوترێت هەڵگەڕاو *Inversion*. بۆ نموونە ئەگەر لە کۆردی سیانییدا *Triad* نۆتەی سێیەمی کۆردەکە لەجێی باس *Bass*دا بوو شێوەی کۆردەکە دەگۆڕدرێت و پێیدەوترێت هەڵگەڕاوی یەکەم *inversion First* . ئەگەر نۆتەی پێنجەمی کۆردەکە لە جێگەی باس *Bass*دا بوو شێوەی کۆردەکە دەگۆڕێت و پێیدەوترێت هەڵگەڕاوی دووەم *Second inversion*. بەدوای هەڵگەڕاوی دووەمدا کۆردەکە دەچێتەوە سەر دۆخی جارانی. لە کۆردی چوارنۆتەییدا *Quadriad* پێیدەوترێت کۆردی حەوتەم *Seventh:Septiem* نۆتەی سێیەمی کۆردەکە لە جێگەی باس *Bass*دا بوو شێوەی کۆردەکە دەگۆڕێت و پێیدەوترێت هەڵگەڕاوی یەکەم *First inversion*. ئەگەر نۆتەی پێنجەمی کۆردەکە لە جێی باس *Bass*دا بوو شێوەی کۆردەکە دەگۆڕێت و پێیدەوترێت هەڵگەڕاوی دووەم *Second inversion*. ئەگەر نۆتەی حەوتەمی کۆردەکە لەجێی باس *Bass* بوو، شێوەی کۆردەکە دەوازێتە سێیەم هەڵگەڕاو *Third inversion*. بەدوای هەڵگەڕاوەی سێیەمدا کۆردەکە دەچێتەوە سەر دۆخی جارانی.

Trial of C- chord کۆردی سیانیی

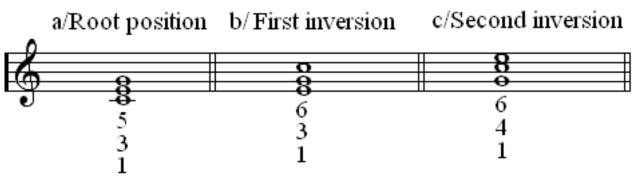

ئەو کۆردانەی کە زۆر باون{ لەسەر ئامێری پیانۆ}ئەمانەن:-

Chords - C and C#:

Key: C	Key: C#
C = C E G	C#= C# E# G#
Cm = C Eb G	C#m = C# E G#
C7 = C E G Bb	C#7 = C# E# G# B
CM7 = C E G B	C#M7 = C# E# G# B#
Cm7 = C Eb G Bb	C#m7 = C# E G# B
Csus = C F G	C#sus = C#F#G#
Csus7 = C F G Bb	C#sus7 = C# F# G# B
C6 = C E G A	C#6 = C# E# G# A#
	… G#

Chords - Db and D

Key: Db	Key: D
Db: Db F Ab	D: D F# A
Dbm: Db Fb Ab	Dm: D F A
Db7: Db F Ab Cb	D7 : D F# A C
DbM7: Db F Ab C	DM7: D F# A C#
Dbm7: Db Fb Ab Cb	Dm7: D F A C
Dbsus: Db Gb Ab	Dsus: D G A
Dbsus7: Db Gb Ab Cb	Dsus7: D G A C
Db6: Db F Ab Bb	D6: D F# A B

Chords - Eb and E

Key: Eb	Key: E
Eb = Eb G Bb	E = E G# B
Ebm = Eb Gb Bb	Em = E G B
Eb7 = Eb G Bb Db	E7 = E G# B D
EbM7 = Eb G Bb D	EM7 = E G# B D#
Ebm7 = Eb Gb Bb Db	Em7 = E G B D
Ebsus = Eb Ab Bb	Esus = E A B
Ebsus7 = Eb Ab Bb Db	Esus7 = E A B D
Eb6 = Eb G Bb C	E6 = E G# B C#
Eb2 = Eb F …	E2 = E F# G# B

Chords - F and F#

Key: F	Key: F#
F = F A C	F# = F# A# C#
Fm = F Ab C	F#m = F# A C#
F7 = F A C Eb	F#7 = F# A# C# E
FM7 = F A C E	F#M7 = F# A# C# E#
Fm7 = F Ab C Eb	F#m7 = F# A C# E
Fsus = F Bb C	F#sus = F# B C#
Fsus7 = F Bb C Eb	F#sus7 = F# B C# E
F6 = F A C D	F#6 = F# A# C# D#
	… G# A# C#

Chords - G

Key: G
G = G B D
Gm = G Bb D
G7 = G B D F
GM7 = G B D F#
Gm7 = G Bb D F
Gsus = G C D
Gsus7 = G C D F
G6 = G B D E
G2 = G A B D

Chords - Bb and B

Key: Bb	Key: B
Bb = Bb D F	B = B D# F#
Bbm = Bb Db F	Bm = B D F#
Bb7 = Bb D F Ab	B7 = B D# F# A
BbM7 = Bb D F A	BM7 = B D# F# A#
Bbm7 = Bb Db F Ab	Bm7 = B D F# A
Bbsus = Bb Eb F	Bsus = B E F#
Bbsus7 = Bb Eb F Ab	Bsus7 = B E F# A
Bb6 = Bb D F G	B6 = B D# F# G#
Bb2 = Bb C D F	B2 = B C# D# F#

Chorda(L), String, Note, Tone(E) کۆردا، ژێی، نۆتە، تۆن.

Chordae essentialis(L), Tonic, First and Third and fifth of any key(E) پایەتۆن، تۆنیك،یەکەم و سـێیەم و پێنجەمی هەر کلیلێك.

Chordal harmony(E) فۆرمێکی مۆزیکە کە تیایدا کۆمەڵە کۆردێك هاوپاری میلۆدیەك دەبێت.

Chord notes(E) نۆتەکۆردەکان، مەبەست لە ڕەگەتۆن، سـێیەم، پێنجەم و حەوتەمی کۆردێکە کە درێژکردنەوەی نۆیەمەکان *Ninths*، یانزەیەمەکان و سـیانزەیەمەکانە.

Chordal, Chordal harmony(E) کۆرداڵ، کۆرداڵ هارمۆنی، شـێوەیەکی مۆزیکە کە تیایدا تاك میلۆدی بە کۆمەڵێك کۆرد هاوپاری دەکرێت.

Chordal Style(E) چەشـنی کۆرداڵ، شـێوازێك لە ئاهەنگسـازیی کە بەشـێك لەو کۆردانە *Predominant* بێت.

Chord of dominant seventh(E) کۆردی زاڵ حەوتەم/D^7.

کۆردێکی چوارتۆنی لە پایە*Base* و سـێیەم*Ters* و پێنجەم*Quinte* و حەوتەم*Septima*.

Chordophone(E) کۆردۆفۆن، مۆزیك ئامێرێکی ژێداری کۆنە.

Choreography(E) نەخشەکێشـانی ئاواز بۆ سـەما بەتایبەتیی سـەمای باللـێ.

Choreographer(E) نەخشەکێشی سـەما، سـەماکێش.

Chorus(E) کۆرۆس، کۆمەڵێك لە سـترانخوانان.

Chroma(I,L), Quaver(E) کرۆما، هەشـتەك1/8ی نۆتەی تەواو.

Chroma duplex(L), Double sharp(E) 𝄪 دەبڵ دێز، بەرزکردنەوەی نۆتەیەك، بە بڕی دوو نیوەتۆن، بەمانای ڕەنگـ*Colour*یش دێت.

Chroma simplex(L), Sharp sign(E) # هێمای دێز، بەرزکردنەوەی نیوەتۆنێك.

Chromatic(E),Chroma(Gr),Chromatique(F), Chromatisch(G),Cromatic(I) ڕەنگین، لە وشـــەی کرۆما *Chroma*ی یۆنانی/یە هاتووە کە بەمانای ڕەنگ *Colour* دێت، ئاماژەیە بۆ ئەو ســێ تۆنە نزیك لەیەکترییەی کە لە دیاتونیك *Diatonic* و هارمۆنیەکەی پێکهاتووە. مۆزیکێك کە بە تەکنیکێکی نیوەتۆن و سۆزێکی ئەڤینـئاوێزی لەخۆگرتبێت.

Chromatic alteration(E) کرۆماتیك گۆڕین کە بەهۆی هیمای دێز و بیمۆڵ...وە دەگۆڕدرێت.

Chromatic Chord(E) کرۆماتیك کۆرد، بڕوانە/*Altered chord*. لەڕێـی وەرگرتنەوە کە بۆ گوێ پەســەند بێت...زۆر کۆردی بەکاردەهێنراو هەن نۆتەکانیان نە ئەوەیە بەشـێك بن لە کلیلێکی زاڵ نە ئەوەیشــە ببێتە شـێواندنی هەســتی *Feeling* ئەو کلیلە.

زێدە شـەشـەم*Augmented sixth*نموونەیەکی دیار و لەبەرچاوە بۆ شێوەی ئەو کۆردە.

نموونە بۆ ئەم جۆرە کۆردە{بە وەرگرتنی کلیلی*C-key*}لەم چەند شـێوەیەدا دێتە بەرچاو:-

- ماینەر کۆرد لەســەر پایەتۆن *Tonic*ی کلیلی مێجەر*Major*:- *C- E*^{flat}*- G*.
- مێجەر کۆرد لەســەر پایەتۆن *Tonic*ی کلیلی ماینەر*Minor*:- *C- E- G*.
- مێجەر کۆرد لەســەر بیمۆڵ سەرپایەتۆن *Supertonic*ی کلیلی مێجەر *Major* یاخودکلیلی ماینەر*Minor*:- *D*^{flat}*- F- A*^{flat}.
- مێجەر کۆرد لەســەر سەرپایەتۆن *Supertonic*ی کلیلی مێجەر *Major* یاخود کلیلی ماینەر*Minor*:- *D- F*$^{\#}$*- A*.

Chromatic drums(E) تەپڵە کرۆماتیکەکان، بریتییە لە کۆمەڵە تەپڵێك کە لەسـەر میلۆدیەك کۆکدەکرێن. لەو نموونانەی کە لەبەرچاون:-

نەقارە تەپڵەکان*Kettledrums(E), Timbales(F), Timpani, Tympani(I), Pauken(Gr)* کە لە دواسـەتەی/18ز و سـەرەتای سـەتەی/19ز بە جووت تەپڵ لەبەردەستدابوو بەڵام بەرەبەرە پەرەیـپێدرا تا کرایە ئۆکتاڤێك، زاراوەی تیمپانی کۆپەرتی*Timpani coperti* وەك زاراویەکی مۆزیك جێی کێتلەتەپڵە *Kettledrum*ی گرتۆتەوە.

Bells(E), Cloches(F), Campane, Campanelle(I), Glöckchen,Glocken(G) زەنگەکان

زەنگبار.*Bell play(E), Glockenspiel(G), Jue de timbres(F)*ئامێرێکی پۆلاسازکردەیە بە دوو چەکوش*Hammer*ی دەسکدرێژ لێدەدرێت.

سـێڵسـتا *Celesta(E), Celeste(F)* بە ئامێری زەنگبار دەچێت بەڵام شێوازی لێدانی جیاوازە.

تیمپۆفۆن *Dulcitone(E),Tympophone(F)* زیاتر ئامێرێکی ئۆرکێسـترالیانەیە، کیبۆردێکی چەتاڵ *Frok-keyboard(gabelklavier)*ی هەیە.

Xylophone(E), Claquebois(F), Zilafone(I), Xylaphon(G) زایلۆفۆن

Side drum(E), Tambour militaire(F), Militärtrommel(G), Tamburo militare(I) تەپڵی یەکلایی، تەپڵی سوپایی

Tenor drum(E), Caisse roulante(F), Tamburo rullante(I), Wirbetrommel(G) تینۆر تەپڵ

Bass drum, long drum(E), Grosse caisse(F), Cassa grande(I), Grosse trommel(G) باس تەپڵ

Tambourine,Tabor(E), Tamburino(I), Tamburin(F,G) تامبوورین

Triangle(E,F), Triangolo(I), Triangel(G) سـێگۆنا

Cymbals(E), Cymbales(F), Piatti,Cinelli(I), Shallbecken(G) سـیمباڵەکان

Gong(E), Tam tam(F,G) تام تام

Castanets(E), Castagnettes(F), Castanette(I), Kastagnetten(G) کاسـتانێتەکان

Rattle(E), Crécelle(F), Knarre(G) خەشـخەشـە، گێلگێلە، ئامێرێکی ڕەزمییە.

Chromatic instrument(E) ئامێری کرۆماتیك،
ئەو ئامێرە ژێدارانەی کە میانەی نیوپەردە کرۆماتیك دەیانگرێتەوە.
Chromatic interval(E) میانە کرۆماتیك، نۆتەیەك کە نە بەشێکە لە سکێڵەکانی مێجەر یاخود سروشت، وە نە میلۆدیی یاخود هارمۆنیی. وەك دۆ دێز لە سکێڵەکانی دۆ ـ مێجەر و دۆ ـ ماینەر.
Chromatic Key(E) کلیکی کرۆماتیك.
Chromatic mediant(E) کرۆماتیکی ناوەند، سێیەم بەش لە دوو کۆرد یاخود لە دوو کلیلدا کە هەمان جۆری تۆنیان هەبێت
Chromatic Modulation(E) کرۆماتیك مۆدیولێن، گواستنەوەی تۆناڵیتیك
بۆ تۆناڵیتێکیتر ئەویش بەهۆی گۆڕین*Altera*کردنی نۆتەیکی لە کۆردیك بە ئەندازەی نیوپەردە.
Chromatic movement(E) جووڵە کرۆماتیك، جووڵەی نیوەتۆنێك کە
یەك بنەنۆتە*Basic note* بیانگرێتەوە وەك دۆ/C بۆ دۆ دێز/$C^{\#}$.
Chromatic semitone(E) کرۆماتیکی نیوەتۆن، میانە نیوەتۆنێك کە
هەردوو نۆتە هەمان ناویان هەبێت وەك دۆ/C بۆ دۆ دێز/$C^{\#}$.
Chromatic scale(E), Chromatische tonleiter(G), Gamme chromatique(F) سکێڵی کرۆماتیك.
پێکهاتووە لە دوانزە نیوپەردە کرۆماتیك و دیاتۆنیك، واتە حەوت نیوپەردە دیاتۆنیك و پێنج نیوپەردە کرۆماتیك.

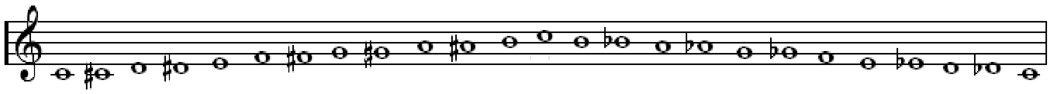

Do Di Re Ri Mi Fa Fi Sol Si La Li Ti Do Do Ti Te La Le Sol Se Fa Mi Me Re Ra Do

Chromatic Scale Ascending(E) کرۆماتیکی سکێڵی هەڵبەزیو.

Chromatic Scale Ascending

Chromatic Scale Descending(E) کرۆماتیکە سکێڵی دابەزیو.

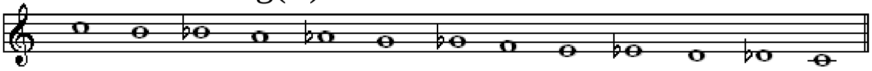

Chromatic scale descending

Chromatic signs(E) هیما کرۆماتیکەکانی وەك دێز، بیمۆڵ و بێکار، بڕوانە/*Accidental*
Chronos(Gr), Quater-note(E) چارەکە نۆتە.
Church cadence(E) بڕوانە/*Cadence*، کڵێسە کادەنس، پلاگاڵ کادەنس.
Church modes(E) دەسگا کڵێسەییەکان.
Chwarga, Ĉwarga(Ar, Fa, Kr, Tr) چوارگا. واتە ئاوازی چوارەم،
لێرشتەیەکی سەربە دەسگای بەیاتە، سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی گردان. لە هاتنەخوارەوەدا ڕەگەزی ڕاست دەبێتە نەهاوەند لەسەر گردان پاش گۆڕینی پلەی زیل سێگا بە شەنگوڵە{سونبولە}.

ئەی مانگ لەلا خۆت تاکی بەجوانی وا دەماخ بەرزی لەسەر ئاسمانی

کەمالی، بەدەنگی:عەلی مەردان

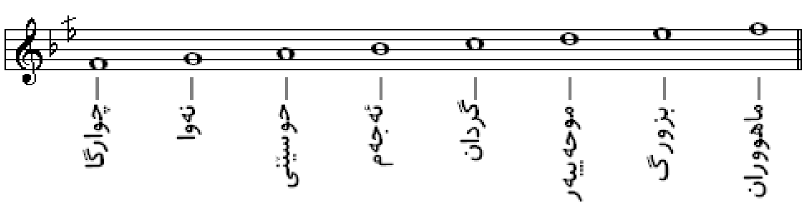

Chwarga suĺtany, Ĉwarga suĺtany(Ar, Fa, Kr, Tr) چوارگا سوڵتانیی.
لێرشتەیەکی سەر بە دەســگای ئەجەمە کە پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی گردان.

Cinfone(E) ســـینفۆنی، بڕوانە/*Hurdy-Gurdy*.

Cinq(F), Cinque(I) پێنج.

Cinquiéme(F) پێنجەم.

Cinquiéme Position(F) پێنجەم چێی پەنجەدەست لە ژەنینی ئامێرێکی ژێداردا.

Cioé(F), That is(E) ئەوە.

Cipher, Ciphering(E) ســفر، تێکچوونێکی میکانیکی لە ئامێری ئۆرگۆندا کە ببێتەهۆی بەردەوامبوونی دەنگە نۆتێکی لەنگین.

Cis(G,E) دۆ دێز/C#.

C-dur(G) دۆ دێز - مێجەر.

Circle(Cycle) of fifths, Spiral of fifths(E), Qvint Circle(F) بازنە{سووڕە}پێنجەمەکان.
دەشێت بپرسرێت بۆچی دەوترێت بازنە پێنجەمەکان، بۆچ ناوترێت بازنە چوارەمەکان یاخود بازنە ســێیەمەکان؟ ئەم پرســیارە دەمانباتەوە بۆ دێرینێتی چوارکۆرد *Tetrachord*ی یۆنانیەکان کە دەڵێت:- ڕیزبوونی چوار نۆتە لەسەر ڕیزەمیانەیەك *Interval sequence*دا بەم ڕەوشە دامەزراوە:-
تۆن *Tone*- تۆن *Tone*- نیوەتۆن *Semitone*
لە مێجەر سکێڵی دۆ *C-major scale*، دوو تێتراکۆرد*Tetrachord*ی یەکلەدویەکی تیادایە کە پێکهاتووەن لە:-
1.یەکەم تێتراکۆرد:- *C - tone - D - tone - E - semitone - F*
2. دووەم تێتراکۆرد:- *G - tone - A - tone - B - semitone - C*
ئەگەر ســەرنجبدرێت...یەکەم نۆتە لە یەکەم تێتراکۆرددا بەتەواوی یەك ئۆکتاف لەژێر چوارنۆتەی دووەم تێتراکۆردە. لە دووەم ســکێڵ*Scale*دا کە لەســەر کلیلەنۆتەی ســۆڵ/*G*دەســپێدەکات...لە یەکەم نۆتەی دووەم تێتراکۆردی سکێڵی دۆ/Doەوە دەسپێدەکات واتە لە پێنجەم پلە*Fifth degree*وە.
دوو تێتراکۆرد بۆ ســکێڵی ســۆڵ/*G*ی مێجەریش ئەمانەن:-
یەکەم تێتراکۆرد:- *G - tone - A - tone - B - semitone - C*
دووەم تێتراکۆرد:- *D - tone - E - tone - F sharp - semitone - G*
پێکهێنانی کلیلە پانۆکەکان *Flat keys* یاخود بیمۆڵەکان بە دانانی یەکەم تێتراکۆرد وەك دووەم تێتراکۆرد و پانکردنەوەیان بە یەك گێرگۆڕین دەکرێت.
بۆ نموونە تێتراکۆردی دۆ/*C*بریتییە لە:-
یەکەم تێتراکۆرد: *C - tone - D - tone - E - semitone - F*
دووەم تێتراکۆرد: *G - tone - A - tone - B - semitone - C*
تێتراکۆرد بۆ مێجەر سکێڵ*Major scale*ی تۆنی فا/*F*یش بریتییە لە:-
دووەم تێتراکۆرد: *C - tone - D - tone - E - semitone - F*
دوانۆتەی دووەم تێتراکۆردیش یەکەم نۆتەی یەکەم تێتراکۆردە کە بریتییە لە:-
یەکەم تێتراکۆرد:- *F - tone - G - tone - A - semitone - B flat*

ئەمەیش نموونەیەکی ڕوونتری بازنەپێنجەمەکانە:-

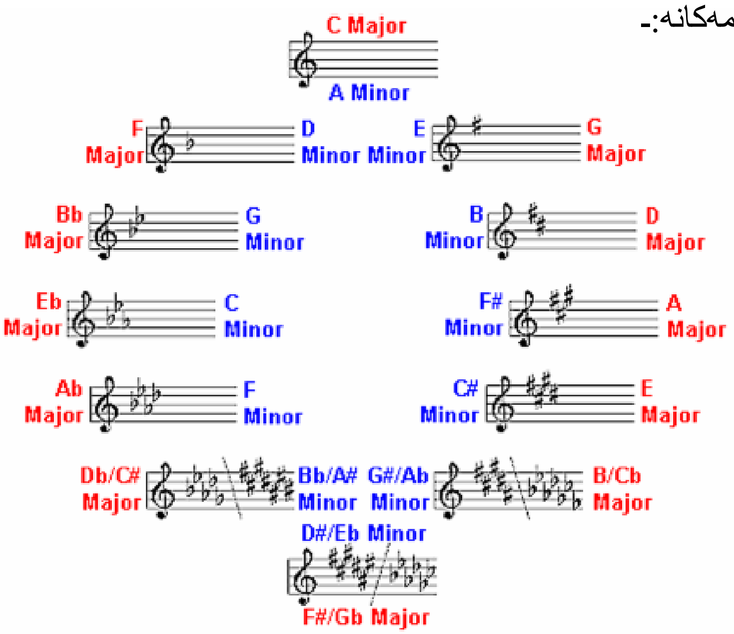

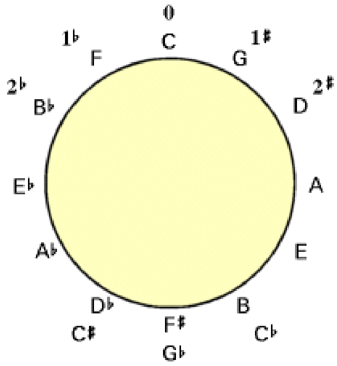

Cittern(E), Cistre(F), Cetera(I), Zither(G) ســیتار، ئامێرێکی ژێدار کە تا دواســەتەی16/م لە ئاورووپادا بە پێلێدە *Plectrum* دەژەنرا، لە دواییدا بەرەبەرە گۆڕدرا بەوەی کە پەنجەکان لەباتی پێلێدە بەکاربهێنرێن. تارادەیەك بە ئامێری لووت *Lute* دەچێت بەڵام کودەك/ەکەی خرترە و پشتەوەی پانە و بە ئامێری گیتار دەچێت.بە چەند ناوی تری زوانی ئاورووپایی هاتووە لەوانەیش:-

Cither, Cithern, Cithren, Citharen, Citole, Sitole, Sittron

Civetteria(I), Coquetry(E) لەنجەولار.

Civettando(I), Coquetring(E) لەنجەولاریی.

Civettescamente(I), Coquetishly(E) بە لەنجەولارەوە.

CL. کورتکراوەی کلارنێت *Clarinet*.

Clappers(E) چەپچەپە، لە دوو پارچە لەپکەدارە یاخود لەپکەکانزا پێکهاتووە، ئامێرێکی ڕەزمیە بە کەستانێت *Castanets* دەچێت کە دەدرێن بەیەکدا دەنگێکی وەك چەپڵەی لێوەدەردەچێت.

Clarabel flute(L), Hohlflöte(G), Hollow flute(E) کلۆرە فلووت کە درێژیەکەی هەشت پێ/یە8ft ناوەکەی کلۆرە{بۆشە}، لە دار و لە کانزایش دروسدەکرێت. وشەیەکی لێکدراوە لە *Clarus*ی لاتینی واتە ڕۆشن *Bright*، ئەویتر لە *Bellus* واتە جوان.

Clarinet(E), Clarinette(F), Clarinetto(I), Klarinette(G) کلاڕنێت،کەڕەنای، ئامێرلوولەییەکی فووپیاکەری تەختەســازکردیە{لە داری ئابەنوس دروســتدەکرێت}، پانتایــی دەنگــی بە دیۆدێسیمان *Duodeciman* دادەنرێت کە بریتییە لە ئۆکتاڤێك + پێنجەم *quint*ێك. لە ساڵەکانی-1690 1700 لەلایەن دێننەر *Chr. Denner* لە شــاری *Nuremberg*داهێنرا کە پێکهاتووە لە هەژدە نیوەتۆن. لە پێنج دەنگی بنچینیی پێکهاتووە/*A, C, B, Ess, D* بەڵام بەپێی پێکهاتەی دەنگەکانی دەکرێت بە ئاڵتۆ *Alto*، باســکلاڕنێت *Bassclarinet* و باســێت هۆڕن *Bassethorn* جیابکرێنەوە. بۆ یەکەم جار لە ســەردەمی مۆزارت/دا هێنرایە ئۆرکێستراوە. بەگشتیی بە ئامێرێکی ترانسپۆزە *Transposing instrument* دادەنرێت و بۆ خۆی خێزانێکی پێکهێناوە کە بەم جۆرانە دەپۆلێنرێن:-

1. کلاڕنێت لە/ *A* ,flat *C, B* کە بە تریبڵ ئامێرێکی ئاسایی دادەنرێت.
2. باس کلاڕنێت/*Clarone(I), Bass Clarinet*کە یەك ئۆکتاڤ لە کلاڕنێتی ئاسیی نزمترە.
3. کلاڕنێتی می بیمۆڵی بڵند/*High E-flat Clarinet*.
4. کلاڕنێتی ڕێ بیمۆڵی بڵند/*High D-flat Clarinet*.
5. ئاڵتۆ کلاڕنێتی می بیمۆڵی و تۆنی فا/*Alto Clarinet in E-flat and F*

6. باس هۆڕن/*Basset horn* بە ئامێرێکـــی تینۆر دادەنرێت، پێنجەم دەنگ لە کلارنێتی/ *Clarinet-C*نزمترە.
7. پێداڵ کلارنێت *Pedal Clarinet*یاخود کۆنتەرباس کلارنێت *Conterbass Clarinet* کە دەبڵ باس کلارنێت *Double-bassClarinet*یشی پێدەوترێت. ئامێرێکی زلە، یەك ئۆکتاڤ لە باس کلارنێتی *B*-flat نزمترە. هاوشێوەیەکی هەیە لەگەڵ دەبڵ باسـوون *double-Bassoon* و ئامێرەژێی دەبڵ باس ڤیۆلێنسیلۆ *double-bass violencillo*.

ســێ جۆریــتری مۆدێرن هەن کە بریتیین لە: کلارینا *Clarina* کە دەنگێکــی زۆر باڵای هەیە. هێکلکلارینا *Heckelclarina* {یاخود *Heckelkarinette* }. هۆڵزترومپێت *Holztrompete* {یاخود تەختە ترومپێت *Woodentrumpet*}کە مۆزیکدانەری ئاڵمانیایی ڤاگنەر*Wagner* داهێنەرێتی.

Claro(E) کلارۆ، جۆرە ئامێرێکی ترومپێت *Trumpet*ی ئینگلیزییە کە لە سـەتەکانی ناوەڕاستدا باوبووە، لە لوولەیەکی پێچاوپێچ *Zigzag*ی زمانەدار پێکهاتووە، پاشان دەســـکاری تیاداکرا و ناوی بووە کلاریۆن *Clarion*.

Classical music(E) کلاسیك مۆزیك، چەشـن و شـێوازێکی هونەری دواســـەتەی/16ز تاکو دواسەتەی/18م. بەوە پێناسەدەکرێت کە گەڕانەوەیەکە بۆ ئەوپەڕی جوانی کە بەگشتیی لە هونەرەکانی بیستن و دیتن و کۆڵین و وێژەدا ڕەنگیداوەتەوە. ئەم جوانیەیش لە چەند ڕوخسارێکدا دەناسرێتەوە وەك سـەنگین و ڕەزمین، نەخشین و ڕەنگین، پاکوبێگەرد. پێکهاتەیەکی ئارەزومەند و بە زارشـت *Logic*، ســاکار و نایاب، شـێك و هەنداز، هۆشـپەروەر و دوور لە هەموو هەڵپە و هەڵەشـــەیی و نائاوێزییەك، پڕ لە هێمنە برستییەکی ڕێکوپێکـدا.

Clave(L,S), Chlare(I), Clef(F), Schüssel(G) کلیل.

ئەو کلیلانەی کە لە سەردەمی ئێستاماندا بەکاردەهێنرێن ئەمانەن:-
1. کلیلی سۆڵ/*G*{کلیلی تیژ *Treble-clef* سـەروو کلیلی دۆ/*C*یە، بە دۆ/ی ناوەڕاست *Middle-C* ئاماژەی پێدەدرێت.
2. کلیلی دۆ/*C*{کلیلی ئاڵتۆ *Alto-clef*}بە دۆ/ی ناوەڕاسـت *Middle-C* ئاماژەی پێدەدرێت.
3. کلیلی فا/*Fa*{کلیلی باس *Bass-clef*}لە ژێر کلیلی دۆ/*C*یە، بە دۆ/ی ناوەڕاست *Middle-C* ئاماژەی پێدەدرێت.

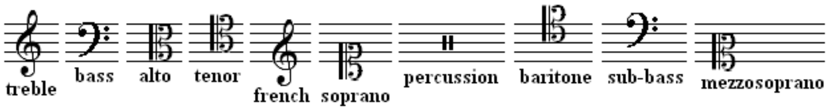

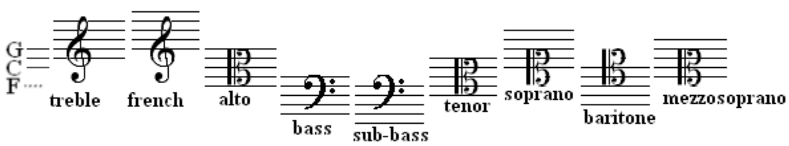

Clavecin(F) کلاڤێسن، هارپسیکۆرد، ئامێرێکی ســەتەکانی/15ز تاکو 18ز

Clavicembalo(I) کلاڤێسیمباڵۆ، هارپسیکۆردی ئیتالیایی.

Clavicytherium(E) کلاڤیسیتیریەم، جۆرێکە لە هارپسیکۆردی وەســتاو {ســتوون}.

Clavier(L), Klavier(G) Keyboad(E) کلاڤێر، کیبۆرد.

Cloche(F), Bell(E) زەنگ.

Clochette(F), Glöckchen(G), Small bell(E) زەنگۆڵە.

Clog Box(E) ئامێرێکی ڕەزمی جاز *Jazz*ی چینی/یە، نزیکەی 8 ئینج درێژە دەنگێکی ڕەق و زبری هەیە و بە دار لێدەدرێت.

Close(E) نزیك، بەسـتن، بڕوانە/کادەنس*Cadence*.

Close harmony(E) هارمۆنی بەستە.

مەبەست ڕێکخستنی نۆتەی کۆردەکانە لە بەرینێکی تەسکدا واتە نزیك بە یەکتر.

C-major key(E), C-dur(G) کلیلی دۆ/Doی - مێجەر*Major*.

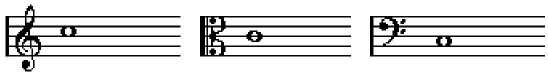

C-major scale(E), C-dur skala(G) سکێلی دۆ- مێجەر.

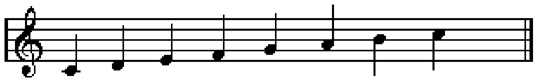

C-minor(E), C-moll(G) دۆ - ماینەر.

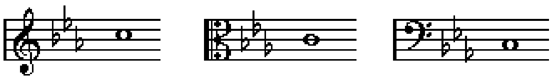

Close repeat(E) داخراوە ڕەپات کە لە کۆتاییدا دادەنرێت ئاماژەیە بۆ دووبارەکردنەوە.

Coach-horn, Post-horn(E) بووقی بەرید، پۆستە بووق.

ئامێرێکی فووپیاکەری بچووکی زۆر کۆنە، کاتی خۆی لە ئاوروپادا کە بەرید لە شـارەوە بۆ گوندە و بەپێچەوانەیشـەوە ڕەوانەدەکرا، بەریدهەڵگرەکە لە دەڤەری شـارەکە یاخود بەرلەوەی بگاتە گوندەکە فوویەکی بە بووقەکەدا دەکرد بۆ ئاگادارکردنەوەی خەڵکەکە بە هاتنی بەرید.

Coda(I), Tail(E) کۆتا، کۆدا، زاراوەیەکە بۆ هەموو پاساوێك *Passage* بەکادەهێنرێت ئیتر کورت بێت یاخود درێژ، وەك کلکە کۆتا{پاشکۆ}دەخرێتە سەر کۆتایی دانراوەیەکی مۆزیك. دوابەشی کۆتایی لە ڕستەمۆزیکێکی سۆناتادا *Sonata* کە دەکرێت لە جۆری ئەڤینیدا وەك سەروبەندێك بکەوێتەبەر دووبارە *Reprise* بوونەوە.

Coda sign(E) 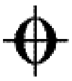 هیما کۆدا، هیمایەکی بازنەیی یاخود هێلکەیی لەگەڵ هێڵێکی ئاراستە کە پێشانی ژەنیار دەدات بۆ بازدان لەو خاڵەوە بۆ ئەو بەشەی بە کۆدا *Coda* نیشانەکراوە.

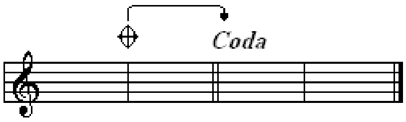

Codetta(I), Short coda(E) کورتەکۆتا. پاساوێکی پەیوەستە لەنێوان دەسپێکەکانی فیوگە *Fugue*یەکدا. لە شێوگە فیوگەیەکی *fugue form* سێ دەنگییی....لە یەکەم گروپی دەستپێکدا پاساوێکی لاوەکی *Episodical passage* دێتەپێشەوە کە دەکەوێتە نێوان دووەم دەنگ و سێیەم دەنگ. پاساوێکە لەناو دانراوەیەکی سۆناتا شێوە *Sonata form* کە لە کۆتاییدا هەیە.

Cogli(I), With the(E) بە هاوپاری، لەگەڵ{بۆ شتێکی کۆ}.

Cogli stromenti(I), With the instruments(E) لەگەڵ ئامێرەکاندا.

Col, Colla, Coll', Colle(I), With the(E) بە هاوپاری، لەگەڵ{بۆ شتێکی تاك}.

Col basso(I), With the bass(E) لەگەڵ باسدا.

Col Canto(I), With the Song(E) لەگەڵ ستران.

Colla destro(I), With The right(E) بە دەستی ڕاست کە ***C.D.*** کورتکراوەیەتی

Colla parte(I) لەگەڵ بەشێکی سۆلۆژەن *Solist* و بەدوایدا سترانێکی خێرا.

Colla punta dell'arco(I) لێدان بە سەری کەوان{بەسەر ژێیەکادا دەبرێت}.
With the point of the bow(E)
Colla voce(I), With the voice(E) لەگەڵ دەنگ{ئاواز}دا.
واتە لەگەڵ بەزمێکی خێرای ستراننبێژدا بڕوات.
Col legno(I), With the wood(E) بە دارك، شووڵ *Stick*ی کەوانەکە بەسەر ژێی ئامێرەکەدا بدرێت.
Coll'ottava(I), With the octave(E) بە ئۆکتاڤ، یەك ئۆکتاڤ بەرەو ژوور یاخود بەرەو خوار، کە *Coll'ott,C/ 8-va*کورتکراوەیەتی.
Colofonia,Colophonia(I), Colophane(F), Kolophon(G) کۆلۆفان، ڕۆسین، چۆك
Colophony, Bow resin, Bow rosin(E)
ماددەیەکی چەوری کەتیرەیی چەوری ڕەقە بۆ نەرمکردنی یاڵی کەوان بەکاردێت تاکو کەوانەکە بە لووسی بەسەر ژێیەکاندا بێت و دەنگێکی خۆش و ناسك بدات.
Coloratura(I), Coloured music(E) مۆزیکی ڕەنگیو، لە دەنگێکی میلۆدیدا کارپێدەکرێت
ئەویش بە بەشبەشکردنی نۆتە درێژەکان *Long notes* بۆ کورتتر بە خێراشێوە *Runs* یاخود بۆ کورتەنۆتەی خێرای یەکبەدواییەك لە ڕستەیەکدا *Roulades* یاخود بۆ کادەنس بە جۆرەکانیەوە. هەندێك زاراوەیتر هەن کە هەمان مانا دەبەخشن وەك ئارایشکردنی *Figurato* دەنگی نێرینە بە ئارایشتکردنی *Figurata*ی دەنگی مێیینە. مۆزیکی ڕەنگێنراو *Music colorata*یاخود ئاوازی ئاڕایشتکراو *Musica figurata* ، *Canto figurato*.
Coloratura soprano(I) ڕەنگینە سۆپرانۆ، نەرمە دەنگێکی مەودا بەرز
کە بە سیمایەکی خوێنشیرینانە خرۆشبەبەخش بێت و لەنجەولار و شۆخوشەنگیی تیادا بنوێنرێت.
Colpo(I), Stroke(E) ژەن، لێدان.
Colpo d' arco(I), Strike with bow(E) لێدانی ژێ بە کەوان.
Colour, Colouration(E) ڕەنگ، زاراوەیەك بۆ فرۆزەکردنی شێوەی پەردەکان، بڕوانە/*Timbre*.
وەك زاراوەیەك لەلایەن فیلیپ دی ڤیرتی فەرەنسایی (1291-1361 *Philippe de Virty*) پێشنیارکرا ئەویش بە بەکارهێنانی دویتی ڕەنگ *Ink colour* بۆ پێشاندانی گۆڕینی کێشەکان وەك لە کێشی دووتایی بۆ کێشی سێتایی یاخود بە پێچەوانەوە.
Colpo(I), Stroke, Blow(E) فوو، لێدان.
Col punta d'arco(I), With the tip of the bow(E) بە سەری کەوان.
Col sinistra(I), With the left(E) بە چەپ.
Combined Counterpoint(E) کۆنتراپۆنتی بەیەکەوەبوو.
کارپێکردنی چەند بەشە میلۆدییەك لە یەك کاتدا و یەکلەناویەك دەنگدا.
Combination note(E) نۆتەی بەیەکەوە، تۆنی بەئەنجام، سێیەم نۆتەیەکی بیستراو
کاتێك دوو نۆتە لە یەك کاتتدا بژەنرێت، یەکەم کەسێکیش پەی بەمە برد مۆزیکزانی ئیتالیایی جیۆسێپی تارتینی *Giuseppe Tartini (1692 –1770)* بوو لە ساڵی 1714ز.
Combination pedals, Composiyion pedals(E) پایدەرە پێکەوەکان،
جۆرە سیستەمێکی میکانیکیە لە ئامێری ئۆرگۆن/دا کە پایدەرەکانی بەیەکترەوە دەبەستێت بۆ ڕێخستنی دەنگی کۆمەڵێ لوولەتۆن. سێ جۆریش لە پایدەر هەیە:-
پێداڵی توند *Forte pedal*، میزۆ پێداڵ *Mezzo pedal*، پیانۆ پێداڵ *Piano pedal*.
Come(I), Comme(F) As, like, As if(E) وەك، مانەند، هەمان.
Come da lontano(I) هەمان چەشنی ناڕاست.
Come prima(I), As at first(E) وەکو لە یەکەمدا.
Come retro(I), As before(E) وەکو پێشو{گەڕانەوە}.
Comes(I), Dux(F), Attendant, Companion, Consequent(E) کۆمێس، ئاڕاستەبەر،

زاراوەیەك لە كانونەكان *Canons* و فیوگە *Fugues*كاندا بەكاردەهێنرێت بۆ دەسنیشانپێكردنی یەكەم بەشی هاتنەناوەوە و دووەم بەشی هاتنەوەناوەوە. بۆ نموونە لە چوار پارچەی فیوگ/دا سەرەتای هاتنەناوەوە بەڕیز بەم چەشنە دەبێت:-
بابەت{سوژە} *Subject* - بەرسف *Anawer*- سوژە *Subject* - بەرسف *Anawer*، دەشێت سوژە و بەرسف/یش بە پێشەنگ *Dux(Leader)* و ئەویتریان هاویار *Comes(Companion)*ی پێشەنگ یاخود بەدوایەك *Consequent* بناسرێت.

Come sopra(I), As above(E) وەكو سەرەوە.

Come sta(I), As it stands, A it is written(E) هەروەكو نووسراوە.

Comic(E), Comico(I), Comique(F) گاڵتە و شۆخی.

Comic opera(E), Comique opera(F) ئۆپێرای كۆمیك.

Come un eco(I) مانەندی یەك زایەڵە(دەنگدانەوە، ئێكۆ).

Comicissimo(I) زۆر پێكەنیندار، شۆخیئاوێز.

Comicita(I) بە خەندەیی و شۆخی.

Cominciando(I), At begining(E) لە سەرەتا، لە دەسپێك.

Cominiciare(I), Begining(E) دەسپێكردن.

Comma(L), Cut, Crack(E) كۆمما، كۆما، بڕ، كەرت، دەنگ پێوانەیەكی ماتماتیكانەیە كە یەكسانە بە 1/8ی پەردەیەك، نیوپەردە كرۆماتیك یەكسانە بە پێنج كۆما و نیوپەردە دیاتۆنیكیش یەكسانە بە چوار كۆما. هەر میانەیەك كە نزیك بێت لە 1/8ی تۆنێك یەكسانە بە25Cents، لەو پێوانانەی كە هەن ئەمانەن:- كۆمای سینتۆنی *Syntonic comma(or comma of didymus)* و كۆمای پیثاگۆریی *Pythagorean comma(or comma ditonicum)* {یەكسانە بە 24Cents}كە جیاوازییەكە لەنێوان دوانزە پێنجەمی تەواو *Twelve perfect fifths*، ئۆكتاڤە حەوتیەكان *Seven octaves* و كۆمای حەوتی *Septimal comma*{یەكسانە بە27Cents}دا.
بەڵام لە مۆزیك سیستەمی خۆرەڵاتیدا تارادەیەك جیاوازی هەیە. ئەو جیاوازییەیش دەگەڕێتەوە بۆ بوونی چارەكە تۆن.كە یەك كۆما *Comma*یەكسانە بە1/9ی تۆنێك، تۆنێكی تەواو یەكسانە بە نۆ پلە كە دەكاتە 90Cent. بەڵام بە پێوانی سیستەمی خۆراوایی یەك پلەتۆنی تەواو یەكسانە بە 100Cent**.** هەر لەمەوەڕا دەتوانرێت میانەی تۆنەكان بپێورێن. بەمەیش میانەكۆی سەرانسەری سكێڵێكی خۆرەڵاتی دەكاتە**53**كۆما كە یەكسانە بە **1200Cent**.
ئەگەر دەسگای ئەجەم وەك نموونەیەك وەربگرین كە هاوسكێڵی مێجەر*Major scale*ی خۆراوایی دەبێتەوە{1-1-1/2-1-1-1-1/2}، ژمارەپێوانەی پلەتۆنەكانی بە كۆما *Coma* بەم چەشنە دەبێت:-

1.میانەتۆنی نێوان دۆ/C بۆ ڕێ/D یەكسانە بە نۆ كۆما.
2. میانەتۆنی نێوان ڕێ/D بۆ می/E یەكسانە بە نۆ كۆما.
3. میانە تۆنی نێوان می/E بۆ فا/F یەكسانە بە چوار كۆما.
4. میانە تۆنی نێوان فا/F بۆ سۆڵ/G یەكسانە بە نۆ كۆما.
5. میانە تۆنی نێوان سۆڵ/G بۆ لا/A یەكسانە بە نۆ كۆما
6. میانە تۆنی نێوان لا/A بۆ سی/B یەكسانە بە نۆ كۆما.
7. میانە تۆنی نێوان سی/B بۆ دۆ/C یەكسانە بە چوار كۆما.

میانەكۆی سەرانسەری سكێڵەكە دەكاتە 53 كۆما.
ئەگەر دەسگای نەهاوەند/یش وەك نموونەیەك وەربگرین كە هاوسكێڵی ماینەر *Minor scale*ی خۆراوایی دەبێتەوە{1-1/2-1-1-1/2-1-1}،

ژمارە پێوانەی پلەتۆنەکانی بە کۆما *Comma* بەم چەشنە دەبێت:-
1.میانەتۆنی نێوان دۆ/C بۆ ڕێ/D یەکسانە بە نۆ کۆما.
2. میانەتۆنی نێوان ڕێ/D بۆ می/E^b یەکسانە بە چوار کۆما.
3. میانە تۆنی نێوان می/E بۆ فا/F یەکسانە بە نۆ کۆما.
4. میانە تۆنی نێوان فا/F بۆ سۆڵ/G یەکسانە بە نۆ کۆما.
5. میانە تۆنی نێوان سۆڵ/G بۆ لا/A^b یەکسانە بە چوار کۆما
6. میانە تۆنی نێوان لا/A^b بۆ سی/B یەکسانە بە نۆ کۆما.
7. میانە تۆنی نێوان سی/B بۆ دۆ/C یەکسانە بە نۆ کۆما.
میانەکۆی سەرانسەری سکێڵەکە دەکاتە53کۆما.

Common Chord(E) کۆردی باو، کۆردێك کە پێکهاتبێت لە ڕەگ، سێیەم و پێنجەم.
هەر کۆردێکی باو/یش سێیەمی مێجەر*Major* بێت پێیدەوترێت مێجەر کۆردی باو، هەر کۆردێکی باو/یش سێیەمی ماینەر*Minor* بێت پێیدەوترێت ماینەر کۆردی باو.

Common flute(E) فلووتی باو کە بە لادا فووی پیادا دەکرێت.

Common Consonant(E) دەنگانی هاوساز، مانەندی میانە چوارەمی دروست.

Common metre(E) کێشی باو، بڕوانە/*Metre*.

Common note, Common tone(E) نۆتەیەك کە لەنێوان دوو کۆردی جیاوازدا بمێنێتەوە.

Common time(E) کێشی باو کە ڕەزمی4/4 دەگرێتەوە بە هێمای/C.

Comodamente(I), Comfortably, Moderately(E) بە ئاسوودەیی، مامناوەندی.

Comodo, Commodo(I), Commode(F), Quietly(E) کۆمۆدۆ، بە هێمنیی.

Compass(E) مەودا *Range*ی ئامێرێك یان دەنگێك.

Compiacevole(I), Pleasing(E) شادی، خۆشی.

Compiacevolmente(I), Plreasingly(E) بە شادییەوە.

Compiacimento(I), Pleasure(E) شادیی و خۆشحاڵیی.

Composed(E), Componirt(G), Composto(I) دانراو{بابەتێکی مۆزیك}.

Composer(E), Composista(I), Compositeur(F) مۆزیکدانەر.

Composition(E,F), Composizione(I) مۆزیکدانان.
لە ڕووی چاوگەزوانزانیی *Etymology* و کاردەییەوە *Practicability* بەمانای پێکەوە دانان دێت، بە لێکدانەوی مۆزیکیانە وشەلێکدراوەکە بەمانای دانانی نۆتەکانە پێکەوە بۆ سازکردنی هەر پارچە مۆزیکێك. بۆ نموونە: ڤاڵس *waltz*، سیمفۆنیی *Symphony*..... .

Compound chords(E), Accords combinés(F) کۆردە تێهەڵکێشەکان.

Compound harmony(E) هارمۆنی تێهەڵکێش.
کۆردێکی ستاندەر ئۆکتاڤێکی بۆ بخرێتەسەر بە باس*Bass*دا.

Compound intervals(E), Accords en intervalles(F) میانەتێهەڵکێشەکان،
میانەیەك کە لە ئۆکتاڤێك گەورەتربێت، واتە میانەیەکی گەورە و ئۆکتاڤێك.
وەك نۆیەم، یانزەیەم، سیانزەیەم....میانەی تۆنی دۆ/*C* بۆ ئۆکتاڤێك و ئینجا تۆنی ڕێ/*D* بخرێتەسەر پێیدەوترێت تێهەڵکێشی دووەم *Compound second*. ئەگەر هەمان ئۆکتاڤ وەربگیرێت و تۆنی می/*E*یشی بخرێتەسەر پێیدەوترێت تێهەڵکێشی سێیەم *Compound third* وەهەروەها... .

Compound times(E) کێشی تێهەڵکێش، پێکهاتووە لە لێکدانی چەند کێشێك پێکەوە کە شیاوی بەشکردن بێت، وەك 6/8، 9/8،12/8....وە هەروەها. بڕوانە/*Time signature*.

Con(I), With(E) لەگەڵ، بە.

Con-8(I) بە ـ 8، لە کیبۆرد مۆزیکدا ئەگەر نۆتەکان بۆ ژەنین بە دەستەڕاست بوو، ئەوا نۆتەکان بۆ ئۆکتاڤێك بەرەو ژوورە، ئەگەر نۆتەکان بۆ ژەنین بە دەستەچەپ بوو ئەوا نۆتەکان بۆ ئۆکتاڤێك بەرەو خوارە.

Con abandono(I), With self-abandment, With passsion(E) دەروێشـانە.
دەروێش وشەلێكدراوێكی زۆر ڕەسـەنی كوردییە كە لە **دەر** واتە دەرچوون و **وێش** بە لاوژەی كوردی/هۆرامی واتای **خۆد** یاخود زات دەبەخشێت، چەمكی وشەكە ژانێكی یەزدی و لێكدانەوەیەكی ڕۆحی و دەروونیی كەسێكی ناسك {عیرفان} بەرەو دەرچوونی زات بۆ خۆنزیكردنەوە لە خودان (یەزدان).
Con accento(I), Accented, Marked(E) ئاكسنتكراو، نیشانەكراو.
Con affanno,ma lieta(I), Breathless with excitement(E) تاسە، كاریگەری هەناسەبڕاو.
Con affetto(I), With passion(E) بە داخ و پەروشەوە.
Con afflizione(I), Sorrowfully(E) بە داخەوە.
Con agevolezza(I), With ease(E) بە ئاسـان.
Con alcuna licenza(I) بەپێی تێمپۆ، بەڕادەیەكی دیاركراو لە ئازادی.
Con allegrezza(I), Joyfully(E) خۆشـڕابوێرانە.
Con allegria(I), With vivacity, In a lively manner(E) بە ڕەوتارێكی بژێوانە.
Con alma, Con anima(I), With soul, Ardenly(E) بەڕەوانی، بەجۆشەوە.
Con alterezza(I), Proudly(E) بە شـانازییەوە.
Con amabilità(I), With sweeetness(E) بە شـیرینی.
Con amarezza, Con tristezza(I), With sadness(E) بە خەمگینیەوە.
Con amore(I), With love(E) بە ئەڤینی.
Con arditezza(I), Boldly(E) بە مەردانە.
Con ardore, Con calore(I), With warmth(E) بە گەرم.
Con attenzione(I), In a marked style(E) بەچەشنێكی دیاركراو، بەئاگایی.
Con bellezza(I), With beauty, Gracefully(E) بە جوانی و شـەنگی.
Con bizzarria(I), In a fantastic style(E) بەچەشنێكی فانتازیانە.
Con brio(I), With spirit(E) بە ڕەهایی.
Con calma, Con tranquillità(I), Calmly(E) بە هێمنیی.
Con celerità(I), Quickly(E) بە پەلە.
Con chiarezza(I), Clearly(E) بە ڕوونـیی.
Con delicatezza(I), Delicately(E) بە چەش و خۆشـبارەوە.
Con delirio(I), Deliriously(E) بە تاوگێرییەوە، بەدڵگەرمیەوە.
Con diligenza(I), Carefully(E) بە بایەخەوە، بەئاگاداریەوە.
Con disprezzo(I), With contempt(E) بە تێرامانەوە.
Con disprezzo esagerato(I), With exaggerated contempt(E) بە تێرامانێكی لەڕادەبەدەر.
Con dolce maniera(I), In a sweet manner(E) بە شـیرینـڕەوت.
Con dolcezza, Con suavità(I), With softness or sweetness(E) بە ناسكیی، بەشیرینی.
Con dolore(I), Mournfull(E) بە دڵگرانیی.
Con duolo(I), With an expression of grief(E) بە پەژارە دەربڕینەوە.
Con delicatezza(I), Wih sweetness(E) بە شـیرینیی.
Con elevazione(I), In a lofty manner(E) بە لووتبەرزیەوە.
Con energia(I), Energetically(E) بە وزەوە.
Con entusiasmo(I), With enthusiasm(E) بە گوڕ و جۆشەوە.
Con esaltazione(I), With exultation(E) بە هەلهەلەوە.
Con espressivo(I), With expression(E) بە گوزارەوە، بەهەسـتدەربڕینەوە.
Con facilità(I), With facility(E) بە ئاسـانكاریی.

Con fermezza(I), With firmness, With decisively(E) به پێداگرتنەوە، بەبڕیارەوە.

Con fiochezza(I), Hoarsely(E) به دەنگێکی زولاڵەوە.

Con forza(I), Vigorously(E) به توندیی.

Con freddezza(I), With coldness(E) به ساردیەوە.

Con frella(I), Hurrieddly(E) به هەڵەداوانیی.

Con fuoco(I) به گەرمیی.

Con furore(I), Furiously(E) به جۆش و تووڕەیەوە.

Con garbo(I), Gracefully(E) به شۆخوشەنگیەوە.

Con grazia(I) به خۆشیی و نیانیی.

Con gusto(I), With taste(E) به چێژەوە.

Con impeto(I), Impetuously(E) به هەڵەشەیی و سەرکێشانە.

Con intenso sentimento(I), With intense feeling(E) به پڕهەستەوە.

Con ira(I), With expression of anger(E) به تووڕەییەوە.

Con isdegno, Con sprezzo(I),With indignation(E) به سووکایەتیەوە.

Con l' arco(I), With the bow(E) به کەوان، به ئارشە.

Con la replica(I) به گەڕانەوە.

Con la voce(I), With voice(E) به دەنگەوە.

Con larghezza(I), Broadly(E) به فراوانیەوە{به هەناسەیەکی درێژ}.

Con leggerezza(I), With lightness, Airily(E) به سووکی، بەهەوای شان.

Con lenezza(I), Quiet manner(E) به ڕەوشێکی هێمن.

Con lentezza(I), Slowly(E) به خاویی.

Con maestà(I),With majesty(E) به شکۆیەوە.

Con mano destra(I), With the right hand(E) به دەستەڕاست.

Con mano sinistra(I), With left hand(E) به دەستە چەپ.

Con molto passione(I), Very Passionately((E) زۆر به سۆز{ئازار دەربڕینەوە}.

Con molto(I); With quick motion(E) زۆر به خێرا.

Connecting note(E) نۆتەی بەستوو، ئەو نۆتەیەی کۆردەکان دەبەستێت بەیەکەوە.

Con Passione(I), Play with emotion(E) به ژەنینێکی بەسۆزەوە.

Con paura(I), With timidness(E) به نامەردیەوە{ترسنۆکییەوە}.

Con precisione(I), With precision(E) به خۆپابەندییەوە{وەك کەسێکی ئایین توندڕەو}.

Con prestezza, Con rapidità(I), With rapidity(E) به خێرایەوە.

Con spirito(I) به گیانێکی بزێویەوە.

Con serietà(I), Seriously(E) به بایەخەوە، بەگرنگیەوە.

Con semplicità(I), With simplicity(E) به ئاسانیەوە.

Con sensibilità, Con sentimento(I), With feeling(E) به هەستەوە.

Con solennità(I), With solemnity(E) به پیرۆزیەوە، به ڕەزینیەوە.

Con sordini, Con sordino(I), With mute(E) به کپی، بەدانانی پێکپە *mute*.

بۆ نموونە بۆ کپکردنی پیانۆ پایدەری نەرم *Soft pedal* بەکاردێت، بۆ کپکردنی ئامێرەژێدارەکانی وەك کەمانچە پێکپەکە لەسەر پرد *Bridge* ـەکەی گیردەکرێت، لە ئامێرە براسەکاندا *Brass instruments* پێکپەکە دەخرێتە ناو دەمەی بڵندگۆکەیەوە.

Con stupore(I), With astonishment(E) به سەرسامییەوە.

Con tinto(I), With various shade of expression(E) پڕ لە هەموو جۆرە هەستێك.

Con tenerzza(I), With tenderness(E) به خۆشیی و دڵۆڤانییەوە.

Con tristato(I) به پەست و خەمگینیی.
Con tristezza(I), Saddly(E) بە دڵتەنگیی.
Con tutta forza(I) بە هەموو بڕستەوە.
Con una puna di stizza(I), With a vexation(E) بە شپرزەوە.
Con un voce un po' nasale(I), بە دەنگێکی لووت شۆڕییەوە
With a nasal sounding voice(E)
Con veemenza(I), With vehemently(E) بە توندیی.
Con voce di paura(I), In a fearful voice(E) بە ترسەدەنگەوە.
Con voce di pianto(I), In a whisper(E) بە چرپەوە.
Con voce fioca(I), In a faint voice(E) بە دەنگێکی دڵەڕاوکێوە.
Con voce natural(I), In a natural voice(E) بە دەنگێکی سروشتییەوە.
Con voce selvaggia(I), In a frantic voice(E) بە دەنگێکی زۆر بەجۆشەوە.
Con voce soffocata(I), In a suppressed voice(E) بە دەنگێکی زۆر پەستەوە.
Con velocità(I), With velocity(E) بە خێراییەوە.
Con voce cupa(I), With intense tone(E) بە تۆن گرژییەوە.
Con vulsivo(I) بەپەکدادراو.
Concento(I), Concentus(L) کۆنسێنتوس، هارمۆنیی، کۆنکۆرد، بەشێکە لە سرووده نزایەکی گریگۆریی کە لە کڵێسەی کاثۆلیکدا بە کۆرس ئەنجامدەدرێت.

Concert(F), Konzert(G) کۆنسێرت، *Cto.*کورتکراوەیەتی لە وشەی

کۆنسێرتار *Concertare*ی لاتینییەوە هاتووە پاشان بۆتە کۆنسێرتۆConcerto ی ئیتالیایی کە بەمانای پێکەوەبەجێهنان دێت یاخود ئەرکبەجێهێنانی سرۆتێکی هەوەروەزی کڵێسەیی پڕ تەوس و پەرۆش کە لە چەند سروودێکی بە کۆمەڵدا ڕەنگدەدەنەوە. لە دواییدا وەك زاراوەیەکی نێونەتەوەیی پەیبردنێکی هاوچەرخانە *Modern sense*ی پێبەخشرا بووە *Concert* کە بریتییە لە چەلاندنی کۆمەڵە دەنگئاوازێکی کڵێسەیی لە شێوەی مادریگالیەکان *Madrigals*. هەر وەك زاراوەیەکی ئاینیی و مۆزیکی، دوو کەشیشی مۆزیکزان بەناوی گابریێلیس *Gabrielis (1587)* و بانچیێری *Banchieri (1595)* و ڤیادانا *Viadana (1602)* لە چەند ئاوازێکی کڵێسەییدا بەناوی مۆتێت *motet*بە شێوەی کۆراڵ *Choir* لەگەڵ ئامێری ئۆرگن *Organ*دا بەناوی کۆنسێرتی ئاینیی *Concerti sacri* یاخود *Concerti ecclesiastici* کەوتە سەر زاری بیسەران. بەڵام لە سەرەتای سەدەی18/مەوە بەرەبەرە لە چێوەی کڵێسەدا دەربازبوو و لە کۆشکی پاشایان و دیوانی خانەدان و بۆرەپیاواندا بەشێوەی ستران و مۆزیك بە چەند ئامێرێك کەوتەبەرچاو.

Concertant(F), Concertante(I) کۆنسێرت ئاسا، واتە لە شێوەی کۆنسێرت/دا.
کۆنسێرتۆیەك بۆ دوو سۆلۆژەن یاخود زیاتر ئەنجامبدرێت.
Concertata(I) کۆنسێرتاتا، بڕوانە/*Aria-8*.
Concerted music(E) کۆنسێرت مۆزیك، مۆزیکێك بە چەند دەنگێك یاخود ئامێرێك بە ئەنجامبدرێت وەك ژێدارە چوارقۆڵییەکان*String quartets*، پیانۆ پێنج قۆڵییەکان *Piano quintets*، فوودارە هەشت قۆڵییەکان *Wind octetes*....هتد.
Concertenart(G), Concerto style(E) لە چەشنی کۆنسێرتۆ.
Concert en plein-air(F), Open-air concert(E) کۆنسێرت لە کەش و هەوایەکی کراوەدا.
Concert Grant(E), Lagre grang piano(E) پیانۆفۆرتی لە گەورەترین قەواریدا.
Concertina(E) کۆنسێرتینا، ئامێرێکی بچووکە بە ئۆکۆردیۆن دەچێت بەڵام شێوەیەکی شەشلایی هەیە، سەرەتای دەرکەوتنی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی نزیك1829ز لە ئینگلتەرەدا.
Concertino(I) کۆنسێرتینۆ، کۆنسێرتی بچووك،
کۆنسێرتێك کە لە چەند ژمارەیەکی کەم لە مۆزیکژەنان پێکهاتبێت.

Concertmaster(E), Konzertmeister(G) یەکەم کەمانچەژەنی ئۆکێستـرا، ڕابەری ئۆرکێسـترا.
Concerto(E) گروپێکی مۆزیك پێکهاتوو لە چەند دەنگ و ئامێرێك،
بەئەنجامدانی پارچە مۆزیکێك کە سـۆلۆژەن بەهاویاریی ئامێرەکانیـتر بەشـێوەیەکی ئۆرکێسترالّی ڕۆڵی ژەنینی دەگێڕێت. داهێنانی ئەم شـێوەیە دەخرێتە پاڵ مۆزیکرانـی ئیتالیایـی جیوسـیپێ تۆرێللی *Giuseppe torelli* کە لە سـاڵی 1708زدا مردووە.

Concerto da camera(I), Chamber concerto(E) کۆنسـێرتۆی هەیوان.
وشـەی کامێرا *Camera*...بەمانای ژوور یاخود هەیوان دێت، دەسـپێکی ئەم چەشنە هونەرەیش دەگەڕێتەوە بۆ سـەرەتاکانی سـەتەی/19ز ئەویش بە وەدەرکەوتنی گروپی بچووك لە نەواسازان و پێشـکەشـکردنی کاری مۆزیکیان لە هەیوانـی خانەدان و بۆرەپیاواندا.

Concerto da chiessa(I), Church cencerto(E) کۆنسـێرتۆی کڵێسـەیی.

Concerto doppio(I) کۆنسـێرتۆی دوو ئامێرژەن بە هاویاری ئۆرکێسترا.

Concerto grosso(I) کۆنسـێرتۆی گەورە، شـێوەیەکی ئۆرکێسـترالّییە کە بەتایبەتیی لە سـەتەکانی/17ز و 18زدا باوی هەبووە، پێکهاتـووە لە گروپێکـی بچووك لە ژەنیاران کە پێیدەوترێت کۆنسـێرتینۆ *Concertino* و ئەوانیتر لە مۆزیکژەنانی ئۆرکێستراکە بە پراوپڕ هاویاری ئەو گروپە دەکەن پێیدەوترێت ڕیپیێنۆ {بڕوانە/*Ripieno*}.

Concerto for orchestra(E) کۆنسێرتۆی ئۆرکێسترا، کارێکی سیمفۆنی گەورە کە سۆلۆژەنان ڕۆڵی تێدابگێڕن.

Concert overture(E) بەرایـی کۆنسـێرت، بەرکۆنسێرت کە لە هەگبەی ڕۆمانتیکدا باوبووە.

Concert pitch(E) کۆککردنی ئامێرەکانـی ئۆرکێسـترا
لەسـەر تۆنـــی/*A* بە فریکوێنسـی 440Hz لە پلەگەرمـی 68 فەرهەنهایت/دا.

Concert de salle(F), Concert hall(E) بڕوانە/*Concerto da camera* .

Concervaturium(L), Conservatory(E) کۆنسـێرڤاتوریەم، ئامۆژگای باڵای مۆزیکـخوێندن.
Conservatori(I), Conservatoire(F)

Conclusion feminine(E) ئاکامی مێیینانە، واتە کۆتایی میلۆدییەك بەچەشنێکی ناسکونەرمونیان.

Conclusion masculine(E) ئاکامی نێرانە، واتە کۆتایی میلۆدییەك بەچەشنێکی زبر و بەهێز.

Leezie Lindsay(Scottish melody)

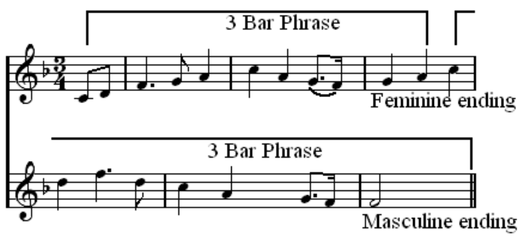

Concitato(I) پەشـێو.

Concitamento(I) پەشـێوانە.

Concitazione(I), Agitation(E) پەشـێوی.

Concrete Music(E), Musique concréte(F) کۆنکرێت مۆزیك.
چەشـنە مۆزیکێکـی داهێنراوە لەلایەن پییێر شـاوفەر *Piere Schaeffer* سـاڵی1950ز کە دەنگی جیهانـی سروشـتیی وەك ڕەشـەبا و باوبۆران و هەراوهوریا و دەنگی ناوبازاڕ و گیانلەبەران و ئامڕازە ئەلەکترۆنیەکان و...هتد تیادا دەبیسـترێت.

Conducting(E) ڕێبەرێتی ئۆرکێسترا. سروشتی ڕێبەرێتیی... بە پەیوەندییەکی ڕۆحـی گشـتیی دادەنرێت لەنێومەیدانی هونەری مۆزیکدا کە هەستونەستێکی کاریگەر فرەلایەن لە گوزارە دەربڕینی تێدا بەدیدەکرێت. جڵەوگیریی ئەم گوزارە دەربڕینەیش کە لەلایەن ڕێبەرە *Conductor* وە بەئەنجامدەدرێت لە بەرهەمێکی ئۆرکێسـترالّیی و کۆڕاڵ/دا بەدیدەکرێت.

Conductor(E) رابەری ئۆرکێسترا، ئەو کەسەیە کە جڵەوی ئەندامانی مۆزیکژەنان و کۆراڵچران
لە ئۆرکێسترادا دەگرێت. جڵەوگرتنی کێشی مۆزیك لەلایەن
رابەرەوە، ئاژ {شووڵ}ێك *Stick* دەگرێت بە دەستی راستی/یەوە
لەسەر بەزمی ئەو بەرهەمەمۆزیکە نووسراوەی*Score* کە لەبەردەمیدایە
دەستی دەجووڵێنێت و فەرمان بە مۆزیکژەنان دەدات کە نزیکایەتیەکی
رۆحی لەگەڵدا سازبکەن بۆ ئەنجامدانی ئەو کارەهونەریە.

Conjoint degrees(E) پلە پێکەوەبەستەکان، دوو نۆتەی یەکسەر بەدوایەك لە سکێڵێکدا.
Conjugate(E) هاوگرتە{هاوبەش}، لە دیمانەی تۆن *Tuning theory*یدا، هاوبەشی
سیانی *Triad*...هەر سیانیی و زاڵی تەواو *Dominant complement*ی نێوەندێکیش *Mediant*
جێی نێوەند دەگرێتەوە. واتە بۆ نموونە: هاوگرتەی مێجەری سیانیی بەرێژەی 3/2 5/4 1/1... ماینەری
سیانییە بەرێژەی 3/2 6/5 1/1 کە تیایدا 6/5 بریتییە لە 3/2ی تەواوکەری 5/6.
Conjunct(E) کۆبەستە، دوو تێتراکۆرد لە تۆنێکی لاوەکیدا *External tone* هاوبەشبن.
ئەم جۆرە هاوبەشییە لە سکێڵ و دەسگاکاندا دەبینرێن.
Conjunct succession(E) زنجیرە نۆتەیەکی پێکبەستەی بەدوای یەك.
Conjunct tetrachords(E) پێکبەستە تێتراکۆرد، بەستنی تێتراکۆردێك بە تێتراکۆردێکی نزمتر.
Conjunct movement جووڵەپێکبەست. پێشبەرییەکی میلۆدیانەیە *Progressing melodically*
بە میانە دووەمەکان *Second intervals*. پێچەوانەکەی جووڵەی ناپێکبەستە *Disjunct movement*،
بڕوانە/*Disjunct movement*.

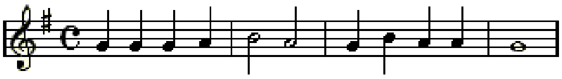

Connecting note(E) نۆتەی پەیوەند.
Conque(F), Shell trupmet(E) ترومپێتی پێچەك کە دەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی چاخی بەردین.
Consecutive chords(E) کۆردە بەدوایەکەکان.
Consecutive fifths(E) پێنجەمە بەدوایەکەکان.
Consecutive interval(E) میانەی بەدوایەك.
Consecutive octaves(E) ئۆکتاڤە بەدوایەکەکان.
Conserver(F), Preserve(E) ڕاگرتن، هێشتنەوە.
Conservant le rhythme(F), Preserving rhythm(E) ڕاگرتنی ڕەزم.
Consolate(I) دڵدانەوە.
Consonance, Concord(E), Conconanza(I) دەنگی هاوساز، کۆنکۆرد.

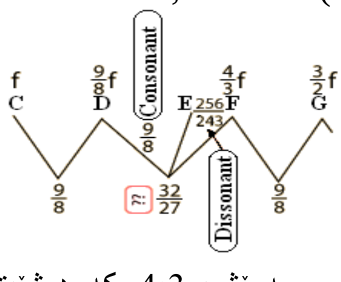

بە دوو تۆن دەوترێت کۆنسونەنت *Consonant* ئەگەر پێکەوەبوونیان
بە هاوساز و هۆگر بێت بەگوێ، دیسسۆنەنت *Dissonant*یش
{واتە ناهاوساز} ئەگەر ناساز و ناهۆگربێت، ئاسانترین
ڕێگە بۆ پێوانەی بڕی دوو تۆن کە پێیبوترێت کۆنسۆنەنت
پەیوەندییەکی فریکوێنسیانەیە{ئەو دوو تۆنەیە}بە ڕێژە ژمێرکارییەکی
ورد. هەر ئەو ڕێژەیەیش میانە مۆزیکیەکان دیاریدەکان.
بۆ نموونە:- ئۆکتاڤ بەرێژەی 2:1، پێنجەم بەرێژەی 3:2 و چوارەم بەرێژەی4:3 کە دەشێت پێیانبوترێت مۆزیك میانە هاوسازەکان. سێیەمی پیتاگۆرسی کە ڕێژەی یەکسانە بە 81/64 دادەنرێت بە میانەیەکی ناهاوساز *Dissonant*. بڕوانە/*Harmony*. بەڵام لە سکێڵێکی پێنج تۆنیدا، نیوەتۆنێکی وەك میانەی می/*E* بۆ فا/*E-F* کە ڕێژەکەی دەکاتە 256/243 بە دوو تۆنی ناهاوساز *Dissonant* دادەنرێت.
بڕوانە/*Harmony*.
Consonance imperfect(E) هاوسازی نادروست،
لە میانەکانی سێیەم و شەشەمی مێجەر یاخود ماینەردا دەردەکەوێت.

Consonance perfect(E) هاوســازیی دروســت.
لە میانەکانی چوارەم و پێنجەم و هەشــتەمی مێجەر یاخود ماینەردا دەردەکەوێت.
Consonant, Notes harminising together(E) هاوساز، دوو نۆتەی پێکەوە هارمۆنکراو.
Consonare(I) دوو تۆنی هاوســاز.
Consort(E) کۆنســۆرت، وشەیەکی کۆنی ئینگلیزییە بۆ کۆنسێرتێکی تەواو لە یەکجۆر ئامێر.
Conte(F), Tale(E), Märchen(G) دیرۆك، داســتان.
Contemplativo(I) بە تێرامانەوە.
Contemplazione(I) تێرامان.
Contemporary(E), Contemporian(F) هاوچەرخ.
Continuando, Continuato(I), Continuing(E) بەردەوامیی.
Continua(I), Continue(E) بـێبڕینەوە.
Continance(I) درێژەپێدان.
Continuate(I) بە درێژەپێدان.
Continuato(I) بەردەوامدار.
Continus(I) بێوەستان، بەردەوام.
Contra(I), Opposite(E) هەمبەر، بەرابەر کە دەکرێت یەك ئۆکتاڤ نزمتر بێت.
Contralto(I), Alto voice(E) کۆنترائاڵتۆ زاراوەیەکە بەرزترین دەنگی پیاو و نزمترین دەنگی ژن و کوڕی هەرزەکار. هەر هەمان دەنگ پێشیدەوترێت ئاڵتۆ یاخود کۆنتەر تینۆر *Counter-tenor*. مەودای کۆنتراڵتۆ/ی مێیینە دەکەوێتە یەك ئۆکتاڤ سەرووتر لە یەك ئۆکتاڤ لەژێر پلەتۆنی می/Eی نزم لە کلیلی تریبڵ/دا. بڕوانە/*Treble clef*
Contrabass, Double bass(E), Contrabasso(I), Contrebass(F), Kontrabass(G) کۆنتراباس،
گەورەترین مۆزیك ئامێری ژێدارە کە لە چوار *E1-A1-D-G* یاخود پێنج ژێ پێکهاتووە. بۆ یەکەمجار لە دوای ساڵەکانی 1700ز/وە بە ســێ ژێ هێنرایە نێو ئۆرکێستراوە.
Contrabass flute(E) کۆنتراباس فلووت کە دوو ئۆکتاڤە{ژێر کۆنسێرت فلووتی ئاسایی}.
Contra bassist, Double bass player(E) ژەنیاری کۆنتراباس،کۆنتراباسژەن.
Contra bassoon, Double bassoon(E), Contrebasson(F), Contrafagotto(I), Kontrafagott(G) کۆنتراباســوون.
ئامێرێکی لوولە فووپیاکەری چوارپێچ پێدراوە، ئۆکتاڤێك لە باســوون*Bassoon*نزمترە.
Contrabassonist(E) ژەنیاری کۆنتراباســوون، کۆنتراباســوونـژەن.
Contrabass trombone, Octave-posaun, Double-bass trombone(E), Contra posaune(G) کۆنتراپۆســاون.
کۆنتراباس ترۆمبۆن، ئامێرێکی مۆدێرنە، یەك ئۆکتاڤ لە تینۆر ترۆمبۆن نزمترە، بەزۆری بۆ ئۆکتاڤی گەورە و کۆنترائۆکتاڤ بەکاردێت.
Contrabass tuba(E) کۆنتراباس تووبا، لەسەر دوو دەنگەوار دروستکراوە کە بریتیین لە پەردەی دۆ/*C* و ســی بیمۆڵ/B^b. دوو شــێوەیشــی هەیە یەکێکیان شــێوەی ئاســایی کە هەر پێیدەوترێت تووبا *Tuba form*، ئەیتریان پێچاوپێچ شـێوە *Spiral form* کە هێلیکۆنـس *Helicons* یـشی پێدەوترێت.
Contraltino(I), High, Light tenor voice(E) بەرز، دەنگی تینۆری سووك.
Contrapoint(E),Contarpunctus(L), Contrapunto(I), Contrepoint(F) کۆنتراپۆنت.
وشــەیەکی لێکدراوی وەرگیراوە لە زوانی لاتینییەوە کە پێکهاتووە لە *Contra* واتە بەرابەر و پنت *Punctus* واتە خاڵ:پنت، چەمکی وشە لێکدراوەکە- پنت بەرامبەرێن - دەبەخشێت.

واتە دانانێکی تەکنیکانەی میلۆدیەك یاخود زیاتر و بەستنی بە یەکێکی ترەوە بەپێی ئەو ڕێسایانەی بۆی داڕێژراوە. بنەڕەتی ئەو دانانەیش بریتییە لە نۆتە *note* بەرابەر *Opposite* نۆتە*Note*، یاخود میلۆدیەك بەرابەر میلۆدیەکی هەڵگێراو *Invertible*.
چەشــنە مۆزیکێکی زۆر کۆنــی پۆلیفۆنــی*Polyphoni*یشە و پەیوەندیەکی ڕاستەوخۆیشی هەیە بە کانتۆس فێرمۆس*Cantus fermus*/ەوە چونکە ڕەوشی سروودەکانی لەسەر ڕێســاکانی کۆنتراپونتە.

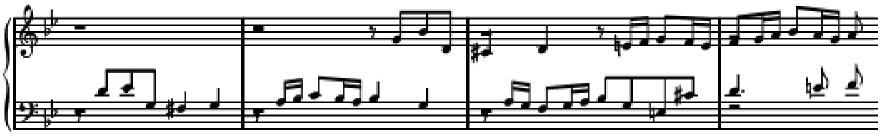

چەند جۆرێکیش لە کۆنتراپونت هەیە کە بریتیین لە:-

- کۆنتراپونتی دوو دەنگیی کە پێکهاتووە لە:-

1. نۆتەیەکی تەواو *Semibreve* بەرابەر نۆتەیەکی تەواو بەشێوەیەکی تەریبی.
2. دوو نیوەنۆتە *Half-note* بەرابەر نۆتەیەکی تەواو*Whole-note*.
3. چوار چارەکەنۆتە *Quartet notes*بەرابەر نۆتەیەکی تەواو.

- کۆنتراپونتی سێ دەنگی کە پێکهاتووە لە:-

1. نۆتەیەکی تەواو *Semibreve* بەرابەر نۆتەیەکی تەواو.
2. دوو نیوەنۆتە *Half-note* بەرابەر نۆتەیەکی تەواو.
3. چوار چارەکەنۆتە *Quartet notes*بەرابەر نۆتەیەکی تەواو.
4. کۆنتراپونتی سینکۆپکراو *Syncopated counterpoint*...دووەم نیوەنۆتەی یەك باڕ*Bar* بەستراو بە یەکەم نیوەنۆتەی باڕی دوای بەرابەر بە نۆتەیەکی تەواو لەسەر یەکەم بەشی هەر باڕێك.
5. کۆنتراپونتی ڕازاوە *Florid counterpoint*...تێکەڵێکە لە سێ بەش.

ئەمانەیش چەند جۆرێکی ترن لە کۆنتراپونت:-

- جووت کۆنتراپونت ، واتە دوو بەشی پێچەوانە بۆ یەکتر.*Double counterpoint(E)*
- هەڵگەڕاوە کۆنتراپونت.*Invertible counterpoint(E)*واتە گۆڕینەوەی دەنگی سەرەوە و خوارەوە لەگەڵ یەکتردا بۆ زیاتر خۆشکردنی کاریگەرێتی.
- سیانە کۆنتراپونت. واتە سێ بەشــی بەرابەر*Triple Counterpoint(E)*بۆ یەکتر کە دەشێت بۆ پێنج جێ *Position*ی بەرابەر و بە هەموویشی شەش جێ پێکبهێنێت.
- چوارە کۆنتراپونت *Quadruple counterpoint(E)* کە دەشێت بۆ بیســتوچوار-*Twenty four possible* جێ{پۆزە}*Position*.
- پێنجە کۆنتراپونت *Quintuple counterpoint(E))* کە دەشێت بۆ سەدوبیست *One hundred and twenty* جێ{پۆزە}*Position*.

Cotra octave(E) کۆنترائۆکتاڤ کە مەودای دەکەوێتە لەنێوان تۆنی/C^1تاکو تۆنی/C^2.
Contrapuntist(E) کۆنتراپونتـنووس، ئەو مۆزیکزانەی لە توانایدایە کۆنتراپونت بنووسێت.
Contrapunto colorato(I) Florid countrapoint(E) گوڵینە کۆنتراپونت.
Contrary motion(E) جووڵەی دژوار، جووڵەی دوو دەنگ بە ئاڕاستەی دژوار.
Contrat tempo(I), Against beat, Syncopation, After beat(E) دژە تێمپۆ، ســینکۆپێن، پاش لێدان.
Contra-Violin(E) کۆنتراڤیۆلین، ئامێرێکی کەمێك لە کەمانچەی ئاســایی گەورەترە، نزیکەی ســاڵی 1930ز لەلایەن هێربرد نیوبۆڵد *Herbert Newbold*ی ئایسلاند/ییەوە داهێنرا. لە ئۆرکێسترادا لە ڕیزی ڤیۆلا/ دایە.

Contra-violino(E) کۆنترافیۆلینۆ،
ئامێرێکی داهێنراوە لەلایەن ڤالێنتینۆ دی زۆرزی *Valentino de zorzi* (1837-1916)، ئامێرێکی گەورەیە کە یەك ئۆکتاڤ لە کەمانچە نزمترە و وەك ئامێری چێللۆ دەژەنرێت.
Coperti(I), Covered(E) پۆشیویی، بێدەنگی، کپکردنی تەپڵەکان بە پارچە کوتاڵێك.
Copla(S) کۆپلە، جۆرە هەڵبەستێکی میللی ئیسپانیاییە لەگەڵ سترانداو بە سەروبەندێکی کورت.
Copreto(I), Covered(E) پێکپەی ئامێرە تەپڵەکان *Drums* بەهۆی پارچە کوتاڵێکەوە.
Coppel(G), Copula(I), Copule(F), Coupler(E) پەیوەست، بەستنی
ئۆکتاڤێکی نزم یاخود ئۆکتاڤێکی باڵاتر کە کاریگەرییان بەیەکتریەوە هەبێت لە ژەنیندا، بۆ نموونە بەستنی *Sub-Octave* و *Super-Octave*.
Cor(F), Cornet(F), Corno(I), French horn(E), Horn(G) *Cor*. کۆرنۆ، هۆڕن، بووق کە کورتکراوەکەیەتی، ناسراو بە بووقی فەڕەنسایی کە لە شێوەی شاخی گیانلەبەران سەردەمانێکی زوو بۆ ڕاوشکار بەکاردەهێنرا بەڵام پاش دەسکاری و چاککاری ئێستا بۆتە ئامێرێکی وا مۆدێرن کە لە ئۆرکێسترادا بژەنرێت.
Corale, Coralo(I), Plain Chant(E) سروودی سادەی بێ هاویار لە ئامێری مۆزیك کە لە کڵێسە ڕۆمان ـ کاثۆلیکەکاندا دەسرووددێنرێت.
Cor anglais(F), Corno ingelese(I), English horn(E), Englisches horn(G) هۆڕنی ئینگلیزی، ئۆبوا ئاڵتۆ کە بە شەش تۆن لە ئۆبوا *Oboe*ی ئاسایی نزمترە.
Coranto, Corrente(I), Courante(F) کۆرانتۆ،
سەمایەکی ئاوروپایی ڕەشبەڵەکییە کە بە شێوەی ئەڵقە سەرە پەنجەی یەکتر دەگیرێت. بەزمە فەڕەنساییەکەی کە لەسەر کێشی 6/4 دەگەڕێتەوە بۆ سەرەتاکانی سەتەی/16ز و لەسەردەمی شا لویسی/14ز دا زۆر باو بووە. بەزمە ئیتالیاییەکەی لەسەر کێشی 3/8 و 3/4.
Cor á pistons(F) هۆڕنی فەڕەنسایی، بڕوانە/ *Cornet*.
Corda(I), Corde(F,I), String(E) ژێ، سیم، تار، تاڵ، تەل، دەمار.
Cor des Alpes(F) هۆڕنی شوان نشینانی زنجیرە چیاکانی ئاڵپ *Alpe* لە ئاوروپا.
Cor de basset, Basset horn, Clarinette basse(F), Bass clarinet(E) باس کلاڕنێت.
Cor de chasse(F), Hunting horn(E), Trompe(F) بووقی ڕاوشکار لە شێوەیەکی ساکاریدا.
Corista, Diapason(I,F), Pitch fork(E), Stimmgabel(G) دیاپازۆن، پێکۆك، وشەیەکی هەڵێنجراوی زۆر کۆنی یۆنانییە، مۆزیکژەنان و هۆزاننوسان ئەم وشەیان لە زۆر بواری هەستدەربڕینیاندا بەڕوونی و ناڕوونی بەکارهێناوە، لەبەرئەوە بەلایەنەوە زۆر ئەستەم بووە پێناسەیەکی تەواوی پێبدەن. ئەوەی کە ڕۆژگاری ئێستا مۆزیکژەنان گوزارەی لێدەکەن ئەوەیە کە مانای بە هەموویەوەڕا *Through All* بگەیەنێت. واتە پێوانەی ئەو پەیبردنە هونەریە کە نۆتە و ژێیەکان بگرێتەوە. شێوەی ئەم گوزارە دەربڕینە لە ئامڕازێکی شێوە/Uدا پێشاندەدرێت بۆ پێکۆك کردنی دەنگەسەرەکیەکانی مۆزیك، دانانی پلەدەنگی لاLaیش وەك یاخود پێوەرێك بۆ ئەوانیتر بە فریکوێنسی *Frequency*ی 440Hz لە پلەگەرمای$15^{o}C$ یاخود پلەگەرمای59F(فەهەرێنهایت)بە بڕیاری ئاکادیمیای فەڕەنسایی ساڵی1859ز کە بەم مەرجانە پێیدەوترێت پێکۆکی ئاسایی *Diapason normal*. دەنگی لا/*La*یش بۆیە دانراوە لەبەرئەوەی کە لە ڕووی فیزیکیەوە لەو بوارە ئۆکتاڤەدا لە هەموو دەنگەکانیتر بۆ بیستن خۆشتر و بەچێژترە. بڕوانە/*Diapazon*.
Cor mixte(F), Corno alto, Corno basso(F) هۆڕنی تێکەڵەدەنگ، کۆڕنۆ ئاڵتۆ، کۆڕنۆ باس، بووقێکی سەردەمانی دێرینی ئاڵمانیاییە کە تایبەتە بە دەنگەواری بەرز و نزم. لە سەرەتای سەتەی/19ز لەلایەن ژەنیارێکی فەڕەنساییەوە بەناوی دوڤێرنۆی *Duvernoy* خاسکاری تیاداکرا.

Cornamusa(I) Cornamuse(G) کۆڕناموسە، ئامێرێکی هەواییە بە مەشکەنای *Bagpipe* دەچێت.
دەنگێکی خۆشی نزمی بە چەند قەوارەیەك هەیە وەك لەم خشتەیەدا:-

دەنگەوارەکان Size	نزمترین نۆتە Lowest Note
Soprano	c[1]
alto	g[1],f[1]
tenor	c
Bass	F
Great Bass	C

Cornet(F), Cornetta(I), Small horn, Post horn(E) کۆڕنێت، بووقی بەرید، گچکەهۆڕن.
Cornettino(I), Small cornet(E) کۆڕنێتی بچووك.
Cornetto(I), Crooked horn(E) بووقی چەماوە{کۆلاپی}.
Corno da caccia(I) بڕوانە/ *Cor de chasse*.
Cornone,Corno torto(I), Great cornett(E) کەتەهۆڕن، هۆڕنــی گەورە.
Corno pieno(I), Full Chorus(E) کۆرسی تەواو لە هەموو دەنگەوارەکان.
Coro(I), Choir,Chorus,Great chorus(E) کۆڕۆ، کۆرس.
Coro spezzato(I) کۆرسی بچووك، دابەشــکردنی ســترانخوانان بۆ گرووپی بچووکتر.
Corona, Fermata(I), Couronne(F), Fermate(G), Pause(E) تاج، کڵاوە،
هیمای هێوربوونەوەی ڕەزم بەرەو کۆتایی و پشوو. بڕوانە/*Fermata*.
Cor simple(F), Natural horn(E) هۆڕنــی ســادە.
Corrido(I) جۆرە باللاد *Ballad*ێکی فۆڵکلۆری مۆزیکــئاوێزە.
Corta, Corto(I), Short(E) کورتە.
Cortamente(I), Shortly(E) بەکورتیی.
Cortége(F), Proccession(E) کەژاوە، کوردۆس.
Coryphaeus(L), Coryphée(F), Leader of dramatic chorus(E) ڕابەری کۆرسی دراما.
Cosaque(F), Cossack dance(E) ســەمای کازاك ی{کازاچۆ}/ ســەر بە ناوچەی کەزاخســتانە
لەسەر کێشــی 2/4 *With two in a measure*.
Constretto(I), Forced, Constrained(E) زۆرلێکراو، فشارکراو.
Cotillion(E), Cotillon(F) جۆرە ســەمایەکی دوو کەســی ســەردەمانی ســەتەی/19م.
Cottage piano, Small Upright pianoforte(E) پیانۆفۆرتی وەســتاو.
Coulé(F), Slur(E) بڕوانە/*Legato*، ئۆڕنامێنت *Ornament*ێك کە بریتیی بێت لە دوو نۆتەی
هەڵبەزیو *Ascending notes* یاخود دابەزیو *Descending notes* بۆ پێکهێنانی ئاپۆچیاتورایەکی
دەبڵ *Double* یاخود ســێتایی *Triple*.
Coulisse(F), Slide trumpet(E) دەنگخزان،
دەنگ خزاندن *Tuning-slide* لە ئامێرە فووپیاکەرەکاندا بەتایبەتیی لە ئامێری ترومپێت.
Couac(F), Quack, Squack(E) کواك، واقەواق، دەنگی نەشازی ئامێری کلاڕنێت
کە فووی پیادا دەکرێت دەنگێکی وەك قیرەی باڵندەی قاز و مــراوی لێوەدەردەچێت.
Couched harp, Spinet(E) هارپی بچووك کە کارپێکردنی
دەگەڕێتەوە بۆ ســەردەمانی دواسەتەی/17ز.
Count(E), Compter(F) ژماردنی لێدان لە کێشێکدا.
Counter exposition(E) دووەمین بەش لە فیوگە *Fugue*.
Coup d’ archet(F) کەوانژەن، لێدانی کەوان بەســەر ژێی/دا.

Countersubject, Counter theme(E) کۆنتەرسـوژە،
دووەم بابەتی فیوگە *Fugue* کە بەرسـڤ *Answer* بەرابەرەکەیەتی.
Courrone(F), Pause(E) وچان، پاوس.
Coup d' archet(F), Bow-stroke(E) لێدانی کەوان بەسەر ژێی/دا.
Couple flute(E) چووت فلووت.
Crécelle(F), Knarre(G), Rattle(E) خڕەسیللا، خشخشە، خڕنگە، ئامێرێکی ڕەزمییە.
Credo(L), Belief(E) کرێدۆ، باوەڕ، سـێیەم سـروودە لەو شـەش کۆنوێژ *mass*ەی کە لە کلێسەی ڕۆمان ـ کاثۆلیکدا بەجێدەهێنرێت. بڕوانە/*Cycle*
Crescendo(I), increasing(E) ,Wachsend(G) کڕیشـێندۆ، تۆن بردن بەرەو توندژەنین.
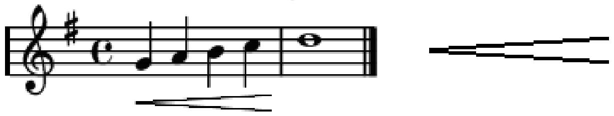
*Cresc.*کورتکراوەیەتی.
Crescendo a poco a poco(I) کڕیشـێندۆ بەرەو کەمکەمی.
Crescendo molto(I) کڕیشـێندۆ بەرەو دەنگ بەرزبوونەوە.
Crescendo pedal(I) پایدەری دەنگبەرزکردنەوە لە ئامێری ئۆرگن و پیانۆ.
Crescendo poco(I) کڕیشـێندۆ بەرەو کەمی.
Crescendo sempre(I) هەمیشە کڕیشـێند، واتە بەردەوامبوون لەسەر کریشـێندۆ.
Crescendo sino al fine(I) کڕیشـێندۆ تا کۆتایی.
Cretique(F), Critic(E) کریتیك، ڕەزمی پێنج تایی، کێشی5/4.
Croche(F), Quaver(E), Croma(I), Achtel(G) .*Whole-note* کڕۆش ، 1/8ی نۆتەی تەواو
Crochet, Quatrer note(E), Simiminima, Nera(I), Noire(F) 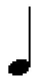 نوار، 1/4ی نۆتەی تەواو.
Croiser(F),To Cross(E) تێبپەڕێت.
Croisant(F), Crossing(E) تێپەڕین.
Croisé(F), Crossed(E) تێپەڕیو.
Croisant les mains(F), To cross hands(E) تێپەڕینی دەسـتان.
Crook, Shank(E) تڕومپێتی لوولەچەمیو{کۆلاپ}کە لە دارڕشـتەی براس*Brass* دروسـتکراوە.
Cross-flute(E) فلووتی لاوەکی، کە بەلادا فووی پیادادەکرێت.
Croon(E) کڕوون، نەرمە ستران بە دەنگێکی نزم{وەك زەمزەمەکردن}.
Crotal(E) کڕوتاڵ، کۆنترین جۆری زەنگە.
Crotales(E,F), Cortali(I) چەقچەقە، ئامێرێکی ڕەزمیە لە شـێوەی کەسـتانێت.
زۆر جۆری بە چەند دەنگەوارێکی جیاواز هەیە بەڵام بەتێکڕا مەودای دەنگەوارییان لەنێوان C^6/ بۆ C^8{دۆ/ی ناوەڕاست بریتییە لەC^4}.
Crotalum(Gr) کڕۆتالوم، کۆنترین ئامێری کەستانەی یۆنانی/ڕۆمانییە کە لە تەختە، ئێسك و بڕونز...دورستدەکرا، بەتایبەتیی لە سـەمادا بەکاردەهێنرا.
Crochet rest(E) 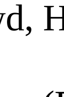 یاخود وچانە نوار کە یەکسـانە بە1/4ی پەردەیەك.
Crowder, Crwth,Crowd, Hrotta Crouth, Crowth, Cruit(E) کڕاودەر، ئامێرێکی دێرینی هەرێمی وێڵز/بەریتانیایە لە شێوەی کەمانچە.
Crumhorn(E), Cromorne(F) کڕوم هۆڕن، جۆرە ئامێرێکی بووقی زۆر کۆنی فەڕەنسـآییە شـێوەیەکی چەماوەی هەیە کە لە سەردەمەکانی سـەتەی/15ز تاکو 17ز برەوی زۆر بووە.
C-Sharp keys(E) کلیلەکانی دۆ ـ دێز.
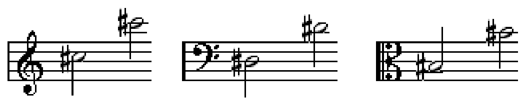

C-sharp major keys(E) کلیلەکانی دۆ دێز ـ مێجەر.

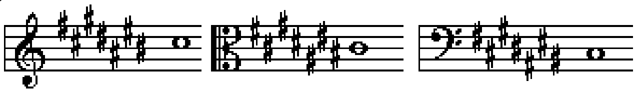

C-sharp major scale(E) سکێڵی دۆ ـ دێز.

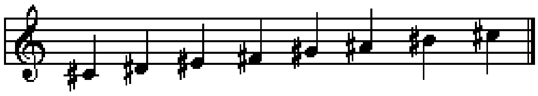

C-sharp minor keys(E) کلیلەکانی دۆ دێز ـماینەر.

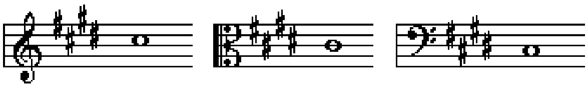

Cuadro flamenco(S) کوادرۆ فلامێنکۆ، گرووپێکی فلامێنکۆیە کە لە سەماکاران و سترانبێژان و گیتارژەنان پێکهاتووە.

Cue note(E) کیو نۆتە، دەخرێتە سەر بەشە جیا *Separate part* کانی پارچەمۆزیکێك یاخود سترانێك، پێشانیدەدات کە لە کوێدا ئەو بەشە دەستپێدەکات، دەشێت ئەم نۆتیلانەیش لە ناو بەشەکەدا یاخود لەسەروو سکێڵەکەدا دابنرێن.

Cuivre(F), Copper-Brass(E) براس، دارشتەیەکی مادەنی پێکهاتووە لە % 70مس و % 30 توتیا کە زۆر لەبارە بۆ ئامێرە فووپیاکەرەکان.

Cuivré(F), Coppery-Brassy(E) مسیی ـ براسیی، مەبەست ئامێرە فووپیاکەرەکانە کە لە ئۆرکێسترادا پێیاندەوترێن ئامێرە براسیەکان *Brass instruments*.

Cup, Mute(E) کەپ. ئامرازێکی دەنگکپکردنی ئامێرە براسەکانە پارچەیەکە بۆ داخستنی ئەو بەشەی کە دەمی لەسەر دادەنرێت بۆ فووپیاکردن کە پێیدەوترێت پارچەدەم *Muothpiece* لە سەرکەپامێرە براسەکاندا.

Cupo(I), Dark, Sombre, Morosely(E) تاریك، تار، بێهەوەس، مات.

Curtal(E), Dulzian(G) کورتاڵ، ئامێرێکی هەوایی شێوە قووچەك زورنایی سەردەمی هۆریزانە *Renaissance* کە مەودای دەنگەوارەکانی تاڕادەیەك بە ئامێری باسسوون دەچێت.

Curwen handsigns(E) کوروێن دەستەهیما، شێوەیەکە لە مۆزیك نۆتاندن کە لەلایەن مامۆستای وانەی مۆزیك جۆن کوروێن (1816-1880)*John Curwen* ـەوە پەرەپێدرا، ئەویش دانانی هیما بەدەست بۆ حەوت نۆتە سەرەکیەکە کە بەم شێوەیە ئاماژەی پێدەکرێت:ـ

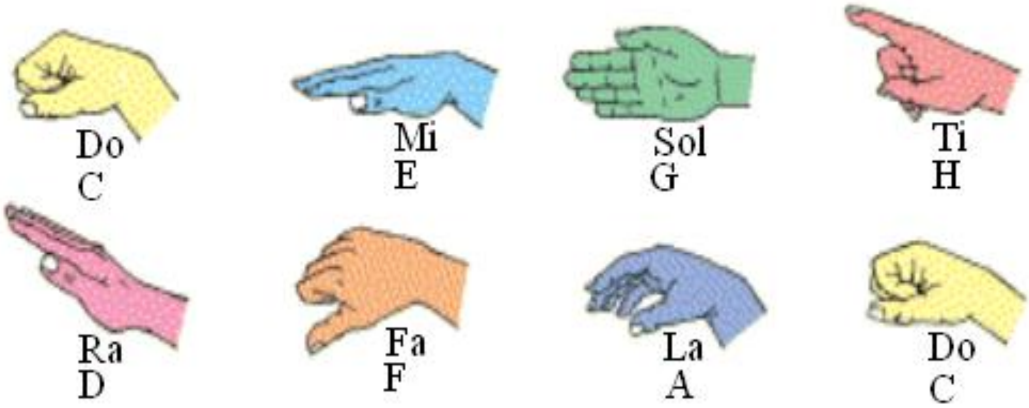

Custos(L) کوستۆس، هیمای سکێڵەکە لە کۆتایی هێڵاسۆکەدا *Staff* بە مۆنۆفۆنی *Monophonic*{دەنگێکی تاك}دەردەکەوێت. پێشی پەردە*Pitch*ی یەکەم نۆتەی هێڵی بەدوا *Following line* دەکەوێت کە دەبێتە یاریدەێك بۆ ژەنیار و سترانبێژ تاکو گۆڕینی لەکاتی جێبەجێکردنی کارێکدا بزانێت. ئەم هیمایە لە هێڵەکانی مۆزیك نۆتاندندا *Music notation* تا کۆتایی سەتەی16/ز کاریپێدەکرا. بەڵام لە مۆزیکی مۆدێرندا تاڕادەیەك ئاستنکراوە.

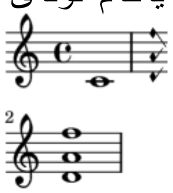

Cut-time(E), C-barré(E) — کاتبڕ، کێشی 2/2. ₵

Cycle(E, Cyklus(G) — چەرخە، ئەڵقە. مەبەست لەو شەش کۆنوێژ *mass*ەی کلێسەی ڕۆمان ـ کاثۆلیکە کە یەکبەدوایەکدا فراهەمدەکرێن و بریتیین لە:-

Kyrie, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus*, *Bendictus*, *Agnus dei*

چەند جووڵەیەك لە بازنەیەکدا. سترانی بازنە، بازنەیەك لە ئۆپێرا، کۆبەند.

Cycle des le quartes(F), Circle of descending fourths(E) — بازنەی دابەزیوە چوارەمەکان.

Cycle des le quintes(F), Circle of asceding fifths(E) — بازنەی هەڵبەزیوە پێنجەمەکان.

بڕوانە/*Circle of fifths*.

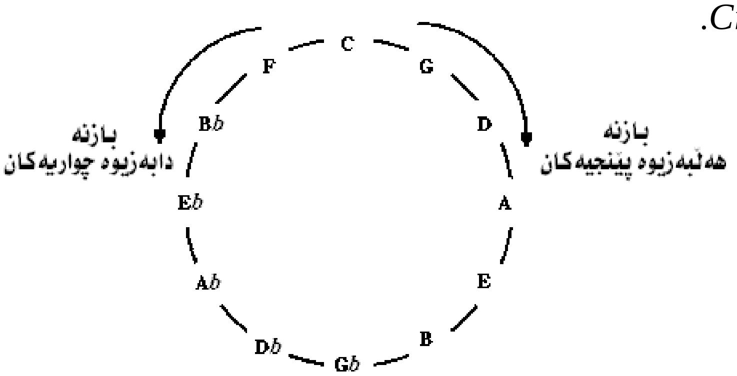

Cyclic(Cyclical) form(E) — بازنەشـــێوە، زاراوەیەکی دوو مانابەخشـــە یەکێکیان بەمانای گشـــتیی *General* دێت و ئەویتریان بەمانای پەرتاڵ *Particular*.کە لە پەیبردنە گشـــتیەکەدا گوزارە لە شـــێوەســـاکاری هەر کارێك لە چەندین جووڵە*Movements*یەکدا دەکات، بۆ نموونە: ســـویت *Suite*، ســـۆناتا *Sonata*، ژێی چوارینە *String quartet*، ســـیمفۆنی*Symphony*.

لە پەیبردنە پەرتاڵیەکەیشدا گوزارە لە شێـــوەی هەر کارێك دەکات کە جووڵەکان *Movements* لە هەندێك بیرۆکەی مۆزیکییەوە *Musical theme* بیســـترابێتەوە. پەیڤـــی جووڵە *Movement*یش وەك مۆزیکزاراوە چەند مانا لەخۆدەگرێت لەوانەیش:- تێمپۆ *Tempo(I)*، تێز*Thesis*{لە دیدەی فەیلەسوفی یۆنانی ئەقلیدس *Euclid*} هەروەها *Set(E)* و *Satz(G)*.

Czimbal, Czimbalom, Czimbalon, Zimbalon(H), Dulcimer(E) — ئامێری قانوون.

ئامێرێکی ژێدارە کە لەنێو زۆر میللەتانی خۆرەڵاتی ناوەڕاست و وڵاتانی ئاورووپای خۆرەڵاتی وەك ڕۆمانیا و هەنگاریا/دا باوە.

Cymbal(E), Cymbale(F), Becka, Schale(G), Kymbala(Gr) Piatti cinelli(I) — ســـیمباڵ، زەنگۆڵە، دوو لەپکی مادەنی/یە کە دەکرێتە دوو پەنجەوە و دەدرێن بەیەکدا بۆ ڕەزم ڕاگرتن لە ئۆرکێسترا و بەزمی تردا. هەندێك جۆر کە پێیدەڵێن سیمباڵی کڕاش *Crash cymbals*، دەوریان بە چەرم دادەپۆشرێن دەدرێن بە یەکدا تاکو زرنگە کانزایەکەی زۆر کەمبێتەوە.

Cymbalist(E), Cymbalista(I) — ســـیمباڵژەن، ســـەنجژەن.

بەرمیلەتەپڵی چینی
Chinese Barrel drum

Concertina کۆنسێرتینا

کلاریۆن{سەتەکانی ناوەڕاست}
Clarion

Def دەف

دەفزنجان
Defzengan

D

دیجەریدوو
Didjeridoo

دومبوک/زەرب
Dumbuk

دووەم نۆتە {سەروو پایەSupertonic}لە سکێلی دۆ مێجەر.

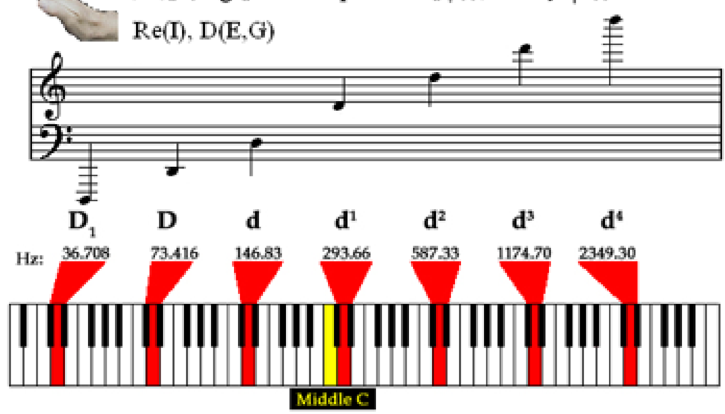

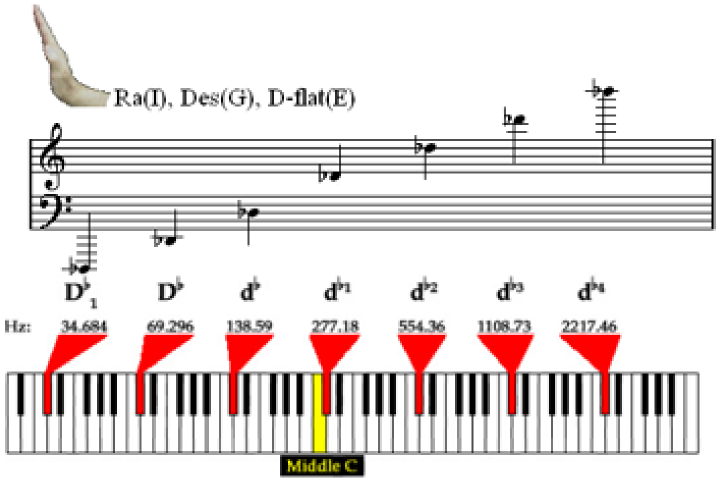

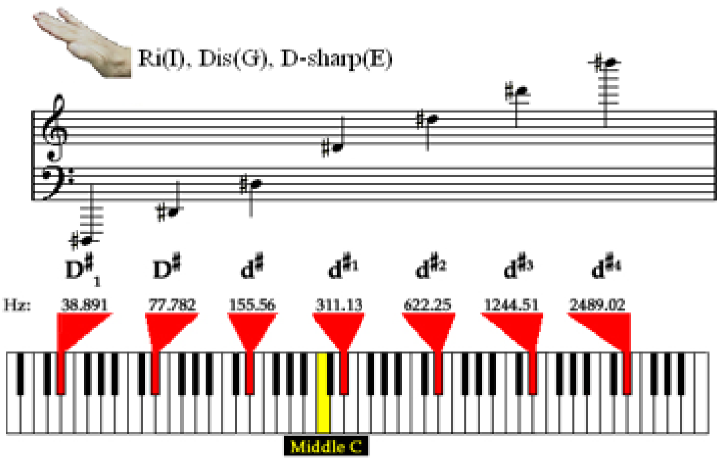

D

مۆزیک...خۆراکی گیانە....پەی ڕەوێنە....ئارامبەخشی دڵ و دەروونە.

پەندی دانایان

D(E,G), Re(I), Ré(F) تۆنـی ڕێ*Re*، دووەمین پلەدەنگی دوای تۆنی دۆ/ *C*.
دووەم نۆتەیە لە سکێڵی دۆ ـ مێجەر*C-major*دا.

D ڕێ/*D*...بە پیتی گەورەی لاتینی*D* ئاماژەیە بۆ کۆردی ڕێ ـ مێجەرسیانیی*D-major triad*.
D ڕێ/*d*... ئاماژەیە بۆ کۆردی ڕێ ـ ماینەر سیانیی*d-minor triad*.
D-flat(E), Des(G), Re-bemolle(I), Ré-bémol(F) ڕێ ـ بیمۆڵ.

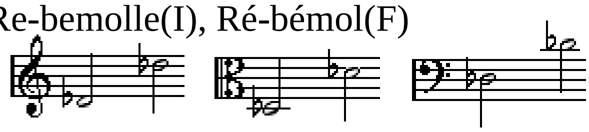

D-minor key, D-moll(G), Re-minore(I) کلیلی ڕێ ـ ماینەر.

D-flat major keys(E) کلیلەکانی ڕێ بیمۆڵ ـ مێجەر.

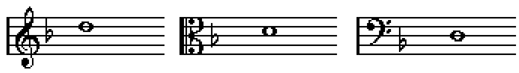

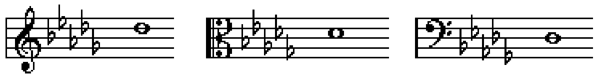

D-Sharp-minor keys(E), Dis moll(G) کلیلەکانی ڕێ دێز ـ ماینەر.

D-flat minor keys(E) کلیلەکانی ڕێ ـ بیمۆڵ ماینەر کە یەکسانە بە دۆ دێز ـ ماینەر.
D-minor keys(E), D-moll(G) کلیلەکانی ڕێ ـ ماینەر.

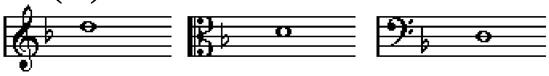

D-flat major scale(E) سـکێڵی ڕێ بیمۆڵ ـ مێجەر.

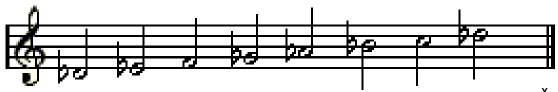

D-double flat(E), Deses(G), Re-bemolle(I) ڕێ ـ دەبڵ بیمۆڵ لەسـەر سکێڵی دۆ ـ مێجەر.

D-major scale(E), D-tonalitet(G), Re-maggiore scala(I) سـکێڵی ڕێ ـ مێجەر.

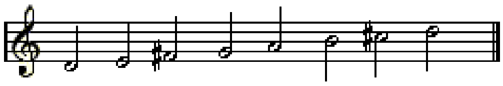

D-sharp(E), Dis(G), Re-dièse(F) ڕێ ـ دێز.

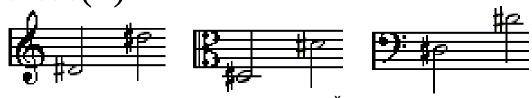

D-sharp major scale(E) سـکێڵی دۆ ـ مێجەر ،هەمان کلیلە بۆ می بیمۆڵ ـ مێجەر*E-flat major*.

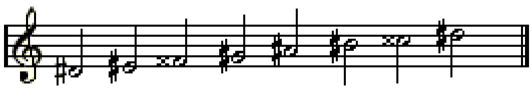

D-double sharp(E), Disis(G), Re-double-dièse(F) ڕێ - دەبڵ دێز.

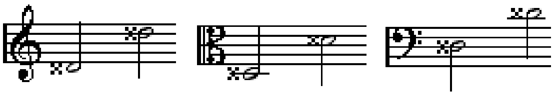

D-major keys(E) کلیلەکانی ڕێ - مێجەر.

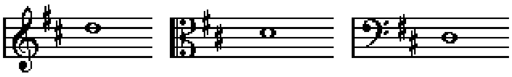

Da(I), De(F), From, Of(E) لە.

Da capo(I), From the head(E) لە سـەرەتاوە.

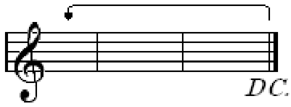

D.C کورتکراوەیەتی.

Da capo al coda(I) لە سـەرەتاوە تاکو کۆتا/***D.C. al coda***.

Da capo al fine(I) لە سـەرەتاوە تاکو کۆتایی/***D.C al Fine***.

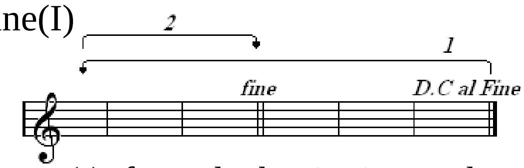

گەڕانەوە بۆ دەسـپێك و کۆتایی بوون لەو شـوێنەی بە پایان*Fine*نیشـانەکراوە.

Da capo al segno(I), from the beginning to the sign(E) لە سـەرەتاوە تاکو هێماکە کە بە/***D. C. Al segno***ئاماژەی پێدەدرێت.

Da capo al segno poi segue(I) دیســانەوە لە سـەرەتاوە تاکو هێماکە و ئینجا درێژەپیدان.

Da capo senza replica(I) لە سـەرەتاوە بەبێ ڕەپات *Repeat*.

D' accordo(I), In tune(E), D' accord(F) لە ئاواز{هارمۆنی}دا.

Dach(G), Sound board(E) ئاڕاسـتەکەری دەنگ.

Da chiesa(I), In church style(E) لە شـێوازی مۆزیکی کڵێسـە.

Dactyl(E,Gr), Dactylus(L)

داکتیل، وشەیەکی یۆنانییە بەمانای پەنجە*Finger*. گوزارە لە کێشێکی سـێتایی دەکات چ لە هۆنراوە چ لە مۆزیکدا، پێکهاتووە لە یەك برگەی درێژ و دوو برگەی کورت ـ ∪ ∪ .

Dactylion(E) داکتیلیۆن، ئەم زاراوەیە نزیکەی 1835ز، لەلایەن هێنری هێرتز *Henri Herz*وە داهێنرا کە ئاماژەیە بۆ دە ئەڵقە *Ring*ی پۆڕاو بۆ پەنجەکانی پیانۆژەن، هەر ئەڵقەیەیش بەستراوە بە سـپرینگێـکەوە *Spring* بۆ گەڕانەوەی دوگمەی دەنگەکان لەکاتی لێداندا.

Dadayi(Fa,Kr) دادایی، دەهۆڵی زۆر گەورە.

Dafri(Hn) دەفری، ئامێرێکی تەپڵی زۆر بچووکی هیندی زۆر جوان نەخشـێنراو بە ئەندازەی دەفرێکی چەند سـانتیمەترێك کەمتر لە دەمە تیرەی تەپڵەکە و چەرمەکەیشی لە پێستی مارە.

Dal, Dall, Dalla, Dallo, Dagla(I) لە، بەهۆی، لەڕێی.

Da lontano(I) دوور لە دەسـت.

Dal segno(I), From the sign(E) لە هێماکەوە *Dal S.*، 𝄋 کورتکراوەیەتی.

Ab dem Zeichen(G), Depuis le signe(F)

Da segno al coda(I) لە هێماوە تا کۆتا/***D.C. al Coda***.

Da segno al fine(I) لە هێماکەوە تا کۆتایی/***D.S. al Fine***.

Damp(E), Dämpfen(G), Muffle(E) کپ{کپاندنی دەنگ لەرینەوە}.

Damp all(E) کپی سـەرانسـەری.

Damper, Mute(E) پێکپە.

Damper pedal(E) کپە پایدەر، کپاندنی دەنگ پیانۆ بەو پایدەرەی کە هەیەتی.

Dampers(E) پێکپەکان، کۆمەڵە کلیلێکە دەکەونە نێوان چەکوشەکان و ژێیەکان، کە لە ئامێری پیانۆدا پێ بە پایەدردا دەنرێت دەنگەکان کپ دەبن.

Dämpfer absetzen(G), Without mute(E) بێ پێکپــە.

Dämpfer nach und nach abnehmen(G), لابردنی پێکپە یەکبەدوایەك.
Remove the mutes one by one(E)

Dance(E), Danse(F), Danza(I), Tanz(G) ســـەما. بەزمێکی گیانییە کە بەشێوەیەکی هەنداز و بەڕەزم گشت ئەندامانی بەدەن دەهێنێتە بزە و ڕاوەشاندن.

Dance band(E) تیپی ســـەما.

Darabuka, Darbucca(Br) تەپڵی یەکلاچەرمی هەڵگیراو کە بە پەنجەکان لێدەرێت.

Darmsaite(G), Gut string(E) ژێ/ی دروستکراو لە ڕیخۆڵەی گیانلەبەران.

Dash(E) داش، توندلێدان، ســتاکاتۆ *Staccato*.

بریتییە لە تیرێکی ستوونی *Vertical dash* لەسـەر نۆتەیەك کە ئاماژەیە بۆ ژەنین بەشـێوەیەکی زۆر ستاکاتۆ *Very staccato* لەکاتێکدا بە پنت{دۆت}*Dot* لەســەری نۆتە بەمانای هەر ژەنینە بە ستاکاتۆ. بەڵام تیری ئاسۆیی *Horizantal dash* لەسەر نۆتە ئاماژەیە بۆ درێژەپێدان لەسەر هەمان نۆتە کە پێیدەوترێت تینوتۆ*Tenuto(I):Sustain(E)*، ئەگەر هەمان تیرەی ئاسۆیی لە بەشی باسێکی فیگیورکراودا *Figured bass* دەرکەوت مانای هەر هەمان درێژەپێدانە لەســەر هارمۆنیەکە.

Dasseble(G), The same(E) هەروەکو، هەمان.

Dauer(G), Duration(E), Étendue(F), Durata(I) بڕوانە/*Duration*.

Daumen(G), Thumb(E), Pouce(F), Pollice(I) پەنجەگەورە.

Daumenaufsatz(G), Thumb position(E) جێی پەنجەگەورە.

Daumenklavier(G), Thumb piano(E) جێی پەنجەگەورە لەسـەر پیانۆ.

Debile, Debole(I), Débile(F), Weak(E) لاواز، بێـــهێز.

De La(F), From the(E) لە(بۆ دەنگبێژانی مێیینە).

Debile, Debole(I), Weak(E) لاواز.

Debolezza(I), Weakness(E) لاوازیی، ســـستیی.

Début(F), Debut, Beginning, Opening(E) یەکەم دەرکەوتنی کارێکی هونەریی بۆ جەماوەر.

Débutant, Debutante(F) دەســپێکار، کەسێك بۆ یەکەم جاری کارێکی هونەری بنوێنێت.

Decachord(G) ئامێری دێکاکۆرد کە دە ژێ/ی لەســەر بەستراوە، تاڕادەیەك بە گیتار دەچێت.

Deceptive cadence(E) بڕوانە/*Cadence*.

Decibel(L) دێسیبێڵ، یەکە پێوانەی دەنگ زرنگانەوە. زاراوەکە لە کورتکراوەی داهێنەری تەلەفۆن ئەلێکساندەر گراهام بێڵ *A.G.Bell* وە هەڵێنجراوە کە شێوازێکی لۆگاریتمی هاوکێشەییە گوزارە لە پێوانەی دەنگەکان دەکات بە ڕێگەیەکی ماتماتیکانە.

$$I(dB) = 10\log_{10}\left[\frac{I}{I_0}\right] \text{Intensity in decibels}$$

دەنگچڕیی *I=Sound intensity*

I_o= پێوانەڕادەی بیستن *Standard threshoold of heareing*.

بەم هاوکێشەیە دەتوانرێت دەنگ زرنگانەوەی هەموو ئامڕاز و ئامێرێك دیاریبکرێت.

بۆ نموونە ئەگەر I= 10,000جای ڕادەی بیستن بێت، ڕێژەی چڕی بۆ ڕادەی بیستن دەکاتە 10^4، واتە چڕیی *Intensity* دەنگ دەکاتە *40dB*.

$$I(dB) = 10\log_{10}\left[\frac{10{,}000\, I_0}{I_0}\right] = \mathbf{10x4 = 40}dB$$

پێوانەی یەك دێسیبێڵ *1dB* زرنگانەوەی دەنگێکی ئاســایی و لەبارە بە گوێی مرۆڤ.

Decided(E), Deciso(I) بڕاوە، بڕیاردراو.

Decima(L), Tenth(E) میانەی دە پلەی سکێڵێك کە پێکهاتووە لە ئۆکتاڤ و سێیەمێك.

Decima nona(I,L), Nineteenth interval(E) میانەی نۆزدەیەم.

Decima octava(L), Eighteenth interval(E) میانەی هەژدەیەم.

Decima quarta(L), Fourteenth interval(E) میانەی چواردەیەم.
Decima septima(L), Seventeenth interval(E) میانەی حەڤدەیەم.
Decima sesta(L), Sixteenth interval(E) میانەی شـانزەیەم.
Decima tertia, Decima terzia(L), Thirteenth interval(E) میانەی سـیانزەیەم.
Decimette(F) پارچەمۆزیكێك بۆ دە ژەنیار سـازكرابێت.
Decisivo(I), Perform in a bold(E) بەجێهێنانێكی بوێرانە.
Decke(G), Soundbox of stringed instruments(E) سـنووقە دەنگی ئامێرە ژێدارەكان.
Declamando, Declamato(I), Declamated(E) وتار یاخود چامە خوێندنەوە، یاخود سـترانێك بە جۆش و تاوگێرانە بوترێت.
Declamation(E) هونەری خوێندنەوەی وشـەیە *Word* كە هەنك: نەبرە *Accentuation*، گۆكردن *Pronunciation* و دەربڕین *Expression*...هەرسێكیان پێكەوە ڕۆڵی سـەرەكی دەگێرن لە خوێندنەوەی وتار و چامە و سـتراندا.
Decoration(E), Décoration(F), Onorificenza(I) دیكۆراندن، ڕازانەوە.
Decrescendo, Decresciuto(I), Decreased(E), Abschwellen(G) دیكریشـێندۆ، دەنگ بەرەو كزی،. *Decr* كورتكراوەیەتی.

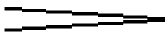

Decrescendo molto(I) دەنگ زۆر بەرەو كزی.
Decrescendo poco(I) دەنگ كەم بەرەو كزی.
Decrescendo a poco a poco(I) دەنگی كەمكەم بەرەوكزی.
Déclaver(F) گۆڕینی مایەدەنگ{بنەدەنگ}، گۆڕینی تونالیتی.
Défault(F), Fault, Lack(E) فاوڵ، هەڵە، نەنگ.
Def, Daf, Daff(Ar,Fa,Kr,Tr) ئامێری دەف، ئامێرێكی ڕەزمگری زۆر گرنگ و باوە لە مۆزیكی كوردیدا، یەكێكە لەو ئامێرە هەرە دێرینانەی كە لە سرۆتە و بۆنە ئاینییەكاندا ڕۆڵێكی كاریگەری یەزدی{ڕۆحی}دەگێڕێت.
Defective consonant(E) هاوسـازی لەنگ{كە لە میانەی سـێیەمی مایندا دەردەكەوێت}.
Deficiendo, Diluendo(I), Diminishing in loudness(E) بەرەو دەنگ خامۆشـی.
Degli, Dei, Del, Della, Delle, Dello(I) جگە لە، بێجگە لە.
Degree, Step, Staff space(E), Dégré(F) پلە، هەنگاو، نێوان هێڵەكانی پەیژەی مۆزیك.
جێی تۆنەكان لە پلەكانی پەیژەی مۆزیكدا كە لە حەوت پلەدەنگی سـەرەكی پێكهاتووە:-

***Tonic Sol-Fa* ناوی بە**	**Name ناو**	**Roman بە نمرەی ڕۆمانی**
Doh, Ut, C	*Tonic, Key-note* **پایە** .1	I, i
Ra, Re, D	*Supertonic* **سەرپایە** .2	II, ii
Me, Mi, E	*Mediant* **نێوەند** .3	III, iii
Fah, Fa, F	*Subdominant* **ژێرزاڵ** .4	IV, iv
Sol, G	*Dominant* **زاڵ** .5	V, v
Lah, La, A	*Subdominant*[1] **ژێرزاڵی یەكەم** .6 **یاخود ژێرنێوەند** *Supermediant*	VI, vi
Se, Te, H	*Leading note* **تۆنەنما** .7 **یاخود ژێرپایە** *Subtonic*	VII, vii

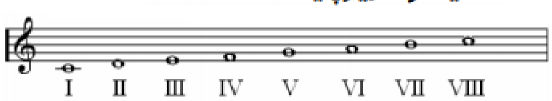

پلەکانی سـکێڵ کە نۆتەکانی بەپێی بنەتۆنی پارچە مۆزیکێك دەژنرێت و دیاریکردنی کلیلەکانیشی بەگوێرەی ئەو دەســگامۆزیکانەی کە لە مۆزیك سیسـتەمی خۆراوادا هەیە، وەك لەم خشتەیەدا:-

دەسپێکی پلەکان		دەسپێکی دەسـگاکان	
ناوی پلەکان	سکێڵی‌نۆتەکان	سکێڵی تۆنەکان	ناوی دەسگاکان
Do Tonic	C G D A E B	C F Bb Eb Ab Db	Major (Ionian)
Re Supertonic	D A E B F# C#	D G C F Bb Eb	Dorian
Mi Mediant	E B F# C# G# D#	E A D G C F	Phrygian
Fa Subdominant	F C G D A E	F Bb Eb Ab Db Gb	Lydian
So Dominant	G D A E B F#	G C F Bb Eb Ab	Mixolydian
La Submediant	A E B F# C# G#	A D G C F Bb	Minor (Aeolian)
Ti Subtonic	B F# C# G# D# A#	B E A D G C	Locrian

Dehnen(G), Étendre(F) — کشـان، فراوانکردن.

Dehors, En dehors(F), Outsite(E) — دیمەنی دەرەوە.

Dehoĺ(Kr,Daouli(G) — دەهۆڵ، دوولاچەرمی دروستکراو لە پێستی گیانلەبەران وەك بزن و مەڕ، ئامێرێکی ڕەزمی زۆر هەرە کۆنـی میللی کوردییە و لەنێو میللەتانی تریشدا زۆر باوە. ئەو دوو دەسکەدارەیش کە بەکاردەهێنرێن بۆ لێدانی پێیاندەوترێت دارکە و گۆچەك *Darke u Goçek* یەکێکیان شێوەچیلکەیی و درێژە بەناوی دارکە *Darke* کە بە دەستی چەپ و ئەویتریشیان گۆچەك *Goçan* کە شێوەگۆچانیە و ئەستوورترە بە دەستی ڕاست دەگیرێن.

Deholek(Kr), Small drum(E) — دەهۆڵەك، لە دەهۆڵ بچووکترە.

Deliberatamente(I), Deliberately(E) — لەسـەرخۆ، بەمەبەست.

Deliberato(I), Deliberate(E) — بە ڕەوتارێکی هێواش.

Delicatamente(I), Delicately(E) — شـیرینیی

Delicato(I), Delicate(E) — شـیرین.

Delicatezza(I), Delicacy(E) — شـیرینمەند.

Delicatissimo(I), As delicately as possible(E) — تا بتوانرێت بە شـیرینی،

Délié(F), Untied, Detached, Supple(E), Staccato(I) — نابەسـتو، دەشێت گوزارەکە چەند مانایەك لەخۆ بگرێت:-

1. نۆتەیەك لە نۆتەیەکیتر جیابکرێتەوە، وەك سـتاکاتۆ *Staccato*.
2. بەسـووکی *Lightly* و بەئاسـانی *Easily*، بەبێ شـپرزەیی *Unconstrainedly*.

Delirio(I), Frenzy(E), Frénésie(F) — هەڵچوون.

Delirante(I), Frenzied(E) — هەڵچوو.

Delizioso(I), Delicious, Sweet(E), Délectable(F) — شـیرین.

Demande(F), Subject of fugue(E) — بابەتێکی فیوگە.

Demi(F), Half(E), Mezzo, Metà(I) — نیمە، نیوە.

Demi-bâton(F) — پروانە *Multi-rests*.

Demi-cadence(F), Half-cadence, Imperfect cadence(E) — نیوەکادەنس، ناتەواوە کادەنس، لەنگە کادەنس، پێکهاتووە لە پێوەندبوونی ژێرزاڵ *Subdominant* و پایە *Tonic* و پاشان کۆتایی بە زاڵ *Dominant* ی لەنگ(ناتەواو) .

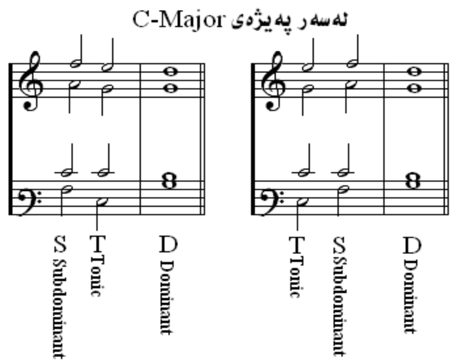

Demi-diminué, Demi-diminuée(F), Half-diminished(E) نیوەگەستوو.
Demi-jeu(F), Mezzo voce, mezzo forte(I), Half-strength(E) نیوەتوند.
نیوەژەنین، واتە ژەنین بە نیوەهێز {بۆ نموونە لە ئامێری ئۆرگن *Orgen* و *Harmonium*...هتد}.
Demi-mesure(F), Half a bar(E) نیوە بارێك، نیوە مازۆرێك.
Demi-pause(F), Minim rest, Half-rest(E) 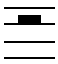 نیوە وچان، نیوەپاوس.

Demisemiquaver(E),Triple-croche note(F) 1/32ی نۆتەی تەواو *Whole-note*.

Demisemiquaver rest(E), Biscroma pausa(I) 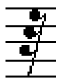 1/32ی وچانی تەواو.

Demi-soupier(F), Eighth-note rest(E) 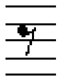 هەشتیەکی وچان.

Demi-ton(F), Semitone, Half-step, Interval of minor second(E) نیوەتۆن، نیوەهەنگاو، میانەی ماینەری دووەم.
Demi-voix(F), Half-voice(E), Mezza voce(I) نیوەدەنگ، نیوەتیندان بە دەنگ.
Démancher(F) دێمانشێ، تایبەتە لە ئامێرە ژێدارەکان کە بریتییە لە جێگۆڕینی پەنجەکانی دەستەچەپ لەسەر دەستەك بە دوورخستنەوەیان لە مفتەك{دەستەك}تاکو دەگاتە نزیك پرد *Bridge* کە سیمەکەی بەسەردا تێپەڕدەبێت.
Dependent Chord(E) کۆردی وابەستە.
Derivated Chord(E) لێرشتە کۆرد ئەویش بە کۆرد هەڵگێرانەوە، بڕوانە/*Inversion*.
Depress(E), Déprimer(F), Angustiare(I) داپەستن ئەویش بە نزمکردنەوەی پەردەی نۆتەیەك بە بەکارهێنانی هیمای بیمۆڵ یاخود دەبڵ بیمۆڵ.
Derayi(Kr) دەرایی، زەنگی زۆر گەورە.
Derb(G), Massive, Vigorous, Blunt(E) بەزۆری، بژێویەکی بەهێز، بێ پسوو.
Deritta, Deritto(I), The right hand(E) دەستەڕاست.
Derniére fois(F) دوایین بار، دوایین نۆرە.
Derselbe(G), The same(E) هەمان.
Des(G,E), Re(I,F) ڕێ بیمۆڵ.
Desbend(Kr) دەسبەند دەستگرتنی یەکتر لە سەما و هەڵپەڕکێدا.
Désaccordé, Désaccordée(F), out of tune(E) لە تۆن بەدەر، وا لە شتێك بکرێت لە تۆن دەربچێت.
Descending chromatic(E) کرۆماتیك دابەزین.

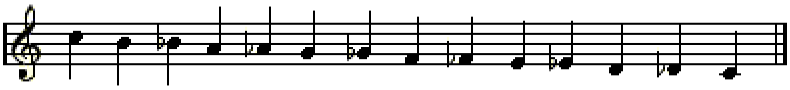

Des-dur(G) ڕێ بیمۆڵ ـ مێجەر.
Des-moll(G) ڕێ بیمۆڵ ـ ماینەر.
Desga(Fa,Kr), Maqam(Ar,Tr) دەسگا، ـ بڕوانە/*Mode*.
ئەگەر بمانەوێت وشەی دەسگا بەواتایەکی کوردییانە و شیکردنەوەیەکی هونەریانە لێکبدرێتەوە...دەشێت بڵێین کە وشەیەکی لێکدراوی کوردییە و بریتییە لە **دەس** کە لە وشەی داس یان **داش**/ەوە هاتووە، ئەمیش لێکەوتەی وشەلێکدراوی **مەز داش**/ـە، داش بەمانای دانشت/دانست {حیکمەت} دێت. وشەی **گاە**/یش بەمانای گاز و ڕاز و بانگوهاوار.
پاراوی وشەلێکدراوەکە ڕازێکی دانست{سرودێکی بەحیکمەت}دەبەخشێت.

بەیتێکی کاریگەر لە بنەماسرۆتێکی ئاینییەوە هەڵێنجرابێت و سیمایەکی بەها و پیرۆزی لەخۆگرتبێت کە ئەگەر نەوا *Tune*ی ئەو بەیتانە بخرێنە چێوە و شێوازێکی کەیف و خۆشیشەوە، مۆرگ و ئاساواری ئەو بۆنوبەرام و ڕۆحە ئاینییەی تیادا هەر دەمێنێتەوە. بۆیە وەك مافێکی زارشتانە**(**لۆجیکانە**)** وشەی دەسگا وەك زاراوەیەك لە هونەری مۆزیکدا پێویستی بەو لێکدانەوەیە هەیە تاوەکو وەك چەمکێکی زاراوەیی مانای پڕاوپڕوی خۆی بدات. بەڵام لەدواییدا بە نزیکبوونەوەی میللەتانی دەوروبەر و کاریگەری ئەم چەشنە هونەرە بەرەبەرە واتایتری پێبەخشرا و بەوە لێکدەدرایەوە کە بریتییە لە دەستگاه، واتە پێکهاتوو لە دەست ـ گاه کە مانای شوێنی دەست بدات لەسەر دەسکی مۆزیکئامێرێکی وەك تەموور و ساز و کەمانچەی کوردی کە ژێیەکانی بەسەردا دەبرێت و تۆنە پەردەکانی لەسەر دیاریدەکرێت. هەر دەشێت لەم لێکدانەوەیڕا بەرەبەرە مانا پیرۆزە ئاینییەکەی تاڕادەیەك ئاستنکرابێت و چەمکە زارشتییەکەی خۆی لە دەست دابێت و شێوگێکی زانستانەی دونیایی لەخۆ گرتبێت. ئەم جۆرە دیاردەیە لە کوردستانێکی بەشبەشکراوی داگیرکراودا زۆر لەبەرچاوە کە زۆر وشەی کوردی بۆ ماوەیەکی زۆر لەلایەن میللەتانی دەروبەر سەرنگومکرابێت و پاشان وەك وشەیەکی نامۆ بهێنرێنەوە ئامێزی زوانەکەمان.

Desiderio(I), Desire(E), Désir(F) — ئارەزوو.

Desinvolto, Desinvoltura(I), Ease(E) — ئاسان، ئاسوودە و دڵنیا.

Desk, Music stand(E) — ستاند بۆ دانانی نۆتە نووسراوەکان.

Dessous(F), Under, Lower part(E) — ژێر، بەشی خوارەرە.

Dessus(F), Above, Upper part(E) — سەر، بەشی سەرەرە.

Dessus de Viole(F), Descant Viol, Treble Viol(E) — تریبڵ کەمانچە، دیسکانت کەمانچە.

Destan(Ar,Kr) — دەستان، وشەلێکدراوێکی کوردییە کە لە دەست- دان /ەوە هاتووە، <u>دان</u> بەمانای شوێن یاخود جێگە دێت، هەروەك لە زۆر وشەی کوردیدا بەرچاو دەکەوێت وەك، شەکردان، گوڵدان، ئاگردان، زیندان...هتد. بەرەبەرە پیتی **<u>د</u>** کە بەدوای پیتی **<u>ت</u>**/دا هاتووە ونبووە و پیتی **<u>ت</u>** لەسەر زار بەسەر د/دا زاڵبووە تەنیا بە دەستان لەباتی دەستدان ماوەتەوە کە سووك و خۆشترە لەسەر زمان. کۆی وشەکە شوێنی دانانی پەنجەکانی دەست دەگەیەنێت لەسەر ئەو دەنگەی مەبەستە دیاریبکرێت، زۆر جاریش وشەی **دەستان** هاومانای وشەی پەردە/یش دەبێتەوە کە ئەمیش هەر هەمان چەمك دەگەیێنێت. ئەو تەختەدارە درێژەی کە تەلەکانی تەموور و ساز و تار بەسەریادا دەڕوات پێیدەوترێت دەستەك.

Deşt(Ar,Fa,Kr,Tr) — دەشت، لێرشتەیەکی سەر بە دەسگای بەیاتە، هەوایەکی زۆر سازگار و دڵگێری هەیە، دەنگێکی زوڵاڵی دەوێت بۆ چڕینی.

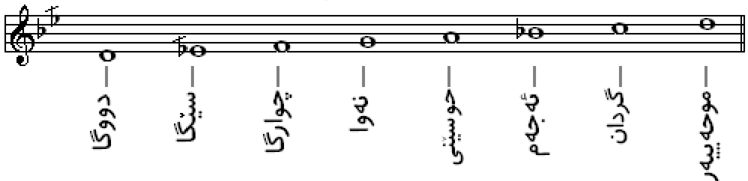

فەلەك ئەتناسم کارت چەپ گەردە — چەپۆکت زۆرە بۆ باوك مەردە

مەولەوی، بەدەنگی: علی مەردان

Desto(I), Sprightly manner(E) — بە ڕەوتارێکی زۆر بژێوەوە.

Destra, Destro(I), Dextra(L), Droite(F), Right(E) — لای ڕاست

Destra mano(I), The right hand(E) — دەستە ڕاست، *D.M*کورتکراوەیەتی. یاخود*Manus dextra(L), The right hand(E)*.

De suite(F), One following the other, Immidiatly(E) — یەکبەدوای یەکدا، هەنووکانە.

Detached note(E) — ناپەیوەستەنۆتە، ستاکاتۆ.

Determinato(I), Determined(E) — بە نەخشەی بڕیاردراو.

Detonieren(G) — تۆنی توند و بەهێز، تۆنی دەرەکی لە کۆك بەدەر.

Deutlich(G), Distinct(E), Net(F) ڕووناك، ئاشكرا.
Deux(F), Due(I), Two(E) دووان، مەبەست لە دوو دەنگ یاخود دوو ئامێر بەڵام جاروبار بۆ کورت*Short*کردنەوە پێیدەوترێت دووانە تێمپۆ*Á deux temps*. لە مۆزیك ئۆرکێسترادا، هەروەها دوو مانای پێچەوانەیشی هەیە:-
1. دوو بەشی ئامێراڵی *Instrumental-part* لە یەك هێڵی جیادا بکرێنە یەك.
2. یەك بەشی ئامێراڵی بکرێتە دوو بەش.
Deux temps(F) تێمپۆی2/2.
Deuxième position(F), Second position(E) دووەم پۆزە، مەبەست دانانی دەستە لە پۆزیشنی دووەمدا.
Di(I), By, From,Of(E) بە، لە، پەیوەستە پیتی{ی}. هەروەها گوزارە لە دووەم تۆنی سۆڵفێج{لە تۆنی دۆ/C}دەکات لە سکێڵێکی کرۆماتیکدا کە دەبێتە دۆ ـ دێز/*C-sharp*.
Diabolus in musica, Tritone(E) ترێتۆن، دوو نۆتەی وەك گەستووی پێنجەم *Diminished fifth* یاخود زێدەی چوارەم *Augmented fourth* کە لەژێر تێمپێرامێنتێکی یەکساندا ڕێژەی فریکوێنسیەکەیان دەکاتە1:2√.
Diad chords(E) دایکۆردەکان، کۆردە دووانیەکان، لەو جۆرە کۆردانەیە کە لە مۆزیکی میللیدا زۆر بەکاردەهێنرێت و بەم چەشنەیش پێشاندەدرێت:- D̸ G̸ A̸ A̸m..وەهەروەها.
ئەمانە دوو نۆتە کۆردن و پێویستیان بە سێیەم نۆتە هەیە لە کۆردێکدا. ئەمانە نە کۆردی مێجەرن نە کۆردی ماینەر، بەڵکو تەنیا هەر وەك مۆداڵ*Modal*ێك بەکاردەهێنرێت. بۆ نموونە:ـ لە مێجەر کۆردی ڕێ/Dدا کە بریتییە لە DF# A دەکرێت نۆتەی فادێز/F# لاببرێت کە ئەو کاتە کۆردەکە دەبێتە ڕێ ـ لا، واتە تۆنی یەکەم و پێنجەم.
Dialogue(E), Spoken words, Conversation(E), Dialog(I) دواندن، ئاخاوتن.
Diapason(G,L), Corista(I), Whole octave(E) پێکوك، دیاپازۆن..*Diap*کورتکراوەیەتی. دێرین وشـەلێکدراوێکی یۆنانییە کە پێکهاتووە لە دیا *Dia* واتە لێوەڕا *Through* و پازۆن *Pason* کە کۆوشەی پاز*Pas*ە کە لە وشـەی*Pant*ی زوانەکانی هیندو-ئاوروپاییەوە هەڵێنجراوە بەمانای هەر *Every* دێت. وەك زاراوەیەکی مۆزیك بە هەندێك مانا هاتووە کە تاڕادەیەك هەمان چەمك دەبەخشن وەك:-
1. پڕ و تێر هەڵڕژاوێکی دەنگی هارمۆنییە.
2. نماوەری تەواوی دەنگ و ئامێرەکانە *Compass of voice and instrument*.
3. مەودا *Interval* و هاوساز *Consonance*ی ئۆکتاڤە کە ڕێژەی فریکوێنسییەکەی بۆ پایەتۆن *Tonic* دەکاتە2:1.
4. پێشاندەری ستاندەری پەردەکانە *Pitch*.
5. وەك ئامڕازێك، چەتاڵ *Fork* ێکە کە تۆنێکی تایبەت تیایدا دەزرنگێتەوە و پێیدەڵێن چەتاڵە تۆن *Tuning fork* کە لە شێوەی/Uدایە و بەزۆریش تۆنی لا/A وەك پێوانەیەك بۆ تۆنەکانیتر بەکاردەهێنرێت.
6. بە بناخەی تۆنی ئامێری ئۆرگن *Organ* دادەنرێت کە کراوە بە دوو جۆرەوە، یەکێکیان پێیدەوترێت دیاپازۆنی کراوە *Diapason open* واتە لوولەکراوە*Open pipe* کە درێژیەکەی چوار پێ *2-feet* و تۆنی دۆ/ی ناوەڕاست *Middle-C* دەدات. ئەویتریان پێیدەوترێت دیاپازۆنی سەرپۆش *Diapason stop* واتە لوولە داخراو یاخود پۆشراو *Cover pipe* کە درێژیەکەی نیوەی پێشووە.
Diapason cum diapente(L) ئۆکتاڤێك و پێنجەم کە دەبێتە میانەی دوانزەم.
Diapason cum diatessaron(L) ئۆکتاڤێك و چوارەم کە دەبێتە میانەی یانزەم.
Diapason normal, Standard pitch(E) دیاپازۆنی ئاسایی.

Diapente(Gr,L), Interval of a perfect fifth(E) پێنجەم. میانە پێنجەمی تەواو کە ڕێژە فریکوێنسییەکەی بۆ پایەتۆن *Tonic*ی دەکاتە 2/3.

Diapente cum ditono(L), A major seventh(E) مێجەری حەوتەم.

Diapente cum semidítono(L), A minor seventh(E) ماینەری حەوتەم.

Diapente cum semitono(L), A minor sixth(E) شەشەم ماینەر.

Diapente cum tono(L), A major sixth(E) شەشەم مێجەر.

Diapentisare(I), Progressions of fifths(E) ڕەچەپێنجەمەکان، واتە پێنجەمە بەدوایەکەکان.

Diaphonia(Gr), Diaphony(E) دیافۆنی، وشەیەکی سەتەی/9ز کە بەمانای ناهاوسازی *Dissonance* دێت کە پێچەوانی سیمفۆنی*Symphony*یە کە بەمانای هاوسازیی *Consonance* دێت و هاوپەیڤی ئۆرگانۆم *Organum(Organon)* دەبێتەوە کە بەمانای پۆلەدەنگیی *Polyphony* دێت، واتە زۆری و بەشبوونەوەی دەنگەکان.

Diastema(Gr), Musical interval(E) میانەی مۆزیك.

Diatessaron(Gr), Interval of perfect fourth(E) چوارەم میانەی تەواو کە ڕێژەی فریکوێنسیەکەی بۆ پایەتۆن *Tonic*ی دەکاتە4:3.

Diatonic(E), Diatonico(I), Diatonique(F), Diatonisch(G) دیاتۆنیك، وەك زاراوەیەك بۆ فرۆزاندنی جۆری سکێڵێك *Type of scale* کە پێکهاتبێت لە پێنج تۆنی تەواو و دوو نیوەتۆن. سکێڵە سروشتیەکانی مێجەر و ماینەر و دەسگا *Mode*کان دیاتۆنیکن.

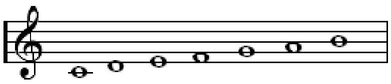

زاراوەی دیاتۆنیك...لە وشە لێکدراوی دیاتۆنیکۆم *Diatonicum*ی لاتینییەوە هاتووە کە پێکهاتووە لە دیا/*Dia* واتە ڕابوردن{تێپەڕین لێوەیڕا} *Passing through* و پاشگری تۆنیکۆم/*Tonicom*یش کە لە دواییدا بۆتە تۆن/*Tonic* بەمانای دەنگەکان یاخود هەر تۆنەکان *Tones* دێت. چەمکی زاراوەکە مانایەکی تەواو لە سکێڵێکی دیاتۆنیك دەبەخشێت کە ڕابوردنی تۆنەکانە لە سکێڵێکی مێجەردا.

Diatonic interval(E) میانەی دیاتۆنیك، میانەیەك لەنێوان دوو نۆتە کە هەردووکیان لە سکێڵەکانی مێجەر و ماینەردا. بۆ نموونە تۆنی دۆ/C بۆ می بیمۆڵ/E^b میانەیەکی دیاتۆنیکە چونکە هەردوو نۆتەکە لە سکێڵی دۆ ماینەردا *C-minor* دەردەکەوێت، بەڵام دۆ بۆ ڕێ ـ دێز/$D^\#$ بە میانەیەکی دیاتۆنیك دانانرێت چونکە ڕێ ـ دێز لە هیچ سکێڵێکی دۆ/Cدا دەرناکەوێتەوە.

بەگشتیی....ئەو میانانە دیاتۆنیکانەی کە هەن ئەمانەن:-

Diatonic intervals میانە دیاتۆنیەکان

Perfect unison(0) | fourth(5) | fifth(7) | octave(12)

Major second(2) | third(4) | sixth(9) | seventh(11)

Minor second(1) | third(3) | sixth(8) | seventh(10)

Augemented unison(1) | second(3) | third(5) | fourth(6) | fifth(8) | sixth(10) | seventh(12)

Diminished second(0) | third(2) | fourth(4) | fifth(6) | sixth(7) | seventh(8) | octave(11)

semitones of equal temperament are given in brackets

نیوەتۆنەکانی یەکسانە تێمپێریمێنت لەنێوکەوانەکاندا دراوە

Diatonic modulation(E) دیاتۆنیك گۆڕین، مۆدیولێن بریتییە لە جووڵە میلۆدییەکی دیاتۆنیك *Diatonic melodic movement* و تیایدا کۆردی تەوەر *Pivot chord* دەگرێتەوە کە کۆردی دیاتۆنیکە *Diatonic chord* لە هەر دوو کلیلەکەدا{گۆڕینی چینیی دەنگەکانە بە بەکارهێنانی کلیل *Key* و میانەکان}.

Diatonic Scale(E), Gamme diatonique(F) سـكێڵی دیاتۆنیك، له سـكێڵی مێجەردا نیوەتۆنەكان دەكەونە نێوان تۆنەكانی سـێیەم و چوارەم و حەوتەم و هەشتەم.

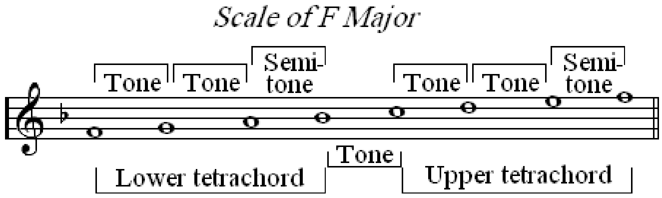

له سكێڵی ماینەردا نیوەتۆنەكان دەكەونە نێوان تۆنەكانی دووەم و سـێیەم و پێنجەم و شـەشـەم.

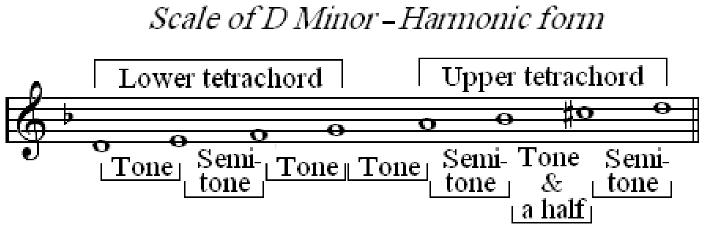

هەر بەگشتیی سـكێڵه دایاتۆنیكەكان بریتیین له چوار جۆر:-
1. سـكێڵی مێجەر *The major scale*.
2. سـكێڵی دەسگای ئایۆلیەن{سروشته ماینەر} *Aeolian mode (the natural minor)scale*.
یەكەم و دووەم به دوو تۆناڵ سـكێڵی كاریگەر دادەنرێن.
3. سـكێڵ ماینەری هارمۆنیی *Harmonic minor scale*.
4. سـكێڵ مێجەری هارمۆنیی *Harmonic major scale*.
له مۆزیكی خۆرەڵاتیدا...هەندێك لەو مۆزیك دەسـگایانەی هاوتای سـكێڵی دایاتۆنیكی خۆراوایی دەبنەوە ئەمانەن:-
دەسـگای كورد، حیجازكاركورد، ئاساركورد، نەوئاسـار، حیجازكار، سـەباكورد، سـێگا.... .
Diatonic scales and Keys(E) سـكێڵه دیاتۆنیكەكان و كلیلەكان.

Diatonic Scales & Keys سكێڵه دیاتۆنیكەكان وكلیلەكان

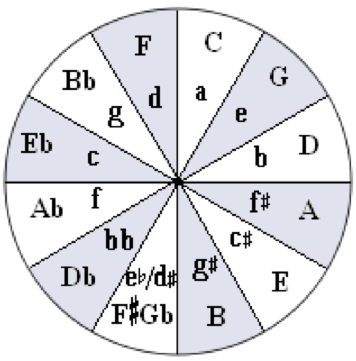

	Flat پانۆک		Sharp تیژ	
	major	minor	major	minor
0	C, a			
1	F	d	G	e
2	B♭	g	D	b
3	E♭	c	A	f♯
4	A♭	f	E	c♯
5	D♭	b♭	B	g♯
6	G♭	e♭	F♯	d♯
7	C♭	a♭	C♯	a♯

Diatonic-semitone, Half-step(E) نیوەتۆنـی دیاتۆنیك، وەك دۆ/*C* و ڕێ بیمۆڵ/D^b.
Diatonic seventh chords(E) كۆردە حەوتەمە دیاتۆنیكەكان.
Diatonische tonleiter(G) بڕوانە/*Diatonic scale*.
Diaulos(Gr), Double flute(E) دەبڵ فلووت.
Diazeuxis(Gr) جیابوونەوەی دوو تێتراكۆرد بە میانەی تۆنێك له مۆزیكی یۆنانی زۆر زوودا.
Di buono gusto(I), Tasteful(E) بەچێژ.
Dichord(E) دوو ژێی ئامێرێك یاخود ژێ/یەكی دوو یەك تۆن.

Dichtung(G), Poem(E) هۆنراوە.
Dick(G), Thick(E) ئەســتوور.
Di coipo(I), Suddenly(E) کتوپڕ، چاوەڕوان نەکراو.
Dieci(I), Dix(F), Ten(E) ژمارە دە.
Diesare(I), Diéser(F) دانانی هیمای دێز/# لە پێش نۆتەدا.
Dièse(F), Diesis(I), Sharp(E) تۆنی دێز{تیژ}/#.
Dietro(I), Behind(E) لەدوا.
Dieselbe(G), The same(E) هەمان.
Different pentatonic scale(E) ســکێڵی پێنجتۆنیکی جیاواز.

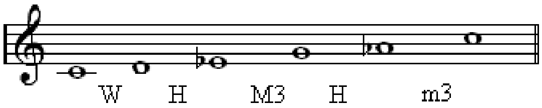

Difficile(I), Catchy(E) ســەخت و ئاڵۆز.
Di fretta(I) فرتە، زۆر بەخێرا.
Digitorium(E) دیجیتۆریەم، کیبۆردێکی پێنج دوگمەیی بێدەنگە بۆ ڕاهێنانی پەنجەکان.
Dignita(I), Grandeur(E) شـکۆمەند، مەزن.
Di Grado(I), By degrees, Step by step(E) بە پلە، هەنگاو بە هەنگاو.
Dijeridu, Didgeridoo(E) دیژەریدۆ، دیدیجەریدوو، دیژێریدو، ئامێرێکی زۆر کۆنی دانشیتوانی وڵاتی ئۆسترالیایە کە لە کلۆرەدارێکی درێژی گەورە دروستکراوە و زمانەیەك لەناو ســەرێکی کلۆرەدارەکەدا بۆی سازکراوە کە فووی پیادەکرێت ونگەونگی لێوەڕا دەردەچێت.
Dıĺruba(Hn) دلڕوبا، ئامێرێکی ژێداری میللی هیندیە بە کەوان دەژەنرێت،
Dillettande, Delectare(I), Amateur(E) ئاماتۆر، ئارەزومەند.
Diluendo(I), Diminished in loudness, Dying away(E) بەرەو دەنگ کەمبوونەوە.
Dilungando(I), Lengthening(E), Allongeant(F) درێژاندن، بەدەمەوەدان.
Di minuendo, Decrescendo(I), Diminishing(E) گەسـتن، کەمکردنەوە.
Diminished(E), Diminué, Diminuée(F), Diminuire(I) گەسـتوو، *Dim.* کورتکراویەتی. لێقرتاندن لە بەهای ڕەزمدا *Rhythmic value* بە مەبەسـتی کورتکردنەوە و لێکەمکردن.

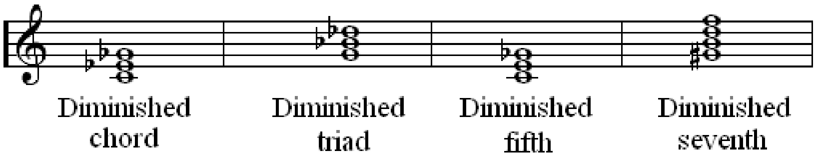

Diminished chords(E) کۆردە گەســتووەکان.

Symbol هێما	Symbol هێما	Chord Name ناوی کۆرد	Chord Intervals میانەی کۆردەکان
C°	Cdim	C diminished	1 b3 b5
	C½dim7	C half diminished seventh	1 b3 b5 b7
C°7	Cdim7	C diminished seventh	1 b3 b5 6

ئەو كۆردە گەستووانەی كە باون
Common Diminished chords

Cdim = Co = C Eb Gb
Dbdim / C#dim : Db Fb Abb or C# E G
Ddim = D F Ab
Ebdim = Eb Gb Bbb
Edim = E G Bb
Fdim = F Ab Cb
F#dim / Gbdim = F# A C or Gb Bbb Dbb

Gdim = G Bb Db
Abdim = Ab Cb Ebb
Adim = A C Eb
Bbdim = Bb Db Fb
Bdim = B D F

Diminished fifth(E) پێنجەمی گەستوو، میانەیەكە كە نیوەتۆنی لە پێنجەمی تەواو بچووكترە. زاراوەی گەست بۆ میانەیەك بەمانای كەمكردنەوە دێت بە دوو نیوە هەنگاو لە مێجەر *Major* و بە یەك نیوەهەنگاو لە تەواو *Perfect*دا. وەك لە شەشەمی گەستوو *Diminished sixth*{C-a^{bb}}، یاخود لە پێنجەمی گەستوو *Diminished fifth*{C-G^{b}}دا، هەروەها بۆ سیانیی*striad* C^{b} لە ماینەر سێیەم *minor thied*{C-e^{b}}و لە پێنجەمی گەستوو{C-G^{b}}دا بەكاردێت.

Diminished Chord(E), Accord diminuée(F) كۆردی گەستوو.
لە كۆردێكی سیانیی/دا.... نزمكردنەوەی نۆتەی سێیەم 3rd و نۆتەی پێنجەم 5th بەئەندازەی نیوە تۆنێك. وەك لە كۆردی سیانیی دۆ/C كە پێكهاتووە لە:- C Eb Gb.

Diminished fifth chord(E) كۆردی پێنجەمی گەستوو.

Diminished intervals(E) میانەی گەستوو بریتییە لە میانەیەك كە بە نیوەتۆنێك لە میانەی تەواو یاخود میانەی ماینەردا بچووك دەبێتەوە.بۆ نموونە:- گەستووی چوارەم بە یەك نیوەتۆن بچووكترە لە چوارەمی تەواو *Perfect fourth*، گەستووی حەوتەم *Diminished seventh* بە یەك نیوەتۆن لە ماینەر حەوتەم بچووكترە.

Diminished scale(E) بڕوانە/ *Octatonic scale*.

Diminished seventh(E) حەوتەمی گەستوو كە یەك نیوەتۆن لە ماینەر حەوتەم بچووكترە.

Diminished seventh Chord(E) كۆردی حەوتەمی گەستوو.
دوو جۆر لە گەستووە كۆردی حەوتەم هەیە:-

1. كۆردی حەوتەمی نیوەگەستوو *Half diminished seventh chord*:- ئەو میانانەی لە ڕەگەوە *Root* بریتیین لە:- ماینەر سێیەم{ڕەگ بۆ سێیەم}، ماینەر سێیەم{ڕەگ بۆ پێنجەم} و مێجەر سێیەم{پێنجەم بۆ حەوتەم}. كۆردی نیوەگەستووی حەوتەم *Half diminished seventh* كە هێمای سلاش *Slash sign*{/} لەگەڵدا دەنووسرێت پێیشیدەوترێت ماینەری حەوتەم - بیمۆڵ پێنجەم *Minor7 flat5*.
2. كۆردی حەوتەمی گەستووی تەواو *Fully diminished seventh chord*:- ئەو میانانەی لە ڕەگەوەن بریتیین لە: ماینەر سێیەم{ڕەگ بۆ سێیەم}، ماینەر سێیەم{ڕەگ بۆ پێنجەم} و ماینەر سێیەم{پێنجەم بۆ حەوتەم}. بۆ نموونە لە دۆ ماینەر *C-minor* بەشێوەی vii^{o}/7 دەنووسرێت كە دەبێتە *B-D-F-A flat*.

یاخود...دەشێت تەنیا لە شێوەی سێ نۆتەی جیاوازدا هەبێت وەك C, C$^{\#}$, D. كۆردی گەستووی حەوتەم لە حەوتەم پلە سكێڵی ماینەری هارمۆنییكدا هەیە.

Diminished third(E) سێیەمی گەستوو كە میانەیەكی نیوەتۆن *Semitone* لە سێیەمی ماینەر بچووكترە. بۆ نموونە: C- E^{b}- G، وەهەروەها... .

Diminished triad(E) سیانیی گەستوو کە پێکهاتووە لە دەرە میانە *Outer interval*یەکی
پێنجەمی گەستوو و بنەمیانە *Bottom interval* یەکی سێیەمی ماینەر *(minor 3rd Dim5th)*.
بۆ نموونە سیانیی گەستوو لە دۆ- ماینەر سیانیی $C- E^{b}- G$ دا...دەبێتە $C- E^{b}- G^{b}$ کە بە هیمای C^{o}
دەنۆتێنرێت....وە هەروەها بۆ تۆنەکانیتر.

Diminished whole note scale(E) سکێڵی تۆنە تەواوی گەستوو، بڕوانە/*Altered scale*.

Diminuendo(I), Diminishing in loudness(E) بەرەو کورتکردنەوە.

Di minuendo a poco a poco(I) کورتکردنەوەی پلەبەپلە و بە نەرمی.

Di minuendo Sino al fine(I) کورتکردنەوە تا کۆتایی.

Diminuendo sempre(I) هەمیشە کورتکردنەوە.

Di minuendo sempre Sino al fine(I) هەمیشە کورتکردنەوە تا کۆتایی.

Di minuendo a poco(I) هێواش کەمکردنەوە.

Diminution(E), Diminuzione(I), Diminutio(L) گەستن، قرتاندن، کورتکردنەوەی
بەهاکانی نۆتە *Shortening of note values*. پێچەوانەکەی پێیدەوترێت زێدە*Augmentation*. لە
هەندێك کانونـدا *Canon* دەنگی لاسایی *Imitative voice* تێیدا میلۆدیەکی نۆتە کورتتر *Shotrer*
notes دەدات کە پێیدەوترێت کانون بە گەستن *Canon by diminution*.

Di molto(I), Very(E), Très, Tout(F) زۆر.

Di nuovo(I), A new(E) لە نوێوە، سەرلەنوێ.

Direct, Straight(E), Diritta(I), Droit(F) ڕاستەوخۆ، ڕاست، یەکسەر، ئاڕاستە.
بۆ نموونە کە دەوترێت لە جووڵەیەکی ڕاست *Alla diritta(I):In direct motion(E)* مانای
جووڵەیەکی بە پلە دێت نەوەك بە بازدان *Leaping*.

Directuer(F), Director, Conductor(E), Bigliettaio(I) ئاڕاستەکار، ڕابەر.

Dirge(E), Complainte(F) چەشنە ئاوازێکە بۆ بۆنەی بە خاکسپاردن و شین و واوەیلا.

Dirigir(F), Dirigieren(G), Dirigiere(I) بڕوانە بۆ/*Conducting*.

Dirigeur(F), Dirigent(G) بڕوانە بۆ/ *Conductor*.

Dis(G), D-sharp(E), Ré-Dièse(F) نۆتەی ڕێ– دێز.

Di Salto(I), Proceeding by leaps(E) بە بازدان.

Discant(E), Descant(L), Déchant(F), Discantus(L) دیسکانت، ئاوازێکی میلۆدی
هاوڕەوت لەگەڵ ئاوازێکیتر. دەنگی سەرەوەی ڕستە مۆزیکێکی وەك دەنگی سۆپرانۆ*Soprano* و
تینۆر*Tenor*. دەنگەکانی هێڵاسۆی خوارەوە پێیدەوترێت کلیلی باس *Bass clef*.

Disc(E), Disque(F) دیسك، قەوانی گرامەفۆن.

Discant Clef(E) 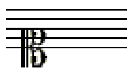 کلیلی دیسکانت، بۆ کلیلی سۆپرانۆ {کلیلی/*C* کە لە
یەکەم هێڵاسۆدا *Staff* } دادەنرێت.

Discantist(G), Soprano singer(E) سۆپران بێژ، سترانبێژ لە دەنگەواری سۆپرانۆدا.

Disciolto(I), Dexterous(E) زرنگ، چالاك، زەبر بە دەست.

Discord(E), Discorde(F), Discordanze(I) ناساز، کۆردێك دەنگی ناکۆك بە یەکتر،
ئەو دەنگە شپرزانە *Sounds unsert* لە میانە دووەم *Secound* و حەوتەمەکاندان *Seventh*، پێیشی
دەوترێت ناسازەدەنگ *Dissonance*، پێچەوانەکەی پێیدەوترێت هاوسازەدەنگ *Consonance*.

Discreto(I), Discreet(E) پەرێز. خۆلادان.

Discrezione, Discretezza(I), Discretion(E) پەرێزیی.

Disdiapaison(Gr), Fifteenth, Interval of two octaves(E) میانەی دوو ئۆکتاف، پانزەم.

Disis(G), D-duoble-sharp, E-flat major(E) تۆنی ڕێ/دەبڵ - دێز.

Disjunct(E), Diezeugmenon(Gr) ناپێکبەست، لە مۆزیك دیمانە *Music theory*ی سەردەمانێکی زۆر زووی یۆناندا وەك زاراوەیەك بۆ جیاکردنەوەی تێتراکۆردێك لەوەی خوارتری بە میانەتۆنێك بەکاردەهێنرا. زاراوەیەکی بەکارهاتوە بۆ ئەو نۆتانەی کە لە میلۆدیەکدا بە باز *Leap* دەجوولێن، یاخود بڵێین...بۆ ئەو میانانەی بەدوای خۆیاندا بە نیوتۆنێك یاخود تۆنێك گەورەترن دێن، پێچەوانەکەی پێیدەوترێت پێکبەست *Conjunct* .

Disjunct movement(E), Moto disgiunto(I), Movement disjoint(F) جوولەی ناپێکبەست پێشبەریەکی میلۆدیانەیە بۆ ئەو میانانەی کە لە مێجەری دووەم گەورەترن.

D-Sharp-minor(E), Dis moll(G) ڕێ دێز - ماینەر.

Di sopra(I), Above(E), Dessus(F) سەرەوە.

Disperato(I), Desperate(E) نائومێد.

Disperazione(I), Despair(E) نائومێدیی.

Dissonance(E,F), Dissonanz(G), Dissonanza(I) ناهاوساز. بڕوانە/*Consonance*.

Distanza(I), Distance(E,F) مەودا، دووری.

Distinto(I), Distinct, Clear(E) بە ڕوون و ئاشکرا.

Distonare(I), Singing or playing out of tune(E) دەرچوون لە دەنگ، دەنگی نەشاز.

Diteggiatura(I), Doigté(F), Fingering(E) دیتێجیاتۆرا، هەست پێبردن لەڕێی پەنجەوە.

Dithyramb(E), Dithyrambe(F,G), Ditirambo(I) سروودێکی کۆڕاڵیە بۆ ستایشکردنی خواوەند دیۆنیسۆس *Dionysus* کە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمانێکی زۆر دێرینی یۆنان دەلآم لە سەتەی/19ز وەك زاراوەیەك بەکاردەهێنرا بۆ مۆزیکێك کە چەشنێکی مەستـئامێز *Bacchus*ی لەخۆگرتبێت.

Dito(I), Doigt(F), Ditto, Finger(E) پەنجە، ئەنگوشت، قامك، پیلك.

Ditone(E), Ditonos(Gr), Ditonus(L) دووتۆنە، وشەیەکی یۆنانییە کە لە سەتانێکی زوودا زاراوەیەکبووە بۆ مێجەر سێیەم *Major third* کە بریتییبوە لە دوو تۆنی مێجەر *Major tones*، بەڵام مێجەر سێیەمی مۆدێرن *Modern major third* بریتییە لە یەك مێجەر و یەك تۆنی تەواوی ماینەر. وشەیەکی سەرزاری سەتەکانی ناوەڕاستە بە میانەسێیەمی گەورە وتراوە کە یەکسان بووە بە دوو ڕۆند *Ronde*.

Ditonic comma(E) بڕوانە/*Phythagorean comma*.

Ditty, A short simple song(E) کورتە سترانێکی سادە.

Diva,Donna(I), Goddess, Prima donna(E) دێو، خواوەندە، ئافرەتێکی شۆخوشەنگ، ئۆپێراچڕ{ئافرەت}ی سەرەکی لە ئۆپێرادا.

Divertimento(I), Divertissement(E,F) دایڤێرتاسیمێنت، زاراوەیەکی سێ واتایە:-

1. سەمایەکی شۆخیانە *Sardonic* و بەستنەوەی بە سترانەوە وەك ئۆپێرا ، باللێت و دیمەنی تراژیدی/دا نمایاندەکرێت.
2. فانتاسیا *Fantasia* کە چەشنێکی میللیی ئامێزی لەخۆگرتبێت.
3. ناوکارە *Enter'acte(F)* بریتییە لە میانە *Interval*ی نێوان بەشـەکانی ئۆپێرایەك کە بە چەند سەما و سترانێك ناوکۆ کرابێت.

Divise(I), Divisés(F), Divided(E) بەشکراو، *.Div*کورتەیەتی، ئاماژەیە بۆ بەشێکی ئۆرکێسترا {بە زۆری لە دەستەی کەمانچەی یەکەم یاخود دووەمدا}کە کاتێك دوو هێڵی مۆزیك دەژەنرێت بەگشتیی وەك دەبڵ نۆتە لە پارچەیەکی تەنیادا دەنووسرێت{یەك لەسەر یەك}بە مەبەستی دووکەوتنەوە لە دووجار وەستان{واتە پەنجەیەکی گیرکردبێت لەسەر یەکێك لەو دوو نۆتەیە}.

Division(E,F), Divisione(I) دابەش، بەخش، شێوەیەك لە جۆرانجۆر/*Variation*، چەند هێڵەدەنگێکی درێژی نەخشێنراو *Ornamented*.

Divoto(I), Devout(E) لە خەڵوەتـدا.
Divotamente(I), Devoutly(E) خەڵوەتیی.
Divozione(I), Devotion(E) خەڵوەت.
Diwan(Ar,Fa,Kr), Octave(E) دیوان، وشەی دیوان کە بە دیڤان *Divan*یش هاتووە لە وشەلێکدراوی دیپــوان *Dip wan*ی ئاڤێستا/ییەوە وەرگیراوە. دیپ Dip{بە دەپ Dep، دیڤ Div یاخود دیو/یش هاتووە}بەتەنیا بەمانای ڕووپێوێك کە نووســراوی تیادا تۆمارکرابێت، پێدەچێت پاشگری وان کە چۆتەسەری بۆتە دیوان کردویەتە کۆ کە ئاماژیە بۆ کۆمەڵە نووسراوێکی تۆمارکراو {وشەی دەفتار یاخود دەفتەر وشەزای دیپوانە}.
ئەم وشــەیە لە سـەردەمی دەسەڵاتدارێتی ئەمەوییەکاندا وەك زاراوەیەکی کارگێڕیی نێو خەلافەتەکە بایەخی پێدرا. بەتایبەتیی بەهاتنی خەلیفە عبدولمەلیك بن مەروان{ناسرابوو بە دەمارگیرێکی عارەبپەرست} بۆ سەر تەختی خەلافەت، سەیری دەوروبەری خۆیکرد کە دەسەڵاتی خەلافەتەکەی وەك ڕۆمەکان ئارام دەبێت ئەگەر خۆڕێخستنی کاروباری ئیداریی هەبێت، یەکێك لەو کارانەی پـێی هەستا گۆڕینی ئەو زاراوە سیاسـی و ئیداریانە بوو کە ڕۆمی و عەجەمین{واتە غەیری عەرەب کە یەکێك لەوانەیش کوردی دەگرتەوە، لەو سـەردەمەیشدا هەندێجار لە نەزانینیان کوردیان بە عارەبی فارس ناودەبرد}، بەڵام پاش هێنانوبردەیەکی زۆر بۆیدەرکەوت جگە لە وشەی خەلیفە و حاشـیە و جاریە....هەندێك وشـەیتر هیچ شـتێکیتری بۆ نامێنێتەوە. لەبەرئەوە ناچاربووەوە کە دەسـەودامێنی ئەو زاراوانە ببێتەوە بەڵام گۆڕینیان بەشـێوەیەکی وەها کە بگونجێنرێن لەگەڵ خوێندنەوە و نووسینی زوانی عارەبیدا، لەوانەیش وشـەی دەستوور، وەزیر، گزیە{کراوە بە جزیە}، یاوەر، بەند، هەیوان و ســەدان وشـەیتر، لەســەرو ئەو هەموانەیشەوە وشەی دیوان/ە. ســەردەمی عەباسـیەکانیش و بەدەرکەوتنی زۆر لە زانایانی وەك سـەفەدینی ئورمێیی و بەهرەمەندانی وەك ئیبرایمی موسڵی و کەســانیتری ئەو ســەردەمە ئەم وشــەیە بۆ گوزارەکردن لەو هەشت دەنگەمۆزیکییە خرایە نێو هونەری مۆزیکەوە کە دەشێت لەبری ئۆکتاڤ بووترێت **دیوان.** ئەم زاراوەیەیش زیاتر لە دەســگا مۆزیکییەکاندا دێتە ســەرزار.
لە سەردەمانەدا ئەو نووسـینە هونەرییانە هەمووی فەرمان و ڕاسپاردەیی دەرباری پاشا و میر و سـوڵتانی لەپشتبوو، ئەوەندە بایەخی پێدەدرا کە دادەنرایە ڕیزی کارنامە گرنگەکانیتری دەربار. یاخود بڵێین ئەو کار و نووسراوە هونەرییانە گەیشـتە ئاسـتێکی وەها کە دیوانێکی تایبەتیی بۆ بکرێتەوە لە دەرباردا. ئەو وشــەیە بەرەبەرە پێگەیی و لە مەیدانی هونەری مۆزیکدا وەك زاراوەیەك بەو شێوەیە خۆی ســەپاند کە گوزارە لەو بوارە بکات کە دەنگەکان تیادا تۆماربکرێت و بەرانبەر وشەی*Octave*ی زوانە ئاورووپییەکان ببێتەوە
بۆئەوەی ئەم دەنگە بنچینەییانە بخرێنە چێوەمۆزیکێکی دەســگاییەوە، بایەتە هەر دەنگە و کە لە تۆنی دۆDo وە دەسـپێدەکات، هەر یەکە و بەم چەشـنە ناوێکی تایبەتیی خۆی بدرێتی:-
یەکەم دەنگ یەکــگا واتە یەکەم ئاواز یاخود دەسگای ڕاست کە بناخەی پلەتۆنەکانە.
دووەم دەنگ دووگــا واتە دووەم ئاواز کە دەبێتە دووەم پلەتۆن بۆ ڕاسـت.
سێیەم دەنگ سـێگا واتە سـێیەم ئاواز کە دەبێتە سـێیەم پلەتۆن بۆ ڕاسـت.
چوارەم دەنگ چوارگا واتە چـوارەم ئاواز. کە دەبێتە چـوارەم پلەتۆن بۆ ڕاسـت.
پێنجەم دەنگ پێنجــگا واتە پێنجـەم ئاواز. کە دەبێتە پێنجـەم پلەتۆن بۆ ڕاسـت.
شـەشەم دەنگ شەشگا واتە شەشەم ئاواز. کە دەبێتە شـەشـەم پلەتۆن بۆ ڕاسـت.
حەوتەم دەنگ حەوتــگا واتە حەوتەم ئاواز. کە دەبێتە حەوتەم پلەتۆن بۆ ڕاسـت.
هەشــتەم دەنگهەشــتگا واتە هەشتەم ئاواز کە لەم دوا پلەدەنگەدا دەبێتە دەنگێگی تیژ بۆ یەکەم دەنگ کە پلەتۆنی ڕاستە و پێیشی دەوترێت گردان. بەم چەشنە...سووڕ(بازنە، خولگە)ێکی تۆن نمایاندەبێت کە بە هەشـتەم دەنگ گرد دەکرێنەوە. ئەم گردکردنەوەیە کە پێیدەوترێت گردان دیوانیکی تەواو پێکدێنێت. هەر بەم شـێوەیەیش دەکرێت دیوانی یەکەم و دووەم و....یەکبەدوایەك پێکبهێنرێت. وشـەی گڕدان/یـش لە گەرتانیستەن، گەرتانییەتەن/وە هاتووە و پاشــان بۆتە گەرتان و گەردان کە بەمانای گڕخواردنەوە، سووڕان، چەرخان{ڕۆژگار پیتی/ڕ- ی لەسەر زمان سـووککردوە و لە گڕدان/ەوە بۆتە گردان.

خۆ ئەگەر هەر بە گردان/یش لێکبدرێتەوە ئەوا لە چاوگە وشــەی گرد/ەوە هاتووە کە بەمانای خڕ یاخود کۆ دێت}واتە سووڕاندنەوە بۆ هەمان شوێنی دەنگ بەڵام لە فریکوێنسی *Frequency* یەکی بەرزتردا. لە دەنگەوارێکی ئاســاییدا کە فریکوێنسـی لا/La تیایدا یەکسـان بێت بە 440Hz.

دەکرێت دانانی پلەدەنگەکان لە ئامێرە ژێدارەکانی وەك عوود و کەمانچە و سەنتوور و مانەندیان لە دیوانی یەکەمدا، بەم چەشنە ڕیزبکرێن:-

یەکەم دەنگ: دەســگای ڕاســت.

دووەم دەنگ: دەســگای دوگــا.

سێیەم دەنگ: دەســگای سـێگا.

چوارەم دەنگ: دەســگای چوارگا.

پێنجەم دەنگ: دەســگای نەوا.

شەشەم دەنگ: دەســگای حوسێنیی(هۆسیانیی).

حەوتەم دەنگ: دەســگای ماهوور.

هەشــتەم دەنگی: دەسگای گڕدان{گردان}یان گەردان.

{واتە گڕخواردنەوە یاخود گەڕانەوە بۆ پلەتۆنی ڕاست}.

یاخود بەم شێوەی خوارەوە:-

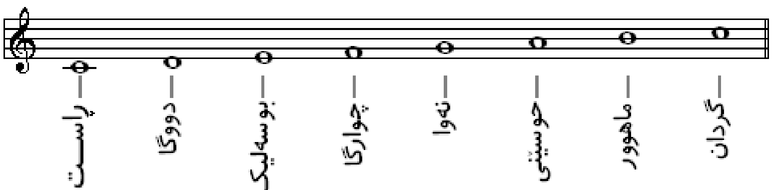

بەگشتیی...ئەگەر لە دیدەیەکی مۆزیك دەســگای خۆرەڵاتییەوە و بەچەشنێکی کڕۆماتیکانە ڕیزبەندی پلەتۆنەکان بەناو بکەین، ئەوا بەم چەشنە دەبێت:-

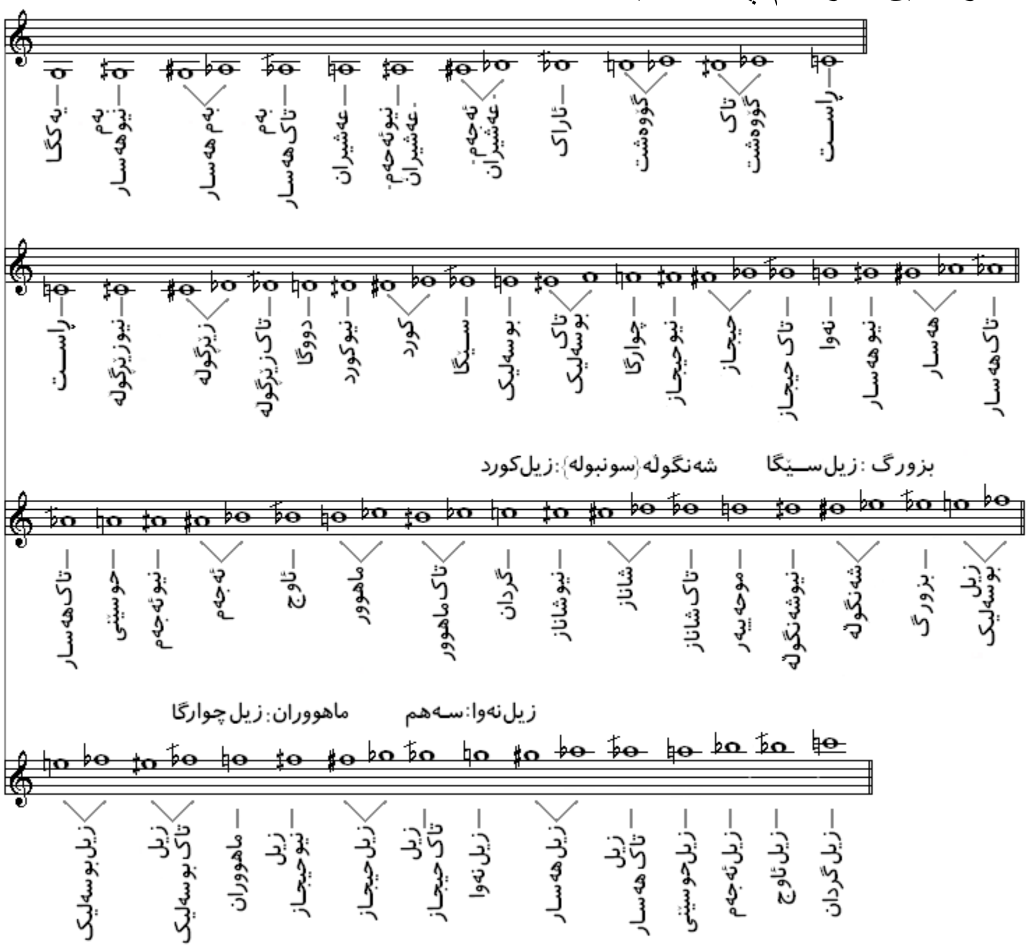

لە سکێڵێکی خۆرەڵاتیدا...میانەی پلەتۆنەکان بە سەنت *Cent* و کۆما *Coma* و لەرینەوەیان بە فریکوێنسییە *Frequency*. ئەگەر سکێڵێك لە پلەتۆنی یەکگاوە بەبێ چارەکەتۆن وەربگیرێت،، پێوانەیان بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت:-

پلەتۆن	یەکگا	عەشیران	ئاراک	ڕاست	دووگا	سێگا	چوارگا	نەوا
سەنت	0	203.77	135.85	158.49	203.77	158.49	135.85	203.77
کۆما	0	9	6	7	9	7	6	9
هێرتز	97.99	110.24	119.24	130.67	149.99	161.08	174.23	195.99

Dixième(F), Tenth(E) دەیەم.

DÍnışin(Ar,Kr) دڵنشین، لێرشتەیەکی سەربە دەسگای ڕاستە. پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی نەوا، ڕەگەزی سەبا لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی، بە زێدیکردنی ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی گردان لێرشتەی دڵنشین دەردەکەوێت.

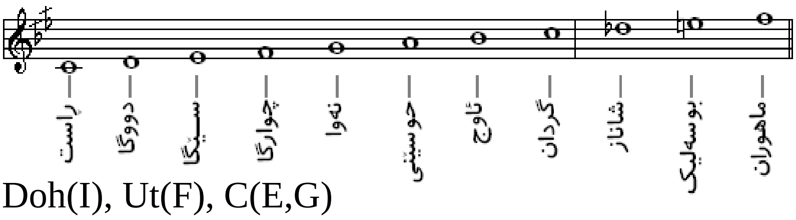

Doh(I), Ut(F), C(E,G) تۆنی دۆ/C.

Doch(G), Still, Yet(E) هێشتا.

Doit, Doivent(F), Must(E) دەبێت، پێویست، بایەت.

Dolce(I), Sweet, Soft(E) ناسك و شیرین، *Dol.*- کورتکراوەیەتی.

Dolcian(E), Dulcian(I) دۆڵسی، لوولەدەنگی ئۆرگن بە درێژی هەشت پێ بەناوی *Dulciana* کە دەنگێکی ناسکی هەیە.

Dolciano(I) گچکە باسسوون کە بەکاردەهێنرێت وەك دەنگێکی تینۆر بۆ ئامێری ئۆبوا.

Dolcissimo(I), Very sweet, Very softly(E) زۆر ناسك، زۆر شیرین.

Dolcemente(I), Sweetly(E) بە شیرینی.

Dolcezza(I), Sweetness(E) شیرین.

Dolent(F), Dolente(I), Doleful, Sorrowful(E) خەمناك. مەخابن.

Dolentemente, Dogliosamente(I), Sorrowfully(E) بە خەمناکی، بە دڵتەنگیی.

Dolentissimo(I), Very sorrowful(E) زۆر بەدڵتەنگیی.

Dolore(I), Pain(E), Douleur(F) ئازار، ناڵە، دڵتەنگیی.

Dlorosamente(I), Painfully(E) پرئازاریی.

Doloroso(I), Painful(E) پرئازار.

Dolzflöte(G), Soft flute-tone(E) نەرمەتۆنی فلووت لە ئامێری ئۆرگن/دا.

Dombuk(Ar,Kr)Donbuk, Derbeka (Br) دومبك، تەپڵی شێوە لوولەیی کە دادەنرێتە سەر ڕان بۆ لێدان.ئامێرێکی زۆر باوە لەنێو میللەتانی خۆرەڵاتدا.

Domes(I), Effect on sound(E) کاریگەری بۆ سەر دەنگ.

Dominando(I), Dominant(E) زاڵبوون بەسەر دەنگیتر.

Dominant(E), Dominante(F,G,I) زاڵ، پێنجەم پلەیە لە سکێڵی دیاتۆنیکدا. پێنجەم پلەتۆنی سکێڵی مێجەر و سکێڵی ماینەر کە بە دەنگێکی کاریگەر و زاڵ دادەنرێت.

Dominant diminished(E) گەستووەزاڵ. گەستەزاڵ، زاڵی گەستوو کە بریتییە لە تۆنی تەواو *Whole-step*- نیوەتۆن *Half-step*- تۆنی تەواو. سکێڵی گەستوو *Diminished scale* یاخود هەشتتۆنی *Octatonic scale* کە بە نیوەتۆن دەسپێبکات.

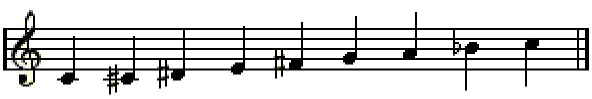

Dominant eleventh chord(E) كۆردی یانزەیەمی زاڵ كە بریتییە لە

كۆردی شـەش نۆتە *Six-note*ی دامەزراو لەسەر زاڵ/**V** لە سـێیەمەكاندا*Thirds*.

Dominant Major ninth(E) زاڵ مێجەر نۆیەم.

Dominant minor ninth(E) زاڵ ماینەر نۆیەم.

Dominant ninth chord(E), Accord de neuvième dominante(F) كۆردی نۆیەمی زاڵ

Accordo di nona di dominante(I)

بریتییە لە كۆردی پێنج نۆتە *Six-note*ی دامەزراو لەسەر زاڵ/**V** لە سـێیەمەكاندا.

Dominant relation(E) زاڵی پەیوەند لەنێوان كۆردی زاڵ و پایەتۆن *Tonic*..

Dominante secondaire(F), Secondary dominant(E) ژێرزاڵ، دواتا زاڵ، لازاڵ.

Dominant seventh chord(E),Accord de septième dominante(F) كۆردی حەوتەمی زاڵ.

Accordo di settima di dominante(I)

بریتییە لە كۆردێكی سیانیی و تۆنی حەوتەمی دەخرێتەسـەر وەك:- G-B-D-F.

Dominant seventh chord with lowered fifth(E) كۆردی حەوتەمی زاڵ لەگەڵ پێنجەمی نزمكراو كە یەكسانە بە كۆردی شەشەمی فەڕەنسایی دامەزراو لەسـەر دووەم پلە نزمكراوە{پێنجەمی نزمكراو *Lowered fifth*}ی سـكێڵێك.

Dominant thirteenth seventh(E) كۆردی حەوتەمی زاڵ.

بریتییە لە كۆردی حەوت نۆتە *Six-note*ی دروستبوو لەسـەر زاڵ/**V** لە سـێیەمەكاندا.

Dominant triad(E) زاڵی سیانیی.

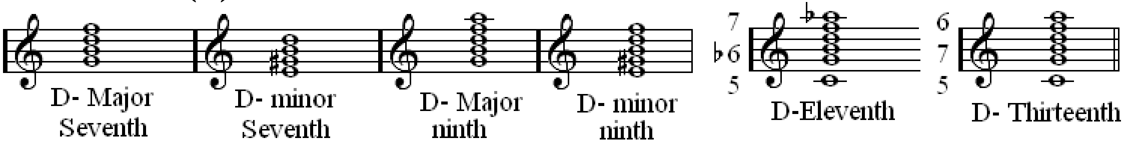

Domra(Ru) دۆمرا، جۆرە ئامێرێكی دووجوت ژێداری میللی ئاسیایی و ڕوسیاییی سـەتەكانی/16ز و 17ز، كەمێك بە ئامێری باڵالایكا و ماندۆلین دەچێت. ئێستا ئەم ئامێرە بە سـێجووت ژێ و چوار جووت ژێ بەناوی پیككۆلۆ دۆرما، ئاڵتو دۆرما، تینۆر دۆرما، باس دۆرما...زۆر میللییانە بەكاردەهێنرێن.

Dopo(I), After, Afterward(E), Après(I) لەدوایی، لەپاشان.

Doppel(G), Double(E,F) دەبڵ، دوان.

Doppeln(G), To double(E) بە دەبڵ كردن، بە دەبلاّندن.

Doppelschlag(G), Turn, Double stroke(E) دبڵ لێدان،بڕوانە/*Turn*

Doppel takt not(G), Double measure note, Two bar note(E) دەبڵ باڕی نۆتە.

Doppel triole(G) دەبڵ تریۆلە یاخود سێكستولە، ئەنجامدانی دوو تریۆلەی جیاواز لە یەك كاتدا.

Dopplet so schnell(G) دوو چەنجای زۆر خێرا.

DoppelChor(G) دەبڵ كۆرس كە دوو سترانخوان لە ئۆپێرایەكدا دەگرێتەوە.

Doppia Corda(I) دەبڵ ژێ، جووت سیم.

Doppio movimento(I), Double as fast(E) دەبڵ خێرا.

Doppio Suono(I) دوو دەنگی.

Dorian(E), Dorien(F) دۆریەن، بنیادە دەسـگایەكی كڵێسەیی*Authentic church mode*.

یۆنانییە كە دەگەڕێتەوە بۆ سـەتەكانی ناوەڕاست. بڕوانە/*Mode*.

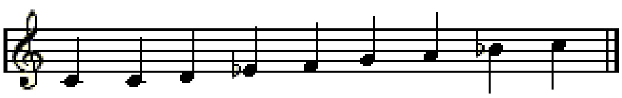

Dorian tetrachord(E) دۆریانی تێتراکۆرد کە پێیشـیدەوترێت مێجەر تێتراکۆرد
بە ڕیزەمیانەیەك T-T-S {تۆنی تەواو= Tone، نیوەتون= Semitone}.

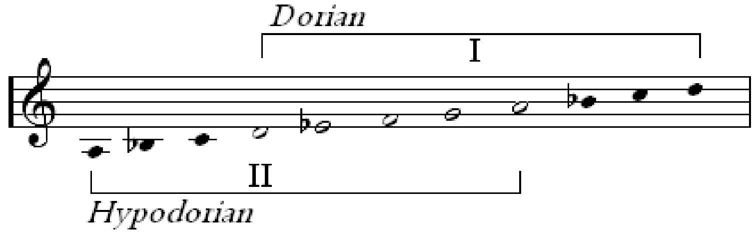

Dot, Dotted note, Point(E) دۆت، پنت، خاڵ. دانانی پنتێك بەلای دەستەڕاتەوە بەتەنیشـت نۆتەیەکەوە.

نۆتە و وچانە مۆزیکیە پنتدارەکان
Dotted Musical Notes and Rests

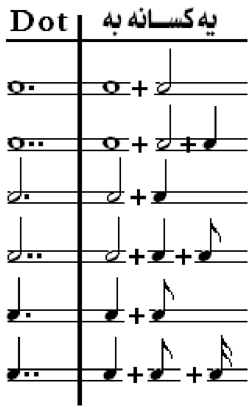

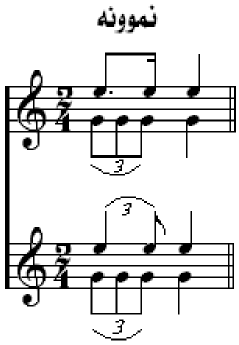

Dotted Notes & Rests	Note نۆتە	Rest وچان	Value بەها (number of beats) {ژمارەی لێدان}
Whole			6
Half			3
Quarter			11/2
Eighth			3/4
Sixteenth			3/8

Double(E,F), Doppio (I) دەبڵ، دوان. وشـەی دەبڵ یاخود جووت لە سـەتەکانی/16 و 17مەوە وەك زاراوەیەك بۆ ئەو ئامێرە مۆزیکانەی پەردە*Pitch*یان نزمە وەك ئۆبوا.

Double appoggiatura(E), Doppelter vorschlag(G) دەبڵ ئاپۆجیاتۆرا.

Double bar(E), Doppia barra(F) دوو هێڵی سـتوونی دۆتێنراو*Dotted* لە کۆتایی پارچەیەك مۆزیك کە ئاماژە دەدات بە ژەنینەوە*Played twice*ی ئەو بەشە.

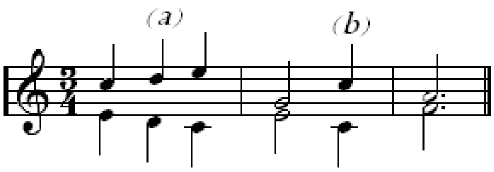

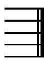

Double bass, Contra bass(E) دەبڵ ـ باس، یەك ئۆکتاڤ لە باس کەمانچە نزمترە. گەورەترین ئامێری ژێدارە.

Double-bass(Pedal, Contra-bass) Clarinet(E) دەبڵ ـ باس کلاڕنێت.

Double-bass flute, Alto flute(E) دەبڵ ـ باس فلووت.

Double-bass viol, Violone, Concert viol(E) دەبڵ ـ باس کەمانچە. یەك ئۆکتاڤ لە باس کەمانچە نزمترە.

Double bassoon(E), Doppel fagott(I) دەبڵ باسـسـوون*Bassoon*. پێشیدەوترێت کۆنتراباسـسـوون *Contrabassoon* کە ئۆکتاڤێك لە باسـسـوونی ئاسایی نزمترە.

Double harmonic scale(E) سـکێڵی دەبڵ هارمۆنیی کە بریتیین لە دوو جۆر:-
یەکەمیان دەبڵ هارمۆنـــی سـکێڵی مێجەر*Double harmonic major scale*.
دووەمیشیان دەبڵ هارمۆنی سـکێڵی ماینەر*Double harmonic minor scale*.

Double horn(E), Doppel horn(G) دەبڵ هۆڕن.

Double(Contra)-bass trombone(E) دەبڵ ـ باس ترۆمبۆن.
گەورەترین ئامێری خێزانەکەیەتی، یەك ئۆکتاڤ لە تینۆر ترۆمبۆن نزمترە.

Double(Contra)-bass tuba(E) دەبڵ ـ باس تووبا.
لەسەرکلیلی/C و نزمتری نۆتەی لە می ـ بیمۆڵ/*E-fat* دایە کە پێنج میانە خوارتر لە کلیلی/C.

Double contrapoint(E) دەبڵ کۆنتراپونت، کۆنتراپونتی هەڵگێراو *Invertible*.

Double curtall, Bassoon(E) دەبڵ کۆرتاڵ،
ناوی ئامێری باسسوونە بە زوانی ئینگلیزی لە سەتەی/16مدا.

Double Concerto(E) دەبڵ کۆنسێرتۆ، بەشداربوونی دوو ژنیار لە ئۆرکێسترایەکدا.

Double Counterpoint(E) دەبڵ کۆنتراپونت، بڕوانە/*Counterpoint*.

Double Croche(F), Semi-quaver(E) دەبڵ کرۆش، نۆتەی دوولاچنگ، 1/16ی نۆتەی تەواوە.

Double demisemiquaver(E) 1/64ی نۆتەی تەواو *Whole note*

Double emploi(F) دەبڵ ئیمپلۆی،
زاراوەیەکە لەلایەن مۆزیکزانی فەڕەنسایی *Rameau* سازێنراوە، فرۆزەی کۆردێك دەکات کە لە یەك کاتدا دوو ڕەگ *Root*ی هەبێت. بۆ نموونە بەپێی ڕامیو *Rameau* لە کۆردێکی دۆ ـ مێجەر-*C-major*دا{F-A-C-D}. لە کۆردی ژێرزاڵ *Subdominant chord*دا تۆنی فا/*F*ی ژێرزاڵ دەبێتە ڕەگ لەگەڵ خستنەسەری میانەی شەشەم یاخود لە کۆردی سەرپایەتۆن *Supertonic chord*دا تۆنی ڕێ/*D* دەبێتە ڕەگ *Root* لەگەڵ خستنەسەری میانەی حەوتەم.

Double diapason(E) دەبڵ دیاپازۆن،
لوولەدەنگی ئۆرگن/ە کە یەك ئۆکتاڤ نزمترە، شانزە پێ *16-foot*درێژییەکەیەتی.

Double dot(E) دەبڵ دۆت، جووت پنت.

Double dotted note(E), Doppelt punktierte note(E) دەبڵ نۆتەی دۆتێنراو.

Double drum(E) تەپڵی دوولا{لە هەردوو سەری دەدرێت}.

Double flageolet(E) ئامێری فلاگێۆتی دوو لوولە.

Double flat, Natural tone(E), Doppio bemolle(I) دەبڵ ـ بیمۆڵ/*bb*، دوو نیوەتۆن نزمتر.

Double fugue(E) پارچە فیوگەیەك بە دوو سوژە *Sujet* یاخود تێم *Theme*.

Double guitar(E) گیتاری دوو دەسك کە هەر دەسکەی دەنگێکی تایبەتیی خۆی هەیە.

Double handed(E) ژەنیارێك بتوانێت دوو ئامێری جیاواز لێبدات.

Double harmonic major scale(E) سکێڵی دەبڵ هارمۆنیك ـ مێجەر.

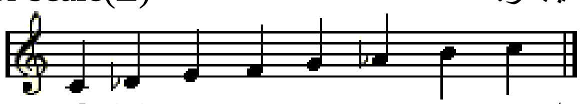

Double harmonic minor scale(E) سکێڵی دەبڵ هارمۆنیك ـ ماینەر.

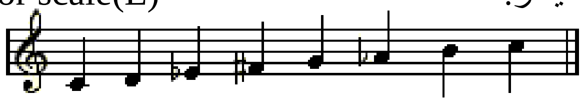

Double note(E) دەبڵ نۆت.

Double octave(E) دەبڵ ئۆکتاڤ، بریتییە لە پانزە نۆتی یەکلەدوایەك.

Double pedal-C(E) سێ ئۆکتاڤ خوراتر لە تۆنی ناوەند *Middle-C*.

Double quartet(E) دبڵ چوارینە، پارچە مۆزیکێك کە بە جووت چواری نووسرابێتەوە.

Double reed(E) دەبڵ زمانە، دەبڵ ڕیشە، لە هەندێك ئامێری وەك؛
ئۆبوا، فاگوت، کرانگڵە، باسسوون کارپێدەکرێت.

Double-sharp(E), Doppelkreuz(G), Double dièse(F) دەبڵ ـ دێز،
بەرزکردنەوەی تۆنێك بە ئەندازەی دوو نیوپەردە.

Double stam(E) جووت لق، کاتێك دوو دەنگ یاخود پارچەیەك لەسەر هەمان هێڵاسۆ *Staff* بنووسرێت و هەمان نۆتە بژەنرێت. نۆتەی سەرەکی دوو لقی لێدەبێتەوە، یەکێکیان دەبێتە دەنگی سەرەوە *Upper voice* و ئەویتریان دەبێتە دەنگی خوارەوە *Lower voice*.

Double stopping(E) جووت داخستن، تەکنیکێکی ژەنیارە لەسەر ئامێری ژێدار دەیکات ئەویش دانانی دوو پەنجە لەسەر دوو ژێ و پیاهێنانی کەوان بەسەر هەردوو ژێ/یەکەدا لەهەمان کاتدا.

Double trill(E), Doppeltriller(G) دەبڵ تریللە.

Double Whole note(E), Carrée(F) دەبڵ نۆتە کە یەکسانە بە دوو وچانی *Rest* تەواوا 4/4.

Double top-C(E) دەبڵ تۆپ دۆ، سێ ئۆکتاڤ سەروو تۆنی دۆی ناوەڕاست/*Middle-C*.

Double trill(E) دەبڵ تریللە، ئەنجامدانی دوو نۆتی جیاواز لە یەك کاتدا.

Double triplet(E) دەبڵ تریۆلە{کێشی 3/2}، بڕوانە/*Doppel triole*.

Doubly augmented six four three chord(E) کۆردی دەبڵ زێدەی شەش/ چوار/ سێ، کۆردی شەشەمی ئەڵمانی لەگەڵ پێنجەمی تەواو سەروو دەنگی ڕەگ*Root*کە وەك دەبڵ چوارەمی زێدە بەشێوەیەکی ئێنهارمۆنیکانە *Enharmonically* بژەنرێت.

Doubly augmented sixth chord(E) کۆردی دەبڵ زێدەی شەشەم، کۆردێکە دووەم دێزکراو *Sharpened second* لە پایەتۆنە *Tonic*وە

Douce, Doux(F), Sweet(E) شیرین.

Doucement(F), Sweetly, Softly(E) شیرینیی و نیانیی.

Douleur(F), Sadness(E) خەم.

Douze(F), Twelve(E) دوازدە، دەرزەن.

Down beat(E) لێدانی بەرەونەرم، جووڵە دەستی ڕابەرە *Conductor* یاخود بە شووڵ *Baton*ەکەی دەستی بۆ نیشانەکردنی لێدانە توندترەکان *Stronger beats* لە باڕەکەدا. بۆ نموونە لە کێشی 4/4 دا یەکەم لێدان *First beat* کە توندە بۆ بەرەو نەرمتر لە سێیەم لێدان *Third beat*ی هەر باڕێك.

Down bow(E) کەوان بەرەو خوار، بە کەوان لێدان لە پاژنەوە تاکو نووکی کەوان. بە کەوان لێدانیش بە پێچەوانەوە پێیدەوترێت کەوان بەرەوسەر *Up-bow*.

Down-bow sign(E) 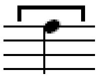 هێمای خشاندنی کەوان بەرەو خورەوە.

Doxology(E) ستایشگەریی، زارشت(مەنطق)ی ستایش کە ئەرکێکی پێویستە لە ئایینەکاندا.

Drama(E), Le drama(F,G,L), Dramma(I), Toneelstuk(G) دراما

زۆر لە شارەزایان زاراوەی دراما *Drama* وا پێناسە دەکەن:- گوزارە لە ڕووداو و کارە دەرەکیەکان دەکات کە لەنێوان کەسایەتیەکاندا دەنوێنرێت. بەڵام دەبێت ئەوەیش بزانرێت کە مەرج نیە هەر ئەو ڕووداوانە لە دەرەوەڕا بێن و دەروونی مرۆڤ بهێنێتە ژان، بەڵکو ڕووداویتر هەیە یاخود بڵێین ژانی دەروونی تریش هەیە وەك کارلێکێکی ناوخۆیی ویژدانانە کە لە ناخی مرۆڤەوە هەڵدەقوڵێت، ئەم ژانە کە دەیهاژێنێت بە گوزارەیەکی تایبەتیی دەیداتەوە بە جیهانی دەوروبەری. ئەم گوزارەیەیش دەگاتە ئاستێکی ئەوپەڕی وەها کە تەنانەت شیعریش کە چەند هێما و سیمبۆڵێکی هزری خۆی هەیە بۆ دەردەبڕین ناتوانێت ناخی ئەو ژانە وەك پێویست بگەیێنێتە مەبەست. تاکە هونەرێك بتوانێت ئەو ژانە ویژدانیە پراوپڕ بگەیەنێتە مەبەست کە هونەری مۆزیکە. هەر مۆزیکە دەتوانێت بە ڕاستە درامایەکی ڕەها ئەو هەست و نەستانەی تری مرۆڤ بزوێنێت و ژانی دابمرکێنێتەوە.

دەکرێت بوترێت کە مۆزیك{چ لەڕێی هەنگەرە (حەنجەرە)وە بێت یاخو ئامێرێکی مۆزیکییەوە} دەساوێژێکە گوزارە لەو کارانە دەکات کە لە ویژداندا گێژیخواردووە.

Dramatic music(E), Dramatische musik(G), Dramatico musica(I), Musique dramatique(F) دراماتیك مۆزیك.

Dramma per musica(I), Drama by music(E) دراما بە مۆزیك. یاخود دراما لە مۆزیکەوەڕا/ *Drama Through music(E)* کە هەمان مانای ئۆپرا دەبەخشێت.

Dramatic soprano(E) ئاوازی سۆپرانۆ بە شێوازی دراما.

Dramatic tenor(E) ئاوازی تینۆر بە شێوازی دراما.

Dramma lirico(I), Drame lyrique(F) دراماى ئەڤینی.

Drehleier(G), Hurdy-gurdy(E) بڕوانە/*Hurdy-gurdy*.

Drei(G), Three(E), Trois(F) ژمارە ســێ/3.

Dreiachteltakt(G) کێشی 3/8.

Dreihalbetakt(G) کێشی 3/2.

Dreiklang(G) بڕوانە/*Triad*.

Dreivierteltakt(G) کێشی 3/4.

Drittel(G), One-third(E) ســێیەك 1/3.

Driving(E) ڕانین، مۆزکێکی ئامادەکراو بە جووڵەیەکی بەرەو پێشــی بەهێز.

Driving note(E) نۆتە ڕانین، نۆتەیەك لە ســەرەتادا بە لێدانی لاواز دەســپێبکات و پاشــان بە لێدانێکی ئاکسـنت *Accented beat*.

Droit(F), Right(E), Destro(I) ڕاســت.

Droite(F), Right-hand(E) دەســتەڕاســت.

Drone(E) بلوێری ئامێری مەشــکەنای *Bagpipe* یاخود ژێــی ئامێری هوردی ـ گوردی. لە تیغەنای *Reed pipe*ی مەشکەنای *Bagpipe*دا کە چەند کونێکی لەســەری کراوە بۆ ئاوازی پێلێدان. جاروبار لوولکێك یەکێك یاخود زیاتر لەســـەر مەشــکەنایەکە دەبەســـترێت کە هەر یەکەو تاکە دەنگێکیشی بۆ دیاریکراوە و دەبنە دەنگێکی پاڵپشــتی بەردەوام بۆ دەنگە ســەرەکیەکە، ئەم جۆرە لوولکانە پێیـاندەوترێت درۆن/*Drone*.

Drone-bass(E) هاوپارییەکی بەردەوام بە تۆنێك یاخو دوو تۆن لە دەنگەواری باسـدا *Bass* وەك پێکەوە دەنگی پایەتۆن *Tonic* و زاڵەتۆن *Dominant* لە سـکێڵی دیاتۆنیکدا.

Drum(E) تەپڵ، ئامێرێکی دروســتکراوە لە پێست و چەوێڵ بە چەندین شـێوە و جۆر. لە ڕیزی کۆمەڵە ئامێرێکە کە بە خێزانە نەگرە{فینتگ}یـیەکان *Percussion family* ناودەبرێن.

Drut(Hn), Fast tempo(E) دروت، تێمپۆی خێرا.

Dudelsack(G), Bagpipe(E) مەشکەنای.

Duduk, Balaban(Kr) دودوك، باڵابان، ئامێرێکی زۆر کۆنی میللەتانی خۆرەلاتە، مەودایەکی یەك ئۆکتاڤی هەیە، لە مۆزیکی کوردیدا لە زۆر بۆنە و ئاهەنگدا هاوپاری ستران و هەڵپەڕکێدا ڕۆڵێکی گەرم و بەجۆش دەگێڕێت.

Due pedali(I) دوو پایدەری، بەکارهێنانی دوو پیداڵ.

Due volte(I), Twice(E) دووجار.

Duet(E,F), Duett(G), Duetto, Duo(I) دویت، دوو قۆڵی، پارچە مۆزیکێك بۆ دوو ژەنیار.

Duettino(I),Little duet(E) گچکە دویت. دولسـیەن، ئامێرێکی هەواییە لە ســەتەکانی/17ز و 18ز داهێنراوە، پێیشـیدەوترێت کورتاڵ *Curtal* یاخود باژۆن *bajón* کە بە ئامێری باســوون دەچێت. ڕیشەزمانەی نەرم لە ئۆرگن/دا کە درێژییەکەی.8ft یاخود .16ft دەبێت. چەند شــێوە و قەوارەیەکی هەیە کە بەگوێرەی دەنگەوارەکانیان بەکاردەهێنرێن.

Size قەوارە	Range مەودای دەنگ Top/ Bottom
sopranino	f'/c
soprano	c'/g
alto	g/D
alto	f/C
tenor	c/G
quartbass	C/GG
quintbass	BBflat/FF
contrabass	FF/CC

Dukka(Hn), Indian double drum(E) دوككا، نەقارەی دوو تەپڵەی هیندی.

Dulcimer(E), Dulzimer(G), Sentoor(Fa,Kr) دۆلسیمەر، بڕوانە/*Sentoor*.

Dulcimette(E) گچکە سـەنتوور کە یەك ئۆکتاڤ بەرزترە لە ســەنتووری ئاسایی.

Dumbuk(Ar, Kr) دومبوك، تەپڵی بچووك.

Dumbéleki(Gr), DumbeĺeK(Kr), Greek drum(E) دومبەڵەك، وشـەی دوم *Dum* گوزارە لە دەنگی گڕ یاخود پانوبەرین دەكات، پاشـگری بەڵەك *Baĺek* وشەیەكی دێرینی سۆمەرییە بەمانای باڵا یاخود گەورە دێت. كۆی وشـەكە تەپڵی گەورە و باڵادەنگ دەگرێتەوە كە لە بۆنە ئاینیەكانیاندا بەكارهێنراوە.

Duodecima(I), Douzième(F), Twelfth interval(E) میانەی دوانزەیەم.

Duo sonata(I) سـۆناتا دیو، شـێوەیەكی مۆزیكایی هەگبەی بارۆكە بۆ سـۆلۆی ئامێرێكی وەك كەمانچە كە پێویسـتی بە سـێ ژەنیار هەیە{بە سـۆلۆژەنەكەوە}.

Duole(G), Doulet(F), Duplet(E) دیولە، نۆتەی دووتایی. لێدانی دوو نۆتە لە هەمان كاتی سـیانییدا.

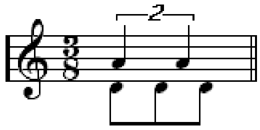

Duplet(E), Duina(I), Duole(G), Duolet(F) دەبڵ.

Duple meter, Duple time(E) كێشی دووانی.

Duplet, Couplet(E) دوپلێت، جووت نۆتەیەك یاخود جووت وچانێك لە ڕەزمی سـیانییدا. بڕوانە/*Hemiola*.

Dur(G), Dura(I), Hard, Major(E) مێجەر، سـكێڵی گەورە، سـەخت، زبر.

Dura, Durum, Durus(L), B-natural(E) تۆنی سـی سـروشتیی.

Durackord(G), Major chord(E) كۆردی مێجەر.

Durament(F), Duramente(I), Hardness(E) سـەختیی.

Duration, Length(E), Dureé(F) پێچوون، خایاندنی كات درێژەپێدانی نۆتە چ دەنگ بێت چ وچان كە بە هیما ئاماژەی پێدەدرێت. سـەتەی/16م سـەرەتایەك بوو بۆ دانان و دیاریكردنـی ئەو هیمایانە، ئەمەیش خشـتەیەكە بۆ ئەو گۆڕانكارییەی كە بەسـەریادا هاتووە:ـ

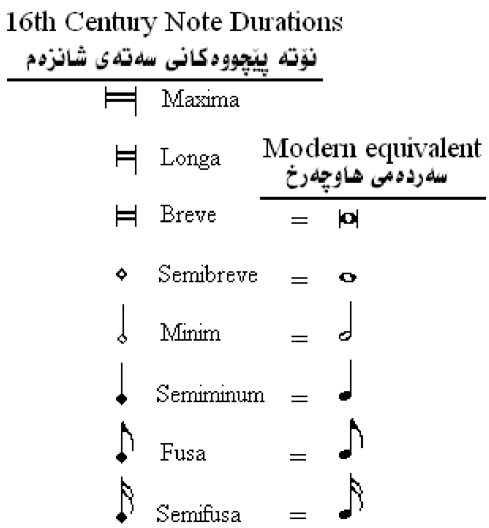

پاش پەرەپێدان و پێشكەوتنێكی لەبەرچاو....ناوی پێـچوونەكان *Durations* گەیشتە ئەو ئاستەی كە سەردەمی ئێستا بەم خشتەیەی خوارەوە كاری پێبكرێت:ـ

US	English	Italian	French	German
longa	longa	longa	longa	Longa
breve	breve	breve	brève	Brevis
whole	semibreve	semibreve	ronde	Ganze
half	minim	minima	blanche	Halbe
quarter	crotchet	semiminima	noire	Viertel
eighth	quaver	croma	croche	Achtel
sixteenth	semiquaver	semicroma	double croche	Sechzehntel
thirty-second	demisemiquaver	biscroma	triple croche	Zweiunddreissigstel
sixty-fourth	hemidemisemiquaver	semibiscroma	quadruple croche	Vierundsechzigstel

بۆ كات وەرگرتن و بەكارهێنانی هەندێك پیت وەك هیمایەك بۆ ڕەزمگرتن{وەك تا ta، تی ti، توو too، تیكا tika، توم tum،....وەهەروەها} دەكرێت پەنا بۆ دوو جۆر پێچوون ببرێت:-

1. كات پێچوونی سادە *Simple time duration*.

Duration پێچـوون / Simple time كاتی ســادە	Rhythm Name ناوی ڕەزم
crotchet (quarter note)	ta
2 quavers (2 eight notes)	ti-ti
4 semiquavers (4 sixteenth notes)	tika-tika
3 triplet quavers (3 triplet eight notes)	tre-o-la
quaver + 2 semiquavers (eight note + 2 sixteenth notes)	ti-tika
2 semiquvers + quaver (2 sixteenth notes + an eighth note)	tika-ti
semiquaver+quaver + semiquaver (sixteenth note + eighth note + sixteenth note)	syn-co-pa
minim (half note)	too
dotted crotchet (dotted quarter note)	taam
dotted crotchet + quaver (dotted quarter note + eighth note)	taam-ti
dotted quaver + semiquaver (dotted eighth note + sixteenth note)	tim-ka

2. كات پێچوونـی پێكەڵ *Compound time duration*.

Duration پێچـوون / Compound time كاتی پێكەڵ	Rhythm Name ناوی ڕەزم
3 quavers (3 eighth notes)	ti-ti-ti
crotchet + quaver (quarter note + eighth note)	ta-ti
quaver+2 semiquavers + quaver(eighth note+2 sixteenth notes+eighth note)	ti tika ti
4 semiquavers + quaver (4 sixteenth notes + eighth note)	ti-ka-ti-ka ti
dotted minim (dotten half note)	toom

Durch(G), Through(E), Per mezzo di ciò(I) لێوەیرا.
Durchgang note(G), Passing note(E) نۆتەی پاساو.
Durchkomponiert, Durchführung(G) وەڕاڕ، پەرەپێدان.
Through-leading, Development(E)
Durchweg(G), Altogether(E) سەرانسەر، هەمووی پێکەوە.
Durdreiklang(G), Major triad(E) مێجەری سیانیی.
Doreté(F),Durezza(I), Hardness, Severity(E) سەختیی، زبریی، بێسۆز.
Düster(G), Sombre(E) دڵتەنگین، تەمومژ.
Dutar(Fa,Kr), Du corde(I) دوتار، دوو سیم، دوو تەل کە لەنێو کوردانیی خۆراساندا زۆر باوە.
Dux(L), Leader(E), Guida(I) ئاڕاستەبەر، بڕوانە/*Comes*.
Dynamics, Varying degrees of loud & soft(E) دینامیکەکان، ڕەنگی دەنگەوارەکان.
جۆرانجۆرەپلەی گرژ و نەرمی دەنگەکان.

Symbol هیما	Term زاراوە	Meaning واتا
ppp	*pianississimo*	extremely soft
pp	*pianissimo*	very soft
p	*piano*	soft
mp	*mezzo piano*	medium soft
mf	*mezzo forte*	medium loud
f	*forte*	loud
ff	*fortissimo*	very loud
fff	*fortississimo*	extremely loud
cresc.	*crescendo*	gradually becoming louder
decresc.	*decrescendo*	gradually becoming softer
dim.	*diminuendo*	gradually becoming softer
messa di voce	becoming louder then softer	

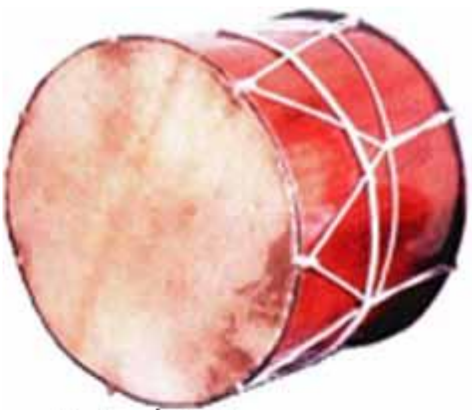
Dehoĺ دەهۆڵ

Dukka دوککا
دوو تەپڵە

E

ئامێرە کاریگەرەکان
Effect instruments

ئۆرگـنی کارەبایی
Electrical Orgel

سێیەم نۆتە {نێوەند Mediant} لە سکێلی دۆ مێجەر.

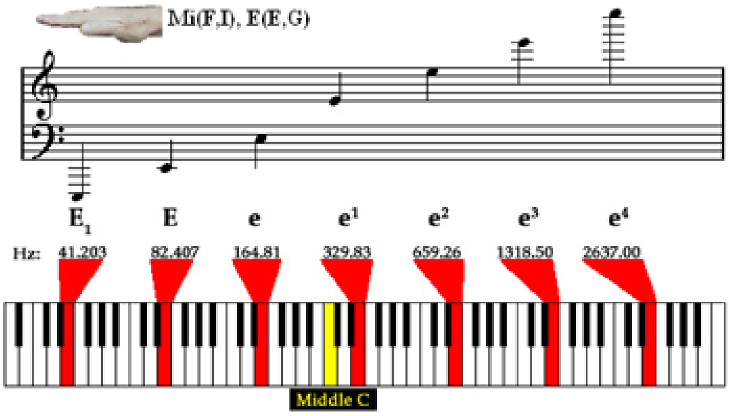

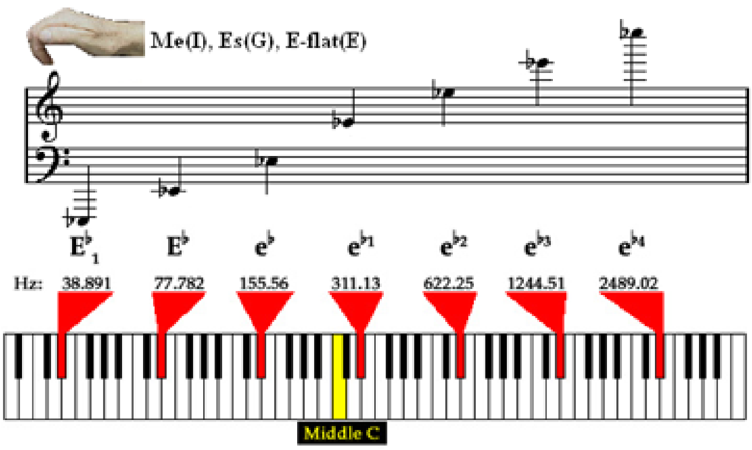

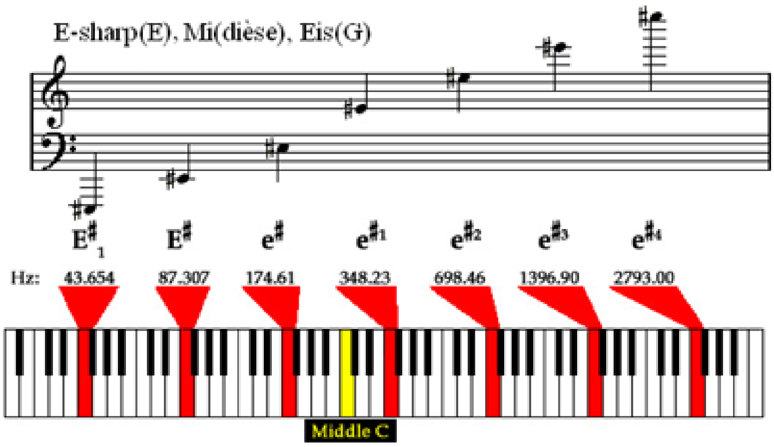

E

مۆزیک....بەرلەوەی جیهانی بێت.........دەبێت نەتەوەیی بێت.

ئارام خەچەدۆریان.

E, ed(I), Et(F), And(E) — و، پیتی پەیوەست.

E-tone(E,G), Mi(I,F) — ئـی...، یاخود تۆنی می/Mi کە سێیەمین پلەدەنگی دیاتۆنیکە لە پایە *Tonic*ی پلەتۆنی دۆ/Cوە.

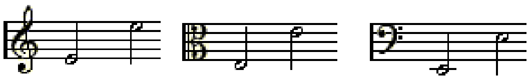

E — می...بە پیتی گەورەی لاتینیی ئاماژەیە بۆ کۆردی مـی مێجەری سیانیی *E-major triad*.

E — می...بە پیتی بچووکی لاتینیی ئاماژەیە بۆ کۆردی مـی ماینەری سیانیی *e-minor triad*.

E-double flat(E), Eses(G), Mi-double bémol(F), Mi-doppio bemolle(I) — می - دەبڵ بیمۆڵ.

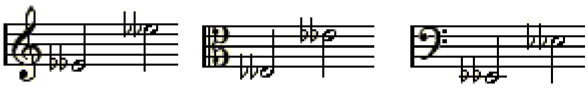

E-double sharp(E), Eisis(G), Mi-double dièse(F) Mi-doppio diesis(I) — می - دەبڵ دێز.

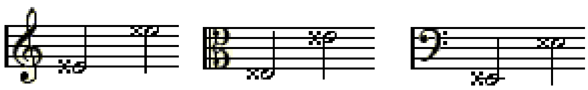

E-flat(E), Es(G), Mi-bémol(F), Mi-bemolle(I) — می - بیمۆڵ.

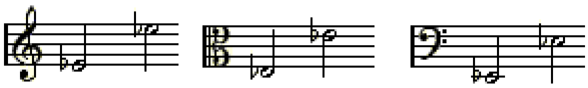

E-flat major key(E) — کلیلی می بیمۆڵ - مێجەر.

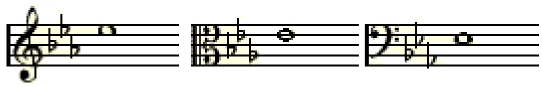

E-flat minor key, Es-moll(G) — کلیلی می بیمۆڵ - ماینەر.

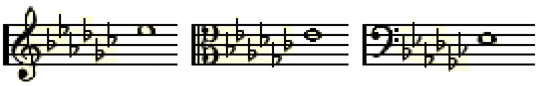

E-flat major scale(E) — سـکێڵی می بیمۆڵ - مێجەر.

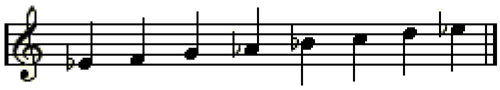

E-sharp(E), Eis(G), Mi-dièse(F), Mi-diesis(I) — می - دێز.

E-sharp major(E) — سـکێڵی می دێز - مێجەر کە هاوتایە بۆ کلیلی فا- مێجەر.

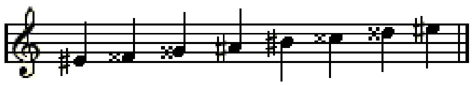

E-major key(E), E-Dur(G), Mi-Majeur(F) — کلیلی می - مێجەر.

E-major scale(E) سـكێڵی می ـ مێجەر.

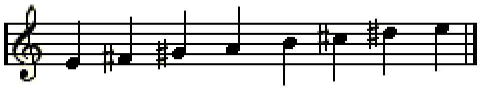

E-minor, E-moll(G), E-mineur(F), E-minore(I) كليلی می ـ ماينەر.

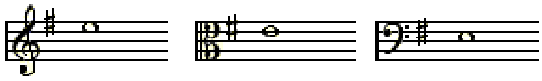

E-sharp minor(E) می دێز ـ ماينەر كە دەبێتە هاوتای می ـ ماينەر.
Ebbro(I), Groggily(E) مەسـت.
Ebony(E) درەختی ئابەنووس، كەوان خشـاندن بەسـەر ژێدا تاكو پاژنە و يەكسـەر بەدوايدا بە پەنجە لێبدرێت.
Ebollimento, Ebollizione(I), Ebullation(E) هەڵچوون، جۆشـان.
Écart(F), Stretch of the hand when playing(E) كشـاندنی دەسـت لە ژەنيندا.
Eccedente(I), Augmented(E) زێدەكراو.
Ecclesia(L), Ekklesia(Gr), Church(E) كڵێسـە.
Ecclesiastical modes(E) دەسـگا مۆزيكيەكانی كڵێسـەی سـەتەكانی ناوەڕاست.
Ecem, Ejem(Ar,Kr,Tr) ئەجەم.

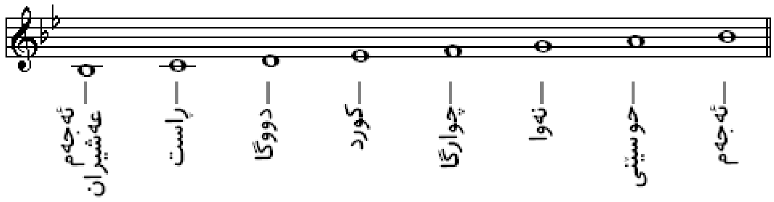

دەسـگايەكی سـەرەكی و باوە لە مۆزيكی كورديدا. لە مۆزيكی خۆراوادا دەبێتە هاوسـكێڵی مێجەر*Major*. بوژاندنەوەی ئەم دەسـگايە دەگەڕێتەوە بۆ زانای ئيسلامی قوتبەدينی شيرازی كە لە پەڕاوەكەيدا{درە التاج لغرە الديباج}ئاماژەی پێداوە. سـەفەددينی ئورمێيی/يش ناوی بردووە و خستبوويە ناو بازنەی شـەستوشـەمينەوە.
سـكێڵی ئەم دەسـگايە پێكهاتووە لە ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی ئەجەم عەشـيران و ڕەگەزێكی لاوەكی كە بريتييە لە ڕەگەزی ئەجەم لەسـەر پلەتۆنی چوارگا.

كە دڵ ئەتوێتەوە بۆ تۆ ئەكەی ئەو ڕۆژە تۆ بڕوا
كە خۆ دەرخەی وەكو خۆر دڵ وەكو شەونم لەخۆ بڕوا

مەحوی، بەدەنگی:علی مەردان

ياخود سـۆزی مامە سێوە كە دەڵێت:ـ ئەوەڵ سـەحەرە

سـەحەر سـەدای منی غەريبە ماری
وەزی هەرگێـرم............................
ئەگەر فەقێيان لە مەدرەسـان دەخوێنن
ئەمن بەبێ برين خوێنـی دەڕێژم..........
گەلـی برادەرينە ئەمـن هەرچەند دەكەم
لەوێ كۆنە دنيايێ..............................
قاسـيدەكی بەمتمانيم بە دەسـتناكەوێ
بنێرمە كن بەژنێ باريك و دووچاوی بەرەك
ڕاسـتی درێ خۆمی لە بۆ ببێژم
وەيلێ.................سـەحەرە

Ecem Eşeyran, Ecem Kurd (Ar,Kr,Tr) ئەجەم عەشیران، ئەجەم کورد

لقێکە لە دەســگای ئەجەم، ســکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی ئەجەم لەسـەر پلەتۆنـی ئەجەم عەشـیران، ڕەگەزی ئەجەم لەســەر پلەتۆنـی چوارگا. سـکێڵـی هاتنەخوارەوەیشی بە هەر هەمان زنجیرە تۆن دێتەخوارەوە بەڵام بە دوو ڕەگەزی سـەرەکی جیاواز:ـ ڕەگەزی کورد لەسـەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی ڕاســت.

ئەی ڕەقیب هەرماوە قەومی کورد زوبان نای ڕمێنێ دانەیی تۆپی زەمان

دڵدار، ئاوازی:شـێحسەین بەرزنجـی

Echo(E), Eco(I), Echos/Gr) زایەڵە، پەتان، دەنگدانەوە.

Echo attachment(E) جۆرە ئامێرێکی هەواییە کە بە شـەبپووری مامناوەندی دەچێت.

Echo cornet(E) جۆرە ئامێرێکی هەوایی دەنگ نەرمە.

Écharpe(F), Scarf(E), Scialle(I) پۆشیدە، بەسـتەیەکی درێژەپێدان.

Échelle, Gamme(F), Scale(E) سکێڵی مۆزیك، سکێڵ، بڕوانە/*Scale*.

Échelette(F), Xylophone(E) زایلۆفۆن.

Éclatant(F), Brilliant(E) درەوشـــاو.

École(F), School(E) خوێندگە.

École de chant(F) خوێندەگەی ئاواز و ســاز.

Eco(E) زایەڵە، سەدا.

Eco lontano(I) زایەڵەی دوور.

Eco lontanissimo(I) زایەڵەی زۆر دوور.

Écossise(F) جۆرە ســەمایەکی کێش 3/4ی سکۆتلاندەییە، دوایی خرایەسـەر کێشی 2/4بە هاویاری ئامێری مەشکەنای *Bagpipe*، ئەم سـەمایە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵەکانی سەتەی/18ز.

Edel(G), Noble(E) خانەدان، نایابف باوەند.

EDO ئیدۆ، کورتکراوەیە بۆ بەشـەیەکسـانەکانی ئۆکتاف *Equal divisions of octave* کە تیایدا تێمپێرامێنتی یەکسـان بەشـێوەیەکی ئاسـایی یەکسانە بە ئۆکتاڤێکی دابەشبوو بۆ دوانزە پارچە 12 *parts* کە بە کورتکراوەی *12edo* ئاماژەی پێدەدەرێت لە کاتێکدا کە 768 edo زۆر گرنگە بۆ بەکارهێنانی میدی/MIDI، چونکە تۆنی ستاندەردی هەموو دەنگەکان لە میدی/دا دیاریدەکرێت

هەندێك لە شارەزایان و دیمانگەران *Theorister* بە کورتکراوەی ED2 ئاماژەی پێدەدەن ئەویش دەیگەڕێننەوە بۆ ڕێژەی ئۆکتاف کە بریتییە لە2:1.

Effects(E), Effet(F), Effeto(I) کاریگەرەکان،

وەك زاراوەیەك مەبەست لەو دەنگەدەرەکیانەیە کە لە کاری مۆزیکدا بەکادەهێنرێن وەك فیکە، دەنگی باوباران، باڵندە و گیانەبەران، شـەپۆلی دەریا، گریانی منداڵ.... .

Effleurer(F), To touch very lightly(E) بەرکەوتن زۆر بە سـووکیی.

Effects pedals(E) كاريگەرە پايدەرەكان كە لە ئامێرە كارەباييەكانى وەك گيتارى كارەبايى بۆ ياريكردن بە تۆنەكان بەكاردێن.

Égal, Égale(F),Eguale(I), Equal(E) يەكسان.

Égalément(F), Egualmente(I), Equally(E) بەشێوەيەكى يەكسانيى.

Egualità(I), Egualezza, Equality(E) يەكسانى.

Eifer(G), Zeal, Heat(E) بەجۆش و گەرم.

Eifrig(G), Zealous(E) بە گەرمى.

Eighth-note(E), Croche(F), Croma(I), Achtel(G) هەشتيەك 1/8ى نۆتەى تەواو.

Eighth-rest(E) 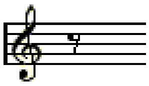 وچانى هەشتيەك، هەشتيەك وچان.

Eile(G), Haste(E) هەرە، پەلە.

Eilen, Eilig(G), Hurry, Speedy(E) هەرانە *Herane*، بەپەلە.

Eilend(G), Hurrying(E), Accelerando(I) پەلەكردن.

Ein, Eine(G), One(E), Uno(I) يەرێ، يەك.

Eight note Spanish scale(E) سكێڵى جوويى، دەسگايەكى ئاينى جوويى*Jewish scale*يە كە لە نوێژەكانياندا دەيخوێنن. هەشت نۆتەى ئيسپانيايى كە بە ئاهاڤا ڕابۆهـ *Ahava Rabboh* ياخود بە فرەيگيش *Freygish* ناودەبرێت.

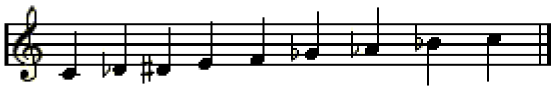

Eight to the bar, Continuous rhythm(E) ڕەزمێكى هەشتيەك نۆتەى بەردەوام نموونەيەكى بە دەستەچەپ ژەنينە كە لە مۆزيكى بووگيى - ووگيى *Boogie-Woogie*. ڕەچاو دەكرێت. بڕوانە/*Boogie-woogie*.

Einfach(G), Simple, Single(E), Singolo(I) ئاسان، تاك.

Einmal(G), Once(E), Una volta(I) يەكجار.

Einschlafen(G) خامۆشكردنى كات و كورتكردنەوەى تۆن و تێمپۆ.

Einstimmig(G), For one-voice or voice, Monophonic(E) يەكدەنگى (بۆ يەكبەش).

Eintritt(G), Intrance, I(E) دەسپێك، سەرەتا.

Einzeln(G), Single(E) سەڵت، ڕەبەن.

Ektar, Ektara(Hn) يەكتار، يەكتارە، ئامێرێكى ژێدارى ميللييە لە هيندستان.

E-La(E) ئى ـ لا، لە سۆڵفێجدا ئاماژەيە بۆ ناوە نۆتەى/’’e .

E-La-fa(E) ئى ـ لا ـ فا، لە سۆڵفێجدا ئاماژەيە بۆ ناوى مى بيمۆڵ*E-flat*.

E-La-mi(E) ئى ـ لا ـ مى، لە سۆڵفێجدا ئاماژەيە بۆ دوو نۆتە كە يەكێكيان مى **e** ـ گڕ (*Elami grave*) ، ئەويتريان مى´**e** ـ تيژ **(***Elami acutum*) .

Élan(F), Dash, In the sense of impetuosity(E) لە هەستێكى هەڵەشەييدا.

Élargir(F), To broaden, Make more slowly(E) زۆر هێواش بكرێتەوە، فراوانبكرێت.

Élargissant(F), Broadening(E) فراوانكردن.

Electric violoncello(E) چێللۆى كارەبايى كە چوار ژێى لەسەر بەستراوە.

Elegant(E), Elegante(I) شەنگ و جوان.

Élégamment(F), Elegantmente(I), Elegantly(E) بەشێوەيەكى شۆخوشەنگ.

Elegiaco(I), Elegiac(E), Ĕlégiaque(F) شۆخ و شەنگيى.

Élégie(F), Elegy, A song of lament(E) سترانى خەمگين.

Elementary music(E) بنەڕەتى مۆزيك، وانە سەرەتاييەكانى مۆزيك بۆ فێركاران.

Elements of music(E) توخمەكانی مۆزیك، ئەو توخمانەی دەبنە پێكهێنانی

بەرهەمێكی مۆزیك كە بریتیین لە:- پەردە{میلۆدی*Melody*}، ڕەزم*Rhythm*، هارمۆنی*Harmony*، دینامیكەكان *Dynamics*، ڕەنگی تۆن *Timbre(tone colour)*، دەق *Texture*، شێوگ *Form* و تێمپۆ *Tempo*.

Elenco artistico(I), Catalogue of artisters(E) ئەلبوومی هونەرمەندان.

Elevation(E), Elevazione(I) خۆخستنە هەسـتێكی دەروونی بڵند لە فراهەمكردنی سـرۆتێكی كڵێسەیی ڕۆمان ـ كاثۆلیكدا.

Elevatio(I), Upbeat, Unaccented part of the bar(E) پارچە نائاكسنتی بارێك، لاوازە لێدان.

Elevato(I), Elevated in spirit(E) لە هەستێكی بەها و بڵنددا.

Eleventh(E) یازدەیەم تۆن، ئۆكتاڤێك و چوارتۆن لەسەری، واتە بۆ نموونە لە تۆنی/C یەوە ئۆكتاڤێك و چوارتۆنیش زێدەتـر تا دەگاتە تۆنی فا/F.

Eleventh chord(E) كۆردی یازدەیەم كە پێكهاتووە لە شـەش نۆتەی سـیانییـەكان.

لە مۆزیك یاخود تیۆری مۆزیكدا...بە نۆتەی یانزە پلەی سـكێڵێك لە ڕەگی كۆردێكەوە و هەروەها لە میانەی نێوان ڕەگ و یانزەم پێناسـەدەكرێت كە لە سـكێڵی دیاتۆنیكدا تەنیا حەوت پلە دەگرێتەوە. پلەی یانزەم هەروەك تۆنی ژێرزاڵ *Subdominant* و میانەكەیشی{واتە میانەی یانزەم} دەبێتە چوارەمێكی ناسـادە كە پێكەڵێكی چوارەم *Compound fourth* پێكدێنێت.

ئەمەیش چەند نموونەیەكە لە كۆردی یانزەم لەسـەر تۆنی دۆ/C:-

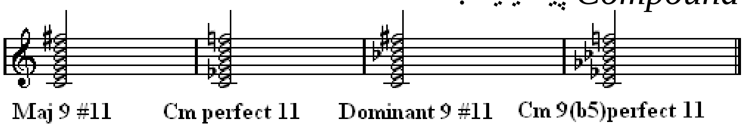

Emotion(E), Emozione(I), Empfindung(G) هەستێكی هەژاو.

Emphasised(E), Accusé, Accusée(F) پاگیربوو، جەختكراو.

Emozionato(I),Excited(E) بەهەسـت و كاریگەر.

Empotré(F), Carried away, Excitedly(E) دوورە پەرێز، ورووژاوانە.

Empressé(F), Eager(E), Ansioso(I) بە پەرۆش و حەز.

Ému(F), Moved, Affected(E) بزێو، بەكار.

En(F), In(E), Negli(E) لەناو، دەر.

En accélérant(F), Accelerando(I) بە پەلە.

En augmentant(F) لە زێدەدا.

En badinant(F), Playfully(E) بە گاڵتە و گەمەوە.

Enarmonico(I) بڕوانە/*Enharmonic*.

Enchiridon(G), Hand-book(E) بەرنووس، نووسـراوی بەردەست.

Enclume(F), Anvil(E) بڕوانە/*Anvil*.

Encore(F), Again(E), De capo(I) جارێكیتر.

Encore une fois(F), Once again(E) یەكجاریتر.

End(E), Fin(F), Ende(G), Finire(I) كۆتایی، پایان.

En diminuant(F), Decrease volume and tempo(E) كزكردنی دەنگ و تێمپۆ.

Energico(I), Energetic(E) بەوزە و تواناوە.

Energia(I), Energy(E) وزە.

Enfasi(I), Emphase(F,G), Emphasis(E) پاگیر، جەخت.

Enfatico(I), Emphatic(E) پاگیری، جەختكردن.

Enfaticamente(I), Emphatically(E) بەپاگیریی، هەستدەربڕین بەشـێوازێكی جەختكردن.

English fingering(E) پەنجاندنی ئینگلیزی، سیستەمی پەنجەدانان لەسەر ئامێرە کیبۆردەکان کە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمانی هەگبەی باڕۆك لەبەرئەوە پێیشیدەوترێت پەنجەکاری باڕۆك *Baroque fingering*، وەك لەم خشتەیەدا:

نمرە Number	پەنجەی بەکارهاتوو Finger to be used
x	thumb پەنجەگەورە
1	index شایەتمان
2	middle ناوەند
3	ring موستیلە
4	small پەنجەتووتە

بەڵام بەپێی سیستەمی کیبۆردی مۆدێرن وا دانراوە کە پەنجەگەورە نمرە یەك/1 بێت نەوەك پیتی/x و بەدوایدا نمرەکانی 2، 3، 4، 5 دێن بۆ پەنجەکانیتر.

English horn, Alto-oboe(E), Cor englais(F), Corno inglese(I) هۆرنی ئینگلیزیی، پێیشیدەوترێت ئاڵتو ئۆبوا کە پێنج پەردە لە ئۆبوای ستاندەر نزمترە.

Enharmonic, Quarter tone(E), Enarmonica(I), Enharmonique(F) ئینهارمۆنیك، بۆ ئەو نۆتانەی هەمان پەردەیان *Pitch* هەیە بەکادەهێنرێت بەڵام جیاوازن لە ناوەکاندا، بۆ نموونە:-

دۆ - دێز ، ڕێ - بیمۆڵ $C^{\#}$ - D^{b} فا- دێز ، سۆڵ - بیمۆڵ $F^{\#}$ - G^{b}.

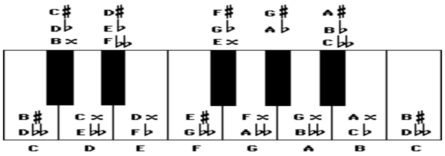

English handbells(E) زەنگەدەستی ئینگلیزێی، کۆمەڵە زەنگۆڵەیەکە بە ڕیزبەندییەکی میلۆدیانە سازکراوە، کاتی خۆی لەنزیك سەتەی/17ز لە کڵێسەکاندا بەکاریاندەهێنا.

Enharmonic genus(E) بڕوانە/*Genera*.

مۆدیولێنی ئێنهارمۆنیك، زاراوەیەکە بۆ کلیلێك کە گۆڕانی دەنگیی تیادا نەبێت، بەڵام بە کۆرد*Chord* دەنووسرێتەوە ئەویش بە بەکارهێنانی یەکسانە ئێنهارمۆنیکەکان *Enharmonic equivalents*.

دوو جۆری سەرەکیش لە مۆدیولێنە ئێنهارمۆنیکەکان هەیە:

1. حەوتەمی زاڵ/شەشەمی زێدە *Dominant seventh/augmented sixth*.
2. حەوتەمی گەستوو *Diminished seventh*.

Enigmatical canon(E) کانونی پەردەك{لەغز}، چەشنە کانونێکە کە دەسپێکردنی بە زنجیرە پارچەیەك لە سیمبۆڵە نهێنیەکانی ئاماژەی پێدەدرێت{لە سەتەکانی/15ز و 16ز زۆر باوبووە}.

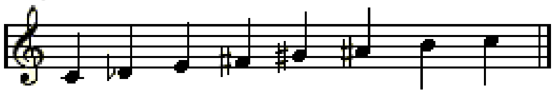

سکێڵی پەردەك، سکێڵێکە لەلایەن مۆزیکار جیوسپی ڤێردی (1813-1901) *Giuseppe Verdi*وە داهێنراوە و یەکەم بەکارهێنانیشی لە بەرهەمەێکیدا ساڵی1897ز بووە بەناوی/*Ave Maria*.

Enlevez(F), Remove, Take off by pedal or mute(E) دەنگ کزکردن ئەویش بە پێداڵ یاخود بە پێکپە *Mute*.

En mourant, En s’effaçant(F), Dying away(E) مراندن، خوامۆشکردن.

Ensalada, Salad(S) سەڵاد، چەشنە کۆڕاڵێکی کۆمێدی ئیسپانیایی سەرنجڕاکێشە کە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی سەتەی/15 و 16ز.

Ensemble(F), Together, Team work(E) پێکەوە، تیم، مەبەست لە پێکەوەبوونی گروپێك لە مۆزیکژەنان، پارچەیەك ئۆپێرا کە دوو سترانخوێن یاخود زیاتر پێکەوە بسترانێن.

Entendre(F), To hear(E) ببیستیت، بشنەویت، گوێبگریت.

Entendu(F), Heard(E) بیستن، شنەوتن، گوێگرتن.

Entfernt(G), Da Lontano(I), Distance(E) میانە، درێژی، دووریی.

Entracte, Entr’acte(F) بڕوانە/*Divertimento*.

Entrain(F), Vigour, go(E) هاتنەناوەوە بە توندیی.

Entrainment de l’oreille(F), Ear training(E) گوێ ڕاهێنان.

Entrata(I), Entrée(F), Entrada(S), Prelude(E) هاتنەناوەوە، دەسپێك.

Entrechant(F) جۆرە سەمایەکی باللێت *Ballet* کە سەماکاران
لە بەرزبوونەوەیاندا هەردوو لاقیان لە هەوادا دەکەنەوە و دیکێشنەوە بەیەکدا.

Entry, Prelute(E) دەسپێکی میلۆدییەك، زاراوەیەکی سەتەی/17ز لە کارێکی مۆزیکدا.

Entschieden(G), Resolute, Decided(E), Risoluto(I) بە ئەزمەند و بڕیارەوە.

Entschlossen(G), Determined(E) دیارکراو.

Entschlossenheit(G), Determination(E) دیارکردن.

Entusiasmo(I), Enthusiasm(E) جۆش و پەرۆشی.

Entusiastico(I), Enthusiastic(E) بەجۆش و پەرۆش.

Envoi, Envoy(E) ئینڤۆی، دوابەشە لە بەیتی شایەر/*Troubadour poem*.
کە بە بەستە کادەنس *Close cadence* کۆتایی دێت.

Eolien(F), Aeolian(E) بڕوانە/*Mode*.

Epicède(F), Epicede(E), Epicedio(I), Epicedium(L), Epiodion(Gr) سترانی پرسە،
پارچە مۆزیکێکی تێرامانیی.

Epidiapente, A canon at the fifth(E) کانونێك لە میانەی پێنجەمدا.

Epigoneion, Epionion(Gr) ئێپیگۆنیۆن، ئامێری گیتارا *Kithara* کە 40 ژێی لەسەر بەستراوە و
دەخرێتەسەر ڕان لەکاتی ژەنیندا.

Épinette(F), Spinet(E), Federclavier(G) ئامێری سپینێت *Spinet* کە جۆرێکە لە
ئامێری هاپسیکۆرد و بە زۆری لە فەڕەنسا باوە.

Epinicion(Gr), A song of victory(E) سروودی سەرکەوتن.

Épiglottis, Epinette, Clavecin(F), Spinett(G), Harpsichord(E) هارپسیکۆرد.

Episode(E), Épisode(E) ئێپیسۆد، چەند پارچە ئاوازێکی تراژیدی لاوەکیە کە ناوژەنکراوەتە
ڕەپاتبوونەوە *Repetition*ی تۆنە *Tune*سەرەکیەکان لە فیوگە *Fugue* و ڕۆندۆ *Rondo*دا.

Epithalamion(Gr), Epithalamium(L) سترانی شایی و زەماوەن.

Epilogue(F), Coda(I) بەشی کورتەکۆتایی پارچەیەك.

Epithalamium(G), Marraige song(E) سترانی زەماوەند.

Epitrite(E) 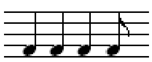 ڕەزمی چوار بڕگەیی{تن ــ تن ــ تن ــ تە ◡} بریتییە لە
سێ درێژە سیلاب و یەك کورتە سیلاب.

Epode(Gr) بەیت، هەڵبەستەستران، دوابەشی کۆڕاڵێك بە بەیتێکی درێژتر لە پێشوو.

E poi(I), And then(E) و..پاشان.

E poi segue la coda(I) و...پاشان کۆدا *Coda*ی بەدوادێت.

Eptacorde(F), Ettacordo(I) سکێڵی حەوت نۆتە، میانەی حەوتەم،
ئامێری لیر *Lyre*ی یۆنانی بە حەوت ژێ/وە.

Equabile(I), Equable(E) شێاوی یەکسانی.

Equal voices(E), Voci eguali(I), Voces aequales(L), دەنگە یەکسانەکان،
Gleiche stimmen(G)
مەبەست چەند گروپێکی دەنگە لە هەمان دەنگەواردا، بەگشتیی بۆ دوو یاخود سێ سۆپرانۆ.

Equale, Eguale, Eguali(I), Equal(E) یەکسانان، پارچەمۆزیکێکی بۆ چوارینەی ترۆمبۆن
Quartet of trombones کە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی سەتەی/18ز و سەرەتای سەتەی/19ز.

Equal temperament(E), Tempérament égal(F) یەکسانە تێمپێرامێنت،
Temperamento equabile(I), Gleichschwebende stimmung(G)
سیستەمێکی نەواسازییە *Tuning system* کە ئۆکتاڤ دەکات بە دوانزە بەشی نیوەتۆنەوە{هەر نیوەتۆنە یەکسانە بە 100Cents}. مۆدێرن سیستەمێکی دەنگەکانە بۆ جێ دیاریکردنی میانەی ئۆکتاڤ بەتەواوی و میانەی نێوان هەر نیوەتۆنێکی یەکبەدوایەکیشی کە دەبێت یەکسان بێت بە ڕەگی دووجای

دوانزە ئەویش بە لابردنی ڕەگی دوانزەی کۆمای پیثاگۆریی *Pythagorean comma* لە هەر میانەیەك لە زنجیرەیەکی دوانزە پێنجەمی{3/2}دا.

وەك لەم خشتەیەدا نمایانکراوە:-

نۆتەکان Notes	فریکوینسی (ئۆکتاڤەکان) Frequency(Octaves)				
A	55.00	110.00	220.00	440.00	880.00
A#	58.27	116.54	233.08	466.16	932.32
B	61.74	123.48	246.96	493.92	987.84
C	65.41	130.82	261.64	523.28	1046.56
C#	69.30	138.60	277.20	554.40	1108.80
D	73.42	146.84	293.68	587.36	1174.72
D#	77.78	155.56	311.12	622.24	1244.48
E	82.41	164.82	329.64	659.28	1318.56
F	87.31	174.62	349.24	698.48	1396.96
F#	92.50	185.00	370.00	740.00	1480.00
G	98.00	196.00	392.00	784.00	1568.00
G#	103.83	207.66	415.32	830.64	1661.28

ئەمەیش نموونەی خشتەیەکی ترە لە یەکسانە تێمپێرامێنت:-

Number of Semitones	Interval Name	Nontes	Consonant	Just Intonation	Equal Temperament	% Difference
0	Unison	C-C	Yes	1/1=1.000	$2^{0/12}$=1.000	0.0%
1	Semitone	C-C#	No	16/15=1.067	$2^{1/12}$=1.059	0.7%
2	Whole tone	C-D	No	9/8=1.125	$2^{2/12}$=1.122	0.2%
3	Minor third	C-Eb	Yes	6/5=1.200	$2^{3/12}$=1.189	0.9%
4	Major third	C-E	Yes	5/4=1.250	$2^{4/12}$=1.260	0.8%
5	Perfect fourth	C-F	Yes	4/3=1.333	$2^{5/12}$=1.335	0.1%
6	Tritone	C-F#	No	7/5=1.400	$2^{6/12}$=1.414	1.0%
7	Perfect fifth	C-G	Yes	3/2=1.500	$2^{7/12}$=1.498	0.1%
8	Minor sixth	C-Ab	Yes	8/5=1.600	$2^{8/12}$=1.589	0.8%
9	Major sixth	C-A	Yes	5/3=1.667	$2^{9/12}$=1.682	0.9%
10	Minor seventh	C-Bb	No	9/5=1.800	$2^{10/12}$=1.782	1.0%
11	Major seventh	C-B	No	15/8=1.875	$2^{11/12}$=1.888	0.7%
12	Octave	C-C'	Yes	2/1=2.000	$2^{12/12}$=2.000	0.0%

Equalmente(I), Alike(E) — ویکچوون، هاوسان، وەکویەك.

Equilibre(F), Balance(E) — هاوسەنگ، هاوسان.

Ergriffen(F), Gripped, Emotion(E) — دڵگیریی، پەرێشانیی، وورووژاندن.

Erhaben(G), Sublime(E), Elevato(I) — بڵند و شکۆ.

Erhabenheit(G), Sublimity(E) — بڵندیی و شکۆیی.

Erleichterung(G), Easing(E) — ئاسانیی.

Erlöschend(G), Becoming weaker, Softer(E) — نەرمتر، لاوازبوون.

Ermattend,Ermattet(G), Tired out(E) — بێزار و ماندوو.

Erniedrigen(G), Lower`pitch`(E) — پەردە نزمکردنەوە.

Eroica, Eroico(I), Heroic(E) — پاڵەوانیی.

Erst, Erste(G), First(E) Premier(F) — یەکەم.

Erschüttert(G, Shaked(E) — ڕاچەنیو، ڕاوەشاو.

Erstickt(G), Suffocated(E) — خنکاو، خەفەبوو.

Erweckung(G), Widened, Slower with steadiness(E) — فراوان، کە مەبەست هێدیبوونەوە بەرەو کڕیی *Stability*، فراوانکردنی یەکێك لە میانەکانی ڕشتە *Theme*یەك.

Erzürnt(G), Irritated(E) — تووڕە و هاژ.

Es(G), E-flat(E) — می بیمۆڵ/E^b .

Esacordo(I), Sixth interval, Hexachord(E) — میانەی شەشەم، هێکساکۆرد.

Esaltato(I), Excited(E) — بە جۆش و وورووژاو.

Esaltazione(I), Exactement(F), Excitation(E) جۆش و ورووژان.

Esattezza(I), Exactness(E) وردی و تەواوی.

Esatto, Esatta(I), Exact(E,F) ورد و تەواو.

Escape note, Escape tone, Non-harmonic note(E) نۆتەی هەڵاتوو، بڕوانە/*Non-harmonic note*.

Eschallot, Shallot(F), Brass tube(E) لوولەی براس لە ئامێری ئۆرگن/دا.

Esecuzione(I), Execution(E) چەلآندن، فراهمکردن.

Escercizio(I), Exercise(E,F) ڕاهێنان، مەشـقاندن.

Escercizi(I), Exercises(E) ڕاهێنانەکان، مەشقەکان.

Es-dur(G), E-flat major(E) می بیمۆڵ - مێجەر.

Eseguendo(I) لە جێبەجێکردندا، لە فراهمکردندا.

Eses(G), E-flat(E) می - دەبڵ بیمۆڵ/E^{bb}.

Esfehan(Ar,Kr,Tr) ئەسفەهان، لقێکی پەیوەستە لەنێوان دەسگای بەیات و ڕاست. پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی بەیات لەسـەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی نەوا.

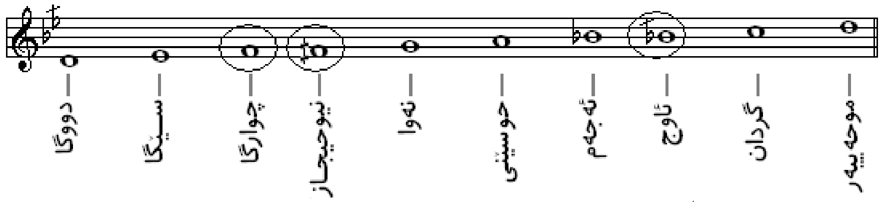

Espace(F), Space(E), Spazio(I) بۆشـایی نێوان هێڵەکانی پەیژەی مۆزیك.

Espirando, Extinguiendo(I), Ersterbend(G), Dying away(E) پەژمردەبوون، خامۆشـبوون.

Espressivo(I), Expreessively(E) بە گوزارەییانە، *Espr.* کورتکراوەیەتی.

Espressione(I), Expression(E,F) گوزارە، دەربڕین.

Esquisser(F), Sketch(E), Abbozzo(I) نەخشە، کۆمێك دیمەنێکی شـانۆگەریی.

Essential harmonies(E) هارمۆنیە سـەرەتاییەکان، بریتییە لە پایەتۆن *Tonic* و زاڵ *Dominant* و لازاڵ(ژێرزاڵ) *Subdimenant*.

Estinto(I), As soft as possible(E) ئەوپەڕی نەرم، ئەوپەڕی پلەی نەرمیی *Pianissimo*.

Estompé(F), Toned down(E) تۆن هاتنەخوارەوە.

Estravaganza(I), Extravagance(E) سـەرکێش، سـەهەند. پارچەمۆزیکێك یاخود نمایشێکی ئەندێشەیی بەچەشنێکی نابویار {نا- واقیع}.

Estrema(I), Extreme(E) بێڕادە، بێئەندازە، توندمەند.

Estremamente(I), Extremely(E) توندمەندانە، بێڕادەییانە.

Esuberante(I), Exuberant(E) ڕێژەن، پڕ لە بژێویی.

Esultazione(I), Exultation(E) شـاد و خرۆشیی.

Et(F,L), And(E), E(I) و(پیتی پەیوەند).

Éteindre(F), Extinguish(E) خامۆشدەبێت.

Éteint(F), Extinguished(E) خامۆشبوو.

Étendue(F), Range, Extent(E) ڕانژ، بەرینی تۆن، مەودا.

Etereco(I) ئاسـمانی.

Ethos(Gr), Character(E) ئێثۆس، کارەکتەر ڕیشەیەڤێکی یۆنانییە
بەمانای ڕەفتار یاخود کەسایەتی دێت، واتە چۆنێتیی نواندنی کەسێك لە هەر وێستگەیەکی جیاوازدا بێت، بۆ نموونە لە مۆزیکدەسـگا دێرینەکانی یۆنانیدا:- لە دۆریەن *Dorian mode*دا ئەو کەسە دەبێت بەشێوەیەکی پیاوانە و بەهێزانە *Manly and strong* خۆی بنوێنێت، یاخود لە دەسـگای فریجیەن *Phrygian mode*دا دەبێت شـادییەخش و سـەرگەرم بێت، لە دەسـگای لیدیەن *Lydian mode*دا ژنانی و هەراش *Feminine and Lascivious* و لە دەسـگای میکسۆلیدیەن *Mixolydian mode*دا خەمبار و ڕەشپۆش.
Étouffé(F), Damper, Muffled, Muted(E) کپێنراوە.
Étouffer(F), Damp(E), Umido(I) کپکردن بە پێکپە *Mute* لە کەمانچە و پێداڵ *Pedal* لەپیانۆدا.
Étouffoirs(F), Dampers on a piano(E) پێکپەکانی سـەر ئامێری پیانۆ.
Étude(F), Study(E) ئێتود، ڕاهێنان و مەشـقکردن لەسەر هەر پارچەمۆزیکێك ئەویش بە مەبەستی تەکنیك بەهێزکردن و بەرزکردنەوەی توانای هونەری فێرخوازان.
Etwas(G), Some, Something(E) هەندێك، وانێك، شـتێك.
Eu(Gr), Good, well(E) باش.
Eufonia(I), Euphony, Concord(E) خۆشنەوا، خۆشدەنگ، دەنگی هاوساز.
Eumelia, Glass harmonica(E) جامە هارمۆنیکا، هارمۆنیکای شـووشە.
Eunuch flute, Kazoo(E) ئامێری کازوو کە گچکەئامێرێکی هەواییە.
Euphonic on, A kind of upright piano(E) ئامێری پیانۆی وەستاو.
Euphonium(E), Euphoniun, Baryton(G), Bombarda(I) ئامێری تووبا تینۆر/*B-flat* کە سێ ئۆکتاڤ مەودایەتی بە سـێ میانە خوارتر لە کلیلی باس*Bass staff*.
Eurhythmics, Musical rhythm expression(E) جووڵەپێکردنی بەدەن بە ڕەزمی مۆزیك، سیستەمێکە کە لەلایەن ئێمیل دالکرۆزە(1865-1950)*Emile H.J.Dalcroze*پەرەپێدرا، ئەویش مەشـقپێکردنی بەدەنە لەسەر ڕەزم، نزیك ساڵی1910ز توانی ئامۆژگایەك بکاتەوە بۆ ئەو مەبەستە.
Euterpe(Gr) خواوەندی هۆزانی مۆزیك لە داستانی یۆنانیدا.
Euterpion(E) جۆرە ئامێرێکی میکانیکی زۆر کۆنی ئینگلیزییە، کەمێك بە ئۆرگن دەچێت.
Éveillé(F), Awakened(E) بێدار.
Even tuning, Equal temperament(E) جووت دەنگ، تێمپێرامێنتی یەکسـان.
Eveningsong(E), Abendlied(G) شـەوگارەستران، نوێژنامە لە کڵێسەی ئانجلیکانی و کاثۆلیکدا.
Evening music(E), Abendmusik(G)
Evirato(I), Unmanned(E) دەنگی خەسیوو. بڕوانە/*Castrato*.
Eversio, Evolutio(L), Inversion(E) هەڵگەڕاوەی پارچەکان لە دەبڵ کۆنتراپونت/دا.
Evocación(S), Evocation, Invocation(E) هانابردنێکی پڕ لە سـۆز.
Exaltation(E), Soulèvement (F), Elevamento(I) ستایش، سـەرفەرازی.
Exalté(F), Exalted, Very excited(E) سـتایشی زۆر کاریگەر.
Execution(E), Exécution(F), Realizzazione(I) فراهمکردنی کارێکی هونەری.
Exposition, Enunciation(E) پێشـەند. لە بەشێکی یەکەمی فیوگە *Fugue*دا چەشن *Style*ێك دێتە پێشەوە، کاتێك کە دەنگەکان دێنە ناوەوەی میلۆدییەکە پێیدەوترێت ڕشتە*Subject*و سەرەتا بەشێك لەمە پێیدەوترێت پێشەند. هەروەها سـەرەتا بەشـێکە لەو دوو بەشـەی لە سۆناتا*Sonata* بەناوی پێشەند و کورتەگێڕانەوەی ڕسـتەسـەرەکیەکان *Recapitulation*.
Expressionism(E) گوزارەیی، فەلسەفەی گوزارە، شـێوازێکی دەروونییە لە هونەری وێنەکێشـاندا کە لە سـەتەی/19ز سەریهەڵدا و پاشـان لە سـەرەتاکانی سـەتەی/20ز ڕەنگی لە هونەری مۆزیکیشدا دایەوە و بووە سـرۆبەخشـی مۆزیکاران.
Expression(E), Espressione(I) هەست دەربڕین، گوزارە.

Expression marks(E) هیماگوزارەییەکان، ئاماژەیە بۆ مۆزیکار لە چۆنێتیی هەستدەربڕینی لە دەقێکی مۆزیکدا ئەویش بە گۆڕینی دینامیکی دەنگ و ناسکێتی، گۆڕینی تێمپۆ لە خاو و خێرایی، گۆڕینی باری دەروونی لە پەژارە و شـادیی....هتد.
Extempore(L), Without prior preparation(E) بەبێ ئامادەکارییەکی پێشتر.
Extemporanneous(E) سـەرپێیـیانە.
Extemporizatiion, Improvisation(E) سـەرپێیی.
Extended chords, Extended tertian sonorities(E) کۆردە کشـاوەکان، دەنگە سـیانییە کشاوەکان کە بریتیین لە کۆردەکانـی نۆیەم 9th، یانزەیەم 11th، سـیانزەیەم 13th. پێیشـیاندەوترێت کۆردە درێژەکان *Tall chords*. کۆردەکانیش ئەمانەن:-

Extended chords کۆردە کشاوەکان			
Cma9	C major ninth	C, E, G, B, D	**Cma7** plus major ninth
Cmi9	C minor ninth	C, E flat, G, B flat, D	**Cmi7** plus major ninth
C9	C dominant ninth	C, E, G, B flat, D	**C7** plus major ninth
C+9	C dominant ninth augmented fifth	C, E, G sharp, B flat, D	**C+7** plus major ninth
Cmi9(flat5)	C minor ninth (flat five)	C, E flat, G flat, B flat, D	**Cmi9** with flat five
C9sus	C ninth suspended fourth	C, F, G flat, B flat, D	**C9** with suspended fourth
Cmi11	C minor eleventh	C, E flat, G, B flat, D, F	**Cmi9** plus eleventh
Cmi11(flat5)	C minor eleventh (flat five)	C, E flat, G flat, B flat, D, F	**Cmi9(flat5)** plus eleventh
Cma13	C major thirteenth	C, E, G, B, D, F	**Cma11** plus major thirteenth
C13	C dominant thirteenth	C, E, G, B flat, D, F, A	**C11** plus eleventh and major thirteenth
C13sus	C thirteenth suspended fourth	C, F, G, B flat, D, F, A	**C13** with suspended fourth

Extended harmony(E) هارمۆنی کشاو کە پێچەوانەی هارمۆنیی داخراوە *Close harmony*.
Extraneous(E) دەرەکی.
Extension(E,I) کشان، هێڵێکی ئاسۆیی کە بەدوای حونجەکاندا درێژدەکرێتەوە بۆ بەردەوامبوون لەسەر ئەو نۆتە{یاخود ئەو تۆنە}.

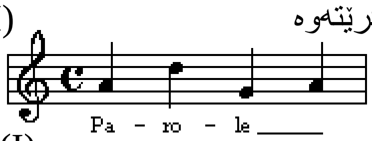

Extravaganza(I) کارێکی مۆزیکی بۆ کەسـایەتیەکی ئەندێشەیی دانرابێت.
Extreme interval(E) میانەی زێدە.
Extreme Key(E) تۆناڵیتی دەرەکی کە هیچ پەیوەندەیەکی نزیکی تێدا نەبێت.
Extreme part(E) ئەوپەڕی نزمترین بەشی پارچەمۆزکێك.
Extremely quick(E), Aeusserst rasch(G) ئەوپەڕی خێرا.
Extrémemet(F), Extremely(E) سـەهەندانە، پەرگرانە.

F

Flute فلووت

فلاجیۆلێت
Flageolet

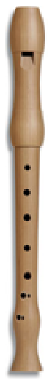

فلووت سۆپرانۆ
Flute Soprano

چوارەم تۆن {ژێرزاڵ Subdominant} لە سکێلی دیاتۆنیک Diatonic
چوارەم تۆن {ژێرزاڵ Subdominant} لە سکێلی دۆ مێجەر.
نۆتەکەی ئاماژەیە بۆ کلیلی باس Bass clef.

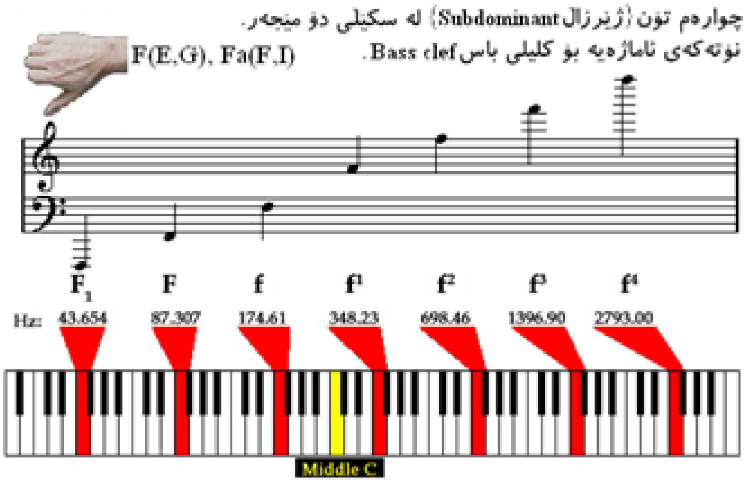

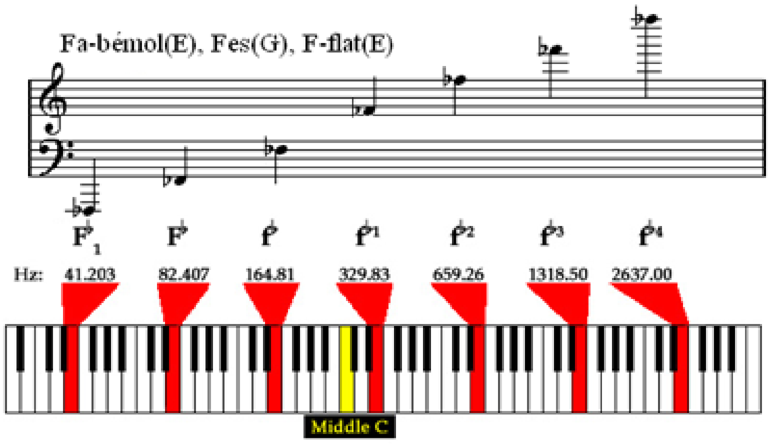

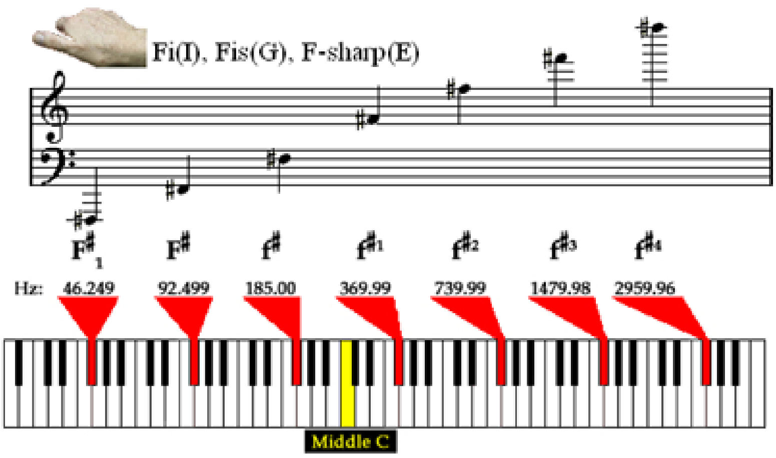

F

مۆزیک....زوانی هەستە....وشەی/یش زوانی ئاوەز.... .

شۆپنهاور

F(E,G), Fa(F) تۆنی فا/Fa،چوارەمین پلەدەنگە لە دۆ- دیاتۆنیکە *C-Diatonic scale*وە، پێشـیدەوترێت لازاڵ(ژێرزاڵ) *Subdominant* لە پایە تۆنی دۆ/Cیەوە.

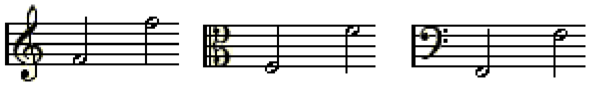

F فا...بە پیتی گەورەی لاتینی ئاماژەیە بۆ کۆردی فا مێجەری سـیانیی*F-major triad*.

F فا...بە پیتی بچووکی لاتینی ئاماژەیە بۆ کۆردی فا ماینەری سـیانیی*f-minor triad*.

F. کورتکراوەی/*forte*.

F. کورتکراوەی/*fine*.

F-major key(E), F-Dur(G) کلیلی فا- مێجەر.

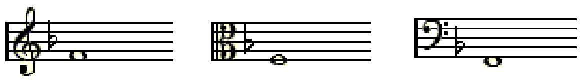

F- major scale(E) سکێڵی فا- مێجەر.

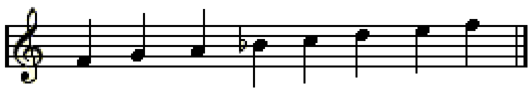

F-sharp major key(E), Fa dièse majeur(F) کلیلی فا- دێز.

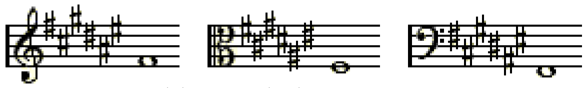

F-sharp(E), Fa-Dièse(F), Fa-Diesis(I), Fis(G) فا- دێز.

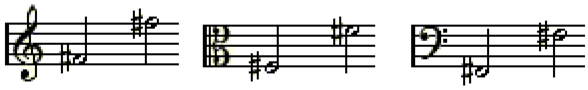

F-sharp major scale(E) سکێڵی فا دێز - مێجەر.

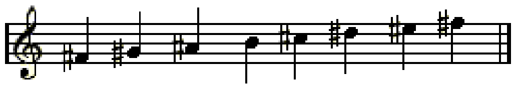

F-double flat(E), Feses(G) فا- دەبڵ بیمۆڵ.

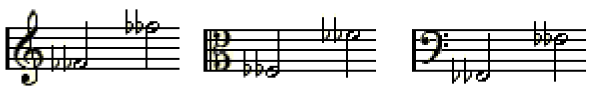

F-double sharp(E), Fisis(G) فا- دەبڵ دێز.

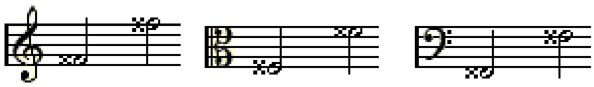

F-flat(E), F-bémol (F), F-bemolle(I),Fes(G) فا- بیمۆڵ.

F-flat major scale(E) سکێڵی فا - بیمۆڵ.

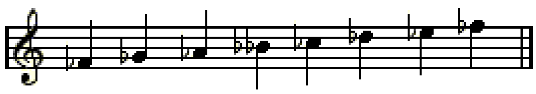

F-minor(E), Fa-mineur(F), F-moll(G) فا-ماینەر.

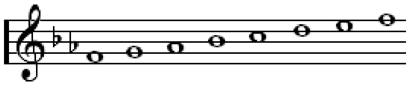

F-sharp minor key, Fa-dièse mineur(F), Fis-moll(G) کلیلی فادێز - ماینەر.

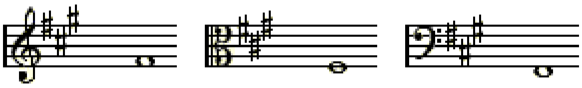

F-minor key(E), F-moll(G) کلیلی فا- ماینەر.

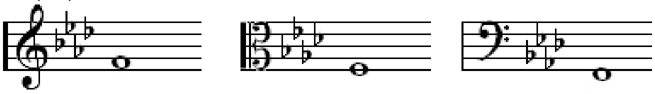

F-Clef(E), Clef de fa(F), F-Schlussel(G), Chiave di Basso(I) کلیلی/F، کلیلی باس.

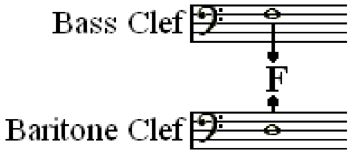

Fa altrettanto(I), In a similar manner(E) بە هەمان شـێواز، بە هەمان ڕەوتار.

Faburden(E), Fauxbourdon(F), Falsobordone(I) بڕوانە/*Drone-bass*.

Fach(G),Fold(E) دەستە، گروپ، بۆ نموونە یەکەم دەستەی کەمان*First violens* لە ئۆرکێسترا.

Faces d’un accord(I), Chord positions(E) پۆزیشەکانی کۆردێك،
بۆ نموونە پۆزیشنی ڕەگ *Root position*، یەکەم هەڵگەڕاوە *First inversion*....هتد.

Facile(I,F), Easy(E) ئاســان، ناسك.

Facilement(F), Facilmente(I), Easily(E) ئاسانی.

Facillissimo(I), Very easy(E) زۆر ئاسان، زۆر ناسك.

Facilità(I), Facilité(F), Ease(E) ئاسـان.

Fa- feint(F), Fa-fictum(L), Feigned-Fa(E) فا-فیکتەم، زاراوەیەکی سـەتەکانی ناوەڕاستە لە سیستەمی هێکساکۆرد/دا کە گوزارە لە هاتنەخوارەوەی تونێك دەکات بە بڕی نیوەتۆنێك وەك وێکچوونی پەیوەندی تۆنی فا/*F* بە تۆنی می/*mi*یەوە، بۆ نموونە تۆنی سی - بیمۆڵ/B^b بۆ تۆنی لا/*A*.
نۆتەیەك کە نیوەتۆنێك بێتەخوارەوە ببێتە بیمۆڵ و پەیوەندی لەگەڵ تۆنێکی پێش خۆی.

Fagott(G),Fagotto(I) بڕوانە/*Bassoon*، فاگوت، ڕیشەوشەیەکی ئیتالیاییە بەمانای لێژنەچیل *Bundle of sticks* واتە پێکهاتوو لە کۆمەڵێك چیلکەدار.

Fagottino(I) فاگوتینۆ، سـۆپرانۆ باسـسوون کە پێنج پەردە لە فاگوتی ئاسایی بەرزترە.

Fagottista(I), Bassoon player(E) فاگوتــژەن.

Fagottone(I), Contra-bassoon(E) کۆنترافاگوت، کۆنترا{دەبڵ}باســسوون،
ئامێرێکی فووپیاکەرە، نزیکەی ساڵی 1660ز بۆ یەکەمجار هێنرایە گروپی ئامێرەکانەوە.

Fahren(G), Go on at once(E) ڕۆیین یەکسـەر.

Faible(F), feeble, Weak in tone(E) بێبڕســت، بێتوانا، لاواز لە تۆندا.

Faire(F), To do, To make(E) ئەنجامبدرێت، بکرێت.

Faites(F), Do, Make(E) بکە، ئەنجامبیدە.

Fa-La(I) نەرمە سـەمایەکی *Dance-like lilt* ڕەزمی ڕەپیات *Repeat* ئامێزە و کە زۆرجاریش بە بە سترانەوە دەکرێت، ئەم چەشـنە دەگەڕێتەوە بۆ سـەتەی/16م.

Fall(G), Cadence(E) کەوتن، کۆتاپێهاتن، لە ڕووی زاواوەوە کادەنس زۆر باوترە.

Fall,Falle(G), Case(E) بار، دۆخ.

False, Wrong(E), Falsa(I), Falsch(G), Fausse, Faux(F) سـاختە، ناڕاسـت، فریو.
مەبەست لادانە لە دەنگ *Out of tune*.

False Cadence(E) فریوه کادەنس، بڕوانە/*Cadence*.
False fifth, Diminished fifth(E), Fausse quinte(F), Falsche quinte(G) فریوه پێنجەم.
Falsettist(E) ستر انبێژی ئاڵتو بە دەنگی نێرینەی خەسیو*Castrato*.
Falsetto(E,I), Fistel, Falsett(G), Fausset(F), Head voice(E) دەنگی سەرەکی
یاخود دەنگی ئاڵتو *Alto* بە دەنگی نێرینە{کە لە بنەڕەتدا بە دەنگەواری مێیینە دادەنرێت}پاش خەساندنی بە نژداریی *Surgical operation* بەرلەوەی بگاتە تەمەنی ڕەسیو. هەندێجار بۆ گاڵتە و خۆشمە *Comic* و وەك دەنگێکی تینۆر بەکاردەهێنرێت. ئەم جۆرە دەنگانە زیاتر بەو کەسانەوەیە کە خەسێنراون(بڕوانە/*Castrato*).
False relation(E), Fausse relation de voix(F) فریوه پەیوەند، جاروبار لە هارمۆنیدا
ڕەوشێکی وا دەبێت کە سی ـ بیمۆڵ B^b لە کۆردێکدا دەردەبکەوێت و سی/Bی ئاساییش لە کۆردێکی ئایندەیدا، هەروەها فا/Fی ئاسایی لە کۆردیکدا و فا ـ دێز $F^\#$یش لە کۆردێکی ئایندەیدا. دوو نۆتە کە لە هەما ن نووسیندان و جیاواز بە ئەندازەی نیوپەردە لە دەنگدا. بۆ نموونە لە کۆراڵێکی چواربەشیدا کۆردێکیان لە دۆ ـ دێز $C^\#$ی تینۆر*Tenor*دا بێت و کۆردی ئایندەی لە دۆ/Cی ئاسایی*Normal*ی سۆپرانۆ.
Falstaff(I) فالستاف، ئۆپێرای سێ بەش(سێ پەردە)کە لەلایەن
مۆزیکزان ڤێردی *Verdi*ساڵی1893ز لە شاری میلان/ئیتالیا هێنرایە بەرهەم.
Fa-mi(F,I) فا ـ می، سیستەمێکی کۆنە بۆ پێشاندانی نیوەتۆنێك لە دوو تۆنی
بەدوایەکدا. وەك تۆنی فا بۆ می، سی ـ بیمۆڵ بۆ لا/A، می ـ بیمۆڵ بۆ ڕێ/D...وە هەروەها.
Family(E) خێزان، دەستە، زاراوەیەکە بۆ ئەو ئامێر و دەنگانەی کە تاڕادەیەك هەمان ڕەوشی
ژەنینیان هەیە. وەك خێزانی کەمانچە *Violin family* کە بریتیین لە کەمانچە، ڤیۆلا، چێللۆ و دەبڵ باس. خێزانی ساکسۆفۆن *Saxophone family*یش بریتیین لە سۆپرانۆ، ئاڵتۆ، تینۆر، باریتۆن و باس ساکسۆفۆن.
Fandango(S) فاندانگۆ، سەمایەکی ئەندەلوس/ئیسپانی دوو کەسییە، لەسەر کێشی3/4
یاخود 6/8 بە هاویاری ئامێری گیتار و کاستانێت و جاروبایش هاویاری ستران دەبێت.
Fancy(E) فانسی، بڕوانە/*Fantasia*.
Fanfara(I), Fanfare(E,F), Tusch(G) زەخرەفەکاریی بە ئامێری ترومپێت،
A flourish of Trumpet(E)
لە فەرەنسا بە باندی ئامێرەبراسەکان *Barss band* ناودەبرێت کە لە گاردی پشکنین/ی جەماوەریدا لە بۆنەی گەورە و تایبەتییدا بەکاردەهێنرێت، ئێستا ئەم جۆرە باندە لە وڵاتاندا بۆتە نەرێتێکی فەرمی بۆ پێشوازیکردن لە کەسێکی گەورەوڵات. باندی براس و تەختەکان پێکەوە پێیدەوترێت هارمۆنیەباند *Harmonie band*.
Fantasia(I), Fantaisie(F), Fantasie(G) Fantasy(E) فانتازیی.
ئەم چەشنە هونەرە...بەگشتیی وا لێکدەدرێتەوە کە خۆدوورخستنەوەیەك بێت لە ڕێسا مۆزیکیەکان بۆئەوەی مۆزیکسازان هزری هونەری خۆی ڕەهایانە بوەشێنێت.
لێرەوەڕا دەشێت جۆرەپێناسەیەکی بەوە بکرێت کە:
1. چەشنە مۆرگ و هەوەس *Mood*ێکی مۆزیکسازانی سەتەی/19ز بێت.
2. پارچە کۆنتراپونتاڵێك *Contrapuntal piece* بێت لە چەندین بەشدا کە بۆ یەك ژەنیار یاخود زیاتر دانرابێت، ئەم ڕەوتە لە سەتەکانی/16ز و/17ز بەشێوەیکی سەرپێییانە *Improvisatory*بە ناوێکی فانسیی *Fancy*. سەرەتاکانی سەتەی/20 وەك شێوەیەك لە شێوەکانی هونەری مۆزیك بەناوی فانتاسیی *Phantasy* بوژایەوە و کارپێدەکرا و تا ئێستایش ڕۆڵی گرنگ دەگێڕێت.
Fantasiestück(G), Phantasy picture(E) فانتازیی نیگار، پارچە مۆزیکێکی کورت
کە تاڕادەیەك بە کاپریچیۆ *Capriccio* یاخود ئینتەرمیزۆ *Intermezzo* دەچێت.
Fantasticamente(G),Fantastically(E) بەچەشنێکی فانتاسییانە.

Farsa(I), Farce(E) — نواندنی خۆشمەئامێز *Comic*.
Fast(G), Almost(E) — بە زۆری، خێرا.
Fastosamente(I), Pompously(E) — بەچەشنێكی ڕالەخۆ.
Fastoso(I), Pompous(E) — ڕالەخۆ، پرشــكۆ.
Faticando(I) — بە بێزاریی.
Febbre(I), Fever(E) — تا، گەرم و جۆش.
Febbrilmente(I) — بە گەرم و جۆشـییەوە.
Fein(G), Fine(E) — جوان، ناسك.
Feier(G), Make a party(E) — ئاهەنگێران.
Feierlich(G), Holy day, Holiday(E) — ڕۆژی جەژنی ئاینیی، چەژنەوار.
Feldpartita(G) — پارتیتای مەیدان، جۆرێك لە پارتیتا *Partita* یاخود دیڤۆرتیمێنتۆ *Divertimento* بۆ باندە هەواییەكان.
Felice(I), Happy(E) — دڵخۆش.
Felt(E) — لباو، بۆ داپۆشینی چەكوش*Hammer* و پێكپە*Damper*كانی ئامێری پیانۆ.
Feminine Cadence, Weak Cadence(E) — ناسكە كادەنس، لاوازە كادەنس.
كۆتایی پێهێنانی پارچە مۆزیكێك بە لێدانە كۆردێكی ناسك، هەروەك كادەنسەكانی تر چەند جۆرێكی هەیە وەك ناســكە كادەنسی تەواو *Feminine perfect Cadence*، ناسكە كادەنسی پچر *Feminine Interupted Cadence*...وە هەروەها.

Fereĥfeza(Ar,Kr,Tr) — فەرەحفەزا، شادكەش، واتە كەشوهەوایەكی پڕ لە شــاد و خۆشیی.
لێرشتەیەكی ســەر بە دەســگای نەهاوەندە، پێكهاتووە لە:-
ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی یەكگــا،
ڕەگەزی كورد لەسەر پلەتۆنی دووگــا.

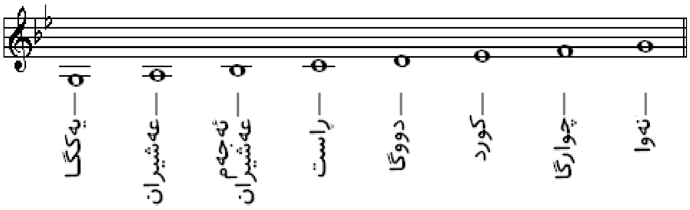

Fereĥnak(Ar,Kr,Tr) — فەرەحنــاك، لێرشتەیەكی سەربە دەســگای ســێگایە پێكهاتووە لە:-
ڕەگەزی ســێگا لەسەر پلەتۆنی ئاراك
ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی دووگــا.

Ferial(L), Feast-days(E) — هەفتەجەژنــی كڵێسەی كاثۆلیك لە ڕۆژانی دووشەمو تا هەینی كە تەرخانە بۆ پەرستن و ستایش.
Ferma(I), Firm(E) — چەسپاو، مەتین، وەستاو.
Fermamente(I), Firmly(E) — بە چەسپاویی، بە مەیبوی، بە وەستاوی.
Fermando(I), Stopping(E) — ڕێكخستنی دەنگ بە پەستان یاخود دانانی پەنجە لەسەر تۆن.
Fermata(I), Point d'arrêt(F), Fermate(G), Bird's eye, Pause(E) — پۆز، پاوس، وچان، چاوەمەل، خاوكردنەوەی تێمپۆ بەرەبەرە تاكو بە وەستان كۆتایی دێت، هەندێجار هیمای پاوس لە شوێنی تایبەتیی خۆیدا بەچەشنێكیتر لێكدەدرێتەوە وەك لە هەندێك كۆنسێرتۆدا دەسپێكردنی كادەنزە *Cadenza* پێشاندەدات. هیمای فێرماتا *Fermata* لەسەر وچانە بێدەنگەكانیش دادەنرێت،

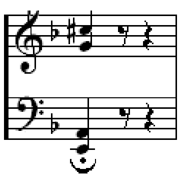

وەك لەم دوو نموونەیەدا:-

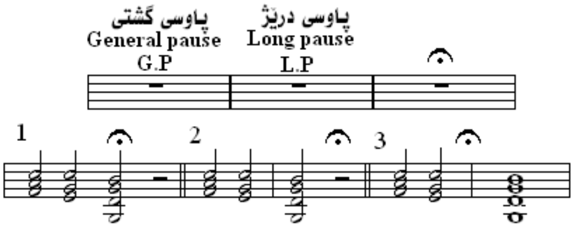

Fermato(I), Steadily(E) بەجێهێنانی پاساوێك بە چەسپاویی.

Fermer(F), To close(E) کۆتایی پێهێنان.

Fermo(I), Fermamente(F), Firm(E) زۆر بەویست و ئەزمەندەوە.

Fern(G), Distant(E) مەودا، دوورك.

Ferne(G), Distance(E) دووریی.

Fernwerk(G), Echo organ,Aniphonal organ(E) دەنگدانەوەی ئۆرگن، زایەڵەی ئۆرگن.

Feroce(I), Force, Violence(E) توند، هێز.

Ferocemente(I) بەهێزەوە، بەتوندییەوە.

Fercissimo(I) زۆر بەهێز، زۆر بە گەرم و توند.

Ferocitá(I), Violently(E) بەهێز، بەگەرموتوندیی.

Fertig(I), Ready(E) گورج، ئامادە، گورجە پەنجە، لێهاتووی ژەنیار بۆ بەکارهێنانی پەنجە بە شێوەیەکی تەکنیکانە.

Fervente(I), Fervent(E) بە هەڵپە، گەرم و گوڕ.

Fervore(I), Fervour(E) هەڵپە، گەرموگوڕیی.

Fest(G), Festività(I), Festival(E) ئاهەنگ، جەژن.

Festevole(I), Merry(E) شـادی و خوڕەم.

Festevolemente(I), Merrily(E) بە شێوەیەکی شـادیانە.

Festevolezza(I) بەشـادییەوە.

Festiglich(G), Festoso(I), Festive(E) شادیانە.

Festosissimo(I), More festive(E) زۆر بە شـادیانە.

Festspiel(G), Festival play(E) نمایشە ئاهەنگ، نمایشێك کە بۆ ئاهەنگ ئامادەکرابێت.

F-fa-ut(E) لە سیستەمی سۆڵفێجدا ئاماژەیە بۆ ناوی دوو نۆتە، یەکێکیان تۆنی فا/ی گڕ (*F faut grave*) ***f*** ، ئەویتر تۆنی فا/ی تیژ(*F faut acutum*)***f'*** .

Fetura(I), Caesura(L), Tramline, Railroad tracks(E) فێتورا، گچکەوچان، لە مۆزیکدا هیمایەکە لەسەروو هێڵی هێڵاسۆ *Staff*دا دادەنرێت ئاماژەیە بۆ وچانێکی زۆر کەم. لە ویژەدا *Poetry* لە ناوەڕاستی سەروبەندێکی هۆنراوەدا دادەنرێت، جا هەندێك دێڕ هەن کە بەهێزن {ئاسان پەییان پێدەبرێت}بەهۆی ئەم هیمایەوە{ / / }لە دێرە لاوازەکان جیادەکرێنەوە.

Feuer(G), Fire(E) ئاگر، ئاور

Feuerig(G), Fiero(I), Fiery(E) ئاگرین، خوێنگەرمانە.

Fg. کورتکراوەی وشەی فاگوت.

Fi فی، بەرزکردنەوەی چوارەم نۆتەی سکێڵی مێجەر یاخود حەوتەم نۆتەی سکێڵی کرۆماتیك لە تۆنی دۆCی جێگیر/*fixed do* کە بریتییە لە فا/ی تیژ*F-sharp*.

Fiaccezza(I), Weakness(E) سـستیی و لاوازیی.

Fiacco(I), Weak(E) سست، لاواز.

Fiaccamente(I), Weakly(E) بەسـستیی و لاوازیی.

Fiata(I), Time(E) دەم، کات.

بۆ نموونە؛ دەوترێت دەمێك، جارێك *Una fiata(I), Once(E),Premiére fois(F)*

Due fiata(I), Twice(E), Deux fois(F) یاخود دوو دەمانێك، دوو جارێك
Fiato(I), Breath(E) هەناسە،
مەبەست لە ئامێرە هەواییەکانە کە پێیشیاندەوترێن *Stromenti a fianto*.
Fiddle(E), Fiedel(G) فیدڵ، بە ئامێری ڕەبەك *Rebec* دەچێت، یەکەم دەرکەوتنی دەگەڕێتەوە بۆ دوا سەدەی/10ز و بەرایی سەدەی/11ز. بەو ئامێرە مۆزیکانە دەوترێن کە ژێ و کەوان/یان هەیە وەك کەمانچە و چێللۆ...هتد.
Fidicen(L), Stringed player(E) ژەنیاری ئامێرە ژێدارەکانی وەك عوود، هارپ، لیرا...هتد.
Field music(E), Feldmusik(G) مۆزیکی مەیدان، مەبەست لە پێشکەشکردنی بەرهەمێکی مۆزیکییە لە کەش و هەوای دەرەوە.
Fier(F), Proud(E) شاناز، ڕالەخۆ{بۆ نێرینە}.
Fierté(F), Pride(E), Fierezza(I) شانازیی، ڕالەخۆیی.
هەندێجار ڕاڤەدەکرێت وەك گوزارە دەربڕینێك لە ڕێی ژەنین یاخود نواندنەوە.
Fife, Swiss pipe(E) گچکەفلووت کە شەش کونی بێ کلیلی لە خوارەوەی هەیە،
ئامێرێکی سەردەمانی سەدەی/16زلە وڵاتی بەریتانیا بە هاویاری چەند ئامێرێکی ڕەزمی وەك تەپڵ و دەهۆڵ هەندێك مارش *March*ی سوپایی پێیلێدراوە، ڕۆژگاری ئێستا وەك گچکە فلووتێکی هاوچەرخ کاریپێدەکرێت.
Fifteenth(E) پانزەیەم، هەنێکجار بە 15ma دەکورتێنرێت کە گوزارە لە ژەنینی دوو ئۆکتاڤ سەروو لە پەردە *Pitch*ی نۆتێنراو دەکات.
Fifth(E) پێنچەمین، پێنجەمین پلەدەنگ لە سکێڵی دیاتۆنیك، هەروەها میانەی دەنگێك بۆ دەنگی پێنجەمی چ سەرەوە چ خوارەوە، بۆ نموونە تۆنی/Cبەرەو ژوور بۆ تۆنی/Gیاخود هەر تۆنی/Cبەرەو خوار بۆ تۆنی/F. میانەکانی پێنجەم دەشێت بۆ تەواو *Perfect*{لەسەر سکێڵی مێجەر}، گەستوو *Diminished*، زێدە *Augemented* .
Fifth chord, Power chord(E) کۆردی پێنجەم،
پێیشیدەوترێت کۆردی بەهێز *Power chord* کە لە پلەنۆتەی ڕەگ و پێنجەم پێکهاتووە.
Figur(G), Figure(E) فیگیور، نیگار.
کورتە مۆزیك فراس *Phrase*ێکە{نەوەك بابەتێکی *Theme* درێژ}کە بە مەبەستی جوانکاریی و ڕازانەوە ڕەپات *Repeat*، هەر بەو ڕپاتکردنەوەیەیش لە دانراوەیەکی مۆزیکدا دەناسرێتەوە. لە پێکهاتەی مۆزیکدا هەمان مانای مۆتیڤ *Motif*یش دەبەخشێت.
فیگیور یاخود نیگار...شێوەیەکە لە بنیادنانی ڕستەیەکی مۆزیك کە وەك زنجیرەتۆنێك هاویار دەبێت لەتەك میلۆدییە سەرەکییەکەدا. دەشێت بکرێت بە سێ جۆریشەوە: میلۆدییە فیگیور، هارمۆنییە فیگیور، ڕەزمە فیگیور. ئەمەیش نموونەیەکە لە فیگیورێکی میلۆدیی ـ هارمۆنیی:-

Rhythmic figure ڕەزمە فیگیور

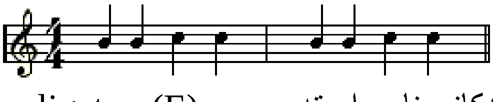

Figura(I), Shape of not or ligature(E) فیگیورا، مۆزیك نۆتاندنی سەدەکانی ناوەڕاستە کە گوزارەی لە شێوەی نۆتە یاخود لکاندن *Ligature* دەکرد.
Figura muta(I,L), Rest(E) پشوو، وچان.
Figural, Figured(E), Figuré(F), Figurato(I), Figural, Figuriert(G) نیگاراو، ڕازاوە،
بەشێکی دەنگییە *Vocal*یە کە پارچەکانی میلۆدیی تیایدا بە نۆتەی خێراتر لە میلۆدیەکە هاویاریدەکرێن ، ئەم چەشنە هەمان مانای ڕازانەوە *Coloratura*یش دەگرێتەوە.

Figuration(E) نیگارندن، فیگیورێن، چەشنە جوانکاریی و ڕازانەوەیەکە کە ڕەزم و میلۆدیەکان بۆ شێوەی وردتر و زەخرەفێنراوتر شـــیدەکرێنەوە.
فیگیورێن، گوزارە لە فرەجۆری *Variations* ڕەزمی و میلۆدی لە پارچە مۆزیکێکی ساکاردا دەکات، وەك بەکارهێنانی نۆتە وردکردنەوە *Diminution*، زەخرەفاندن *Ornamentation*.

Figured Bass, Through bass(E), Basse chiffrée(F), Basso continuo(I) باسی ڕازاوە،
Basso numerato(I), Bezifferter bass(G) باسی نیگار، باسی بەردەوام، باسی گوزار
باسی نمرێنراو {بەژمارەکراو}، مێتۆدێکە *Method*کە تەنیا باس نۆتەکان *Bass notes* ڕۆڵی بەشـــی هاوياریی *Accompaniment part* تیادا دەگێڕن، ئەو نۆتیلانەی کە کۆرد *Chord* و میانە سـەرەکییەکانیان ژمارێنراون {فیگیور *Figure*} پێکەوە لەگەڵ باس نۆتەکاندا دەژەنرێن.

کورتە هارمۆنییەکە کە لە سەرەتای سـەتەی/17ز دەسـتپێکراو، لە کاتێکدا کە کۆراڵی بێهاوياری *Unaccompanied* مۆزیك بەشـێوە و شـــێوازێکی پەرەپێدراو کە تەنرابوە یەك و ڕەواجی هەبوو....بەرەو نەمان دەچوو و دەنگی سـۆلۆی ڕێسیتاتیف *Solo vocal recitative*یش بە هاوياری*Accompanied* کۆردی سـادە *Plain chord* بەرەبەرە وەدەردەکەوت. مۆزارت، باخ و ڕۆسینی لە هەندێك کارنامەیاندا نموونەی وایان بەئەنجامداوە.
پارچە مۆزیکێکی ڕازاوە لەژێر نۆتەکاندا دەنووسـرێت تاکو پێکەوە بەشـێوەیەکی هارمۆنی لێبدرێن.ئەم سیسـتەمە لە هەگبەی

باڕۆك (1600-1750) *Baroque* وەك هاوياریيەك بۆ تاکژەنياران *Soloister* یاخود زیاتر وەك پێکهاتە ڕازانەوەیەکی گشتیی لە دانراوە مۆزیکەکاندا بەکاردەهێنرا.

Figured melody(E) میلۆدییەك لە باڵاترین شـێوەی زەخرەفەیدا.

Filar la voce(I), Filar la voix(F), To draw out the voice(E) هێنانەدەرەوەی دەنگ بەرەبەرە بە یەك هەناسـە یاخود کەمکردنەوە تا بەرەو قووتدانەوەی هەناسە.

Filo(I) دێرێك لە پارچەمۆزیکێکدا.

Filo di voce(I) دێر دێرکردنی دەنگ، دێراندنی دەنگ.

Filar la voce(I), Filar la voix(F), Draw out the voice(E) نۆتەیەکی سـترێنراو و درێژکردنەوەی بەبێ گۆڕان لە دەنگ، واتە سـتراندنی نۆتەیەك بە یەك هەناسە بەبێ بەرز و نزمی.

Fin(F), Fine(I), End(E) پایان، کۆتایی، هەندێجار لە ناوەڕاستی پارچەمۆزیکێکدا دەنووسرێت

Final(E), Finalis(L) زاراوەیەکی سەتەکانی ناوەڕاستە، واتە کۆتایی نۆتەیەکی میلۆدی لە دەســگا کڵێســەییەکان *Church modes*، کۆتایی لەســەر پایە *Tonic*ی دەســگا بنیادەکان *Authentic modes*. کۆتایی یاخود کەوتنەوەوە لەســەر پلەتۆنی چوارەم لە دەســـگا لاوەکیەکان {پلاگاڵکان} *Plagals* کە بریتیین لەو دەسگایانە کە بە ئامین *Amen* کۆتاییان دێت}.

Final cadence, Perfect cadence(E) کادەنسی کۆتایی، بڕوانە/*Cadence*.

Finale(I), Final section(E) کۆتایی بەشی کارێکی فرەبەش یاخود فرەجووڵەی وەك بابەتێکی سـۆناتا و سـیمفۆنیی و کۆنسێرتۆ، یان دوابەش پاســاو *Passage*ی ئۆپێرایەك.

Finendo(I), Final(E) کۆتایی پێهاتن.

Finger board(E), Clavier(F), Tastiera(I), Griffbertt(G) دەسکە پەنجە، پەنجەدان.
ئەو دەسکەدرێژەی کە ژێ/یەکانی بەسـەردا تێپەڕدەبێت و پەنجەکانی لەسـەر دادەنرێت بۆ گۆڕینی تۆنەکان لە ئامێرەژێدارەکاندا.

Finger holes(E) ئەو کونی دەنگە *Sound-hole*ی کە بەشـێوەی پیتی***f*** لەسـەر سینەی ئامێری کەمانچە و خێزانەکەیدا سـازکراوە بۆئەوەی دەنگ لێوەیرا بێتە بەربیسـتن. شـوێن پەنجەی ئامێرە هەوايیەکان کە تۆنی لێوەرا پەیدادەبێت.

Fingering(E), Fingersatz(G) پەنجەگیری، پەردەگیری، پەنجەسـازیی،
واتە یاریکردنی پەنجە لەسەر ژێیەکان و جێ پەنجەی ئامێرەهەواییەکان.
Finito(I), Finished(E) تەواوبوو.
Finire il tuono(I) کەمکردنەوەی دەنگـهێزی نۆتەکان بەرەو کۆتایی.
Finite canon(I) کۆتاپێهێنانی پارچەیەکی کانون.
Fino(I), Till, As far as(E) تاکو، بە دووریی.
Fino al segno(I), As far as sign(E) بە دووریی هیماکە. تا کۆتایی هیماکە.
Finto, Finta(I), Feigned(E) بڕوانە/*Fa-feint*.
Fioretto(I), Melodic ornaments(E) میلۆدیە زەخرەفاوەکان، بڕوانە/*Grace notes*.
Fiorito(I), Ornamented, Florid(E) زەخرەفێنراو، گوڵێنراو.
Fioritura(I), Flowering(E) گولآندن، واتە گوڵپژێنی میلۆدیەك بە نۆتیلەی خۆشـئاواز، نۆتیلەی ڕازانەوە وەك بەکارهێنانی تریللە *Trill* کە لەبەری نۆتەکەدا ئاماژەی پێدەدرێت، لە سەتەکانی/17ز و 18مدا لە ئۆپێراکانی ئیتالیادا وەدەرکەوت بە مەبەستی دیکۆراندنی میلۆدی ئۆپێراکە.
Fipple flute(E), Blockflöte(G) کەتەبلوێر.
First-ending(E) یەکەم کۆتایی، مازۆر*measure*یاخود زیاتر
کە لە کۆتایی بڕگەیەکی هۆنراوەدا بێت کە بەهیمای ئاماژەی پێدەدرێت.
First inversion(E) هەڵگەڕاوەی یەکەم ، بۆ نموونە:کۆردێکی ڕەگ1,3,5,7 ببێتە 3,5,7,1
بڕوانە/*Inversion*.
Fis(G), F-Sharp(E), Fa-dièse(F), Fa-diesis(I) فادێز/$F^{\#}$
نیوپەردە تۆن بەرزتر لە تۆنی سروشتی خۆی.
Fischio(I) فیشە، سووت، فیکە.
F-dur(G), F-major(E) فادێز ـ مێجەر.
Fesses(G), Fa-doppio bemolle(I), Fa-double bémol(F), فا- دەبڵ بیمۆڵ.
F-double flat(E)
First movement form(E) ناوێکی لەبری *Alternative*یە بۆ شـێوەیەکی سۆناتا.
Fisis(G), Fa- doppio diesis(I), Fa-double dièse(F), F-double sharp(E) فا ـ دەبڵ دێز.
Fis moll(G), F-Sharp minor(E) فادێز ـ ماینەر.
Fistula(L), Pipe(E) فیستولا، ناوی ئامێری فلووت لە سـەتەکانی ناوەڕاستدا.
Five notes chord(E) کۆردە پێنج نۆتەکان.

Chord as written کۆرد بە نووسین	Chord as named ناوی کۆرد	Chord notes نۆتەکانی کۆرد
Cm6/9, Cmi6/9, Cm69, Cm6(add9), Cm9/6	C minor six ninth	C E♭ G A D
Cm9, Cmi9	C minor ninth	C E♭ G B♭ D
C7♭9	C seven flat ninth	C E G B♭ D♭
C9	C ninth	C E G B♭ D
C7#9	C seven sharp ninth	C E G B♭ D#
Cmaj9	C major ninth	C E G B D
C6/7, C67, C6(add7), C7/6	C six seventh	C E G A B♭
C6/9, C69, C6(add9), C9/6	C six ninth	C E G A D
C7♭ 9+, C+7♭ 9	C seven flat nine augmented	C E G# B♭ D♭
C9+, C+9	C ninth augmented	C E G# B♭ D
C7# 9+, C+7#9	C seven sharp ninth augmented	C E G# B♭ D#
C9sus4, C9sus	C ninth suspended 4th	C F G B♭ D

Five- three Chord(E) کۆردی پێنج ـ سـێ،
ئەو نۆتەی بناخەی کۆردێکی لەسەر دابنرێت پێیدەوترێت ڕەگ*Root*، ڕەگی مێجەر کۆردێکی باوی پێننج –سێ کۆرد *five-three chord* لە شـێوەی C-E-G...بریتییە لە تۆنی دۆ/C.
Fixed-do(E) سیستـەمێکە کە پایەی سـۆڵ- فا/*Tonic Sol-fa*یـشی پێدەوترێت
گشت سـکێڵەمۆزیکیەکان لەسـەر نۆتەی دۆ/Doh وە بناخەی دادەنرێن.

Fixed Pitch(E) پەردەی چەسپاو لە لوولە دەنگیەکانی ئۆرگن و ژێیەکانی پیانو کە مەودای دەنگەکان تیایاندا نەگۆڕن.

Fixed syllables(E) سیلاب، بڕگەدەنگی چەسپاو کە نۆتەکان دەگرێتەوە.

Flag(E) نۆتەی کرۆش و دەبڵ کرۆش و...هتد.

Flag. کورتکەوشەی ئامێری فلاجیوت *Flageot* .

Flageolet(E,F),Flageolett(G), Flagioletta(I) فلاجیولێت، ئامێرێکی هەواییە بە کەتە باڵابان دەچێت.شەش کونە تۆنی لە خوارەوەی هەیە کە دوانی لە پشتەوەیە بۆ دانانی پەنجەگەورە.

Flam(E) تەپڵ لێدان بە دوو دار، یەکێکیان بەدەنگی **دم** و ئەیتریان بە دەنگی **تك.**

Fl. کورتەوشەی ئامێری فلووتە *Flute* لە نووسراوێکی هارمۆنییدا.

Flamenco(S) فلامێنکۆ، سەمایەکی مۆزیکسترانی قەرەچەکانی ئیسپانیایە کە ئێستا لە سەرانسەری وڵاتدا زۆر باوە.

Flat(E), Bémol(F), Bémolle(I) پانۆك، بیمۆڵ.

Flat chord(E) کۆردی پان، کۆردێك کە هەر نۆتەی لەیەك کاتدا بژەنرێت.

Flatter(F), To caress(E) سۆز پێشاندان.

Flatter la corde(F), To caress the string(E) بە نەرمی و ناسکی ژێ/یەکان لێبدرێت،

Flatterzunge(G), Flutter tonguing(E) لە ژەنینی ئامێرە فووپیاکەرەکاندا پرژە هەوا بە زمان بەکاردەهێنرێت بەتایبەتیی لە ژەنینی نۆتە خێراکاندا.

Flautando, Flautato(I), Fluting(E), Flûté(F) فلووتاندن، یاخود لاساییکردنەوەی دەنگی فلووت بە ئامێری کەمانچە ئەویش بە نزیکردنەوەی سەرەکەوانی کەمانچەکە بە دەسکەپەنجە *Finger board* کەیەوە{دوورکەوتنەوە لە پردەکەی}.

Flautino(I), Sopranino recorder, small flute(E) گچکە فلووت.

Flauto(I), Flute(E), Flöte, Fluit(G), Flûte(F), Fluta(L) ئامێری فلووت.

Flautone(I), Altflöte(G), Flûte alto(F), Bass flute(E) فلاوتۆن، فلووت ئاڵتۆ.

Flauto piccolo(I) فلووت پیککۆلۆ کە ئۆکتاڤێك لە فلووتی ئاسایی بەرزترە.

Flauto traverso, Flauto tedesco(I), Querflöte(G), Flûte traversiére(F)فلووتە تراڤێرسۆ، جۆرە کەتە فلووتێکی سەردەمانێکی دێرینە، بەڵام لە دوای سەتەکانی دوای/17وە وەك ئامێرێکی ئۆرکێستراڵی خاسکاری تیاداکرا و گەیاندرایە ئەو ئاستەی کە هەندێك لە مۆزیکزانانی وەك هاندڵ *Handel* و باخ *Bach* لە شاکارەکانیاندا بەکاریبهێنن.

Flebile(I), Mournful(E) سووگە و پرسە ، گریە و زارئامێز.

FlebilmenteI), Mournfully(E) سووگ و پرسەیی.

Flehend(G), Entreating(E) پاڕانەوە.

Flessibile(I), Flexible(E) بساز، گونجاو، بسازێت لەگەڵ لە هەموو بارێکدا.

Flessibilità(I), Flexibility(E) سازاویتی.

Flexa(L) فلێکسا، هێمای دوو نۆتەیی بە هێمای ئاماژەیە بۆ دەنگی باڵا و پایین لە سیستەمی نۆتە نووسینی کۆن ناسراو بە نووسینی نیومەن*Neumen*کە لە سەردەمی خۆیدا ئاوازە گریکۆریەکانی پێ نووسراوەتەوە.

Flexa resupina(L) ڕەوشی نووسینی سێ نۆتەیی بە هێمای 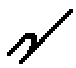 گوزارەیە لە دەنگی باڵا- پایین- باڵا.

Flexion(G), Inflection(E) گۆڕین لە پلەی دەنگەوارەکان.

Flicking(E) نەگرەیەکی زۆر خێرا و سووك کە جۆرە تەکنیکێکی تایبەتە بە ئامێری باسوون، کاتێك کە لە دەنگەوارێکی نزمدا دەژەنرێت. وەك لەم نموونەیەدا

Fließend(G), Flowing(E) ڕۆیین، ڕۆوەند.

Fließender(G), More flowing(E) ڕۆوەندتر.

Flicorno(I), Flügelhorn(G) ئامێرێکی هەواییە کە بە چەند دەنگەواری جیاواز هەیە، لەوانەیش:-

1. سۆپرانۆ فلووگڵ هۆڕن *Soprano flügelhorn*ی می - بیمۆڵ/*E-flat* کە بە فەڕەنسایی گچکە شــەیپوور *Petit bugle*ی پێدەوترێت.
2. ئاڵتو فلووگڵ هۆڕن *Alto flügelhorn*ی سـی - بیمۆڵ/*B-flat*.
3. تینۆر فلووگڵ هۆڕن *Tenor flügelhorn*ی می - بیمۆڵ/*E-flat*، ئاڵتو فلووگڵ هۆڕن *Alto flügelhorn*ی می بیمۆڵ/*E-flat*.

Flip(E) فینتگ، نەگرە، نەقرە، لێدانی ژێ بە سەری پەنجە وەك لە ژەنینی ســاز و تەمبوور و پیانۆ و مانەندیان.

Florid counterpoint(E) گوڵینە کۆنتراپونت، کۆنتراپونتی ڕازاوە.

سیستەمی کۆنتراپونتی دروست *Strict counterpoint* لە پێنج پارچەی جیاجیا پێکهاتووە و پاشان پاراوی هەمووان لە پێنجەمین پارچەدا بەشێوەیەکی ڕازاوە و درەخشاو کۆتای پێدێت.

Flottant(F), Floating(E) شــەپۆلێن، مەبەست لە جووڵەی کەوانە بەشێوەیەکی شـەپۆلی *Undulating* لە ژنینی کەمانچەدا.

Flourish(E), Fanfare(E,F) ڕازانەوە بە تڕومپێت، دیکۆراندنی فیگیورێکی مۆزیکایی.

Flötenbass(G), Flûte d’ Amour(F), Bassflute(E) باس - فلووت.

Fluido(I), Fluid(E), Flössig(G) شلـڕەو.

Flute(E), Flûte(F), Flöte(G) فلووت، ئامێرێکی هەوایی بێ ڕیشــەیە.

Flute stops, Flute pipes(E) لوولەدەنگ فلووتیەکانی ئۆرگن، لە دوو کۆمەڵە لوولە پێکهاتووە، یەکێکیان لوولەدەنگ کراوەکان*Open pipes*و ئەویتریان لوولەبەستراوەکان*Close pipes*.

Flutist, Flautist(E), Flûtiste(F) فلووتــژەن.

Flutpiano(E) نایـپوور، فلووتپیانۆ.

Flutter tonguing(E) زمان لەرینەوە زۆر بەخێرایی بە ئامێرە هەواییەکان وەك تریللاندن*Trilling*.

Flûte à bec(F), Flauto a becco(I), Beak flute, Recorder(E) فلووتی نووکدار، جۆرە فلووتێکی زۆر کۆنی ئینگلیزییە.

Flûte à cheminée(F), Cheminey flute(E) جۆرێکە لە لوولەدەنگ فلووتیەکی ئۆرگن کە دەنگێکی گڕی هارمۆنی دەدات.

Flûte d’ Amour(F), Bass flute(E) ئەڤینەفلووت کە لە دەنگەواری لا/*A*دایە.

Flûte douce(F) بڕوانە/*Flûte á bec* .

Flûte traversière(F) فلووتی ئاسۆیی/*Transverse flute*.

Flûtiau(F), Pipe(E) لوولك، بۆری.

Flüchtig(G), Fleet, Agile(E) سـووکە جووڵە، خێرادەرپەڕین.

Flügel(G), Grand piano(E) پیانۆی گەورە.

Foco(I), Force and speed(E) توند و خێرا.

Fois(F), Time(E) دەم، کات.

Folge(G), Succession, Series, Continuation(E) زنجیرە، یەکبەدوایەك.

Folgen(G), To follow(E) بەدوایدا، لە دوو.

Folklore(E) میللی، فۆلکلۆر، ئاکار و نەرێتی میللیی.

Folk music(E) مۆزیکی میللی کە ستران و ســەما دەگرێتەوە.

Folk song(E) سـترانی میللی.

Fondamental(E,F), Fondamentale(I), Root(E) بنەڕەت، ڕەگ.

کێش، پێ، یەکەی پێوانەی ڕەزم لە هەڵبەست و پەردەی مۆزیکدا، Foot, Metre(E), Fuss(G)
وەك زاراوەیەك...چەند چەمکێك دەگرێتەخۆ:-
1. ژمارەی دێڕەکان لە بڕگە هۆنراوە *Stanza*یەکدا.
2. ژمارەی حونجەکان *Syllables*{ تاس{تن} ◡ و تەخت{تا} — } لە دێڕدا.
3. ڕێخستنی بڕی حونجەکان و پێداگرتنیان بۆ دیاریکردنیان لە بڕگەکاندا.
وەك دەڵێت: خوایە هەڵکەنی {خوا /یە/ هەڵ/ کە/ نی}   ئەو کێوە لەبن {ئەو/ کێ/ وە/ لە/ بن}
تن تا| تن تا تا   تن تا| تا تا تن
— ◡ — | ◡ ◡   — ◡ | ◡ ◡ —
بەڵکە دەرکەوێ{بەڵ/کە/دەر/کە/وێ}   نوری چاوی من{نو/ری/ چا/ وی/ من}
هەروەکو ئاشکرایە کە پەردە *Pitch* زاراوەیەکە بەکاردەهێنرێت بۆ فرۆزەکردنی ئاستی دەنگێك کە ئەمەیش لە بڕێکی مۆزیکدا لەڕووی ڕەزمەوە پێویستی بە شیکردنەوەی هەیە بۆ ڕاگرتنی کێش لە دێڕێکدا، ئەم دێڕەیش کە شیدەکرێتەوە پێویستی بە حونجەکردن{سیلابکردن} هەیە واتە پێویستی بە بڕگاندنی نۆتەکان هەیە تاکو بتوانرێت هاوکێش بێت لەگەڵ هەڵبەستدا. بۆ ئەم مەبەستە دەشێت گۆ{ڤۆکاڵ}*Vocal* بخرێتە ژێر ڕکێفی پێوانەی بڕگەوە ئەویش بە کردنی بە دوو بەشەوە:-
1. ڤۆکاڵی کراوە{گۆگوشاد *Open vocal*}، واتە کۆتایی بە پیتە دەنگییەکان بێت وەك: سێ، بی، دا، بۆ، جو...ئەمانە بە هیمای کورت تا/ ◡ ئاماژەی پێدەدرێت.
2. ڤۆکاڵی داخراو{گۆبەستە *Consonant vocal*}کە کۆتایی بە پیتە بێدەنگییەکان دێت و بە هیمای درێژ تن/ — ئاماژەی پێدەدرێت. وەك: دڕ، تن، دین، خان.... .
هەر بۆ ئەم مەبەستەیش دەشێت ئەم بڕگانە{سیلاب}لە چەند پێ/یەکدا بپۆلێنرێن:-
1. پێــی دوو بڕگە *Disyllables*: دەشێت لە چوار باردا خۆی بنوێنێت:-
کورت ـ درێژ ◡ —   درێژ ـ درێژ — —
درێژ ـ کورت — ◡   کورت ـ کۆرت ◡ ◡
2. پێــێ سێ بڕگە*Trisyllables*: دەشێت لە هەشت باردا خۆی بنوێنێت:-
کورت ـ درێژ ـ درێژ ◡ — —   کورت ـ درێژ ـ کورت ◡ — ◡
درێژ ـ درێژ ـ درێژ — — —   کورت ـ کورت ـ کۆرت ◡ ◡ ◡
کورت ـ درێژ ـ درێژ ◡ — —   کورت ـ کورت ـ درێژ ◡ ◡ —
درێژ ـ درێژ ـ درێژ — — —   درێژ ـ کورت ـ کۆرت — ◡ ◡
3. پێــی چوار بڕگە *Tetra syllables*: دەشێت لە شانزە باردا خۆی بنوێنێت....وەهەروەها.
هەندێجار لە بڕگەی هەڵبەســتەکەدا یاخود پەردەی ڕستە مۆزیکیەکەدا پێویســت بە پێداگرتن *Accent* دەکات کە بە هیمای هێڵێکی لار/ لەســەر درێژەهیما ـ ئاماژەی پێدەدرێت.
ئەم هیمایە پێیدەوترێت سـەنگین *Gravis(Gr),Ponderous(L), Heavy(E)*
پێشکەوتە، ئاپۆجیاتۆرایەکی هەڵبەزیوە *Ascending appoggiatura*   Forefall(E)
کە پێچەوانەی ئاپۆجیاتۆرای دابەزیوە *Descending Appogiatura*.
فۆرم، شێوگ، پێچەوانەی ناوەڕۆك *Content* دەبێتەوە، داهێنراوێکی مۆزکییە.   Form(E)
زاراوەیەکە گوزارە لە زۆر جۆر و چەشــنی چەندین پارچەمۆزیکییەکان دەکات لەوانەیش: سۆناتا، فیوگە، سیمفۆنی، کۆنسێرتۆ..... . جۆرە واژەیەکی زارشــتییە *Logic* لە هونەری مۆزیکدا کە وەك واڕسك و کەرەسـەیەکی خاو لە مۆزیك و ستران و سـەمای میللـی لە ئاوازە فرەدەنگەکاندا *Plainsong* ڕەنگی داوەتەوە. ئەم جۆرە گوزارەیە بەرەبەرە پەرەیپێدرا و خرایە ئەو چێوەیەی کە بۆ نموونە کاتێك مۆزیکسازێك چەشنێکی وەك سۆناتا یاخود سـیمفۆنی دەهێنێتەبەر، دەبێت خۆی بەو ڕێسا و پێداویستیە هونەری و تەکنیکانەوە پابەندبکات کە لە داڕشتنی سۆناتا یاخود سیمفۆنی/دا پەیڕەودەکرێن.
لە هونەری مۆزیکی کوردیدا زیاتر لە بواری دەسگا مۆزیکییەکاندا دەهێنرێتە سـەر زار و وا

لێکدەدرێتەوە، بۆ نموونە:بەیتی لاوك، حەیران....کە بە شـێوە دابنرێن گوزارە لە لێڕشـتەی دەســگامۆزیکییەکی ســەرەکی بکات.

Forme de sonata(F), Sonata form(E) سۆناتا شێوە.

Forme du mode mineur(F) زاراوەی مینۆر سکێڵی سروشت لە سـەردەمانێکی زۆر کۆندا.

Formation(F), Group, Band(E) گروپ، باند.

Formare il tuono(I) شـێوەتۆنێکی بێزار بە گوێ.

Formule mélodique(F) Melodic form(E) شـێواز میلۆدی، دەنگی بەدوایەك.

Fort(G), Forte(I), Strong(E) بەرەوپێش ، بەهێز، توند ***f*** .

F. هیمای کورتکراوەیە بۆ مانای"بەهێز"، بڕوانە *Forte*.

Ff. هیمای کورتکراوەیە بۆ مانای"زۆربەهێز"، بڕوانە *Fortissimo*.

Fff. هیمای کورتکراوەیە بۆ مانای"زۆر زۆر بەهێز"، بڕوانە *Fortississimo*.

Ffff. هیمای کورتکراوەیە بۆ مانای"زۆر زۆر زۆر بەهێز"، بڕوانە *Fortissississimo*.

Fffff. هیمای کورتکراوەیە بۆ مانای"یەجگار زۆر بەهێز". بڕوانە *Fortississississimo*.

Fortemente(I), Strongly(E) بەشـێوەیەکی بەهێز.

Forte piano(I) بەهێز و یەکسەر بە نەرمونیانی ***fp***.

Forte possibile(I) بە دەنگێکی بەهێز تا بتوانرێت.

Fortezza(I) بڕست و توانا.

Fortfahren(G), To go forward(E) بەرەوپێشەوە چوون.

Forza(I), Force,Vigour(E) هێز، زۆر، توند.

Forzando, Esforzando (I), Strongly accented, Forcing(E) جەختکردنی بەهێز ***fz sf,sfz***.

Forzar la voce(I), Forcing the voice(E) زۆرکردن لە دەنگ.

Frozare(I), Stronger(E) بەزۆرتر، بەهێزتر.

Frozato(I), Forced(E) بەزۆرکراو، بەهێزکراو کە دەکورتێنرێت بە/***Forz.***.

Fouette(F) جووڵەقامچی بە لاق لە سـەمای باللێت/دا کە بریتییە لە بازدان و گەڕانەوە.

Fougeux(F), Imeptuous(E) بێپەروا، سەرکێش.

Four-beat(E) چوارلێدان، گوزارە لە ڕەزمینی چوار لێدانی باس بەشـێوەیەکی توند و یەکسان دەکات لە مۆزیکی جازدا.

Four-foot pitch(E) چوار- پێ پیانۆ، پەردەی دەستەیەك لە ئامێرە ژێدارەکان کە دەنگیان بە ئۆکتاڤێك لە پیانۆی ستاندەرد بەرزترن. لوولەداخراوەکانی ئۆرگنی هەشت پێیی/*Eight-foot pitch* لە پەردەی چوار پێییدا/*Four-foot pitch* کە بە ئۆکتاڤێك لە دەنگی ستاندەر بەرزترە

Four-hand piano music(E) پیانۆ ژەنینی جواردەستی کە دوو ژەنیار پێکەوە پێیهەڵدەستن.

Fourniture(F), Mixture stop(E) لوولەداخراوێکی تێکەڵە لە ئۆرگن *Organ*ی کلێسـەدا. بڕوانە/*Mixture stops*.

Four notes chord(E) کۆردی چوار نۆتە.

Chord as written کۆرد بە نووسین	Chord as named ناوی کۆرد	Chord notes نۆتەکانی کۆرد
Cm6/9, Cmi6/9, Cm69, Cm6(add9), Cm9/6	C minor six ninth	C E♭ G A D
Cm9, Cmi9	C minor ninth	C E♭ G B♭ D
C7 ♭9	C seven flat ninth	C E G B♭ D♭
C9	C ninth	C E G B♭ D
C7#9	C seven sharp ninth	C E G B♭ D#
Cmaj9	C major ninth	C E G B D
C6/7, C67, C6(add7), C7/6	C six seventh	C E G A B♭
C6/9, C69, C6(add9), C9/6	C six ninth	C E G A D
C7♭ 9+, C+7♭ 9	C seven flat nine augmented	C E G# B♭ D♭
C9+, C+9	C ninth augmented	C E G# B♭ D
C7# 9+, C+7#9	C seven sharp ninth augmented	C E G# B♭ D#
C9sus4, C9sus	C ninth suspended 4th	C F G B♭ D

Fourteenth(E) چواردەیەم، میانەیەکی پێکهاتوو لە ئۆکتاڤێك و حەوتەم.

Fourth(E) چوارەم، چوارەمین دەنگ لە سـکێڵی دیاتۆنیکدا،
چوارەمین میانە لە نۆتەی پایە *Tonic*وە چ بۆ سەرەوە چ بۆ خوارەوە. بۆ نموونە:ـ تۆنی/Cبەرەو ژوور بۆ تۆنی/F یاخود لە تۆنی/Cیەوە بەرەو خوار بۆ تۆنی/G. میانە*Interval*کانیشی دەشێت ببێتە میانەتەواو *Perfect*، کورتکردنەوە *Diminished*، زێدەکراو *Augmented*.

Frappé(F), Struck(E) لێدان.

Frapper(F)To strike(E) لێبدات.

Fraseggiare(I), To phrase(E) گوزارەبکات، بڕستێنێت{ببێتە ڕستەیەکی مۆزیکایی}.

Fraseggio(I), Phrasing(E) ڕستاندن{کردن بە ڕستە}.

Frauenchor(I), Women`s choir(E) دەستە کۆرسی ژنان.

Freddo(I), Froid(F), Cold(E) سارد و سڕ.

Freddamente(I), Froidement(G), Coldly(E) بە ساردی.

Freddeza(I), Coldness(E) ساردبوون.

Fredon(F), Trill(E) تریللە.

Fredonner(F), To hum(E) گمەکردن، زەمزەمەکردن.

Free(E), Frei, Freie(G) ڕەها، ئازاد.

Free canon , Free fugue(E) ئازادەکانون، ئازادە فیوگە،
رەها کانون. پارچەکانون کە ئەوەندە گوێ نادرێتە ڕێسا و چێوەی کانون و فیوگە.

Free note, Nonharmonic note(E) نۆتەی ناهارمۆنی کە بە بازدان *Leaping* نزیکدەبێتەوە و هەر بە بازدانیش دووردەکەوێتەوە.

French violin clef(E), Sol-Clef(F) 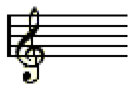 کلیلی سۆڵ بۆ ئامێری کەمانچە بە سیستەمی فەڕەنسایی.

French horn(E), Cor(F), Horn(G), Corno(I) هۆڕنی فەڕەنسایی.

French sixth chord(E) کۆردی شەشەمی فەڕەنسایی
کە پێکهاتووە لە مێجەری سێیەم، زێدەی چوارەم و زێدەی شەشەم، هەندێجار پێیشیدەوترێت زێدە کۆردی شەش ـ چوار ـ سێ *Augmented six four three chord*.

Frenetico(I), Frenzied(E) دڵپەرێشان.

Frequency(E),Fréquence(F) فریکوێنسی، ژماردنی لەرینەوە لە
چرکەیەدا *Vibrations per second* کە یەکەی پێوانەی بە هێرتز *Hertz* و هیمای/Hz یش کورتکراوەیەتی، یەك هێرتز بریتییە لە یەك لەرە لە چرکەیەکدا *One vibration per second*.

Fresco(I), Fresh(E), Frisch(G) تازە، بە گیانێکی بژێو.

Fret(E), Bund(G) کەمە، بەرزەهێڵ، پەردە، ئەو مەودا هێڵە ئاسۆییانەی کە لەسەر
دەستەکی ئامێرە ژێدارەکاندا کەمێك بەرزبۆتەوە و پەنجەی لەسەر دادەنرێت بۆ دیایکردنی پەردەکان.
گیتار، عوود، ساز، تار، بانجۆ.... .لەو ئامێرانەن کە ئەم بەرزەهێلآنەیان تێدایە.

Fretta, Furia(I), Haste(E) هەڵەداوان، فرتەڕەوی.

Frettolosamente, Frettevole (I), Hurried(E) بە هەڵەداوان.

Freude(G), Joy(E), Consolazione(I) شاد.

Freudig(G), Joyfull(E) پڕشاد.

Frog, Nut(E), Frosch(G) پاژنەی کەوان، ئەو سەرە کەوانەی کە یاڵەکەی پێتوند دەکرێت.

Fröhlich(G), Joyous, Happy(E), Allegro(I) خۆشی، بەڕەزمێی شادی.

Frottola(I) فرۆتۆللا، پارچە هۆنراوەیەکی *Strophic* سترانی میللیی /ئیتالیاییە
بۆ چەند دەنگێك کە میلۆدییەکە تێدا ڕۆڵێکی سەرەکی دەگێڕێت بەبێ ئامێری مۆزیك، ئەم شێوازە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمانی سالآنی 1500 کە تایبەت بووە لەنێو کۆڕی خانەدان و بۆرەپیاواندا.

Früher(G), Earlier, previous(E) — زووتر، پێشتر.

Frühlingslied(G), Spring song(E) — بەهارەستران.

F-Schüssel(G), F-Clef, Bass Clef(E) کلیلی/فا، کلیلی باس.

Fuga(I,L,S), Fuge(G), Fugue(E,F) فیوگە، ڕیشەواژەیەکی لاتینییە کە مانای فڕین *flight* ، هەڵاتن *Run away*، دەربازبوون *Fleeing* دەگەیەنێت. چەشنە کانونێکە دەگەڕێتەوە بۆ سەتەی/15ز و 17ز{.لە سـەتەکانی/15ز و 16ز، واژەی *Fuga* گوزارەی لە کانون *Canon* کردووە}.
وەك زاراوەیەکی هونەری لە مۆزیکزانییدا...پێکهاتەیەکە لە چەشنێکی دروست و هاوکۆکدا کە لە چێوەی ڕێساکانیدا تێیدا ڕشتەیەك بەهۆی بەشێك *Part* وە دەردەکەوێت و بە بەشێکیتر بەرسڤ {وەڵام}دەدرێتەوە. دەشێت وەها ڕاڤەبکرێت کە پێکهاتەیەکی کۆنتراپونتاڵی/یە بۆ دوو دەنگ یاخود زیاتر، یاخود چەند بەشێکی بنیاتنراوە لە بیرۆکەیەکی مۆزیکدا کە پێیدەوترێت تێما *Theme* کە بە دوابەدوایەکتر لاسایی *Imitation* دەکرێتەوە ئەویش بە هاتنەناوەوەی هەریەك لەو دەنگانە لە دەسپێکردندا و ئینجا بەرەو گۆڕانکاری بڕوات لە ڕێی بەشەکانەوە.
سەرەتادەسپێکی هەر دەنگێك لە کلیلی تۆنیکدا *Tonic-key*پێیدەوترێت ڕشتە*Subject*. دووەم دەسپێك لە پلەی زاڵدا *Dominant* پێیدەوترێت بەرسڤ *Answer*. ئەگەر ئەم بەرسڤە چەشنە تەواوییەکی بەخۆوە گرت{واتە نۆتەی زاڵ لە نۆتەی بەرسڤەوەڕا هەڵێنجرابێت}ئەوا دەبێتە بەرسڤێکی ڕاست و دروست. خۆ ئەگەر بەرسڤ تاڕادەیەك گۆڕدرا *Modified* بۆ تۆناڵیتی *Tonality*یەکی پارێزراو ئەوا پێیدەوترێت بەرسڤی تۆناڵ *Tonal answer*.
پاشئەوەی ڕشتە *Subject* و بەرسڤ ڕەوشیان وەدەرکەوت...هەر دەنگێك جۆرە توخمە تیمایی *Thematic element* لەخۆ دەگرێت کە پێیدەوترێت ڕووبە ڕشتە*Countersubject*. سەرەتای دەسپێکی هەر دەنگێکی پێکهاتوویش کە بە بەشی یەکەم دادەنرێت پێیدەوترێت پێشەنگە *Exposition* فیوگەیەکی تەواو. ئینجا بە هاتنەناوەوەکان ڕشتەکە دەردەکەوێتەوە و بە کۆنتراپونتاڵە ئێپیسۆدەکان *Conterpuntal episodes*{ئێپیسۆدە:ـ پارچەیەکی تراژیدیاییە کە دەئاخنرێتە نێوان دوو کۆڕاڵ یاخود زیاترەوە}جیاجیادەکرێنەوە و بابەتەکەیش بە زێدەکاریی *Augmentation*، گەستوویی *Diminution*، هەڵگێڕاویی *Inversion*....هاوکاری لەگەڵدا دەکرێت. مۆزیکسازی بەناوبانگ یۆهان سیباستیان باخ *J.S.Bach* یەکێکەبووە لەو کەڵە هونەرمەندانەی دەستێکی باڵای هەبووە لەم بوارەدا. بەگشتیی...دوو جۆر فیوگە هەیە:ـ

1. فیوگەی ڕاست *Real fugue*...کە بەرسڤ تیایدا بریتییە لە ترانسپۆزەیەکی تەواو *Exact transposition* لە ڕشتە *Subject*.
2. فیوگەی تۆناڵی *Tonal fugue*...کە بەرسڤ تیایدا بریتییە لە لاساییکردنەوەی بابەت بە مەبەستی هێشتنەوەی لە هەمان کلیلدا.

Fuga ad octavam(L), A fuga at the octave(E) — فیوگە لە میانەی ئۆکتاڤێکدا.

Fuga ad quintam(L) — فیوگە لە میانەی پێنجەمدا.

Fuga authentica(L) — فیوگەی بنیاد لە بابەتێکی هەڵبەزیو *Ascending subject*دا.

Fuga canonica, Fuga totalis(L),Fuga in consequenza(I), A canon(E) — فیوگە کانون.

Fuga composita(L) — فیوگەی بابەتێك بە پلە بەئەنجامبدرێت نەوەك بە بازدان.

Fuga contraria(L) — فیوگەیەك کە بەرسڤ لاسایی بابەت بکاتەوە بە جووڵەیەکی پێچەوانە.

Fuga doppia(I), Double fugue(E) — دەبڵ فیوگە، فیوگەیەکی دوو بابەت ئامێز.

Fuga irregularis(L), Irregular fugue(E) — فیوگەی نارێك.

Fuga libera(L) — فیوگەیەك چەند ئێپیسۆد*Episode*ێکی ئازادی لە ئامێزگرتبێت.

Fuga mixa(L) — تێکەڵە فیوگەیەك کە چەند بەرسڤێکی جیای بە زێدەکردن *Augmentation*، بە کەمکردن *Diminution*، بە جووڵەی پێچەوانە *Contrary motion*ی ... هتد تیادابێت.

Fuga per augmentationem(L) — فیوگەیەك کە بەرسڤێکی جووڵەزێدەکراوی هەبێت.

Fuga per diminutionem(L) — فیوگەیەك کە بەرسڤێکی جووڵەگەستووی هەبێت.

Fuga per motum contrarium(L) فیوگەیەك كە بەرسـڤێكی جووڵەپێچەوانەی هەبێت.
Fuga plagalis(L) فیوگەی لاوەكی{پلاگاڵ}، فیوگەیەكی بابەت دابەزیو*Descending fugue*.
Fuga regularis, Fuga propria(L), Regular fugue(E) فیوگەیەكی ڕێك.
Fuga reditta(I) فیوگەیەك كە دوو بەش یاخود زیاتری لە ناوەڕاستدا یاخود لە كۆتاییدا بەشـێوەیەكی كانونـی *Canonically* بەئەنجام بدرێت.
Fuga retrograda(L) فیوگەیەك كە بەرسـڤەكەی بە جووڵەی گەڕاوە*Retrograde motion*ی بە ئەنجامبدرێت.
Fuga retrograda per motum contrarium(L) فیوگەیەك كە بەرسـڤەكەی بە هەردوو جووڵەی گەڕاوە و پێچەوانە ئەنجامبدرێت.
Fuga ricercata(I), Elaborate fugue(E) فیوگەیەكی ئاوێزاو لە كانونێكی لاسایی *Canonic imitation*، لاسایی بە جووڵەی زێدەكردن، كەمكردن، پێچەوانە و گەڕاوە.
Fuga sciolta(I), Fuga soluta(L) بڕوانە/*Fuga libera*.
Fughetta(I) Short fugue(E) كورتە فیوگە.
Fuging tune(E) بە فیوگەكردنی ئاوازێك، ئاوازێك لەسـەر فیوگە بناخە ببەستێت.
Fugitive(F) پەڕواز، فیوگێتیڤ، لە فەڕەنسـایی*Fugitif*ەوە هاتووە كە ئەمیش لە فیوگیتیڤۆس *Fugitivus* لاتینییەوە هەڵێنجراوە كە مانای تەواوی هەڵاتن*Run away*دەگەیەنێت. بە زوانی یۆنانی/یش فیوگین *Pheugien*ی پێدەوترێت.
Fugato(I) فیوگاتۆ، فرۆزە *Describe*ی پارچە دانراوەیەك دەكات لە چەشـنێكی فیوگاڵی *Fugal style*دا بێت بەڵام لە ڕاستیدا فیوگە نەبێت. زۆر لە ئۆپێرا و كۆمێك ئۆپێراكان لەم چەشنەیان تێدایە.
Fugata(I) بڕوانە/*Aria fugata* .
Fugio(I), Flee, Escape(E) هەڵدێت.
Fugue, Free(E) ڕەها فیوگە، ئازاد لە گشت ڕێسـا و قانونیكی فیوگە.
Fugue, Perpetual(E) فیوگەی بەردەوامی، كانونـی بێكۆتایی.
Fugue, Simple(E) سـادە فیوگە، فیوگەیەكی یەك ڕشتەدار.
Fugue, Strict(E) دروسـتە فیوگە، لەسـەر یاسـا و ڕیسـاكانی فیوگە دانرابێت.
Führend(G), Leading(E) ڕێنمایی، پێشـەوایی.
Führer(G), Subject of a fugue(E) ڕشتەیەكی فیوگە، بابەتێكی فیوگە.
Fulgente(I) درەخشاو.
Fulgidezza(I) درەخشـاندن.
Fulgido(I) درەخشـان.
Full(E) پڕ، كۆردی تەواو.
Full-close, Perfect cadence(E) پڕە كادەنـس، دروسـتە كادەنـس، كادەنـسی تەواو.
Full orchestra(E) ئۆركێسترای تەواو كە گشت ئامێرە هەوایی و ژێدارەكانی تێدایە.
Full Score(E) سـكۆر، تێنووسێك نۆتەی هەموو دەنگ و ئامێرە مۆزیكیەكانی تێدابێت.
Full trichord(E) سێكۆردەی تەواو، لێدانی سـێ ژێ بۆ هەر تۆنێك{جگە لە نزمترین تۆن}لە پیانۆفۆرتی *Pianoforte*.
Fulmine(I) خێرایی چاوتروكان، بروسـكە.
Fulmineo(I) ناگەهان، چاوەنواڕنەكراو.
Function(E) كارنما، ڕەوتێك كە تێیدا كۆردەكان و تۆنەكان لەكۆردێكدا ڕێنمایی جووڵە بكات بەرەو كۆردێكیتر
Functional harmony(E), Armonia funzionale(I), Étude des functions(F), Funktionslehre(G) هارمۆنی كارا

سیستەمێکی هارمۆنی شیکارییە لەسەر بیرۆکەی کلیلی دیاریکراو بناخەی بەستووە کە تێیدا.
سێ کۆردە کارای جیاوازی هەیە:-
1. پایەتۆن *Tonic* بە هیمای/T... بە بناخەی کۆرد و یەکەم نۆتەی سکێڵ دادەنرێت.
2. ژێرزاڵ *Subdominant* بە هیمای/S...بە چوارەم نۆتەی کۆرد دادەنرێت.
3. زاڵ *Dominant*...بە هیمای/D...بە پێنجەم نۆتەی کۆرد دادەدنرێت.
ئەوانیتر کە هەن بە گۆڕاوی *Variant*
بنە کۆردەکان *Base chords* دادەنرێن.

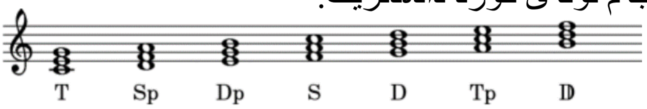

Fundamental(E) بنچینە، یەکەم یاخود نزمترین نۆتە لە ڕەچەهارمۆنی*Harmonic serier*یەکدا
Fundamental bass, Root note of chord(E) ڕەگەنۆتەی کۆرد.
Fundamental chord(E) بنچینە کۆرد، کۆردێك کە نزمترین نۆتەی ڕەگەکەی بێت.
Fundamental discord(E) بنچینەی ناساز، مەبەست لە بوونی
کۆردێکە{وەك کۆردێکی ئاسایی حەوتەم *Seventh*} لەگەڵ خودی خۆیدا، کۆردەکانی نۆیەم و یانزەیەم و سیانزەیەم....چەند نموونەیەکی ئەم جۆرەن.
Fundamental key(E) کلیلی بنچینە.
Fundamental notes(E) بنچینە نۆتەی هەر کۆردێك.
Fundamental tones(E) تۆنە بنچینەییەکان، کە ئەمانە دەگرێتەوە:-
پایە *Tonic*، زاڵ *Dominant*، لازاڵ{ژێرزاڵ} *Subdominant*.
Funébre(F), Funebre(I), Funeral(E) ڕەزمی چەمەری کە کێشێکی سەنگینی هەیە.
Fünf(G), Five(E) پێنج.
Fünf stimmig(G), Five voices(E) پێنج دەنگ.
Fucco(I), Force and speed(E) توند و خێرا.
Für(G) لەبەر، بۆ.
Furente(I) توند و خەشمگین.
Furia(I), Fury(E) بە گیانیکی تووڕە و تۆڵەوە.
Furibondo, Furioso(I), Furiously(E) بە تووڕەیی.
Furiosomente(I), Furious(E) تووڕە.
Furniture stop, Mixture stop(E) لوولەدەنگیەکانی ئۆرگن کە بە دیاپازۆن دەچێت.
Furore(I), Enthusiastic, Fury(E) تووڕەییەکی توند. بە جۆش.
Fusa(L), Quaver(E) فیوزە، کڕۆش، 1/8ی نۆتەی تەواو *Whole note*.
هیمایەکە دەگەڕێتەوە بۆ سەتەی/14م.

Fusella(L), Demisemiquaver(E) فیوزێللا، سێپلەکڕۆش، 1/32ی نۆتەی تەواو.
Fusellala(L), Hemidemisemiquaver(E) فیوسێللالا، چوارپلەکڕۆش، 1/64ی نۆتەی تەواو.
Fût de batterie(F), Tom-tom Drum(E) تەپڵی توم - توم.

گایچەک
Ghychek

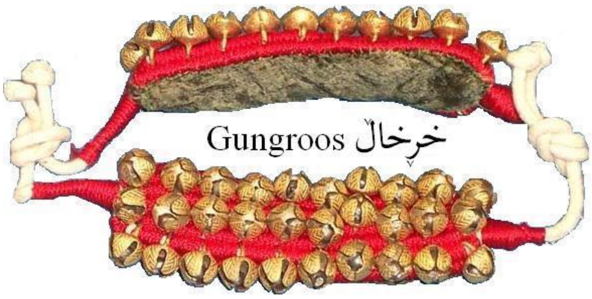

G

گۆپیچاند/ی هیندی
Indian Gopichand

گیتار و ڕیشە
Guitar with Plectrum

پێنجەم تۆن {زالDominant}ی سکێلی دۆ مێجەر.

نۆتەکەی ئاماژەیە بۆ کلیلی تیژ Treble clef.

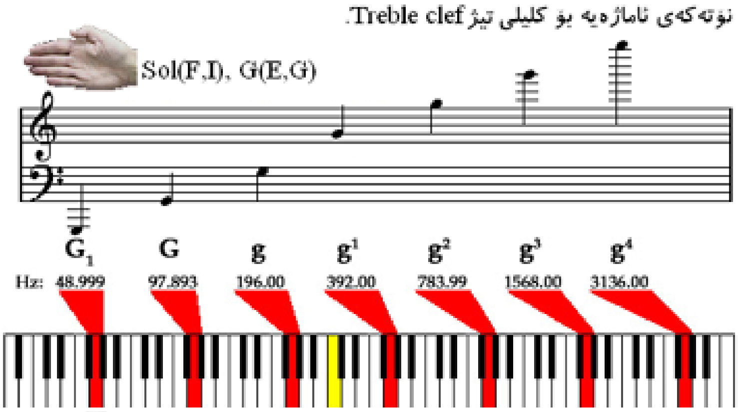

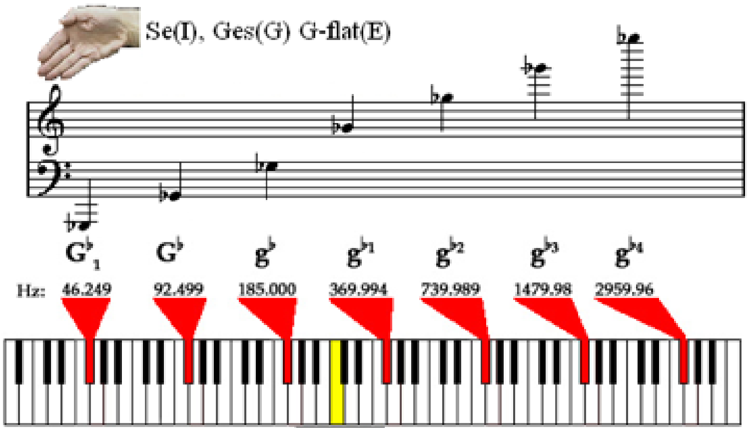

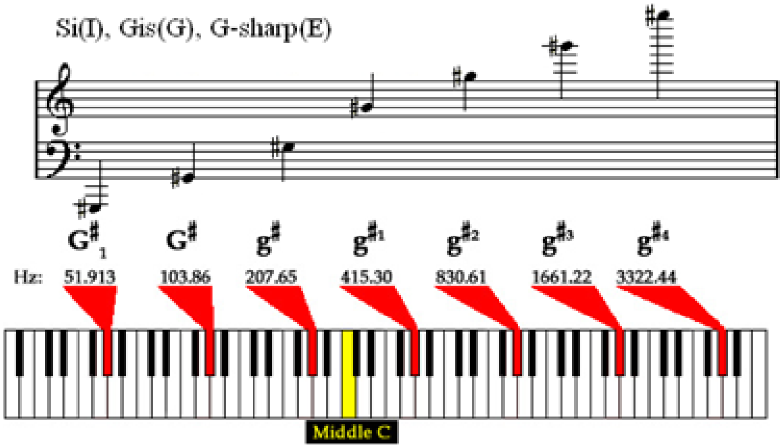

G

مۆزیک....هەمیشە لە باخەکاندایە، بین
بەڵام دەبێت دڵانمان ئارام بێت تاکو بیبیستین..   مینی ئامۆنێ

G(E,G), Sol(F,I) — سۆڵ، پێنجەمین پلەدەنگ لە سکێڵی دیاتۆنیك. سۆڵ، یاخود سۆ/*So*،
پێنجەم پلەی زاڵ لە مێجەر سکێڵ. لە تۆنی دۆ/ی سۆلفێجی چەسپاودا*Fixed-do solfeggio*بە پێنجەم تۆن دادەنرێت.

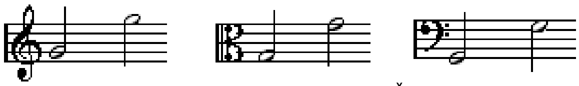

G *G-major triad* — سۆڵ/*Sol*...بە پیتی گەورەی لاتینی*G* ئاماژەیە بۆ کۆردی سۆڵ مێجەر سیانیی

G .*G-minor triad* — سۆڵ/*Sol*...بە پیتی بچووکی لاتینی *g* ئاماژەیە بۆ کۆردی سۆڵ ماینەر سیانیی

G-clef(E), G-Schüssel(G) — کلیلی سۆڵ.

G-double flat(E), Geses(G) — سۆڵ ـ دەبڵ بیمۆڵ.

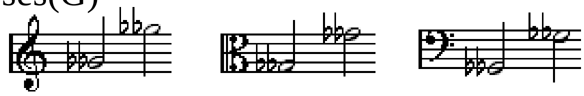

G-double sharp(E), Sol-double dièse(F), Gisis(G), Sol-doppio diesis(I) — سۆڵ ـ دەبڵ دێز.

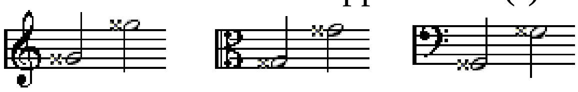

G-flat(E), Ges(G), Sol-bémol(F), Sol-bemolle(I) — سۆل ـ بیمۆڵ.

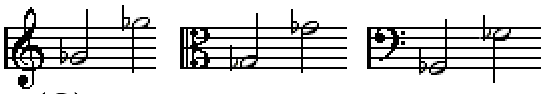

G-flat major key(E), Ges(G) — کلیلی سۆڵ بیمۆڵ ـ مێجەر.

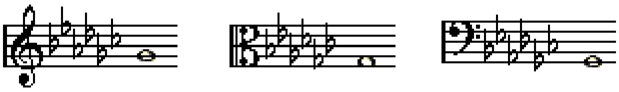

G-flat major scale(E), Ges-dur skala(G) — سکێڵی سۆڵ بیمۆڵ ـ مێجەر.

G-flat minor(E), Ges-Dur skala(G) — سکێڵی سۆڵ بیمۆڵ ـ ماینەر
کە هاوتای فا دێز ـ ماینەرە/*F-sharp minor*.

G-major key(E), G-Dur(G) — کلیلی سۆڵ ـ مێجەر.

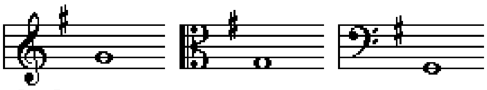

G-major scale(E), G-dur skala(G) — سکێڵی سۆڵ ـ مێجەر.

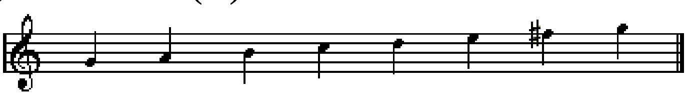

G-minor key(E), G-moll(G), Sol-mineur(F), Sol-minore(I) — کلیلی سۆڵ ـ ماینەر.

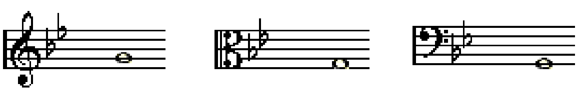

G-sharp(E), Gis(G) سـۆڵ ـ دێز.

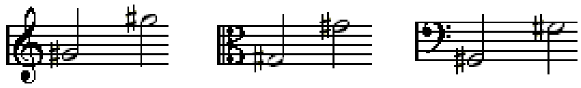

G-sharp major scale(E), Gis-dur skala(G) سـکێڵی سۆڵ دێز ـ مێجەر.

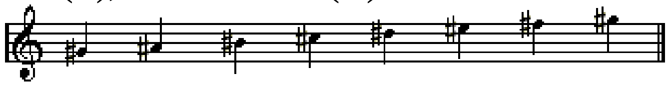

G-sharp minor key(E) کلیلی سۆڵ دێز ـ ماینەر.

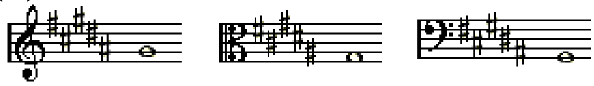

Galiarda(I), Gaillarde(F), Galiard(E), Gailliarde(G), Galliarda(S) گالیارد، دلاوەر، جۆرە سـەمایەکی سـەردەمی سـەتەی/16ز، لەسـەر کێشێکی 3/4 کە پڕ جۆش و بزێوە و هەمیشەیش بەدوایدا سـەمایەکیتر بەناوی پاڤان *Pavane* ئەنجامدەدرێت، ڕیشەی وشەکەیش لە پاڤۆ *Pavo*ی ئیتالیاییەوە هاتووە کە بەمانای باڵندەی تاووس *Peacock*دێت.

Gai(F), Gaio(I), Gay(E) بەشـوش، شـۆخ.

Gaiemente(I), Gaily(E) بەشـوشی.

Gaida(Gr) مەشـکەنایەکی یۆنانییە کە یەك لوولکی هەشـت کونە پەنجەی هەیە.

Gallant(E,F), Galante(I) خۆشڕو، شەنگ.

Galantment(F), Galantmente(I), Gallantly(E) خۆشڕوانە، بەشـێوەیەکی شـەنگیانە.

Galop, Hopper(E), Galopp, Hosper(G), Galoppo(I) گالوپ، خێراسـەمایەکی پڕجۆشی سـەتەی/19ز نێو ژووو *Ballroom* لەسـەر کێشی2/4.

Gamba, Viole da gamba(F), Leg viol(E) گامبا، کورتکراوەیە بۆ کەمانچەی باس. ئامێری کەمانچەی پادار کە ناوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ناوەڕاستەکانی سـەتەی/17ز. کەمانچەی سـەرشـان *Viole da braccio(F), Arm viol(E)*. بە زوانی ئیتالیایی بەمانای ملی نۆتە *Stam of note* دێت.

Gamma(Gr), Gamme(F), Scale(E), Skala(G) گاما، سـکێڵ، پێوانگ، بروانە/*Scale*.

Gamut(Gr) گاموت، لە مۆزیکدا... پرمەودا *Full range*ی پەردە*Pitch*کان و چێوەڕێژی ئامێرە و دەنگەکان دەگەیێنێت لە سیسـتەمی مۆزیکدا، هاوردنی وشەکە دەگەڕێتەوە بۆ کەشیش گویدۆ/ی ئارێزۆ *Guido d'Arezzo* تاکو بتوانێت سیسـتەمی سـۆڵفێن *Solmization(Sol-Fa)*ی پێ پێناسەبکات تاوەکو بەهۆی سیلابەکان *Syllables*ی ناو سـکێڵەکان *Scale* ئاماژە بە نۆتەمۆزیکیەکان بدات. هەروەها بشتوانێت چۆنێتیی بەجێهێنانی شـەشـەمین تۆن لە سکێڵی هێکسـاتۆنیکدا وەك دەنگێکی زاڵ C D E F **G** A بەئەنجامبدات.

ڕیشەی وشەی *Gamut*یش کە لە گاما ئوت/*Gamma ut*ی لاتینی سـەتەکانی ناوەڕاستەوە هاتووە کە ئەمیش لە گاما/*Gamma* یۆنانییەوە هەڵێنجراوە. هەر ئەم وشەیە لە سـەتەکانی ناوەڕاستدا بووە زاراوەیەکی مۆزیکی پێکهاتوو لە *Gamma* و *Ut* کە بەمانای نزمترین نۆتە دێت لە سکێڵ مۆزیکێکی شـەش نۆتەییدا، واتە پلەیەکی ژێرتۆنی لا/A کە ئەویش تۆنی سۆڵ/ Gی نزم دەکات، یاخود دەشێت بووترێت A+Utی یەکەمین دەسـپێکی نۆتە *Note* کە لە کارنامە تیۆریەکانی سـەتە دێرینەکانی ناوەڕاسـتدا *medieval scale* بەرچاودەکەوێت.

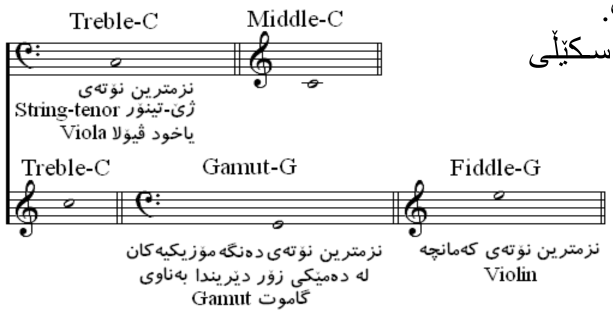

لەم نموونەدا جێ نۆتەی گاموت*Gamut*کە بۆتە سـکێڵی دەنگەوارەکانی مۆزیك توانراوە بخرێتەسـەر شـێوەی نۆتەنووسـین و بەراوردکردیشی لەگەڵ هەندێك سـکێڵەکانیـتردا.

لەم نموونەیشدا نۆتەی سـۆڵ/G لە سـکێڵی گاموت*Gamut*دا لەسەر کلیلی فا/F.

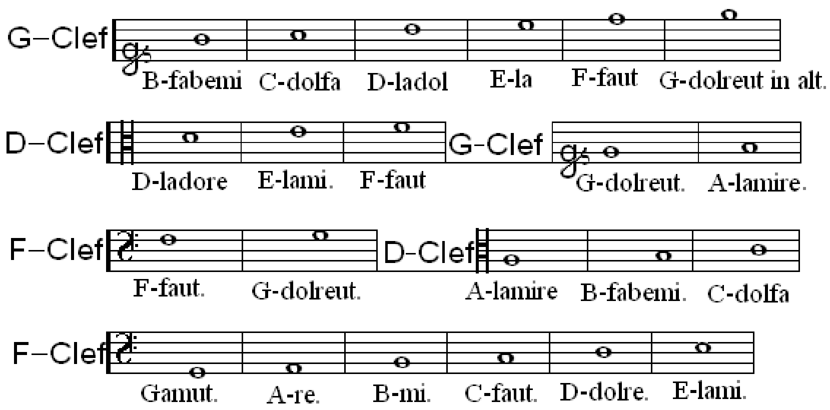

گاموت GAMUT سـالی1654ز لە پە راوی
نووسراوە Playford`s skill of music

Ganz(G), Whole(E), Tutta(I) تەواو.

Ganze note(G), Ronde(F), Semibreve(I,E), Whole note(E) گردە نۆتە، ڕۆند.

Ganzer bogen(G), Whole bow(E) کەوانی تەواو، ئارشـەی تەواو،
واتە پێداخشـانی ڕیشـەی کەوان بەسـەر ژێیەکاندا بەتەواویی

Ganze pause(G), Whole rest(E) گردە وچان، پشووی تەواو.

Ganzton(G), Whole tone(E) تۆنی تەواو، گردە نۆت.

Gänzlich(G), Completely(E) بەتەواوی.

Gapped scale(E) سـکێڵێکی پێنجتۆنیك کە تایبەتە بە نیگرۆ ـ ئامریکاییەکان.

Garbo(I), Grace(E), Grâce(F) میهرەبان.

Garbato(I), Elegantly(E) شـۆخ و شـەنگانە.

Garbatamente(I), Gracefully(E) بەشـێوەیەکی میهرەبانیی.

Garbatissimo(I), Very graceful(E) زۆر میهرەبان.

Garder(F), To keep,To hold(E) بـیهێڵێت، بـیگرێت.

Gathering note(E) نۆتە گردکراوەکان، مەبەسـت لە کێشی دەنگە زیل و بەم{تیژ و گڕ}ەکانە
کە لە سـرۆتەئاینییەکانی ناو کڵێسە بەجێدەهێنرێت.

Gauche(F), Left(E) گەوج، چەپ، پیتی/G کورتکراوەیەتی.

Gaucher(F), Left-hand(E) دەسـتەڕاسـت.

Gaudio(I), Merry, Fest(E) جەژن، شـادیی.

Gaudioso(I), In a merry manner(E) شـاد و خۆشـبار.

Gauge(E), Jauge(F**)** گێجی ژێ، ئەسـتوورایی ژێ،

Gavot(E), Gavotte(F), Gavotta(I) گاڤوت،
سـەمایەکی کێش4/4ی فەڕەنسایییە بە
تێمپۆیەکی مامناوەندی و جاروباریش خێرا،

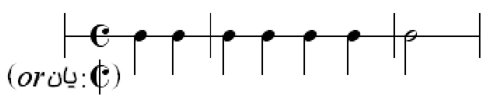

چۆنێتیی ئەم سەمایە ئەگەرچی گوندەکیانەبوو کە زیاتر وەدەرکەوتنی دەگەڕێتەوە بۆ سەتەی/16ز و زیاتریش لە کۆشکی لویسی/16 نمایشدەکرا، بەڵام لەدواییدا بووە سـەمایەکی زۆر باو و میللی.
لە نیوەسـەدەی نۆزدەمیشـەوە بووە سـەمایەکی کێش 2/2.

Gebet(G), Prayer(E) نوێژکار، نزاکار.

G-clef(E) کلیلی سـۆڵ، کلیلی تیژ کە لەسـەر هێڵی سـۆڵ دادەنرێت.

Gebrauch musik(G), Utility music(E) مۆزیکی بەسـوود و بەکەڵك.

Gebrauch(G),Use(E) بەسـوودبێت، بەکاربێت.
Gebrochen(G), Broken(E) شـکسـتە، شـکاو.
Gebrochen akkord(G) بڕوانە/*Broken chord*.
Gebunden(G), Legato(I), Bound,Slur,Tied(E) بەندکردن، لکاو.
هێڵی لکاندنی دوو نۆتە بەیەکەوە، بڕوانە/*Legato*.
Gedämpet(G), Damped, Muted(E) کپیو، کپاندنی دەنگەژێیەکان بە ئامرازێکی تایبەت، کورتکراوەیەتی *Ged*.
Gedackt, Gedeckt(G), Covered, Roofed(E) پۆشـیو،
جۆرە لوولەدەنگ بەرزێکی فلووت ئاسا لە ئامێری ئۆرگندا و لوولەداخراوەکان *Stopped pipes* کە بە لوولەهەشـتپێ *8-foot stop* لە ئامێری ئۆرگن *Organ*دا ناسـراوە.
Gedackt curtal(G) بڕوانە/*Curtal*.
Gedämpft(G) کپکراو، سـێ جۆر زاراوە بۆ کپکردنی ئامێرەکان بەکاردێت:-
1. کپیو *Damped* بۆ ئامێرەهەواییەکانی وەك تڕومپێت و مانەندی.
2. میوتە *Muted* بۆ ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە و مانەندی.
3. مەفڵە *Muffled* بۆ لێدەرەکانی وەك تەپڵ و مانەندی.
Gedehnt(G), Stretched out, Prolonged(E) نۆتەی درێژەپێدان، کشـان.
Gefährte(G) بەرسـڤ لە فیوگە *Fugue*دا، هاویار، هاوکار.
Geffallen(G), Pleasure(E) خۆشـنوود.
Gefühl(G), Feeling(E) هەسـت.
Gefühlvoll(G), Full of feeling(E) پڕ لە هەسـت.
Gegen(G), Towards, Near, Against, Counter(E) پێشڕەوی، نزیك، دژ، بەرابەر.
Gegenharmonie(G) بەرابەرە بابەت{هارمۆنیی} وەك لە فیوگەیەکدا.
Gegensatz(G), Countersubject(E) بەرابەرە بابەت.
Gehalten(G) Helt out, Sustained(E) مانەوە لە درێژەپێدان.
Gehaucht(G), Whispered(E) چرپەکردن، سـۆسـەکردن.
Gehiemnisvoll(G), Mysterious(E) ڕازئامێز.
Gehend(G), Going, Andante(E) نەرمەڕەوت.
Gehörig(G), Proper, Suitable(E) لەبار و گونجاو.
Geige(G), Violin(E) کەمانچە، یاخود هەر ئامێرێکی ژێدار کە کەوانی هەبێت.
Giegenbogen(G), Violin bow(E) ئارشە{کەوان}ی کەمانچە.
Geist(G), Ghost, Spirit, Soul(E) جن، ڕۆح، یەزد.
Geistlich(G), Spiritual(E) ڕۆحانیی، یەزدانیی.
Geistliches lied(G), Spiritual song(E) سـروودی یەزدانی، سـرۆش.
Gekneipt(G), Plucket(E), Pizzicato(I) نەگرە، پزیکاتۆ، ژێ لێدان بە سەری پەنجە.
Gekopelt(G), Coupled(E) جووتگرتوو.
Gelassen(G), Quite, Calm(E) هێور، ئارام، سـتار.
Geläufig(G), Fluent, Nimble(E) ئاسـان و ڕەوان.
Geläufigkeit(G), Fluency(E) ئاسانی و ڕەوانی.
Gemächlich(G), Comfortable, Unhurried(E) دڵئارام و ئاسوودە.
Gemässigt(G), Moderate with regard to speed(E) مامناوەندیەکی بە ئەندازە.
Gemendo, Gemebondo(I), Moaning(E) ناڵاندن، زاریکردن.
Gemente(I) ناڵان، زارین.

Gemessen(G), Measured(E) پێوراو كە لە سێ باردا پێویستە:-
1. بەوردیی *Precise*.
2. بەخێراییەكی مامناوەندیی *At a moderate speed*.
3. بەچەشنێكی سەنگین *Heavy in style*.

Gemüth(G), Feeling(E), Toccare(I), Sentiment(F) هەست.
Gemütlich(G), Easy-going, Comfortable(E) ئاسانڕەو، ئاسوودە.
Genau(G), Exact(E;F), Minuzioso(I) تەواو، دروست.
Genauigkeit(G), Exactitude(E) دروستی، تەواوی.
Genera,(L), Genders, Kinds, Sorts(E) ڕەگەزەكان، جۆرەكان،
بە تاك، پێیدەوترێت ڕەگەز:جنس *Genus* {بە لێكدانەوەیەكی مۆزیكیانە}.
لە سەردەمانێكی زۆر زوودا دیماندانانی *Theorists*{دیمانە:*Theory*} یۆنان پێیانوابوو كە زانستی مۆزیك سێ ڕەگەز *Genera:Genus*ی جیای لەخۆوە گرتووە،
ئەوانەیش بریتیین لە:-
1. دیاتۆنیك *Diatonic*... میانەپێوانەكەی لە نیوەی كۆ میانەی تێتراكۆرد{كە یەكسانە بە*249cent*} كەمترە. ئەم كۆ میانانە *Total interval* كە تاڕادەیەك بچووكن و نزیكن بە *200cents* دەبنە تۆنی تەواو *Whole tone*.
كلاسیكانە *Classically*... میانەپێوانەكەی لە دوو میانەتۆن *Interval tone* و یەك نیوەتۆن *Semitone* پێكهاتووە.
2. كڕۆماتیك *Chromatic*... میانەپێوانەكەی لە كۆ میانەی تێتراكۆرد گەورەترە كە لە میانەی چوار-پێنجەم {لە نێوان *249-389cents*} گەورەتر نیە.
كلاسیكانە.... میانەپێوانەی بریتییە لە ماینەر سێیەم{كە یەكسانە بە *200cents*} و دوو میانەی بچووك كە یەكسانن بە نیوەتۆنەكان.
3. ئینهارمۆنیك *Enharminic*... میانە پێوانەكەی لە چوار- پێنجەم میانە {گەورەترە لە *389cents*} گەورەترە.
كلاسیكانە... میانەپێوانەكەی بریتییە لە دایتۆن *Ditone* و دوو میانەی بچووك لە چارەكەتۆن *Quatertones*.

General bass(E) باسی گشتیی، باسی شمارێنراو، بڕوانە/*Basse chiffrée*.
General pause, Complete silence(E) وچانی گشتی، بێدەنگیەكی تەواو.
بەلایەنی كەمەوە یەك باڕ*Bar* بۆ گشت ئۆركێسترا كە بە كورتكراوەی/*GP* ئاماژەی بۆ دەدرێت.
General probe(G), General proof(E) مەشقی گشتی، پرۆڤەی گشتیی.
Générateur, Generator(F), Fundamental note, Root(E) نۆتەی بنچینە، ڕەگە نۆتە.
Generoso(I), Generous, Lofty in style(E) سەلار و ڕەزین.
Genre(E,F), Genus(L), Geschlecht(G) ڕەگەز، جنس، بەگشتیی... فرۆزە لە سروشتی شتێك دەكات. زاراوەیەكی هونەرییە كە گوزارە لە پۆلاندنی جۆرە مۆزیكێك دەكات ئەویش بە هاوبەندی و هاوگرێدانی كار *Function*، نێوەند *Medium*، شێوگ *Form* یاخود شێواز *Idiom*.
بۆ نموونە:- ئۆپێرا{دەنگەكان، ئۆركێسترا، دراما، شانۆگەریی *Staging*}، ئیتود *Etude*، مۆزیكی چەمەریی *Dirge*{*Funeral music*}....هتد.
ئەگەر لە دیدەیەكی هونەری خۆرەڵاتیانەوەڕا لێكبدرێتەوە، دەشێت بڵێین كە جنس یاخود ڕەگەز لە هونەری مۆزیكدا....گوزارە لە میانەی تۆنێك بۆ تۆنی چوارەم دەكات كە لە زاراوەی خۆراواییدا تێتراكۆرد *Tetrachord*ی پێدەوترێت.یاخود بڵێین پێكهاتووە لە چوار پلەتۆنی یەكبەدوایەكدا و سێ میانەیش كەوتبێتە نێوانیانەوە.

بەشێوەیەکی گشــتی ڕەگەز بەپێی میانەکانی، چەند چەشنێك لەســەر ســکێڵ*Scale*وەردەگرێت:-

1.ڕەگەزی ناتەواو *Imperfect genre*،
بەو ڕەگەزە مۆزیکیە دەوترێت کە کۆی
چوار پلەتۆنەکانی بکاتە 8/4، وەك ڕەگەزی
وەك ڕەگەزی ســەبا، ڕەگەزی سـەبا زەمزەم.

2.ڕەگەزی نێوەند *Medium genre*،
بەو ڕەگەزە مۆزیکیە دەوترێت کە کۆی
چوار پلەتۆنەکانی بکاتە 9/4.
وەك ڕەگەزی خەزان{هوزام}لەسـەر پلەتۆنی سـێگا.

3.ڕەگەزی تەواو *Perfect genre*، بەو ڕەگەزە مۆزیکیە دەوترێت کە کۆی چوار پلەتۆنەکانی
ڕەگەزی تەواو *Perfect genre*، بکاتە 10/4، وەك ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست،
ڕەگەزی دڵکەش لەسەر پلەتۆنی ڕاست،

4.ڕەگەزی سـەرتەواو *Supper perfect genre*،
بەو ڕەگەزە مۆزیکیە دەوترێت کە کۆی
چوار پلەتۆنەکانی بکاتە 11/4، وەك ڕەگەزی
دەســگای سـێگا.لەســەر پلەتۆنی ســێگا.

5.ڕەگەزی زێدە *Augmented genre*
بەو ڕەگەزە مۆزیکیە دەوترێت کە کۆی
چوار پلەتۆنەکانی بکاتە 12/4،
وەك ڕەگەزی ئەســەر کورد لەســەر پلەتۆنی ڕاست.

ڕەگەز...بەپێی ڕێسای تۆنەکانیش لە دەســگامۆزیکیەکاندا دەشێت بە ســێ جۆر بپۆلێنرێت:-

1.ڕەگەزی ســێکۆردیی*Trichord*کە لە ئاوێزاندنی ســێ تۆن پێکهاتووە. هەندێك لەو دەســگا مۆزیکیانەی کە لەم ڕەگەزەیان لە ئامێزدایە بریتیین لەمانە:-

A. ئەجەمی ســێکۆردیی:-
لە مۆزیك کلاسیکی خۆراوادا....بە یەکەم
ســێ نۆتەی ســکێڵی مێجەر دەچێت.

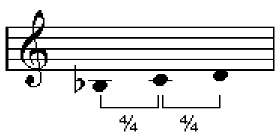

B. چوارگای سێکۆردیی:-
لە مۆزیك کلاسیکی خۆراوادا....بە یەکەم
سێ نۆتەی سکێڵی مێجەر زۆر دەچێت.

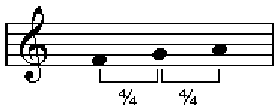

C. ســێگای سێکۆردیی.

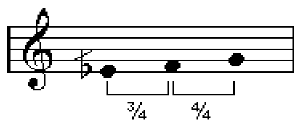

D. موستەعاری ســێکۆردیی.

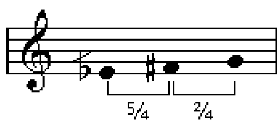

2.ڕەگەزی چوارکۆردیی *Tetrachord*:- لە ئاوێزاندنی چوارتۆن پێکهاتووە.
هەندێك نموونە لەو دەســگامۆزیکیانەی کە لەم ڕەگەزەیان تێدایە ئەمانەن:-
A. بەیاتی چوارکۆردیی.   B. بوسـەلیکی چوارکۆردیی.
{هەندێجار بە عوشـشاق ناودەبرێت}

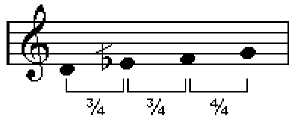

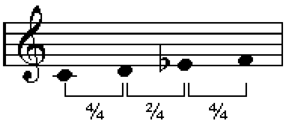

C. حیجازی چوارکۆردیی.   D. کوردی چوارکۆردیی.   E. نەهاوەندی چوارکۆردیی.

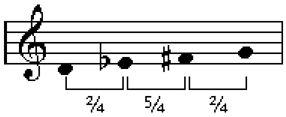

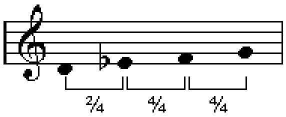

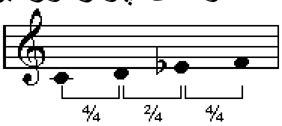

3.ڕەگەزی پێنجکۆردیی *Pentachord*:- لە ئاوێزاندنی پێنجتۆن پێکهاتووە.
هەندێك نموونە لەو دەســگامۆزیکییانەی کە لەم ڕەگەزەیان تێدایە، ئەمانەن:-
A. نەوئەســەر{نەواســار}ی پێنجکۆردیی.   B. ئەسـەرکوردی پێنجکۆردیی.

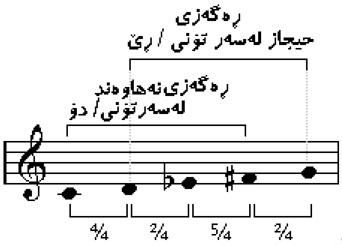

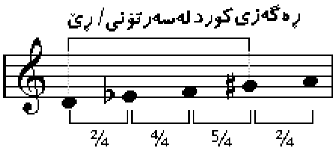

Genial(G), Cleaver, Spirited(E) زرنگ، زیرەك.
Gentil(F), Gentile(I), Gentle, Delicate(E) خۆشخو، ئارام، شیرین.
Gentilmente(I) خۆشخویی، ئارام.
Gentilezza(I) خۆشخویی.
Gens(L), Clan, Race, People, Tribe(E) ڕیشە، گەل، هۆز، تیرە.
Genus(L), Kind, Sort, Class, Category(E) جنس، ڕەگەز، جۆر، بەرە، پۆل.
Gerade bewegung(G), Similar motion(E) جوولەی وێکچوو.
Gerührt(G), Gerquält(I), Emotional scene(E) سۆزێکی بەجۆش.
German flute(E), Flauto traversa(I) مۆدێرنە فلووتی لابەلا، فلووتی کلیلدار، فلووتی تراڤێرسا. کە لە سـەتەی/18ز و بەرایی سـەتەی/19ز ـەوە برەوی لەنێو میللەتاندا پەیداکرد.
German scale(E) مۆزیك سـکێلی ئەڵمانیایی کە پێکهاتووە لە:-
A H(B) C D E F G، پیتی B گوزارە لە سـی ـ بیمۆڵ Si^{b}دەکات.
German Sixth Chord(E) شـەشـەم کۆردی ئەڵمانیایی، بڕوانە/*Augement sixth*، هەندێجار پێیشیدەوترێت زێدەکراوی کۆردی شـەش ـ پێنج*Augmented six-five chord*.
Gesang(G), Melody, Song(E) سـتران، تەرانە، میلۆدی.
Gesangbuch(G), Song book(E) سـترانانامە کە سترانی تێدا نووسرابێت.
Gesangsgruppe(G) سۆناتا شـێوە، دووەم بابەتی یەکەم جوولەی سـۆناتایەك.
Gesangverein(G), Choral society(E) جڤاتی کۆڕاڵ، دەستەی سترانخوانان.
Gesangvoll(G), Song-like(E) سـترانئاسـا، ئاوازێك لە چەشـنی کانتابێل *Cantabile*.
Geschlagen(G), Struck(E), Asséna(F) لێدان بە کەوان.
Geschleift(G), Slurred(E) بەندێن، بڕوانە/*Legato*.
Gesschlossen(G), Closed(E), Fermés(F), Bloccato(I) داخراو.
Geschmack(G), Taste(E), Goûtez (F), Gustare(I) چێژ.
Geschmackvoll(G), Tastefully(E) بەچێژ.

Geschwind(G), Quick(E), Rapide(F), Rapido(I) بلەز، خێرا.

Gesprochen(G), Spoken(E) وێژراو، وتراو.

Gesstopet(G), Stopped(E) وەستاو {بە مەبەستی کپکردن *Gedämpft*}، ژەنینی هۆڕن و ئامێرەژەنگیەکان کە بە لەپی دەست یان بە ئامڕازێکی تایبەت دەنگیان دەوەستێنرت.

Gesteigert(G), Crescendo, Esforzando(I) کریشاندۆ.

Gestossen(G), Detached(E), Staccato(I) پچڕپچڕ، ستاکاتۆ.

Gettando(I), Throwing(E) گێتاندۆ، زاراوەیەکی داهێنراوە لەلایەن پڕۆکۆفیێڤ *Prokofiev*ـەوە {سێرگی پڕۆکۆفیڤ 1891-1952ز...پیانۆژەنی ئۆکرانیا/یی کە لە تەمەنی پێنج ساڵیدا پارچە مۆزیکی داناوە}. چەشنە پزیکاتۆیەکی سێکوچکەییە *Troika pizzicato style*، واتە جیاکردنەوەی ستاکاتۆ کرۆشەکان *Staccato Quavers(Croche)* بەپشووە کرۆشەکان *Quaver rests* کە جووڵەیەکی زۆر خێرای پێویستە و پێیشیدەوترێت *Staccatissimo*.

Gettando l’arco(I) گێتاندۆ بە کەوان(ئارشە).

Getheilt, Geteilt(G), Divided(E), Divisi(I) بەشکراو، ***Geth.*** کورتکراوەیەتی.

Getragen(G), Sostenuto(I) Slaw and sustained(E) نۆتەکشان و درێژەپیدان، پەیوەستە.

Gettato(I) ناڕێکوپێك، ناگەهان.

Gewaĺ(Kr), Big drum(E) گەواڵ، دەهۆڵی گەورە.

Gewırge(Kr)ö Very big drum(E) گەورگە، دەهۆڵی زۆر گەورە.

Gewidmet(G) Dedicated(E) تەرخانکراو.

Gewiss(G) بێگومان، دڵنیا.

Gewır, Gewre, Gor(Kr), Great, Noble(I) گەور، گۆر، ئەو دەمەی کە ئایینی پیرۆزی ئیسلامی گەیشتە ناوچەکانی کوردستان، سەردەمی دەسەڵاتدارێتی ساسانیەکان بوو. ئایینی زاردەشتی کە ئایینێکی سەرانسەری بوو کەوتە کزولاوازی، زۆرینەی گشتی خەڵك بوونە موسوڵمان. ئەوانەی موسوڵمان نەبوون تا توانییان لە ئاوەدانی دوورکەتنەوە و ڕوویانکردە کەژ و کێوەکان. زۆریان بە ماڵوحاڵیانەوە بەرەو هیندستان باریانکرد و لە هەرێمی گوجرات بە ڕەهەندێکی زۆر تیادا نیشتەجێ بوون. ئەو بۆرەپیاو و خانەدانانەیش کە وەك هێزێکی کۆمەڵآیەتی و ماددی بە گۆران *Noblemen* ناسرابوون و دینە نوێکەیان لاپەسەند نەبوو و نەیاندەتوانی دەست لە بەرژەوەندی ژیانیان هەڵگرن، ئەوانەی هەر لەسەر ئایینی خۆیان مابوونەوە ناچاردەکران گزیە{جزیە}بدەن، ئەم گۆرانانە ئاوا بەم شێوەیە توانییان چ بەرژەوەندی خۆیان و چ دەسوپێوەندیان بۆ سەردەمانێك بپارێزن، ئەوەی کە لێرەدا مەبەستە نمایان بکرێت ئەوەیە کە هەر یەکێك لەو گەورەپیاوانە بمردنایە، کەسوکار و دەسوپێوەند بە ئاکار و نەرێتێکی کۆمەڵآیەتی چەمەرییەکی تایبەتییان بۆ دەگێڕا. لەو ئاهەنگی بەخاك سپاردنەدا کەسانی دەنگخۆشی چەمەرچڕ هەڵدەکەوتن کە بە سۆزێکی تایبەت و بەئاوازی کاریگەر دەیالاواندەوە و دەهاتن بە ستایشکردن و شانوشەوکەتی بەرزیدا و ئینجا نزاکردن و پاڕانەوە لە مزدای ئاهۆرا کە لە گوناهەکانی خۆشبێت و بە بەهەشتی شادبکات. بە جێگیربوونی ئایینیی ئیسلام بەرەبەرە و نەوە دوای نەوە هەندێك لە بنەماڵەی ئەم گەورانە وەك دەسەڵاتێکی ساماندار لەنێو ڕەویەکانیاندا پووکانەوە و توانەوە و وشەی گۆران/یش بووە ناسناوێك بۆیان. ئەگەرچی وەك هێزێکی ڕۆحی دەسبەرداری ئەو ئایینە و هەندەك ئایینێتری نەبوون بەڵام پیر و ڕابەرانیان توانییان چاوبخشێننەوە بە بەرنامەیاندا بە شێوەیەکی وەها کە بسازێت لەگەڵ ئایینی نوێدا. تا ئێستایش لەم ئاکار و نەرێتە لەنێو هەندێك هۆزی وەك جاف/دا بەدیدەکرێت کاتێك کە بەگزادەیەکی ناسراویان لێدەمرێت.

گۆران لە ڕووی زوانەوە...وشەیەکی کۆیە و تاکەکەی دەبێتە گۆر {گۆرە بە لاوژەی هۆرامی}یاخود گەور کە بەمانای گەورە و مەزن دێت ناسناوێکە بۆ کەسانی شکۆمەند و بۆرەپیاو و خانەدان. بارامی گۆر یاخود گەور کە پاشایەکی ساسانی بووە نموونەیەکە بۆ ئەم وشەیە.

له ڕووی باری کۆمەڵایەتیشەوە...بە بەرەیەکی خانەدان و بە دەسەڵات و ڕۆشنبیر دانراون کە چێوەی بیرکردنەوە و ئاخاوتن و گوزەرانی ژیانیان لە ئاستێکی بەرزدان. ئەمانە لە بەرەکەیتر جیاوازترن کە پێیانوتراوە کورد یاخود کوردان کە خەڵکێکی بێسەواد و مسکێن و ڕەوەندن.
سەیر لەوەدایە...سەرەتا ساڵی 1992ز، لە ناوچەی پێنجوێن/سلێمانی هەندێك گۆڕ دۆزرانەوە کە لاشەی مردووەکان بەخۆیان و جلوبەرگو خشڵەمەنیانەوە خرابوونە کووپی گەورەوە، ئەمەیش دەشێت ئاماژەیەك بێت کە کاتی خۆی ئەمانە لەو گۆران/انە بوون.
ئاوازی گەور....ناسراوە بەوەی کە چەشن و شێوازێکی زار و پەرێشانی و لاوانەوە و چەمەری لەخۆگرتووە، گەر کەسێکی بەتوانا و شارەزا بەم هەوایە کزەیەك بکات هەستی پێدەکرێت کە تا چ ڕادەیەك هۆگری خەمناکیە و چۆن بەو چەشنە ئاوازە دەمانگەڕێنێتەوە بۆ ئەو سەردەمە دێرینانە.
لە ڕووی پۆلاندنی مۆزیکیەوەی...دەکرێت بڵێین کە فۆرمێکە لە دەسگازای بەیاتی شوور.

Gezogen(G), Draw out(E), Portamento(I) درێژەکێشانی مامناوەندی، پەیوەندی دوو تۆن بەشێوازێکی نەرم.

Ghavaĺ, Gewaĺ(Kr,Az), Frame dram with jingles(E) گەواڵ، دەهۆڵی یەکلای خڕنگەدار.

Ghost note(E) سایەنۆتە، بەو نۆتەیە دەوترێت کە ڕستەیەکی مۆزیکادا هەبێت بەڵام یان لێنادەدرێت یان کە لێدەدرێت دەبێت زۆر بە لاوازی{هەر وەك تارماییەك بەلادا تێپەڕببێت}.

Ghirbizzo(I), Humour, Caprice(E) هەوەس.

Ghiribizzoso(I), Humorous, Capricious(E) بەهەوەس.

Ghironda(I), Hurdy-gurdy(E) بڕوانە/*Hurdy-Gurdy*.

Giacoso(I), Play in a merry(E) زۆر بە دڵخۆشیی.

Gigelira(I), Xylophone(E) ئامێری زایلۆفۆن.

Giocando(I) شۆخ و بەخەندە.

Gioco(I), Game, Play(E) گەمە، وازیی.

Giochevole(I), Playfull(E) شادباش، شۆخیهێن.

Giochevolmente(I), Playfully(E) شادباشی، شۆخیهێنی.

Giocondo(I), Jocund(E) شاد، خوڕەم.

Giocondevole(I), Joculary(E) بە خوڕەمیی.

Giocondezza(I), Jocularity(E) خوڕەمی.

Giocoso(I), Jocose(E) خۆشبار، شاد، شۆخیباز.

Giocosamente((I), Jocosity(E) شۆخیانە.

Gioia, Gioja(I), Joy(E) زۆر شاد.

Giojante, Gioioso, Giojoso, Giojosamente(I), Joyful(E) زۆر بەشادی.

Gioviale(I), Jovial(E) شۆخیباز، ژۆپیتەر *Jupiter* کە تایبەتە بە گەورەخواوەندانی ڕۆمان.

Giovialitá(I), Joviality(E) شۆخیبازی، ژۆپیتەریی.

Giraffe(E) جۆرە پیانۆیەکی زۆر سەرەتاییە، هارپسیکۆرد.

Giro(I), Turn(E), Tournons(F) گەڕانەوە کە بە هیمای کۆلاپ گوزارەدەکرێت، بڕوانە/*Turn*.

Giú(I), Down(E), Duvet(F) خوارەوە، کەوانلێدان بەرەو خوارەوە.

Giubilo, Giubilio(I), Joy(E) جۆشەنگێز، شادمانی.

Giubiloso(I), Joyous(E) شادمان، جۆشەنگێز.

Giubilante(I), Jubilnat(E) بە شادمانیی.

Giulivo(I), Joyous(E) خۆشنوود و شاد.

Giulivissimo(I) خۆشنوود و شادتر.

Giusta, Giusto(I), Just, Perfect, Suitable(E) تەواو بە ڕێکوپێکی، گونجاو.

Giustamente(I), With exactitude(E) بە تەواویی.

Giustazza(I), Exactitude(E) بێ گۆڕینی تەواو لە خێرایی و ڕەزمدا.

Ghychek, Geyĉek, Keyjık(Fa,Kr,Tr) کەیژك، گایچەك، قیچەك، غیشەك.

کەمانچەی کەیژیك *Kejik* {واتە کەمانچەی ئاوریشم}، ئامێرژێ/یەکی زۆر دێرینی چینی/هیندییە و گوایە لەسەردەمی ساسانیەکان زۆر بەکارهێنراوە. لە زوانی سانسکریتیدا بە گوشکا*Ghoshka*هاتووە. ڕەچەڵەکی وشەکەیش نزیکە لە کەژ/ەوە کە وشەیەکی کۆنی کوردیشە بەمانای ئاوریشم دێت و پیتی ك/یش خراوەتە پاشگری {هەروەك لە زۆر وشەی کوردیدا ڕەچاودەکرێت}. جا لەبەرئەوەی پشتەکاسەی ئامێرەکە بە پارچەیەك کەژێك{ئاوریشم}ی نەخشین داپۆشراوە، ناوی کەمانچەی کەژك/ی براوە بەسەردا و لەدواییدا هەر بەناوی کەژك ناسرا. بەرە بەرە ئامێرەکە چووە نێودەستی ژەنیارانی میللەتانی ترەوە و هەر میللەتیش بە زوانی تایبەتیی خۆی بە پیتگۆڕکێی وشەکە ناوی تری بۆ هێنایە پێشەوە.

Glass harmonica, Muoth organ(E), Glasharmonika(G) هارمۆنیکا، ئۆرگنی دەم.

Glareanus(L) گلارینۆس، دەسگایەکی مۆزیکی کڵێسەییە، ناوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ کەشیشێکی سویسرایی هێنریکۆس گلارینۆس*H. Glareanus* نزیکەی ساڵی1547ز کە توانی لە سکێڵەدەسگای ئایۆلین*Aeolian* دا دوانزە ئەکۆرد*Dodecachordan*بهێنێتەکایەوە. بڕوانە/*Mode*.

Glatt(G), Smooth(E) لووس.

Glätte(G) Smoothness(E) لووسیی.

Gläzend(G), Brilliant(E) درەوشان، بریسکان.

Glee(E) گلی، لە *Gliv* یاخود*Gleo*ی کە وشەیەکی دێرینی ئینگلیزییە بەمانای مۆزیك دێت، پارچە سترانێکی کورت و سادەی بەریتانیایی چەندین بەشە بە دەنگە نێرینەکان کە دەگەڕێتەوە بۆ چەند ساڵانێکی نێوان1830-1650ز.

Gleich(G), Like, Equal, Similar(E) وەکو، مانەند، یەکسان.

Gleiche stimmen(G), Equal voices(E) یەکسانە دەنگەکان.

Glissando(I), Gleitend(G), Gliding(E), Glisser, Glissant(F) گلیساندۆ، خلیساندۆ، پەیڤێکی ڕەسەنی ئیتالیاییە کە لە گلیسێ*Glissé*وە هەڵێنجراوە بەمانای گلان:خزان*Sliding*دێت و پاشان ئەم وشانەی ***Glissando***, *Glissato*, *Glissicando*, *Glissicato* وەك زاراوە بۆ داڕێژراوە و لە بواری مۆزیکدا کاریپێدەکرێت.

خلیسکاندن بەرەو سەروو و بەرەو خواروو لە سکێڵدا کە بە کورتکراوەی.*Gliss*ئاماژەی بۆ دەکرێت، هەروەها بە هێڵێکی شەپۆلیی *Wavy* یاخود لێدانێکی ڕاست لەنێوان بەرزترین نۆتە و نزمترین نۆتە لە ئۆکتاڤێکدا، زۆر بەدەگمەن لە سێدەنگی *Triple*دا بەکاردەهێنرێت.

لە پراکتیکدا....بریتییە لە ژەنینی ئۆکتاڤێکی خێرا ئەویش بە خلیساندنی نینۆکی پەنجەگەورە یاخود سێیەم پەنجە بەسەر دوگمە سپیەکانی پیانۆدا،

بە زۆریش لە ئامێرەژێیەکانی وەك هارپ و قانوون/دا بەکاردەهێنرێت، بۆ ئامێرەکەوانیەکانی وەك کۆمەڵەی کەمانچە گوزارە لە ڕۆ *Flowing* و ژەنینێکی پاساو *Passage splaying*ی ناجەخت *Unaccented*دەکات، ئەم چەشنە تەکنیکە لە ژەنیندا زۆر لە مۆزیك و سترانەمیللیی کوردیی/دا بەدیدەکرێت. هیمای دەستەچەپ ئاماژەی گلیساندۆیە بەرەو سەرەوە و هیمای دەستە ڕاستیش ئاماژەی گلیساندۆیە بەرەو خوار.

Glocke, Glocken(G), Bell, Bells(E) زەنگ.

Glöckchen(G), Small bell(E) زەنگۆڵە، گچکە ناقووس.

Gloria(L), Fame, Renown, Glory(E) شکۆ. نزای شکۆمەندیی بۆ خودێ، دووەم سروودێکی کۆڕاڵیی کڵێسەیی کاتۆلیکە، لەو شەش سروودەی کە لە سرۆتی کۆنوێژ *Mass*دا ئەنجامدەدرێت. بڕوانە/*Mass*.

Gloriosamente(I) شکۆییانە.

Gloriosissimo(I) زۆر بە شکۆیی.

Glorioso(I), Glorious(E) شکۆیی.

Glottis(G) گلۆتتیس، کردنەوەی گرژی و خاوی ماسوولکەکانی هەنگەرە{هەنکەڕێ} بۆ تونگ و گوشادی ژێیەکان و ئەندامەکانیتری ناو دەم بۆ ڕێخستن و گۆکردنی دەنگەکان.

Gnacchere(I) بڕوانە/*Castanets*.

Goffaggine(I) سەنگینیی، ناپوختەیی.

Goffo(I) سەنگین، چەپ.

Gong, Tam-Tam(Ch) گۆنگ، تام-تام، کۆنەئامێرێکی ڕەزمی چینی/یە لەشێوەی ساجێکی مادەنییە و بە هەڵواسراوی بە دەسکێکی لا سەر خڕ پیدا دەکێشرێت و دەنگێکی سامناکی هەیە.

Goofus(E) گووفوس، ئامێرێکی ساڵانی 1930-1910ز، زۆر بە ئامێری ساکسۆفۆن دەچێت، بەڵام بیستوپێنج کونەپەنجەی لەسەرە.

Gorge(F), Throat(E) قورگ، هەنگەرە{هەنکەڕێ}.

Gorgheggio(I), Trill, Warble(E) زەمزەمەکردن، تریللەکردن بۆ هەر پاساوێکی خێرا و درێژ بە دەنگێکی نەرم کە چەند نۆتەیەکی لەخۆ گرتبێت.

Goshe, Goşe(Kr,Fa), Lêřşte(Kr),Derivative(E) لێڕشتە، گۆشە. زاراوەیەکی کوردی/فارسی/یە لە هونەری مۆزیکدا. هەر مۆزیك دەسگایە لە چەند گۆشە{لێڕشتە}یەك پێکهاتووە. هەر لێڕشتەیەکیش ڕەنگ و مۆرگی خۆی بە یەکێك یاخود زیاتر لەمانە دیاریدەکات:-
دەسگا *Mode*، دەسپێك *Starting*، کۆتایی *Ending*، نۆتە پاگیرەکان *Emphasis notes*، چێوەی میلۆدیی *Melodic shape* و ڕەزم *Rhythm*.
لێڕشتە....لە دەسگا خۆرەڵاتییەکاندا گوزارە لە پاشکۆ، بەش یاخود لق دەکات. واتە هەر مۆزیك دەسگایەك چەندین دەسگازایتری لێدەکەوێتەوە کە پێیدەوتریت لێڕشتە*Derivative*.

Goweşt, Kowesht(Ar,Fa,Kr,Tr) گۆوەشت ، مۆزیکدەسگایەکی زۆر کۆن و دێرینی سەردەمی بارامی پێنجەمی ساسانی/یە و هەر لەسەردەمی ئەویشدا بە هەشتەمین ئاواز پۆلێنراوە، گوزارە لە حەوت دەسگا دەکات کە بە هەشتەمین دەسگا وەك کۆبەندێك کۆتایی پێدەهێنرێت. سەفەدینی ورمێیی/یش لای خۆی بەیەکێك لە مۆزیکدەسگاکانی داناوە. پێدەچێت ڕەچەڵەکی وشەکە لە گائوەش {گاو - وەش}ی ئاڤێستاییەوە هاتبێت کە بەمانای جیهانی{خەلیقەت}خۆش دێت، یاخود وشەلێکدراوی **گۆ** و **وەشت**(یاخود واشت) هاتبێت. گۆ بەمانای کۆستێرەی چلچرا یاخود لالە{کە بە یۆنانی پێیدەڵێن *Thoria* و بە عارەبی **ثریا**}و پاشگری وەشت/یش مانای پرژەبارانێکی بەتاوی جوان و ڕەنگینی دڵڕفێن و پەلکەزێرین ئاسا دەبەخشێت وەك گومەز {تاقدیس} بەسەر شوێنێکی زۆر سازگاری بەهەشت ئاسادا، کەش و هەوایەکی خۆشبەخشی دڵڕەوێن و ڕۆمانسیناك بخاتە ناخی دڵودەروونی خۆشخوانان و ژنەوان. کاریگەری میللەتانی دەرودراوسێ وای لێکردووە کردوە کە بە چەندین زار گۆی پێبکرێت وەك گۆوەشت، کوشت Koşıt، گەوەشت، جاوشت...هتد.
لە خۆرەڵاتی کوردستانی وەك دەسگایەکی سەربەخۆ پۆلێنراوە، بەڵام لە باشووری کوردستان وەك ئاسناوێکە بۆ پلەتۆنی سی - باس *B-Bass*ی ناوەڕاست. بڕوانە ڕیزبەندی پلەتۆنەکان لە/*Diwan*.
شوعبە ژ مەقامێ دڵ بـ ئاواز گوڵگشتێ بکەن گەوەشت و شەهناز ئەحمەدی خانی

General pause(E) وچانی گشتی، ***G.P***کورتکراوەیەتی.

Grabble(S), Ornamental note, Short passage(E) گرابلە، نۆتەی زەخرەفە یاخود کورتە پاساو کە: یان لەلایەن ژەنیارەوە فراهەمدەکرێت، یاخود لەلایەن مۆزیکدانەرەوە لە نۆتاندندا بەشێوەی نۆتە ڕازاوەکان*Grace notes*، ئاپۆجیاتۆراکان*Appoggiaturas*، کۆڵاپەکان*Turns*...هتد ئاماژەی پێدەدرێت.

Grace notes(E) نۆتیلە ڕازاوەکان، هەر وەکی ئۆڕنامێنت *Ornament* بۆ زەخرەفاندنی هێڵە میلۆدییەکان. ئەم جۆرە نۆتیلەیە لە سەتەی/15ز تاکو کۆتاییەکانی سەتەی/17ز زۆر لەبەرچاو بوو.

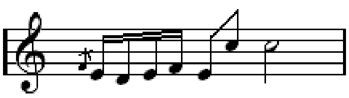

Gracile(I), Small, Thin(E) بچووك، تەنك.
Gracieux, Gracieuse(F), Gradevole(I), Graceful(E) دڵپەسـەند، بەخشـندە.
Grad(G), Grado(I), Degree, Stop(E) پلە.
Gradatamente(I), Gradually(E) پلەپلە، پەیدەرپەی.
Gradation(E) هەڵبەزینی دیاتۆنیك *Diatonic ascending*ی كۆردەكان یاخود زنجیرە دابەزینێك *Descending succession*ی كۆردەكان.
Gradino(I), Step, Note, Range of notes(E) هەنگاو، نۆتە، مەودای نۆتەكان.
Grado ascendente(I), Ascending step(E) نۆتەی هەڵبەزین{بەرەو ژوور}.
Grado della scala(I), Degree of the scale(E) پلەی سكێڵ.
Grado descendente(I), Descending step(E) نۆتەی دابەزین{بەرەوخوار}.
Gradual(E), Graduale(L) كورتە سروودێكی كۆنوێژە لە كڵیسەی ڕۆمان ـ كاثۆلیكدا كە لەنێوان سـروودی مژدە *Gospel* و سرووودی ئێپیستل *Epistle*دایە.
Grand, Grande(I), Great, Large, Big(E), Grosso, Grosse(G),Gros, Grosse(F) گەورە، كاڵ، زل، مەزن، بەگ.
Grand bugle(F), Flügelhorn(G) كەتە شـەیپوور لە كلیلی/*B-flat*، بووقـی گەورە. پێیشیدەوترێت ئاڵتۆ شـەیپوور *Alto-Flügelhorn* یاخود ئاڵتۆی سـادە *Simple Alto*.
Grand cassa(I), Bass drum, Big box(E) دەهۆڵی باس، كەتەدەهۆڵ كە هەردوو لای پێستە.
Grosse caisse(F), Große trommel(G)
Grand choeur(F), Full Choir(E) كۆرسی تەواو و پڕ.
Grand Détaché(F) بڕوانە/*Détaché*.
Grandemente(I) گەورەیی، بەشەوكەت، شـكۆیی.
Grand flûte(F), Grösse flöte(G) كەتەفلووت، فلووتی گەورە، پێیشیدەوترێت كۆنسێرت فلووت *Concert flute* یاخود فلووت/ڕێ *Flute-D*.
Grande pausa(I), Great pause(E) وچانی گەورە كە چەندین كێش پێكەوە لەخۆدەگرێت.
Grandezza(I), Dignity(E) شـكۆ، مەزن.
Grandiosamente(I) بەشـێوەیەكی مەزن.
Grandiosissimo(I) زۆر مەزن.
Grandioso(I), Grandiose, Majestic(E) بە شـكۆوە.
Grand messe(F), Great mass(E) كۆنوێژی گەورە.
Grand opera(E) گەورە ئۆپێرا لەسـەر سـكێڵێكی گەورە كە دەشێت بە چەشنی بێ ئاخاوتن بێت و تەنیا مۆزیكیش بە بابەتێكی تراژیكانە *Tragic subject* هاویارێتی بكات،یاخود بەچەشنێكی ستران لە شێوەی شۆخیی *Comic*.
Grand orchestre(F), Großes Orchester(G), Full orchestra(E) گەورەئۆكێسترا، ئۆكێسترایەك كە گشـت پێداویستییەكی ئۆركێستراڵی لەخۆگرتبێت.
Grand orgue(F,I), Full organ, Great organ(E) كەتەئۆرگ، ئۆرگنی گەورە. گەورەپیانۆ، شـیپان *Shape* ێكی پان، چێوە *Frame*یەكی ئاسۆیی هەیە.
Grand(great) pause(E) گەورە وچان، وچانێكی تەواو بۆ دەستەیەك.
Grand piano(E) گەورە پیانۆ، پیانۆیەك كە ژێیەكانی بە شێویەكی ئاسۆیی بەستراون.
Grand staff, Great staff(E) گەورە هێڵاسۆ، لێكدانی كلیلی سـۆڵ/G *Treble clef* و كلیلی/F *Bass clef* هێڵاسـۆیەكی گەورە پێكدێنێت

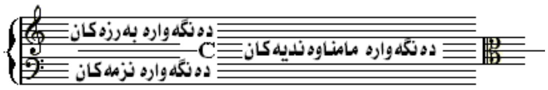

Gran tamburo(I), Bass drum, Big tambourine(E) باس دەف، دەفی گەورە.
Grappa(I) بڕوانە/*Brace*.
Grave(F,I), Low, Slow speed and solimenity, Solemn(E) گڕ، سەنگین و زۆر نزم،
Gravement(F), Gravemente(I), Gravely(E) بەگڕیی، بە سەنگینیی.
Gravicembalo(I), Harpsichord(E) ئامێری هارپسیکۆرد.
Gravissimo(I), Very low(E) زۆر گڕ و سەنگین.
Gravitá(I), Gravity(E) گڕیی، سەنگینیی.
Grazia(I), Grace(E), Grâce(F) شەنگیی، بەخشندەیی.
Grazioso(I), Graceful(E), Graziös(G) شەنگ، بەخشندە، قەشەنگیی، *Graz°* کورتکراوەی.

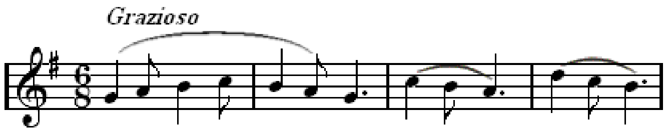

Graziosamente(I), Gracefully(E) بەخشندانە.
Great octave(E) گەورە ئۆکتاڤ، ئۆکتاڤێك لە تۆنی/دۆ C^2 تاکو نۆتەی تۆنی/دۆ C^3.
ڕەوشی نۆتاندنی سەردەمێکی زۆر دێرین کە نۆتەکان تێیدا بە ئەندازەی دوو ئۆکتاڤ نزمتر لە کلیلی دوو میانە *Interval* دەنووسرایەوە. بڕوانە/*Tablature*،
Great organ(E), Great Orgue(F) گەورە ئۆرگن،
زلەئۆرگن، زلەئۆرگ کە ***G.O*** کورتکراوەیەتی.
Greek modes(E) مۆزیك دەسگا یۆنانییەکان.
Gregorian chant(E) سروودی گریگۆری. چەند سروودێکی کڵێسەیی ڕۆمان ـ کاثۆلیکە کە بەناوی پاپا گریگۆریی یەکەم {590-604}ناسراوە. ئەو سروودانەیش لە چەند دەسگا *Mode*یەکدا ئاوێزێنراوە، بڕوانە/*Mode*..
Gridando(I), Shouting, Calling out(E) هاوارکردن.
Grido(I), Shout(E) هاوار.
Griffbertt(G),Finger broad(E) دەسك پەنجە، مەبەست لە ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە، چێللۆ، ساز، تەمبوور...هتد کە بە دەستی چەپ دەگیرێت و پەردەکانی لەسەر دیاریدەکرێت.
Grimmig(G), Grim, Furious(E) مۆن و ڕوگرژ.
Großer durseptakkord(G), Major seventh chord(E) کۆردی مێجەری حەوتەم.
Großer mollseptakkord(G) کۆردی مێجەر ـ ماینەر/ی حەوتەم
Major-minor seventh chord(E)
Großer ton(G), Large tone(E) تۆنی گەورە.
Große sekunde(G), Major second(E) مێجەری دووەم.
Große septime(G), Major seventh(E) مێجەری حەوتەم.
Große sexte(G), Major sixth(E) مێجەری شەشەم.
Großes intervall(G), Major interval(E) میانەی مێجەر.
Grossartig(G) بەشکۆ و مەزن.
Grosse flöte(G), Grand flute(E) کەتەفلووت.

Grosse bass geige(G), Double bass(E) دەبڵ باس.
Grosse terz, Große terz(G), Major third(E) مێجەری سـێیەم.
Grottesco(I), Grotesk(G), Grotesque(F) هونەری زەخرەفە کە وێنەی مرۆڤ و گیانلەبەران و شێوەی سەیری ئەندێشـەیی تری تیدا بەیدەکرێت.
Groupe(F), Group, Band(E) گروپ، باند، تیپ.
Grundakkord(G) کۆردی بنچینە کە بە ڕەگ دەسپێبکات نەوەك هەڵگێراو *Inverted*.
Grundbass(G), Grund bass(E) بنچینە باس.
Grundton(G), Root, Tonic, Key note(E) بناخە تۆن، ڕەگ، پایە، کلیلی نۆتە.
G-sol-re-ut(E) لە سیستەمی سـۆڵـفێجدا ئاماژەیە بۆ دوو نۆتە:-
یەکێکیان سـۆڵـی گڕ ***G****(G-solreut grave)*، ئەویتر سۆڵـی تیژ ***g'****(Gsolreut acutum)*.
Gruppetto, Gruppo(I) گروپۆ، جۆرێکە لە ئۆرنامێنت، بڕوانە/*Turn*.
Guerriero, Guerriera(I), Warlike(E) جەنگ ئاسا.
Guida(I), Guide(E), Guidon(F) ڕێنما، نماوەر § مەبەست لە نۆتانەیە کە زیاتر لە سوژە *Sujet*، ڕشتە *Tema* و پارچە فیوگە *Fugue* کاندا بەکاردەهێنرێت. بابەتێك لە فیوگە، پێشبەری لە کانون *Canon progression*، یاخود هەر جۆرێك لە لاساییکردنەوە. هیمایەکە لە کۆتایی هێڵ یاخود پارچە مۆزیکێکدا دادەنرێت ئاماژەیەك بۆ یەکەم نۆتە لەسەر هێڵ و پەڕەی بەدوایدا.
Guido d'Arezzo(F) گویدۆ ئارێتینوس *Guido Aretinus* ناسراو بە گویدۆ دی ئاریزۆ.ئەو مێرخاسەیە.کە بەبێ ئەو، ئەم نووسینە مۆزیکانەی کە ئێستا مۆزیکزانان و ژەنیاران بەکادەهێنرێنن بەو شێوەیە نەدەبوو. ئەو داهێنانەی بووە بنەما و ڕێسا بۆ نۆتاندنی بەرهەمە مۆزیکەکان.
گویدۆ...کەشیشێکی بەنێدیکتڕەوی *Benedictine* فەڕەنسانشین و ئیتالیانەژاد، ساڵی 995ز لە پاریس/فەڕەنسا لەدایکبووە و ساڵی1050ز لە شاری ئاڤێلانۆ *Avellano*/فەڕەنسا بە خاکسپێرراوە.
گویدۆ...وێڕای کەشیشایەتی وەك پیشەی خۆی، مامۆستایەکی مۆزیکزان *Music theorist*، پەروەرناس *Pedagog* و کۆرس ڕاهێن بووە. لە کاتێدراڵی ئاریزۆ *Arezzo* یەکێك بووە لەو مۆزیکزانە ڕۆشنبیر و هەڵکەوتوانەی کە پەرەی بە لایەنی دیمانەی مۆزیك دەدا، زۆر بلیمەتانە و لێزانانە توانی بنەما بۆ حونجەی دەنگەکان بەهیمای Ut, Re, Mi, Fa, Sol, La دابنێت. سـەرەتای ئەمانە هەمووی لە سـەرناوی چەند سروودێکی کاریگەری کڵێسـەییەوەڕا بەناوی *Ut queant laxis* یاخود *Hymnus in Ioannem* وەرگێراوە کە ئاخاوتنێکی خۆ بەزۆر بەندەزانینە لە دەرباری خودێ/دا و بەو ئاوازە دەنگ بەکۆمەڵە لە کڵێسەدا بە گوزارەی:-" ئەو خزمەتکارانەت *That(ut) your servants*کە سۆزی بەندایەتیت بۆ بڵنددەکەنەوە" توانی گۆڕانکارییەکی تەواو بکات لەم بوارەدا.
ئەو سـرۆ {ئیلهام}و داهێنانانەی....جوانکاری و والاکارییەکی زۆر گرنگ و باڵا و نوێـی دا بە چەشن و شـێوە و چێوەی ڕێسایی سـرۆتە کڵێسەییەکان و بە سەرانسەری مێژووی مۆزیك.
لەو داهێنانە مەزنانەی....دانانی سیستەمێك بوو بەناوی سیستەمی دەنگ *Tone system* کە بریتییبوو لە دانانی چوارهێڵ و ڕیزبەنکردنی شەش تۆن و سـێ میانە لەسەری.

UT- Queant Laxis
RE- Sonare Fibris
MI- Ra Gestorum
FA- muli Tuorum
SOL- Ve Polluti
LA- bii Reatum

تۆنیUT دەبێتە بنەما بۆ هەموو میلۆدییەك و دەبێتە پێگەیەك بۆ پلەتۆنەکانیـتر. ئەم بیرۆکەیەی گەڵاڵەکرد و سـاڵی1028ز خستیە بەردەم پاپا جۆنـی نۆزدەم/*John* XIX، ئەویش پەسەندیکرد.
ئیتر هەر بەدوایدا بەرەبەرە بە سـەرانسەری ئاوروپادا بڵاوبووەوە بووە سەرەتایەك بۆ نووسینەوەی سـروودەکڵێسـەییەکان.

بەدوای دوادەنگدا کە بریتییە لە ســی/Se دەنگێکیــتری دەخرێتەسەر کە هەر هەمان دەنگی دۆ/Do دەکات بەڵام لە پلەدەنگێکی تیژدا، بەمەیش دەبێتە هەشت دەنگ کە پێیدەوترێت ئۆکتاڤOctave واتە هەشت تاکە دەنگ. کاتی خۆی لە نزیکەی ساڵانی 800ز، ئەم سرووودانە کە بەناوی کەشیش یۆحەننای موبەدان *Saint John the Baptist* ناسرابوو، ئەمیش لە نزیکەی ساڵانی 799-720ز لەلایەن پارسایەکی ئیتالیایی بەناوی پاولۆ دیاکۆنۆ *Paolo Diacono* نووسرابووەوە.
گویدۆ ناوی سرووودە نۆتێنراوەکانی بەکورتکراوی هێنا و لەسـەر چوار هێڵ *4-line staff* تەریبی ئاسۆییدا دەنگەکانی یەکبەدوایەك بەرەو نۆتەی بەرزتر دەسنیشانکرد، هەر هێڵەیش نۆتەناوێکی گەورەسکێڵ *Major scale*ی لە سیستەمی سۆڵفێج بۆ دانا تاکو گەیاندیە دواهێڵ کە گەڕانەوەیە بۆ دەنگی ســۆڵ *Sol*.
ڕیزبەندی ســروودەکانیش بەم چەشنە:-

Ut queant laxis : That [ut] your servants**ئەو خزمەتکارانەت**
Ut que – ant la- xis
(C D F DE D)
Resonare fibris: May freely sing [resonare]**با ڕەهایانە بسۆزێنن**
Re – so – na – refi – bris
(D E C DE E)
Mira gestorum: The miracles**فەرجوەکان**
Mi – ra ges - to – rum
(E GE D E DE)
Famuli tuorum: Of your deeds**لە ڕاستیەکانتدا**
Fa – mu – li tu o – rum
(F G A G FDD)
Solve poluti: Remove [solve] all stains [of sin]**لابەری هەموو پیسییەک**
Sol- -ve pol- lu – ti
(G AEG F G D)
Labii reatum: The guilt from our stained lips [Labii],
گوناه لە لێوە پیسەکانمانەوە
La – bi – i re –a – tum.
(A G A F GAA)
Sancte **I**oannes! : Saint John!**بۆ کەشیش یۆحەننا**
Sanc- te Jo – han-nes.
(G FD C E D)

کورتکراوەی یەکەم بریتییە لەUt و لەدواییدا بووە/Do کە کورتکراوەی دۆمینەس*Dominus*ە بەمانای مەزن*Lord*، وە هەروەها بۆ ئەوانی تریش بە کورتکراوەی La, Sol, Fa, Mi, Re کە هەندێکجار بە Ela ناودەبرێت.
زاراوەی ســۆڵمیزاندن *Solmization*یش لە لێکدراوی دەنگی چوارەم و پێنجەمەوە هاتووە کە بریتیین لە Sol-mi. لەدواییدا حەوتەم تۆن لە سکێڵی دیاتۆنیکدا بووە دەنگێکی بەکارهێنراوی باو.
سـەرەتای واژە لاتینیەکان لە دواهێڵی سرووودەکەدا بە کەشـیش یۆحەنناکان *Sancte Ioannes* کە بە لێکدانی پیتی یەکەمی هەردووکیان دەبـێتە Si کە پاشـان لە زوانی ئینگلیزیدا بووە Ti.

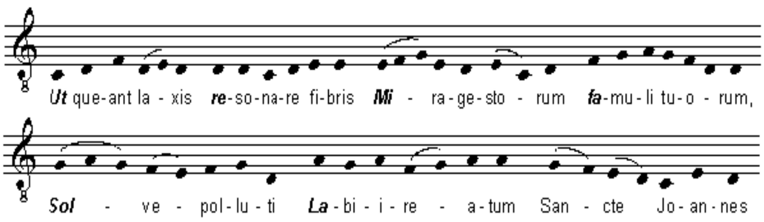

ئەمەیش دەقــی ســرووودەکەیە:-
ئەو خزمەتکارانەت...
بەهەنگەرەیەکی پرسـۆزەوە....
فەرجووی ڕاستیەکانت دەچرن......
تاوان لەسـەر لێوە پیسەکانیان......
وەلا دەدەن......
هاوار هۆۆۆووو.....
ئەی یۆحەننای سپەنتا{موقەددەس} ....

ئەم داهێنانە...بووە بەردی بناخە بۆ ئەو سیستەمە سۆڵفێج *Solfege* ـەی کە ئێستا بەکاردەهێنرێت. داهێنانی ئەم سیستەمەکەیش دەگەڕێتەوەبۆ لێهاتووی گویدۆ کە کاتی خۆی ڕاهێنانی بە سروودخوانەکانی کلێسەی دەکرد بە بەکارهێنانی دەستی کە ناسراوە بە دەستی گویدۆنی *Guidonian Hand*. هێڵکێشان و نووسین لەسەر لەپی دەست...وەك یادەوەری *Memory*یەکبوو بۆ وەبیرهێنانەوەی پەردەکان *Pitches* و نووسینەوەیان لەسەر سکێڵی مۆزیکەکە کە لەو سەردەمەدا لە چوار هێڵ پێکهاتوبوو.

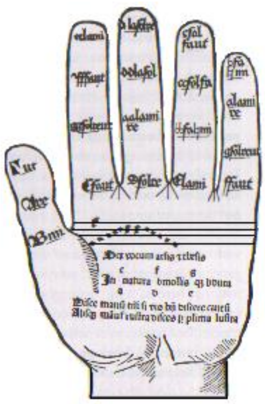

لەسەر لەپی دەستدا هێڵ و نۆتەکان دەنووسرێن و لەسەر هەر گرێی پەنجەیەکیش ناوی نۆتەکان لەسەر ئاستە بەرز و نزمی و کلیلە دەنگەکانیان دەنووسرێن. جا هەر کاتێك پرۆڤەی بە شاگردەکانی بکردایە بۆ ئەزبەرکردنی سروودێك چ بە تاك و چ بە کۆمەڵ دەبوایە هەر یەکە پەیڕەوی ئەو هێڵکارییەی لەپی دەستی بکردایە تاکو بزانێت لە چ دەنگەوارێدا پەردەی دەنگی خۆی دەخوێنێتەوە.
ئەو حەوت دەنگە سەرەکییەی کە لەنێو هونەری مۆزیکی کوردیدا باوە و بەکادەهێنرین لەسەر سیستەمی ئیتالیایی و فەرەنسایی بریتیین لە:-
دۆDo، ڕێRe، میMe، فاFa، سۆڵSol، لاLa، سیSe

Guidion system(E) سیستەمی گویدۆن، بریتییە لە پێنج هێڵاسۆ بۆ نۆتاندنی پارچە مۆزیکێك.

Guitar(E), Guitare(F), Gitarre(G), Ghitarra(I) گیتار، ڕچەڵەکزوانی وشەکە لە وشە لێکدراوی سانگیت *Sangeet*ی سانسکریتیەوە هاتووە کە پێکهاتووە لە سان*San* و گیت*Geet* یاخود گویت *Guit* کە بەمانای یاخود سەما و ستران دێت. وشەی گیت{بروانە/*Beyt*} بەمانای ستران و سروود دێت، دوا وشەی تار *Tar*یش بەمانای ژێ. بەهاتنی زۆریاب بۆ هەرێمی ئەندەلوسیا و بردنی ئامێری بارباد{کە لە دواییدا بووە عوود}و گۆڕانسازی بەسەر ئامێری بارباد/دا، ناوی گیتار بە بەسەر ئەم ئامێرە نوێسازکراوەدا برا.
ئامێرێکی شەش ژێیی/یە میللییە لەنێو گەلی ئیسپانیا *Spain*، سنووقێکی دەنگبەخشی پشت پانە، ڕووی سینە و پشتەوەی بە شێوەی ئامێری کەمانچە دەچێت، دەسکێکی درێژی نەخشینی هەیە و شەش ژێی لەسەر بەستراوە. بە تێکەڵاندنی فلامێنکۆگیتار و کلاسیك گیتار...نیگەرگیتاری فلامەنکۆ *Flamenca negra guitar*ی لێسازکرا. ناوەکەیشی لە دارکی گوڵ *Rosewood*ـەوە هاتووە کە ڕەنێگێکی تارقاوەی زۆر جوانی هەیە و پشت و لایەکانی ئامێرەکەی پێنەخشێنراوە.

Guitare basse(F), Bass guitar(E) باس گیتار.

Guitare classique(F), Classic guitar(E) کلاسیك گیتار.

Guitar d'amour(F), Bow-guitar, Knee-guitar(E) کەوانە گیتار، گیتارێکی شەش ژێ/یە کە بە ستوونی دەخرێتەسەر ئەژنۆ و بە کەوان لێدەدرێت. ساڵی 1823ز لەشاری ڤییەنا لەلایە جۆرج ستاوفەر *George staufer*ەوە داهێنرا.

Guitare èlectrique(F), Electric guitar(E) کارۆگیتار. گیتاری کارەبایی.

Guitare folk(F), Acoustic guitar(E) گیتاری میللیی{گەلەریی}.

Guitarist(E), Guitariste(F) گیتارژەن.

Guitar notation(E) نۆتاندنی گیتار.کە باوترینی لە سێ جۆرەدایە:-
1. نۆتاندنی کلاسیکی *Classical notation*...لەم نووسینەدا کلیلی تریبڵ*Treble clef* بەکاردێت بەڵام دەنگەکان یەك ئۆکتاڤ لە نۆتەکە نزمترن.
2. نۆتاندنی دیاگرام کۆرد *Chord diagram notation*...نووسینەوەیەکی سەرەتایی باوە. کۆردێك لە پەنجە هێڵ *Grid line*ی شەش بە شەشدا پێشاندەدرێت، کۆردەکان بە هیما و دۆتەکان *Dots* لە سەرەوەی سکێڵەکە دەنووسرێت، دەنگەکپێنراوەکان بە هێمای X ئاماژەی پێدەدرێت، نیشانەی لکاندنیش *Slur* بەکاردێت تاکو نۆتە لە یەککاتەکاندا *Simultaneous notes* پێشان بدرێن کە بە هەمان پەنجە لێدەدرێن.

بەگشتیی...هێڵکاریی دیاگرام بۆ نۆتە نووسینەوەیەك سازدەکرێت و ئەو پێداویستیانەیش کە بەکاردەهێنرێن بە هیما ئاماژەیان پێدەدرێ.
3. نۆتاندنی سلاش *Slash notation*...بەزۆری بۆ گیتاری ڕەزمگر بەکاردێت، کۆردەکان لە سەرووی سلاشەکەوە بە هیمایەك ئاماژەی پێدەدرێت و هەر سلاشەیش ژمارەی دەدرێتێ. هەندێجاریش سلاش دەبەسترێتەوە بە ملی نۆتەکانەوە تاکو جۆری ئەو ڕەزمە یاخود پەنجانە دیارییکرێن.
نۆتاندنی تابلاچورا *Tablature notation*...{بڕوانە/*Tablature*}.ئەم جۆرە تایبەتە بەو ژەنیارانەی کە نازانن نۆتە بخوێننەوە و لە نۆتاندنەکەدا هیچ پێویستیان بە ڕەزمێکی تایبەت نیە. لەباتی کلیلی تیژ *Treble clef* کورتکراوەی *.TAB* دەنووسرێت ئاماژەیە بۆ ئەوەی کە لێرەدا ڕەزم پێشان نادرێت. بەڵام لە هەمووی گرنگتر ئەوەیە کە ئەو ژەنیارە گوێی مۆزیکی زۆر باش بێت تاکو بتوانێت لەگەڵ ڕەوشی مۆزیکەکەدا بڕوات.
Gungroos(E,Hn), Pamure, Xřxaĺ(Kr) گەنگرووس، خڕخاڵ، پامووره، ئامێرێکی زۆر کۆنی هیندییە کە بە پاوانە یاخود خڕخاڵی کوردی دەچێت و بە جوولاندنەوەی خڕنگەی لێوەدێت.
Gusto(I), Expression, Taste(E) چێژ، چێژوەرگرتن کە هەستێکی هونەری بەرزی دەوێت.
Gustoso(I), Expressively(E) هەست دەربڕینانە.
Gut(G), Good, Well(E) باش.
Gut(E) ژێی دروستکراو لە ڕیخۆڵەی بزن و مەڕ...، بڕوانە/*Catgut*.
Guter taktteil(G), Accented part of the bar(E) پارچەیەکی ئاکسنتکراو لە باڕێکدا.
Gymel, Gemellus(L), Twin(E) جمك، دووانە، جۆرێك لە دوو بەشە مۆزیك، دەنگ سیستەمێکی ئینگلیزییە *Voice system* کە دەگەڕێتەوە بۆ دواسەتەکانی ناوەڕاست ئەویش بە بەکارهێنانی مێجەری دەنگە سێیەمەکان *Thirds*و شەشەمەکان *Sixths*.
Gypsy(E), Gitan, Tsigane(F), Gitano(I) جیپسی، قەرەچ، خەجەر. بە سکێڵێکی هارمۆنیك ماینەر دەچێت بەڵام زێدە چوارەم *Augement fourth*ی لەگەڵدایە بەم شێوەیە:-
C, D, E^{b}, F$^{\#}$, G, A^{b}, B, C. بۆیە پێشیدەوترێت سکێڵی خەجەری لەبەر دەنگە سەیر و سەرنجڕاکێشەکەی و زۆر بەکارهێنانیشی لە مۆزیکی هەنگاریدا بەدیدەکرێت.

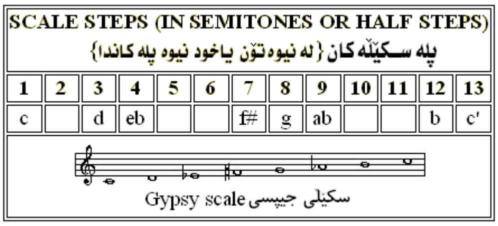

Gypsy tetrachord(E) تێتراکۆردی خەجەری کە لە تۆن بەرزکردنەوەی چوار نۆتە هەڵبەستراوە و میانەکانی بەم شێوەیە ڕیزبەندن:- نیوەتۆن ـ تۆن و نیوێك ـ نیوەتۆن.
Semitone – Tone and a half – Halt semitone

Harmonica هارمۆنیکا

هارپ گیتار
Harp guitar

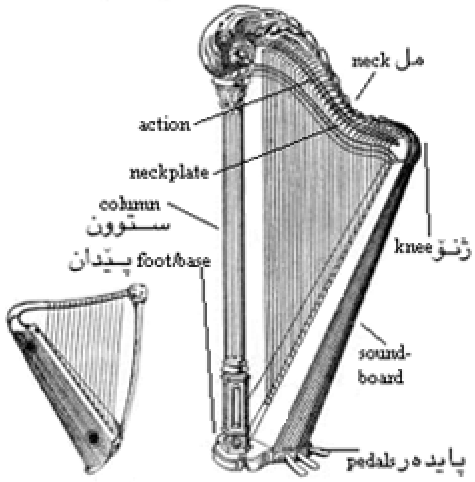

چەنگ هارپ

(Harmonium Indian)
Faqeer فەقیر

H

Horn crook کۆڵپە هۆڕن

Hurdy-Gurdy هوردی ـ گوردی

H

مۆزیک....بۆ هاوسۆزیی و یەکگرتوویی مرۆڤ ئافرێنراوە.

لۆرانس دیوراڵ

H(G,E) — نۆتەی سـێ، حەوتەمین پلەدەنگە لە پایەتۆن*Tonic*ی دۆ/Cوە، کورتکراوەی ئامێری هۆڕن *Horn*، *Hand heel*.

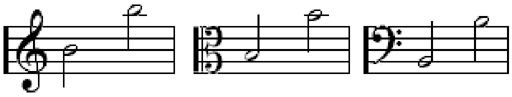

Hasten(G), Hurry, Rush(E) — هەڕە، دەو، خێرا.

Hachi(I), Cymbals(E) — ئامێرێکی نەگرەیی *Percussion* ژاپۆنییە زیاتر لە سرۆتەکانی ئایینی بۆزاییدا بەکاردەهێنرێت.

Hahenbüchen(G), Coarse, Heavy(E) — گران، زبر.

Hair(E), Chevelure(F) — یاڵ، تیسك، یاڵ یاخود کلکی ئەسـپ کە درێژ و توندە و لەبارە بۆ دروستکردنی کەوانی ئامێرە ژێدارەکان، لە پەشمەشووشـە *Fiberglass*یش دروستدەکرێت.

Halb, Halbe(G), Half(E), Semi(I,L) — نیمە، نیوە.

Halb-cadenz(G), Half-close, Semi-cadence(E) — نیوەکادەنس، بڕوانە/*Cadence*.

Halb-prinzipal(G), Half-diapason(E) — نیوە دیاپازۆن کە پێکهاتووە لە ئۆرگۆنی چوارفووتی پرینسیپاڵ.

Halbe-note(G), Minim, Half tone(E), Minima(I), Blanche(F) — نیوەتۆن.

Halbe pause(G), Minim rest, Half rest(E) — نیوە وچان، نیوەپشوو.

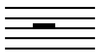

Half-diminished seventh chord(E) — کۆردی نیوەگەستووی حەوتەم، جۆرە کۆردێکی چوار دەنگیە کە لە سـەر بناخەی کۆردێکی سیانیی گەستوو *Diminished* پێکدێت و ماینەر حەوتەم *Minor-seventh* ی دەخرێتەسـەر و بەو پێیە میانە *interval* تۆنەکانیانیش دەبنە1,5-1,5-1,5.

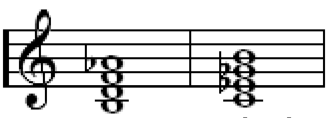

Halb-soprano(G), Mezzo soprano(E) — میزۆ ـ سۆپرانۆ.

Halb-tenor(G), Baritone(E) — نیوە ـ تینۆر، دەنگی باریتۆن.

Hallen(G), Clang(E) — زرنگانەوە، ترینگانەوە.

Half-cadence(E) — نیوە ـ کادەنس، بڕوانە/*Cadence*.

Half-position, Half-shift(E) — نیوە ـ گوازتنەوە، نیوەپۆزیشن، گوازتنەوەی پەنجەدەستی چەپ لەنێوان گوازتنەوەی کراوە و یەکەم گوازتنەوە لە ئامێرەژێدارەکاندا.

Half-step, Semitone(E) — نیوەهەنگاو، نیوەتۆن، بچووکترین میانەیە لە سـکێڵێکی مامناوەندیدا *moderated scale*کە یەکسـانە بە دووەمێکی بچووك *minor second*{میانەیەکی نیوەتۆن پێکهێنە} وەك:- C-C$^{\#}$ ، E-E^{b} ، B-C.

Half-valve, Half-stop(E) — نیوە دەمەوانە، کردنەوەی دەمەوانە *Valve*ی ئامێرەکانی وەك ترومپێت، هۆڕنی فەرەنسایی، کۆڕنێت و تووبا لەلایەن جازژەنەکان *Jazz musician* بەکاردەهێنرێن کاتێك کە نزیك دەبنەوە لە خلیساندۆ *Glissando* بە مەبەستی گۆڕینی پلەتۆن *pitch of a tone* بەبێ ئەوەی لە نۆتەکە یاخود لە نزیکترین میانە بدات.

Haidi(Ch) هایدی، ئامێریكی هەوایی چینی جووت زمانە *Double reed*یە
كە لە سـەتەی/19ز بەشـێوەیەكی زانستی و هونەریانە پەرپێدرا و بەناوی ئۆبوا*Oboe*ی چینی بووە
ئامێرێكی ئۆركێسترالّی.

Halt, Fermate(G), Fermata(I), Pause(E) پاوس، وچان، هێواشبوونەوەیەكی بەرەو پشـوو.

Hellelujah(Hb), Alleluia(L) ئەڵلا ئەڵلا، هەللێلویا، سترانی ستایشكردنی خودێ.

Hammer(E) چەكوش، چەكوشی پیانۆ،
دوگمەدەنگەكانی پیانۆ هەریەكەو بە چەكوشێكەوە بەستراوە، دەست بخرێتەسەر هەر دوگمەیەك
بەشێوەیەكی میكانیكانە چەكوشەكە دەدات لە ژێیەكان و دەنگەكە پەیدادەبێت.

Hammerklaveir(G), Fortepiano(E) چەكوشەكاڤێر، ناوی یەكەم ئامێریكی پیانۆیە
كە بووە بناخەیەك بۆ پەرەپێدانی بەو جۆر و شێوانەی ئێستا لەبەر دەستدایە.

Hammer santur(E) پێلێدەی سـەنتوور.

Hammond electric organ(E) جۆرە ئۆرگنێكی ئەلەكترۆنیە كە لە ئامریكا
دروستكراوەو زۆر رەواجی هەیە، تا رادەیەك بە ئۆرگنی لوولەدارە كۆنەكان دەچێت.

Handtrommel(G), Tambourine(E) گچكەدەفی ئەڵقەدار.

Hand-Aeoline(E) بڕوانە/*Konzertina*.

Hand-bell(E) زەنگی دەستی، لە ئامێرە نەگۆڕییەكانە بە چەند
قەبارەیەكی جیاواز و هەر یەكەیش تۆنێكی خۆیی بۆ كۆككراوە.

Hand-horn(E) هۆرنی دەستی، بە هۆرنی فەرەنسـایی/یش ناودەبرێت كە
ژەنیار دەستی دەخاتەناو زەنگەكەوە تاكو دەنگی لێوەدەرچێت.

Handharmonika, Handorgel(G), Handpiano(E) بڕوانە ئاكۆردیۆن/*Accordion*،

Handtrommel(G), Tambourine(E) تەپڵی دەستی، گچكەدەفی زەنگۆڵەدار.

Haotong(Ch), Chinese trumpet(E) هاوتۆنگ، ترومپێتی چینی.

Hardanger fiddle(Sc) كەمانچەی میللی نەرویجی *Norwegian folk fiddle* كە تەلێكی
زیاتری لەسـەر بەستراوە و پانتایی دەسكەكەی كە ژێیەكانی بەسەردا دەڕوات و پەنجەی لەسەر
دادەنرێت كەمێك لە كەمانچەی ئاسایی باریكترە.

Hardiment(F), Bold(E) بوێر و بێباك.

Harmonic(E), Harmonique(F) هارمۆنیك، زاراوەیەكی پەیوەندیدارە بە زاراوەی
هارمۆنیەوە، وەك دەوترێت سكێڵی ماینەر هارمۆنی*Harmonic minor scale*.

Harmonica, Mouth organ(E), Harmonica á bouche(F) هارمۆنیكا، ئامێرێكی فووپیاكەرە.
Harmonika(G)

Harmnica de bois(F), Xylophone(E) زایلۆفۆن، هارمۆنیچێللۆ،

Harmonicello(I) ئامێرێكی پێنج جووت ژێداری دەنگ باریتۆنی/یە.

Harmonic hand(E) بڕوانە/*Guidonian hand*.

Harmonic chord(E) هارمۆنیك كۆرد، ناسـراویشە بە:- پیانۆ ـ كەمانچە*piano-violin*،
كەمانچە ـ پیانۆ *violin-piano* و تێتراكۆردان *Tetrachordon*، ئامێری كلیلكراو *keyed-instrument* كە سـاڵی1810ز لەلایەن تۆماس كاوفمان *Thomas Kauffman*ەوە داهێنرا و
تارادەیەكیش بە پیانۆ دەچێت، لە ڕواڵەتدا و وەك پیانۆ دەژەنرێت بەڵام دەنگی وەك كەمانچەیە.

Harmonic figuration(E) ئارپیجیۆ، كۆردی شكستە و ڕیزكراو.

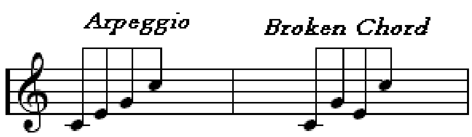

Harmonic interval(E) هارمۆنیك میانە، میانەیەكە لەنێوان دوو نۆتەی كۆردێك.

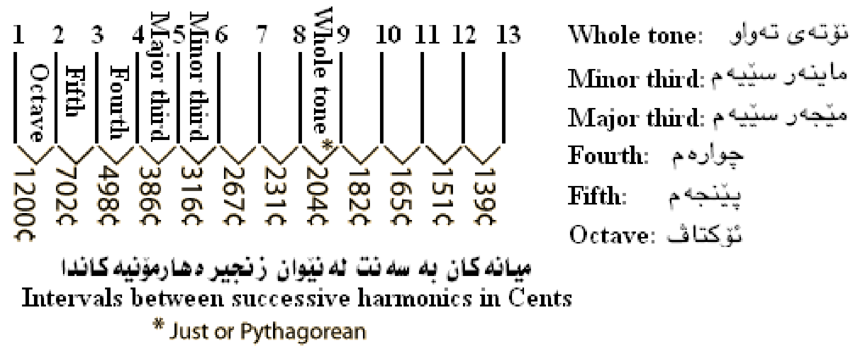

Harmonic Major scale(E), Scala maggiore armonia(I) سكێڵی مێجەر هارمۆنیك.

{Tتۆنی تەواوە، Sنیوەتۆنە}T-T-S-T-T-T-S

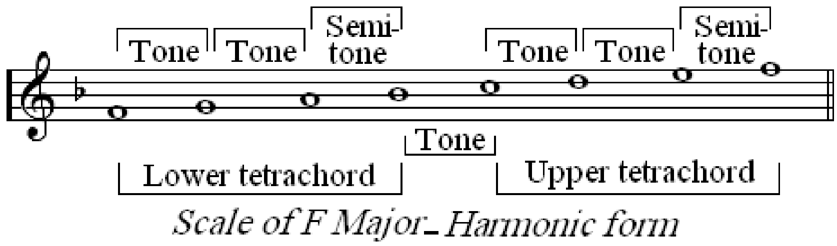

Harmonic minor scale(E), Scala minore armonica(I) سكێڵی ماینەر هارمۆنیك، دەسگا *mode* یەكی پێكهاتووە لە بەرزبوونەوەی میانەیەكی یەكلەدوایەك:-

{Tتۆنی تەواوە، Sنیوەتۆنە، T+Sسێ نیوەتۆنە}T-S-T-T-S-T+S-S

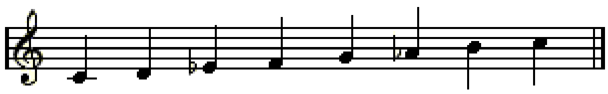

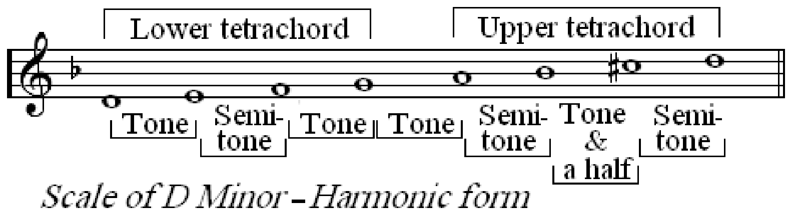

Harmonic ostinato(E) ڕەپاتكردنەوەی هارمۆنی، كۆرداڵێكی كورت و ڕەپاتكراو *Short and repeated chordal* كە پێویستدەكات بە درێژی لەگەڵ میلۆدییەكدا بەئەنجامبدرێت

Harmonic regression(E) هارمۆنی گەڕانەوە چەند ڕەچەsequenceكۆرد گەڕانەوەیەكی ناڕێساییە كە بە پێچەوانەوەی ڕێسا دیمانەییەكانی هارمۆنیی بەجێدەهێنرێت.

Harmonic rhythm(E) ڕەزمی هارمۆنیی، ڕادەی هارمۆنی گۆڕین

Harmonic series(E) زنجيره هارمۆنيى.

زنجيره هارمۆنيه كان Harmonic series	فره‌له‌رزه Frequency	ناساييكراو Normalized	ناوى نۆته Note name	ريژه‌نزيكيى % Closeness in%
1	440Hz.	440Hz	A	100%
2	880Hz.	440Hz	A	100%
3	1320Hz.	660Hz	E	100%
4	1760Hz.	440Hz	A	100%
5	2200Hz.	550Hz	C#	99%
6	2640Hz.	660Hz	E	100%
7	3080Hz.	770Hz	G	98%
8	3520Hz.	440Hz	A	100%
9	3960Hz.	495Hz	B	100%
10	4400Hz.	550Hz	C#	99%
11	4840Hz.	605Hz	D	103%
12	5280Hz.	660Hz	E	100%
13	5720Hz.	715Hz	F#	97%
14	6160Hz.	770Hz	G	98%
15	6600Hz.	825Hz	G#	99%

بريتييه له چه‌نجاى بنچينه فريكوێنسيى *Fundamental frequency* كه پێيشيده‌وترێت يه‌كه‌م هارمۆنيك *First harmonic* ياخود پێكهێنه‌ر*Generator*. دامه‌زراندنى تۆنه‌كانيتر له‌سه‌ر بناخه‌ى بنچينه‌فريكوێنسى 440Hz ده‌بێت، واته تۆنى لا/*A4* به بنچينه‌فريكوێنسى 440Hz كه كراوه‌ته ستانده‌رێك بۆ تۆنه‌كانيتر. ئه‌گه‌ر به ئۆكتاڤێك تۆنى لا/*A4* به‌رزبكرێته‌وه فريكوێنسيه‌كه‌ى ده‌كاته دووجا، واته 880Hz و سێجا/يش ده‌كاته 1760Hz....وه هه‌روها بۆ تۆنه‌كانيتر، به‌و شێوه‌يه ده‌بێته زنجيره‌يه‌ك له يه‌كه‌م هارمۆنيى و دووه‌م و سێيه‌م و ....تا دواهارمۆنيى.... .

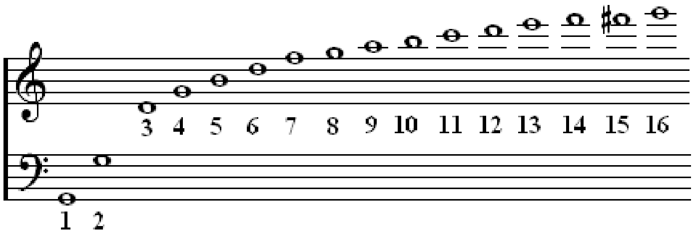

Harmonic triad(E) كۆردى سيانيى كه له نۆته‌ى پايه و سێيه‌م و پێنجه‌م{زاڵ} پێكدێت.
Harmonie(F,G), Harmony(E), Armonia(I) هارمۆنى، هاوسازى،
گوزاره له سازاندنى چه‌ند تۆنێكى جياواز ده‌كات له ده‌نگه‌واريياندا به‌شێوه‌يه‌كى هونه‌رى هه‌نداز كه به گوێ هۆگربێت. بريتييه له چه‌ند ميلۆدييه‌كى پێكه‌وه‌چنراو. زانستێكه له هونه‌رى مۆزيكدا گوزاره له ئه‌زگاريى (مُتَوالي) *Progression* و ساختار (بِناءْ) *Structure* و په‌يوه‌ندى كۆرده‌كان به يه‌كتريوه ده‌كات، ده‌بێت ئه‌و په‌ردانه‌يش *Pitches* له‌گه‌ڵ يه‌كتر هاوكۆك و هاوسازبن.
دوو نۆته‌ى هارمۆنى ده‌كه‌ونه دوو به‌ره‌وه: يه‌كێكيان هاوسازه‌كان *Consonances*، وه‌ك له‌م نموونه‌يه‌دا:-

ئه‌ويتريان ناهاوسازه‌كان *Dissonances*، وه‌ك له‌م نموونه‌يه‌دا:-

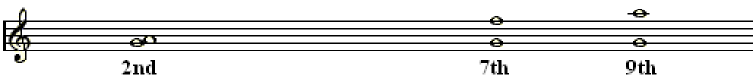

وه هه‌روه‌ها به هه‌مان ڕه‌وش بۆ سێ نۆته‌هارمۆنييه‌كان..... .

Harmonie de quartes(F), Quartal harmony(E) هارمۆنی چواریی.
Harmonie de quintes(F), Quintal harmony(E) هارمۆنی پێنجیی.
Harmonie de secondes(F), Secondal harmony(E) هارمۆنی دووانیی.
Harmonie de tierces(F), Tertial harmony(E) هارمۆنی سیانیی.
Harmoniefremder ton(G), Non-harmonic note(E) تۆنی ناهارمۆنی.
Harmonisation(F), Harmonization(E) هارمۆنێن، هارمۆنیزاندن{هارمۆنیزەکردن}.
Harmonic cadence(E) هارمۆنیك کادەنس، بڕوانە/*Cadence*.
Harmonic major(E), Harmonischer dur(G) هارمۆنیك مێجەر.
Harmonic minor(E), Harmonischer moll(G) هارمۆنیك ماینەر.
Harmonium(E) هارمۆنیۆم، ئامێرێکە بە ئۆرگن دەچێت، بەهۆی پێداڵ*Pedal*ەکەیەوە پێی پیادادەنرێت تاکو لە ڕێیەوە فووبکات بە زمانەکانی ناوەوەی و دەنگی لێوەڕا دەربچێت، دەشێت پێشیبووترێت ئۆرگنی زمانەدار *Reed organ*.
Harmonimeter(G,E), Hamonimétre(F) هارمۆنیمەتر، کۆنەئامێرێکی ئاستنکراوە جاران بۆ پێوانی ئەوپەڕی ڕادەی دەنگەکان بەکاردەهێنرا.
Harp(E),Harfe(G) چەنگ، هارپ، ئامێرێکی ژێدارە.
Harp Guitar(E) هارپگیتار، ئامێرێکی فرە-ژێی دروستکراو لە ئامێری گیتار و هارپ، دوو دەسکی درێژی هەیە کە یەکێکیان شەش ژێی پێوە بەستراوە کە گیتارە، دەسکەکەی تریان حەوت ژێ کە تایبەتە بە ئامێری هارپ
Harpicordo(I) بڕوانە/*Harpsichord*.
Harpiste(F), Harpist(E) هارپژەن، چەنگژەن.
Hastig(G), Hasty(E) پەلە.
Haupt(G), Head, Chief(E) سەرۆك، خێو، کاڵ.
Hauptmelodie(G), The principal of melody(E) بنچینە میلۆدی.
Hauptmanual(G), The key board of great organ(E) دەستاتووری زلەئۆرگن.
Hauptnote(G), Principal note(E) بنچینە نۆتە.
Hauptschluss(G), Full close(E) تەواو داخراو.
Hauptwerk(G), Great organ(E) زلە ئۆرگن.
Hauptzeitmass(G), Original tempo(E) ئۆرجیناڵ تێمپۆ.
Hausse(F), The nut of a bow(E) سەری کەوان.
Haut, Haute(F), High(E) باڵا، بڵند، هاوگ.
Hautbois(F), Hautboy(E), Hoboe(G), Oboe(E,I) ئامێری ئۆبوا.
Haut instruments(E) ئامێرە باڵا دەنگەکان وەك زڕنا و شەیپوور...و مانەندیان.
Haut-contre(F), High tenor voice, Alto, Contralto voice(E) باڵادەنگی تینۆر ، دەنگی تینۆرنما*Leading tenor*لە ئۆپێرای هەگبەی باڕۆك*Baroque*دا.
Hauteur(F), Pitch of tone(E) پەردە*Pitch*ی تۆن.
Haut-dessus(F), High soprano(E) سۆپرانۆی باڵا..
Haut-taille(F) بڕوانە/*Taille*.
H-dur(G) بڕوانە/*B-major*.
Head(E), Tête(F) سەرەدار*Stick*ی تایبەت بۆ لێدانی تەپڵ، بەشە پێچەك*Scroll*ی ئامێری کەمانچە کە پێیدەوترێت سەرەپەنجە.
Heckelfon, Heckelphon(G), Heckelphone(E) هێکلفۆن، ئامێرێکی فووپیاکەری جووتزمانەی جێپەنجە ئۆبوا/یە، ئۆبوا باریتۆن.
Heel(E), Alinea(I), Alinéa(F) پاژنە{پاژنەی کەوان، ئەو سەرەی کە پێیدەگیرێت}.

Heftig(G), Violent(E,F**)**, Violento(I) سەخت، توند.
Hiess(G), Hot(E**)**, Brûlant(F), Torrido(I) گەرم.
Helicon, Sousaphone(E) هێلیکۆن، سۆزافۆن، باس تووبا لە سی - بیمۆڵ/*B-flat*.
ساڵی1845ز لەلایەن ژان فیلیپ سۆزا J.P.Sousa داهێنرا.
Hell(G), Clear, Bright(E**),** Clair(F), Brillante(I) ڕۆشن و درەخشان.
Heĺpeřké, Sema(Kr), Dance(E) هەڵپەڕکێ،
سەما...یاخود زوانی جووڵە و بزواندن، هەست دەربڕین بە بزواندنی ئەندامانی بەژن. پەیوەندی بە دیاردەیەکی ڕاستەقینەی ژیانی مرۆڤەوە هەیە، جۆرە مۆتیڤ*Motive*ێکە کە لە ناخی ڕۆحی مرۆڤدا پەنگ دەخواتەوە، دەیەوێت بجۆشێت و لەو پەنگی/یە ڕەها بێت، ڕەهابوونی بە زوانێکیتر نەوەك زوانی وتار و هەڵبەست، بەڵکو زوانی بزواندن و ڕاتەکاندنی گشت ئەندامانی بەدەن بۆ گوزارەکردن لەو مۆتیڤە. دەشێت بە لێکدانەوەیەکی ئاوروپاییانە پێیبوترێت کورتە باللێ/یەکی میللی.... .
سەما....لەو کۆڵەکە سەرەکیانەیە هونەری میللی کوردی لەسەر بەندە. هەر لە سەردەمانێکی زۆر مێژینەوە ئاوێزەی سروشتی ژیانی ڕۆژانەی بووە. بۆ سەلماندنی ئەو ڕاستیەیش بوونی ئەو وشە هاوتایانەیە کە گوزارەی پێدەکرێت وەك دیلان، هەڵپەڕکێ، دەبکە...یاخود ئەو وشانەیتر کە سەما توخێکی سەرەکییە لە پێکهێنانیاندا وەك شایی، چەمەری، زەماوەند{سەماوەند}، گۆڤەند، ڕەشبەڵەك...هتد. بەڵام زیاتر وشەی هەڵپەڕکێ و ئەوانیتر زیاتر لە وشەی سەما لەسەر زمانە لەنێو خەڵکدا. بەڵام لە بواری ئاینییدا هەر بە سەما ناودەبرێت، ئەگەرچی لە ئیجازە پێدانی مەلای دوانزە عیلمدا ئاهەنگ دەگێڕدرێت و بەشداربوان بە چەند هەڵپەڕکێیەکی ئاسایی خۆشی و شادی خۆیان دەردەبڕن. لێرەدا پێویست دەکات هەندێك وشە وەك زاراوە لەم بوارەدا لێکبدەینەوە:-
هەڵپەڕکێ... لێکدراوە وشەیەکی کوردییە کە لە **هەڵ - پەڕ - کێ** پێکهاتووە. پێشگری **هەڵ** لە زۆر وشەی کوردیدا بەرچاودەکەوێت کە گوزارە لە جووڵەیەکی بەرزبوونەوە دەکات وەك هەڵچوون، هەڵبەز، هەڵکشان...، **پەڕ**{کە زۆر مانای تری هەیە} بەمانای پەڕین لەجێگەیەك بۆ جێگەیەکیتر بەشێوازێکی جۆش و خۆڕاتەکان، پاشگری کێ/یش وەك چاوگێك گوزارە لە زاراوەیەك دەکات وەك پێشبرکێ، خۆبرکێ و چەندین نموونەیتر.
دەبکە/یش وشەیەکی کوردییە لە دەپ یاخود دەب/ەوە هاتووە کە بەمانای دەنگی زرمە دێت، وەکی دەوترێت: گوێم لە تەپەیەکە، یاخود دەڵێت گوێم لە تەپەی پێ/یەتی. جا لەبەرئەوەی پیتی پـ لە زوانی عارەبیدا نیە بۆتە پیتی بـ ، واتە لەبری دەپ دەوترێت دەب. پیتی کە/یش کە وەك زاراوەیەك بۆتە پاشگری گوزارە لە چاوگی وشەکە دەکات. کە کورد دەڵێت دەبکە یەکسەر مەبەستی لە هەڵپەڕکێ/یە. ئەو ناوچە عارەبانەی نزیکن لە کوردەوە ئەم وشەیان وەرگرتووە و لەبری رقل بەکاریدەهێنن.
گۆڤەند/یش هەر وشەیەکی کوردییە بە گۆبەند، کۆبەند..کۆوەند هاتووە کە گوزارە لە کۆبوونەوەیەکی ڕیزبەندە بۆ کارێکی گرنگی وەك بەمانای شایی و زەماوەند. ڕیز بەندییەکی بەکۆمەڵ یاخود بڵێین هەڵپەڕکێیەکی بە کۆمەڵی دەست لەنێو دەست کە هەر باوە لە ڕەوتێکی بازنەییدا بێت.
ڕەشبەڵەك Reşbeĺek...وشە لێکدراوێکی پێکهاتووە لە **ڕەش** کە لێرەدا بەمانای تێکەڵێکی زۆر و بەڵەك یاخود باڵاك واتە گەورە و فراوان. ئەمەیش هەڵپەڕکێیەکی تێکەڵە لە هەردوو ڕەگەزی نێرومێ بە گەورە و بچووك. چەشنە هەڵپەڕکێیەکیش هەڵدەبژێردرێت کە بۆ هەموو سووك و ئاسان بێت وەك هەڵپەڕکێی چەپی کە جۆرێکی ناسکە و زیاتر خانمان هۆگریین.
دیلان...ئەمیش بە لاوژەی کوردستانیی باکوور هەر مانای هەڵپەڕکێ دەبەخشێت.
ئەمانە بەگشتیی هەمووی سەربە جۆرە هونەرێکن کە پێیدەوترێت هونەری سەما.
لە هەر لەم تێڕوانینەوەڕا دەشێت هەڵپەڕکێی کوردی بۆ دوو جۆر بپۆلێنرێت:-
1. هەڵپەڕکێی نەرمە جووڵە و بەڕەوت کە بەزمێکی سووك و لەسەرخۆیە.
2. هەڵپەڕکێی بە جووڵەی خێرا کە بەزمێکی کرژ و توندە.

زۆر لەو هەڵپەڕکێیانەیش وێڕای ئەوەی کە بەرگو پۆشاکی تایبەتیی خۆی هەیە. بۆنە و سرۆتی تایبەتیی خۆیشی هەیە، لە زۆر بواردا ستران و هەندێك ئامێری میللی/یش هاویاری ئەم هەڵپەڕکێیانەن بەتایبەتیی دەهۆڵ و سورنا و چەپڵە، ئینجا ساز و بلوێر و دەف و نەقارە. جاروبار لە گەرمەی هەڵپەڕکێکەدا قریوە یاخود هەلهەلە بەرزدەبێتەوە کە گوزارە لەوپەڕی خۆشی و خرۆشی دەکات. ئەو هەڵپەڕیوانەیش کە جڵەوی بازنەکەی بەدەستە پێیدەوترێت **سەرچۆپیوان** Sarabande یاخود سەرچۆپیکێش. لێرەدا پاشگری کێش دوو مانا دەبەخشێت، یەکەمیان ڕاکێشانی بازنەی هەڵپەڕکێکە بەرەوپێشەوە و ئەیتریان ڕاگرتنی ڕەزم و بەزمی هەڵپەڕکێکە بەشێوەیەك کە هاوسەنگیی تێکنەچێت چونکە زۆر جاری وا دێتەپێشەوە کە دەستگرانی هەڵپەڕکێ زۆر دەبن بەتایبەتیی لە ڕەشبەڵەکدا کە لە سەد کەس زیاتر بەشداری هەڵپەڕکێکە دەبێت. ئەو کەسەی کە دەکەوێتە دوا ڕیزی هەڵپەڕکێکە پێیدەوترێت **گاوان** کاری ئەویش ئەمسەری ڕیزەکە دەگرێت تاکو قەفی زنجیرەی هەڵپەڕکێکە و بەزمەکەی تێکنەچێت چونکە جاری وا پێویست دەکات کە سەرچۆپیکێش دەست لە ڕیزەکە بەربدات و جووڵەی جوان و شۆخوشەنگی بنوێنێت و پاشان بێتەوە سەر چەشنی هەڵپەڕکێکە. لێرەدا گاوان تاڕادەیەك شیرازەی ئەمسەری ڕیزەکە ڕادەگرێت. جاری وایش دێتە پێشەوە کە ئەوەی هەڵپەڕکێ نەزانێت دەیخەنە دواییەوە کە شوێنی گاوانە بۆ ئەوەی پێشەنگی هەڵپەڕکێکە تێکنەچێت.

زۆربەی هەرە زۆری هەڵپەڕکێی کوردی گوزارە لە خۆشی و شادمانی و شەیدایی بۆ جوانی سروشتی کوردستان دەکات. دەشێت هەر شەیدایی ئەو جوانیە بێت لەنێوان دڵی دڵدار و دڵبەرێکدا ئارامی گرتبێت و بە ئەڤینی ڕەنگی دابێتەوە.

لەو ئاهەنگ و بۆنانەی هونەری هەڵپەڕکێی تیادا دەکرێت:-

بۆنەی ئاینیی و کار:- لەبری ئەوەی دەست بەرزبکرێتەوە بۆ دەرباری خودێ و بە زاری سەرزمان سوپاس و ستایشی بکرێت، بە جۆرە هەڵپەڕکێیەك هەست دەردەبڕدرێت وەك لە بەزمی هەڵپەڕنێی هەوشار کە لەسەر خەرمان بازنە دەبەستن و بەدەوری خەرمانەکەدا دەسووڕێنەوە و لە تەواوبوونی هەر سووڕێکدا سەماکەران هەموو پێکەوە کڕنووش دەبەن و سەری بەندەیی و سوپاسگوزاری بۆ خودێی بە ڕۆز و فەڕ بەخش دادەنەوێنن. یاخود هەڵپەڕکێی ناسك{زوهد}ی لە ناوچەی هۆرامان لە جەژنی پیرشالیاردا بەڕێوەدەچێت کە جۆرێکە لە زیکر و حاڵ لێهاتن.

بۆنەی شین و چەمەری...زیاتر لەنێو ئافرەتاندا باوە، ئەویش بەبێ ئەوەی دەستبگرن بەڵکو بە بەزمێکی تایبەت دەکەونە لاوانەوە و خۆلێدان و سنگکوتان و هەلەکەسەمایەکی هەڕەمەکیانە، لەنێو هەندێك خێڵاندا ئامێری دەهۆڵ یاخود نەقارە بەکاردەهێنرێت.

بۆنەی شەڕوشۆڕ...کە نیگارێکی جەوامێری و نەبەردی دەنوێنێت وەك هەڵپەڕکێی زەنگی و کۆتایی پێهاتنی بە هەڵپەرکێی شەلانە کە لە ناوچەی سنە باوە.

زۆری تریش هەیە وەك بۆنەی شایی و زەماوەند و خەتەنەسووران، خەنەبەندان، یادی نەورۆز جەژنی نەتەوەیی کورد.

ئیتر ئەمانە و چەندین و چەندین چەشن و بۆنە هەیە کە هەڵپەڕکێی تیادا دەکرێت، بەڵام زوربەی زۆری ئەو هەڵپەڕکێیانە گوزارە لە خۆشی و شادی، جۆش و خرۆشی دەکات. لەوانەیش کە زۆر لەنێو کوردەواریدا باوە ئەمانەن:- گوڵشێنی، بابلۆکان، یارگولێ، کۆچەری، شەنگاری، مامەهەباسی، هەڕە گمگم، سێپێیی، چەپی، سوێسکەیی، حیلانێ، فەقیانی، سورانی، هەیشۆکێ، ڕاست، چۆپی، چەپی، بەرویشت، سەنگین سێ، ڕەزایی، شانەشەکی، فەتاحپاشایی، شێخانی، ملانی، سێگاف، بێستانی.... .

Hemidemisemiquaver(E), Semi-biscroma(I) نۆتەی چوارلاچنگ، 1/64ی نۆتەی تەواو.

Hemidemisemiquaver rest(E) وچانی چوارلا چنگ، وچانی1/64ی نۆتەی تەواو.

Hemidiapente(Gr), Imperfect fifth(E) پێنجەمی نادروست.

Hemiditone(G), Minor third(E) ماینەری سێیەم.

Hemitone, Hemitonium(G), Semitone(I), Half-step(E) نیوپەردە، نیوتۆن.

Hemiola(E), Hemiole(G), Emiola(L) هێمیۆلا، ڕیشە پەڤێکی یۆنانییە بەمانای یەك و نیوێك *One-and-a-half* دێت، پێیشیدەوترێت ڕەزمی تێپەڕیو *Cross-rhythm*، نموونەیەکی ڕەزمیە کە تیایدا دوو نۆتە لە کاتێکی بەشکراودا بە سێ نۆتە بژەنرێت، یاخود سێ نۆتە لە کاتێکی دوو نۆتەییدا بژەنرێت کە پێشیدەوترێت تریپلێت *Triplet*، بۆ نموونە لە ڕەزمێکی 3/4 دا دوو باڕ لە سێ نیوە *Three minims* دروست

دەبێت. ئەمانەی خوارەوە چەند نموونەیەکن:-

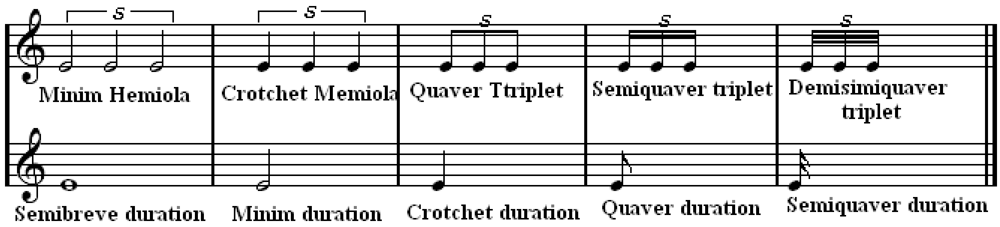

Heptachord(E) حەوت تۆنیی، وەك سکێڵە لە مێجەر و ماینەرەکان*Major and minor scales*.
Heptatonic, Seven-tone scales(E) حەوتدەنگی، ســکێڵ حەوت تۆنەکان.
ســکێڵەکانیش بریتیین لە:-
1.ســکێڵی مێجەر ئایۆنیەن *Major Ionian*:-

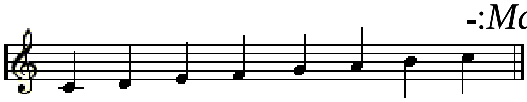

میانەکان *Intervals*یشی پێکهاتوون لە M2, M2 , m2, M2, M2, M2, m2.
دەروازەی میانەکان *Interval legend*یشی ئەمانەن*d=diminished, m= minor, M=Major*
A= Augmented, dA= Doubly augmented
ســکێڵی بەرەوخوار*Descending scale*ی هەمان سکێڵی بەرەو ژوورە*Ascending scale*.
2.ســکێڵی سروشتە ماینەر {ئایۆلیەن}*Natural Minor, Aeolian*:-

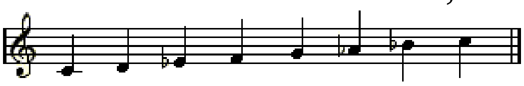

میانەکان *Intervals*یشی پێکهاتوون لە M2, m2, M2, M2, m2, M2, M2.
ســکێڵی بەرەوخوار*Descending scale*ی هەمان ســکێڵی بەرەو ژوورە*Ascending scale*.
3.مێجەر میلۆدی بەرەو ژوور *Ascending Melodic Major*:-

میانەکان *Intervals*یشی پێکهاتوون لە M2, M2, m2, M2, m2, M2, M2.
ســکێڵی بەرەوخوار *Descending scale*ی هەمان ســکێڵی بەرەو ژوورە*Ascending scale*.
لە ماینەر ســکێڵی میلۆدیی *Melodic minor scale*دا پلەکانی شەشەم و حەوتەمی دەسگای دیاتۆنیك ئایۆلین تیژن، بەڵام لە ماینەر سکێڵی میلۆدیی *Melodic major scale*دا پلەکانی شەشەم و حەوتەمی دەســگای دیاتۆنیك ئایۆلین پانۆك*Flat*ن.
4.ماینەر میلۆدیی بەرەو ژوور *Ascending Melodic Minor*:-

میانەکان *Intervals*یشی پێکهاتوون لە M2, m2, M2, M2, M2, M2, m2.
ماینەر ســکێڵ میلۆدیی بەرەو خوارە *Descending Melodic minor scale*،هەمان ماینەرسـکێڵ سروشتی/یشی بەرەو خوارە *Descending Natural minor scale*.
5.ســکێڵی نۆتەی تەواوی گەســتوو {گۆڕیو}*Diminished Whole Tone(Altered)*:-

میانەکان *Intervals*یشی پێکهاتوون لە m2, M2, m2, M2, M2, M2, M2.

سكێڵی گۆڕیو بریتییە لە میانەی حەوتەم لە ماینەر سكێڵی میلۆدی بۆ/D^bی ماینەر میلۆدی{كە پێكهاتووە لە {$D^b, E^b, F^b, G^b, A^b, B^b, C, D^b$}. حەوتەم دەسگای بریتییە لە تۆنی دۆ/Cگۆڕیو{كە پێكهاتووە لە{$C, D^b, E^b, F^b, G^b, A^b, B^b, C$}.

سكێڵە *Scale* كە هەردوو ماینەر سێیەم *minor third C-E^b*ی هەیە، چونكە تۆنی/F^b یەكسانە بە/E. سێیەمی گەورە *major third* لە جاز *Jazz*یشدا سكێڵی گۆڕیو *Altered* لە سەروو كۆردەكانی زاڵ حەوتەمدا دەژەنرێت.

6.سكێڵی لیدیەن بیمۆڵ/7{لیدیەنی زاڵ}*Lydian flat/7(Lydian dominant)*:-

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- M2, M2, M2, m2, M2, m2, M2 .
ئەم سكێڵە بریتییە لە چوارەم دەسگای ماینەر سكێڵی میلۆدیی.

7.سكێڵی هارمۆنیك ماینەر *Harmonic Minor*:-

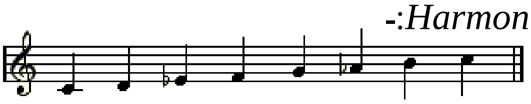

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- M2, m2, M2, M2, m2, A2, m2.
سكێڵی ماینەر هارمۆنیكی بەرەو خوار هەمان سكێڵی بەرەو ژوورە.

8.سكێڵی دەبڵ هارمۆنیك مێجەر *Double harmonic major*:-

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- m2, A2, m2, M2, m2, A2, m2.
مێجەرسكێڵی دەبڵ هارمۆنیكی بەرەو خوار هەمان سكێڵی بەرەو ژوورە.

9.ماینەر سكێڵی دەبڵ هارمۆنیك *Double Harmonic Minor*:-

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- M2, m2, A2, m2, m2, A2, m2.
ماینەر سكێڵی دەبڵ هارمۆنیكی بەرەو خوار هەمان سكێڵی بەرەو ژوورە.

10.سكێڵی دۆریەن *Dorian*:-

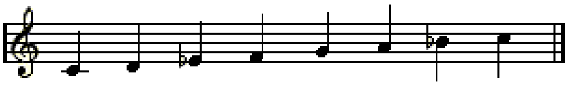

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- M2, m2, M2, M2, M2, m2, M2.
سكێڵی بەرەو خوار هەمان سكێڵی بەرەو ژوورە.

11.سكێڵی فریجیەن *Phrygian*:-

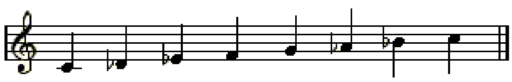

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- m2, M2, M2, M2, m2, M2, M2.
سكێڵی بەرەو خوار هەمان سكێڵی بەرەو ژوورە.

12 سكێڵی لیدیەن *Lydian*:-

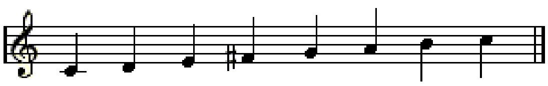

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- M2, M2, M2, m2, M2, M2, m2.
سكێڵی بەرەو خوار هەمان سكێڵی بەرەو ژوورە.

13. سـكێڵی میكسـۆلیدیەن *Mixolydian*:-

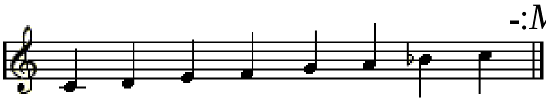

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- .M2, M2, m2, M2, M2, m2, M2
سـكێڵی بەرەو خوار هەمان سـكێڵی بەرەو ژوورە.

14 سـكێڵی لۆكریەن{هایپەرئایۆلیەن}*Hyperaeolian*:-

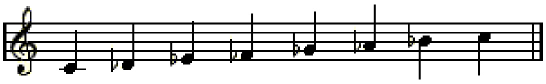

میانەكان *Intervals*یشی پێكهاتوون لە:- .m2, M2, M2, m2, M2, M2, M2
سـكێڵی بەرەو خوار هەمان سـكێڵی بەرەو ژوورە.

Hervortretend(G), Emphasised a melody(E) پێداگرتن لە میلۆدیەك.
Herabstrich(G), Down-bow(E) داخشـاندنی كەوان لەسـەر كەمانچە و ڤیۆلا.
Heraufstrich(G), Up-bow(E) هەڵخشـاندنی كەوان لەسـەر كەمانچە و ڤیۆلا.
Hesar, Ĥesar(Ar,Kr,Tr) هەسـار، حەسـار.

یەكێكە لە دەسـگاوازەكانی زانا سـەفەدینی ورمێیی و هەر بەخۆیشی ئەم ناوەی بۆ داناوە. لە لێكدانەوەی زوانەوانیەوەڕا....وشەی هەسـار بەو كات و دەمە دەوترێت كە ئاوهەوایەكی سازگار و پرئاودار و پرخێروبەرەكەت بێت. لە كوردەواریدا هەفتەگارێكی وا لە سـەرەتای مانگی نەورۆزدا بەناوی هەفتەی باشمباز (یاخود باسـمباز) كە هەفتەبارانێـكی ئاڤدارە، مزگێنەبەخشـی خۆشـی و بوژانەوەی ژیانە. ئەم دیمەنە دڵرفێنە پرجوان و ڕازاوەیە لە هزرو ئەندێشەی ئەم زانایەدا نەخشێنراوە و بەشێوەیەكی ئاواز گوزارەی لێكردووە. هەر بۆ كوردێتی وشەكە دەبینین كە هەندێك ناوچە ناوی هەسـار/ی لێنراوە وەك چیای هەسـارۆست(كراوە بە **حصارُسْتْ**) كە وشـە لێكدرای هەسـار ڕۆسـت/ە واتە زنجیرە چیایەكی هەمیشە كوێستان و سـازگاز.

هەسـار...بەشێكە لە دەسـگای حیجـاز. سكێڵی بەرزبوونەوەی پێكهاتووە لە:-

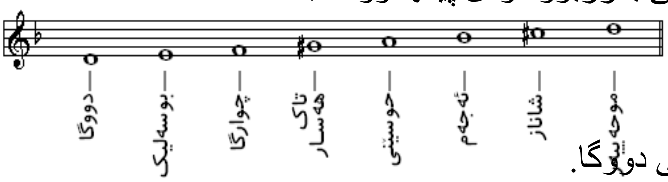

گرێ نێكرێز لەسەر پلەتۆنی دووگا،
ڕەگەزی حیجاز لەسـەر پلەتۆنی حوسـێنیی.
سـكێڵی هاتنەخوارەوەیشـی پێكهاتووە لە:- ڕەگەزی حیجاز لەسـەر پلەتۆنی دووگا.

Hertz(E) هێرتز، یەكەی پیوانەی فریكوێنسـی *Frequency*یە كە شـەپۆلی دەنگەكە بە Hz سـیمبۆڵدەكرێت. داهێنانی زاراوەكەیش دەگەڕێتەوە بۆ فیزیكزانی ئەڵمانیای هێنریك ڕۆدۆڵف هێرتز *H.R.Hertz* (1857-1894)كە بۆ یەكەم جار شـەپۆلەرادیۆ *Radio waves* بیـەكانـی بە ڕێگەیەكی سـازكردانە *Artificially*دانا، بۆ نموونە مەودای گوێـبیستنی مرۆڤ دەكەوێتە نێوان 20Hz بۆ 20KHz(20,000Hz) .

Heterofonie(G), Hétérophonie(F), Heterophony(E) هێترۆفۆنیی، تۆنی ناگونجاو، زاراوەیەكی فەیلەسـوف ئیفلاتونـە كە گوزارە لە بەجێهێنانی هاوكاتیی دوو میلۆدی جیاواز دەكات.

Hexachord(E) هێكساكۆرد، ڕیشەپەیڤێكی *Hexachordum* لاتینییە كە لە شەش نۆتەی یەكلەدوایەك پێكهاتووە و بە تۆنێكی تەواو *Whole-tone* یاخود نیوەتۆن *Semitone* جیادەكرێنەوە، سـێ جۆر هێكساكۆردیش هەیە كە بریتیین لە:-

یەكەم:- زبر و گەورە *Hard or Durum* لە تۆنی سۆڵ/*G*ەوە، وەك *G, A, B-natural, C, D, E*.
دووەم:- سـادە و سروشت *Natural* لە تۆنی دۆ/*C*وە، وەك *C, D, E, F, G, A*.
سـێیەم:- نەرم و ناسك *Soft or molle* لە تۆنی فا/*F*وە بەڵام سـی ـ بیمۆڵ بەكاردەهێنرێت، وەك *F, G, A, B-Flat, C, D*

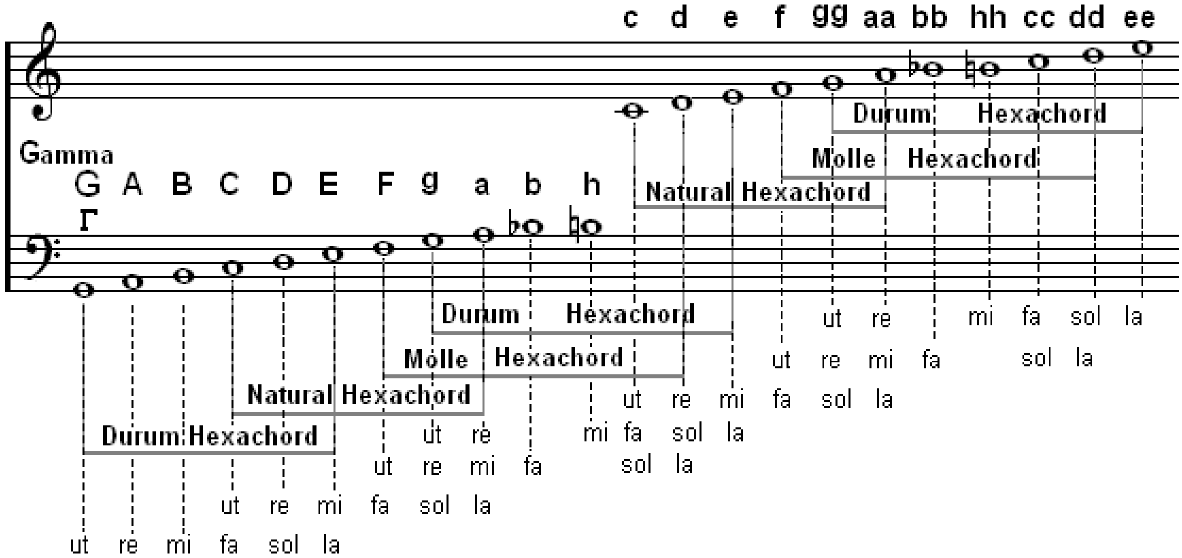

Hewshar, Hewşar(Kr), Abşar(Ar,Fa) هەوشـــار

خۆزگە جوانیەکەم ئەگەڕایەوە دەردی پیریم بۆی ئەگێڕایەوە

دڵسـۆز، لەدەنگی:علی مەردان

وشەیەکی لێکدراوە، بریتییە لە **هەو** یاخود **هاو** لەگەڵ **شـــار**. هەو، هاو بەمانای خۆر یاخود ڕۆشناییەکی زۆر بەتینی وەك خۆر یاخود ئاگر وەك سیمبۆلێکی ڕۆشنایی. لە هەندێك جاردا بەمانای زۆر بەرز و بڵند و پیرۆز دێت. ئەم وشەیە لە زوانی کوردیدا زۆر بەرچاودەکەوێت وەك هەولێر، هۆرامان، هۆرێن.و...هیتر. وشەی **شار**/یش بەمانای ناوەندێك لە کۆمەڵە خەڵکێك تێدا نیشتەجێ بووبن. کۆی وشـەکە شـاری پیرۆز و سپەنتا دەگرێتەوە، یاخود ناوەندێکی زۆر بەرز و پیرۆز کە لە بۆنەیەکدا ئاپۆرەی خەڵکی تێدا کۆبوبێتەوە. مێژووی دێرینی کوردسـتان ئاماژە بۆ ئەوە دەدات کە ناوچەیەك هەیە بەناوی هەوشـــار لە دەوروبەری ســاینـقەڵا. لەم ناوچەیەدا ئاسەواری هورمزگای گەنج شـیز/ی لێوەنزیکە، کاتی خۆی گوندێك بووە و دەیشڵێن گوایە زادگای زاردەشت/ە کە کەوتوتە ناوچەی تیکان تەپە و ئێسـتا پێیدەڵێن تەختی سلێمان.

ئەم جێگایە گوایە پیرۆزترین و پاراوترین جێگەیەکی پەیرەوانی زاردەشـــتییان بووە. لەم ڕێزگرتن و پیرۆزڕاگرتنەوەیرا....پێدەچێت وەك ئەرك و بۆنەیەکی ئاینیی لە وەرزێکی تایبەنی و دیاریکراودا پۆل پۆل پەیرەوانی و مریدانی سـەردانی ئەم ڕووگەیەیان کردبێت و هەر لەو شـوێنەیشـدا بە سرۆتە ئاینییەکی تایبەت و بەزم و ئاهەنگێکی خۆشوڕازاوە و سـازکردنی خوانی جۆراوجۆری سازکراو لە گەنم، یادی سـاڵگەردی ئەم پەیامبەرەیان کردۆتەوە.

وەك نەرێتێکی زۆربەی ئەو ئایین و ئایینـزایانەی کە لەنێو میللەتاندا لەبەرچاوە، لە ڕۆژێکی وا پیرۆزدا زۆر سـروود و ئاواز دەچڕرێت و لەدوایشـدا کە هەموو دڵوهۆشیان پڕدەبێت، بە نەوایەکی پڕسـۆز و کاریگەر تایبەت بەو ڕۆژە کۆتایی بە سرۆتەکە دێت.

لەم بۆچوونەوەڕا...دەشێت لای زاردەشـتیان، لەنێو ئەو هەموو ئاوازانەدا کە زۆر کاریگەرتر و دیارتربووبێت سـروودی هەوشـــار بووە. هەر بەدەم ئەم سـروودەوە پەیرەوانی دەکەونە جۆرە سـەمایەکی وەهاوە کە لای دەرویشـانی ئێسـتا بە حاڵگرتن ناودەبرێت. جا کاتێك کە دەروێش دەکەوێتە یادەوە (زیکر) حاڵ دەیگرێت و دەگاتە ئەوەی بکەوێتە وەشت و هەڵەکەسەما.

لەوانەیە ئەم جۆرە نەرێتە کە تائێسـتا لەنێو دەرویشـانی کوردسـتاندا پەیرەودەکرێت، بگەڕێتەوە بۆ ئەو سـەردەمە دێرینە بەڵام بە دیدە و ڕێبازێکیتر.

هەوشـــار...لە وەرزی خەرمان (گەنمی سـوور) هەڵگرتندا، هەمووان لەدەوری خەرمانەکە کۆدەبنەوە. لە بازنەیەکی تەواودا دەستدەخەنە سـەرشـانی یەکتر و دەکەونە سـەما و هەڵپەڕکێیەکی نەرم، لە

تەواوبوونی هەر سووڕێکیشدا سەر دادەنەوێنن و کڕنووشبردن بۆ سوپاسگوزار دەربڕین بۆ ئاهۆرامزدا{خودێی تەعالا} بۆ ئەو خێر و ڕۆزەی کە بەخشیویەتی.
ڕەنگبێت هەوشار هەر لەو سرووودە هاتبێت بەڵام سینەبەسینە و زاربەزار گۆڕانی بەسەردا هاتبێت و بووبێتە ئەو ئاوازەی کە ئێستا بە لقێك لە دەسگای سێگا دادەنرێت.
ئەم هەوایە...لقێکە لە دەسگای سێگا، سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی سێگای سیانیی لەسەر پلەتۆنی سێگا، ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی نەوا. سکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

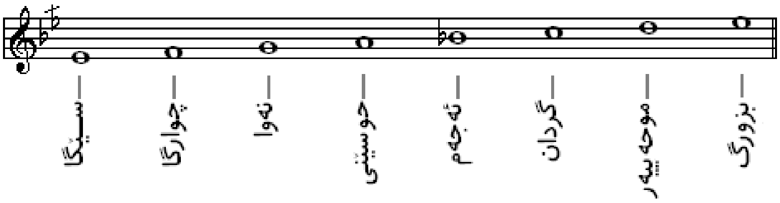

هەیتوهوت، گێلگێلە، ئامێرێکی میللی ڕەزمییە Heytuhut, Gélgéle(Kr)
حەیران، یاخود بەیتی حەیران. وشەزاراوەیەکی ڕەسەنی کوردێنکراوە. Ĥeyran(Kr)
هەوایەکی زۆر دێرنە و لەوانەیە زۆر لە ناوەکەی کە حەیرانە کۆنتر بێت دەشێت بە چەند گوزارەیەك لێکبدرێتەوە...گێرۆدە و سەرسووڕمان و وێڵ و شەیدای ئاوهەوا، ئاخ و دەشتودەر، ڕەز و مێرگوزاری کوردستان ئاوێزاو بە ئەوینێکی پاکوبێگەردی قەتیسماو لە دڵودەروونی دڵبەر و دڵدارێکی شەیدا بە یەکتر کە بە هەوایەکی بەسۆز و سازگاری هەڵبەستراو بۆ یەکتر بڕازێن.گوزارە لە ڕەوشت و ئاکار و ڕووداوی ژیان لە هەموو ڕوویەکەوە. گێڕانەوەی پەیوەندی نێو خێزان و تیرە و هۆز, چۆنێتیی داب و نەرێت و شێوەی شەڕ و کێشە ئازایەتی، دۆستایەتی و لێکدابڕان...وە هەروەها بەیتی حەیرانۆك...نازندە و خنجیلانکردنەوەی حەیرانە، تایبەتە بەدەنگی خانمان بۆ پیاهەڵدانی لاوی شۆخوشەنگ و ئازا و دلێر و مانەندیان.
لە ڕووی هونەرییەوە...بەگشتیی، لێرشتەیەکی سەربە دەسگای بەیاتە. بە دەگمەن لەسەر هەوای حیجاز/یش دەربێژرێت ئەویش دەکەوێتەسەر لێهاتوویی حەیرانبێژەکە.
بەگشتیی...بە دوو چەشن حەیران دەبێژرێت:- یەکێکیان تایبەت بە کۆڕ و دیوەخانان کە نەرمە دەنگیکی ئارامی هەیە، بگونجێت بۆ جێگایەکی داخراوی وەك دیوەخان:-

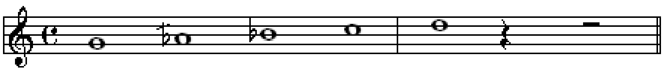

ئەویتریان حەیرانی هەوایی/یە کە پێویستی بە دەنگێکی زوڵاڵ هەیە، لەبەرئەوەی کە تایبەتە بە دەشت و دۆڵونشێوان و کەژ و چیایان. دەستەی ڕەوەندان بۆ لەوەڕ و کەندنی شینەگیای بەهاران ڕوودەکەنە هەوارگەیان، لەوێندەرێ بەدەم ڕێوە دەکەونە چڕینی حەیران، هەم بۆ ڕەهابوونی ڕۆحی پاراویان و ئاوێزبوونی بەو سروشتەجوانە خودێکردەیە و هەم بۆ ئاگابوون لەیەکتری. یاخود بانگوهاوار بۆ ڕەوەندان دەڤەرەی نزیك وەکی بڵێیت هۆو...وا لێرەدا ئێمەیش هەین. ڕێدەکەوێت چریکە دەنگێکی زوڵاڵی خۆش لەنێویاندا بڵند ببێتەوە و شەپۆلی بدات بەگوێی کیژە نەوبەهارێکی ناسکدا بەشەیدای ئەو دەنگە گرفتاری ئەوینی ببێت.

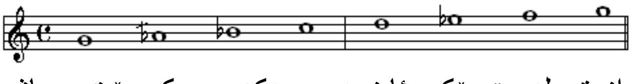

دێرینی ئەم جۆرە بەیتە...پێدەچێت هەروەك ئەوانیتر لە ڕۆحێکی ئاینییەوە چەکەرەی کردبێت و پاشان بەرەبەرە ڕووبەڕووی جیهانی سروشت بووبێتەوە و بۆنەیتری لەخۆ گرتبێت. وەك ئەڤینی، نامۆیی و دابڕان لە خزموخوێش، پیری و ترسی بەرەو مردن، ڕووداوی مێژوویی و داستانی شۆڕە سواران و نەبەردان و لاوانەوەیان....هتد.

ئەمەیش؛ نموونە بەیتێکی ئەویندارییی محمودی سـەید بەسێ{1807-1918}ی حەیرانبێژە کە دەڵێت:
کیژ دەرێ:- کورە حەیران هەردووچاوەکەم، ئەمن نێچیری توومە لەناو خەڵك و عالەمی گوندی خۆمان پەلامارم ماوێ.
ئەمن هەر دەگرم جەڕیێ خۆ دەچمە سەرکانی بەرمارێ
کورە حەیران هەردا چاوەکەم
دەوەرە هەر لە بۆ خۆتم بگرە بە تۆڕ و داوێ
کوڕ دەرێ:- دەوەرن گەلی برادەرینە، ئەگەر کیژۆرە حەیرانەکەی من ناناسـن
ئەوەتانە کارمامزەکەی کوڕەکەی شـاپەڕ
بەخۆناوە دەلەوەڕێ
لە بنەبنەی زۆر گەزراوی
شـۆڕدەبێتەوە بەسەر دارەبزمارە و
کلکەی حوسێنی غازی کێشـتاوی
خۆی دەکا لە ئاوی بن ئەردێ و
کاو لە مەخموری شـۆڕ دەبێتەوە
بەسـەر سوڵتان عەولآی عارەبی
وەکی کوڕ دەچنە سـەری
لە بۆ خۆیان دەخوازن هەرامە لەگەر مرازی.......
شـەشـتۆنیی، سـکێڵە شـەش نۆتەکان. Hexatonic, six-note scales(E)
1.تۆنی تەواو *Whole Tone*

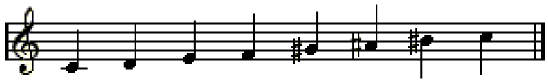

میانەکان *Intervals*یشی پێکهاتوون لە:- M2, M2, M2, M2, M2, d3
لەم سـکێڵەدا دەشـێت گەسـتووی سێیەم میانە *Diminished third interval* لەهەر شوێنێکدا دابنرێت بە مەرجێك بەلایەنی کەمەوە بۆ جارێکیش بووبێت...دەبێت دەربکەوێت.
2.بلووز *Blues*

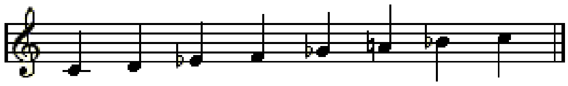

میانەکان *Intervals*یشی پێکهاتوون:- لەm3, M2, m2, A1, m3, m2.
سکێڵی بەرەو خوار هەمان سـکێڵی بەرەو ژوورە.
حیجاز، نیوەشـەو Ĥicaz, Ĥigaz (Ar,Kr, Tr), Niweşew(Kr)
یەکەم کەسێك کە ئەم ناوەی بە **حیجاز** وەك مۆزیك زاراوەیەك بوژاندبێتەوە زانای ئیسلآمی کوردنەژاد سـەفەددینی ورمێیی بووە کە لە پەڕاوی" الادوار و الرسالە الشرفیە" ناوی بردووە و پەنجاوچوارەمین بازنەیشـە لە بازنە مۆزیکیەکانی کە دایناوە.
وشـەی حیجاز لە حِجْز/ی عارەبیەوە هاتووە کە ناوچەیەکە کەوتۆتە نێوان وڵاتی شـام و بیابان و دەریاوە. لێکدانەوەیەکی تری هەیە کە بەمانای کەشـی یاخود پشتێن دێت. بەڵام ئەگەر هونەریانە لێکبیدەرێتەوە و زارشتانە بۆی بچین، دەردەکەوێت کە هیچ پەیوەندی بەوەوە نیە تەنیا هاورێکەوتی لێکی نزیککردوونەتەوە، وەك لە زۆر وشەدا بەرچاودەکەوێت لەنێوان چەند زوانێکدا کە هەر زوانە بەلای خۆیدا دەیباتەوە. ئەگەر لەم ڕۆشـناییەوەڕا بوێرم و دەرگای لێکدانەوەم والآبکەمەوە دەڵێم:- وشـەی حیجاز کە دەسـگایەکی زۆر خۆشـو لەبارە...لە دوو وشـەی لێکدراو پێکهاتووە:- حیج ئەویش نزیکە لە حەج، هەج، هەگ، هەوج. ڕەچەڵەکی دەگەڕێتەوە بۆ وشـەی خاجیا *Chagiah*ی عیبری پاشان بۆتە هاجیا *Hagia* کە مانای سووران و ئاهەنگی *Festival* بەرزڕاگرتن دێت. خستنەسەرباری بۆ زوانی عارەبی، وشـەکە بۆتە حیج یاخود حەج.
حیج یاخود حەج...یەکێکە لە ئەرکە پیرۆزە سـەرەکیەکانی ئیسلآم کە ئەویش وەرزی پیرۆزکردن و بەشـکۆکردن و زۆربەرز ڕاگرتنی خودێی مەزنە لە ئاهەنگ و سـرۆتێکی تایبەتییدا کە لەو وەرزەدا وەك ئەرکێکی ساڵانە بەجێدەهێنرێت.

دوا وشـەی جاز/یش کە بۆتە پاشگری جاز...لە گاس:گاز/ەوە هاتووە کە بەمانای بانگ و هاوار دێت. کۆی وشەکەیش کە دەبێتە حیجـگاز یاخود گازی حیج:گازی هاوگ واتای بانگی ئاسـمانی و شـکۆدان، بانـگی حاج دەبەخشێت کە ئاوازێکی زۆر بەسـۆز کاریگەرە.
پێدەچێت ئەم بانگی حەج/ە هەر لە سـەردەمی دەسەڵاتدارێتیی ئەیوبیەکانەوە کە کورد تێـیدا دەسەڵاتداربووە{وەك کەس و بنەماڵە نەوەك لایەنی نەتەوەیی}کرابێتە ئاهەنگ و بۆنەیەکی وەها کە بە ئاوازێکی سـەرنجڕاکێش شـێیاوی بەڕێکردن و پێشوازیکردنی حاجیان بێت، دەشێت هەر لەو دەمەیشـدا ئەم دەسـگایە بەم ناوە وەك یادخسـتنەوەیەك بوژابێتەوە و هەم بۆ وەبیرخسـتنەوەکی خەڵکیش کە وا وەرزی حەجکردنە.
ئەم دەستگایە سۆزێکی کاریگەری وای هەیە کە دەشێت هۆگر و ئالوودەی ڕازونیازی دەروێشـان و خەڵوەتگار و گۆشەگیران و وەیسـان بێت کە بە چەند پەیڤێکی ڕاستوڕەوان و سـەروبەند هەندازی ڕەزمین ژانی ڕۆحی بەو ئاوازە دابمرکێنێتەوە و دەروونی کەسـانی گوێبیستان بهەژێنێتەوە. ڕەنگە لە شـەوگارێکی زۆر درەنگدا کە دنیا کشـوماتە و لە ئامێزی شـەودا خەڵك لە شـیرینەی خەودان و ئەمان بێدارن و ژوانیان لەگەڵ خەڵوەتگەری و خودێ پەرستیدا هەیە. هەر ئەو تەنیاییەی نیوەشەو دەبێتە سرۆ و دەروویەك بۆ شـەیدایان کە بە ئەندێشـەیەکی تەنیایی لەگەڵ وێشـی خۆیاندا لەگەڵ دڵبەرانیاندا بکەونە ژوان، هەر بەو نیوەشەوە سۆزی پڕ لە حەسرەت و کزەبای پێشخواردووی ناو سینەیان هەڵبکات و بیکەنە پەیکێك بۆ دڵی دڵبەرانیان. هەروەك مەولەوی دەفەرموێت:-

شەوەن خەڵوەتەن ماڵ بێ ئەغیارەن   ئالەم گشت خەفتەن، دۆس خەوەردارەن

لەنێو میللەتانی دراوسێدا بە حیجاز ناسـراوە، ئەویش لەبەرئەوەی کە زۆربەی سـروود و سـتایشە ئیسلامییەکان لەسـەر ئەم دەسـگایەیە.
سکێڵی بەرزبوونەوەی ئەم دەسـگایە پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی ڕاست لەسـەر پلەتۆنی نەوا. سکێڵی هاتنەخوارەوەیشـی ڕەگەزی ڕاست دەگۆڕێت بە نەهاوەند لەگەڵ گۆڕینی پلەتۆنی ئاوج بۆ پلەتۆنی ئەجەم. لە سکێڵی خۆراواییدا پلەتۆنی فادێزە/F#.

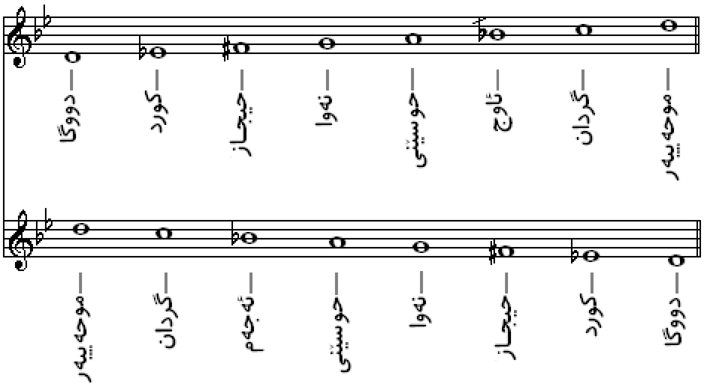

فاتیمە دوو چاوی مەستت پڕ تەلیسمی جوانیە   پڕ شەرابی خۆشەویستی و ئارەقی یەزدانیە
ئەحمەد هەردی، بەدەنگی: عەلی مەردان

دەسـگای حجازدیوان، لێرشـتەیەکی سـەر بە دەسـگای حیجازە.   ĤicazDiwan(Ar,Kr)
هەندێك بە دەسگایەکی سـەرەکی دادەنێت و چەند دەسـگایەکیـتری لێدەکەوێتەوە لەوانەیەش:- هومایۆن، حجازکار، مەسنەوی، مەدمی.... . دەسـگاکە مۆرگێکی تایبەتیی خۆی هەیە بەوەی کە لە حجازەوە بە پلەتۆنی لا/حوسێنییـدا تێپەڕدەبێت کە پێیدەوترێت دیوان، بەستەکەیشی لە پلەتۆنی فادێز/حیجاز هەڵوێستەیەك دەکات و بەرەبەرە دەگەڕێتەوە و لە تۆنی ڕێ/دووگا دەگیرسێتەوە.
نیشتمان جەستەم بسوتێ من بە هەژگ و داری تۆ
کۆت و زنجیرم بکەن بیکەن بە دڵما خاری تۆ ....دڵشـاد مەسرەف، بەدەنگی: عەلی مەردان
حیجازکار، خۆرشـیدیی.   Ĥicazkar(Ar,Kr,Tr)
حیجازکار، یاخود حیجازگار...وشـەیەکی لێکدراوە لە حیجاز{بڕوانە/Ĥicaz}و پاشگری کار یاخود گار کە بە دوو واتا هاتووە، یەکێکیان بەواتای کار و پیشە وەك پەروەردگار، ئامۆژگار، حیجازگار/یش

لەسەر ئەو بەزمە بەو کەسە وتراوە کە ئاوازی حیجاز بەچەشنێکیـتر چڕی بێت و ئیتر بەرەبەرە لە حیجاز جیاکرابێتەوە و خانەیەکی لە دەسگای حجازدا بۆ کرابێتەوە. ئەویتریان بەواتای ماوەیەك لە کات وەکو شـەوگار، ڕۆژگار کە لەوانەیە گوزارە لە سەرەتا ڕۆژی ئەرکەکانی وەرزی حەج بکات، وەك بانگەوازێك لەو ڕۆژەدا بۆ دەسپێکردن بەو ئەرکە پیرۆزە.
ئەگەر ئەو دیمەنە بخرێتە پێشــچاو و بەراورد بکرێت لەگەڵ وشەی خۆرشـــید/دا، تاڕادەیەك پێدەچێت لە هەمان تێڕامانی ڕۆحـیدا گرێخواتەوە بەڵام هەر دیمەنە و بە ڕێونیشانێکی جیاواز.
وشەی خۆرشید...لە وشـەی هۆرخشـتت: هڤار خشـــئیتە/ی ئاڤێستای/یەوە هەڵێنجراوە و لە زوانـی کوردیدا زارەوزار هاتووە تاکو بۆتە خۆرشید کە پێکهاتووە لە **خۆر** و **شید** واتە شیکراوەی ڕۆشـنایی خۆر، یاخود بڵێین تیشــکی خۆر. ئەو تیشــکە ئاسمانییەی کە ئاهۆرامزدا کردویەتیە خێر و بەرەکەت لە گەرمی و ڕۆشنایی و بەخشیویەتی بە سـەرانسـەری جیهانی پســاتدا. لە ئاڤێســتادا وەك پەیڤێکی پیرۆزی چاوەزار دژ بە فێڵ و دز و درۆزن، جادوگەر و بەدکاران بەکارهاتووە. جا هەر کەسێك پەیڤی خۆرشیدی بەسەر زاردا بهاتبا، وەك پەنا و هاوار بردن بووە بۆ ئاهۆرامزدا دەبات. پەیڕەوانی زاردەشتیی پێیانوابووە پرتەوی خۆر بەخشیشێکی ئاهۆرامزدایە کە تینی ڕۆشـنایی، پاکوبێگەردی و فەڕ و پڕۆزی دەوەشــێنێت بەسەر جیهاندا. لە یەشتەکانی ئاڤێستادا وشەی خۆرشید هاتووە. کە بە سـرۆتێکی بەزم هەشت بڕگەیی بەڕێوە دەبرێت.
حیجازکار...لقێکە لە دەســگای حیجاز،.سکێڵی هاتنەخوارەوەی پێکهاتووە لە ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی ڕاســت، ڕەگەزی حیجاز لەســەر پلەتۆنی نەوا. هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە گرێ نێکرێز لەســەر پلەتۆنی چوارگا، ڕەگەزی ســەبازمزم لەسەر پلەتۆنی بوسـەلیك.

سەدای زیل و بەم مەینەت ســەد تەرزەن خەفەت شــادی شەن خەم دەماخ بەرزەن
مەولەوی، بەدەنگی: عەلی مەردان
حیجازکارکورد، کورد خورشیدی، شـەد کورد. ĤicazkarKurd(Ar,Kr,Tr)
لێرشتەیەکی سـەربە دەســگای کوردە. سـکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی ڕاست و ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی چوارگا. ســکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە

ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی نەوا، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی کورد.
حیجاز مەسنەوی، لێرشتەیەکی سـەربە دەسگای حیجازە و Ĥicaz Mesnewy(Ar,Kr,Tr)
هەر هەمان بەرزبوونەیشی هەیە بەڵام لە هاتنەخوارەوەدا لەســەر پلەتۆنی دۆ(ڕاســتدا) کردەبێت.
دڵم لەرزی لە ناکاوا کە دەرکەوت ماهی دیداری
خومار و مەستی کردم وەك دوو چاوی مەست و خوممەاری
مەلا مەسعود بێبەش، بەدەنگی:عەلی مەردان
نۆتەی لاوەکیی. Hilfs(G), Leger note(E)
زێدە هێڵی سەرین و ژێرین. Hilfslinie(G), Leger line(E), Léger line(F)
وشــەی *Leger* لە زوانی فەڕەنسـاییدا بەمانای ســووك *Light* دێت، مەبەسـتیش لەو کورتە هێڵانەیە کە نۆتەکانی لە سەر و خواری سکێڵە مۆزیکەکەدا دەنووسرێن.

Hindustani music(E) مۆزیکی هیندی، لە هونەرە هەرە دێرینەکانە لە مێژووی پسـاتدا، یاخود زاراوەی سـۆلفێج *Solfege*ی هیندسـتانیی کە دەنگەوارەکانی لە حەوت تۆن پێکهاتوون و بە نۆتە ئاماژەی پێدەدرێت کە لە باکووری هیندسـتان پێیدەوترێت سـارگام *Sargam* و بریتیین لە:-

دەنگەکان	Tones	*Abb.* کورتە	Syllable حونجە
1. شادجام	Shadjamam	Shadj	Sa
2. ریشهام	Rishabham	Rishabh	Re
3. جاندهارام	Gandharam	Gandhara	Ga
4. مادهیام	Madhyamam	Madhyam	Ma
5. پەنچام	Panchamam	Pancham	Pa
6. دهایڤاتام	Dhaivatam	Dhaivat	Dha
7. نیشاد	Nishad	Nishadam	Ni

یەکەم نۆتە کە بە دەنگی/ Saدەسپێدەکات بەرابەر بە نۆتەی دۆ /C و دەنگی/Pa بەرابەر بە دەنگی سـۆڵ Sol دەبێتەوە کە پێنجەمی تەواو *Perfect fifth* پێکدەهێنێت. دەنگی سروشتیی *Natural* پێیدەوترێت سـوددا *Shudda* واتە دەنگی سـادە. بیمۆڵ یاخو پانۆك *Flat* پێیدەوترێت کۆمال *Komal*، دێز یاخود تیژ *Sharp* پێیدەوترێت تیڤار *Tivar*. هەر دەنگێکیش لەم حەوت دەنگانە بەناوی باڵندەیەك یاخود گیانلەبەرێکەوە ئاماژەی پێدراوە:-

نۆتە Note	هێما	Expansion بەرینێتی	Meaning مانا	بەناوی گیانلەبەر/باڵندە Animal/bird
C	Sa	Shadjam (षड्जं)	--	Peacock تاووس
D	Ri	Rishabham (रिषभं)	Bull	Bull کەل
E	Ga	Gandharam (गान्धारं)	--	Goat مامز
F	Ma	Madhyamam (मध्यमं)	Middle ناوەڕاست	Dove کۆتر
G	Pa	Panchamam (पंचमं)	Fifth پێنجەم	Cuckoo وەقواق
A	Da	Dhaivatam (धैवतं)	--	Horse ئەسپ
H	Ni	Nishadam (निषादं)	Outcast/Hunter نیشانچی	Elephant فیل

هەمان سـکێل *Scale* لە باشـووری هیندسـتان بەکادەهێنرێت بەڵام بەناوی سوارا *Swara* {وشەیکی سـانسـکریتییە بەمانای دەنگ *Sound* دێت}لەگەڵ کەمەزارگۆڕانێك،

Hirajoshi(J), Pentatonic Japanese scale(E) سـکێلی هیرایۆشـی، پێنجـتۆنی ژاپۆنیـی. زیاتر لەسـەر ئامێرژەنینی گیتارد کاریـپێدەکرێت

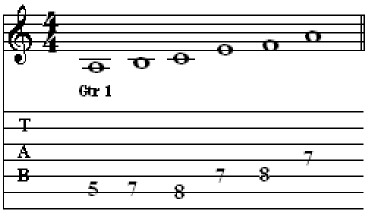

His(G) بڕوانە/*B-sharp*.
His-Dur(G) بڕوانە/*B-sharp major*.
Hisis(G) بڕوانە/*B-double sharp*.
His-moll(G) بڕوانە/*B-sharp minor*.
H-moll(G) بڕوانە/*B-minor*.
Hoarse(E), Rauque(F) , Rauco(I) باخە، دەنگی نووسـاو.
Hoboe(G), Oboe(E) ئامێری ئۆبوا.
Hoboy(E) ناوی دێرینی ئامێری ئۆبوا.
Hoch(G), High, Sharp(E**),** Haut(F), Altissimo, Elevato(I) بەرز، تیژ، زیل.
Höchest(G), Highest(E) بەرزترین، تیژترین.
Höhe(G), Hight(E) بەرزیی.
Hold(E), Pause, Fermato(I) ڕاگرتن، وچان.

Holding note(E) نۆتەی ڕاگرتوو،
نۆتەیەك لە پارچەیەكدا ڕابگیرێت و لە هەمان كاتدا پارچەكانیتر بجووڵێت.
Holz(G), Wood, Woodwind(E) تەختە، تەختەبا.
Holzbläser(G), Woodwind player(E) تەختەبا ژەن، ژەنیاری ئامێری تەختەبا.
Holzblasinstrumente(G), Woodwind instrument(E) ئامێری تەختەبا.
ئەو ئامێرە فووپیاكەرانە دەگرێتەوە كە لە تەختە دروستكراون وەك كلاڕنێت، ئۆبوا، باسـسوون... .
Homofonia(S), Homofonie(G), Homophonie(F,G), Homophony(E) هۆمۆفۆنی،
پێكهاتەیەكی مۆزیكیە بۆ دوو بەش یاخود زیاتر، بەشێكیان لە هێڵەمیلۆدییەكی سـادەدا و بەشـەكانیتر وەك هاوپارێك بن. دەقێكـی مۆزیكاڵـی كە بە كۆرداڵ *Chordal* پاڵپشـت بە هێڵـی میلۆدی ڕەفتاری پێدەكرێت. گوزارە لە دوو ژێ دەكات كە یەك نۆتە بدات.
Hook, Flag(E), Crochet, Accrocher(F), Gancio(I) چنگ، پەرچەم.

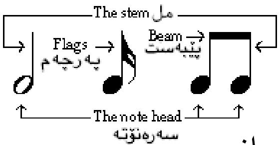

ڕایەڵە = *Beam* پەرچەم = *Flag*
سەرەنۆتە = *Head note*
ملە = *Stem*

Horaman(Kr) هۆرامان، بەیتی هۆرامان، زانای ناودار شـەمسـەدینی قەیسی ڕازی بەرلە نزیك 800 سـاڵی كۆچیدا لە كتێبی"المعجم فی معایر اشعار العجم"دا لەسـەر هۆرامان دەڵێت:-
لحن اورامان و بیت پهلوی زخمهء رود و سماع خوسروی
یەكێكە لەو خۆشترین ئاوازە دەروێشـیانەی كە بە بەزمی دوو بەیتی وتراوبێت. پێدەچێت هەر مەبەستی لە هۆرە و سیاچامانە بووبێت كە لە ڕاسـتیشدا دوو شێوە ئاوازی هەڵێنجراون لە یەك سەرچاوەوە كە ئەویش دەشێت بگەڕێنرێتەوە بۆ سـەردەمی سرووده زاردەشـتییەكان، بە ئومێدی زیاتر نزیكبوونەوە و زیاتر ناسین و ئاشنابوون بە خودێی پەروەردگار.
هەندێك ڕاوبۆچوون هەیە لەسەر ناوی هۆرامان لەوانەیش پێدەچێت كە لە سـێ بڕگە پێكهاتبێت:- ئاهو - را - ئامان. **ئاهو Ahu** كە وشەیەكی سـانسكریتی/ئاڤێستاییە بەمانای خودێ هاتووە، ڕا *Ra* یاخود ڕا بەمانای سروود دێت كە لە سـانسكریتیدا بە ڕاگ هاتووە{بڕوانە/*Rast*}، كۆی دوو بڕگەی سـەرەتایی كە دەبێتە ئاهۆرا *Ahura*{هاومانای وشەی ئاسـورا *Asura*ی زوانی هیندی كۆنە}بەمانای ڕێـی خودێ دێت واتە ئەو ڕێگەیەی كە بەو سـرووده مرۆڤ بەرەو دەرباری خودێ دەبات.
دوا بڕگەیش كە بریتییە لە مان/*man* كە بەمانای یاگە یاخود شـوێن دێت. كۆی وشە لێكدراوەكە یاگەی ئاهۆرا{وەك چۆن كەعبە لە ئیسلامدا خانەی خودایە}دەبەخشێت واتە جێگەی خودێ پەرسـتن بەو سرۆتە تایبەتییانە. لەو سـروودانەی كە مابووبێتەوە ڕەنگبێت هەر هۆرە و سیاوچامانە بێت كە بەداخەوە بەر شـاڵاوی وشەگۆڕكێ و.پیتگۆڕكێ بوون{وەك لە سیاوچامانە كە بۆتە سیاوچەمانە}.
ڕاوبۆچوونێكیتر دەیباتەوە سـەر دوو بڕگەی لێكدراو كە پێكهاتووە لە هۆر+ئامون واتە خۆری سپەنتا یاخود نووری موقەدەس كە یەكێكە لە سیفەتەكانی ئاهۆرامزدا. یاخود هۆرئاموون كە پاشـگری ئاموون/ە بە زوانی فرعەونیی بەمانای شـاردراو/*Hidden* یاخود نادیار/*Mystery*هاتووە{واتە خودێ/یەكی نەبینراو}، دەشێت تارادەیەكیش نزیكبێت لە وشەی مینوویی ئاڤێستایی كە هەر هەمان مانای شـارراو دەدات. چەمكی وشە لێكدراوەكەیش مانای سـروودی خودێی نادیار *The hymn of mysterious god* دەبەخشێت. سـەرجەمی ئەم لێكدانەوە و بۆچوونانە ئەوە دەگەیێنن كە ناوچەی هۆرامان ئاخێكی زۆر پیرۆز و سـپەنت بووە، لانك و زێدی بڵاوبوونەوەی ئاینیی زاردەشتیی و ئایین و ئایینـزایـتر بووە.
Hôre(Kr) هۆرە، یاخود بەیتی هۆرە كە هەر بە هۆرە ناسـراوە، ناوچەیەكی زۆر بەر بڵاو و فراوانی لەخۆگرتووە. ئاوازێكی زۆر باوە لەنێو خێڵانی لەك و كەڵهوڕ و جافـدا كە بە ناوچەكانی بەختیاری و لوڕستان و كرماشـان و دۆڵی زەنگنە و شـارەزووردا بڵاوبوونەتەوە.
كزەیەكی هەرە دێرینی كوردەوارییە كە لە زۆر بۆنە و سرۆتەئاینییەكاندا بە زۆر چەشن و جۆر بێژراوە و دەبێژرێت.

ئەو چەشن و جۆریشی دەگەڕێتەوە بۆ هەڵبژاردنی ئەو وشانەی بۆی هەڵدەبەسترێت، بۆ نموونە ئەگەر گوزارە لە جوانی سروشت و شەیدایی بکات بە فۆرمێکی سەربە دەسگای سەبا دەبێژرێت. ئەگەر لە هێز و توانا و دەنگی زوڵاڵ پێشان بکات بە فۆرمێکی سەربە دەسگای نەهاوەند دەبێژرێت. یاخود گوزارە لە نزا و تکاکاری بکات بە فۆرمێکی سەر بە دەسگای بەیات دەبێژرێت.
مەرجیش نیە ئەو هۆرانەی کە چڕاون و دەچڕدرێن لەسەر بنەمای ئەو دەسگا مۆزیکانە بپۆلێنرێن. ئەمەیش پارچەیەکە لە هۆرەیەکی شەیدایی کە دەڵێت:-

بنووڕە وەی قاقەز دووس دورەوە　　بزانن چووە نوساس وە دڵگیرەوە
بلبل تو مەگیر وە زار زارەوە　　بەشی تۆ ماگە گوڵ وە دارەوە
زڕەی شەماڵ تیەی لەلا قەسرەوە　　دەمچەو لابریاگە هاوە ئەسرەوە
چەتر چو لەولاو بخە وەلاوە　　کوچکانگ چەن کەس نایدە وەکاوە
نە قاقەز دیرەم نە قەڵەم دەوات　　ڕاز دڵەگەم بنووسم ئەڕاد

پێدەچێت ئەم هەوایە کە بەناوی هۆرا یاخود هۆرە/وە هاتووە هانایەك بووبێت بۆ خودێی کردگار بە مەبەستی پاراستن لە ڕۆحی بەد و کارەساتی وێرانکەر. بەهاتنی زاردەشت چێوەیەکی ئایینی پیرۆز و سپەنتای لەخۆگرتبێت و بووبێتە سروودێکی ڕێکوپێك. بڕوانە/*Yesna*.
بەیتی هۆرە...کە پێشگری ڕیشەوشەی هۆرامانە، یادگارێکی سۆزناکی هەرەدێرینی کوردەواریمانە کە سینەبەسینە هاتووە پێمانگەیشتووە بەڵام تەمومژی ڕۆژگار زۆری بۆ هێناوە کە چێوەیەکی دونیایی بەخۆدا بپۆشێت. ئەو کەسەی کەوتبێتە ڕازونیاز لەگەڵ ئاهۆرا پێیوتراوە هۆرەچڕ، هۆرەچڕین/یش واتە هاوارکردن لە ئاهۆرا واتە خودێ تاکو بە هانایەوە بێت. کزەدەنگی نەرموناسکی تایبەت بە ڕەگەزی مێیینە/یش لەسەر ئەم بەزمە پێیوتراوە مووورە چڕ.
دێرینی وشەی هۆرە...زاراوە وشەی کۆرس *Chorus*/مان دەهێنێتەوە یاد کە ئاوروپاییەکان بە چەند شێوەزوان و دیالێکتیان گۆیان پێکردووە. ڕیشەی وشەکەیش{مەبەست کۆرس}لە خۆرەس/ی یۆنانییەوە هەڵێنجراوە. ئەگەر پیتی خ بکرێتە پیتی **هـ** ، پاشگری **س**/یش چزبکرێت{لەبەرئەوەی زۆرینەی وشەنهادیەکان بە پاشگری/us یاخود/os تەواودەبێت}دەبێتە هۆرە کە ڕەنگبێت نزیکایەتییەکی ڕۆحی تیادا بەدیبکرێت، چونکە بە لێکدانەوەی چ زوانەوانی و چ فەلسەفییانە بێت هەر هەمان چەمك دەبەخشێت. ئەم وشەیە هاتۆتە نێو عارەبە مەسیحیەکان گۆڕاوە بە خوری *Khuri* کە بەمانای سروودچڕی کڵێسە دێت.
پڕۆفیسۆر د. فەرەیدونی جنیدی کە ئوستادێکی زانکۆیە لە ئێران لە کتێبی " زمینەی شناخت موسیقی ایرانی" دا دەڵێت:- هۆرە ئاوازێکی ڕەسەنی خەڵکی کوردە، کاتی خۆی بارباد و نیکیسا بە بەزمی هۆرە ئاهەنگیان شیرین و خەسرەو سازکردووە".

هۆڕن، بووق، Horn(E,G), Cor(F), Corno(I)

ئامێرێکی هەواییە کە لە کانزا و شاخی گیانلەبەر و تەختە دروست دەکرێت. دەشێت وشەی هۆڕن *Horn* کە کۆنترین ئامێری مۆزیکاییە تاڕادەیەك خزمایەتی هەبێت لەگەڵ وشەی هۆرە. هۆرە کە هاوارێکە لە ئاهۆرا بە دەنگی مرۆڤ، هۆڕن/یش هاوارێکە لە ئاهۆرا بە دەنگی ئامێرێکی مۆزیك کە لە چاخێکی زۆر دێریندا لە شاخی گیانلەبەران دروستدەکرا.

هۆڕنی پێچەك. کۆلاپە هۆڕن. Horn crook(E), Ton de cor(F)

هۆسە یاخود گۆسە...وشەیەکی زۆر دێرینی لوڕی/کوردییە Hôse(Ar,Kr)

کە بەمانای ئاوازی هەراوهوریا دێت ڕەوشێکی بانگەشەیی بەجۆشی لەخۆگرتووە. واتە یەکێك بە دەنگێکی زوڵاڵی مۆنۆتۆنیك گوزاریەك دەڕببڕێت بۆ پیاهەڵدانی گەورەیەك یاخود بۆ هاندان بەرەو کارێکی وەك شەڕوشۆڕ و کۆمەڵە خەڵکێکی تایبەتییش وەك کۆرس لەنێو ئاپۆرەیەکدا بەهەمان بەزم و ڕەزم بۆی بسەننەوە. سەردەمی ساسانیەکاندا ئەم چەشنە ئاوازە زۆر باو بووە و هەر بەو کۆمەڵەیش وتراوە هۆسیان واتە خوێنیاران یاخود سترانبێژان. جۆری ئەم بەزمەئاوازە کەوتۆتە ناوچەکانی کوت و ناسریە و عەمارە کە ئێستا سەر بە وڵاتی عێراقن زۆر باوە ئەویش دەگەڕێتەوە بۆ کاریگەریی ناوچەکانی کرماشان و ئیلام/ی سەر بە وڵاتی ئێران لەسەریان.

Hosianna(Hb), Hossanna(L) هۆسیانە، وشەیەکی زۆر کۆنە لە زوانی عیبری/دا و بەمانای هۆۆۆ...لێتدەپاڕێمەوە دەبەخشێت کە گوزاریەکی هانابردن بۆ خودێ. لە بنەڕەتدا دەسگاوازێکی عیبری/یەهودییە کە تاکو ئێستا لە کڵێسەکانیاندا دەخوێنرێت، هەر لەوێوەڕا هاتۆتە ناو کڵێسەی کاثۆلیکەوە و دواییش بۆتە بەشــە ســروودێکی ئاینیی ســانکتۆس *Sanctus*، سروشتی ئەم دەسگایە لە سەرەتادا بە ڕەوتێکی نەرم و هێواش دەسپێدەکات و بەرەبەرە بەرەو بژێوی و زوڵاڵ. پێدەچێت چ وەك ناو و چ وەك ئاواز پەیوەندی لەگەڵ دەسگای حوسێنیی/دا هەبێت بەڵام چەرخی ڕۆژگار کاریگەری هونەریانەی بەسەردا هێنابێت. دووریش نیە کە هەر لە وشەی هۆسیان{بڕوانە/Hôse}ی کوردییەوە هاتبێت کە ئەویش جۆرە هەوایەك بووە و تایبەتییش بووە بەو هاوارچڕانەی{پێیان وتوون هۆسیان}کە لەو بۆنە و ڕێونیشانانەدا دەردەکەوتن.

Huit(F), Eight(E) هەشت.

Huitiéme de soupir(F), Demisemiquaver, Thirty-second rest(E) 1/32ی وچانی تەواو.

Humayon(Ar,Kr,Tr) هومایۆن. لێرشتەیەکی ســەربە دەســگای حیجازە.

پێکهاتووە لە:ـ گرێ نێکرێز لەسەر پلەتۆنی یەکگا، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا.

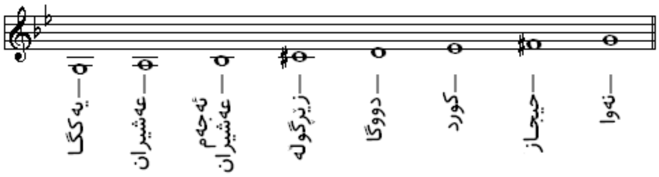

Hummel(G), Drone(E) لوولك، لوولکی مەشـکەنای،

ئۆرگنی داخراو *Organ stop* بە دوو لووك لەســەر کلیلی/C,F یاخود/C,G

Hum note(E) گیزە نۆتە. نزمترین فریکوێنسـی زەنگ*Bell*،

لە زەنگی کاریللۆن *Carillon*دا یەك ئۆکتاڤ لە نۆتەی ســەرەتا *Prime note* نزمترە.

Hunder und achtundzwanzigstel(G), 1/128 note(E) 1/128ی نۆتەی تەواو*Semibreve*

Hunder und achtundzwanzigste, pause(G) 1/128ی وچانی تەواو

1/128Semibreve rest(E)

Hungarian Minor(E) بڕوانە/*Gypsy scale*.

Hurdy-gurdy(E), Vielle(F), Leyer, Bauernleyer(G), Rota(L) هوردی-گوردی،

ئامێرێکی ژێدارە کە بەهۆی دەستەك{هاندل}*Handle*ێکەوە بادەدرێت دەنگەکەی دەزرنگێتەوە.

Ĥuseyni(Ar,Fa,Kr,Tr) حوسێنیی. لە دیدەی هونەرییەوەڕا هەندێك ڕاوبۆچوون لەســەر وشــەی حوســێنیی دەگەڕێنێتەوە بۆ ڕیشەی هۆســە و هۆسەچڕیش پێیوتراوە هۆسیان. ئەو چەشنی ئاوازەیش پێیوتراوە هۆسیانیی، ئیتر لەوانەیە گۆڕانی ڕۆژگار و کاریگەری زوانی عارەبی کردبێتیە حوسیانی و پاشــان بە حوســێنیی گیرســابێتەوە. هۆسیانی لەســەردەمی ســاســانیەکاندا ئاوازێکی تایبەت بووە بۆ پیاهەڵدان و بەشکۆکردنی کیسرا.

لە ڕووی هونەریەوەڕا....لێرشـتەیەکی سەربە دەسـگای بەیاتە.

سـکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی دووگا،ڕەگەزی بەیات لەسـەر پلەتۆنی حوسێنیی. سکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی حوسـێنیی دەبێتە ڕەگەزی کورد لەســەر پلەتۆنی حوسـێنیی.

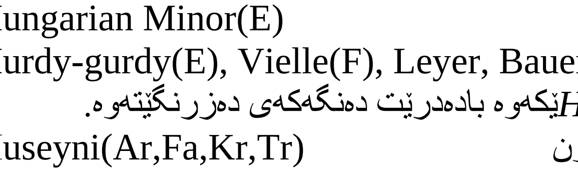

Ĥuseyni Eşyran(Ar,Fa,Kr,Tr) حوسێنیی عەشیران. لێرشتەیەکی ســەربە دەســگای بەیاتە،

سـکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە؛
ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی عەشیران،
ڕەگەزی ڕاست لەســەر پلەتۆنی دووگا.

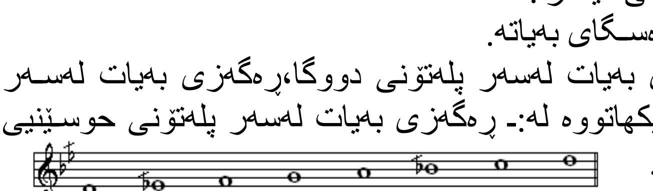

سکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە ڕەگەزی سێگای سیانیی لەسەر پلەتۆنی سێگا، ڕەگەزی سێگای سیانیی لەسەر پلەتۆنی ئاراك، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست.

Huzam(Ar,Fa,Kr,Tr), Xezan(Kr) هوزام، خەزان.

پێدچێت ئەم وشەیە گۆڕانکاری زۆر بەسەردا هاتبێت، چونکە لەهەندێك سەرچاوەدا بە حوزام، حزّان، حوزن، خەزام، خەزان....هاتووە کە لە ڕووی هونەرییەوە ڕەنگێکی خەمەنگێز و پەژارەیی پێوەدیارە، جا هەر لە ڕاستیشدا کە وەرزی پایز دێت سروشت و ڕەوشی زیندەوەران بەگشتیی و مرۆڤ بەتایبەتیی بەرەو کشومات و دڵداگیران دەڕوات. لەو نیشانە و دیاردانەی وەرزی پاییزیش گەلاّڕێزانە کە لە زوانی کوردیدا پێیدەوترێت خەزان{بریتیین لە مانگەکانی ڕەزبەر(خەزەلوەر)، گەلاّڕێز، سەرماوەز}، وەك لەم هۆنراوەیەدا مەولەوی دەفەرموێت:-

ڕەنگ زەردی خەزان خەتای پایزەن ڕەنگ زەردیەکەی من دووری ئازیزەن

لێرشتەیەکی سەربە دەسگای سێگایە و بە سێگای تورکی/یش ناسراوە. سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە ڕەگەزی سێگای سیانیی لەسەر پلەتۆنی سێگا، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی نەوا. سکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە گرێ نێکرێز لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

نامەی جوانیم پیری زوو دڕی خونچەی بەهاری شادی هەڵوەری

شێخ سەلام، بەدەنگی:علی مەردان

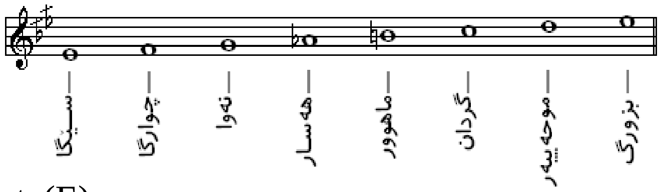

Hülfsnote(G), Auxiliary note(E) یاوەر نۆتە.

Hüpfend(G) بڕوانە/*Spiccato*.

Hwistle, A bone whistle(E) فیکەنە، فیقەنە، فیکفیکە. وشەیەکی زۆر کۆنی ئینگلیزییە کە بە فیکەنەی لە ئێسك دروستکراوی شەش کونی وتراوە{بەڵام سێ کونی زیاتر باوە}.

Hyper(G), Over, Above(E), Au delà de(F) سەروو، باڵا، بەرز، ئاوج، ئەوگ، هەوگ. زاراویەکە بۆ سکێڵە ترانزپۆزەکان *Transpositions*.

Hyperaeolian mode(E) دەسگای ئایۆلیەنی سەروو، بڕوانە/*Mode*.

Hyperdorian mode, Hypodorian mode(E) دەسگای هایپەردۆریان{هایپۆدۆریان}. بڕوانە/*Mode*.

Hyperlydian, Hypolydian mode(E) دەسگای هایپەرلیدیەن{هایپۆلیدیەن}، بڕوانە/*Mode*.

Hypermeasure(E) مازۆری باڵا، کۆمەڵە باڕ*Bar* و یاخود مازۆرێك *Measure* کە باڕ یاخود مازۆر تێیدا وەك لێدەیەك *Beat* کاردەکات.

Hyperphrygian mode, Hypophrygian(E) دەسگای هایپەرفریجیەن، بڕوانە/*Mode*.

Hypo(Gr), Under(E) هایپۆ، بەمانای ژێر*Under* دێت، دێرینە وشەیەکی یۆنانییە کە دەکرێتە پێشگر بۆ ناوی دەسگا سەرەکیەکان *Authentic* و لە شێوەی لاوەکی/لاوێز *plagal:Sideway*دا بێت. بڕوانە/*Hyperdoria mode*.

Hypoaeolian mode, Fifth plagal mode(E) هایپۆئایۆلیەن، یاخود دەسگای پلاگاڵ پێنجەم کە دەسگایەکی کڵێسەیی سەتەکانی ناوەڕاستە.

Hypodiapente(Gr), Subdominant(E) هاپۆدایپێنتە، ژێرزاڵ، پێنجەمی نزم.

Hypoiastian mode, Hypoionian mode(E) دەسگا پلاگالی حەوتەم، دەسگایەکی کڵێسەیی سەتەکانی ناوەڕاستە.

Hypolydian mode(E) بڕوانە/*Hyperlydian mode*.

Hypomixolydian mode(E) دەسگا پلاگاڵ چوارەم، دەسگا کڵێسەییەکی سەتەکانی ناوەڕاستە.

Hypophrygian(E) بڕوانە/*Hyperphrygian*.

Hypoproslambanomenos(Gr) نۆتەی نزم لە هایپۆپڕۆسلامبانۆمینۆس کە پلەتۆنی سـۆڵە/G. بڕوانە/*Prosalambamenos*.

Hymn(E), Hymne(F) سـروودی کڵێسـە کە بەزۆریی لە چەشنی کۆراڵ/دایە، شێوەیەکی ئاینیی کڵێسـەیـیە کە تایبەتە بە سـتایشکردنی خودێ

Hymnal(E) سـروودنامە، پەڕاوێك کە سرووده ئاینییەکانی تیادا نووسراوەتەوه لە کڵێسـەدا.

I

جوانیی سروشت... شتێکی جوانە....
بەڵام جوانیی هونەر...نیگارگرێکی جوانە لە شتێک. پەندی جوانناسان

Iambic(E), Iambique(F), Iambisch(G), Iambus(L,Gr) ئیامبیك،
پێوانەی کێشــی هەڵبەســت و مۆزیك کە بە دوو جۆر ســیلاب {حونجە}*Syllable*ی ســەرەکی ئاماژەی پێدەدرێت، یەکێکیان کورت{تە} ∪ ، ئەویتریان درێژ{تن} —.

Iastain(Gr) ئیاستێین،
یەکێکە لە دەسگا مۆزیکە یۆنانیەکان کە تا ڕادەیەك بە دەسگای ئایۆنیەن *Ionian mode* دەچێت.

Iconography(E) نیگارزانیی، زانینی نیگارکێشان و بەتایبەتیی لە هونەری مۆزیکدا بۆ چۆنێتیی دیاریکردنی ئامێرەمۆزیکیەکان و ژەنینیان، چ کات و لە کوێ و لەلایەن کێ/وە بەکاردەهێنرێن.

Iconology(E) ئیکۆنۆناسیی، وانینی *Study*ی نیگارەکان، بەتایبەتیی لە بواری مۆزیکدا کە بڕیار دەدرێت لەسەر ئەوەی چۆن ئامێرەمۆزیکیەکان بژەنرێن، لە چ کاتێکدا و لە کوێدا و لەلایەن کێ/وە دەژەنرێن، ئەم ڕوونکردنەوانە لە نووسراوێکی تایبەتییدا تۆماردەکرێن تاکو بە زیندوویی بمێننەوەوە و بتوانرێت بە هەمان شێواز کاریان لەســەربکرێت.

Icons(E) نمایاندن بەچەشنێکی گرافیکانە لەباتی ئەو هیما *Symbol* مۆزیکیانەی کە باون، بۆ نموونە مەودای تۆنەکان *Pitch* و ڕەزمەکان *Rhythm* و بەکارهێنانیان بە شێوەی هیما بۆ ئامێرە مۆزیکیەکان.

Idea(E) بیرەك، پێکهاتەتەلاری پارچەمۆزیکێك دەگرێتەوە لە شێوەی بابەت، ڕشتە، سوژە... .

Ideophone(E) ئیدیۆفون، ئەو ئامێرە مۆزیکیانە دەگرێتەوە کە بە ئامرازێکی تایبەت دەنگیان دەلەرێنەوە بەبێ بەکارهێنانی زمانە *Reed* و ژێ یاخود هەر دەرەئامرازێکی لەرێنەر. بەم ڕێگایانە خوارەوەیش دەنگە ئیدۆفۆنیەکان دەردەچێت:-

1. ئیدیۆفۆنە پێاکێشەکان *Concussion ideophones*:- بریتیین لە پێکەوە پیاکێشانی دوو شتی لەرێنەوە، وەك ئامێری جووت ساجەکان *Cymbals*، ئامێرە کلاڤیەکان *Claves*...هتد

2. ئیدیۆفۆنە لێخشێنەکان *Friction ideophones*:- بریتیین لە پەستان و لێخشاندنی بەسەر ئامێرێکی لەرێنەوە، وەك شووشە ئارمۆنیکا *Glass armonica*، مشاری مۆزیکایی *Musical saw*...هتد.

3. ئیدیۆفۆنە نەگرەییەکان *Precussion ideophones*:پیاکێشانی ئامێرێکی لەرێنەوە بە چەکوش *Hammer*، چیلەدار *Stick*، بلۆکەدار *Wood block* یاخود هەر شتێك کە بێ لەرە *Non-vibrating* بێت، وەك زەنگ، گۆنگ *Gong*ی چێنی...هتد.

4. ئیدیۆفۆنە گرتەڕاکێشەکان *Plucked ideophones*:- بریتیین لە ئامێرەکانی وەك هارپی پەنجە *Thumb piano*، مۆزیك بۆکس *Music box* یاخود هارپی چەناگە*Jew´s harp*...هتد .

5. ئیدیۆفۆنە ڕاوەشێنەکان *Rattle ideophones*:- ڕاوەشاندنی ئامێرە لەرێنەوەکان، وەك ماراکاس *Maracas*، وردە زەنگۆڵەکان *Pellet bells*...هتد.

6. ئیدیۆفۆنە ڕووشێنەکان *Scraped ideophones*:- بریتیین لە ڕووشاندنی ئامێرێکی لەرێنەوە بە هەلووکێك یاخود شوولێکی ڕەقی بێ لەرە *Non-vibrating*، وەك:ئامێری ڕاشێت *Ratchet*، گویرۆ *Güiro*، تەختەڕنە *Washboard*...هتد.

Idiliaco(I) ستراني شەیدایی.

Idyl, Idyll, Idylle(F) مۆزیك دانراویەکی پاستۆراڵی ئاشتیئامێز.

Ilare(I), Pleased(E) شاد و خۆشبار.

Ilarita(I) شــادیی و خۆشباریی.
Il doppio movimento(I) تێمپۆیەکی دوو چەندجا خێرا لە پێشـویی.
Il faut(F), There is needed(E) پێویستدەکات.
Il fine(I), The end(E) پایان، کۆتایی.
Il medesimo tempo(I), The same time(E) هەمان دەم.
Il più(I), The most(E) زۆرترین.
Il più forte possibile(I), As strong as possible(E) تا بتوانرێت بەهێز.
Il più presto possibile(I), As quick as possible(E) تا بتوانرێت خێرا.
Il più piano possibile(I), As soft as possible(E) تا بتوانرێت نیان.
Il squente(I), The following(E) ڕەدوو.
Imbarazzato(I), Embarassed(E), Confuse(F) شـڵەژاو.
Imbedarfsfalle(G), In case of need(E) لە باری پێویسـتدا.
Imboccatura(I), The mouthpiece of a wind instrument(E) ئامێرەهەوای دەمیی.
Imbroglio(I), Intricate rhythm(E) ڕەزمێکی سـەخت و ئاڵۆز.
Imitando(I), Imitating(E), Imitant(F) لاساییکردنەوە.
Imitando la voce femminile(I), لاسایی دەنگی مێـیینە.
Imitating the feminine voice(E)
Imitatio(L), Imitation(E), Imitazione(I) لاساییکردن، گوزارەیەك لە تۆن پەردە*Pitch*یەکی جیاواز بە دەنگ یاخود پارچەیەکیتر، بۆ نموونە: فیوگاڵ نووسین*Fugal writing*.
Imitatio canonica(L) بڕوانە/*Canonic Imitation*.
Imitative counterpoint(E) کۆنتراپونت/ی لاسایی کە دەقێکی مۆزیکاڵی پۆلیفۆنی/یە و تیایدا هێڵە میلۆدیە جۆراوجۆرەکان تاڕادەیەك هەمان تێما{بابەت}*Theme*بەکاردێنن.
Immer(G), Ever, Always, Still(E), Toujours(F) هەمیشە، هێشـتا.
Immer begetter(G), Still moving more, Faster(E) هێشتا زیاتر دەجووڵێت، خێراتر.
Immer gestopeft(G), Always stopped(E) هەمیشە وەسـتاو.
Immer langsamer(G), Always slower(E) هەمیشە هێواشــتر.
Immer mit dämpfer(G), Always muted(E) هەمیشەکپ.
Immer offen(G), Always open(E) هەمیشەکراوە.
Immer spring(G), Always spiccato(E) هەمیشە درەخشان، بڕوانە/*Spiccato*.
Immer vorwärts(G), Always pressing forward(E) هەمیشە بەرەو پێشەوە لە توندیدا.
Immobile(I), Motionless(E) بێـجووڵە.
Im Orchester(G), In the Orchestra(E) لە ئۆرکێسترادا.
Impair(F), Odd number(E) ناجووت، تاکـنمرە.
Impazientadosi, Impatientemente(I), Impatiently(E) بە ئارامیی.
Impatiente(I), Impatient(E), Impamtiemment(F) ئارام.
Imperfect cadence(E) کادەنسی ناتەواو، کە بە تۆنی زاڵ *Dominant* یاخود بە تۆنێکیــتر کۆتایی بێت نەوەك بە پایەتۆن *Tonic*، بڕوانە/*Cadence*، وەك لەم نموونەیەدا:-

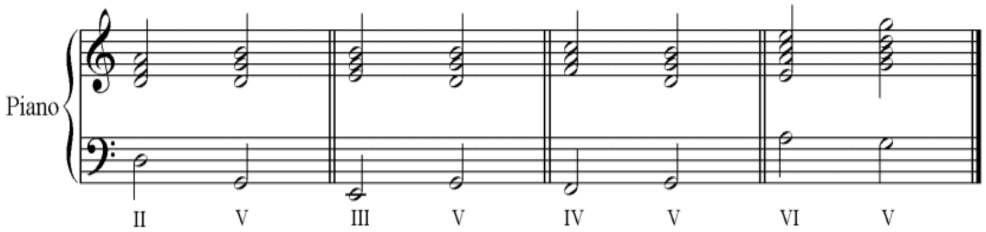

کادەنسـی ناتەواو هەمیشە بە کادەنسـی بنیاد *Authentic cadence* دەچێت بەڵام ئێستا سـیانییەکان *Triads* لە جێی بنچینەدا نیە و پایەتۆن *Tonic*یش لە بەشـی بەرزتریندا نیە، کاتێکیش نۆتەی پایەتۆن لە بەرزترین بەشدا نەبێت ئەوا تاڕادەیەك دەرەنجامێکی لاوازی دەبێت.

Imperfect consonance(E) هاوسازی ناتەواو، میانەکانی سـێیەم و شـەشـەم دەگرێتەوە کە ڕێژەکان کەمترن لەو میانانەی کە لە پێنجەم و چوارەمدا هەن.

Imperfect interval(E) میانەی ناتەواو، میانەیەکی نیوەتۆنە کە لە تەواو کەمترە وەك گەستووی پێنجەم *Diminished fifth*.

Imperfect time(E) کێشی ناتەواو کە بریتییە لە کێشی 2/2 و 2/4.

Imperioso(I), Imperious(E) پرشکۆ.

Impetuositá(I), Impetuous(E), Impétueux(F) سەرکێش، توند.

Imponente(I), Imponirend(G), Imposing in style(E) بەچەشنێکی سەرکێشی.

Impresario(I) ڕێکخەر و بەڕێوەبەری گرووپی ئۆپێرا. لە وشەی *Impresa*ی ئیتالیاییەوە هاتووە.

Impromptu(I), Impromtü(G) ئیمپرۆمتۆ، زاراوەیەکی سـاڵەکانی سـەدەی/19ز گوزارە لە دانراوە مۆزیکێکی ئامێراڵی *Instrumental* دەکات بەشێوازێکی سـەرپێیی *Improvised*.

Improperio(L) ئایین ئاوازێکی بەرەبەیانە لە کڵێسەی کاثۆلیکدا.

Improvisateur(F), Improviser(E) کەسێکی نێرینە هونەرکارییەکی سەرپێیانە ئەنجامبدات.

Improvvisatore(I)

Improvisatrice(F), Improviser(E) کەسێکی مێیینە هونەرکارییەکی سەرپێیانە ئەنجامبدات.

Improvvisatrice(I)

Im tempo des scherzo(G) لە تێمپۆی شێرزۆ *Scherzo*، بڕوانە/*Scherzo*

Im tempo 1 zurückkehren(G), Returning to tempo 1(E) گەڕانەوە بۆ تێمپۆی یەکەم.

In(I,L,E) ناو، دەروون.

In Alt, In Alto(E) بڕوانە/*Alto*.

In altissimo(I) بڕوانە/*Altissimo*.

Incalcando(I), Getting louder and faster(E) بەرزتر و خێراتر.

Incalzando(I), Hastening, Pressing forward(E) خێرا، پەستان بەرەو پێشـەوە.

Incantation(E) مۆزیکی جادوو ئامێز.

Incantevole(I), Attractive(E) سـەرنجڕاکێش.

Incarnatus(L), A part of the Credo(E) بەشێکە لە سـروودی کریدۆ *Credo* لە کڵێسـەدا.

Incidental music(E) مۆزیکێك بۆ پێشەکی دراما، فلیم و بەرنامەی ڕادیۆ و تەلەفزیۆن دانرابێت.

Incipit(E) یەکەم هێڵ، یاخود چەند یەکەم گچکە دەسپێکێك کە بەکاربهێنرێت بۆ پێناسەکردنی کارێکی هونەریی.

Incise(F), Incisive, Motive(E), Motif(F,G) نەخشاندن، بەشـێك لە پێداویستی ئاوازی سـەرەکیی *Thematic material*.

Incisione(I), Engraving(E) هەڵکۆڵین.

Incominciando(I), Commencing(E) هاتن، دەسـپێکردن.

Incomplete bar(E) باڕی نادروست، یەکەم لێدان *Beat* کە تێیدا لێدانێکی بەهێزی نابێت، لەبەرئەوە یەکەم باڕ بە ناتەواو دادەنرێت.

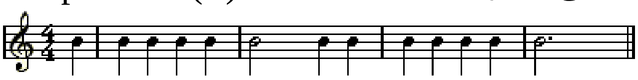

Inconsoato(I), Mournful style(E) خەمەنگێز چەشن.

Inconsonant, Dissonant(E) ناسـاز.

Incrociamento(I), Crossing(E), Traversée(F) تێپەڕین.

Indebolendo(I), Becoming weaker(E) بەرەو لاوازتر.

Indeciso(I), Undecided(E) بێبڕیار.
Indefinite pitch clef , Percussion clef(E) کلیلی پەردەی نادیار، کلیلی پێرکیلوژن.
مەبەست لە دانانی کلیلی دەنگە

بۆ ئامێرە پێرکیوژنەکان *Percussion instruments.*
Indicanto(I), Indicated, Prominent(E), Indiqués(F) نمایان، دەرکەوتوو.
Indicazione d tempo(I), Tempo indication(E) تێمپۆی نمایان،
خێرا دەرخستنی دانراوەیەکی هونەریی کە دەبێت بەجێبهێنرێت.
Infra(I), Below(E), Dessous(F) ژێر، بن.
Indifferente(I), Indifferently, Careless(E) بێــبایەخ.
Infernale(I), Infernal, Hellish(E) دۆزەخیــی.
Infinite canon, A round, Going forever(E) ســووڕان، کانونێکی بێکۆتا.
Infinito(I), Infinite(E) بێکۆتا، بێــپایان.
Inflatilia(I), Wind instruments(E) ئامێرە هەواییەکان.
Inflection(E) تۆنــگۆڕین بەهۆی هیما مۆزیکیەکانەوە،
بۆ نموونە: *$^{\#}$Sharp, ^{X}Double-sharp, ^{b}Flat, ^{bb}double-flat, Natural*

نوتاندن Notation	English	French	German	Italian	Kurdish
×	double sharp	double dièse	Doppelkreuz	doppio diesis	دەبڵ تیژ
♯	sharp	dièse	Kreuz	diesis	تیژ
♮	natural, natural sign	bécarre, naturel	Auflösungszeichen, Quadrat	bequadro	سروشتی
♭	flat	bémol	B, Be	bemolle	پانۆک
𝄫	double flat	double bémol	Doppel-B, Doppel-Be	doppio bemolle	دەبڵ پانۆک

Infrabass(L,G), Sub-bass, An organ stop of 16ft(E).باسی لاوەکی، داخراوە ئۆرگنی 16پێ.
Infretta(I), In Haste(E) بە فرتە، بە پەلە.
Inganno(I), Deceit(E) فریو.
Inharmonic(E) ناهارمۆنی، دوورکەوتنەوەی تۆنەکان لەیەکتر.
In modo di(I), In the style or manner of(E) بەڕەوشی، بەچەشنی.
Innig(G), Heartfelt(E) بەدڵەوە.
Inno(I), Hymn(E) ســتایش و نزا.
In partito(I), In score(E) لەناو دەفدا.
In punta di piedi(I), Walking on tip toes(E) ڕۆیشتن لەسەر نووکی پێ.
In sen scale(E) سکێڵی ئین سین، ســکێڵێکی باوی ژاپۆنییە کە بە دەســگای فریجیەن دەچێت،
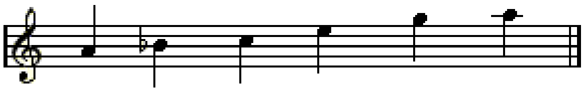
سکێڵی لا/ئین سین *A-in sen Scale* و
بەزۆریش لە ســەروو لا/ماینەر
فریجیەن *A-minor Phrygian* و ســی/- بیمۆڵ لیدیەن *Bb-Lydian*دا بەکاردەهێنرێت.
Insieme(I), Ensemble(F), Together(E) پێکەوە.
Insistendo(I), Insisting(E) سووربوون، پێداگرتن.
Insonore(F), Soundproof(E) بێدەنگکەرە، دەنگ نەهێڵ، دەنگــپارێز.

Instrument(E), Instrumento(I) ئامێر.

هەر لە مێژەوە..کورد هەر وەك میللەتانیتر زۆر ئامێری مۆزیکیان بەکارهێناوە کە تا ئێستایش چ وەك بوونیان لەنێو سادەی خەڵکدا و چە وەك مۆرگ و سۆزیان لە ئاوازەکاندا ڕەنگی داوەتەوە. هەندێك لەوانە لەنێو خەڵکدا بەدی دەکرێن و هەندێکیشیان بەداخەو لە بەرچاودا ونبوون.

بوێژی ناوداری کورد دەروێش ئوجاقی کرماشانی{1211-1286هـ}بەم بەزمە ڕازاوەیە ناوی هەندێك ئامێری بردووە و دەڵێت:-

یاران، یاوەران چەند سازێ داریم
مەبۆ نامیشـان یەك یەك بیاریم.
تەنبوور و **عوود** و **ڕوباب** و **قیتار**
باربات و **قیژەك، شمشاڵ** و **سێ تار.**
قوپۆز و **تەپڵ** و **تاس** و **کەڕەنا**
دووزەڵە و **دەهۆڵ، دوو تەپڵە** و **زوڕنا.**
تووتەك و **زەنگ** و **تار** و **شاخ نەفیر**
ڕۆد و **باڵەبان، کینارە** و **سەفیر.**
دایرە و **دەف** و **کەمانچە** و **مزمار**
شەیپوور و **گاودەم، چەغانە** و **چارپار.**
چەنگ و **تیریاڵ** و **دومبەك** و **قانوون**
کۆس و **سەنتوور** و **شانە** و **ئەرغەنوون.**
یەیانە سازی کوردانی کۆنن
{ئوجاق} نازانم نە بەزما چۆنن.

Instrument á archet(F), A bowed instrument(E) ئامێری کەواندار.

Instrument á cordes(F), A stringed instrument(E) ژێی ئامێر.

Instrumental(E) ئامێرالی، مۆزیکێك کە تەنیا بۆ ئامێرەکان نۆتێنرابێت.

Instrument á percussion(F), Percussion instrument(E) ئامێرە نەگرەییەکان.

Instrumentation(E) ئامێراندن، دەقێکی مۆزیکاییە کە هەر ئامێرێك لە هێڵەنۆتەکانیدا دەژەنرێت.

Instrument á vent(F), Wind instrument(E) ئامێرە هەواییەکان.

Instrumenti(I), Instruments(E) ئامێرەکان.

مەبەست..ئامێرە مۆزیکەکانە کە دەپۆلرێن بۆ:- تەختەهەواییەکان *Woodwinds*، براسیەکان*Brass*، نەگرەییەکان *Percussions*، ژێدارەکان *Strings*، هەندێك جاریش کیبۆردەکان *Keyboards* ئیتر ژێدارە لەرێنەرەکان بێت وەك پیانۆ، هارپسیکۆرد...، یاخود بەهۆی هەواوە وەك ئۆرگن*Organ*، یاخود ئامێرە ئەلەکترۆنیەکان کە لە سەتەی/20ز پەرەیپێدرا.

Intabulation(E) خشتاندن، جەدوەلاندن، ڕێکخستنی دەنگە مۆزیکیەکان بۆ ئامێری کیبۆرد یان ژێگرتە ڕاکێشەکان *Plucked stringed instruments.*

Intavolatura, Tablature(I) بڕوانە/*Figured bass.*

Interligne(F), Space between lines on a staff(E) ناودێر، بۆشایی نیوان دێرەکان لە سکێڵەمۆزیکیەکان.

Interlude, Interludium(L) کورتە پارچەیەك کە لەنێوان دووانی گەورەدا بژەنرێت.

Intermède(F), Intermezzo(I) پارچە بچووکێکی سەربەخۆ بئاخنرێتە نێو پارچەیەکی ترەوە.

Intermedio(I) بابەتێکی کورت و مۆزیکئامێز و درامایی.

Interpolation(E) درێژاندنی گوزارەیەکی مۆزیکایی ڕەپاتبوو.

Interprète(F), Performer(E) بەجێهێن.فراهەمکار.

Interprèter(F), To perform, To sing(E) بەجێیبهێنێت، بسترانێت.

Interrompendo(I), Interrupting(E) تەگەرە، ڕێگرتن.

Interrotto(I), Interrupted(E) ڕێگرتوو.
Interrupted cadence(E) کۆسپە کادەنس، بڕوانە/*Cadence*.
Intersections of scale sets(E) دەستە سـکێڵی هاوبڕەکان، ئەو سکێڵانەن کە کلیلەکانیان جیاوازە بەڵام لە هەندێك تۆندا هاوکۆکن. لەو کلیلانەی کە نۆتەکانیان زۆر هاوبەشن لەگەڵ یەکتردا بریتیین لە:- سـکێڵی دۆ مێجەر/*C-major* لەگەڵ سۆڵ مێجەر/*G-major*، سۆڵ مێجەر/*G-major* لەگەڵ ڕێ مێجەر*D-major*. ئەو کلیلانەی کە نۆتەکانیان زۆر کەم هاوبەشن بریتیین لە:-
سـکێڵی دۆ - مێجەر/*C-major* لەگەڵ سـی - مێجەر/*B-major*.

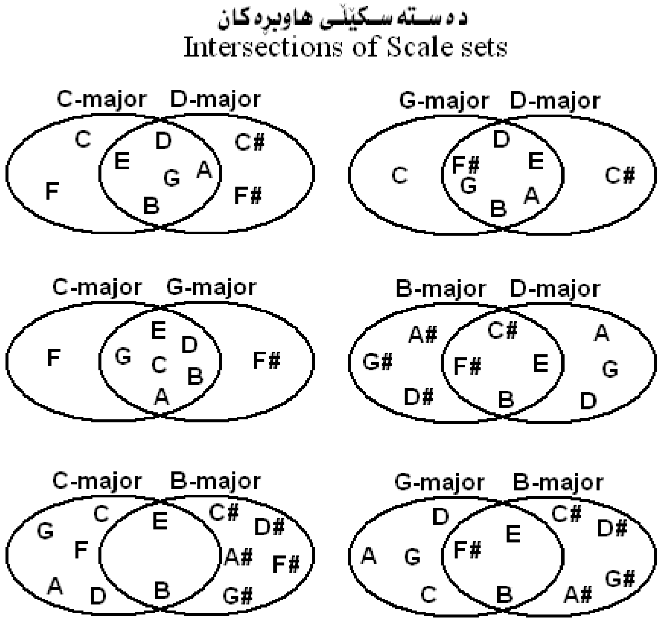

Intertone(E) دوو تۆنی یەکسان لە فریکوێنسیاندا.
Interval, Distance(E), Intervallo(I),Intervalle(F), Intervall(G) دووری، میانە، جیاوازی پەردە لەنێوان دوو نۆتەدا، کە هەر میانەیەك ناو و بەهایەکی ژمارەیی خۆی هەیە وەك میانەی دووەم، چوارەم، حەوتەم...هتد، هەروەها بە چەشـنی جۆرێتـی وەك تەواو *Perfect*، گەورە *Major*، بچووك *Minor*، زێدە *Augemented*، گەستوو *Diminished*...هتد.
بەگشتیی......میانەکان دەکرێن بە دوو بەشتی سـەرەکییەوە:-
1. سـادە میانە{میانەی سـادە} *Simple interval*...بریتییە لە میانەیەك کە مەودای لە ئۆکتاڤێك کەمتـرە. بڕوانە/*Simple interval*.
2. تێهەڵکێشە میانە{میانەی تێهەڵکێش} *Compound interval*....بریتییە لە میانەیەك کە مەودای لە ئۆکتاڤێك زۆرتـرە. بڕوانە/*Compound interval*.
لەو جۆرانەی تریش کە بەکاردەهێنرێن:-
1. میانەی هەڵبەزیو *Intervalle ascendant(F), Intervallo ascendente(I)*
Ascending interval(E)
2. زێدە میانە *Intervalle augmenté(F), Intervallo aumentado(I)*
Augmented interval(E)
هەر گەورە میانەیەك بە نیوەتۆنێك بەرزبکرێتەوە دەبێتە زێدە میانە. بۆ نموونە: C بۆ G و C بۆ A دەبێتە C بۆ $G^{\#}$ و C بۆ $A^{\#}$ کە پێیدەوترێت زێدە پێنجەم و زێدە شەشەم، یاخود C^{b} بۆ G و C^{b} بۆ A وەك زێدە پێنجەم و زێدە شەشەم.
3. میانەی تەواوکار *Intervalle complémentaire(F), Complementary interval(E)*.
4. میانەی تێهەڵکێش *Intervalle composé(F), Intervallo composto(I),*
Compound interval(E)

بۆ نموونە تۆنی/C بۆ دووەم تۆن/D و ئۆکتاڤێکی بخرێتەسەر دەبێتە نۆیەم، تۆنی/C بۆ سێیەم تۆن/E و ئۆکتاڤێکی بخرێتەسەر دەبێتە دەیەم، یاخود چوارەم دەبێتە یانزەم، پێنجەم دەبێتە دوانزەم...وە هەروەها.

5.میانەی دابەزیو *Intervalle descendant(F), Intervalo descendente(I)*
Descending interval(E)

6. میانەی گەستوو *Intervalle diminué(F), Intervallo diminuito(I),*
Diminished interval(E)

هەر گچکە میانەیەك یاخود تەواوە میانەیەك بە نیوەتۆنێك لێی کەمبکرێتەوە دەبێتە گەستووە میانە بۆ نموونە C بۆ F^b یاخود $C^\#$ بۆ F کە گەستووی چوارەمە، C بۆ E^{bb} یاخود دۆ دەبڵ دێز *C-double sharp* بۆ E کە گەستووی سێیەمە، وەهەروەها.... .

7. میانەی دروست، میانەی تەواو *Intervalle juste(F), Intervallo jiusto(I)* بریتییە لە میانەکانی یەکەم*Prim*، چوارەم *Fourth, Quadra*، پێنجەم*Fifth, Quint*، هەشتەم*Eight, Octa*.

8. میانەی سروشت *Intervalle naturel(F), Natural interval(E)*
بریتییە لە میانەیەکی نەگۆڕ، واتە نە زێدە *Augmented* یە و نە گەستوو *Diminished* .

9. میانەی ناهاوساز *Intervalle dissonant(F), Intervallo dissonante(I)*
Dissonant interval(E)

10. میانەی مێجەر *Intervalle majeur(F), Intervallo maggiore(I)*
Major interval(E)

میانەکانی دووەم *Second*، سێیەم *Third,ters*، شەشەم *Sixth*، حەوتەم *Seventh, Septima*.

11. میانەی ماینەر *Intervalle mineur(F), Intervallo minore(I), Minor interval(E)*
هەمان میانە مێجەرە بەڵام کەمکردنەوەیان بە نیوەتۆنێك *Semitone*.

12. میانەی هەڵگەڕاو *Intervalle inversé(F), Intervallo invertido(I)*

French	Italian	English	Kurdish
Intervalle	**Intervallo**	**Distance**	Myane/میانە
Intervalle ascendant	Intervalo ascendente	Ascending interval	میانەی هەڵبەزیو
Intervalle augmenté	Intervalo aumentado	Augmented interval	میانەی زێدە
Intervalle complémentaire		Complementary interval	میانەی تەواوکار
Intervalle composé, Intervalle redoublé	Intervallo composto	Compound interval	میانەی تێهەڵکێش
Intervalle descendant	Intervallo discendente	Descending interval	میانەی دابەزیو
Intervalle diminué	Intervallo diminuito	Diminished interval	میانەی گەستوو
Intervalle juste	Intervallo giusto	Perfect interval	میانەی دروست
Intervalle majeur	Intervallo maggiore	Major interval	میانەی مێجەر
Intervalle mineur	Intervallo minore	Minor interval	میانەی ماینەر
Intervalle naturel		Natural interval	میانەی سروشت
Intervalle dissonant	Intervallo dissonante	Dissonant interval	میانەی ناساز
Intervalle reversé	Intervalo invertido	Inverted interval	میانەی هەڵگەڕاو

Interval cycles(E) میانە سووڕاوەکان. لەلایەن مۆزیکزانی ئامریکایی جۆرج پێیرڵ *Goerge Perle* (1915- 2009) داهێنرا، بریتییە لە کۆکردنەوەی پەردەکان ئەویش بە دەسپێکردنی نۆتەیەکی دیاریکراو بەرەو سەرەوە و پەیدابوونی میانە تا دەگاتەوە نۆتەبنەڕەتیەکە.
بۆ نموونە پلەتۆنی دۆ/C دابنرێت بەC1 و بەرەو سەرەوە بە دووبارەبوونەوەی سێ نیوەتۆن بڕۆین تا دەگەینەوە C2ی بەرزتر. پیتی C یش ئاماژەیە بۆ پێگەی سووڕەکە *Cycle*. بۆ نموونە؛ کۆردی گەستوو بازنەی حەوتەم دەبێتە سووڕی سێیەم/C3، سیانیی زێدە *Augmented triad* دەبێتە سووڕی چوارەم/C4 وە هەروەها.... نموونەیەکە لە میانە سووڕەکانی C1, C2, C3, C4, C6.

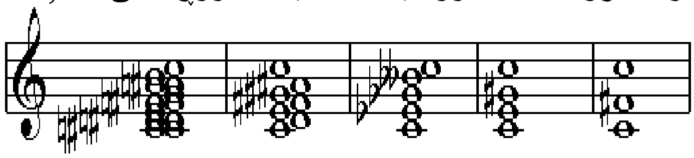

Interval numlers(E) میانە نمرێنراوەکان.

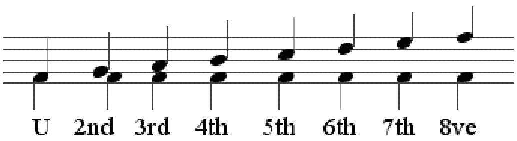

U = unison
8ve = octave

Intime(F), Intimo(I) Intimate(E) بە دڵنەرمیی.

Intonation(F,E), Intonazione(I) ناوتۆنێن، ئاوازێن، زاراوەیەکی مۆزیکدانەرانی ئیتالیاییە لە سەردەمی تازەگەریی *Renaissance* کە گوزارەیەك بوو بۆ پێشکەشکردنی دەنگێکی مۆزیکایی بۆ سرۆتە کڵێسەییەکان و دانانی کلیل و تێمپۆیەکی لەبار بۆ خوێندنەوە و وتنەوەی. بەڵام سەردەمی دوایین و ئێستا بەوە لێکدەدرێتەوە کە پلەیەکە ئەوپەڕی تۆنی بیستن تیایدا ڕاست و دروست و کۆك بێت نەوەك نادروست و هەڵە و نەشاز.

Introduction(E), Introduktion(G), Introduzione(I) پێشەکی،*Intro.* کورتکراوەیەتی، دەسپێکی پارچەمۆزیکێك، ئەم شێوازە زیاتر لە کارێکی سیمفۆنی یاخود کۆنسێرتۆیەکدا دەبینرێت.

Intervals Comparation(E) میانەی بەراورد.

Inversion(E), Converso(L) هەڵگێڕاوە، پێچەوانە، هەڵگێڕانەوەی سەرەوخواری کۆردێك یاخود تاکە میلۆدیەك بە بەکارهێنانی میانەکان بە ئاڕاستەیەکی پێچەوانە، یاخود دوو میلۆدی لە کۆنتراپونتێکدا بە دانانی میلۆدی سەرەوە لە شوێنی میلۆدی خوارەوە و بە پێچەوانەیشەوە. ئەمەی دواییبیان پێیدەوترێت کۆنتراپونتی هەڵگێڕاو. بۆ نموونە: تۆنیC-F لە دابەزیندا دەبێتە تۆنیC-G، یاخود کۆردێکی سیانیی وەك دۆ ـ مێجەر/C-E-G کە پێکهاتووە ڕەگ *Root* کە نزمترین نۆتەیە لە کۆردەکەدا و نۆتەی سێیەم و پێنجەم. لە هەڵگێڕانەوەی یەکەمدا *First inversion* دەبێتەE-G-C/ واتە سێیەم ـ پێنجەم ـ ڕەگ. لە هەڵگێڕانەوەی دووەمدا *Second inversion* دەبێتەG-C-E/ واتە پێنجەم ـ ڕەگ ـ سێیەم، وە هەروەها... .

چەند نموونەیەك لە هەڵگێراوەکان

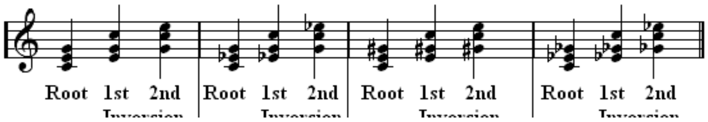

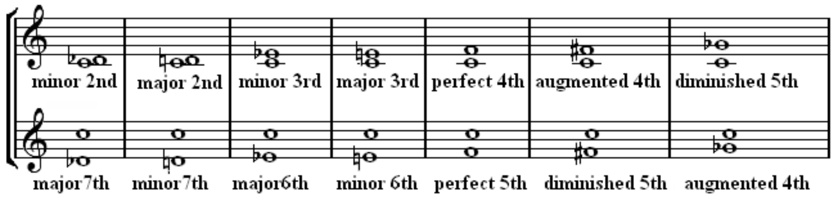

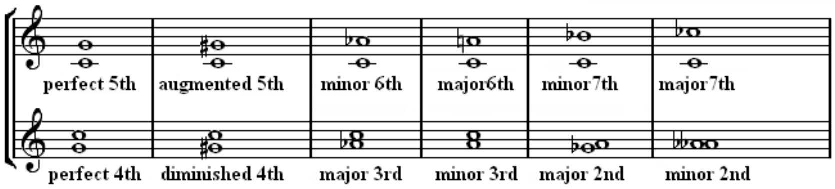

میانە هەڵگێراوەکان

هەڵگێراوی/1 دەبێتە/8
هەڵگێراوی/2 دەبێتە/7
هەڵگێراوەی/3 دەبێتە/6
هەڵگێراوی/4 دەبێتە/5
هەڵگێراوی/5 دەبێتە/4
هەڵگێراوی/6 دەبێتە/3
هەڵگێراوی/7 دەبێتە/2
هەڵگێراوی/8 دەبێتە/1
هەڵگێراوی تەواو*Perfect* هەروەکو خۆی دەمێنێتەوە.
هەڵگێراوی مێجەر*Major* دەبێتە ماینەر*Minor*.
هەڵگێراوی ماینەر*Minor* دەبێتە مێجەر*Major*.
هەڵگێراوی گەستوو*Diminished* دەبێتە زێدە*Augmented*.
هەڵگێراوی زێدە*Augmented* دەبێتە گەستوو*Diminished*.

میانەی هەڵگێراو، بڕوانە/*Inversion*. Inverted interval(E)

دەشێت ئەم میانانە بە دوو بەشی سەرەکیش بپۆلێنرێن:-

بەشی یەکەم:- میانە هاوسازەکان *Concordant intervals* کە تەواوە میانەکان، مێجەر و ماینەرە سێیەمەکان و شەشەمەکان دەگرێتەوە.

بەشی دووەم:- میانە ناهاوسازەکان *Discordant intervals* کە هەموو گەستوو و زێدەکان، دووەم و حەوتەمەکان دەگرێتەوە.

ئەگەر ئەمانە هەڵبگێردرێنەوە...هەرچی تەواوە میانەیە وەك خۆی دەمێنێتەوە، هەرچی مێجەرە دەبێتە ماینەر و بە پێچەوانەیشەوە، هەرچی گەستووە دەبێتە زێدە و بە پێچەوانەیشەوە. ئەمەیش نموونەیەکە لە پێوانەی هەندێك لە میانە مۆزیکیەکان بە یەکەی سەنت *Cent*.

Scale Interval	Equal Temperad	Just	Pythogorean
Whole tone	200 Cent	182 204 Cent	204 Cent
Minor third	300 Cent	316 Cent	294 Cent
Major third	400 Cent	386 Cent	408 Cent
Fourth	500 Cent	498 Cent	498 Cent
Fifth	700 Cent	702 Cent	702 Cent

Ionian mode(E) دەسگای ئایۆنیەن. مۆزیکدەسگایەکی زۆر دێرینە و تایبەتە

بە دەسگای ئایۆنیا *Ionia*، مەبەست لە کلیلە سپیەکانی پیانۆیە لە تۆنی دۆ/C بۆ دۆ/C{هەمان دۆ/ی لە سـکێڵی مێجەردا *Major scale* بە زنجیرە تۆنەیەکی بەرزبوونەوە}.

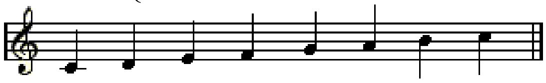

T-T-S-T-T-S(T=Tone or Whole-steg, S=Semitone or half-steg)

Ironico(I), Ironical(E) شۆخیی و گاڵتە.

Irregular rhythmic groupings(E) گرووپی ڕەزمە ناڕێکەکان.

Isorhythm(Gr), Equal rhythm(E) هاوڕەزم، یەکسانەڕەزم.

زاراوەیکی بەکارهێنراوە لە مۆتێت *Motet* ـەکاندا لە نزیك نێوان1300-1450زدا.

Istesso tempo(I), As the same tempo(E) وەك لە هەمان تێمپۆدا.

Italian overture(E) سـەرایی، پێشەکی ئیتالیایی، کارێکی ئۆرکێسترالیە کە دەگەڕێتەوە

بۆ سـەتەکانی/17ز و 18ز کە بریتییە لە سـێ جووڵە:- خێرا *Quick*- خاو *Slow* - خێرا*Quick*.

Italian sixth(E) شەشەمی ئیتاڵیایی، هەندێجار پێیشیدەوترێت زێدە کۆردی شـەشەم/سـێ.

جۆرێکە لە کۆردێکی زێدەی شـەشـەم کە لەسـەر سـێ نۆتە دامەزراوە بۆ نموونە/ A^b, C, $F^\#$ کە جیادەکرێتەوە بەوەی سـیانیی مێجەرە *Major triad* و هیچ نۆتەیەکی تریش لەنێوانیاندا نیە.

J

مۆزیک... سرۆشێکە لە هەموو زانست و فەلسەفەیەک بەهاترە بێتهۆڤن

Jack(E) جاك،
ئامرازێکی لاکێشەییە، لە دارهەرمێ دروستکراوە، بەشێوەیەکی ستوونی بەهۆی دوگمەکانی پیانۆ یاخود هارپسیکۆرد بەرەو سەرەوە دەجوولێت و بەسەر ژێکاندا دەدرێت و دەنگ پەیدادەکات.
Jack rail(E) سککە جاك، پارچەدارێکی بەستراوە بەسەروو ئامێری جاك *Jack* تاکو بەرێکی جوولانەوی بەرەو سەرەوە بکات.
Jaghorn(G), Hunting horn, Bugle(E) بووقی ڕاو.
Jägerchor(G), Hunting chorus(E) دەستەی دەنگبێژان لە مەیدانی ڕاوشکار.
Jaleika(Ru) جالەیکا، ئامێرە هەوایەکی میللی ڕوسیاییە لە شاخی گا دروستدەکرێت.
Japanese Music notes(E) نۆتەی ژاپۆنی

C	D	E	F	G	A	B
I	Chi	Yo	Ra	Ya	A	We

Jaw harp, Jew´s harp, Trump(E), Guimbarde(F),. هارپی چەناگە، چەنەهارپ، جووە هارپ.
Maultrommel, Juden harpfe(G)
مۆزیکئامێرێکی زۆر کۆنە، لایەکی بە ددانەکانی هەردوو چەناگەی ناودەم دەگیرێت و سەرەکەیتری بە پەنجە یاخود بە گرتەڕاکێشان *Plucked*ی ژێیەکانی. دەنگ لەرینەوەیەکی کانزایی لێوەڕا پەیدادەبێت.
Jazz(E) جاز، چەشنە ستران و مۆزیکێکی میللی ئافرۆ ـ ئامریکاییە،
جیادەکرێتەوە بەوەی کە ڕەزمێکی زۆر بەهێز، نۆتەب لووزەکان *Blue notes*، سەرپێییەك لە هێڵە میلۆدیەکان لەسەر ڕەچەکۆردێکی یەکلەدواییەك *Chord progressions* لەگەڵ لێدانێکی هاوسەنگ و جێگیر *Steady beat* و سینکۆپێکی بۆ دانراوی هەیە. لە سەرەتای 1900ز/یەوە پەرەیپێدرا و والاکاری تیاداکرا و چەندین جۆری لێوەڕا کەوتەوە، وەك جاز فلووت *Jazz flute*، جاز پیانۆ *Jazz piano*، جاز ڕۆك *Jazz rock*، جاز پۆپ *Jazz pop*، جاز کیبۆرد *Jazz keyboard*، جاز ڤیۆلین *Jazz violin*....هتد.
Jazz trumpet(E), Tromba da jazz(I), Trompette de jazz(F) جاز ترومپێت.
Je(G), Always, Each(E) هەمیشە، هەر.
Jeden ton(G), Each tone(E) هەر تۆنێك.
Jeu(F), An organ stop(E) ژیو، ئۆرگنی داخراو.
Jeux(F), Plural of Jeu(E) ژیوکس، کۆی وشەی ژیو.

Jeux doux(F), Soft, Sweet stops(E) نەرم، دەنگی نیانی ئۆرگن.
Jhala(Hn), The final, fast movement of a raga(E).ژالا، کۆتایی، خێراجووڵە لە ڕاگ/هیندیی
Jhanj(In), Cymbal(E) ژانج، ساج، سـیمباڵ.
Jouer(F), To play, To perform(E) ژەنین، بەجێهێنان.
Jubelnd(G), Jubilant,(E), Jubiloso(I) شادمان.
Just, Exact, True, Perfect, In tune, Juste(F) تەواو، کۆك، ڕاست، مەبەست لە تەواوی
دەنگەکانە بەشێوەیەکی ڕاست و دروست کە بەپێی ڕێسای ئاوازێن *Intonation* میانەی هەموو دەنگەکان و ئامێرە ژێدارەکان و هەواییەکان بە پەردەی تەواویان دەگرێتەوە.
Just intonation(E), Intonazione giusta(I), Intonation juste(F) . ناوتۆنێنی تەواو{ڕاست}
Reine stimmung(G)
ناوتۆنێنی تەواو{ڕاست}، سیستەمێکی کۆککراوە کە نۆتەکان بە زێدەکردن{خستنەسەر *Adding* و لێدەرکردنی *Subtracting* پێنجەم و سێیەمە سروشتیەکان وەدەسدەکەوێت.

Note نۆتە ژمارە	ناو	ڕێژە Ratio	Interval میانە	پێوانەی Just intonation بە سەنت Cent
0	C	1:1	Perfect unison	0 Cents
1	C#	135:128	Major chroma	111.73 Cents
2	D	9:8	Major second	203.91 Cents
3	Eb	6:5	Minor third	315.64 Cents
4	E	5:4	Major third	386.31 Cents
5	F	4:3	Perfect fourth	498 Cents
6	F#	45:32	Diatonic tritone	590 Cents
7	G	3:2	Perfect fifth	702 Cents
8	Ab	8:5	Minor sixth	814 Cents
9	A	27:16	Ptthagorean major sixth	884 Cents
10	Bb	9:5	Minor seventh	996 Cents
11	B	15:8	Major seventh	1088 Cents
12	C	2:1	Octave	1200 Cents

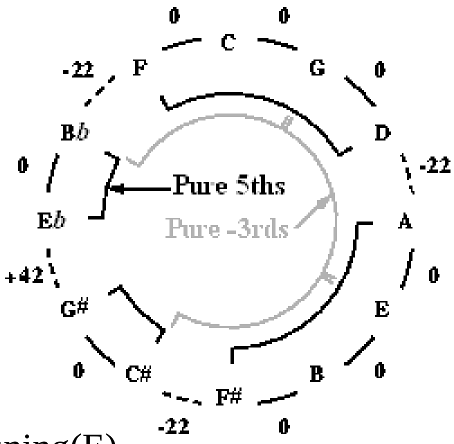

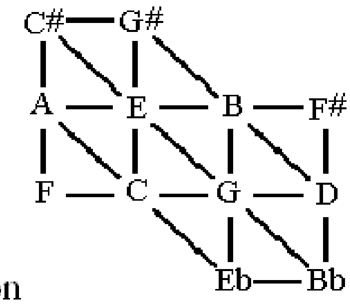

Just intonation

Just tuning(E)

کۆککردنی دروست کە میانەکانی پوختە و تەواوبن و
لە ڕیزی سەرتۆن*Overtone*ەوە لای نەدابێت، بڕوانە/*Overtone*.

K

Kaval کەڤاڵ

کەمانچە سەرئە ژنۆی کوردی

Kurdish spike fiddle

کەمانچەی سـێ ژێ

Kemenċe

Keyboard کیبـۆرد

Kazzo کازۆ

k

مۆزیک...هونەری ئەندازەسازیی دەنگەکانە لە پێوانەیەکی کاتدا!!!

فرێدریک هیگڵ

Kadenz(G) کادەنس/ بڕوانە *Cadence*.

Kakophonie(G) دەنگی ناســاز، دەنگی ناچوونیەك.

Kammer(G), Chamber(E) دیوان، هۆڵ، هەیوان، سـاڵۆن.

Kammer concert(G), Chamber concerto(I), Chamber concerto(E) دیوان کۆنسێرت.

Kammer duet(G), Chamber duet(E) دیوانی دووانی، ئاهەنگێك کە بە دوو ژەنیار لە دیواندا پێشکەشبکرێت.

Kammer musik(G), Chamber music(E) دیوانــی مۆزیك.

Kammer musiker(G), Chamber musician(E) دیوانــی مۆزیکار، ناسناوە بۆ ئەو کەســەی هۆڵی ئۆرکێستراکە بەڕێوەدەبات.

Kammer orchesta(G), Chamber orchestra(E) دیوانی ئۆرکێسـترا.

Kammer sänger(G), Chamber singer(E) ســترانێژی دیوان{نێرینە}.

Kammer sängerin(G), Chamber singer(E) ســترانبێژی دیوان{مێـیینە}.

Kammerton(G), Chamber pitch(E) دیوانە تۆن، پەردەی دیوان.

لە ئەڵمانیا...ئەم زاراوەیە لە هەگبەی باڕۆك *Baroque period* دا بۆ مۆزیکئامێرە دیوانیەکان بەکاردەهێنرا. واتە جیاوازی پەردەیەك بۆ پەردەیەکیتر و دانانی تاکە تۆنێك وەك پێوانەیەکی ڕەها *Absolute standard*. لەســەر ئەم ڕێسایە دەتوانرێت ئەم پەردانە بەپێی ستاندەری پەردە *Pitch standard* پەیوەندییان بۆ ســازبکرێت. ســتاندەری پەردەیش لە دیوانە تۆن *Kammer tone* دا کە دانراوە دەبێت فریکوێنسیەکەی لە نزیکە 410-425Hzدا بێت کە بە بەهای هاوچەرخی ئێستامان کراوە بە 440Hz. پەردەی دیوان بە سێ جۆر دەپۆلێنرێت:-

1. کۆرتۆن *Chorton*، پێشیدەوترێت پەردەی کۆرس *Choir pitch*، پەردەی ئۆرگن *Orgen pitch*، ئەم جۆرە بۆ ئۆرگنــی کڵێســە و کۆڕاڵ مۆزیك بەکاردەهێنرێت، ڕادەی پەردەکەی *Relative pitch* کە دووەمــی مێجەرە لە تۆنی دیوان *Kammerton* بەرزترە.
2. دیوانە تۆن *Kammer tone*، یاخود *Chamber music*، پەردەیەکە کە بۆ مۆزیکئامێرە ناوخانەییــەکان *Domestic instrumental music*} بەکاردەهێنرێت، ڕادەی *Relative* پەردەکەی بە ئەندازەی بیمۆڵ دیوانەتۆن *Flat kammerton*ێك نزمترە.
3. دیوانەتۆنــــی نزم *Tief kammerton*، پەردەیەکــی نزم، قووڵ *Deep*، یان*Flat*، پەردەیەك لە دیوانەتۆن نزمترە.

Kanun, Qanoon(Ar,Fa,Kr,Tr), Canon(E) قانوون، ژێدار ئامێرێك خۆرەڵاتی/یە کەمێك بە ئامێری زیتار *Zither* دەچێت، لە سنووقێکی بۆشی لاکێشەیی پان پێکهاتووە، دەنگەکانی ســێ بۆ چوار ئۆکتاڤە کە نزیکەی

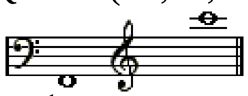

حەفتاوچوار ژێی لەخۆگرتووە، هەر ژێیەکی سێ تەلە، نیوە دەنگ و چارەکە دەنگەکانی بە گێڕ دەگۆڕدرێت کە بریتییە لە پارچە ئامرازێکی مادەنی لە لای دەستی چەپی ئامێرەکەدا چەسـپێنراوە.

Kaval(Bu) کەڤاڵ، کەتەنای، ئامێرێکی هەوایی میللییە لەنێو گەلانی بولگار و ئەلبان و مەکەدۆنیا، دەمەکەی لە شـاخی گا دروستکراوە، تۆنەکانی لەسەر کلیلی/D کە دواجار لەسەر دەستی ئامێرسـازانی بولگاریایی *v Slavi Ivano* و *Kameno* دانراوە.

K.B(G) کورتکراوەی کۆنترادباسە *Kontrabass(G), Double bass(E)*.

Kasik, Turkish spoons(E) خاشووگ، کەوچکە ڕەزمییەکان.

Kazoo, Mirilton(E) کازوو، میریلتۆن، ئامێرێکی دەمی بچووکە کە دەنگێکی لەرینەوەیی هەیە.

Kelan(Kr) کەلان، بە کەسانی دۆم وتراوە کە کۆڵانە وکۆڵان بە شـار و دێهاتانـدا دەگەڕێن و دێنە بەر دەرگای ماڵان، بە دەفـژەنین و بەندبێژانەوە نان و خۆراکیان لە پریاسکەکانیاندا کۆدەکەنەوە.

Kemançe(Ar, Fa,Kr), Violin(E) کەمانچە، کەمانژە، وشـەیەکی لێکدراوی کوردییە پێکاتووە لە **کەوان** کە شـووڵێکی چەمیووی هەردووسەر بەسـتراوە بە لیژنەیاڵێك یاخود کلکەمووی گیاندارێکی وەك ئەسـپ، پاشـان بە گۆڕانی زوان و کاریگەری زوانانی دەوروبەریـش بەتایبەتیی زوانی فارسـی و پاشـان عارەبی بۆتە کەمان. پاشـگری چە/یش پێدەچێت لە ڕیشـەوشـەدا ژێ بووبێت، ئەمیـش بە هەمان کاریگەر بۆتە چە یاخود جە، تیکڕای مانای وشەکە ژێی کەوان دەگرێتەوە کە دوو ئامرازی لە ئامێز یەکگترو و تەواوکەرن بۆ یەکتر. سـەردەمانی زۆر زۆر دێرین بریتیـبووە لە دەسـکەدارێکی سـادە کە بەسـەرێکیەوە کودە{کاسـە}یەکی پێوەبەستراوە و ژێ/یەك یاخود دووانی لێبەسـتراوە و ئینجا ژێ/یەکە بەسـەر کاسەکەدا براوە و لە سـەرەکەیتری دەسکەدارەکە بە پێچەکێك توندکراوە، ئینجا کەوانەکەی بەسـەردا دەخێشـنرا بۆئەوەی دەنگ و ئاوازی پێدەربهێنرێت. زۆر لە ژێدەرانی مێژوو گەواهی ئەوە دەدەن ئەم شێوەیەی کە هەر لە دێر زەمانەوە تائێستایش ماوەتەوە لەنێو کوردانەوەڕا سـەری هەڵداوە و میللەتانی دەوروبەریش پێی ئاشنابوون. دەشێت هەر ئەم شـێوەیە بووبێت بەرەبەرە گەیشـتبێتە ئاوروپا، لەوێیـش تەواو خاسکاری تیاداکرابێت و پەرەپێدرابێت و گەیشتبێتە ئەو شێوەی ئێستای بەناوی ڤیۆلین *Violin* کە چوار ژێی لەسـەر بەندە، دەخرێتە سەرشانی چەپ و دەژەنرێت....بەگشت جیهاندا بڵاوبۆتەوە.

ئەو شـێوە سـاکارەی کە تاکو ئێسـتا لەنێو کوردەواری و میللەتانی

تردا بەرچاودەکەوێت تەنیا دوو ژێی لەسـەر بەندە و بە شـێویەکی

سـتوونی لەسـەر ئەژنۆ و دەژەنرێت. لەنێو کورد و فارس و ئازەریدا هەر بە کەمانچە ناودەبرێت، لەنێو عارەبدا بە جۆزە ناودەبرێت لەبەرئەوەی کە کاسـەکەی لە شـێوەی لەتکە گوێزێکی هێندیدایە.

Kemaycha(Hn) کەمایچە، ئامێرێکی ژێداری هیندی/یە کە نۆزدە تەلی لەسـەر بەندە و

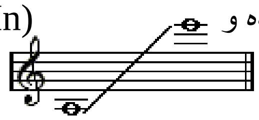

بەشـێوەیەکی ستوونی دەژەنرێت، سـێ تەلی لە ڕیخۆڵەی گیاندار دروستکراوە بۆ میلۆدی، دووانی لە سـیم/براس *Brass* بۆ گیزەگیز *Drone* کردنی میلۆدیەکە و چواردە تەلی لە سیم/پۆڵا *Steel* بۆ زرنگانەوەیەکی نەرم و دڵگیر.

Keras(Gr), Curved horn(E) کێراس، چەمیوە هۆڕن، ئامێرێکی زۆر دێرینی یۆنانییە.

Karaulophone(E) کاڕاولۆفۆن، نەرمەدەنگی داخراوە ئۆرگان *Organ stop*ی لوولە هەشت پێی/یە.

Keren(Hb), Horn, Trumpet, Cornett(E) قەرن، شـاخ، هۆڕنی عیبري ی.

Key(E) کلیل، مایە، لەڕووی میکانیکییەوە *Mechanically*...ئامرازێکە لە ئامێرەکانی پیانۆ، ئۆرگن، هارپسیکۆرد، قانوون و سـەنتوور...هتد کە بۆ کۆککردنـی دەنگەکان بەکاردەهێنرێت. لە ئامێرەهەواییەکاندا کە پێیدەوترێت کلیلـپۆش *Key flaps* باڵێکی جووڵاوەیە و کۆتاییەکەی خڕێکی پانە و ژێرەوەی پارچە لباد *Pad* یاخود چەرمێکی *Leather* پێوەیە کە ئامێرژەن بۆ داخستن و کردنەوەی دەنگەکان بەکاریدەهێنێت. لەڕووی تۆناڵی *Tonality*یشەوە...پێناسـە دەکرێت بەوی کە سـکێڵ*Scale*ی پایەتۆنە *Tonic*ەکانی لەسەر بەندە، وەك دەوترێت مێجەر *Major* و ماینەر *Minor*.

Keyboard(E), Tastatur(G) دەستاتوور، کیبۆرد، ئامێرێکە کە بە پەنجەکان لێدەدرێت،

یاخود پێداڵبۆرد *Pedal board* کە پایەدەری هەیە و بە پێلێدەدرێت.

Key note(E) کینۆتە، کلیلە-نۆتە، یەکەم تۆنە کە پێیشیدەوترێت پایەتۆن *Tonic*.

Key signature(E), Armatura di chiave(I) هیما کلیلەکان لە هێڵاسۆ مۆزیکییەکاندا
Armature, Armature de la celé(F)

دەنگی تیژ *Sharp* و پانۆك *Flat*، لە لای دەستەچەپی هەر هێڵێك لە هێڵاسۆکەدا *Staff* دادەنرێت. تیژ و پانۆکە ئاسایییەکانی سکێڵی سروشتە ماینەر *scale Natural minor* لەسەر کلیلەنۆتەکان دادەنرێن. کلیلەکانی تیژی مێجەر و کلیلی دۆ/مێجەر*C-major*نە هیمای تیژ هەیە و نە پانۆك وەك لەم خشتەیەدا:-

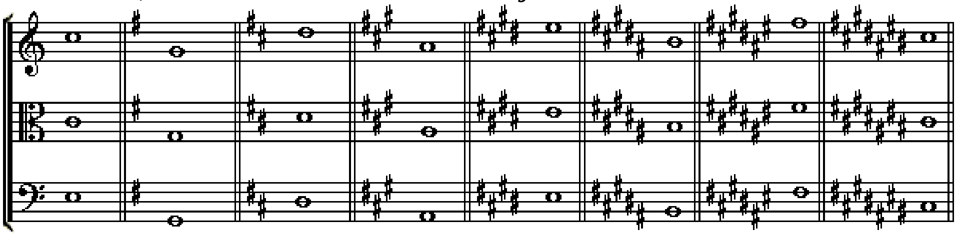

بۆ نۆتە پانۆکەکانیش هەر بەهەمان چەشن سکێڵی سروشتە ماینەر*Natural minor scale*لەسەر کلیلەنۆتەکانی مێجەر بەشێوەیەکی تەریب*Parallel* دادەنرێن. بۆ نموونە کلیلەنۆتەی دۆ مێجەر *C-major* بە سێ تۆن خوار خۆی هەمان کلیلەنۆتەیە لە لا ـ ماینەردا *A-minor*، کلیلەنۆتەی سی مێجەر*B-major* بە سێ تۆن خوار خۆی هەمان کلیلەنۆتەیە لە سۆڵ/ی تیژ ماینەر *G-Sharp minor*. کلیلە نۆتەی سی بیمۆڵ ـ مێجەر *Bb-major* بە سێ تۆن خوار خۆی هەمان کلیلەنۆتەیە لە سۆڵ ماینەر*G-minor*دا.

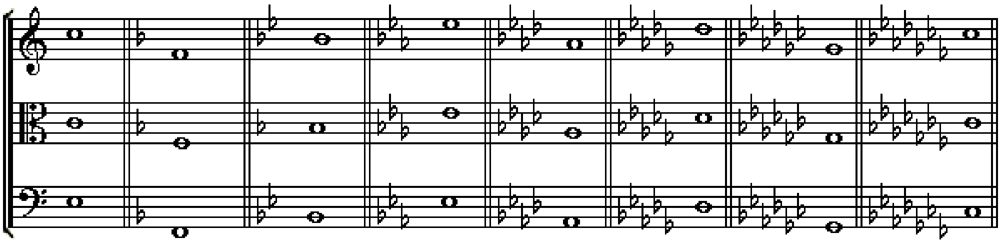

Khawker, Xawker(Kr) خاوکەر. کزەیەکی زۆر کاریگەر و دڵڕەوێنە،
خەیاڵ بردەی خاو ڕەوێنە، دەسگایەکی تایبەتە بە ناوچەی گەرمیان، پێشیدەوترێت بەرزە قەتار.
شاخەی شریخەی بریسکەی دەروون لە چەم شەتاوان جاکەرد چوون هون
مەولەوی، بەدەنگی:علی مەردان

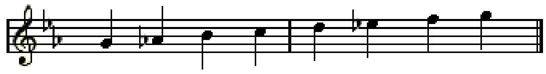

Khayal(Hn) خەیاڵ، ئەندێشە، ئامێرێکی ژێداری هیندییە، زاراوەیەکی هیندییە
کە بەچەشنێکی دوو بەیتی ئاڵۆز لە سروودەکانی ڕاگا *Raga*دا دەبێژرێت.
Khenabad, Xenabad(Ar,Kr,Az) خەنەباد
لەو کەلە دەنگی ساز دێ هەلاڵە و زەمزەمە دەنگی خۆش ئاواز دێت لەو باخ وچەمە
بەدەنگی:عەلی مەردان

لێرشتەیەکی سەربە دەسگای نەهاوەندە و لەسەر پلەی نەوا دەوەستێتەوە.
خەنەباد....یاخود خاناباد کە بەمانای خانەیەکی تاوستانی، یاخود بڵێین هەوارگەیەکی خۆش و سازگار لەنێو باخی کۆشك و تەلارێکدا سازکرابێت کە بەزم و ئاهەنگێڕێنی خۆشی و دڵڕەوێنی تیادا بوەشێنرێت و دووربێت لە نیگەرانی و دڵپەستی و سیوابوونەوە
Kherek, Kharak, Dame(Fa,Kr) خەرەك، دامە، پارچە تەختەیەکی داتاشراوە لەسەر سنگی ئامێرە ژێدارەکانی وەك ساز و کەمانچە و عوود...هتد. بۆ ئەوەی ژێیەکانی بەسەردا دەبرێت بۆ گەیاندن و زایەڵەپەیداکردنی دەنگەکان کە لەناو سنگە بۆشاییەکەیدا ئەم نموونەیە تایبەتە بە ئامێری سەنتووردا دادەنرێت

Kinnor harp, David´s harp(E) هارپی داوودی، ئامێرێکی زۆر دێرینی یەهودییە کە گوایە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی حەزرەتی داوودی پێغەمبەر.

Kithara(Gr), Cithara(Gr) کیثارا، ئامێرێکی زۆ دێرینی یۆنانییە، شـێوەیەکی خڕی بازنەیی هەیە و نزیکەی یانزە ژێی لەسـەر بەسـتراوە.
Klarinette, Klarinetten(G), Clarinet, ClarinetsI(E), Klarino(Gr) ئامێری کلارنێت.
klaroen(G), Bugle(E) ئامێری بووق.
Klassik(G), Classic(E) کلاسیك.
Klassisch epoche(G), Classical period(E) سـەردەمی کلاسـیك.
Klassisch musik(G), Classical music(E) کلاسـیکاڵ مۆزیك.
Klavecimbal(G), Harpsichord, Clavecin(E) ئامێری هارپسـیکۆرد.
Klang(G), Sound, Tone(E) دەنگ، تۆن.
Klappe(G), Key(E) کلاپە، دوگمەی سـەر کونەتۆنی ئامێرە هەواییەکان.
Klavier(G), Keyboard(E) کلاڤیار، ئامێری کیبۆرد.
Klein, Kleine(G), Small, Minor(E) گچکە، ماینەر.
Kleine flöte(G), Piccolo(E) پیککۆلۆ. ئامێرێکی هەواییە و لە فلووت بچووکترە.
Kleine pauke(G), Small timpano, Small kettle-drum(E) گچکەتەپڵ، تەپڵۆکە.
Kleiner mollseptak kord(G), Seventh minor chord(E) گچکە کۆردی حەوتەم.
Kleine sekond(G), Minor second(E) گچکەی دووەم.
Kleines intervall(G), Minor interval(E) گچکە میانە.
Klingel(G), Bell(E) زەنگ.
Knarre(G), Rattle(E) کنارە، ئامێرە کڕانەکان.
Komma(G), Comma(E) کۆما، لە ناوی کارڵ میکایل کۆمما *Karl Michael komma* وە هەڵێنجراوە لە نووسراوەکانی مۆزیکزان ژان زاك*Jan Zach(1699-1773)*دا هاتووە کە پێوانەیەکی ژمێرکارییە و گوزارە لە یەکەی میانەتۆن دەکات کە دەکاتە1/9ی تۆنی تەواو *Whole tone(step)* واتە نۆ کۆمما 9-Komma، میانە تۆنێك دەکاتە 8/9ی تۆنێك.
Kontra(G) بڕوانە/*Contra*.
Kontraalt(G) بڕوانە/*Contralto*.
Kontrabas(G) بڕوانە/*Double-bass*.
Kontrabassklarinette(G). Contrabass clarinet(E) کۆنتراباس کلارنێت.
Kontrabassposaune(G), Doublebass or Contrabass trombone(E) کۆنتراباس ترۆمبۆن.
Kontrafagott(G), Contra bassoon(E) دەبڵ باسـسـوون، کۆنترافاگوت.
Kontrapunkt(G) بڕوانە/*Contrapoint*.
Konzert(G). Concert(E) بڕوانە/*Concert*.
Kopuz, Koboz(E) کۆپوز، ئامێرێکی ژێداری بچووکە، پێیشیدەوترێت کوڵە عوود *Short lute*. سـەرهەڵدانی ئەم ئامێرە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی453ز لە سـەردەمی ڕۆمانەکاندا، لە سـەتەی شانزەم بۆ هەژدەم وەك ئامێرێکـی میللـی بە فراوانـی بەکاردەهێنرا، لە وڵاتانی ئاسـیای ناوەندیشـدا زۆر بەکاردەێنرێت.
Kratema(E) کڕاتیما، میلۆدییەکی سـەربەخۆیە کە بۆ درێژەپێدانی سـروودێك بەکاردەهێنرێت، پێکهاتووە لە تێریتیزما *Teretisma* کە لە ڕووی زوانەوانییەوە چەند حونجەیەکی بێ مانایە وەك تێریرەم *Terirem*، تێنانا *Tenana*، تۆڕۆڕۆن *Tororon*.
Kratematarion(E) چەند کۆنووسراوێکی کڕاتێمایە بەگوێرەی هەشت دەسگا *Mode* ڕێکخراوە.
Kreis(G), Cycle, Circle(E) بازنە.
Kreuz(G), Sharp(E) دێز، بڕوانە/*Dièse*.

دەســگای کورد. Kurd(Ar,Fa,Kr,Tr)

پێدەچێت ئەم دەســگایە....بەناو و مێژووەکەیدا بگەڕێتەوە بۆ خێڵەکانی ناوچەی بەختیاری{کە ئێســتا ئوســتانێکی ســەر بە وڵاتی ئێرانە و پایتەختەکەیشــی شــاریکورد/ە و فارس کردوویەتە شهرکرد}کە بەشێکن لە هۆزی گەورەی لوڕ، بەشێکیان دوچاری دوورخستنەوە بوون و لە ناوچەکانی ئەسـفەهان و شـوشـتەر و زەردکۆدا نیشـتەجێبوون، لەبەرئەوە شیمانەی ئەوە هەیە کە ناوەکەی لە ناوچەی شــاریکورد/ەوە هاتبێت. دێرینە کزەبای دەوارنشــینان و کۆچەرییانی ئەو دەڤەرەیە. نووسـەری بەناوبانگ میرزا فرصة الدولة/ی شــیرازی (1854-؟) لە کتێبەکەی بەناوی بحور الالحان بە ئاوازێکی کوردی ناوی دەبات. زۆر لە مێژەوە کورد خۆی بە دوو بەرە ناو دەبرد{لە زۆر میللەتاندا ئەم پۆلاندنە کۆمەلآیەتییە هەیە} یەکێکیان بە کورد کە بە ڕەوەند و دەوارنشینـن، بەرەیەکی تریان بە گۆران{بڕوانە/*Gewır*}. جا لەنێو بەرەی کوردان/دا ڕەنجی ژیان سـەختی و خەموپەژارە زۆرە. لە پاڵ ئەو سـەختی ژیانەیاندا دەخوازێت هاودەمێکیان هەبێت کە کەمێك لە خەم و ماندوویێتیان بڕەوێنێتەوە ئەویش چڕینی هەوا و نەوایەك کە فرۆزەی ئەو ژیانەیان بکات.

کورد.....دەســگایەکی ســەرەکییە لە مۆزیکی خۆرەڵاتیدا. سـکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی کورد لەسـەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی کورد لەسـەر پلەتۆنی حوسێنیی. لە هاتنەخوارەوەدا هەمان سـکێڵی هەیە بەڵام بە دوو ڕەگەزی سـەرەکی جیاواز کە بریتیین لە ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی نەوا، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

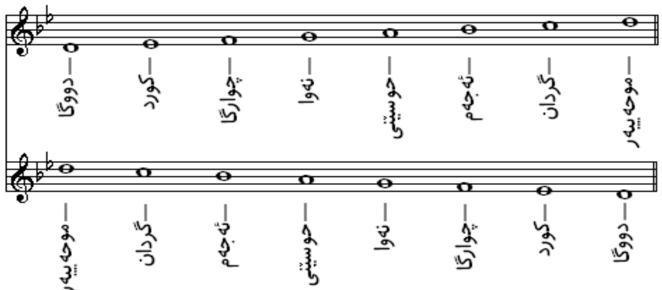

ئەو لێرشـتانەی کە لەم دەســگایە کەوتونەتەوە ئەمانەن:- حجازکارکورد، شـەوقتەرەب، تەرزینوێن، شـانازکورد، هەســارکورد.... .

کوردان، یاخود گردان....هەمان سـکێل دەســگای ڕاستە، Kurdan, Gırdan(Ar,Kr)

بەڵام جیاوازییان تەنیا لەوەدایە کە ڕاسـت لە پلەتۆنی دۆ/ی ناوەڕاسـتەوە دەسـپێدەکات لەکاتێکدا گردان لە پلەتۆنی دۆ/ی زیل{جەواب}ـەوە دەسـپێدەکات.

کوردەلـی، هەر هەمان دەســگای کوردە بەڵام لەسەر پلەتۆنی ڕێ/وە، Kurdeli(Ar,Kr)

کوردەلی حجازکار/یش هەر هەمان دەســگای کوردە بەڵام لە پلەتۆنی دۆ/وە.

کوردێن، لێرشـتەیەکی سـەربە دەســگای کوردە، پێکهاتووە لە ڕەگەزی کورد Kurdén(Ar,Kr)

لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی نەوا. لای مەقامخوێنانی بەغدا بە مەقامی لامی ناســراوە.

کەمانچەی نووکدار، سـەرئەژنۆ کەمانچەی کوردیی Kurdish spike fiddle(E)

کشتەوان، ئەنگوستەوان. Kshtaban(Fa), Angustewan(Kr), Thimble(E)

بەو دوو پارچە مادەنە پێچراوە دەوترێت کە دەکرێنە هەردوو سەر پەنجەی شایەتمانی دەستی ڕاست و چەپ، هەر یەکەو ڕیشەیەکی تێئاخنرێت بۆ ژەنینی ئامێری قانوون.

L

ڕازی گەوهەری وشە لە چامەدا.....هونەری مۆزیکە.

ئاندرێ سوراس

La(F,I), A(E,G) تۆنی لا، شەشەمین دەنگی مۆزیکییە لە بنەتۆنی/دۆ*C*وە.
Labbile(I), Labial(E) گۆکردن بە لێو.
Labbra(I), lips(E) لێوان.
Labbro(I), Lip(E) لێو.
La-bémol mineur(F), La-bemolle minore(I), A-flat minor(E), As-moll(G) لا بیمۆڵ - ماینەر.
La-bemolle maggiore(I), La-bémol majeure(F), A-flat major(E) As-dur(G) لا بیمۆڵ - مێجەر.
La-mineur(F), La-Minore(I), A-minor, A-moll(G) لا ماینەر.
Labial reeds(E) ڕیشـە لێویەکان لە لوولە دەنگ داخراوەکانی ئۆرگن.
Labialstimme(G), A flue stop in the Organ(E) تۆنە لێوە داخراوەکان.
Lacrimosa(L), Part of Roman requiem mass(E) بەشێك لە كۆنوێژی ڕۆمان بۆ مردووان.
Lacrimoso, Lagrimoso, Lagrimando(I), Tearful, Sad(E) پەژارە، بەفرمێسك.
La-dièse(F), La-diesis(I), A-sharp(E), Ais(G) لا- دێز.
La-dièse mineur(F), A-sharp minor(E), Ais-moll(G) لا دێز - ماینەر.
Lage(G), Position(E) پۆزش لە ئامێرە ژێدارەکاندا، بار، شـوێنپەنجە پەردەی ئامێرێك یاخود دەنگێك، شـوێنی نۆتـەیەك لە كۆرد*Chord*ێكدا.
Lagnoso(I), Doleful(E) خەمەنگێز، خەمبار.
Lagouta, Laouta, Laouto, Lavouta(Gr) لاگۆتا، لاڤوتا، ئامێرژێدارێكی دێرینی یۆنانییە كە تاڕادەیەك بە ئامێری عوود دەچێت، ملێكی درێژ و كاسەیەكی بچووكی هەیە.
La-maggiore(I), La-majeur(F), A-Major(E), A-dur(G) لا مێجەر.
Lame Musicale(F), Musical saw(E) ئامێری مشــار، هەڕەی مۆزیكایی.

Lament(E), Lamentando, Lamentoso, Lamentabile, تۆنێكی پەژارە ئامێز.
Lamentevole(I), Lamento(G)

Landini Cadence(E) لاندینی كادەنس، ناوەكەی دەگەڕێتەوە

بۆ مۆزیكزانی ئیتاڵیایی فڕانسیسكۆ لاندینی*Francesco Landini(1325-1397)* و مۆزیك دانەرانی سەتەكانی/14م و 15م بەكاریاندەهێنا، شێوەی جیاوازی لەوەدایە كە میانەی شەشەمی سەروەی ئۆكتاڤێك بۆ تاوێك*Momentarily* دەكەوێتە سەر میانەی پێنجەم، وەك لەم نموونەیەدا:-

e' d' f' d' c' e'
g f OR f e
M6-5 8 M6-5 8

Lang(G), Long(E) درێژ.

Langsam(G), Slow, Grave (E), Large(F), Largo, Adagio(I) لارگۆ، ئارامڕەو، سەنگین.

Langsamer(G), Slower(E) ئارامڕەوتر.

Languendo, Languente, Languemente(I), Languishing(E) هێورییەكی بەسۆز.

Lanto, Lagretto(I), Slower(E) لانتو، تێمپۆیەكی خاوترە لە *Largo*.

Largamente(I), Slowish(E) ئارامڕەو.

Larghetto(I), Not as slow as largo(E) لارگێتۆ، كەمێك پەلەتر لە لارگۆ.

Larghissimo(I), An extremely slow tempo(E) لارگیسیمۆ، خاوتر لە لارگۆ بە ئەندازەی چل لێدان لە خولەكێكدا*40beats/min.* یاخود كەمتر.

Larghezza(I), Larguer(F), Breadth(E) هەناسە.

Largo(I), Broad(E) لارگۆ، پان و گوشاد.

Largo assai(I), Very slow(E) زۆر سەنگین.

Larigot(F), Old name for flageolet(E) لاریگۆت، كۆنە ناوی ئامێری فلاجیولێت*Flageolet*ی هەشت كونە كە تاڕادەیەكیش بە شمشاڵ دەچێت

Larynx, The upper part of the trachea in the human throat(E) هەنگەرە، حونجەرە، گەروو، گلو، ئەو بەشە گرنگەی كە دەنگە جۆرانجۆر و جیاوازەكانی لێوە دەردەچێت.

La seguente(I), The following(E) دوایندە.

Laúd(S) لاود، ئامێری لووت{عوود}ی ئیسپانیایی پشتپان كە شەش جووت تەلی پێوە بەستراوە.

Lawık(Kr) لاوك، یاخود بەیتی لاوك، كۆنە وشەیەكی كوردی ڕەسەنە كە پێدچێت لە لۆ/وە هەڵێنجرابێت و بۆ درێژەپێدان لەسەر زار و هێنانی بۆ سەر باری ڕەزمێكی مۆزیكی بووبێتە لۆلۆ..لۆلۆ كە دەشێت بەمانای ڕۆڵە بێت و گوزارەیش لە دلێری و جوامێری بكات، دوایی وەك نازپێدانێك بۆ ئەو پەیڤە و شێوگێكی زاراوەیی بەسەردا بڕابێت.....بووبێتە لاوك.

لاوك، لە چەند چەشنەبەیتێكی جوراوجۆر و بە چەند دیمەنێكی تراژیدانەی جیاواز لەنێو ژیانی كوردەواریدا ڕەگەژۆی هونەری چاندووە. لەوانەیش یادكردنەوەی كەسێكی دلاوەر و پێشەنگ لە ڕووداوێكی جەنگدا، ڕۆڵەیەكی بەجەرگ و نەبەرد كە جوانەمەرگ بكرێت، یاخود سۆزدەربڕینی كیژەجەوانێكی هەرەت نەوبەهاری شۆخوشەنگ كە پێنابێتە ژینبارێكی ئەندێشەییەوە و لاوە دڵدارەكەی بڵاوێنێتەوە. چڕینی ئەم شێوە ئاوازە بەگوێرەی ئەو هەنكەسۆز *Accent tone*ی كە دەبیسترێت زیاتر لە ناوچەكانی باكووری كوردستان و كوردنشینانی ناوچەی خۆراسان باوە، پاشان بە ناوچەكانیتری كوردستاندا دەنگیداوەتەوە و هەر ناوچەیەیش كاڵای تایبەتیی خۆی بە بەردا كردووە.

ئەمەیش بەشێکە لە لاوکێکی شێواز ئەڤینداری کە کاتی خۆی شەریفاغای هەرکی(1895-1975ز) ناسـراو بە شەرۆ(واتە شێرۆ) بە دەنگی خۆی تۆماریکردووە:-

غەزالەك م ڕاکر، ل شـیشـانێ، لێ لێ ل بلندیا
غەزالا من، غەریب بی،
بەرێ وێ کەتە هەر چار مالێ وا گوندیا.
بەلێ(سەخمەراتێ)، بەژنا بلند، چاوێ بەلەك،
ئەو سـال، سـێ سـالە
ناو عێل و عەشرەتی مالا بابێ خودا ئەز قەتیام. ....غەزال، غەزال، غەزال،
غەزالەك م ڕاکر، ل شیشانێ لێ گرکا،
بەلێ غەزالا من، غەریب بی
بەرێ وێ کەتە هەر چر مالێ وا تورکا
بەلێ سەخمەراتێ، بەژنا بلند، چاوێ بەلەك،
ئەو سێ سالە، سێ سـالە
ناو عێل و عەشرەتی مالا بابێ خۆدا ئەز تەرکاند. ......غەزالم، غەزالم، غەزال،
غەزالەك م ڕاکر، ل شیشانێ لێ وا زۆرگا،
غەزالا من، غەریب بی،
بەرێ وێ کەتە هەر چر مالێ مهاجیرا
بەلێ ئەو سێ سالە، سێ سـالە
بەر خاترا بەژنا زراف، چاوی بەلەك
ناو عێل و عەشرەتی مالا بابێ خۆدا ئەز دابڕام. ....غەزالم، غەزالم، غەزال.

دەنگ. Laut(G), Laud, A sound(E)

ئامێری عوود. Laute(G), Lute(E,F), Luth(F), Lauto, Leuto(I)

عوودژەن. Lautenist(G), Lute-player(E)

بڕوانە/*Crescendo*. Lauter werden(G), Crescendo(I)

لاڤژ، سـروودی ئایینیی. Lavıj(Kr), Sacred chant(E)

سەرژەنیار، Leader, The first violinist in a conventional orchestra, Concert-master(E)
یەکەم کەمانچەژەن لە ئۆکێسترا.

مۆتیڤـنما، بیرۆکێکی چەسـپاو، بابەت. Leading motive, Fixed idea(E), leitmotif(G)
پەیوەندی ڕستەمۆزیکێکی ئاوێزاو بە یادگار و ڕووداوە دێرینەکان*Reminiscence motive* و پەرەپێدان و گۆڕینی بۆ بار و دۆخێکی دراماتیکانە، دەشێت بڵێین بابەتە ئاوازێك یاخود بیرەك*idea*ێکی تایبەت بە کەسـایەتیەك لە دیمەنێکی دراماتیك*Dramatic state*دا.

نۆتەی کارا، بڕوانە/*Appoggiatura* Leading note, Leading tone, Active note(E)
تۆنـنما، حەوتەم تۆن لە سـکێڵی مێجەر.

بازدان، جووڵەیەك لە نۆتەیەکەوە بۆ یەکێکیتر و بازدان بەسـەر پتر لە میانەیەك. Leap(E)

پێکەوەبەند. Legando, Legabile(I), Slurring, bound together(E)

لیگاتۆ، لکاو، Legato(I), Legato,Tié(F), Legato, Tie(E), Legato(G)
بە کورتکراوەی.***Leg*** ئاماژەی پێدەدرێت، چەشنە ژەنینێکی بەسەر یەکەوەیە بەبێ پچڕان.
بۆ نموونە: لە بەشی/a ژەنینێکی بەسەریەکەوەیە بەبێ پچڕان لەنیوان نۆتەکاندا کە لێگاتۆیە{لکاون بەیەکەوە}، لە بەشی/b بێ لێگاتۆ *Non-legato* یاخود لێگیێرۆ *Leggiero*،
لە بەشی/c بە لێدانی پۆرتاتۆی*Portato* و
لە بەشی/d دا بە لێدانی سـتاکاتۆ *Staccato*.

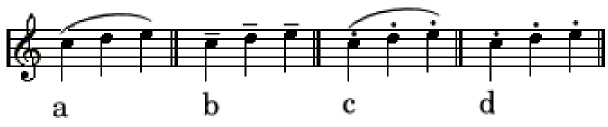

Legatissimo(I), Exceedingly smooth(E) زۆر بە نەرمیی.
Legatobogen(G), Legatura(I), Legende(F), Syncopation(E) کەوانەبەند، چەمیوەبەند.
Legatura(L), Tie, Bind(E) 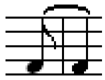 بەند، لکان.

Leger line(E) زێدەهێڵ، ئەو کورتە هێڵانە دەگرێتەوە کە پێویست دەبن چ لە سەرەوە وچ لە خوارەوەی پێنچ هێڵاسۆ *Staff* ســەرەکییەکە

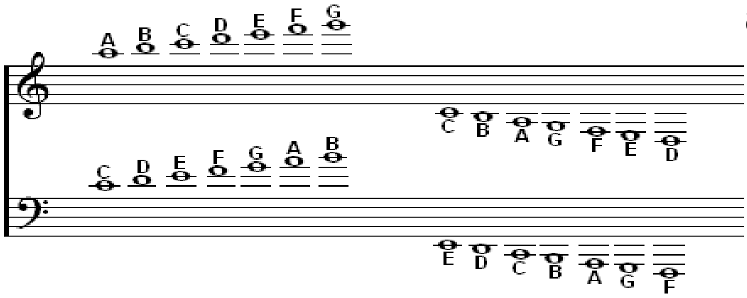

Leggendo(I), Reading(E) خوێندنەوە.
Leggeramente, Leggermente(I), Lightly(E) بە ســووکی.
Leggerezza, Leggeranza(I), Lightness(E) ســووکیی.
Leggerissimo(I), As light as possible(E) تا بتوانرێت سـووك و نەرم.
Leggero, Leggiero, Leggiere(I), Léger, Légère(F), Light(E) سـووك.
Legg. کورتکراوەی *Leggero*.
Leggiadro, Leggiadretto(I), Pretty, Elegant(E) شـۆخ و شـەنگ.
Leggiadramente(I), Gracefully(E) بە شـۆخ و شـەنگی.
Legni(I), Woodwind(E) ئەو جۆرە تەختانە دەگرێتەوە کە ئامێرە تەختەفووپیاکەرەکانی پێدروستدەکرێت.
Legno(I), Wood(E) دارك، تەختە.
Leichen-musik(G), Funeral music(E) مارش مۆزیکی بەخاکسپاردن.
Leicht(G), Light, Easy(E) ئاسان، سووك.
Leid(G), Sorrow(E), Diuleur(F) مەخابن.
Leidenschaft(G), Passion(E) ئاوازێکی ئەشکەنجـئامێزە بۆ یادی مەسـیح.
Leier(G) لێیر، بڕوانە/*Hurdy-Gurdy*.
Leise(G), Soft, Piano(E) نیان، پیانۆئاســا.
Leiser(G), Softer(E) نیانـتر.
Leiser werden(G) بڕوانە/*Decrescendo*.
Leiten(G), Conducting(E) ڕابەریی.
Leitton(G), Leading note(E) نۆتەنما.
Lene, Leno(I), Weak(E) لاواز.
Lent, Lente(F), Lento(I) خاو، بڕوانە/*Adagio*.
Lentando, Lentato(I), Slowing(E) خاوبوون.
Lentamente(I), Slowness(E) خاویی.
Lentissimo(I), Very slow(E) زۆر خاو.
Lentement(I), Slowly(E) بەشـێوەیەکی خاو.
LéŕŝteKr), Goshe(F,Kr) لێرشتە، بڕوانە/*Goshe*.
Letzt(G), Last(E) دوا.
Levé, Levée(F), Upbeat(E) بەرلێدان، سەرەتا نۆتەی میلۆدی کە لە یەکەم هێڵ باڕ*Barline*.
Li(I), A-sharp(E) لی، تۆنی لا ـ دێز.

Libramente(I), Librement(F), Freely(E) ئازادانە.

Libro(I), Libre(F),Free(E) ئازاد.

Libretá(I), Librety, Freedom(E) ئازادیی.

Liceo(I), Academy, Lyceum, Musical institution(E) ئامۆژگای باڵای مۆزیك.

Lié(F) بڕوانە/*Legato*.

Lietezza(I), Joy(E) شـادیی، خۆشیی.

Lieto(I), Joyous(E) شــاد، خۆشـبار.

Levemente(I), Lightly(E) بڕوانە/*Leicht*.

Ligatur(G), Ligature(E) پەیوەسـت، بەند، بڕوانە/*Legatura*.

Light register, Head tone, Head voice(E) ســەرتۆن.

Ligne(F), Line(E), Linea(L,S), Linie(G) هێڵ.

Limma(Gr) لیما، زاراوەیەکی زۆر دێرینی یۆنانییە، لە دیمانەی مۆزیکدا بە لیمای فیساگۆرسی *Pythagorean limma* هاتووە کە لە نیوەتۆن بچووکترە، بۆ نموونە ماینەر نیوەتۆن *minor semitone*. لە مۆزیکی خۆرەڵاتیدا بە میانە *Interval*یەك دادەنرێت کە دەکاتە سـێیەك1/3ی تۆنێکی تەواو.

Liniensystem(G), Staff, Stave(E) هێڵاسـۆ. سیسـتەمی هێڵەکان.

Linke hand(G), Left hand(E) دەسـتە چەپ.

Lip(E) لێو، بڕوانە/*Labbro*. ئەو بەشـە تایبەتە لە ئامێرە فووپیاکەرەکان کە دەخرێتە نێو لێوانەوە و فووی پیادا دەکرێت تاکو دەنگ لە ئامێرەکەوە دەرچێت.

Lip trill(E), Lippentriller(G) تریللەکردن{لەرینەوە دەنگی}ی ئامێرە هەواییەکان بە لێو.

Lira(I), Instrument(E) لیرە، ئامێر.

Lira da braccio, Viola da braccio(I) ئامێری براسیۆ، ئامێرێکی سـەردەمی نوێگەریی. تاڕادەیەك بە ئامێری کەمانچە دەچێت بەڵام بە حەوت ژێ و ملێك و خەرەك{پرد}ێکی پانتر.

Lira da gamba, Lirone perfetto(I) ئامێری گامبا، ئامێرێکی زۆر دێرینی یۆنانییە کە لە سـەتەی16/ز و 17ز، کەمێك خاسـکاری تیداکرا، تاڕادەیەك بە کەمانچە دەچێت بەڵام گەورەترە و دەخرێتە نێوان ئەژنۆوە و بە پەنجەیش بەسەر ژێیەکاندا دەژەنرێت.

Lira organizzata, Lirone, Lyra(I) لیرۆنێ، لیرا، ئامێرێکی ژێدارە، تاڕادەیەك بە ئامێری *Hurdy-gurdy* دەچێت، دەخرێتەسـەر ئەژنۆ بۆ ژەنین، حەوت بۆ شانزە ژێی لەسـەر بەستراوە.

Lirica(I), Lyric, Small fiddle(E) لیریکا، کەمانچەی بچووك بە سێ ژێ، دەخرێتەسەر ئەژنۆ، تاڕادەیەك بە ئامێری چێللۆ *Cello* دەچێت.

L´istesso(I), The same(E) هەمان.

L´istesso tempo(I), The same time(E) هەمان تێمپۆ.

Loco(I), Place(E) خوێندنەوەی ئەو نۆتەیەی کە لە شـوێنی دیاریکراودا نووسـراوە.

Lo. کورتکراوی *Loco* یە.

Locrian mode(E) دەسگای لۆکریەن، ئاوازێکی ســەتەکانی ناوەڕاستە لە کڵێسە ـ کاثۆلیکدا.

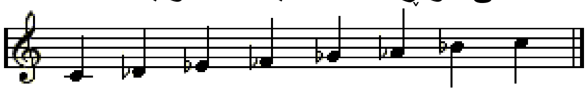

Long, Longa, Longe(I), Long(E) درێژەنۆتە، هیمای وچان *Rest* کە دوو ئەوەندەی برێڤ *Breve* دەبێتەوە ، لە مۆزیکی مۆدێرندا ئەم جۆرە هیمایە ئاسـتنکراوە.

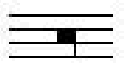

Long meter(E) مەترەی درێژ، مەبەسـت لە یەکەی پێوانی وچانە کە دەکاتە4/4.

Long pause, Rest(E), Longa pausa(I) وچانی درێژ، بڕوانە/*Fermata*، کورتکراوی*L.P*.

Lontananza(I), Distance(E) مەودا، دوورك.

Lontanissimo(I), Very long distance(E) زۆر دوور.

Lo stesso movimento(I), The same movement(E) هەمان جووڵە.

Lo stesso tempo(I) بڕوانە/*L´istesso tempo* .

Loud pedal, Sustaining pedal(E) دەنگە پایەدەر، پێداڵی دەنگ کە لە ئامێری پیانۆدا هەیە چ بۆ دەنگ لەرینەوە و چ بۆ دەنگ کپکردن.

Lower auxiliary note(E) نۆتەی یاریدەدەری خوارەوە. یاوەرنۆتەی خوارەوە.

Luftpause(G) Pause for breath(E) پاوس{وچان}بە ئەندازەی هەناسـەیەك.

Lullaby, Cradle song(E) لایەلایە، سترانی لانك.

Lur(E) لوور، ئامێرێی هەوایی زۆر دێرینی وڵاتانی سکاندناڤیاییە مێژووی دەگەڕێتەوە بۆ نزیکەی 1100-500 ســاڵ، لە شـێوەی پیتی/S دایە تایبەتە بە شوانکاران.

Lusingando(I), Coaxing, Alluring(E) بە دڵۆڤانی و مەرایی، ژەنین بە ڕەوتارێکی لاساییانە. *Lusing.* کورتکراوەیەتی.

Lustig(G), Cheerful(E), Allegro(I) ئەللێگرۆ، خۆشحاڵیی.

Lutherie(F) پیشەی دانانی مۆزیك بۆ ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە، عوود، گیتار... .

Luttosamente(I), Mournfully(E) بەخەمگینیی.

Luttoso(I), Mournful(E) خەمگین.

Lydian(E) دەســگای لیدیەن.

لیدیا *Lydia*...ناوچەیەکی مێژوویی زۆر دێرینە کە بە ئاسیای بچووك وتراوە و پایتەختەکەی ساردیس *Sardis* بووە و میللەتەکەیشی هیندۆ- ئاوروپایی بوون. ئەم ناوچەیە لە سـەردەمی ئێستا خۆراوای ئانادۆڵ/وڵاتی تورکیا دەگرێتەوە و ناوی شـارەکەیش بەرەبەرە بۆتە ســارد *Sard*، بەری نزیکەی 660پ.ز هەرێمێکی سەربە ئیمپراتۆرێتی ڕۆمان بووە، هەر لەو سـەردەمانەیشەوە شارێکی زۆر دێرینی کوردنشین بووە، سەردەمی ئێستا بەناوی سێرت*Sért*ناسراوە.

داسـتانی یۆنانیەکان دەیگێڕێتەوە کە لیدۆس *Lydus* کوڕی تانتالۆس *Tantalus* و دیۆنا *Dione* بووە، ئەم کوڕە دێوانە دەبێت و خۆی فڕێدەداتە ناو ئاگرەوە. وشـەی لیدیا لە زوانی عیبریدا بە لودیم *Ludim* هاتووە، لە خوانە ئینجیلەکاندا بە لوود *Lud* {لە قورئاندا بە لوط}. لە داستان و باستانی تەورات هاتووە، گوایە لوود کوڕی ســام *Shem* کوڕی حەزرەتی نوح/ی پێغەمبەرە کە کەشـتییەکەی لە نغرۆبوون ڕزگاری دەبێت و لە دامێنی چیای گۆتـی{جودی} دەگیرسـێتەوە.

لە مۆزیك تیۆری یۆنانیدا...دەســگای لیدیەن *Lydian mode* کە ناوەکەی هەر دەگەڕێتەوە بۆ شــانشـینێتی لیدیا، لەسەر دوو تێتراکۆردی لیدیەن *Lydian Tetrachord*بناخەی هەڵچنیوە و بە تۆنێکی تەواو جیاکراونەتەوە. هەر تێتراکۆردێکیشی بریتییە لە نیوەتۆنێك *Semitone* و دوو تۆنی تەواو *Whole tone*. ڕیزبەندی تۆنەکان بەم شێوەیە هاونمونەیەکە بۆ مێجەر دەســگای مۆدێرن:-

C D E F | G A B C

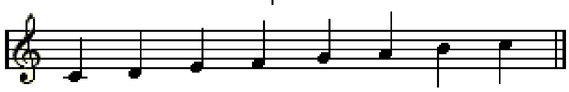

Lydian dominant(E) لیدیەنی زاڵ، پێیشیدەوترێت لیدیەن حەوت/پان*Lydian flat-7* ئەویش بە بەرزکردنەوەی چوارەم پلەتۆن ،هەندێجاریش بە لیدیۆ-میکسیەن *Lydo-Mixian* ناودەبرێت.

Lyra(Gr), Lyre(L) لیر، لیرا. وشەیەکی هەرە دێرینی یۆنانییە، ناوی ئەسـتێرەیەکی ئاسمانییە کە کەوتۆتە نێو کۆمەڵە ئەستێرەی باکوورەوە. لە داستانی یۆنانیدا هاتووە کە خواوەند هورمز *The hero Hermes* لیرا لە پشـتی کیسـەڵ دەئافرێنێت و دەیکاتە دیاری بۆ ئەپۆڵڵۆ *Apollo*ی زڕبرای، ئەمیش ڕادەسـتی ئۆرفیۆس *Orpheus* مۆزیکزانی ئارگۆناوتس *Argonauts* دەکات.

ئیتر هەر لەو دەمەوە ئەم ئامێرە بەو دەنگە فریشــتەییەی هاویاری ســۆزی هۆنراوە دەبێت و دەبێتە هاوڕازی شەیدایان و مۆزیکژەنان. ئەم ئامێرە لە دارەتوو *Mulberry* ســازدەکرێت و ســنگێکی ناوبۆشی سنووق- دەنگی شێوە هەرمێیی*Pear* بۆ دەتاشـرێت، بەشی سەرەوەی ئامێرەکە لە داری سێدار*Cedar* و سێ تەلی لەسەر بەندە بە دەنگــی لا- می- لا یاخود لا- ڕێ- لا.
زۆر جۆری هەن چ بە قەوارە و چ بە ژمارەی ژێ/یەکانی. بۆ نموونە لە ئاسیای بچووك چوار تەلی لەسەر بەندە و هەر وەك کەمانچەی ئاسایی چوار ژێی می- لا- ڕێ- سۆڵ/ی لەســەر بەندە.
بەگشتیی....دوو جۆری سەرەکی هەیە:یەکێکیان بە پەنجەدەست دەژەنرێت کە لە شێوەی چەنگ و ئەویتریان بە کەوان کە تاڕادەیەك بە ئامێری کەمانچە دەچێت. هەندێك جۆری هەیە کە بەناوی ئەو ئامێرەوە دەناسرێت وەك لیرا ماندۆلین، لیرا گیتار، لیرا هارپ...هتد.
Lyric(E), Lyrik(G) لیریك، زاراوەکە تایبەتە بە ستران لە شێوەی سەرگوروشتە و گێڕانەوەی داســتانێکی پاڵەوانێتی *Epic form* یاخود درامایی *Dramatic form*، چەشـنی ئاواز و بڕگەوشـەکان سـووك سـادەن و خۆش دێن بۆ ســەر زمان، دەکرێت بوترێت ئەم شـێوەئاوازە تاڕادەیەك بە بەیت *Beyt* کوردیی دەچێت کە ئەمیــش مێژوویەکی زۆر دێرینی هەیە لە مێتۆلۆژیای کوردیدا.
Lyricist(E) لیریکـگەر، ئەو کەســەی کە بۆ لیرا بهەڵبەســتێت یاخود لیرا بژەنێت.
Lyricism(E) لیراگەریی، وەك گوزارەیەکی هۆنراوەیی و مۆزیکیی هەسـتونەسـت و شـەیدا دەربڕینە بە پەیڤی لیرا کە چێوەیەکی هونەری و فەلسەفەیی گرتۆتەخۆ.
Lyric drama(E) لیرایەکی درامائامێز، ئۆپێرا.
Lyric song(E) لیریك ســتران. زۆر بۆنە و ئاهەنگی پێدەگێڕدرێت، لەوانەیش:-
سترانی کۆڕاڵی لە ئاهەنگێکی تراژید/دا، پیداهەڵدانی کەسـێك، ســتران بۆ ســەرکەوتنێکی سـوپایی، ئەڤینیی، زەماوەندیی، نزا و ستایشی خودێ، سـوپاس و پێزانین، شـین و واوەیلا، ستران و سـەما پێکەوە بە دەوری قوربانییەکدا.
Lyric soprano(E), Soprano leggiero(I) ســترانبێژی مێــیینە کە مەوداکەی کەمێك لە درامای ســۆپرانۆ بڵندترە.
Lyric tenor(E), Tenor leggiero(I) ســترانبێژی نێرینە، مەودای لە درامای تینۆر بڵندترە.

مۆزیکە سنووق
Music Box

Metronome مێترۆنۆم

M

ماندۆلین
Mandoline

M

ژیان بەبێ هونەری مۆزیک......هەڵەیە.

نیتشە

M. — کورتکراوەیە بۆ *Main, Mano, Manual*.

Ma(I), But(E), Mais(F), Aber(G) — بەڵام.

وەکی دەوترێت *Allegro ma non troppo* واتە خێرا بەڵام نەك زۆر خێرا *Fast but not too fast*

Macchina(I), Machine(E) — مەکینە.

Machine á vent(F), Wind machine(E) — مەکینەی با.

Mächtig(G), Powerful(E) — بەهێز، توانا.

Madriale(L), Madrigal(E) — مادریگاڵ.

Madrigalesso(I), In the style of a madrigal(E) — لە چەشنی مادریگاڵ.

Madrialetto(I), Short madrigal(E) — کورتەمادریگاڵ.

Madrigal(E) — مادریگاڵ، ڕیشەی وشەکە لە ماتریکاڵێ *Matricale*ی لاتینیەوە هاتووە کە بەمانای لە زوانی دایك *In the mother tongue* دێت، واتە ئەو بەیتەی کە لە زوانی دایکەوەڕا دەکەوێتەوە. وەك سترانێکی مۆزیکئامێزی هەیوان، نزیك کۆتاییەکانی سـەتەی/13ز و سەرەتاکانی سەتەی/14ز لە باکووری ئیتالیا بەناوی مادریگاڵ *Madrigale* شکۆیکرد و لە سـەتەی/15ز لەبەرچاو نەما، بەڵام بەهاتنی سـەتەی/16ز بەشـێوەیەکی ڕەخش و ڕازاو سـەریهەڵدایەوە.
بەگشتیی...زاراوەیەکــی هونەرییە لە دوو مۆزیك چەشنی ئیتالیاییدا. لە ناوەڕۆکدا کورتە هەڵبەستــئـاوازێکی ئەڤینـئامێزی شـەش بڕگەیی تا سـیانزە بڕگـەیە کە شـێوەیەکی هەنداز و دڵڕاکێش لە گوزارەدا و ، بژێو و بەڕەزم و میلۆدی ئازاد لە مۆزیکدای لەخۆگرتووە.
لە ڕووی هونەرییەوە...چەشنە هەڵبەستە دونیاییەکی *Secular verse* ئیتالیایی سـەتەی/14ز مە کە لە دوو بەش پێکهاتووە و بۆ دوو یاخود سـێ دەنگ دانراوە، بەشـی یەکەم دوو یاخود سـێ جاران ڕەپاتدەکرێتەوە بەڵام بەشـی دووەم تەنیا یەکجار لە کاتێکدا هێڵی سـەرەوە کە یەکەمە زیاتر لە دووەم ڕازاوەتر و گوڵاوترە *Florid* کە بەشی خوارەوەیە. لەنێوان سـەتەکانی/16mز و 17ز، شـێوەیەکی کۆنتراپونتاڵ *Contrapuntal*ی گرتەخۆ بە چەشنە هەڵبەستێکی دونیایی دانراو بۆ زۆر بەشە دەنگێکی یەکسانی گرنگ.

Madrigal comedy(E) — مادریگاڵی کۆمێدی، شـێوەیەکی نواندنە بە ئاوازەوە کە لە سـەتەی/16ز بە ئاوروپادا ڕەواجی پەیداکرد.

Maestro(I), Teacher, Conductor,(E) — مایسترۆ، مامۆستا، ڕابەر. بڕوانە/*Conductor*.

Maestro del coro(I), A choir-master(E) — ڕابەری کۆرس.

Maestro di musica(I), A music master(E) — ڕابەری مۆزیك.

Magg.(I) — کورتکراوەی/*Maggiore*.

Maggiolata(I), Spring song(E) — ستـرانی بەهار.

Maggiore(I), Major(E), Dur(G) — مێجەر، گەورە.

Magna, Magno(I), Grand(F), Great(E) — مەزن.

Magnificat(L) — بەشـکۆڕاگرتن، ئایین سـرۆتێکی نزائامێزە، لە سـەتەی چواردەمەوە کڵێـسەی ڕۆمان ـ کاثۆلیك بۆ بەشـکۆ ڕاگرتنی پاکیزە مەریەم (مریم البتول) ئەم سـرۆتە پەیڕەو دەکرێت..

Magnificamente(I) بەشکۆ و درەخشانیەوە.
Magnifico(I), Wonderful(E) بە شـانازی و درەخشـان.
Mahur(Ar,Fa,Kr,Tr) ماهـــوور، لە ڕووی زوانەوە وشەیەکی لێکدراوی کوردییە و پێکهاتووە لە: **ماە** کە کورتکراوەی مانگ/ە و لە پاشگری **هوور** یاخود هوور کە بەمانای کوور{چەماوە}دێت. کۆی وشەکە دەبێتە مانگوور {مانگکوور}کە مانای مانگی کوور لە شێوەی دەمەداس/دا دەبەخشێت کە لە کوردیدا پێیــدرەوترێت مانگی یەك موەو بە عارەبی پێیدەوترێت هیلال.
دلەوانەیشە ڕەچەڵەکی وشەکە لە مەیخۆر/یشەوە هاتبێت کە پێکهاتووە لە وشەی مەی{وشەیەکی هەرە دێرین ماد/کوردییە و گوایە بۆ یەکەمین جار مادەکان مەی/یان بۆ نۆشـین و دەرمان بەکاریانهێناوە} و پیتی/ئا بۆتە پیتی بزوێنی <u>ە</u> ، وشـەپاشـگری خۆر/یش چاوگە وشەی خواردن ـ خۆردن/ە. کۆی وشەکە بە مانای مەیخۆر و بەرەبەرە پیتگۆڕکێی بەسـەردا هاتووە بۆتە ماخۆر و دواجار بۆ خۆشی هەوای گەروو و سـەرزار پیتی/<u>هـ</u> جێی بە پیتی/خ لێژکردووە و بە دواوشـەی ماهوور گیرساوەتەوە. بۆچوونێکیــتر دەیگەڕێنێتەوە بۆ هۆزێکی زۆر دێرین لە هیندســتان بەناوی ماهووریا کە بە مانای گەوهەری ناو گەنجینە دێت، واتە فەرسەنگێکی زۆر جوانی گەوهەرئاسای دیار لە گەنجینەیەکدا.
بە لێکدانەوەیەکی ڕۆمانسـیانە....دەشێت گوزارە لە هەسـتدەربڕینی ناسك *Nasik*{عیرفان}ێك بکات کە تەواو بە بادەی یاد و ویردی یەزدانیی مەست و سەرخۆش بووبێت.

مریدان مەست و سەرخۆشن لە نەشئەی بادەی دەستی
مەلایەك جوملە بێهۆشن بەنازی چاوی پڕ ڕەمزی
حاجی قادری کۆیی

یاخو کەسێکی گرفتار بە ئەوین، کەسـێکی دڵدار و شـــەیدا، وێڵ و ســـەرگەردان کە بەجوانی دڵبەرەکەی مەست بووبێت. ئینجا بە هەوایەکی بەسـۆز، جوانی دڵبەریان بـچوێنن بە مانگی تابان و ماهوور (مانگووڕ)ی ڕۆمانســئامێز.

ئاســمانی حوسـنی مەحبوبم لە ئەبرۆ و زوڵف و ڕوو
دوو هیلال و دوو شەو و دوو ماهی تابانی هێنا نالـــی

ماهوور لقێکە لە دەسـگای ڕاست، سـکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی ڕاســت لەسەر پلەتۆنی ڕاسـت و ڕەگەزێکی لاوەکی کە ئەویش ڕەگەزی ئەجەمە لەسـەر پلەتۆنی نەوا. سکێڵی هاتنە خوارەوەیشی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزێکی لاوەکی کە ڕەگەزی نەهاوەندە لەسـەر پلەتۆنی نەوا ئەویش بە گۆڕینی پلەتۆنی ماهوور بە پلەتۆنی ئەجەم.

حەبیبا دڵ گەلێ بیمارە بێ تۆ لەبەر دەردی لە ڕوی بێزارە بێ تۆ
صافی، بەدەنگی: عەلـــی مەردان

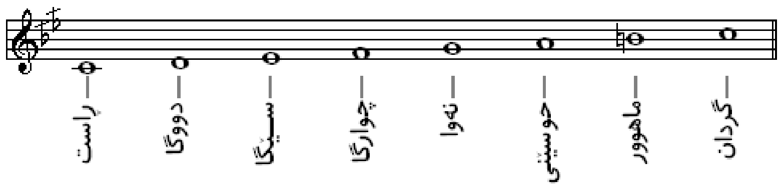

Mailloche(F), Mallet, Drum stick(E) لێدەر، دەسکەدارێك بۆ لێدانی تەپڵ.
Main(F), Mano(I),Manus(L), Hand(E) دەسـت.
Main guache(F), Mano sinistra(I), Left hand(E) دەستە چەپ، بەکوتکراوەی*M.G.* کە مەبەست لە دانانی دەستەکانە لەسەر دەنگەکانی پیانۆ
Mains(F), Mani(I), Hands(E) دەسـتان.
Maître(F), Master(E) ماستەر، وەستا، مامۆستا.
Maître de musique(F),Music master(E) ماستەر مۆزیك، ڕابەری مۆزیك.
Maîtrise(F), Choir school(E) خوێندگەی کۆرس لە کڵێسە.
Magic(E), Magico(I) جادوویـی.

Majeure(F), Major(E) مێجەر، گەورە، بۆ میانەکان *Intervals* و سکێڵەکان *Scales* بەکاردێت.

Symbol	Symbol	Chord Name	Chord Intervals
C5		C- fifth	1 5 (not really major or minor)
C	Cmaj	C- major	1 3 5
C-5	Cdim5	C- major diminished fifth	1 3 b5
C6	Cmaj 6	C- major six	1 3 5 6
CΔ	Cmaj7	C- major seventh	1 3 5 7
CΔ-5	C maj7-5	C- major seventh diminished fifth	1 3 b5 7
C^6_9	C6 add 9	C- major six add 9	1 3 5 6 9

Major flat nine(b9), Pentatonic scale(E) مێجەر پانۆك نۆ، سكێڵی پێنجتۆنیی. ئەم پێنجتۆنییە دەشـێت لەسەروو *C7, E^b7, $F^\#$7, A7* بێت

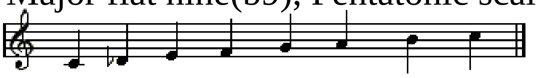

لەكاتیكداكە سـكێڵی گەستوو *Diminished scale*ی تیادابێت بەكارهێنرابێت.

Major cadence(E) مێجەر كادەنس، كادەنسی كۆردی سـێتۆن.

Major common chord(E) مێجەر كۆردی باو{دۆ- می - سۆڵ}.

Major key(E), Durtonart(G) كلیلی مێجەر.

Major minor major ninth chord(E) كۆردی نۆیەمی مێجەر ماینەری مێجەر.
نۆیەم كۆرد كە پێكهاتووە لە مێجەر سـیانیی *Major triad*، ماینەر حەوتەم *Minor seventh*، مێجەر نۆیەم *Major ninth*، زاڵ نۆیەم كۆرد *Dominant ninth chord*.

Major minor seventh chord(E) مێجەر ماینەر حەوتەم كۆرد.
بۆ نموونە:- لە كۆردی *G – B –D –H*دا لە ســەروو پێنجەم مێجەر سـیانیی *Major triad* لەگەڵ ماینەر سـێیەم *Minor third* دا هەیە، حەوتەمی سـەروو لە ڕەگ *Root*یشەوە ماینەرە.

Major ninth chord(E) مێجەر نۆیەم كۆرد،
هاوسـانە بە زاڵ نۆیەم كۆرد *Dominant ninth chord* لە كلیلی مێجەردا.

Major pentatonic(E) مێجەر پێنجتۆنیك،
سـكێڵی پێنجـنۆتە كە پێكهاتووە لە پلەی یەكەم و دووەم و سـێیەم و شـەشەمی سـكێڵی مێجەر.

Major scale(E), Dur skala, Dur tonleiter(G) سـكێڵی مێجەر.

Major seventh chord(E) مێجەر حەوتەم كۆرد.
پێكهاتووە لە مێجەر سـیانیی *Major triad* و مێجەر حەوتەم *Major seventh*یش لەسەری.

Major seventh plus major ninth(E) مێجەر حەوتەم لەگەڵ مێجەر نۆیەم.

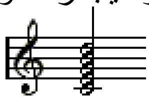

Major scale(E), Scala maggiore(I) سكێڵی مێجەر. سـیستەم سكێڵێكی ئاوروپاییە كە تاڕادەیەك بەسـەرانسەری مۆزیكی جیهانیدا بڵاووبۆتەوە و كارپێدەكرێت، پێیشیـدەوترێت سـكێڵی گەورە، چونكە وشەی مێجەر بەواتای گەورە دێت. ئەم سكێڵە میانەكانی پێكهاتوون لە:-

T –T- S – T – T – T – S

S=Semitone or half step، T=Tone o whole step

ئەم سـكێڵە هاوتای هەندێك دەســگای مۆزیكایی خۆرەڵاتیی دەبێتەوە، وەك:- دەســگای ماهوور، چوارگا، ئەجەم.... .

Major sixth(E), Sixte majeure(F) مێجەر شـەشـەم، میانـەیەكی چوارتۆن و نیوەتۆنێك {چوار هەنگاو و نیوهەنگاو}.

Major sharp nine #9, Flat seven b7 مێجەری دۆ دێز، پانۆكی حەوت،پێكهاتووە لە دوو سـیانیی، دۆ-مێجەر و می-بیمۆڵ مێجەر.

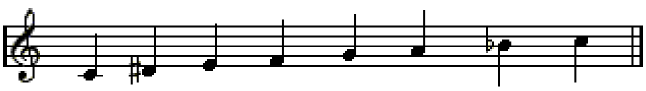

Major triad(E), Accord parfait majuer(F) مێجەری سـیانیی، کۆردێك کە لە سێ نۆتە پێکهاتبێت پێیدەوترێت سیانیی *Triad*، پێکهاتەی هەر سیانییەکیش لەسەر ڕەگ*Root*دامەزراوە کە نزمترین نۆتەیە لە کۆردەکەدا و بەرەو ژوور بەدوایدا سێیەم *3rd* و پاشان *5th* بەڕێژە فریکوێنسی4:5:6{واتە 1:4/5:3/2}دێت. ئەگەر ڕەگەنۆتەکە یەکێك بێت لە پلەکانی سکێڵی ماینەر و مێجەردا ئەوا سیانییەکان*Triads* بە شمارەی ڕۆمانی بەم شێوەیە دیاریدەکرێت:-

I سیانیی پایە (Tonic triad)

II سیانیی سوپەرپایە، سەرپایە (Super tonic triad)

III سیانیی نێوەند(Mediant triad)

IV سیانیی لازاڵ، ژێرزاڵ (Subdominant triad)

V سیانیی زاڵ (Dominant triad)

VI سیانیی لانێوەند، ژێر نێوەند(Submediant triad)

VII سیانیی هەستیار، سیانیی نۆتەنما(Leading note triad)

سـیانییەکانی پایە I ، ژێرزاڵ IV و زاڵ V پێیاندەوترێت سەرەتایی *Primary*، ئەوانیتر پێیاندەوترێت دواتایی *Secondary*.

لە زێدەکردندا، سیانییەکان بەپێی جۆرێتی*Quality*ی سێیەم*3rd*یاخود پێنجەم*5th* دەپۆلێنرێن. بۆ نموونە:- جۆرەکانی گەستوو *Diminished*{بۆ سێیەم *3rd* یاخود پێنجەم *5th*}، مێجەر*Major*{بۆ سێیەم *3rd*}، ماینەر*minor*{بۆ سێیەم*3rd*}، زێدە *Augmented*{بۆ سێیەم*3rd*یاخود پێنجەم*5th*}.

جۆری سیانیی	**چۆنێتیی ئاماژەپێدان**	**چۆنێتیی دامەزراندن**
سیانیی مێجەر	ma.	مێجەری سێیەم لەگەڵ پێنجەمی تەواو
سیانیی ماینەر	mi.	ماینەری سێیەم لەگەڵ پێنجەمی تەواو
سیانیی زێدە	aug.	مێجەری سێیەم لەگەڵ پێنجەمی زێدە
سیانیی گەستوو	dim.	ماینەری سێیەم لەگەڵ پێنجەمی گەستوو

Mal(G), Time, Occasion(E) کات، جار، بۆنە.

Male chorus(E), Männerchor(G) کۆرسی پیاوان.

Mallet, Stick(E) پێلێدە، چیل، دەسکەداری تەپڵ لێدان و ئامێرە پێرکیوشنەکان *Percussion*. ماللێت *Mallet* کە بە دەسکێکی باریکی سـەرەتۆپی هەیە ئامێرەکانی وەك زایلۆفۆن *Xylophone*، ڤایبرافۆن *Vibraphone*، ئاریمبا *Marimba* پێلێدەدرێت...هتد. ئەگەر بۆ تەپڵ لێدان بەکاربێهێنرێت پێیدەوترێت *Stick*.

Mancando(I), Diminishing in strength(E) توند کەمکردنەوە، *.Manc*کورتکراوەیەتی.

Mancando a poco a poco(I) سستکردنەوە بە هێدی هێدیی.

Manche(F), Manico(I) Neck(E) دەسك، مل، وەك لە ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە، ساز، گیتار، تەمبوور و ماندۆلین....هتد.

Mandobass, Bass mandolin(E) ئامێری باس ماندۆلین.

Mandocello(E), Mandoloncello(I) ماندۆچێللۆ، لە ماندۆلا گەورەترە و بە ئۆکتاڤێکیش لەو نزمترە کە پێشـیدەوترێت ئۆکتاڤ ماندۆلا، بە ئۆکتاڤێك لە ماندۆلین نزمتربێت پێیدەوترێت ئۆکتاڤ ماندۆلین.

Mandola, Mandore(I) ئامێری ماندۆلا{جۆری گەورەی}، ئامێری ماندۆرێ{جۆری بچووکیی}، ماندۆلینـی گەورە کە شـەش بۆ هەشـت ژێـی لەسـەر بەسـتراوە، ئەم جۆرە لە سـەردەمی هۆرێزان *Renaissance*دا زۆر باو بووە. شـەش تۆن لە ماندۆلینی ئاسـایی نزمترە.

Mandolin, Mandoline(I) ماندۆلین، لە خێزانە ئامێری ماندۆلا، ماندۆ یاخود ماندۆلینە،
شێوەی تاڕادەیەك بە عوود دەچێت، چوار بۆ شەش جووت ژێی لەسەر بەستراوە دەستەكەكەی خانەخانەكراوە و بە ڕیشە دەژەنرێت، دوو جۆر لە ڕۆژگاری ئێستاماندا بە ناوی ماندۆلینی شێوە بلوگراس *Bluegrass* و ماندۆلینی میللی *Folk* بەكاردەهێنرێن كە قەوارەكەی گەورەترە و لە جۆری پێشووتریش قووڵترە، هەردوو جۆرەكە چوارجووت ژێی بە تۆنی سۆڵ- ڕێ – لا- می/ی لەسەر دەبەسترێت.

Manica(I), Shift on fingerboard(E) گواستنەوە {پەنجەی سەر دەسكی ئامێرەكانی وەك گیتار، ماندۆلین، كەمانچە...هتد.

Manier(G),Manner, Grace, Ornament(E) چەشن، شێواز، ڕەوش، ئاڕایشت.

Maniera(I), Manière(F)

Mano armonica(I), Harmonica hand(E) هارمۆنیكای دەستی.

Manual(E), Manuale(I) كیبۆردی دەستی، بۆ نموونە هارپسیكۆرد یاخود ئۆرگن كە دوو دەستی یاخود زیاتری هەیە وەك كیبۆردی پێداڵ *Pedal keyboard*.

Manubrium(L) دوگمە و دەستەكانی لوولەدەنگی ئۆرگن.

Manuscript(E), Manuscrit(F) نۆتەنووسینی دانراوێكی مۆزیك.

Marcando(I), Marking, Stressing(E) پێداگرتن، نیشانەكردن.

Marcatissimo(I), Very strongly marked(E) توند نیشانەكردن.

Marcato(I), Marked, Accented(E) نیشانەكراو.

March(E), Marche(F,G), Marcia(I) مارش، مۆزیكێكی ئامێراڵیە كە بە ڕەزمێكی بەزمێنراو *Regular* لەلایەن گرووپێك ڕەپاتدەكرێتەوە.

March des voix(F), Voice leading(E) مارش بە دەنگەوە.

Marga(Hn) مارگا، كلاسیك مۆزیكی هیندیی كە لە نووسیدە پیرۆزەكەیاندا بەناوی ڤیداس *Vedas* و سامڤێداس *Samvedas*دا بە درێژی ئاماژەی پێدراوە.

Marimba(E) ماریمبا، بە ئامێری زایلۆفۆن دەچێت كە بە دوو دەسكەداری تەپڵ لێدەدرێت.

Marimbula, Thumb piano(E) ماریمبۆلا، پەنجەگەورەی پیانۆ.

Marteau(F), Hammer(E) چەكوش.

Martellando(I), Hammering(E) توند پیاكێشان.

Marziale(I), Martial(E) لە چەشنی مارش، بە جۆش.

Mass(E), Messe(F,G), Messa(I), Missa(L) كۆنوێژ، نوێژی بەكۆمەڵ.
چەشنە سرۆت ئاوازێكی كڵێسەیی ڕۆمان ـ كاثۆلیكە كە لە شەش دانەی سەرەكی پێكهاتووە:

1.Kyrkie eleison 2.Gloria in excelsis deo 3.Credo
4.Sanctus benedictus 5.Agnus dei 6.Ita missa est

Mässig(G), Moderate(E) مامناوەندی.

Mässigen(G), To moderate(E) بەرەو مامناوەندی.

Massima(I), Maxima(L), Longest note in notation هیمای درێژترین نۆتە لە نۆتاندنێكی.

Maxime(F), Maxima(E) 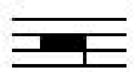 ماكسیما، پێوانێكی دووجار درێژتر لە نۆتەی ئاسایی پێوانێكی باو لە سەتەكانی ناوەڕاستدا.

Massimo(I), Augemented(E) زێدە.

Matinée musicale(F), Morning concert(E) كۆنسێرتی بەیانیان.

Matins(L), Mette(G), Early morning(E) سۆزی، بەرەبەیان.
بریتییە لە چەند سروودێكی نزائامێز كە لە بەرە بەیاندا دەبێژرێت.

Mattinata(I), Morning song, Aubade(E) سروودی بەرە بەیانیان.

مازوركا، سـەمايەكی باكووری وڵاتی پۆڵۆنیا/یە لەسەر كێشی3/4 یاخود 3/8.   Mazurka(E)
هەندێك جار بە مازۆر *Masur* یاخود ماسورەك *Masurek* لەنێو پۆڵۆنیایەكاندا هاتووە. وشەكەیش لە مازۆوزێ *Mazowsze* و پاشان ماسۆڤیا *Masovia*ی پۆڵۆنی/یەوە هاتووە كە مێژووی دەگەڕێتەوە بۆ دوانیوەی سەتەی هەژدەم.

سێیەم پلەنزم لە سكێڵی مێجەردا لە دەنگی دۆ/Cیەوە،   Me, Mi(F,I), E(E,G)
بەڵام بە هیماتۆنی *me* ئاماژەیە بۆ نۆتەی می/E^b{می بیمۆڵ}.

میانە *Meane*، زاراوەیەكی سەردەمی سەتەكانی/16ز و 17ز لە ئینگلتەرە   Meane, interval(E)
بۆ دەنگی نێوان تریبڵ *Treble* و *Tenor*دا، دەنگی ناوەڕاستی سێ دەنگێكی كیبۆرد.

ناوەڕاستە تۆن، باوترین شێوەی ناوەڕاستەتۆنی   Meantone, Mesotone(E),Tono medio(I)
تێمپێرامێنتەكان *Temperament tunes* و مێجەر سێیەمەكانە *Major thirds* بۆ ڕێژەی5:4.
بۆ نموونە:- ئەگەر تۆنی لا/A لە مێجەر سێیەمی A –$C^{\#}$ - E فریكوێنسییەكەی یەكسان بێت بە440Hz ئەوا فریكوێنسی پلەتۆنی دۆ دێز/$C^{\#}$ی دەبێتە550Hz.

سكێڵی نیمچەتۆن.   Meantone scale, Mezotonic scale(E)
سكێڵی ناوەڕاستە تۆن...بەو سكێڵە دەوترێت كە تۆنەتەواوەكانی *Whole tones* هەمان مەودایان هەبێت و بەتایبەتییش مێجەری سێیەمی كرابێت بە دوو مەودای یەكسان لە تۆنەتەواوەكان.
ڕێگەی ڕیزبەندی لەسەر بناخەی تۆنی دۆ/C بریتییە لە بەكارهێنانی یەكەم پێنج نۆتە لە بازنەی پێنجەمەكاندا كە ناویان C, G, D, A, E یە كە دانانی سێیەمی پوختە{سروشت} *Pur third* لەنێوان دۆ- می/C-E بە تەسككردنەوەی پێنجەمەكان بەبڕێكی كەم لەنێوان ڕێژەی 3:2 بۆ ڕێژەی 2.99:2 .
تۆنی ڕێ/D كە نۆتەیەكی نێوان دۆ/C و می/Eیە وا كەوتوتەوە كە ڕێژەی نێوان ڕێ/D بۆ دۆ/C بەرێژەی نێوان می/E بۆ ڕێ/D بچێت. لەبەرئەوە دانانی تۆنی ڕێ/D لەو جێگەیەدا كە ناوەڕاست *Mean*ی نێوان دۆ/C و می/Eیە سكێڵێك پێكدەهێنێت كە پێیدەوترێت سكێڵی ناوەڕاستە نۆتە *Meantone*.
باشە...ئەی چی ڕوودەدات پاش ئەم ڕیزبەندیە بۆ تەواوكردنی سكێڵێكی كرۆماتیك و هاتنەوە ناوەوەی چەند نۆتەیەكی جیا؟
بەپێی یاسا لە زانستی مۆزیكدا...نۆتەمۆزیكیەكان بەگوێرەی سیستەمی كلیلەكان C, G, D, F, B^b لەسەر هێڵاسۆیەكان *Staffs* دەنووسرێن، بەڵام دەبینین كێشە و گیروگرفت لەوەی پێشوودا{واتە سیستەمی پێنجەمەكان}بۆ مۆزیكدانەر پەیدادەبێت، كێشەكەیش لەوەدایە كە تاكو بێت زیاتر دووردەكەوینەوە لە تۆنی دۆ/C. لەبەرئەوە مۆزیكدانەر ناچار دەبێت كە نۆتە مۆزیكیەكانی بە سیستەمی كلیلیكان تۆماربكات.

تێمپێرامێنتی نێوەندەتۆن.   Meantone temperament(E), Accordatura mesotonica(I)
Tempérament mésotonique(F), Mitteltönige stimmung(G)
تێمێرامێنتێكە كە كەمكردنەوەی پێنجەمی سروشت بە بڕی16Cents دەبێتە سێیەمی پوختە.

مازۆر، كێش،   Measure, Beat, Time, Bar(E), Mesure(F), Misura(I), Takt(G)
كات یاخود ڕەزمی پارچە مۆزكێك كەوتبێتە نێوان دوو ستوونە هێڵی باڕێك كە لەدوای كلیل دادەنرێت.

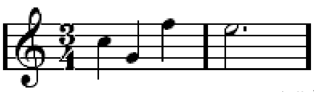

لە چەمكی مۆزیكیانەوەرا...وشەكە هەمان مانای كات *Time* دەبەخشێت.

هەمان، وەك دەوترێت لە هەمان كاتدا *Il medesimo tempo*.   Medesimo(I), Same(E)

میدیاڤاڵ، نێوەند، مەبەست سەتەكانی ناوەڕاستە.   Mediaeval, Middle ages(E)

میدیەنت، ناوەند، میانە، سێیەم پلەی سكێڵ،   Mediant(E,G,I), Médiante(F)
دەكەوێتە نێوان یەكەم پلەی سكێڵ{پایە *Tonic*} و پێنجەم پلەی سكێڵ{زاڵ*Dominant*}.

كۆردی نێوەند حەوتەم، كۆردی لەسەر پلەی سێیەم دامەزراو.   Mediant seventh chord(E)

لێدانی مامناوەندی، بڕوانە/*Beating*.   Medium beat(E)

Medmi(Ar,Kr) دەســگازای مەدمــی، ڕەگەزێکی سەربە دەســگای حیجاز
لە پلەی دووەمەوە دەسپێدەکات کە
پلەدەنگی کوردە تا دەگاتە پلەدەنگی
شـەنگوڵە{ســونبولە}.

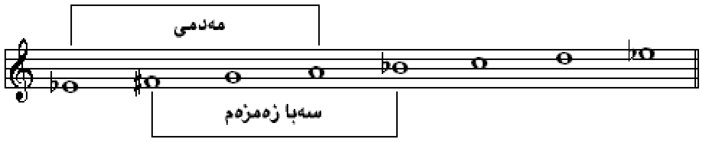

Meend(Hn), Glissando(I) خلیساندۆ، گلیساندۆ.
Mehr(G), More, Many(E) زیاتر، زۆر.
Mehrere(G), Several(E) چەندین.
Mehrfacher kanon(G) کانون کە لە دوو بابەت زیاتر پێکهاتبێت.
Mehrtaktige pause(G), Multibar rest(E) فرەباڕی پشـوو.
Mehrstimmig(G), Multivoice(E) فرەدەنگ لە چەندین بەشـدا.
Mehrstimmigkeit(G), Polyphony(E) فرەدەنگیی.
Melancolia(I), Mélancolie(F), Melancholy(E) خەمەنگێز، پەسـت.
Melic(Gr), Lyric, Tuneful(E) تایبەتە بە سترانەوە، لیرایی.
Melisma(Gr), Melism(E), Mélisme(F) مۆزیکی دەنگیی،
دانانی حونجە *Syllable*یەك لەسـەر زیاتر لە نۆتەیەك.
Melodeon, Melodium, Cabinet organ(E) میلۆدیۆم، هارمۆنیۆم، گچکەئۆکۆردیۆن.
Melodia(I), Mélodie(F), Melody, Song(E), Melodie, Lied(G), Melos(Gr) میلۆدی، سـتران،
یەکێکە لەو چوار توخمەســەرەکیانەی کە مۆزیك پێکدەهێنێت{میلۆدی، هارمۆنی، ڕەزم، دینامیك} زنجیرە نۆتە مۆزیکێکی ڕێکخراوە بەچەشنێکی یەکلەدوایەك، لە یەکە ڕەزمێکی تایبەتدا.
Melodic Scale(E), Scala melodica(I) سـکێڵە میلۆدییەکان
بریتین لە دوو ســکێڵ:
یەکەمیان ســکێڵە میلۆدی ماینەر{هەڵبەزیو} *The(ascending) melodic minor scale*
دووەمیان ســکێڵە میلۆدی مێجـەر{دابەزیو} *The(descending) melodic major scale*
Melodic major scale(E), Scala maggiore melodica(I) سـکێڵە میلۆدی مێجەر،
پلەتۆنی شـەشـەم و حەوتەم
تیایدا پانۆك *Flat* دەبێت.

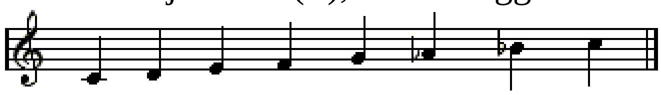

Melodic minor scale(E), Scala minore melodica(I) سـکێڵە میلۆدی ماینەر، یاخود
پایەی ماینەر*Tonic minor* کە لە مۆزیکی جاز*Jazz*دا زۆر زیاتر باوە، پلەتۆنی ماینەر سێیەم *3rd*
پانۆك *Flat* تیایدا دەبێت و پلەتۆنی مێجەر
شـەشـەم و حەوتەمی تیژ *Sharp*دا دەبێت.

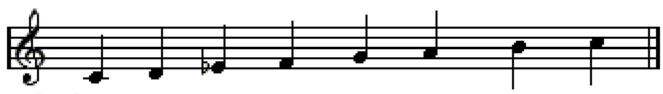

Melodic ostinato(I) ڕەپاتکردنەوەی میلۆدی.
Melodion, Keyboard, Glass harmonica(E) میلۆدیۆن، ئامێری هارمۆنیکای شـووشـە
Melodiosamente(I), Melodiously(E) بەچەشنێکی میلۆدیانە.
Melodioso(I), Melodious(E) بە میلۆدی، بە سـاز، بە ئاهەنگ.
Mélopée(F), Melopoeia, The art of forming melody(E) هونەری سـازاندنی ئاواز.
Membranophone(E) ئامێری مێمبرافۆن، کە بە لێدانی دەنگ لەرینەوە پەیدادەبێت.
Même(F), Same(E) بڕوانە/*Medesimo*.
Meno(I), Little(E) کەم، *Men.* کورتکراوەیەتی.
Meno andante(I), Slower(E) خاوتر.
Meno mosso(I), Less quick(E) کەمتر خێرا.
Meno vivace(I), Less movement(E) کەمتر جووڵان.

مازۆر، كێش، مۆزیك زاراوەیەكی نزیك سـەتەی13/ز، هەمان Mensur(G), Mensura(L)
مانای كات: كیش دەبەخشـێت {بڕوانە/*Measure*}، بەڵام لەو چەرخە زووەدا ڕەوشێكیـتری هەبووە. لەو دەمەدا سـیستەمی نۆتەنووسـین پێیدەوترا مازۆرێن *Mensuration* كە سـیستەمێك بووە بۆ نمایانكردنی پەیوەندی ڕەزمەكان لە نووسـراوە مۆزیكیەكاندا.
پەیوەندی لەنێوان پێچوون *Duration*ی نۆتە جیاوازەكانیش بەم خاڵانەی خوارەوە پێناسە دەكران:-

1. پەیوەندی نێوان لۆنگا *Longa* و برێڤ *Breve*كە پێیدەوترا مۆدۆس *Modus*.
2. پەیوەندی نێوان برێڤ و نیوەبرێڤ *Semibreve*كە پێیدەوترا تێمپۆس *Tempus*.
3. پەیوەندی نێوان نیوەبرێڤ *Semibreve* و مینیم *Minim* كە پێیدەوترا پڕۆلاتیۆ *Prolatio*.

دەشـێت پەیوەندییەكان بەڕێژەی3:1 {تەواو *Perfect*، یاخود لە باری مۆدۆس یاخود پڕۆڵاتیۆ، مێجەر}یاخود بەڕێژەی2:1 {ناتەواو *Imperfect*، یاخود لەباری مۆدۆس یاخود پڕۆلاتیۆ، ماینەر}.بۆ نموونە ئەو هیمایانەیش كە بۆ وچانی مۆزیك بەكاردەهێنران و ئێستا ئاستنكراون ئەمانەن:-
Semiminima, Minima, Semibrevis, Brevis, Longa, Maxima
بەڵام هیما و بەهای ئەو زاراوانە لە مۆزیكی مۆدێرندا گۆڕاون.

دەسـگای مەنسـووری، ڕەگەزێكی سەربە دەسـگای سـەبایە Mensuri(Ar,Kr)
لەسەر پلەتۆنی سۆڵ{نەوا}. تایبەتمەندی لەوەدایە كە لە بەرزبوونەوەدا پلەتۆنی سەبا دەبێتە پلەتۆنی نەوا لەسەر تۆنی سۆڵ. لە هاتنەخوارەوەدا پلەتۆنی نەوا دەگەڕێتەوە بۆ سـەبا. واتە ئەو تۆنە لەنێوان سـەبا و بەیاتدا ئاڵوگۆڕدەكات و دەگەڕێتەوە بۆ سەر پلەتۆنی سـەبا.

ئەیا دولبەر لە بریقەی زوڵفی خاوی تۆ پەرێشانم
شـەو و ڕۆژ مات و بێهۆشم لە جوانی تۆیە حەیرانم

سـەید محمد غریب جەباری، بەدەنگی:عەلی مەردان

مینوێت، سـەمایەكی كۆنی فەرەنسابیە، Menuet(F), Menuett(G),Menuetto(I), Minuet(E)
سـەمایەكی ڕەزین و سـەنگینی 3/4 ڕەزمییە كە مێژووەكەی دەگەڕێتەوە بۆ سـەتەی چواردەم.

ئاوازێكی ڕەنگین، Mescolanza(I), Medley(E), Mélange(F)
ئاوازێك كە لە چەند پارچە ئاوازێكی جۆرانجۆر پێكهاتبێت.

مەقام، دەسـگا Meqam(Ar,Fa,Kr,Tr), Desga(Kr), Destgah(Fa)
لە ڕووی زوانەوە **مەقام** وشـەیەكی عارەبی/یە و بەمانای جێی وەستان دێت، ئەو جێگەیەی كەسێك تێیدا دەوەستێت بۆ ئەنجامدانی كارێك یاخود چالاكیەكی دیار وەك خوێندنەوەی بانگەشەیەك، وتارێك، یاخود هۆزانێك لەنێو كۆڕێك یاخود ئاپۆرەی خەڵكێكدا. بەڵام لەڕووی شكۆ *Prestige*ی مەقام پلە و پایەیەكی بەرز و شـكۆدار دەگەیـێنێت لەناو دڵودەرووندا، ئەم وشەیەش تەنیا بۆ ئەو كەسانە ڕەوا دەبینرێت كە جێ و شـوێنێكی زۆر بەرز و بێهاوتای گرتبێت لە هزر و دڵودەروونی خەڵكدا. هەر بە هەمان شـێوە لە هونەری مۆزیكدا گوزارە لەو چەشنو جۆرە مۆزیكایە دەكات كە جـێ و شـوێنێكی زۆر بەرز و بێهاوتای هەبێت لە هونەری مۆزیكدا كە ئەویش هونەری دەسـگایە واتە مەقام. دەشێت هەر لەبەر ئەم هۆكارە بووبێت كە هەر لە ڕۆژگارێكی زۆر دێرینەوە مرۆڤ هۆگری بووبێت. لەوەتەی مرۆڤیش هاتۆتە ژیانەوە و بەدوای نهێنیەكانیدا وێڵە، گەیشتۆتە ئەوەی كە كردگارێك هەیە هەموو گەردوون و ژیانی بەدیهێناوە. بۆ خۆنزیكردنەوەیش لەو كردگارە پێویست بەوە دەكات كە مرۆڤ خودی خۆی بخاتە بارێكی ڕەوانییەوە و ئاوازێكی سـەرپێیانەی ڕۆحی و بەسـۆزی وای لێـبەرزبێتەوە شیاوی ئەو خۆنزیكبوونەوەیە بێت، ئەو چەشنە ئاوازە بە زوانی جیاواز لە فەرهەنگی مۆزیكدا بە دەسـگا یاخود مەقام، *Mode* گوزارەی لێدەكرێت.
ئەم وشـەیە لە قورئانـی پیرۆزدا كە هاتووە و دەفەرموێت:-" وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى (125) البقرة" ئاماژەیەكە بە جێی وەسـتانی حەزرەتی ئیبراهیم لە حەوشـی كەعبەی پیرۆزەدا كە مەزارێكی زۆر سـپەنتایە لە ئیسـلامدا. دەشێت هەر بە خۆشـی ئەم ئایەتەوەڕا ئەم وشـەیە بوژابووبێتەوە و هاتبێتەسەر زاری كەسانی زانا و دانای وا كە ژیرانە لە بواری هونەری مۆزیكیشدا بیخەنەگەڕ.

له سەرەتاکانی سەدەی نۆیەمی هیجریدا زانای ئیسلامی قوتبەدینی کوڕی مەسعودی کوڕی مصلح شیرازی{نزیك سالّی 1310ز کۆچی دوایی کردووە}لە پەڕاوەکەیدا بە زوانی فارسی بەناوی{**الدُّر النَّقی**}وشەی مەقام/ی بۆ یەکەمجار چ وەك زاراوە و چ وەك گوزارەیەکیش لە چەشنەمۆزیکێك لە زنجیرە میانە و پلەتۆنێکی دیاریکراودا هێنایە نێوەندی هونەری مۆزیکەوە. هەر بەدوایدا ئەم وشەیە لەبری وشەی نەغمە کەوتە سەرزاری مۆزیکژەنان و نەواسازانی خۆرەڵاتی ئیسلامیی.
هەر لە کوردەواری خۆیشماندا زۆر باوە کە کاتێك خۆشخوانێك سترانێك دەچڕێت، گەر لە سەرەتادا بە دەنگێکی هێدی و مامناوەندی دەستپێبکات و کەمێك لە سەری بڕوات، پاشان کە بگاتە هەنگاوێك کە پێویست بەوە بکات چەشنی بەزمەکە بگۆڕێت دەنگی بۆ هەڵدەسێنێت یاخودگوێبیستانی کۆڕەکە لێیدەخوازن کە بەزمەکە گەرمتربکات، لەو کاتەدا پێیدەڵێن: <u>ئادەی بۆی هەستە</u>! واتە بە مەقامێك چریکەی لێبڵندبکاتەوە کە جێی دیاربێت لەنێو ئاوازەکەدا. ئەو چریکە بڵندکردنەوە بەو چەشنە تایبەتیە لە هونەری مۆزیکدا پێیدەوترێت مەقام.
پێشتر...وشەی نەغمە/عارەبی کە لە ئارادا هەبوو گوزارەی لە مەقام دەکرد، بەکارهێنانیشی وەك وشەیەکی هونەری دەگەڕێتەوە بۆ لێهاتوویی کەڵەزانای ئیسلامی سەفەدین عەبدولمونمین کوڕی یوسف کوڕی فاخیری ورمێیی کە شاری ورمێ{613-693هـ}زادگایەتی{مەڵبەندی ئوستانی ئازەربایجانی خۆراوا/ئێرانە و زوربەی دانیشتوانیشی کوردن}. لە تەمەنی هەرزەییدا لەگەڵ بنەماڵەکەیدا ڕوودەکاتە شاری بەغدا کە ئەو دەمە موعتەسەم بیللا لەسەر تەختی خەلافەتی عەباسی بوو. بە زرنگی و زوو هەڵکەوتوویی خۆی، زوو نزیکدەبێتەوە لە خەلیفە و دەبێتە هاونشینی دەرباری. ساڵی1258ز کە هۆلاکۆی مەگۆلی هات و بەغدا/ی داگیرکر، سەفەدین توانی بەهەمان شێواز سەرنج و سۆزی هۆلاکۆ بۆ لای خۆی ڕابکێشێت. هۆلاکۆ/یش بەرابەر بەوە بێستانێکی جوانی دەکاتە دیاری، بەڵام کە دەسەلاتی خەلافەت دەگەڕێتەوە، وەچەکانی خەلیفە ئەو بێستانەی لێدەسەننەوە. ئەم زانا بلیمەتە کە لە ژێدەر و سەرچاوە مێژووییەکاندا بە سەفەدینی ورمێیی ناسراوە وشەی نەغمەی وەك زاراوەیەك هێنایە نێوەندی مۆزیکەوە.
نووسراوی زۆرە بەڵام ئەوەی کە لێرەدا مەبەستە لە بواری مۆزیکدا ئەو سێ کتێبە پڕبەهایەیەتی کە بۆی بەجێهێشتووین بریتین لە " الأدوار، الرّسالة الشَّرَفية ، رسالة الإيقاع".
کتێبی یەکەمی...دەورە مۆزیکیەکانی کردووە بە دوانزە دەور{بازنە}کە ئەمانەن:- ئوششاق، نەوا، ئەبوسەلیك{بوسەلیك}، ڕاست، ئێراق، ئەسفەهان، زیرئەفکەند، بزورگ، زەنگۆڵە، ڕەهاوی، حوسێنیی، حیجاز. لەناو ئەم دوانزە خانانەیشدا چلو هەشت دەسگازای لێدەکەوێتەوە.
کتێبی دووەمی...ئەو دوانزە دەورە{نۆبە:نەوبە *Turn*}یەی بەستۆتەوە بەناوی دوانزە کەڵو/ی چەرخ{فەلەك}ەوە کە لە سەرەتادا بە نگینی حەوت هەسارە *Planet*وە ناونرابوو{خۆر، هەیڤ، بارام، ناهی، زاوە، کەیوان، بەرجیس}، هەر نەغمەیەکیش لەمانە خراونەتە پاڵ دەنگی پێغەمبەرێك کە گوایە بەو سۆزە لەگەڵ خودێی پەروەردگادا هاتوونەتە ژوان، بۆ نموونە:- حەزرەتی ئادەم بە نەغمەی ڕاست، حەزرەتی موسا بە ئوششاق، حەزرەتی یونس بە کوچك، حەزرەتی داوود بە حوسێنیی، حەزرەتی برایم بە حوسێنیی و نەورۆز، حەزرەتی ئیسماعیل بە ئەزا و ڕەهاوی.
هەر لەمێژەوە دەسگا بە باڵاترین پلە دانراوە لە مۆزیکی خۆرەڵاتدا، ئەوەی دەسگاخوێن بوایە پلەوپایەیەکی بەرز و تایبەتی هەبووە لای خەڵك. بۆیە دەبینین کە گرێدانی ئەم دەسگایانە بە ناوی پێغەمبەرانەوە بەهایی و بەرزڕاگرتنیانی نمایانکردووە، هەر وەك بڵێیت ئەم جۆرە نەغمانە شیاوی ئەوەن کە بەناوی ئەو پێغەمبەرانەوە پیرۆز بکرێن. دەڵێن گوایە هەر ئەمیش بووە{واتە سەفەدینی ورمێیی}کە بۆ یەکەمجار مانای وشەی ساز/ی کوردی بە نەغمە/ی عارەبی لێکداوەتەوە. ئەگەر بە دیدەیەکی زارشتانە بڕوانینە ناوی ئەو نەغمانە بۆمان دەردەکەوێت کە زۆربەیان کوردی و فارسی/ن، هەر لەناوەکان و هێنانیان بۆ تۆمارکردن و نووسینی لە کتێبێکی تایبەت و نووسینیشی لەلایەن کەسانێکی وەك یونس ئیبن کورد ورمێیی {135 - 69هـ} خاوەنی کتێبی:الاغاني، ئەبو سلێمان کوردی {...-135هـ} خاوەنی کتێبی" الاغاني و الفهرست"، ئیبراهیمی موسڵی {188-125هـ}، ئیسحاقی موسڵی {150-235هـ}، هەروەها عەبدولقادری مەراغی {...- 838هـ}خاوەنی کتێبی:"كنز الالحان و

جامع الالحان و مقالد الالحان". ئەمانە و چەندین و چەندین کەسایەتیتر کە لە پێشینەیەکی کوردەواریانەوەڕا کەوتوونەتە نێو ڕۆشنبیرییەکی نوێوە....گەواهی ئەوە دەدەن کە زۆربەی ئەم نەغمانە ڕۆحێکی ناوچەیی/کوردییانەیان تیادا بووبێت.
بۆ زیاتر سەلماندنی ئەم ڕاستییەیش گەڕانەوەمانە بە زنجیرە هەنگاوێکی تری مێژوویی تا دەگەینەوە سەردەمی دەسەڵاتدارێتی ساسانیەکان. دەسەڵاتی ئەم بنەماڵەیە لەو ناوچانەدا بووە کە تا ئێستایش زۆررینەی سەرانسەری کوردنشینن، وێڕای ئەوەیش کە زۆر سەرچاوە باس لەوە دەکەن کە ساسانیەکان بەخۆیان هەر سەر بە خێڵێکی کوردبوون بەناوی شوانکارە.
سووکایەتینامەیەك لەلایەن ئەردەوان/نەوە پێنجەم پاشای ئەشکانی/فارسی کە بۆ ئەردەشێر بابەك/ی ناردووە. پاش بەرپابوونی دووەم جەنگ لە نێوانیان کە بە بەزینی ئەردەوان کۆتایی دێت، بە نامەیەك بۆ ئەردەشێر دەڵێت:-
تۆ!!! زێدەڕەویت کردووە و مردنت بۆ خۆت هێناوە، ئەی کوردی نێو خێوەت پەروەردەی کوردان. کێ ڕێی پێدایت ئەو تاجی پاشاییە بنێیتە سەرت؟ لەکاتێکدا پاشانشین داگیرکراوە و پاشا و ڕەویەی تێدا نەماوە! کێ فەرمانی پێدایت لەو بیابانەدا شارێك بەناوی خۆتەوە ئاوەدان بکەیتەوە کە من بنیاتنەری بووم؟{مێژووی طەبەری، بەندی یەکەم، لا/478}.
لێرەدا هێنانەوەی ئەم کورتە بەسەرهاتە...ئەوەندە مەبەست لە بە سەلماندنی کوردێتی ساسانیەکان نیە{ئەمە پێویستی بە لێکۆڵینەوەیەکی زۆر هەیە و زۆریش پێویستە کە کاری تیادا بکرێت}بەڵکو مەبەست لە بوونی دەسەڵاتی ئەو بنەماڵەیە بە سەرانسەری ئەو هەرێمە پانوبەرینەدا کە لەو دەمەوە بگرە تاکو ئێستایش کوردنشینن. بۆ نموونە شاری قەسری شیرین کە پایتەختی وەرزی بەهار و هاوینیان بووە سەرانسەر کوردنشینە و شاری ماداین {مادیانا:مادئاوا:کوردئاوا}یش کە ناوچەیەکی گەرمەسێرە و پایتەختی وەرزی زستانیان بووە، لەپاش هاتنی عەباسیەکان بۆ شاری بەغدا و پێکهێنانی دەوڵەتیان ئەو شارە بەرەبەرە لە بۆتەی عارەبیدا توایەوە. کاتێك کە ساسانیەکان لە هەرێمی فارسەوە هاتن و لە کوردستانی ئێستادا جێگیربوون، ئاکار و نەرێتی بنەماڵەییان لەگەڵ خۆیاندا هێنا. گومانی تێدانیە کە دەوڵەتێکی وا بەهێز و تازەپێگەیشتوو لەو هەرێمە پانوبەرینەدا، بۆ پتەوکردن و بە زێڕینکردنی سەردەمی دەسەڵاتڕانی ساسانەکانی پێویست دەکات پەنابباتە بەر زۆر هۆکاری گرنگ، لەبەرئەوە زۆر ئاسایی و ئاسان بووە بۆ ئەو بنەماڵە دەسەڵاتڕەوە پەنا بەرێتە بەر کەسانی دەستڕەنگین لە هەموو بوارەکانی ژیان، لەوانەیش کەسانی بەتوانا و بەهرەمەندی هونەری ناوچەکە کە پەرە بە بوارەکانی دەوڵەت بدەن. لەو بوارانەیش کە بایەخی پێدەدرا هونەری ئاواز و مۆزیك بوو کە کۆڵەکەیەکی سەرەکییە لە ئاینی زاردەشتیدا، چونکە ئایینێکی فەرمی بوو لەسەرانسەری دەسەڵاتڕانیدا.
ساسانیەکان لە ساڵانی 642-226ز وەدەرکەوتن و ئەردەشێر بابەکان لە کوردانی بارزنگی {بەرزنجی} سەر بەهۆزی شوانکارەی کوردستانی خۆرەڵاتی ئێستا بووە دامەزرێنەری ئەم دەسەڵاتەدارێتیە. بابەك{باوکی ئەردەشێر}کە لە بنەماڵەیەکی هیربەد/ی زاردەشتی بووە{سەر بە یەکێك لەو پێنج خێڵەی ماد بووە بەناوی ماگۆی کە بەرەبەرە بۆتە ماگا ـ مووگە کە لە یۆنانیدا بۆتە مەگوس *Magus* لە عارەبیشدا بۆتە مەجوس و هاومانای کاهن دەبێتەوە، پیرانیان کاروباری ڕۆحی و ئایینیان لە ئەستۆدا بووە، واتە مەگ یاخود مووگ بە پیری ئاینیی وتراوە و بەگ/یش بە گەورەپیاوی دونیایی}. پیریادێکی ئاینیی هورمزگای ناهی بووە لە شاری ئەستاخڕ/ی سەر بە ناوچەی شیراز کە ئەو سەردەمە ناوچەیەکی جوگرافی بووە نەوەك نەتەوەیی. لەبەرئەوە ئاکار و ڕەوشێکی زۆر ئاسایی و سروشتی بووە کە لە سایەی ئەم دەسەڵاتەدا ئاگری هۆرمزگاکان بە مریدان و پەیڕەوانی ڕۆشنبکرێنەوە و دینی زاردەشتیی سەرلەنوێ ببوژێتەوە تا وای لێبێت ببێتە دینی سەرتاسەریی.
جا بەهۆی شکۆداری و بەرز ڕاگرتنی ئایینەکە{کە سروود و زەمزەمە تەوەری بزوێنەری سرۆتەکانێتی} و زۆر نزیکبوونەوە و نزیکردنەوەی مووگانی ئایینەکە لە دەستەی دەسەڵاتداران، بەزم و ئاوازیش بووە هاوشانی ئەو نزیکییە، کاریگەرێتیی گەیشتە ئەوپەڕی بایەخدان و گەشە و پەرەسەندن. بەرەبەرە کەسانی بەتوانا و لێهاتوو بەناوی نەواگەر و خوانندە پەیدابوون و لە سایەی ئەو بایەخـپێدانەدا پێگەیشتن تا وایـلێهات هەندێك لە مەلیکەکان بەتایبەتیی

لەدوای فەرمانڕانی بارامی گۆر{438-417ز} بکەونە بەزموخۆشی دونیاییەوە، ئارەزوویان بۆ بەزمی تەرانە و ئاخشەم {مۆزیك}/یش بگاتە ئەو ئاستەی کە دەستەی نەواساز و خونیاگەرانیش لە پلە و پایەیەکی باڵا و شکۆدا تەماشابکرێن.
هەر وەکو دەگێڕنەوە، دەڵێن گوایە... لای ساسانەکان بووبووە ڕێونیشانێك کە هەر دەمێك سان بهاتایە دیوان، دەسوپێوەندان و خزمەتگوزارانی دەربار لە دوورایی نزیك چەند هەنگاوێکی گونجاو دوور لە تەختی دانیشتنی سان چاوەڕوانی ڕێونیشانی دەربار دەبوون. کارگێڕی دیوانیش کە کەسێکی بەگزادە بووە بە نازناوی خوڕمباشی کاروباری فەرمی و ناو کۆشکی پێسپێردرابوو. پەیوەندی ڕاستەوخۆی لەگەڵ مووگەکان و بەگەکان و یاوەرانی سان/دا سازدەکرد. جا هەرکە سان بەڕێوەبوایە بۆ دیوان، خوڕەمباشی لە جێگەیەکی تایبەتی دیواندا بە دەنگێکی خۆشــزوڵاڵ ئامادەبووانی کۆشکی ئاگاداردەکردەوە بەوەی کە خاوەنشکۆ وا تەشریفی بەڕێوەیە بۆ دەربار. جاروبار پاش تەواوکردنی کاروباری فەرمی، بۆ کاتی بەزمو ئاهەنگــگێران پێشتر خوڕمباشی هەڵدەستا بە ئامادەباشی، ئەویش بە پەیوەندیکردن بە بەگەکان و کەسانی خانەدان کە سان پێی باشبێت، ئینجا هێنان و کۆکردنەوەی نەواسازان و خۆشخوانانی بەتوانا و بەهرەمەندی ئەو سەردەمە. لە کۆڕێکی ڕێکوپێکی شـیاو بە دیوان، خوڕمباشی دیسان دانیشتوانی ئاگاداردەکردەوە و هەروەکو بڵێت:-
هۆۆۆ...ئەی هاونشینانی دەربار.....دەنگوســەنگی خۆتان ڕاگرن!!
ئیمڕۆ هاونشینی دەرباری خاوەنشـکۆن..... .
پاشــئەوەی هەمووان بێدەنگ دەبن. لە شــوێنـلایەکی دیاریکراوی دەرباردا کە بە پەردەیەك دادراوەتەوە، کەسێکیش دانراوە بەناوی پەردەدار بەرپرسێتی ئەمەی پێدراوە.
پاش بێدەنگی، بۆ پەردەدار نمایاندەبێت کە ئەمیش دەبێت بانگ بکات و بڵێت:-
ئێستایش...وا ئاهەنگ دەسپێدەکات...
ئادەی خۆشخوان... بە ساز و ئاوازتەوە..ئامادەبە!!!!
ئێوەیش...ئەی بەزمسـازان و نەواسـازان...بەزم و ڕەزمـتان کۆکـکەن!!!!
هەر دەمێکیش ئەو بەزم و ئاهەنگە بوازایەتە چەشـن و جۆرێکیتر، پەردەدار هاونشینانی ئاگاداردەکردەوە و بەهەمان دەنگی زڵاڵی دەیچڕی کە ئێستا پەردەکردنەوە بۆ فڵانە خۆشخوان و فیسارە ئاوازە. دەشێت وشەی **پەردە**/یش کە ئێستا بۆتە زاراوە لە هونەری مۆزیکدا هەر لێکەوتەی ئەو سەردەمە بووبێت کە بە دەنگ *Pitch*ێکی تەواو مانای لێکدەدرێتەوە.
سەردەمی فەرمانڕەوی خەسرەوی پەروێز{628-590ز}....بە سەردەمێکی زێڕین دادەنرێت لە بواری هونەری مۆزیکدا. لە سەردەمی دەسەڵاتیدا چەندین خۆشخوان و چەندین مۆزیکژەنان وەدەرکەوتن و بەزمی زۆر جوان و ڕازاوەیان لە دیوانی کۆشکدا سازدەکرد بەتایبەتیی لەو دەمەی کە خاوەنشکۆ دەکەوێتە داوی ئەوینی شازادە شیرین. لەو بەهرەمەندە هەرە باڵایانەی کە لەو دەمەدا ناویان هەبوو:-
سـەرکەش، ڕامتین، سەرکەب و ئازادە بامشـاد، بەختیار، نێکگیسـیا و بارباد بوو. ئەم دووانەی دواییینیان دیوانی کۆشکیان بە فرەئاوازێکی دڵگیر خرۆشاندبوو. هەر لەو دەمەدا نیکگیسـیا و بارباد پێکەوە بەو ئاوازانەیان توانیان زۆر بە لێهاتوویی دڵی هەردوو دڵدار و دڵبەر{واتە شـازادە شیرین و خەسـرەوی پەروێز}زیاتر بۆ یەکتر ببزوێنن.
ئەڵماس خانی کەڵهوڕی{1227-1165کۆچی} سەبارەت بە کوردنەژادیی بارباد دەڵێت:-

باربـاد ئاما هۆرگرت ساز چەنگ
نە پەردەی ماهوور سـازا چەند ئاهەنگ
شـــی وە ناوســـەوڵێ وە ئاواز وەش
ســــرووەدێ وانا سـرووەدێ دڵکەش
گرد نە شگفت مان دین شـادیش پێیەن
خەسـرەو سەرسـام مەند واتش یەکێ یەن
باربـاد ئاما وێش ناسا وە ئەو
وات ئەمن کوردم کە ئامام وە دەو

چەند ســـــروودێ تـر وانا هەتا شــــەو
خرۆش وست نە بەزم بۆ موشکی خەسرەو
خەسرەو کەردش وە هونیاگەری وێش
هەتا بژەنۆ چەنـد ئاهەنـگ پەرێـــش

دەڵێن گوایە توانیویانە نزیکەی سیی/**30** ڕا{لە ڕاگ *Rag*ی سانسکرێتیەوە هاتوە کە بە مانای ئاواز دێت} بۆ سیی ڕۆژەی مانگ دابنێن و سێسەدوشەست ئاوازیش بۆ سێسەدوشەست ڕۆژەی ساڵ، بۆ زیاتر دڵخۆشبوونی پاشا/یش لە کۆتایی هەر هەفتەیەکدا جۆرە ئاوازێکی دڵگیر و بەخرۆش بسازێنن بەناوی خەســرەوانی{بە هۆرەی خەسرەوانی یاخود تەریق الملوکیة/یش هاتووە}.

ناوی ئەو سیی/**30** ئاوازەیش کە گوایە سینەبەسینە و دەماودەم ماوەنەتەوە و کەوتۆتە سەر زاری کەڵەبوێژی ناوداری کورد خانای قوبادی{1168-1083کۆچی}کە لەم بارەیەوە دەفەرموێت:**-**

ئامـا باربەد چون بولـبوڵ ســــرمەست
لە خەندان چون گوڵ باربەطێ بەدەست
نیشت لەپای سەریر خەسرەو بە ئیعزاز
جە سیی دەســتان لەحن خوەش ئاواز
گوزین کەرد پەی شای لاڵپۆش، مەی نۆش
گاهـــێ دڵ مەبرد، گا مەســـتانە هۆش
گاهێ بە نەوای گەنج باد ئاوەرد
ئارام جە دڵ عاشـــقان مەبەرد
گا جە گاوگەنج مەبـی نەغمەسـەنج
زەمین جە شـادی هۆرمەشانە گەنج
جە گەنج ســووختە چـون نەوای بولـبوڵ
مەشکاوا غونچەی دڵ چون دەستەی گوڵ
هەم بە شـادوروان مـرواری دڵـبەر
پڕمەکەرد بـیساط پەروێز جە گەوهەر
تەخت طاقدیسی چون مەرکەدش ساز
مـورغ دڵ خسـتە ماوەرد نە پەرواز
نەغمەی ناقووســی و ئەورەنـگی نەگۆش
مەبەردەش جە دڵ سەبرو جە سەرهۆش
جە حوققەی کاوس چون قەند مەخێزا
شـــەکەرشیرەی وێـش دەرلاد مەبێزا
جە نەغمەی خوەش مانگ بەرکۆهان
مەشکاوا چون گوڵ ڕۆح و دڵ وگیان
وەختێ کە مەژەند ساز موشـــــکدانە
مەکەردش خوتەن جە بۆی موشك یانە
تا جە ئارایش خوەرشـید مەدا دەم
مەگورێزا سپای سـەرهەنگان خەم
مەنوازا ئاهەنگ نیمەڕۆ چون ساز
ماوەردش بە ڕەقس زوهرە بەئاواز
چون سەبزە دەر سەبزە مەژەند بە ئاهەنگ
صـەدای تەئثیرش مەتاو ناســــەنگ
جە قوفل ڕۆمـی دڵ مەکەرد گوشاد
کۆکۆ کۆگای غــەم هەرمەدا وەباد
هەرگا بە ئاهەنگ سـەروستان مەژەند

بەزم شـا مەکەرد پڕ جە شـیرەی قەند
ئەر سـەروسـەهی مەنوازا بە زەوق
عاشقان تەمام مەست مەبین جە شەوق
گا نۆشـین بادەش چون جام نۆشـین
وەختێ مەکەردش ڕامش گیان مەشـق
جە صەداش مەبی زیاد سۆز عەشق
مەکێـشا چون ناز نەورۆز نە پەردە
مەکەردش ئیمان عاشقان هەردە
موشـکۆ چە نەغمـەی موشـکمالی ئەو
موشکین بی چون ڕاز شیرین وخەسرەو
میهرەگانیـش سـاز شـاهان مەبێزا
جە سۆز دەنگش مەحشەر مەخێزا
موروای نیکیش مەبەرد عەقڵ و هۆش
بەرزبـی جە هەر لا بانـگ نۆشـا نۆش
مەکەردش جە بانگ دڵ ئارای شـەودێز
بەرزتر جە شـاهان دەماغ پەروێـز
جە شاخەی مەقام شەو فەرڕوخ تەمام
مەجلسی مەکەرد بێهۆش و سەرسـام
چون جە فەرڕخ ڕۆژ لەهد مەکەرد بەرز
مەبێزا نەغمەش نەغمـەی سازطەرز
چون بە خونچەی کەوك دەری مەیاوا
بە نەغمەش خونچەی دڵان مەشـکاوا
چون بە ئاهەنـگ نەخجیرگـان ئامـا
زوهرە کەرد نەخجیر ئاوەرد جە سەما
هەردەم بە زەخمەی کین سـیاوش
مەوست بە پەردەی جەرگ دڵ کاوش
جە کین ئیرەج چون نەغمەی داود
جە بەزم شـاهـان مەخێزنا دوود
بە باغ شیرین چون شورووع مەکەرد
زەوق شـیرینی جە شـەکەر مەوەرد
باربەد بەی طـەور دەسـتان بە دەسـتان
ژەندپەرێ پەروێز زوهرەی سەرمەسـتان
خەسـرەو بەجارێ باربەد ئەوڕۆ
بەخشا گەنج و ماڵ جواهیر بێ شۆ

ئەو ئاوازانەیش کە گوایە لەو سـەردەمەدا باوبوون ئەمانەن:ـ ئایین، ئاراییـش، ئارجنە، ئارگۆن، ئازادوار، ئەشـکەنە، ئاساربەهار، ئەفشارسـەگزی(هەوشارسـەگزی)، ئانگبین، ئاوج(هاوگ)، باخرەز، بادی نەورۆز، بادە(پەردە)، باروەزنە، باخی سیاوشان، باخی شالیار، بانگ ئونقا، بێسـتانی شیرین، بەسـتە، بەشکەنە، پەندی شـالیار، بەهاری بەشکەنە، بەهمەن، بەهمەنچە، پاڵێزوان، پەنچەی کەودەری، پێکارگەر، تەختی ئەردەشێر، تکاو، تیژی باخرەز، تیژی ڕاسـت، تیفگەنج، جامەدەران، چکەك، چەغان، چەفانە(پەردە)، چەکاوك (چکاو)، چەکۆك، خارکەش، خاکەڕن، خانەی ئونقا، خوڕەم (پەردە)، خەڕنە، خەسـرەوانی، خوماخەسـرەو، دادئافەرید، دادئافەرین، دەرخەم، دەرخەم هەفسارسەگزی، دڵەنگێزان (ئاواز)، دنە، دێرساڵ (پەردە)، دێورەخش، ڕاح (ڕاحڕوح)، ڕاسـت(پەردە)، ڕاسـت (پەردە)، ڕامشخۆر، ڕاهوی، ڕۆباب، ڕۆشی چرا، ڕۆح (ڕاهڕۆح)، ڕەهاوی، زاخ، زەلزەل (ئاواز)،

زەنبوور(پەردە)، زەنگیانە، زێرەوکەن، زێرەفکەند، زێرزورگان، زێرخوردە، زێرقەیسەران، زێرەوستا، سازگەری، سەوزەبەهار، سپێبەدان، ستا، ساھ، سەرەنداز، سەرکەش(پەردە)، سروودپارتی، سارو وەستا، سەرەوناز، سوارتیر، شادباد، شادزوو، شاوەرد، شایورد(شادوەرد)، شاباب، شاخچی شار رود، شیشەم، ئوششاق، گالووس، قەلەندەر(ڕاھ)، قەمەری(پەردە)، کەیسەران، کاسەگەری، گاوێژنە، کەودەری، کیسرا، کەیخەسرەوی،گوڵ(ڕاھ)، گوڵزار، گوڵنۆش(نەوایی)، گەنجی فەرەیدون، گەنجدار. گەنجی عەرووس، گەنجی کاوس، لەبینا، لەیلا(پەردە)، ماورائەلنەھری (ڕاھ)، مەجلیسی ئەفروز، مشکەماڵی، مشکەمووی، مشکۆیی، موویەی زاڵ، میھرەبانی، میرەمانی، میھرەبانی بزورگ، میھرەبانی خوردە(گچکە)، مەی بری سەربەهار، نارشیرین، نای، نەخچیرگا، نەغمەی عونقا، نەوبەهاری، نەورۆزی بزورگ، نەورۆزی خارا، نەورۆزی خوردە، نەورۆزی کەیقوبادی، نۆشباد، نۆشبادە، نۆش لەبینا (نۆش لێوین)، نۆش لەبیا، نەهاوەند، نێوڕاست، نۆشینە، وەرشان، حەفتەگەنج، یاقووت (پەردە).
لێرەدا، پرسێك دێتە پێشەوە کە ئەویش:ـ بۆچی ئەوەندە باسی زاردەشتیی دەکرێت؟
بۆچی باسی ئێزدیی ناکرێت لەکاتێکدا ئایینێکی زۆر دێرینترە لە زاردەشتیی؟
دەشێت وەڵامەکەی لەوەدا خۆی مەڵاسدابێت کە ئەویش زاردەشتیی لە سەردەمی ساسانیەکاندا ئایینێکی فەرمی سەرانسەر بووە تا ئەو دەمەی تەختی دەسەڵاتیان دەڕوخێت واتە بەهێزکردنی ئەو ئایینە بە پشتیوانی دەوڵەتەوە بووە کە لە سەرەتادا لەوپەڕی هێزو توانایدا بووە. ئەم بنەماڵەیش کە لەو ناوچانە دەسەڵاتی خۆیان گێڕاوە هەر لە سەردەمەوە و زۆر پێشتریش تاکو ئێستا زۆرینەی کوردنشینن.
لە نزیکەی ساڵی643زدا...دەسەڵاتی ساسانەکان بە هەردوو ئێراقی خۆرەڵات و ئێراقی خۆراواوە{کە لە دواییدا بوونە ئێراقی عارەبی و ئێراقی ئەجەم}کەوتەژێر دەسەڵاتی خەلافەتی عەباسییەوە. هاتنی ئەم دەسەڵاتە بە برِوایەکی دینیی نوێوە{ئیسلام}ڕووبەڕووی کەلتوورو فەرهەنگێکی فرەلایەن بووەوە. ئەو هەرێم و ناوچانە بەرەبەرە لەژێر سایەی ئەم دینە نوێیەدا بووە ڕوانسەرێك بۆ فێربوون و ئامۆژ و داهێنان و بەهرەوەرگرتن. هەر بە خۆشی قورئانەوە وەك زوانێکی تازە و ئاوێزاو بە دینەکەوە خەڵکان سەریانکردەسەر فێربوون و خۆڕۆشنبیرکردن بەو زوانە تا گەیشتە ئەو ڕادەیەی کە زۆر لە پیران و دانا و زانایانی هەڵکەوتوو لە میللەتانی ناعارەبی وەك کورد و فارس و ئازەر، شیلەی داهێنای زگماکی و تێزنامەی خۆیان هەر بە زوانی عارەبی شیرین بکەن و هەر بەو زوانەیش بکەونە واڵاگەری و داهێنان لە تێز و چالاکیەکانیاندا. بەمەیش زوانی عارەبی کە کاتی خۆی لە سەردەمی جاهیلیدا بێجگە لە شیعر و شاعیران شتێکی وەهایان نەبوو کە شایانی باسبێت. بەهاتنی ئیسلام و لە سایەی ئیسلامدا زوانەکە پێشکەوتنێکی یەجگار بەرفراوانی لە هەموو بوارەکانی ژیاندا بەخۆیەوە دیت. هەر ئەم دیاردەی پێشکەوتنەیش بووەهۆی ئەوەی کە بەدوایدا دەسەڵاتدارانی عارەب و دەمارگیرانیان لەژێر پەردەی ئەم ئایینە پیرۆزەدا{کە زۆربەی گەلانی ناوچەکە هۆگریبووبوون}ئەو نووسراوە بەنرخانە بە ژێدەر و سەرچاوەیەکی عارەبی دابنێن و لافوگەزافی پێوەلێبدەن{سەیر لەوەدایە کە ئەوانەی کە بە ڕەچەڵەك عارەب بوون ژینباریان دیارە یاخود هەچۆنێك بێت بۆیان هەڵبەستوون، بەڵام ئەوانەی لە پێشینەیەکی ناعارەبییەوە هاتوون ژینباریان ونکراوە یاخود چەندین ڕاوبۆچوونیان لەسەر داوە کە زۆربەیان لەگەڵ یەکتر ناسازێن. {....تۆ بڵێیت مێژوو هەر ئاوەها نووسرابێتەوە.....؟؟؟}.
ئەوەی زۆر پێویستە لێرەدا ئاماژەی بۆ بدرێت ئەوەیە کە زۆر لەو ناودارانە لە مێژووی ئیسلامیدا بە عارەب دانراون کە لە خۆیدا هەڵەیەکی زۆر گەورە و ناپاکییەکی زۆر ناڕەوایە دەرهەق بە مێژوو.
دیار و ئاشکرایشە کە هۆی ئەو هەڵانەیش دەگەڕێتەوە بۆ چەند فاکتەرێك:ـ

- لەو سەردەمەدا...ئەو نەتەوە و گەلانە چوونە ئامێزی ئیسلامەوە، بە شێوەیەکی گشتیی هەموو بەرهەمەکانیان بە زوانی عارەبی دەنووسییەوە لەبەرئەوەی کە بووبووە زوانی جێبەجێکردنی ئەرکو فەرمانەکانی کاربەدەستانی دەوڵەت و خوێندگە و ئامۆژگەکان.
- زۆر لەو ناودارانە هەر بەخۆشی دینی ئیسلامەوە ناوی ئیسلامی و عارەبییان لەخۆ دەنا و وشەیتری بەعارەبیکران دەهێنران، پیتەکانیان دەگۆڕی و دەیانگونجاندە سەر وشەیەکی گونجاوی زوانەکە. بۆ

نموونە زازا کرا بە **ظاظا**، ئامێدی بە **العُمّادی**، بۆتانی بە **البُطّانی**، شانشین بە **شَناشیل**، خەندەلێو بە **عَندلیب**....کەندڕە بە **قنطرە**..... ئیتر ئاوەها بۆ سەدان و سەدان وشە و زاراوەی دیکە.

- بەهەڵەچوون و تێگەیشتنی لێکۆڵەرانی گەلانی خۆراوا{ئاوروپا}کاتێك هونەر و زانیاری فرەبابەت و وەرگێڕاویان لەڕێی ئەندەلوسیا/ەوە پێگەیشت{کە ئەو دەمە بووبووە ناوەندێکی دەسەڵاتی ئیسلامی پێشکەوتوو}، وایاندەزانی ئەمانە هەمووی لە خودی زادەی عارەبەوە کەوتۆتەوە. بێئاگابوون لەوەی کە گەلانی ناعارەبی وەك بەربەڕ و تەوارق و هیتر بوون کە ڕەسەن نیشتەجێی پانتایی باکووری ئافریکان و بوونە سووری بەرلەشکری ئەم ئایینە پیرۆزە و پاشان هەڵداشتی ئەو دەسەڵاتە نوێیە. بێئاگابوون لەوەی کە کەسێکی وەك زۆریابی موسڵی لە ناوچەیەکی کوردنشینەوە پەنامەکیانە هەزاران فرسەخ دەبڕێت{وەك دەڵێن لەگەڵ ئیبراهیمی موسڵی کە مامۆستای بووە ناکۆکیان دەبێت، ئەویش لەبەرئەوەی کە پاش ماوەیەکی کورت لێهاتوویی و بلیمەتی لە ڕادەی مامۆستاکەی بەدەرتر دەبێت تا دەگاتە ئەوەی کە مامۆستاکەی پیشی لێبخواتەوە و هەڕەشەی کوشتنی لێبکات، ئەویش لە تاوا بەرەو شاری قیرەوان سەری خۆی هەڵدەگرێت و لەوێیشەوە بەرەو ئەندەلوسیا}و هەرچی کەشکۆڵی پڕ لە بەهرەی هونەری و داهێنان و کەلتووریشی هەبوو کە لە سینەیدا ئارامیگرتبوو بەرەو کۆڕتوبە*Cordoba*/هەرێمی ئەندەلوسیا دەیپێچێتەوە تاکو لەوێ ئاسوودانە بیکاتە دیاری بۆ ئەو هەرێمە{سەردەمی خەلافەتی عەبدولڕەحمانی دووەم}کە لە سەردەمێکی گەش و زێڕینیدا بوو.

سەردەمی دەسەڵاتی عەباسیەکان {750-1358ز}....سەرانسەری کوردستان کەوتە ژێر دەسەڵاتیانەوە، لە دەمێکدا تاڕادەیەك کڕ *Stable*ی و ئارامییەکی بەخۆوە دی، چاوەڕوانی ئەوە دەکرا لەپاش پووکانەوەی دەسەڵاتی ئەمەوییەکان و چەوسانەوەی میللەتانی ژێردەستە و فەرمانکردن بەسەریاندا بەناوی ئایینەوە چی ڕوودات؟ ئەگەرچی هەندێك بزاڤ و ڕاپەڕینی دینیی چ بە نهێنی و چ بەئاشکرا بە بیروڕێبازی پێشینییانەوە دژ بە ڕەوتار و دەسەڵاتڕەوی خەلیفەکان پەیدادەبوو بەڵام ناشێت ئەو لایەنە گرنگەیش ئاسنتبکرێت کە ئەویش وەدەرکەوتنی بزوتنەوەی ڕۆشنبیریی و نزیکبوونەوە بە ژیار و کەلتووری میللەتانی ناو خەلافەتەکە و دەرەوەی. لەو بزاڤانەی بەدی دەکران سەرهەڵدانی هونەری تەرجومانبوو بەتایبەتیی لە زوانی یۆنانییەوە بۆ عارەبی کە زوانی ڕۆشنبیریی ئەو سەردەمەبوو. ئەو نووسینە فەلسەفی و زانستیی و ستێرناسیی و هونەریانە و گەلەك لایەنیتر بوونە ڕێخۆشکەر و هۆکارێکی زۆر گرنگ و کاریگەر لە چۆنیەتی بیرکردنەوە و ئاڵوگۆڕاندن و کەڵکوەرگرتن لە میللەتانیتر. لەم بزووتنەوانەدا کوردستان بووە مەیدانێکی بژێو و پردێکی پتەو. دەڤەری شاری هەڕان *Herran* کە کەوتۆتە سەر ڕوباری گۆڵاو *Djulaw* و نزیك بە شاری ئۆرفا*Urfa*یە{بەو ئاسەوارانەی کە تا ئێستا ناویان ماوە گەواهی ئەوە دەدەن کە گوایە زادگای حەزرەتی برایم پێغەمبەرە}، هەروەها دەڤەری ئافرین *Afrin* و گەلەك ناوچەیتر کە لەوانەیە هەندێکیان لە ئاکامی بەلامداردان و هێرشکردنە سەریەك تەنیا ئاسەوار و کەلاوەکانیان مابووبێتەوە.

هەر بە هەمان ڕەوش، هەندێك لە دین و ئایینزا و تەیارە دینییانەی کە لەناو کوردستاندا هەن، وەك ئێزدیی و مانیی و ئەلەڤیی و یارسانیی و دەروێشیی و سۆفیگەریی کەوتنەبەر ئەو بزوتنەوە هزرییە ڕۆشنبیرییە و بەهەر چەنوچۆنێك بوو توانیان چ لەگەڵ ڕەوشی ئایینی ئیسلامدا و چ لەگەڵ دەسەڵاتداران لە پێناوی مانەوەدا خۆیان بگونجێنن و هاوکۆك بکەن.ئەم ڕەوشی بیروبۆچوونە زەمینەیەکی زۆر پێشکەوتووی لە بوارەکانی ئاینیی و ڕۆشنبیریی و کۆمەڵایەتیی و ئابووریی و گەلێکیتری خستەوە.

لەو کەڵە دانا و زانا و هونەرزان و بیرمەندانەی کە لەو سەردەمەدا پێگەیین و بوونە ئەستێرەیەکی گەش و پرشنگدار کە تا ئێستایش پساد یادیاندەکاتەوە و بە سەرەبزوێن دادەنرێن لەو مەیدانەی خۆیاندا....برایمی موسڵی{برایمی کوڕی ماهان ئەرکانی 125-188هـ}کە لە خۆشخوانیی و مۆزیکژەنییدا زۆر باڵابووە، دەڵێن گوایە کۆی ئەو نەغمانەی کە داینابوون خۆی دەدا لە نزیك 900 دانە{بەداخەوە ڕێنووسی مۆزیك لەو سەردەمەدا نەدەزانرا تاکو بنۆتێنرێن و وەك بەڵگەیەکی هونەری بمایە و ئینجا بزانرایە چ مورگ و ڕەنگێکی هونەری هەبووە}، هەروەها ئیسحاقی کوڕی برایمی موسڵی {150-235هـ}، مەنسوری زەلزەل{مەنسوری کوڕی جەعفەری ڕازی کە ژنبرای ئیبرایمی موسڵی بووە}، زریاب (زۆراب)/ی موسڵی {نزیکەیساڵی {161-238هـ} کە شاگردی ئیسحاقی موسڵی بووە.

هەروەها هەندێك بنەماڵەی ناوداری وەك خۆراسانی و بەرمەكی و خوڕەمی و تاهێری و دەیلەمیەكان كە بە لێهاتوویی و چوست و چالاكیان لە گشت بوارەكانی ژیانی ئەو سەردەمەدا و بەتایبەتییش بواری كاروباری كارگێڕی و هونەری{كە لێرەدا مەبەستمانە}توانیویان خۆیان لە دەسەڵات نزیكبكەنەوە و داهێنان و شاكارەكانیان لەسەر مۆزیكی میللی پێشینیان سازبكەن. هەر بەدوای ئەم گۆڕانكارییە مێژووییانەدا سەفەویەكان و پاشانیش عوسمانلیەكان لە مەیدانی دەسەڵاتدا پەیدابوون، ئەمانیش بەكافركردنی یەكتر و شەڕوپێكادانی سەخت، كورد بووە هەڵداشتی ئەو بارودۆخە ناهەموارە كە دواتر بە كارزاری چاڵدیران ساڵی 1514ز كۆتایی هات، ئەمەیش بۆ یەكەم جار لە مێژوودا كورد و كوردستان{وەك ناوچەیەكی جوگرافی بێسنوور} بە فەرمی لەنێوان ئەم دوو زلهێزەدا دابەشكرا.
بەدرێژایی ڕۆژگار، ئەو دوو دەسەڵاتە چەندین میرنشینی كوردی وەك دەسەڵاتێكی نێوچەیی دامەزرا و ئەمانیش بە توانای خۆیان گەلێك خزمەتیان بە زانست و هونەر دا و گەلەك پێشكەوتنیان بەخۆیانەوە دی.
جاری وادەبوو كە دەبوونە مەترسی بۆ ئەو دەسەڵاتە گەورەیە و دەكەوتنەبەر شاڵاوی بەلامداردان و ئینجا بە مەڕەی ویران و تاڵانی دەهاتن بەجۆرێكی وەها كە هیچی وەها نەدەما بۆ نەوەكانی دوایین، لەوانەیش میرنشینی ڕەوادی{618- 230هـ}لە ناوچەكانی ئازەربایجان، میرنشینی دۆستەكی{350 - 478 هـ}لە ناوچەكانی ئامێدی و میافارقین، میرنشینی حوسنەوی{439 - 359هـ }لە ناوچەكانی دیناوەر و زەهاو و ناوەند{نەهاوەند}و شارەزوور، میرنشینی شەدادیان{465- 340هـ }لە ناوچەكانی دوێ و گەنجە. هەروەها میرشینەكانی بۆتان و سۆران و بابان و ئەردەڵان و......هیتر كە لە سایەی دیوەخانەكانیاندا، لە خانەگا، تەكێیان و حوجرەی مەلا و فەقێیان، لە جامخانەی یارسان و پەرستگەی ئێزدیاندا....هونەری مۆزیك بە هەرچی شێوگ و چەشنوشێوازێك بووبێت و لەژێر هەر ناوێك بووبێت دەشێت گەشەیكردبێت و توانرابێت تاڕادەیەك بە پیرۆزی ڕایبگرن و مورگی خۆیی و ڕەسەنێتی تێدا بپارێزرێن. لەو ناودارانەی كە لە دیدەی كوردایەتیەوە پەرۆشی هونەر و بایەخدان بە زانست بوون و لە شاكارەكانیاندا ئاماژەی بە هونەر و مۆزیك داوە حەزرەتی شێخ ئەحمەدی خانی بووە{1650-1706ز} كە بە داخەوە لەوە دەكات كە یان شارەزاییەكی ئەتۆی نەبووە لە هونەری مۆزیكدا تاكو بە پێی ئەو سەردەمەی لێكدانەوە و شیكاری خۆی تێدا تومار بكات، یاخود هەر نەیویستووە خۆی زۆر لێ نزیك بكاتەوە. ئەو چەند مۆزیك دەسگایانەی ناویانی بردووە ئەمانەن:- عوششاق، نەوا، عێراقی، ئاوج، كوردان، ڕەهاوی، گۆوەشت، شەهناز، حەزین، ئاهەنگ، تەرەننم، سەروسەهی، سەبا، سەدا، شاهێن، دڵگۆشا، نەغمە، نسفیە، هۆزار، ئاوازە، گوڵڕوخ، زەمزەمە، زێڕگوڵە بێت، سازگار، سەفا، طەنانە، گوڵستان، گوڵعوزار، لالەڕوخ، ناز، نازەنین، نەسیم، نیگار، نەڕەسیدە، نەورۆز، بەزم پەردە، هەوا، جامەجەم، شەودێز، زەنگۆڵە، موخالیف، مەقلوب، بێداد، دڵنەواز.
یاخود شاكاری بوێژی كورد شێخ نەزەر عەلی جەناب{1251-1334هـ} كە دەڵێت:-

ئەخشام هەفت دەسگا دارۆ یاوەران	مەبۆ گردیتان شوون پەیش باوەران
دەسگای ماهوور و هەم دەسگای پەنجگا	مەبۆ نا گردتان من بكەم تكا
هەتا بژەنن وە ڕا و قانوون	هەم دەسگای شوور و دەسگای هومایۆن
دەسگای سێگا و دەسگای چوارگا	وە دەسگای نەوادڵ مەبۆ ئاگا
هەر دەسگایێ خۆ چەند ڕاگە دارۆ	هەر كەسێ مەبۆ وێش پەیش بسپارۆ
كۆی بێستوون و ڕاگەی ئەورامەن	پەنجەی كوردی و كوردانیاش نامەن
گوواشت و نەورۆز هەم بەیات كورد	بێداد و سرینج چەنی مێردی ورد
گەوری و نەیریز و شیوەن و شایی	گردیان جەم وەستەن پەی دڵنەوایی
چۆپانی و سرۆش، نەورۆز خارا	باوی و ڕاوەند و ئاواز و دارا
زەنگ وشتر و دڵتەنگ و نەوا	نەهاوەند و خێڵ و مۆرە و ساوا
یەیانە گردیان ڕاگەی ئەخشام بین	نە نە هەر ڕاگە و سەوقات شام بین

{سەرنجۆكە:- مەبەست لە وشەی **خێڵ** دەسگای عەشیرانە}

له ڕاستییدا عوسمانلیەکان ئەگەرچی لەگەڵ سەفەویەکاندا هەمیشە بە خوێنی یەکتر تینووبوون و شیروتیریان لەیەکتر دەسوو بەڵام لەلایەکی ترەوە بەئەندازەیەك هوگری هونەر و وێژەی فارسی بووبوون کە هەندێك سەرچاوەی مێژوویی ئاماژە بەوە دەدەن تەنانەت ئاخاوتنی بنەماڵە سوڵتانەکان لەنێو خۆیاندا بە زوانی فارسی بووە. جا لەبەرئەوە سەیرنەبوو کە هەرچی ئەو دەسگامۆزیکیەکان هەبوو لەو سەردەمەدا لەوانەوە وەربیگرن، دیوەخانەکانیان گەرمبکەن و دەستەی سەنعەتچییان لە شوێنێکی لاوەکی دیوەخاندا دابنیشن و بەرهەمی خۆیان تیادا بە ئەنجام بدەن، بەرهەمی وەها کە لە ئاستی پلە و مەقامی دەرباری سوڵتان یاخود پاشا/دا بێت. دەشێت هەڵبژاردنی وشەی مەقام کە لە ئایەتێکی قورئانی پیرۆزدا ئاماژەی پێدراوە بۆ ئەو پلە و پایە بەرزە بەکارهێنرابێت کە خەلیفە و سوڵتان و دواییش میران و پیران و شێخانی ناودار لەنێو دەسوپێوەندان و مریدان و کومەڵگادا هەیانە. ئەم جۆرە کەسە شکۆدارانە شیاوی مەقامێکی وا بڵندن کە ئەگەر بێتو هۆزانوانێکی ناودار، بەیتبێژێکی نێو کوردەواریمان یاخود دەستەیەك لە سنعەتچییان{مەبەست سترانبێژان و ئامێرژەنانی تورکە} لە دەربار و حزوور مەقامی عالیدا بن دەبێت داهێنانێکی وەهای بەسۆز و کاریگەر پێشکەشبکەن کە شیاوی ئەو جێ هەستانە{واتە ئەو مەقامە}ی دیوەخان بێت.

سەیر لەوەیشدایە کە ئەو بەرهەمانە لە چوارچێوەی دیوەخانی سوڵتان و دەسەڵاتدارانی نزیك سوڵتان بەولاوە نەدەبیسترا، واتە تەنیا تایبەتبوون بە دیوەخانی سوڵتان و خزموخوێشی هەرە نزیکیان و ئیتر بۆ ڕەشۆکی خەڵك نەبوو ئەو دیمەنە چ ببینێت و چ ببیستێت. تائیستایش هەندێك لەو زاراوانەی کە لای تورکان لەم بوارەدا چ بە وتنو و چ بە نووسین بەکاریدێنن کوردین و هیچیان تورکی نین، وەك وشەی <u>بەستە</u> واتە ئاوازی ڕەزمین(بەئیقاع) یاخود <u>گوفتە</u> کە مەبەست هەڵبەستە.

بە نەمانی عوسمانلیەکان، جوانی ئەم هونەرە ئاشکرابوو و کەوتە سەر زاری خەڵك. بەرەبەرە کەوتەبەر شەنوکەوی لێکۆڵینەوەی زانستی، شیکردنەوەیان بەشێوەیەکی وەها کە{جگەلەوڵاتی ئێرانی ئێستا}سەرانسەری ناوچەکانی خۆرەڵاتی ناوەراست و هەندێك لە وڵاتانی دەوروبەر بکەونە ژێر کاریگەریی مۆزیکناسان و مۆزیکزانانی تورکەوە.

دەتوانین بڵێین کە مەقام لە ڕووی زوانەوە بە لێکدانەوەی دوا چارەکە یەکەمی سەتەی بیستەم وشەیەکی عارەبی/یە. بەڵام لە ڕووی هونەرییەوە، لە دوای جەنگی یەکەمی جیهان لەسەر دەستی هونەرمەندانی تورك بووە زاراوەیەکی هونەری بژێو و کەوتەسەر زاری میللەتانی کورد و عارەب و ئازەر و تەنانەت فارس/یش.

ئێمەی کوردی ئەم پارچەیەیش{هەرێمی کوردستانی باشوور} کەوتینە ژێر کاریگەری ئەم ڕۆشنبیرە هونەریەی تایبەت بە دەسگازانیی{زانستیی مەقام}کە ئێستا کاریپێدەکەین.

هەر لەو دواچارەکە یەکەمی سەتەی بیستەمیشدا هەندێك مەقامبێژانی کورد لە ناوچەی گەرمیان وەدەرکەوتن وەك ڕەحمەتوڵلا شەڵتاخی مەندەلاویی {بەداخەوە مێژووی ژیانی وەك پێویست نازانرێت}ئیبراهیمی کوردیی{1877-1922ز}، دەروێش شێخەلی{شێخەلی بنەماڵەیەکی کوردنشینی شاری بەخدا/ن}، ڕەزای حسین ئاغای خانەقینی، زەینەڵ کوردی {1918ز-..؟.}کە شارەزابووە لە قۆڕیات/دا، علی جوامیری خانەقینی، مەلا عوسمانی موسڵی{1256-1341هـ}و چەندین کەسانیتری وەك ڕەشید قوندەرچی{کە شاری بەغدا زادگایەتی} بوونە پێشەنگێك بۆ بوژاندنەوەی مەقام لە کوردستانی باشوور و دواییش بووە مەقامی عێراقی ئێستادا.

ئێستا بەداخەوە ئەم مەقامانە مێژوویەکی زۆر کۆنیان بۆ دروستکراوە و کراوەتە گەنجینەیەکی زۆر کۆنی عێراقی و بە مەقامە عێراقیەکان ناسراوە، ناوی ئەو جوامێرانەیش کە ڕۆڵی گرنگ و باڵایان هەبووە لە مەیدانەدا لە کولەکەی تەڕیشدا ناویان نابرێت.

بوژاندنەوە و ڕاستکردنەوەی ئەو ڕاستیە دەکەوێتە سەرشانی هونەرمەندانی لەخۆبوردی کورد بۆ نووسینەوەی مێژووی هونەری کوردستان.

بەهەربار....لێرەدا بە پێویست دەزانرێت پاراوی هەندێك پرس سەبارەت بە دەســگای مۆزیك ڕوونبکرێتەوە:-

دەســگای مۆزیك چیە؟

چۆن پێناســە دەکرێت؟

لە دیدەیەکی مۆزیکیەوە دەتوانین بڵێین کە دەســگا....ڕەنگاوازێکی زۆر دێرینی خۆرەڵاتیە کە بە هاویاری ئامێرەمۆزیکیەکان بەئەنجاندەدرێت. کەلەپوورێکی مۆزیکی/یە بە ڕەوش و ســروشتیەکی ســەرپێــیی *Extemporaneously* ئیتر چ بە وێژەنی بێت یاخود بە ژەنین لەسەر ســکێڵە جیاوازەکانی مۆزیکدا بە ڕێگە و شێوازێکی ڕێکوپێك.

مەبەست لە سەرپێیی خۆنەبەستنەوە و لادانە لەو ســنوورە دیاریکراوەی کە دانراوە بۆ ئەنجامدانی کارێك. بۆ نموونە لە هونەری مۆزیکدا کە دەوترێت هونەری دەســگا واتە چرینی ئاوازێکی بێ ڕەزم و تارادەیەك بێســنوور کە بە ئارەزووی وێژەنێك یاخود ژەنیارێك بەدەنجادەدرێت. بەڵام گەر بەشێویەکی زانستانە و هونەریانە خرایە ژێر ڕکێفی یاسا و ڕێساکانی مۆزیکەوە و بەدەنگی کەسێکی بەهرەمەندی لێزان و یاخود ژەنیارێکی بەتوانا بەجێبهێنرێت ئەوا زۆر بەباشی نەك هەر لەو ســنوورە شــێیاوەدا دەسووڕێتەوە بەڵکو دەتوانێت والاکاری و فەنتازی جوان و ڕەنگینیشی تیدابکات.

لەنێو ژیانی کوردەواریدا هەر لە مێژەوە بگرە تاکو ئێستایش لە نێوەندە ئاینییەکاندا چ بە دەنگی مرۆڤ وەك لە بۆنە ئێسلامییەکاندا بەدیدەکرێت، چ بە هاویاری ئامێری مۆزیك وەك لە ئایینی ئێزدی و ئاییـنـزای یارسان کە زۆر لە مێژە وەك ئەرکێکی ئاینیی پەیڕەویــدەکەن. لە نێوەندە دونیاییەکانیشدا جێی داخە کە کورد وەك گەلانی دەوروبەری ئەوەندە خۆی بەم جۆرە هونەرەوە خەریك نەکردووە. ئەوەیش دەگەڕێتەوە بۆ زۆر هۆ کە لە هەموویان گرنگتر نەبوونی زەمینە و بوونێکی ڕامیاری کە وەك دەوڵەت گوزارە لە خۆبەسەربەخۆیی بکات، وێڕا ئەویش نەبوونی کەسانی وەها کە لەم بوارەدا شارەزایی تەواوی هەبێت و بکەوێتە شیکردنەوە و زێدی ئەو دەســگایانە کە زۆرینەیان لە کوردستانەوە سەریانهەڵداوە و میللەتانی دەوروبەریش زۆر لیزانانە و بەئاشکرا لە نووسینەکانیاندا کروویانە بەناوی خۆیانەوە.

چەمکی دەســگا یاخود بڵێین دەســگا چی دەگەیەنێت؟ گوزارە لە چی دەکات؟

دەســگا...جۆرێکە لە نەوایەکی کلاسیك کە لە چەند پارچەیەکی دیاریکراو ســازێنراوە، بەچەشنێکی وەها کە خوێندنەوەی ڕێســا و چێوەی خۆی هەبێت. هەوا{ئاوازێکی ئازاد}یەکی ســەرپێیی تەواوە کە بە هەنگەرە دەردەبڕڕێت و بەڕێگەیەکــی ڕێکوپێك دەخرێتە ســەر هێڵاسۆ مۆزیکیەکان *Musical staffs*. لەبەرئەوە دەشێت لە دیدەی زانستیەوە بە دەسـگا بوترێت سکێڵ.

بۆ هەڵدانی دەوارێك کە چێوەیەکی دیاریکراوی هەبێت و گوزارە لە دەســگایەکی مۆزیکی بکات و گوێبیستان لە سایەیدا چێژی لێوەربگرن پێویستی بە ســێ تەوەر هەیە:-

تۆن *Tone*، هەڵبەسـت *Version*، ڕەزم *Rhythm*.

چۆن سروشتی دەسگایەکی مۆزیك دیاریدەکرێت؟

ئۆکتاڤێکی مۆزیك دەکرێت بە بیستوچوار میانەی ناهەموار*Non.temperate*ەوە

بۆ ئەم مەبەستە زۆر لە دەسگاناسان و دەسگازانان گەیشتوونەتە ئەو نیایی{قەناعەت}و بڕیارەی کە بۆ دیاریکردنی دەسگایەکی مۆزیك چەند مەرجێکی گرنگی پێویستە، لەوانەیش:-

1. بوونی پێکهاتەیەکی میانەیی *Structural interval* یاخود پێوانەیەکــی مۆزیکی *Musical measurement* کە بە سیستمی ئاوروپایی زاراوەی سکێڵ *Scale* دەگرێتەوە. واتە هەر دەسگایەك سکێڵێکی تایبەتی خۆی هەیە کە گوزارە لە ســروشت و سنووری خۆی دەکات، ئەویش بە کۆما *Komma* دەپێورێت کە یەکەی پێوانەی میانە مۆزیکیەکانە.

بۆ نموونە ڕیزبەندی کۆما *Komma* کانی نێوان دەسگای ڕاســت بریتییە لە {6,7,9,9,6,7,9}، دەســگای ســێگا بریتییە لە {7,9,6,7,9,9,6}، دەسگای چوارگا{7,7,9,9,4,9,9}، دەســگای بەیات{9,9,4,9,9,7,6}، دەســگای کورد{9,9,4,9,9,9,4}. ئەمانە کۆی کۆمای هەر یەکەیان لە سکێڵی خۆیدا دەکاتە53 کۆما، وە هەروەها... .

2. جێگیرکردن و ڕیزبەندی پلەتۆنەکان *Tonal centres* کە بە وێستگەی سەرەکی دادەنرێت بۆ هەر ئاوازگۆڕینێك. واتە هەر دەســگایە بە چەند پلەتۆنێکی ڕیزبەندکراو هەڵچنرابێت. بۆ نموونە ئەگەر دەســگای بەیات و عوششاق وەربگرین دەبینین هەردووکیان هەمان سکێڵ/یان هەیە کە بریتییە لە:- دووگا، سـێگا، نەوا، حوسێنیی، ئەجەم، کوردان، موحەییەر. لە پلەتۆنەکانی دووگا، نەوا، موحەییەر/دا هەمان شوێنی پلەتۆنیان گرتووە، بەڵام جودایی لە ڕیزبەندییاندا لەوەدایە کە دەسپێکی دەســگای عوشـشاق لە پلەتۆنی دووگا بەرەو پلەتۆنی نەوا و پاشان بەرەو موحەییەر بەرزدەبێتەوە لەکاتێکدا دەسپێکی دەســگای بەیات لە پلەتۆنی نەوا/وەیە و بەرەو پلەتۆنی دووگا نزمدەبێتەوە و ئینجا بەرەو موحەییەر بەرزدەبێتەوە.
3. مۆدولێن{گێڕگۆڕین}*Modulation*واتە تێئاخنینی تۆنێك، ڕستەیەکی مۆزیك یاخود پارچەیەکی تەواو لە دەســگایەك تری جیاواز لە خودی دەســگا بنەڕەتیەکە. ئەمەیش وا دەکات کە زۆر لە دەســگایـتر بێنەکایەوە، هەر مۆزیکـزانێکیش بە شـارەزایی خۆی و ڕەچاوکردنی ئەو نێوەندە مۆزیکییەی کە تیایدا گوێی گۆش بووە لێکدانەوەی خۆی بۆ دەردەبڕێت. بۆ نموونە لە لای مۆزیکزانانــی تورك هیچ جیاوازییەك لەنێوان دەسگای ئەسـفەهان و دەســگای بەیات/دا نیە تەنیا لە بوونی نیوەتۆنی پلەی حیجاز/دا نەبێت کە ئەویش لە سکێڵی ئەسـفەهان/دایە.
4. بوونی ڕستەمۆزیکێکی تایبەت و دیار کە لە چێوەی دەســگایەکدا گڕبخواتەوە. ئەمە لە مۆزیکی ئاوروپاییدا مۆتیڤ *Motive* دەگرێتەوە.
5. مۆزیك چنین *Musical Texture* یاخود چنینسازی لە مۆزیکدا....واتە نزیککردنەوەی ئەو دەســگایانەی کە نزیکن لەیەکترەوە و بەشـێوەیەکی هونەریانە بە یەکترەوە بچنرێن بە مەرجێك کە هەر یەکەو سـروشـت و مۆرگی پارێزراوبێت. ئەم لایەنە ڕۆڵێکی زۆر گرنگ دەگێڕێت لە دیاریکردنی مورگ و چێژی دەســگا و جیاوازیشی لەگەڵ ئەو دەســگایەی کە خزمایەتی لەگەڵدا هەیە، یاخود بڵێین زۆر نزیك و تێهەڵکێشی بێت. بۆ نموونە:- دەســگای بوسـەلیك کە لە پلەتۆنی دووگا/وە دەسپێدەکات، دەســگای سوڵتانی یەکــگا کە سـکێڵێکی کتومتی دەسگا بوسـەلیکە لە پلەتۆنی یەکــگاوە دەسـپێدەکات و بە پێنج پلەتۆن نزمترە{بێجگە لە هەندێك وردە جیاوازییەك} بەڵام مۆرگ و چێژی لە پلەی گڕی*Bass*یاندا زۆر لە یەکتر جیاوازن. هەروەها بە هەمان چەشن بۆ دەســگای ئوراك کە لە پلەتۆنی ئوراك/ەوە دەسپێدەکات هەر کتومت دەســگای سـێگا/یە.
ترانسپۆزە *Transposition*....لە دەســگامۆزیکیە خۆرەڵاتیەکاندا زۆر دێتەبەرچاو{لە زوانی عارەبیدا هاوتای تڵویر دەبێتەوە و دەشێت لە کوردیدا بەمانای شـەد لێکبدرێتەوە}.
بۆ نموونە:- ڕاسـت کە دەســگایەکی ســەرەکیە خۆرەڵاتیە، ئەگەر لە پلەتۆنی سـۆڵ/Gی گڕەوە بژەنرێت دەبێتە دەسـگازای{یاخود لێرشتەی}یەکــگا.
یاخود ئەگەر سـکێڵی دەســگای حیجازکار بگۆڕدرێت و لە پلەتۆنی لا/A عەشیرانەوە وەربگیرێت دەبێتە دەســگای سـۆزیـدڵ. ئەگەر لە پلەتۆنی سـۆڵی گڕەوە *Bass* بێت ئەوا دەبێتە شـەدعوربان، ئەگەر لە پلەتۆنی ڕێ/دووگا وە بێت دەگۆڕدرێت بۆ شـاناز...وەهەروەها.
ئەم چەشـنە گەشـتە گۆڕانکارییە لەناو یەك دەسـگای ســەرەکیدا دەتوانرێت بکرێت.
جیاوازیش لە نێوان دەســگا *Mode* و هێڵاسۆ *Staff*. دەســگا فرۆزە دەکرێت بەوەی کە بریتییە لە ڕیزێك لە حەوت پلەتۆنیەکی مۆزیکی و میانەی جیاجیا. ئەم ڕیزبەندیە بە هەشـتەم پلەتۆن کۆتایی دێت کە دووبارەکردنەوەی پلەتۆنی یەکەمە. جیاوازی لە میانەکاندا وا لەو سـکێڵی دەسـگاکە دەکات کە مۆرگێکی تایبەت لەخۆ بگرێت و جیاوازبێت لە دەســگایەکیـتر. واتە میانەکان جۆر و مۆرگی ئەو دەســگایە دیاریدەکات.
بەڵام ڕیزبەندی پلەتۆنەکان لە هێڵاسۆیەکی مۆزیکدا کە هەمان شـێوەی دەســگای هەیە میانەکانی جێگیر و نەگۆڕن. ئەم ڕیزبەندیە بە ڕوونی لە هەموو هێڵاسۆی مێجەر و ماینەرەکاندا دیارە کە هەر یەکەو خاوەنی مۆرگێکی تایبەتی خۆیەتی. تەنیا جیاوازییەك کە هەبێت تیایاندا هەر لە دەنگەوارەکان{چینەکانی دەنگ}دایە.

Messa di Voce(I), Mise de voix(F) پلەپلە زۆركردن و كەمكردن لە ئاواز ژەنین.
Crescendo and diminuendo on a single sustained note(E)
Messing(G), Brass(E) براس، داڕشتەیەكی مادەنیە كە بە ڕێژەیەكی گونجاو لە كانزای مس*Cu* و زینك*Zn* پێكهاتووە. بەو ئامێرانە دەوترێت كە لەم داڕشتەیە دروستكراون.
Mesto, Mestoso(I), Sad, Pensive(E) زویر.
Mestizia(I), Sadness(E) زویریی.
Mesure à cinq-quatre(F) كێشی5/4.
Mesure à deux-deux(F) كێشی2/2.
Mesure à deux-quatre(F) كێشی2/4.
Mesure à la clef(F), Time signature(E) هیمای كێش.
Mesure à neuf-huit(F) كێشی9/8.
Mesure à neuf-quatre(F) كێشی9/4.
Mesure à quatre-deux(F) كێشی4/2.
Mesure à quatre-huit(F) كێشی4/8.
Mesure à quatre-quatre(F) كێشی4/4.
Mesure à six-quatre(F) كێشی6/4.
Mesure à temps inégaux(F), Irregular meter(E) كێشی ناڕێكە تێمپۆ.
Mesure à trois-deux(F) كێشی 3/2.
Mesure à trois-huit(F) كێشی3/8.
Mesure à trois-quatre(F) كێشی3/4.
Mesure à composée(F), Compound time, triple time(E) كێشی تێهەڵكێشی سیانیی.
Mesure simple(F), Simple time, Double time(E) كێشی سادە، كێشی دووانیی.
Mesure ternaire(F), Triple meter(E) كێشی سیانیی.
Metà(I), Half(E) نیمە، نیو.
Metallofon(G), Metallophon(F), Metallophone(E) مێتاڵۆفۆن، ئامێرێكە بە زایلۆفۆن دەچێت كە بە دەسكە مادەن لێدەدرێت لەبری دەسكەدار.
Meter(E), Metre(F), Metro(I) مەترە، یەكەی ڕەزم، كێش.
Meter signature, Time signature(E), Métrique(F) هیمای مەترە، هیمای كێش، ژمارەیەكی كەرتییە كە ژمارەی سەرەوە گوزارە لەو یەكانە دەكات كە باڕ*Bar*ەكە پێكدەهێنێت و ژمارەی خوارەوەیش گوزارە لە یەكەی پێوانی باڕ*Bar*ەكە دەكات.
Methnewy(AR, Fa, Kr), Mesnewy, Dutayi(Kr) مەسنەوی، مەێنەوی. چەند چامەیەكی سۆفێتی دووتایی {دوو بەیتی}یە كە دەبرێتەوە سەر مەولانا جەلالەدینی ڕۆمیی {1207-1273ز}و لەسەر كێشی فاعلاتن ـ ᑌ ـ ـ |فاعلاتن ـ ᑌ ـ ـ |فاعلن ـ ᑌ ـ |هەڵبەستراوە. ئەم شێوازە بەیتە بووە خۆشی سەرزاری زۆر لە هۆنیارانی كلاسیك، هەر لەسەر ئەم بەزمەیش چەندین دەسگای مۆزیكی لەسەر وتراوە، لەوانەیش دەسگای ڕاست، بەیات، دەشت، ماهوور.....هتد.
Metronom(G), Metronome(E), Métronome(F), Metronomo(I) مێترۆنۆم، ئامێرێكی میكانیكیە كە لە هونەری مۆزیكدا ڕێكخستن و جڵەوی تێمپۆی پێدگیرێت. ساڵی1581ز زانای ئیتالیایی گالیلۆ گالیلی *G.Galilei*خولە نەگۆڕی پەندۆڵ *Isochronism of Pendulum* داهێنا، ئەم داهێنانە بووە ڕێخۆشكەر بۆ داهێنانی پەندۆڵ{لەهەر درێژییەكدا بێت}كە لە یەك كاتدا بلەرێتەوە، ئیتر فراوانی ئەو لەرینەوەیە گەورە بێت یاخود بچووك. داهێنانی پەندۆڵیش بووە شۆڕشێكی گەورە لە میكانیزمی كاتژمێرسازییدا و نزیكەی ساڵی 1659ز یەكەم كاتژمێری پەندۆڵدار دروستكرا. ساڵی 1696ز ئیتیونێ لۆولیێ *E.Loulie* تەكنیكار یەكەم داهێننامەی لە كارپێكردنی پەندۆڵ/دا تۆماركرد،

ئەویش بە زاڵبوون بەسـەر چەشن و بە پلەکردنی جووڵەی پەندۆڵەکە و ڕێکوپێك کردنێکی وەها کە لە شـیرازی جووڵە و کات دەرنەچێت. بەدوایدا زۆر لە داهێنەرانیتر کەوتنە خاسـکاری و پەرەپێدانی، لەوانەیش وێبەر *Weber* ساڵی 1790ز، سـتوکڵ *Stockel* و سمێسکاڵ *Zmeskall* و سمارت *Smart* ساڵی 1821ز.
باشترین و پەرەپێدراوترین مێترۆنۆم لەو سـەردەمەدا داهێنراوەکەی تەکنیکار مێلْزڵ یۆهان ئیپۆموك (1772-1838)*Mälzel Johann Nepomuk*ی ئەڵمانیایی بوو کە زۆر دۆسـتی بێتهۆڤن/یش بوو. ئەم توانی بەشێوەیەکی زۆر جوان و ڕێکوپێك خاسکاریی لە میکانیزمی ئەو ئامێرەدا بکات و بتوانێت میکانیزمـی هەشـتا لێدان *Beat* لە خولەکێکدا *80m.m*تۆماربکات{واتە هەشـتا مێلْزڵ لە خولەکێکدا *m.m*}. داهێننامەکەیشی هەر بەناوی خۆیەوە مێلْزڵ مێترۆنۆم *Mälzel metronom* تۆمارکرد.
نزیکەی ساڵی1894ز/یش تەکنیکار هانسن *Hanson* توانی مێترۆنۆمێك دابهێنێت کە لە میلێکی وا درێژ پێکبێت بتوانێت کێشی 2/4 و 3/4 و 4/4 و 6/8 ڕابگرێت.
لەدوای ساڵانی 1900ز، لە وڵاتی سـویسرا خاسکاریی خستەناو کاتژمێرسازییەوە، ئەویش بە بەرهەمهێنانـی زەمبەلەك *Balance-wheel* بۆ تەواو جڵەوگرتنـی تێمپۆ، ئەم بەرهەمەیـش ڕێخۆشکەرێك بوو بۆ زێدەکردنی لێدان لە ئامێری مێترۆنۆمدا کە توانرا پێوانی چل لێدان بۆ دووسەدوهەشت لێدان لە خولەکێکدا ڕابگیرێت *40-208m.m*.

خشتەی پێوانەکان بە مێترۆنۆم

لێدان/خولەك	هیمای تێمپۆ بە زوانی ئیتالیایی
40-60 ل/خ	Largo
60-66 ل/خ	Larghet
66-78 ل/خ	Adagio
78-108 ل/خ	Andante
108-120 ل/خ	Moderato
120-168 ل/خ	Allegro
168-200 ل/خ	Presto
200-20 ل/خ	Prestissimo

Mezzo(I), Half, Medium(E) میزۆ، نیو، نێوەند .*mez*کورتکراوەیەتی.
Mezzo orchestra(E) نیوە ژمارەی ئامێرە ژێدارەکان لە ئۆرکێسترادا.
Mezzo voce(I), Half voice(E) نیوە دەنگ.
Mezzo forte, Mezzo piano(I), Between lod and soft(E) لەنێوان توند و نەرمدا.
Mezzo manico(I), Half-shift, Second position(E) نیوە گواستە، دووەم جێ{پۆزیشن}ی پەنجە لە ئامێرە ژێدارەکاندا، بۆ نموونە لە کەمانچە یاخود ڤیۆلا...هتد.
Mezzo-soprano(E), Bas-dessus(F) نیوەسۆپرانۆ،

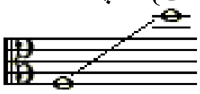

Mezzo staccato(I) میزۆ ستاکاتۆ، کاریگەری لە ستاکاتۆ کەمترە کە بە پنت*dot*{.}ێك لەسەر نۆتەکە ئاماژەی پێدەدرێت.

دەنگێکە دەکەوێتە نێوان تۆنی لا *A*/ی ژێرتۆنی دۆ/*C*ناوەڕاست تاکو تۆنی یانزەمین تۆن سەروو دۆ/ی ناوەڕاست کە دەکاتە تۆنی فا/ *F*.
Mezzo soprano(E,I), Mezzosopran(G) میزۆ-سۆپرانۆ، مەودای ئاسایی لە تۆنی لا/Aی ژێر تۆنی دۆ/Cناوەڕاستەوەیە تاکۆ یانزەمین تۆن لەدوای ناوەڕاستە دۆ/*Middle-C* کە دەبێتە پلەتۆنی فا/Fی دووەم{F``}.

Mezzo-soprano clef(E) کلیلی میزۆ-سۆپرانۆ، پێشیدەوترێت کلیلی دۆ/*C*.

Mi(F,I), E(E,G) مى، سـێیەم تۆن لە پایەتۆنی دۆ/Cیەوە.
Mi-bémol(F), Mi-bemolle(I), E-flat(E) مى - بیمۆڵ.
Mi-bémol majeur(F), Mi-bemolle maggiore(I), E-flat major(E) مى بیمۆڵ - مێجەر.

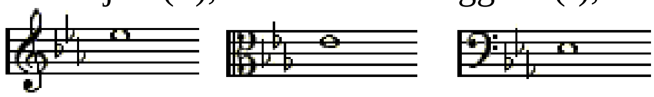

Mi-bémol majeur(F), E-flat major scale(E) سکێلی مى بیمۆڵ - مێجەر.

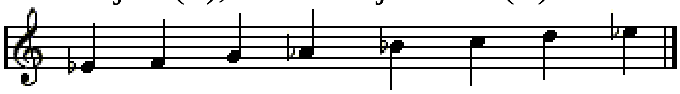

Mi-bémol mineur(F), Mi-bemolle minore(I), E-flat minor(E) مى بیمۆڵ ـ ماینەر.
Mi Contra Fa(I,L). Tritone(E) مى ـ کۆنترا ـ فا. بڕوانە/*Tritone*.
Micro interval(E) چارەکە میانە.
Microtonal(E) میکرۆتۆناڵ،
لە سیستەمی مۆزیکدا...پێوانەی ئۆکتاڤێکی تەواو دوانـزە نیوەتۆنـی گرتۆتەخۆ و یەکسانە بە هەزارودووسـەد سـەنت {**1200**Cent}. یەك دەنگـی تەواو *Whole-tone* یەکسانە بە دووسـەد سـەنت {**200**Cent} نیوەدەنگێك *Semitone*یش یەکسانە بە سەد سەنت{**100**Cent}، هەر دەنگێکیش لەمانە کەمتربێت پێیدەوترێت میکرۆتۆن *Microtone*. بۆ نموونە چارەکەتۆن *Quarter-tone*ێك پێکهاتووە لە 24پەردە، شـەشـیەکەتۆن{**1/6**}*Sixth-tone*ێك پێکهاتووە لە 36پەردە، هەروەها بۆ پێنجیەکەتۆن-*Fifth-tone* و هەشـتیەکەتۆن *eighth-tone* و ...وەهەروەها.
Microtonal notation(E) نۆتاندنی میکرۆتۆناڵ نۆتاندن،
سیستەمێکی مۆزیکییە بۆ دیاریکردن و نیشانەکردنی تۆنەکان بەشێوەی پێنجی، واتە حەوت تۆنی تەواو لەگەڵ پێنچ تۆنی بیمۆڵ و پێنج تۆنی دێز کە بە هەموویان دەکاتە حەڤدەتۆن.
بەڵام زانا و پسـپۆڕی هۆڵەندی د.ئادریان فۆککەر *Dr.Adriaan Fokker* توانی بەشـێوەیەکی دیمانەیی *Theoretical* زیاتر پەرە بە میکرۆتۆن بدا و سـیویەك 31 تۆنی یەکسان لەسـەر ئامێرە مۆزیکییەکان دیاریبکات.

Five flats پێنج تۆنـی پاتۆک{بیمۆل} — Five sharps پێنج تۆنی تیژ{دێز}

				-5				0				+5				
Gb	Db	Ab	Eb	Bb	F	C	G	D	A	E	B	F#	C#	G#	D#	A#

-15					-10					-5					0					5					10					15
Gbb	Dbb	Abb	Ebb	Bbb	Fb	Cb	Gb	Db	Ab	Eb	Bb	F	C	G	D	A	E	B	F#	C#	G#	D#	A#	E#	B#	Fx	Cx	Gx	Dx	Ax
F‡	C‡	G‡	D‡	A‡	E‡	B‡	Gb	Db	Ab	Eb	Bb	F	C	G	D	A	E	B	F#	C#	G#	D#	A#	F|	C|	G|	D|	A|	E|	B|

Middle ages(E) سەتەکانی ناوەڕاست، گاهێکە لەنێوان نزیکەی500ز تاکو نزیکەی1430ز
کە هەندێجاریش دەکرێت بە دوو بەشـەوە:ـ سـەرەتای سـەتەکانی ناوەڕاستەکان لەنێوان 1100-500ز، دواسـەتەکانی ناوەڕاسـت لەنێوان1450-1100 ز.
Middle C(E), Milieu-Ut(F), Mitte-C(G) ناوەڕاستە دۆ/*C*.

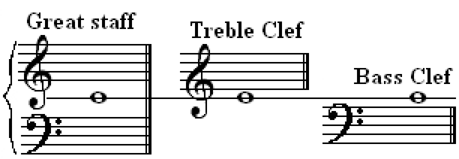

مێژووی ناولێنان و شــوێن دیاریکردنی نۆتەی دۆ/Cی ناوەڕاست دەگەڕێتەوە بۆ لێهاتوویی کەشیشی مۆزیکزان گویدۆ دی ئاریزۆGuido d’Arezzoکە لە ســەردەمی خۆیدا یەکەم هێڵی لە هێڵاسۆیەکــی *Staff* نزمتر بە نووســینی یۆنانی گاما *Gamma*

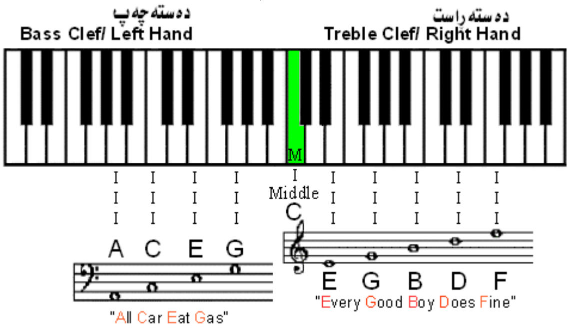

ناودەبرد، نزمترین نۆتەی لە سکێڵە *Scale* کە پێیدەوترا*Ut* و لەسەر هێڵی گاما داینا، لەبەرئەوە یەکەم نۆتە پێیدەوترا گاما ئوت*Gamma ut* و دوایی بە زاراوەی گاموت*Gamut*گیرسایەوە.

مۆزیکژەنە فەرەنسـاییەکان ئەم زاراوەیان بۆ سـکێڵی تەواو *Whole scale*دانا{دوایی بووە ئۆکتاڤ *Octave*}بۆ مۆزیك مەودا *Musical range*ی ئامێر و دەنگەکان. لە ئامێری پیانۆدا کە زۆر بەڕوونی دیارە. نۆتەی دۆ/Cی ناوەڕاسـت بە فریکوێنسی261.63Hz و بەC^4 {واتە چوارەم ئۆکتاڤ} دەناسـرێت کە بە یەکەم دۆ/C دەژمێردرێت لەژێر تۆنی لا/A بە فریکوێنسـی440Hz. تریبڵ*Treble*، ئاڵتۆ*Alto*، تینۆر*Tenor*، باس *Bass*، لەکاتێکدا دۆ/Cی ناوەڕاست دەکەوێتە نێوان کلیلی باس و کلیلی تریبڵ، کە پێیشیدەوترێت کلیلی دۆ/C بۆ هەندێك ئامێری وەك ڤیۆلا.

MIDI(E) میدی، کوتکراوەیە بۆ ***M**usical **I**nstrument **D**igital **I**nterface*

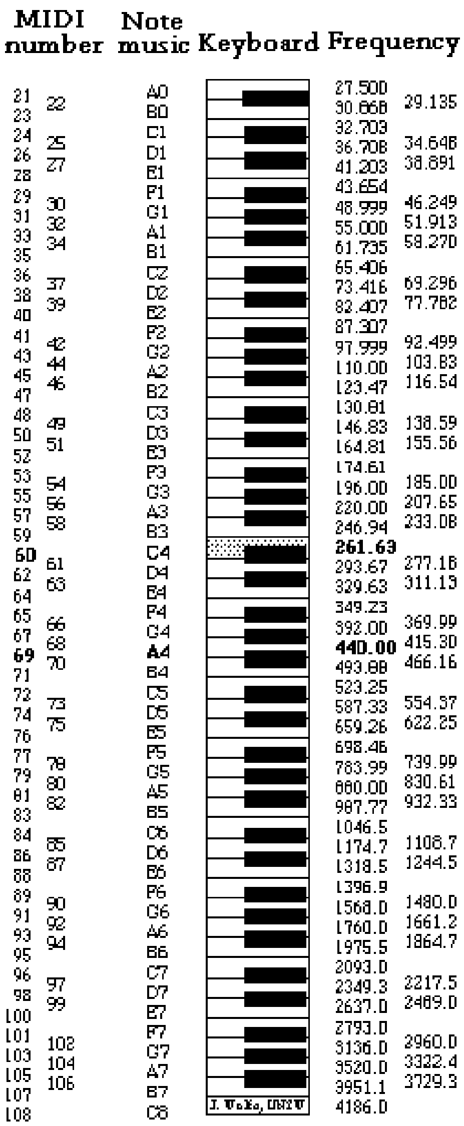

واتە ڕووپەرێکی نێوەند کە هاوبەشـبێت لە نێوان دوو تەن یاخود دوو شت/دا، لێرەدا مەبەست لە نێوەندە ڕووپەرێکی هاوبەشە لەنێوان دوو دەنگدا کە لە ئامێرە مۆزیکیەکاندا بە شمارە دیاریدەکرێت و دەشێت پێیشیبوترێت میدی پرۆتۆکۆڵ *MIDI protocol* کە بریتییە لە خشتەیەکی ئەلەکترۆنیی بۆ فرۆزەکردنی ئامێرەمۆزیکیەکان ئەویـش بە کۆد *Code* کردنی دەنگەکان بە ژمارە کە زیاتر لەسەر کیبۆرد نەخشەی بۆ دەکرێت. لەم ژمێرپێوانەییەدا

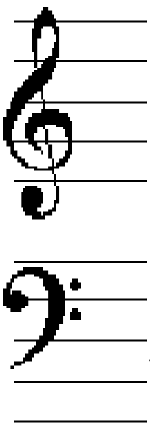

هەر دەنگە بەگوێرەی ڕەوشتە فیزیکیەکانی لە ژێرناوی شمارەکۆدێکـی تایبەتدا بەو دەنگە تۆماردەکرێت. هەر لە سفر ئۆکتاڤی نۆتەتۆنی لا/$\mathbf{A^0}$ وە بە فریکوێنسی 27.500Hz و ژمارەکۆدی21 تا دەگاتە هەشــتەم ئۆکتاڤی نۆتەتۆنی دۆ/***C*** بە فریکوێنـسیی 4186.0Hz و شمارەکۆدی108، نۆتەتۆنــی دۆ/***C***ی ناوەڕاست بە نۆتەناوی **C4** شمارەکۆدی شــەست 60ی هەیە و فریکوێنسیەکەی دەکاتە261.63Hz، نۆتەتۆنـی لا/***A***ی ناوەڕاست بە نۆتەناوی **A4** ژمارەکۆدی شــەستونۆ69ی هەیە و فریکوێنــسیەکەی دەکاتە 440Hz. لەم پێوانەییەوەڕا دەتوانین فریکوێنسی هەر نۆتەی تۆنێك بمانەوێت دەربیهێنین،ئەویش بە وەرگرتنی دوو ئەوەندەی فریکوێنسـی خودی تۆنەکە.

بۆ نموونە؛ ئەگەر فریکوێنسیی تۆنی دۆ/C بە تۆنەناوی C2 دیاریبکرێت، دەبێت تۆنی دۆ/C بەتۆنەناوی C1 وەربگرێن کە دەکاتە 32.703Hz پاشان دوو ئەوەندەی خۆی بۆ بۆ زێدەبکرێت دەکاتە 32.703x2=65.406Hz، وە هەروەها...... .

پلەتۆنی می دیێز. Mi-dièse(F), Mi-diesis(I), E-sharp(E)

مۆزیکی سوپایی. Military music(E)

باندی{جووق}سوپایی Military Choir . پێکهاتووە لە ئامێرە تەختە فووپیاکراوەکانی وەك Military band(E) فلووت و ئۆبوا و کلارنێت، براس وەك ترومپێت و ساکسۆفون، ڕەزمیەکانیش وەك دەهۆڵ و ساج.. .

میللیـئۆکتاف، *m8ve, μ8ve, moct, μoct* کورتکراوەیەتی، Millioctave(E) میانەپێوانەیەکە *Interval measurement* کە میانەکانی ئۆکتاف دابەشـدەکات بۆ هەزار1000بەشە یەکسانی لۆگاریتمی.

می- مێجەر. Mi-majeur(F), Mi-maggiore(I), E-dur, E-major(E)

سکێڵی می- مێجەر. Mi-majeur gamme(F), Mi-maggiore scala(I), E-major scale(E)

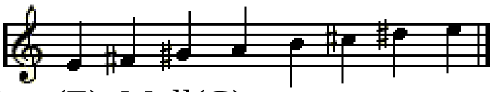

ماینەر، بچووك . Mineur(F), Minore(I), Minor(E), Moll(G)

نیوەتۆنی تەواو. Minim, Semibreve, Whole note(E)

نیوەوچان، نیوەپاوس. 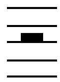 Minim rest, Half-rest of whole rest(E)

کۆردە ماینەرەکان. Minor chords(E)

Symbol	Symbol	Chord Name	Chord Intervals
C-	Cmin	C minor	1 b3 5
Cm6	Cmin6	C minor sixth	1 b3 5 6
C-7	Cmin7	C minor seventh	1 b3 5 b7
C-Δ	Cmin/maj7	C minor/major seventh	1 b3 5 7
C-7(9)	C9 (b3)	C minor ninth	1 b3 5 b7 9
$Cmin^6_9$	Cm^6_9	C minor sixth add nine	1 b3 5 6 9
C-Δ(9)	Cmin9(maj7)	C minor ninth major seventh	1 b3 5 7 9
C-7(11)	Cm11	C minor eleventh	1 b3 5 b7 11

ئەو کۆردە ماینەرانەی کە باون
Common Minor chords

Minor major seventh chord(E) کۆردی ماینەر مێجەر حەوتەم،
پێکهاتووە لە ماینەر سـیانیی*Minor triad* و لەگەڵ مێجەر حەوتەم*Major seventh*.

Minor scale(E) دەسگای ماینەر، سکێڵی ماینەر کە سێیەم و شەشەم تیایدا ماینەرە. لێکەوتەی سکێڵی مێجەر و سـەربەخۆییەکی خۆی وەرگرتووە، چونکە زاراوەی ماینەر بەمانای بچووك دێت، هەر لەبەرئەوەیشە کە پێیدەوترێت سـکێڵی ماینەر.
ئەم سـکێڵە میانەکانی پێکهاتوون لە:-
{ S=Semitone or half step، T=Tone o whole step }T-S-T-T-S-T-T
لەو دەسـگا خۆرەڵاتیانەی کە هاوتای سکێڵی ماینەر دەبنەوە ئەمانەن:- دەسـگای نەهاوەند، بۆسەلیك، سولتان یەکگا، فەرەحفەزا....

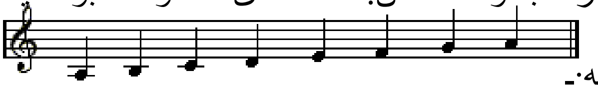

سـێ جۆر سکێڵی ماینەر لە مۆزیکی خۆراواییدا هەیە:-

1. سـکێڵی ماینەری سروشتی *Natural minor scale*
پیشیدەوترێت دەسـگای ئایۆلیەن*Aeolian mode*، میانەکانی پێکهاتوون لە:-
T-S-T-T-S-T-T. {نیوەتۆن = S(Semitone) ، تۆنی تەواو =T(Tone)}
2. سـکێڵی ماینەری هارمۆنی *Harmonic minor scale* میانەکانی پێکهاتوون لە:-
T-S-T-T-S-T+S-S
3. سـکێڵی ماینەر میلۆدی *Melodic minor scale* میانەکانی پێکهاتوون لە:-
T-S-T-T-T-T-S

سـێ جۆر سـکێڵی ماینە ر

1.Natural سروشتی

natural:	whole	half	whole	whole	half	whole	whole
	step	step	step	step	step	step	step

2.Harmonic هارمۆنی

harmonic:	whole	half	whole	whole	whole	1-1/2	half
	step	step	step	step	step	steps	step

3.Melodic میلۆدی

(ascending):	whole	half	whole	whole	whole	whole	half
	step	step	step	step	step	step	step
(descending):	whole	whole	half	whole	whole	half	whole
	step	step	step	step	step	step	step

Minor ninth chord(E) کۆردی ماینەر نۆیەم،
یەکسانە بە زاڵی نۆیەم *dominant ninth* لە کلیلی ماینەردا.

Minor ninth diminished fifth(E) کۆردی ماینەر نۆیەمی پێنجەم گەستوو.

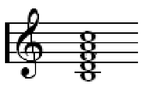

Minor ninth diminished seventh(E) کۆردی ماینەر نۆیەمی حەوتەم گەستوو.

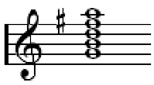

Minor ninth minor seventh(E) ماینەر نۆیەم ـ ماینەر حەوتەم.

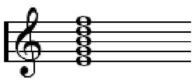

Minor pentatonic(E) ماینەری پێنجـتۆن.
پێنج تۆنی پێکهاتوو لە یەکەم و دووەم و سـێیەم و پێنجەم و شەشەم لە کلیلی ماینەری سروشتی.

Minor seventh chord(E) کۆردی ماینەر حەوتەم،
پێکهاتووە لە ماینەر سیانیی*minor triad* لەگەڵ کۆردی ماینەر حەوتەم.

Minor six pentatonic scale(E) ماینەر سـکێڵی شـەش ـ پێنـتۆنیك.

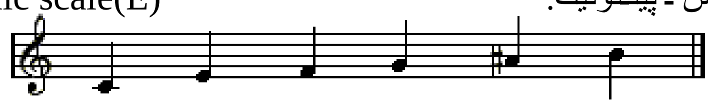

Minor sixth, Semitonium cum diapente(I) ماینەر شـەشـەم،
میانەیەك لە چوار تۆن *four tones* ئاوێزابێت.
Minor tetrachord(E) ماینەر تێتراکۆرد،
میانەکانی پێکهاتووە لە:- T-S-T {*S=semitone, half-step* ، *T=tone, Whole-step*}
Minor third(E) ماینەر سێیەم کە پێکهاتووە لە تۆنێك و نیوەتۆنێك.
minor triad(E), Accord parfait mineur(F) ماینەر سیانیی کە ئاوێزاوە
لە ماینەر سـێیەم *minor 3rd* لەگەڵ پێنجەمی تەواو *perfect 5th*.
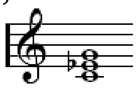

Minuet(E), Menuet(F), Menuett(G), Minuetto(I) مینویت،
سـەمایەکی جووتی کەسی فەرەنسابیە لەسـەر کێشی 3/8 و 6/8، ناسـراوە بەوەی کە لە کۆشکی لویس/14پاشای فەرەنسا لەنێو خێزانە ئەرەستوکراتیەکاندا دەکرا، دوایی بووە هەوێنی زۆر لە مۆزیکە کلاسیکیەکان و کارە ئۆپێراییەکان. بەڵام لەدوای سـەدەی نۆزدەمەوە ئەوەندە بایەخی پێ نەدەدرا.
Mirror chord(E), Accord symétrique(F) کۆردە ئاوێنە، کۆردی هەنداز.
Mishra raga(Hn) میشرا ڕاگا، کلاسیك مۆزیكێكی هیندستانی/یە
کە تێکەڵێکە لە دوو ڕاگا یاخود زیاتر.
Missal(E) سروودنامە، تیانووسێکی سـاڵانەی کڵێسـەی ڕۆمان ـ کاثۆلیکە بۆ گشـت سـروودەکان.
Misteriosamente(I), Mysteriously(E) بەچەشنێکی ڕازپۆشـانە.
Mistero, Misterio, Misterioso(I), Mystery(E) ڕازپۆشیی.نادیاریی.
Mistica(I), Mystic(E), Mystique(F) سـۆفیگەریی.
Misurato(I), Measured(E) پێوراو، کێش بەندیی.
Mit(I), With(E), Avec, Chez(F) بە، لەگەڵ.
Mit dämpfer, Mit sordinen(G), With mute(E) بەکپی{بۆ ئامێرە ژێدارەکان}.
Mit dem bogen schlagen(G), Struck with the bow(E) لێدان لە ژێ بە کەوان.
Mit empfindung(G), With feeling(E) بە هەستەوە.
Mit einem finger(G), With one finger(E) بە یەك پەنجە.
Mit grosser kraft(G), With great vigour(E) بە بژێویەکی بەهێز.
Mit humor(G), With humour(E) بە هەوەس.
Mixolydian mode(E) حەوتەم دەسـگای کڵێسەییە بە میانەی:-

T-T-S-T-T-S-T
Mixture(E), Mélange(F) تێکەڵ، تێهەڵکێش، مەبەست لە سکێڵی مێجەر و ماینەرەکانە
کە هەمان پایەتۆن *Tonic* یان هەیە. بۆ نموونە سروشتە تۆنی می/*E* و می بیمۆڵ/E^b لە پلەتۆنی سـێیەمی دۆ ـ مێجەر/*C-major* و دۆ ـ ماینەر/*C-minor* یاندا هەمان پایەتۆنی دۆ/*C* یان هەیە.
Mnemonics(E) یادەوەریی، زانسـتێکە تایبەت بە هونەری یادکردنەوە و بەهێزکردنی، ئەویش
بە بەکارهێنانی سیلابەکان *Syllable*{حونجەکردن:بە برگەکردن} و پەیڤەکان بۆ یارمەتیدانی و هێنانەوە یاد و گۆ کردنی *Vocalise* دێرە ڕەزمیەکان.
Modal(E), Modale(F) مۆداڵ، گۆزارەیەکە لە مۆزیکی جاز *Jazz* دا بە تۆنی تەواو
بەو مۆزیك جازە دەوترێت کە هارمۆنییەکی سـرەوتی هەبێت *Static harmony* ئەویـش بە بەکارهێنانی یەك کۆرد *Chord* و چەند سکێڵێکیش کە وەرگیرابێت لە دەسگایەکی تایبەتی وەك دەسـگای دۆریان *Dorian mode*.
Modal change(E) مۆداڵ گۆڕین، گۆڕینی مێجەر *major* بۆ ماینەر *minor*
یاخود بەپێچەوانەیشەوە بە مەرجێك لە هەمان تۆناڵ سەنتەر *Tonal centre* دا بێت.
Mode(E), Modo(I), Desga(Fa, Kr) دەسـگا. ئاوازی هەڵبەستراو لەسەر سکێڵەکان *Scales* کە

لە مۆزیکی خۆرهەڵاتیدا خۆیدەدات لە نزیکەی سەدوبیست دەسگا و لێرشتەکانی کە لەنێو میللەتانی کورد، بەلووچ، فارس، تورک، ئازەری، عارەب و سریان/دا بڵاووبۆنەتەوە. بەڵام تارادەیەك وا ڕێکخراون کە هەموویان لە سەر دوانزە دەسگای سەرەکی سەرچاوە ببەستن حەوت دانەیان بە دەسگای سەرەکی دادەنرێن. زۆر لەو دەسگایانە تۆنی چارەکە میانەیان *micro-Interval* تێدایە، ئەم چارەکەتۆنە لە مۆزیك سیستەمی خۆراواییدا بە دەنگێکی ئاوارتە و نامۆ دێتە بەرگوێ.

دەسگای بنیاد{بناخە}Authentic		دەسگای لاوەکیPlagal	
I Dorian	D EF G A BC D	II Hypodorian	A BC D EF G A
III Phrygian	EF G A BC D E	IV Hypophrygian	BC D EF G A B
V Lydian	F G A BC D EF	VI Hypolydian	C D EF G A BC
VII Mixolydian	G A BC D EF G	VIII Hypomixolydian	D EF G A BC D

مێژووی دارشتنی یەکەم هەشت دەسگای خۆراوایی دەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی ناوەڕاست کاتێك کە چەند ئاوازێکی ئاینیی ناسراو بە سروودە گریگۆرییەکان *Gregorian chants*پەسەندکرا و هەر لەلایەن پاپا گریگۆری یەکەم{604-590ز}ەوە وەك جۆرێك لە چەند سروودێکی بەکۆمەڵ لە کڵێسەی کاثۆلیکدا ڕەوایی پێدرا کە پاشان بە دەسگا گریگۆریەکان *Gregorian mode*ناسرا. ئەم دەسگایانە بە دوو چواریی و بە ژمارەی یۆنانی پۆلبەندکراون کە بریتین لە:- پرۆتۆس *Protus(1st)* و دیوتێرۆس *Deuterus(2nd)* و تریتۆس *Tritus(3rd)* و تێتراڕتۆس *Tetrartus(4th)*. چوارتاکی یەکەم بە دەسگای بنیاد *Authentic mode*ناودەبرێن و چوارتاکی دواییش بە دەسگای پلاگاڵ *Plagal mode* {لاوەکی}، جیاوازی لەنێوان ئەم دوو پۆلەیشدا بەندە بە کەوتنەوەی سروشتی نۆتەی زاڵ *Dominant note* و بەرینی *Range* تیایاندا. نووسینەوەی ئەم دەسگایانەیش کە خرانە ناو کڵێسەوە و بە هەشت دەسگای کڵێسەیی ناسراون...دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانێکی زووی 800ز.

پاشان لەنزیکەی ساڵی1547ز مۆزیکزانی سویسرایی هێنریکۆس گلاریانۆس *Henricus*(1488-1563) *Glareanus* توانی چوار دەسگایتر بخاتەسەر ئەو هەشت دانەی پێشوو تاکو بەمە ببێتە سیستەمێکی مۆدێرن لە هونەری تۆناڵیتیی *Tonality*دا. گرنگترین نۆتە *Note*یش لە دەسگایەدا کۆتاکەیتی یاخود بڵێین ئەو نۆتەی کە کۆتایی پێدێت و پێیدەوترێت کادەنس*Cadence*. کۆتایی *Final*ش لە دەسگا بنیادە *Authentic*کاندا بریتین لە نزمترین نۆتە لە سکێڵەکەیدا لەکاتێکدا لە دەسگا لاوەکی *Plagal*یەکاندا کۆتایی دەکەوێتە نۆتەی چوارەمەوە. دەسگاکانیش بریتین لە:-

1. پرۆتۆس ئۆوتێنتۆس *Protus authentus*، پێیشیدەوترێت دۆریان*Dorian*:
ئەم دەسگایە...ئاوازێکی زۆر لەسەر زار و باوە، دادەنرێت بە سەرگوڵی دەسگاکان، بەڵام لەگەڵ ئەوەیشدا لە دووەم نۆتەوە کە تۆنی ڕێ/*D*یە بناخەی دەنگەوارەکانی لەسەر سکێڵی دۆ - مێجەر هەڵبەستووە.

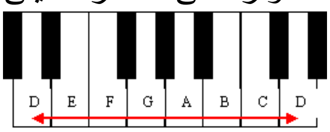

D *E F G A B C D*
s t t t s t t

2. پرۆتۆس پلاگیس *Protus plagis*، پێیشیدەوترێت هایپۆدۆریان *Hypodorian*:

A B C ***D*** *E F G A*
t s t t s t t

3. دیوتێرۆس ئۆوتێنتۆس *Deuterus authentus*، پێیشیدەوترێت فریجیەن *Phrygian*:
لە سێیەم دەسگاکڵێسییەکانە و لە سێیەم تۆنەوە دەسپێدەکات، لەسەر سێیەم نۆتەی مێجەر سکێڵ{لە کلیلی دۆ}دا بناخەی دانراوە.

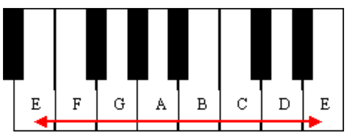

E *F G A B C D E*
s t t t s t t

4. دیوتێرۆس پلاگیس *Deuterus plagis*، پێیشیدەوترێت هایپۆفریجیەن*Hypophrygian*:

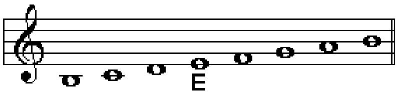

*B C D **E** F G A B*

s t t s t t t

5. ترێتۆس ئۆوتێنتۆس *Tritus authentus*، پێیشیدەوترێت لیدیەن*Lydian*:
پێنجەم دەسگای کڵێسەییە و تۆنی فا/Fa بۆتە پایە *Tonic* لەسەر سکێڵی دۆ ـ مێجەر.

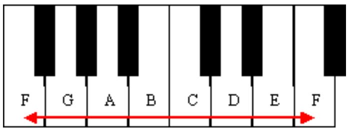

***F** G A B C D E F*

t t t s t t s

6. ترێتۆس پلاگیس *Tritus Plagis*، پێیشیدەوترێت هایپۆلیدیەن *Hypolydian*:

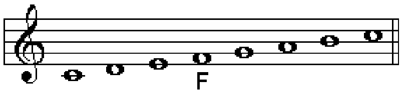

*C D E **F** G A B C*

t t s t t t s

7. تێترادۆس ئۆوتێنتۆس *Tetrardus authentus*،
پێیشیدەوترێت میکسۆلیدیەن *Mixolydian*: حەوتەم دەسگای گریگۆرییە کە لە تۆنی پێنجەمەوە{تۆنی سۆڵ/*C* } لەسەر سکێڵی دۆ مێجەر نۆتەکانی دەسپێدەکات.

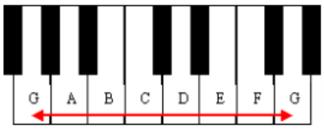

***G** A B C D E F G*

t t s t t s t

8. تێترادۆس ئۆوتێنتۆس *Tetrardus plagis*، پێیشیدەوترێت هایپۆمیکسۆلیدیەن*Hypomixolydian*:-

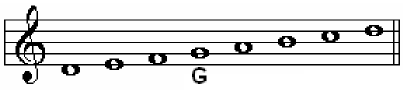

*D E F **G** A B C D*

t s t t t s t

9. ئایۆلیەن *Aeolian*، یەکێکە لە مۆزیك دەسگا خۆراوابیەکان کە لەلایەن گلاریانۆس/ەوە بەکاردەهێنرا و شەشەم دەسگای گریگۆرییە کە تۆنی لا/A بناخەی دەنگەوارەکانێتی لەسەر سروشتە سکێڵی ماینەر *Natural minor scale*.

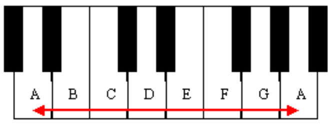

***A** B C D E F G A*

t s t t s t t

10. هایپۆ ئایۆلیەن *Hypoaeolian*،
ئەم دەسگایە لەسەر سکێڵی دۆ ـ مێجەر بناخەی دەنگەوارەکانی لەسەر تۆنی سی/*B* دەبێت و پێیشیدەوترێت دەسگای لۆکریەن *Locrian*.

*E F G **A** B C D E*

s t t t s t t

11. ئایۆنیەن *Ionian*، دەنگەوارەکانی دەچنە سەر سکێڵی مێجەر *Major scale*.
لە سیستەمی دەسگاکاندا...تەنیا دەسگای ئایۆنیەن لەسەر تۆنی دۆ/*C*
بناخەی دەنگەوارەکانی هەڵبەستووە لەبەرئەوە بە سکێڵ مێجەری مۆدێرن دادەنرێت.

***C** D E F G A B C*

t t s t t t s

12. هایۆئایۆنیەن *Hypoionian*،

*G A B **C** D E F G*

t t s t t s t

لە دواییشدا دوو دەســگایتریشی خرایەسـەر کە بریتین لە:-

13. لۆکریەن*Locrian*. دەسـگایەکی گریگۆرییە کە لەسـەر سکێڵی دۆ ـ مێجەر تۆنی حەوتەم {تۆنی سـی/*B*}تیایدا بۆتە پایە*Tonic* بۆ دەنگەوارەکانی.

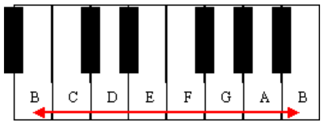

B *C D E F G A B*

s t t s t t t

14. هایپۆلۆکریەن*Hypolocrian*.

F G A ***B*** *C D E F*

t t t s t t s

ساڵی1595ز....مۆزیکزانــی ئەڵمانیایی (1559-1625)*Adam Gumpelzhaimer* لە نووسـینێکیدا بەناوی {تەواو شـرۆڤەکردنی مۆزیکــی لاتینۆ ـ جێرمانــی *Compendium musicae latino germanicum*} ئاماژەی بە پۆلاندنی دەسـگاکان بۆ دوانزە دانە داوە و هەسـت و گوزارەی هونەریشــی بۆ هەر یەکێکیانی دەربریوە:-

1. دۆریەن *Dorius(Gr),Hilaris(L),Cheerful(E)*گوزارە لە شـاد و خۆشـبارییەك دەکات.
2. هایپۆدۆریەن *Hypodorius(Gr),Moestus(L),Sad(E)*ئاوازێکی خەمەنگێزە.
3. فریجیەن *Phrygius(Gr),Austerus(L),Severe(E)* سـرووودێکە کە رەوشـێکی پاگیری و سـەرسـەختیی لەخۆگرتووە وەك دەربرینی ڕازوناز بەسـەر خودێ پەروەردگاردا.
4. هایپۆفریجیەن *Hypophrygius(Gr),Blandus(L),Enticing(E)*سـرووودێکی دڵڕفێنە.
5. لیدیەن *Lydius(Gr), Asper(L), Harsh(E)*سـرووودێکی بەجۆش و ناڵێبووردەییە.
6. هایپۆلیدیەن *Hypolydius(Gr),Lenis(L),Gentle(E)* سـرووودێکی خۆشـگوی ناسکئامێزە.
7. میکسۆلیدیەن *Mixolydius(Gr) ,Indignans(L) ,Impatient(E)* سـرووودێکی سـەودا و پەرۆشـئامێزە.
8. هایپۆمیکسۆلیدیەن *Hypomixolydius(Gr) ,Placabilis(L), Placable(E)* سـرووودێکی بەخشندە و لێبوردەی لەخۆگرتووە.
9. ئایۆلیەن *Aeolous(Gr), Suavis(L), Pleasant(E)* سـرووودێکی خۆشـنودی نزاخوازە.
10. هایپۆئایۆلیەن *Hypoaeolius(Gr),Tristus(L),Sorrowful(E)* سرووودێکی زار و پەرێشان و دڵتەنگئامێزە.
11. ئایۆنیەن *Ionicus(Gr),Jucundus(L),Delightful(E)* سـرووودێکی پردڵخۆشـئامێزە.
12. هایپۆئایۆنیەن *Hypoionicus(Gr),Flebilis(L),Tearful(E)* سرووودێکی ئاە و گریەئامێزە.

کۆردە دەسگاییەکان. Modal Chord(E)

Mode	Ionian	Dorian	Phrygian	Lydian	Mixolydian	Aeolian	Locrian
Chord	Cmaj7	Dm7	Esusb9	Fmaj#4	G7	Am7	Bø(Bm7b5)

مامناوەندیانە. Moderatmente(I), Moderately(E)

زۆر مامناوەندیانە. Moderatissimo(I), Very moderately(E)

مامناوەندی، *mod.* کورتکراوەیەتی. Moderate(I), Moderato(I), Modéré(F)

هاوچەرخە مۆزیك، مۆدێرنە مۆزیك. مۆزیکێکی نووسراو لە سـەتەی بیستەمدا. Modern music, Contemporary music(E)

مۆدیولێن، کلیل گۆڕین لە سکێڵە مۆزیکیەکان، دەسـگاگێڕیی{واتا گێرانی ئاوازێك بە دەسـگا جیاجیاکانی مۆزیکدا، یاخود بڵێین گۆڕینی لە سـکێڵێکەوە بۆ سـکێڵێکیـتر کە دەبێت بەشـێوەیەکی زانستیانە و هونەریانە بێت}. Modulation(E), Modulazione(I)

ســێ جۆری تایبەت/یش لە مۆدیولێن هەیە:-

1. تەریبە مۆدیولێن *Parallel modulation*:- واتە گۆڕینی کلیل بۆ کلیلێکی تر بەبێ ئەوەی گۆڕانکاری لە کلیلی نۆتەکاندا *Key notes* ڕوودات، وەك لا/A ماینەر بۆ لا/A مێجەر، یاخود می/*E* مێجەر بۆ می/*E* ماینەر.
2. ڕێلاتیڤە مۆدیولێن *Relative modulation*:- واتە گۆڕینی کلیل بۆ کلیلێکیـتر بەبێ ئەوەی گۆڕانکاری لە نیشانە نۆتەکاندا *Key signatures* ڕوودات، وەك وەك لا/A ماینەر بۆ دۆ/*C*مێجەر، یاخود سۆڵ/*G*مێجەر بۆ می/*E*ماینەر.
3. ئێنهارمۆنیك مۆدیولێن *Enharmonic modulation*:- تێیدا هیچ گۆڕانکاییەك لە کلیلەکاندا ڕوونادات، ئەو کۆردانەیش *Chord* دەبێت بە بەکارهێنانی هاوتا ئێنهارمۆنیکەکان *Enharmonic equivalents* بنووسرێت، دوو جۆری سەرەکیش لەم مۆدیولێنە هەیە:- یەکێکیان بەناوی زاڵی حەوتەم/زێدەی شـەشـەم *Dominant seventh/ Augment sixth*.
ئەویتریان گەستووی حەوتەم *Diminished seventh*.

Modus(L), Measurement of rhythm(E) مۆدوس، پێوانی ڕەزم.
Moins(F), Less(E), Minore(I) کەم،
Moll(G), Minor(E), Minore(I) ماینەر.
Molle(I), Gentle,Soft(E) نەرمونیان.
Mollemente(I), Gently, Softly(E) بە نەرمونیانی.
Mollskala(G), Minor scale(E) سکێڵی ماینەر.
Moll tonart(G), Minor key(E) کلیلی ماینەر.
Molto(I), Very, Much(E),Très, Rudement(F) فرە، زۆر.
Molto adagio(I), Very slow(E) زۆر هێواش.
Molto animato(I), Very animated(E) زۆر بە چالاکی.
Molto allegro(I), Very quick(E) زۆر خێرا.
Molto seria(I), Soberly(E), Prosaique(F) زۆر بە بایەخەوە.
Monochord(E), Monocorde(E), Monocordo(I), Unicordum(L) مۆنۆکۆرد،
جۆرە ئامێرێکی زۆر کۆنی سـەردەمی دانای یۆنانی پێثـاگۆراس *Pythagoras* کە هەر لەلایەن خۆیشیەوە داهێنراوە بۆ تاقیکردنەوەی دەنگ بەکاریدەهێنا، ئامێرەکیش پێکهاتوە لە تاکە تەلێك کە هەردوو ســەری بە دوو ستوون بەستراوە، پردێکیش لە نێوەندایە و بەگوێرەی ئەو دەنگەی کە پێویستە بەملاوبەولادا دەجووڵێنرێت.
Monodia(I), Monodie(F,G), Monody(E) مۆنۆدیا،
دانراوێکی مۆزیکییە بە یەك هێڵە میلۆدی کە دەشـێت هاویار*Accompaniment*یی لەگەڵدابێت، ئەم شـێوە میلۆدییە لە وەدەرکەوتنی باللێت *Balletti*دا بە سترانێکی تاکدەنگی{مۆنۆتۆن}دەناسرا کە سـەردەمانی ئێستامان وەك هونەرێکی گۆیندانە *Recitative* سەیردەکرێت.
Monodrama(E) مۆنۆدراما، میلۆدرامایەکی یەك کەســیـیە.
Monograph(E) مۆنۆگراف، تێنووسێکی ئامادەکراو کە ژینباری مۆزیکدانەرانی تێدایە.
Monophonic, Monophony(E), Monofonisch(G) مۆنۆفۆنی،
دانراوەیەکی مۆزیکییە کە یەك هێڵە میلۆدی هەیە، بۆ چەند دەنگ و ئامێرێك ئامادەکرابێت.
Monotone(E) مۆنۆتۆن، تاکدەنگی.
Montant(F), Ascending(E) بەرزبوونەوە.
Monter(E) بەرزبێتەوە، دانانی تەلەکان لەسەر ئامێرێك، کۆکی تەلەکان لەسەر ئامێرێك.
Montez(F), Raise!(E) بەرزیکەرەوە!

Montre(F), Organ stop(E) لوولەی ئۆرگن کە بە پێشی ئامێرەکەوە بەستراوە دانراوە.
ئەمانەیش چەند لوولەیەکن بە چەند پەردە *Pitch*یەکی جیاواز:-
1. دیاپازۆنی پەردە هەشت فووت *8ft. Pitch*.
2. دەبڵ دیاپازۆنی پەردە شانزە فووت *16ft. pitch*.
3. دەبڵ دەبڵ دیاپازۆنی پەردە سیودوو فووت *32ft. Pitch*.

Morality(E), Vertu(F) مۆراڵیتیی، ڕەوشتناسیی،
Morality play(E) شانۆگەرییەکی ڕەوشتئامێز.
Morbido(I), Gentle, Delicate(E) نەرم و ناسك.
Mordent(L), Biting(E) مۆردێنت، گەستن، تیکە، لە وشەی مۆردیێرێ *Mordere*ی لاتینیەوە هەڵێنجراوە کە بەمانای بیگەزێت *To bite* یاخود تیکە تێکەی بکات دێت. چەشنە ڕازانەوەیەکی دوو شێوە لەخۆگرە،

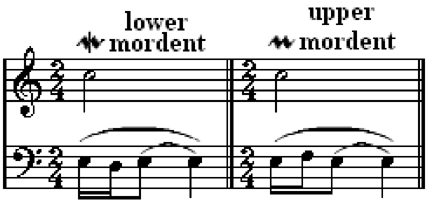

1. تیکەی باڵا *Upper mordent* یاخود
تیکەی هەڵگێڕاو *Inverted mordent*.
2.تیکەی پایین *lower morden* یاخود
تیکەی سادە *Simple mordent* و ئینجا خوێندنەوەی نۆتەکە جارێکیتر.

Morendo(I), Sterbend(G), Diminishing in loudness(E) بەرەو دەنگ کزی.
Morendo a poco a poco(I) کەم کەم بەرەو دەنگ کزی.
Morendo lentamente(I) بە هێواشی دەنگ کزکردن.
Morendo subito(I) کزکردنی کتوپڕ.
Morente(I) زۆر کزولاواز، مراندنی دەنگ.
Mormorando, Mormoroso, Mormorante(I), Murmuring(E) زەمزەمە، دەنگی ژێرلێو.
Mosso, Movente(I), Motion(E), Motus(L) جووڵە، بزاڤ، بزاوت
چەند جۆرێ/یش لە بزاوت هەیە:-
1. بزاوتی یەکگرتوو *Conjunct motion* کە میلۆدییەکی تاکە و بە هەنگاو هەنگاو دەبزوێت.
2. بزاوتی بەرابەر *Contrary motion* کە دوو میلۆدیە و بە ئاڕاستەی پێچەوانە دەبزوێن.
3. بزاوتی نایەکگرتوو *Disjunct motion* کە میلۆدییەکی تاکە بە بازدان *Leap* دەبزوێت.
4. بزاوتی ناڕاستەوخۆ *Oblique motion* کە تێیدا دەنگێك *Voice* لەسەر هەمان پەردە *Pitch* دەمێنێتەوە و دەنگەکانی تر لە بەرزبوونەوە و دابەزیندا دەبن.
5. تەریبە بزاوتی ڕاستەوخۆ *Direct parallel motion* کە تێیدا دوو میلۆدی دەبزوێت و میانە *Interval* لەنێوانیاندا وەك خۆی دەمێنێتەوە.
6. وێکچوونە بزاوتی ڕاستەوخۆ *Direct similar motion* کە دوو میلۆدی لە هەمان ئاڕاستەدا دەبزوێن.

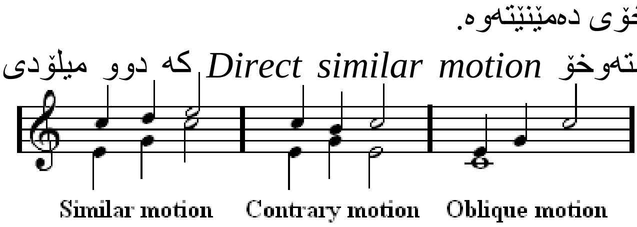

Mosso meno(I) جووڵەی کەمتر.
Mosso piú(I) جووڵەی خێراتر.
Mostra(I), Direct(E) ڕاستەوخۆ.
Motet, Motette(G), Motetus, Motettus(L), Motetto(I) مۆتێت،
لە وشەی مۆتێتوس *Motetus*ی لاتینییەوە وەرگیراوە، دانراوێکی کۆراڵی یاخود پارچە مۆزیکێکی کڵێسەیی ساڵانی 1400ز کە بۆ دەنگەوارێك یاخود زیاتر کراوە.

Motif(F), Motiv(G), Motive, Leitmotif(E), Motivo(I), Motus(L) مۆتیڤ. لە ڕیشـە وشەی مۆتوس *Motus*ی لاتینییەوە هەڵێنجراوە کە بەمانای بزاڤ، جووڵە دێت، وەك زاراوەیەکی مۆزیك کە هەر هەمان مانای پێشووی هەیە گوزارە لە چەمك و ناوەڕۆکی بابەتێك *Subject* دەکات.

ســێ جۆریش مۆتیڤ هەیە: کورتە مۆتیڤ، درێژە مۆتیڤ، ڕەزمە مۆتیڤ.

Moto misto(I), Mixed motion(E) بزەوتی تێکەڵاو.

Moto perpetuo(I), Continuous movement(E) بزەوتی بەردەوام.

Moto precedente(I), The same speed as before(E) هەمان خێرایی پێشوتر.

Moto retto(I), Motus rectus(L), Similar motion(E) هەمان بزەوت.

Movement(E), Mouvement(F) جووڵە، بەشـێکی سـەربەخۆ لە هونەرکاریە گەورەکانی وەك ســۆناتا *Sonata* و ســیمفۆنی*Symphony* و کۆنســێرتۆ*Concerto*کاندا دەبینرێتەوە.

Mouth harp, Mouth organ, Harmonica(E) هارپی دەم.

mp., mf. کورتکراوەی *mezzo piano* و*mezzo forte* کە دەبێتە نیوەڕێ *Halfway* لەنێوان نەرم *Piano* و بەرز *Loud*.

M.S., ***m.s***(I) کورتکراوەیە بۆ *Mano sinistra* واتە دەستەچەپ لەسـەر ئامێری پیانۆ.

Muffle(E) کپاندنی دەنگ، بە دانانی پارچە کوتاڵێك لەسەر ئامێرەکانی وەك تەپڵ و دەهۆڵ...هتد.

Muĥeyyer Kurd(Ar, Kr,Tr) موحەییەر کورد. لێرشتەیەکی سـەر بە دەســگای کوردە کە پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی حوسـێنیی.

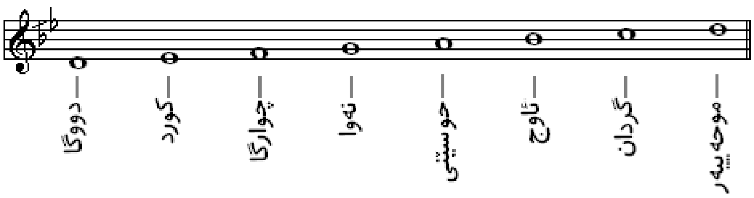

Multibar-rest(E), Pausa multipla(I), Pause multiple(F) وچانی فرەبار،

Multi-rests(E) چەند باڕێك *bar* لە یەك پشوودا *rest* بن و بە ژمارەیەك ئاماژەی بۆ بدرێت.

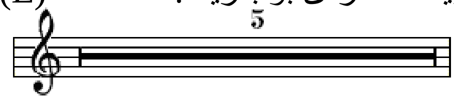

Musette(I), Musette(F) موسـێتە، جۆرێکە لە ئامێری مەشکەنای *Bagpipe* کە ژێرەوەی دوو لوولکی بچووکی پێوە بەستراوە.

Music(E), Mousikê(Gr) Musica(I,L), Musik(G), Musique(F), Axshem(Kr) مۆزیك. مێژووی دێرین باستانی یۆنان دەیگێڕێتەوە کە گەورەی خواوەندان زیوس *Zeus* بۆ ماوەی حەوت ڕۆژ هاوسەری خواوەندی یاد *Mnemosyne (Memory)* دەبێت. بەرهەمی ئەو حەوت ڕۆژەی هاوسەرییەیان حەوت پەری/ی بە نازناوی موس *Muse*{بەمانای سـرۆ:ئیلهام دێت}دەبێت. لە خۆشی لەدایکبوونی ئەو حەوت پەری/یە سـەماوەندێکی زۆر خۆش بە ڕابەری ئاپۆللۆ{خواوەندی مۆزیك و هارمۆنی}ی کۆڕی زیۆس لەسـەر بەرزایی 5هەزار پێ/ی ترۆپکی هێلیکۆن *Helicon mount* سـازدەکرێت{ترۆپکی ناوبراو نزیکەی 8هەزار پێ لە ئاستی دەریاوە بەرزە}. لەو ئاپۆرەی سـەماوەندەدا ناوی ئەو حەوت پەری/یانە دەنرێت و هەر یەکەیشیان سـرۆی کارێکی پێ دەسـپێردرێت، هەر حەوت دانەیش کە ئەمانەن لەژێر سـایە و چاودێریی خواوەند ئاپۆللۆ/دا دەبن:ـ

نێیلۆ *Neilo*، ترێتۆن *Tritone*، ئاسـۆپۆ *Asopo*، هێپتاپۆرا *Heptapora*، ئاخێلۆیس *Achelois*، تیپۆپلۆ *Tipoplo*، ڕهۆدیا *Rhodia*.

بەڵام ئەوەی کە لە هەگبەی هۆریزاندا *Renaissance* تۆمارکراوە و ئاماژەی پێدراوە ئەوەیە کە ئەو خواوەندانە بریتین لە نۆ دانە، ئەوانیش ئەمانەن:-

1. خواوەند کالیۆپێ *Calliope*، سرۆبەخشی داستاننووسینی پاڵەوانان و جەوامێران، بە تابلۆ نووسراوێك *Writing tablet* سیمبۆڵکراوە.
2. خواوەند کلیۆ *Clio*، سرۆبەخشی مێژوو، بە تۆمار *Scroll* سیمبۆڵکراوە.
3. خواوەند ئێراتۆ *Erato*، سرۆبەخشی ئەڤین، بە ئامێری لیرا *Lyre* سیمبۆڵکراوە.
4. خواوەند یوتێرپێ *Euterpe*، سرۆبەخشی هۆزانی ستران، بە ئامێری فلووت*Flute* سیمبۆڵکراوە.
5. خواوەند مێلپۆمینێ *Melpomene*، سرۆبەخشی تراژیدیا *Tragedy*، بە تراژیدیا ماسك *Tragic mask* سیمبۆڵکراوە.
6. خواوەند پۆلیهایمنیا یاخود پۆلیمنیا *Polyhymni or Polymnia*، سرۆبەخشی هونەری وێژەی ئاینیی *Sacred poetry*، بە سەیرکردنێکی تێراماو *Pensive look* سیمبۆڵکراوە.
7. خواوەند تێرپسیکۆرێ *Terpsichore*، سرۆبەخشی هونەری سەما، بە سەما لەگەڵ ئامێری لیر/دا *Dancing with lyre* سیمبۆڵکراوە.
8. خواوەند سالیا{ثالیا} *Thalia*، سرۆبەخشی هونەری کۆمێدیا، بە کۆمێدیا ماسك *Comic mask* سیمبۆڵکراوە.
9. خواوەند ئۆرانیا *Urania*، سرۆبەخشی هونەری ستێرناسیی *Astronomy*، بە گۆی ئاسمان *Celestial globe* سیمبۆڵکراوە.

مۆزیك...زوانێکی بە ئاوازی سەرزارە، دەنووسرێت و دەبێژرێت و دەبیسترێت، لە چەپەوە بۆ ڕاست لەسەر پێنج تەریب هێڵی چوار میانەی سەرەکیی دەنگی لەسەر دەنۆتێنرێت. پیتەکانی بریتین لە:- دۆ/C، ڕێ/D، می/E،/ فا/Fa، سۆڵ/Slo، لا/A، سی/B یاخودH.

بەهۆی ئەم پیتانەوە چەندین جۆر و چەشن لە شێوگە دەنگییەکان و ئامێرالّیەکان.......دادەنرێن.

بەگشتیی هونەری مۆزیك.... لەسەر چوار پایەی سەرەکی بەندە:-

1. ڕەزم *Rhythm* یاخود ڕیتم کە لە ژیانی ڕۆژنەدا دەبیسترێت وەك برگەکانی وشە، سەما و فڕینی باڵندەکان و هەموو ئەو بزاڤانەی لە سروشتی دەروبەردا ڕوودەدات واتە لە ڕێگەیەکی سروشتیەوە بێت. ڕەزم بریتییە لە هەڵێنجاندن و شەپۆلاندنی ئاوازێك بەگوێرەی ئەو هەنك *Accentuation* پێکهاتەی کە تایبەتە بۆی، ئێتر ئەو هەنکە تیژ بێت یان گڕ، بەهێز بێت یاخود لاواز. چەندە ڕەزم پەیوەندە بە جووڵە...ئەوەندەیش هزرێکی میلۆدی و هاویاری ئەندێشەییە کە بە بیرۆکەیەك هەستی پێدەکرێت و پاشان دەربڕدەبڕدرێت.

ڕەزم لە مۆزیکدا کە پێیشیدەوترێت کێش، گوزارە لە ڕێکخستنی دەنگە مۆزیکیەکان دەکات بۆ یەکەکاتیە یەکسانەکان لە ڕستەیەکی مۆزیکدا کە بە هیمایەکی کەرتی لە سەرەتای هێڵاسۆ *Staff*دا دادەنرێت، بۆ نموونە دەوترێت 2/4 و 3/4 و 5/8....وەهەروەها.شمارەی سەرە *Numerator*بریتییە لە وردکردنەوەی کاتەکان لە یەکەکاتێکی گەورەدا و شمارەی ژێرە *Denominator* بریتییە لە یەکەی کاتی گەورە و یەکسانیشە بە چوار بەشەکات{چوار هەنگاو:گاف}و چەنجارەی چوار گاف لە مازۆر *Measure*ێکدا.

2. میلۆدیی *Melody* یاخود ئاواز...بریتییە لەو دەزووە هەستیارەی کە پارچە مۆزیکیەکان بەیەکەوە گرێدەدات و مانا و یەکانگیرییەکی تەواوی پێدەبەخشێت، ئەمەیش وەنەبێت لە ڕێگەیەکی سروشتیەوە وەدەربکەوێت بەڵکو ئافرێنراو و هەڵێنجراوی ژانێکی ڕۆحی/یە.

3. هارمۆنیی *Harmony*...هەڵێنجراو و بەرەبەرە ڕەنگڕێژراوی بیری مۆزیکارە نەوەك سروشت. ئەم زاراوەیە بە مۆزیکی هاوئاهەنگی ڕاڤەدەکرێت کە گوزارە لە ژەنین یاخود وێژەنی دوو دەنگ یاخود زیاتر دەکات لە یەك کاتدا کە بە گوێ هۆگر و ئاشنابێت.

4. ڕەنگ{مۆرگ}ی دەنگ *Temperament*، دەنگڕەنگی...وەك ڕۆڵی گرنگی ماددەی ڕەنگ وایە کە لە نیگارکێشیدا دەیگێرێت. لایەنێکی زۆر گرنگ و هەستگیرە لە هونەری مۆزیکدا کە تێیدا ئاستی هەست بە چێژی مۆزیك *The level of musical taste* ، ئاستی هەست بە گوزارە *The level of expression* نمایان دەکات کە پێکەوە دەدرێت بەگوێی بیسەردا و هەستی دەهاژێنێت.

له سەروو ئەمانەیشەوە ئاستێکی تر مۆزیك هەیە کە تەنیا لە خودی تۆنە مۆزیکیەکان و شێوازی هاوکاریکردن لەگەڵیاندا هەڵدەقوڵێت کە دەکرێت بە تەواوکەری ئەو ئاستە مۆزیکانەی پێشوو دابنرێت. ئەمەیان هەموو کەسێك ناتوانێت پەی پێببات تەنیا ئەوانە نەبێت کە بەهرەیەکی باڵای خوداییان تیادایە.

Music drama, Opera(E) مۆزیك دراما، ئۆپێرا، مۆزیکێك کە بۆ درامایەك پێکهێنرابێت.

Music theory(E) مۆزیك تیۆریی، دیمانەی مۆزیك.

Musical bow(E) مۆزیکاڵ کەوان، ئامێرێکی لە تەختە دروستکراوی تاك ژێ/یی سەردەمە هەرە دێرینەکانی مرۆڤە کە تاکو ئێستایش لەنێو هەندێك گەلاندا وەك ئامێرێکی میللی بەکاردەهێنرێت. دەشێت هەر ئەم ئامێرە بووبێت کە گۆڕانکاریی تیاداکرابێت و شێوەی ئامێریی وەك کەمانچە و ڕەبابەی لێکەوتبێتەوە.

Musical box(E) مۆزیکاڵ بۆکس، ئامێرێکی ڕەزمی میکانیکیە کە دواسەتەی هەژدەم داهێنرا.

Musical comedy(E) مۆزیکاڵ کۆمێدیی، نواندنێکی کۆمێدییە بە هاویاری مۆزیك.

Musicalement(F), Musically(E) مۆزیکاڵیی، مۆزیکایی.

Musical glasses(E) مۆزیکاڵە شووشەکان، مەبەست لەو جامە شووشانەیە کە پڕ دەکرێن لە ئاو یاخود لم پاشان بە لێدانیان دەنگیان لێوە دەردەچێت.

Musical intervals(E) میانە مۆزیکاییەکان، بەزۆری بە یەکە *Unit* پێوانەی سەنت *Cent* گوزارەی لێدەکرێت، یەکەی پەردە *Pitch*یەك کە لەسەر بناخەی تێمپەرد ئۆکتاڤی یەکسان *Equal tempered octave* دانراوە. هەر نیوەتۆنێك *Semitone* کیش یەکسانە بە 100Cents. بەو پێیە ئۆکتاڤێك یەکسانە بە 1200Cents...وە هەروەها

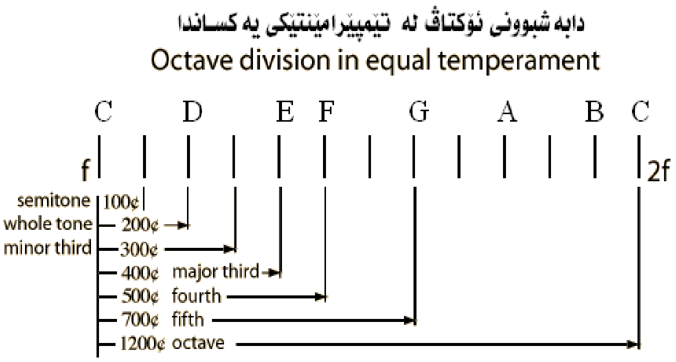

Musicology(E) مۆزیکزانیی، زانستی هونەری مۆزیك.

Musical periods, Musical eras(E) چەرخەمۆزیکیەکان. مەبەست لە مۆزیك چەرخە مێژووییەکانی خۆراوایە کە چەرخەکانیان تاڕادەیەك بەم چەشنەی خوارەوە دیاریکراوە:-

1. چەرخی بەرلە مێژوو *Prehistoric/Ancient*........-500پ.ز.
2. چەرخی ناوەڕاست *Medieval*......................500-1450ز.
3. چەرخی هۆرێزان، نوێگەریی *Renaissance*.....1450-1600ز.
4. چەرخی باڕۆك *Baroque*..........................1600-1750ز.
5. چەرخی کلاسیك *Classic*.........................1750-1820ز.
6. چەرخی ڕۆمانتیك *Romantic*....................1820-1910ز.
7. چەرخی بیستەم *Twentieth century*............ -1900ز.
8. چەرخی مۆدێرن *Modern*.......................... -1945ز.

Musical saw(E) مۆزیکی مشار، مۆزیکی هەرە، ئامێرێکی مۆزیکیە بریتییە لە هەرە{مشار}ێك کە کەوانی کەمانچەی بەسەریا دەخشێنرێت و دەنگەکانی لێوەدەردەچێت.

Musical switch(E) سویچ مۆزیك، میلۆدییەك کە چەند تۆنێکی سروشتیی لێوەڕا دەردەچێت.

Musica parlante(I), Recitative(E) ڕێسیتاتیف، مۆزیك گێڕانەوە.

Musica reservata(I), Serious music(E) مۆزیکی گرنگ و بەبایەخ، چەشنە مۆزیکێکی دوایین ساڵەکانی سەتەی شانزەم و سەرەتاکانی سەتەی هەڤدەمە.

Musician(E,F), Musicista(I) مۆزیکژەن، مۆزیشەن.

Music signs, Musical symbols(E) سیمبۆڵە مۆزیکیەکان.

Music theatre, Music theater(E) مۆزیکی شانۆ.

Musipedia, Music encyclopedia(E) ئینساکلۆپێدیای مۆزیك.

Musique de film(F), Film music(E) مۆزیکی فلیم.

Musique sacrée(F), Sacred music(E) مۆزیکی ئایینیی، مۆزیکێکی سپەنتا.

Muta(I),Change(E) تۆن گۆڕینی ئامێرە دەهۆڵیەکان یاخود هەواییەکان بە گۆڕینی کلیلیان *Key*.

Mutation(E), Mutazione(I) گواستنەوە لە هێکساکۆردێکەوە بۆ یەکێکیتر، بۆ نموونە:- تۆنی ڕێ/D لە هێکساکۆرد لەسەر سۆڵ/G دەشێت ببێتە ڕێ/D لە هێکساکۆرد لەسەر دۆ/C.

Mute(E), Sordino(I), Sourdine(F), Dämpfer(G) پێکپە، بروانە/*Damp*

Muste´ar(Ar, Kr, Tr) موستەعار. لقێکی سەر بە دەسگای سێگایە، سکێڵی بەرزبوونەوەی لەمانە پێکهاتووە:- ڕەگەزی موستەعاری سیانیی لەسەر پلەتۆنی سێگا، ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی نەوا.سکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پاش گۆڕینی پلەتۆنی حیجاز بە چوارگا لەم ڕەگەزانە پێکاتووە لە:- ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا، ڕەگەزی سێگای سیانیی لەسەر پلەتۆنی سێگا.

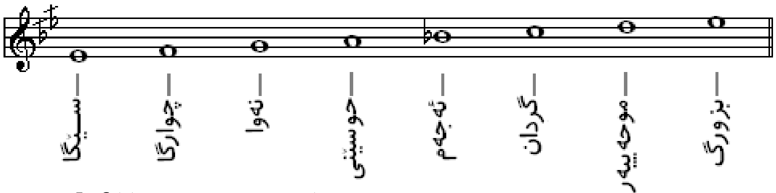

Muxalif((Ar,Fa,Kr,Tr) دەسگای موخالیف.

بە فلسێ نامەوێ مەحبوبەیە دڵ ساف و خۆش ڕوبێ

فیدای ئەو دولبەرەم من حیلەباز و توند و جاود بێ

کەمالی، بەدەنگی: عەلی مەردان

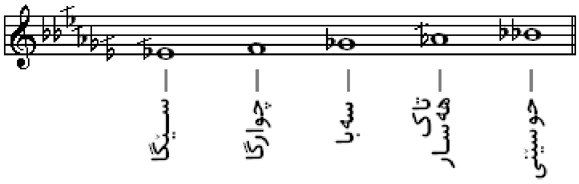

{تاک یاخود تاکەتۆن یەکسانە بە سێ چارەکەتۆن}

Marimba ماریمبا

میلۆدیۆن
Melodeon

Melodica میلۆدیکا

Muye(Fa,Kr),Maye(Ar) دەســـگازای موویە یاخود مایە

دەشێت ڕەچەڵەکی وشەکە لە مووگە/وە هاتبێت کە چەشنە سرووودێکە لەکاتی سرۆتەپەرستێکی زۆر تایبەتدا دەبێژرێت، هەر ئەم جۆرە سروودەیش تایبەت بووبێت بە گەورەپیرانی زارەشتیی کە پێیانوتراوە موگان. وشەکە بەمانای زارین و نزاوپاڕانەوە دێت کە بە زوانی عارەبی مانای **تَفَرّع** دەبەخشێت. ئەم وشەیە دەماودەم زارگۆڕکێی بەسەردا هاتووە تاکو بۆتە مویە، هەروەك زۆر لە وشەی تری کوردیمان کە بەگوێرەی ناوچە چۆنیەتی گۆکردنی دەگۆڕدرێت وەك دەڵێن کاوراگە هاتگە لەکاتێکدا لە ناو.چەیەکیـتر دەڵێن کابراکە هاتیە یاخود هاتووە.

موویە...ئاوازێکی دڵتەنگین و چەمەرئامێزە، لەنێو کوردانـدا باوە کە دەڵێن موویە و شـادی واتە شیوەن و شـایی{بەتایبەتیی لە ناوچەکانی لوڕستان و ئیلام، کرماشان و سنـە}.

ئەو خۆشخوانەی بە موویە سۆز لێبەرزبێتەوە پێیدەوترێت موویەخوان، موویەخوێن، موویەچڕ، موویەگر. سـەفەدینی ورمێیی بە ناوی مایە بە یەکێك لە شـەش ئاوازەکانی ناویـبردووە.

ئەم هەوایە لێرشتەیەکی دەســـگای ڕاسـتە، پێکهاتووە لە:-

ڕاست لەسـەر پلەتۆنی دۆ،

نەهاوەند لەسـەر پلەتۆنی سۆڵ.

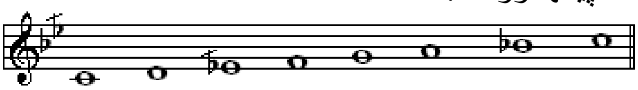

Mystic Chord, Synthetic chord(E) نادیارە کۆرد، کۆردی ئافرێنراو، پێکهاتووە لە

زنجیرەیەك لە هێکساکۆرد، ئەم کۆردە لەلایەن مۆزیکزان ئەلێکساندەر سکریابین *Alexander Scriabin* (1872-1915) داهێنرا و بریتین لە:-

1. زێدەچوارەم *Augmented fourth*،
2. گەستووی چوارەم *Diminished fourth*،.
3. زێدەچوارەم*Augmented fourth*.
4. دووان لە چوارەمی تەواو *Perfect fourth*. وەك لەم نموونەیەدا:- ***C, F***$^{\#}$***, B***^{b}***, E, A, D…***

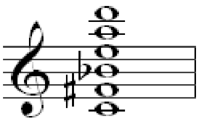

N

شمشاڵ
Ŝimŝal̂

ناى
Nay

Nykelharp نیکلهارپ

N

ئەگەر یەکێک چێژ لە مۆزیک وەرنەگرێت.....چۆن دەوێرێت بڵێت مرۆڤم؟؟

ئانا بۆڵین

Nabimba, Deagen marimbaphone (E) نابیمبا، بە ئامێری زایلەفۆن *Xylophone* دەچێت.
ئامێرێکی ئامریکایی سازکردەیە لە نزیك ساڵانی1936ز.

Nacaire(F), Nacara(I), Nakeres, Kettledrum(E) نەقارە، ئامێرێکی ڕەزمیە، جۆرە تەپڵێکی کاسە مادەنیە بە چەند قەوارەیەکی جیاجیا، دەنگێکی زبری زوڵاڵی هەیە، زۆرجار بە جووت تەپڵی بەکاردەهێنرێت، یەکێکیان بچووك بە دەنگی زیل و ئەویتریان گەورە بە دەنگی بەم. وەك دابونەریتێك لە مانۆری ئارتەشی و بۆنە و ئاهەنگ و میهرەگانە گەورە و میللییەکاندا چ بە پیادە و چ ئەسپ سواری. دەڵێن گوایە کاتێك تەرمی سوڵتان سەلاحەدین ئەیوبی بەرەو بەخاکسپاردن بەڕێکرا، نزیکەی هەشت دەستە لە نەقارژەنان و هەشت دەستە لە هۆسیان پێشەنگی کەژاوەی بوون.

Nacchare, Naccare(I), Castanets(E), Qaşqe(Kr) کەستانێت، قاشقە، ئامێرێکی ڕەزمیە.

Nach(G), After(E), Après(F), Dopo(I) پاشان، بەدوایدا.

Nachahmung(G), Imitation(E), Simili(F) لاسایی

Nachbarton(G), Neighbouring tone(E) هاوسێ نۆتە.

Nachhall(G), Echo(E) ئێکۆ، دەنگدانەوە.

Nachtmusik(G), Serenade(E) شەوگارە مۆزیك.

Nachschlag(G), After beat, After note(E) پاش لێدە، پاش نۆتە،
دوو نۆتە پێکەوە کە تریللە *Trill*یەك پێکبهێنێت، نۆتەی زێدە بخرێتە پاش نۆتە سەرەکیەکە، ئەم چەشنی نووسینە دەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی/16ز و 17ز.

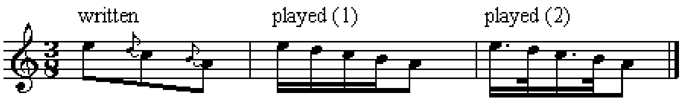

Nachspiel(G), Postlude(E) بەشی کۆتایی پارچە مۆزیکێك، بەشەپاشکۆ.

Nach und Nach(G), Bit by bit(E) تیکە بە تیکە.

Nach wie vor(G), As before(E) وەك پێشتر.

Nahe(G), Near(E), Proche(F) نزیك.

Name of octaves(E) ناوی ئۆکتاڤەکان.

Narrate(E) گێڕانەوە، داستان.

Narrator(E) گێڕەر، داستانخوان.

Naso, Nasetto(I), Tip of a bow(E) سەری کەوان.

National Anthem(E) سروودی نەتەوەیی.

Natural(E), Naturale(I) سروشتی، سادەیی، تۆنێك نە تیژ *Sharp* بێت و نە پانۆك *Flat*.

Natural sign(E), Bequardo(I), Béquarre(F) ♮ سروشتە هیما کە لە پێش نۆتەدا دادەنرێت.

Natural harmony series(E) زنجیرە.سروشتە هارمۆنی
لەرینەوەی ژێی بەستراو لە هەر دووسەر بەجۆرێك کە دەبێت فریکوێنسی دەنگە ژێی سەرەکیی 100Hz بێت و فریکوێنسی نۆتەکانی زنجیرە هارمۆنی دەنگەکانیتر بەدوایدا یەکسان بێت بە $100^{*}n$ لەکاتیکدا هیمایn ژمارەی تەواوکەر *Integer* واتە ....2,3,4,5.

Natural harmony(E) سروشتە هارمۆنیی، هارمۆنی سیانیی، کۆردی باو *Common chord*.

Natural hexachord(E) سـروشته شەشـكۆرد.

Natural horn(E) ئامێری هۆڕنی سادە، هۆڕنی ڕاوشـكار.
Natural keys(E) كلیله سـروشـتیەكان، وەك لەم نموونەیەدا:-

Naturalmente(I), Naturally(E) سـروشتیانه، سادەییانه.
Natural minor scale, Ancient minor scale(E), سـكێڵی سـروشـته ماینەر.
Scala minore naturale(I)

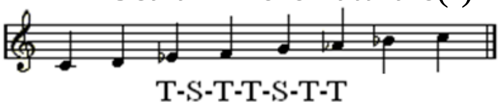

Natural modulation(E) سروشته مۆدیولێن، گواستنەوە له كلیلێكەوە بۆ كلیلەكانی نزیك بەخۆی.
Natural trumpet(E) ئامێری ترۆمپێتی سـروشتی بێ دەمەوانە*Valve* لەسەر كونەكانی*hole*.
Natural scale(E) سـروشته سـكێڵ، سكێڵی بێ تیژ *Sharp* و پانۆك *Flat*.
Nay, Ney(Kr) نای، نەی، شـمشـاڵ.
Naz(Ar,Ar,Tr) ناز. لێرشتەیەكی سـەر بە دەسـگای ڕاسته كه سكێڵی پێكهاتووە له ڕەگەزێكی سەرەكی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزێكی لاوەكی حیجاز لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

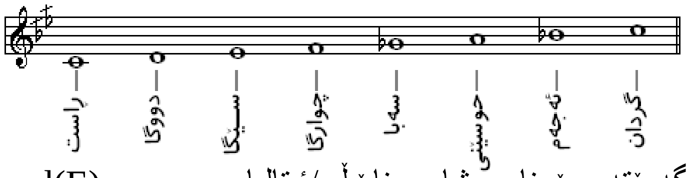

Neapolitan chord(E) كۆردی نیپۆلیتان، وشەكە دەگەڕێتەوە بۆ ناوی شاری ناپۆلی/ئیتالیا، كۆردێكه كه لەسـەر دووەم پلەی پانۆك *flat*ی كلیلی پایەتۆن*Tonic*پێكدەهێنرێت.
Neapolitan mandoline(E) ماندۆلینی نیـپۆلیتان.
Neapolitan major scale(E), Scala maggiore napoletana(I) سـكێڵی مێجەر نیـپۆلیتان.

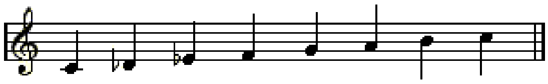

Neapolitan minor scale(E), Scala minore napoletana(I) سكێڵی مینۆر نیـپۆلیتان.

Neapolitan sixth(E) نیـپۆلیتان شـەشەم، كۆردی لەبری *Altered chord*یشی پێدەوترێت كه بریتییه له یەكەم هەڵگێڕاوەی كۆردی مێجەر لەسەر سەرپایەتۆن *Supertoinc*یكی پانۆك *flat*، دووەم پلەی سكێڵەكانی مێجەر و ماینەر بەكاردەهێنرێت، زیاتر بەكارهێنانیشی بۆ گەیشتنه بە كۆردی زاڵ *Dominant chord* یاخود كۆردی پایەتۆن *Tonic chord* له دووەم هەڵگێڕانەوەدا، تۆنی پانۆك ڕێ/*D* دەبێته سوپەر پایەتۆن له كلیلی دۆ/*C*دا.

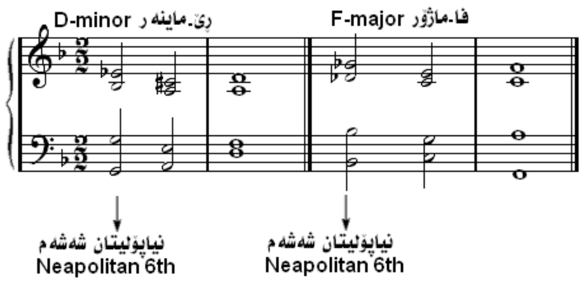

Neben(G), Near, At the side of(E) نزیك، له تەنیشت.

Nebendominante(G), Secondary dominant, Applied dominant(E) زاڵی پێکار.
زاڵی دواتایی، بریتییە لە جۆرە کۆردێك کە لە مۆزیکی هارمۆنیدا بەکاردەهێنرێت. ئەم زاراویە زیاتر بۆ فرۆزەکردنی کۆردێکی حەوتەمی زاڵ{بۆ نموونە مێجەری سێیەم *Major 3rd*، پێنجەمی تەواو *perfect 5th* ، ماینەری حەوتەم *minor 7th*} بەکاردێت کە زاڵێکی باو نیە بۆ کلیلە سروشتیەکان. ئەم جۆرە بەزۆری وەك بەشێك لە هاومۆنیەکی داینەمیك کارپێدەکرێت و بەشێوەیەکی ئاسایی بە ڕەگێکی چوارەمی بەرزتر *4th higher* بەرەو کۆردێك دەجووڵێت، دەیشکرێت لەسەر هەر پلەیەك سکێڵدا هەبێت.

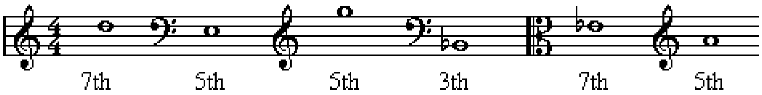

Nebenlinien(G),Leger lines(E) هێڵە لابەلاییەکان.
Neben noten(G), Auxiliary notes(E) نۆتە لابەلاییەکان{یاریدەرەکان}.
Nebst(G), Together with(E) پێکەوە لەگەڵ.
Neck, Fretbord(E) مل، دەسك، ئەو پارچە درێژە ڕووپانەی کە لە ئامێرە ژێدارەکاندا ژێ/یەکانی بەسەردا دەڕوات و پەنجەکانی لەسەر دادنرێت.
Negligénte(F), Negligente(I), Negligently, Careless(E) بێبایەخ، ئاستنکراو.
Nehawend(Ar, Fa,Kr,Tr), Nawend(Kr) نەهاوەند، ناوەند
وشەیەکی دێرینی کوردییە بەمانای ناوەڕاست دێت، ناوچەیەکی هۆزی لەك/لوڕنشینە و کەوتۆتە باشووری شاری هەمەدان/ەوە. خەڵکی ئەو دەڤەرە تا ئێستایش هەر خۆیان بە هۆزی لەك دادەنێن. ئێستا شارێکە سەربە ئوستانی هەمەدان/وڵاتی ئێرانە.
دەسگای ناوەند لە دەسگا سەرەکیەکانی مۆزیکی خۆرەڵاتی/یە، یەکێکەبووە لە ئاوازەکانی سەردەمی ساسانیەکان، نەوایەکی شادیبەخش و ورووژێنەرە. دەڵێن... گوایە جاروبار لە بۆ بەرزکردنەوەی گیانی جەنگاوەریی و هاندان بۆ چوون بەرەو کارزاری جەنگ سروودی لەسەر هەڵبەسترابێت. دوورنیە کە وەك سروودێکی بەجۆش و هاندەر بۆ هەڵمەت و پەلاماردان وترابێت کاتێك کە لە نزیك ساڵی642ی زاینیشدا دواجەنگێکی سەخت لەنێوان لەشکری ئیسلام و یەزدگورد/ سێیەم کیسرای دوا دەسەڵاتداری ساسانیەکاندا هەڵگیرسا. یەزدگەرد بە هەر پەلەپرووزێیەك بوو لەشکرێکی نارێکوپێکی لەخۆ گردکردەوە بۆ وەدەستهێنانەوەی تەختوتاراجەکەی بەڵام کار لە کار ترازابوو، نەیتوانی خۆی لەبەر شاڵاوی ئەو هێزەهاتووەدا ڕابگرێت کە هەڵگری پەیامێکی نوێی پڕ لە ئیمان. ئەم دوو هێزە لەچەند لایەکەوە پەلاماری یەکتریاندا، بەڵام لە هەموویان سەختتر کارزاری نەهاوەند بوو.
کۆتایی جەنگ بە تەواو تێکشکاندنی لەشکری یەزدگورد کیسرا هات.

مەبەست لەم هەرەکورتە گێڕانەوەیە...وەبیرهێنانەوەی ناوی نەهاوەندە کە دەشێت گوزارە لە ئاوازێکی جۆشەند و بە هەڵمەت بکات. ئەو ڕەگەزانەی سکێڵی ئەم دەسگایەیان پێکهێناوە ئەمانەن:-

a. لە سکێڵی بەرزبوونەوەدا:-
1. ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی ڕاست.
2. ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی نەوا.
3. گرێ نێکرێز لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

b. لە سکێڵی هاتنەخوارەوەدا:-
1. ڕەگەزی کورد لەسەر پایەتۆنی نەوا.
2. ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی چوارگا.
3. ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی دووگا.
4. ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی کورد.

سـکێڵی دەسگای نەهاوەند لە بەرزبوونەوەدا بەرابەر هارومۆنیك ماینەرە *Harmonic minor scale* لە مۆزیکی خۆراوادا، لە هاتنەخوارەوەیشدا بەرابەر سـروشتە ماینەر *Natural minor scale*.
ئەو لقانەی کە سەر بەم دەسـگایەن بریتین لە:- نەهاوەندی کورد، فەرەحفەزا.... .
بەنوری بادەی کەشفی زوڵمەتی تەقوا نەکەم چیبکەم
بەشـەمعێکی وەها چاری شەوێکی وەها نەکەم چیبکەم   مەحوی، بەدەنگی:عەلی مەردان

Nehawendi Kurd(Ar), Nawendi kurd(Kr)   نەهاوەندی کورد. لێرشتەیەکی سەر
بە دەسـگای نەهاوەندە. سکێڵی هاتنەخوارەوەی ڕەگەزی سێیەمی دەسـگای کوردە.

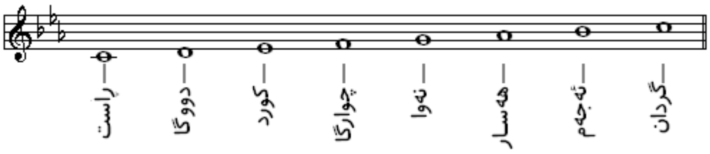

Neheft(Ar,Fa,Kr)   نەهەفت
ڕەچەڵەکی وشەکە لە نیهەفتەن *Niheftan*ی فەهلەوییەوە هاتووە و بەرەبەرە بۆتە نەهەفت کە مانای شاردنەوە، مەسـتوور، حەشـاردان، پۆشـین دەبەخشێت. دەشێت ئەم وشەیە وێکچوونێکی نزیکی لەگەڵ نەخەوت یاخود نەخەفت/دا هەبێت کە بەمانای نەخەوتوو دێت. کەسێك کە هەمیشە بێخەو و بێدار بێت، کەسێك کە بە خەڵوەت و گۆشەگیریی دوور لە چاوی خەڵك و ئاوەدانی، لە گونجێکی قەناعەت و پەناییدا خۆی حەشاربدات و بکەوێتە ڕازونیاز، نزاوپاڕانەوە. بەدەمیشـیەوە کزەنەوایەکی پڕسـۆز و هانا دڵگیر بۆ باری پەروەردگار بەرێت بەڵکو بەگەورەیی خۆی ئاوڕێکی بەزەیی لێبداتەوە و بیخاتە ڕیزی یاران و خۆشەویستانی خۆیەوە.
لە هەڵسەنگاندن و هەستێکی مۆزیکیەوە گوێ بۆ سروشتی ئاوازەکە شلبکەین پێدەچێت کە هەر لە سەردەمێکی دێریندا بۆن و ڕەنگێکی ڕۆحانی لەخۆگرتبێت، بەڵام گۆڕانکاری ژیان وای لە سروشتی ئاوازەکە کردبێت کە بشێت بۆئەوەی لە نێوەندی شـەیدایی و ئەڤینیشدا ڕەنگی خۆی دیاربکات.
لەڕووی هونەرییەوە لێرشتەیەکی سەر بە دەسـگای بەیاتە، سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی عەشیران، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی دووگا. هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووەلە:- ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی سیانی سـێگا لەسەر پلەتۆنی ئاراك{عوراق}.

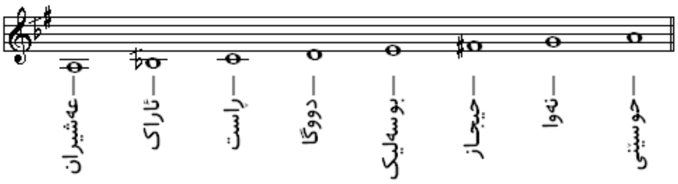

Neiderstrich(G), Down-bow(E)   کەوان هێنانەخوارەوە.
Neighbouring notes(E)   نۆتە هاوسێکان، نۆتە نا-هارمۆنیەکان{تۆنەکان}کە هەمان تۆنی کۆرد بەجێدەهێڵن یاخود دەگەڕێنەوە سـەری بە تۆنێکی تەواو *Whole note* یاخود نیوەتۆن.
Nejamais(F), Never(E)   هەرگیز.
Nekriz, Nékréz(Ar,Fa,Kr,Tr)   نێکرێز؛ نێکرێز، وشەلێکدراوی **نێك** و **ریز** / ی کوردی/فارسی یە، **نێك** بەمانای باشوخۆش دێت و **ریز**{بەفارسی} یاخود ڕێز، ڕێژ{بە کوردی وەك لە گەڵا**ڕێز**، ڕێژەن بەدیدەکرێن کە جاروبار پیتی **ز** و **ژ** بەیەکتری دەگۆڕنەوە}واتە ڕێژەن *Abundance*.
کۆی وشەکە مانای ڕێژەنێك لە ئاوازی باشـبیسـت و خۆش بە دڵ و دەروون بگەیـێنێت. هەندێك لە ڕووی زوانەوانیەکە بەوە لێکیدەدەنەوە کە وشەیەکی فارسی/یە و بە مانای ڕامەکە دێت، بەڵام لە ڕووی هونەرییەوە لەوەناکات هیچ لێکدانەوەیەکی ڕۆمانسی ئەوتۆی تێدا بەدیبکرێت.

نێكرێز...لێرشتەیەكی سەربە دەســگای حیجازە، سكێلی بەرزبوونەوەی پێكهاتووە لە:- گری نێكرێز لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی نەوا. هاتنە خوارەوەیشی پێكهاتووە لە:- ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا و دووەمیشیان ڕەگەزی سەبا زەمزەم لەسەر پلەتۆنی حیجاز.

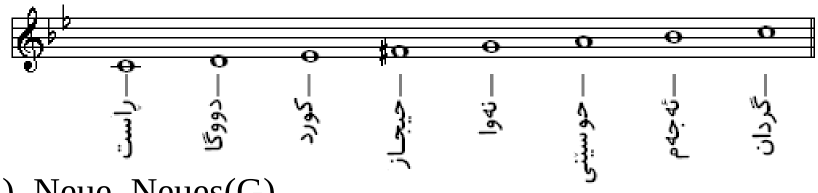

Neo, New(E), Neue, Neues(G) نوێ.

Neqare(Fa, Kr), Double drum(E) نەقارە. ئامێرێكی ڕەزمی جووت تەپڵە. بروانە/*Nacaire*.

New Asar(Ar,Fa,Kr,Tr) نەوئاسـار. نەوئەسـەر. یاخود ئەسـەری دوور.

دەسـگایەكی سـەرەكییە...سـكێلی بەرزبوونەوەی پێكهاتووە لە:- گری نەوئاسار{نێكرێز}لەسـەر پلەتۆنی ڕاسـت، ڕەگەزی حیجاز لەسـەر پلەتۆنی نەوا. سـكێلی هاتنەخوارەوەیشی پێكهاتووە لە ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا.

Nerveux(F) Nervous(E), Agité(F), Nervoso(I) تووڕە.

Nervosissima(I), Very nervous(E) زۆر تووڕە.

Net, Nette, Netto, Netta(I), Neat, Clear(E) نێت، ڕوون.

Nettement(F), Nettemente(I), Clearly(E) بەڕوونی ئاشكرا.

Neuma(Gr), Sign(E), Signe(F), Simbolo(I) نیوما، هیما، سـیمبۆڵ.

وشـەیەكی یۆنانی سـەتەكانی ناوەڕاسـتە كە وەك زاراوەیەكی مۆزیكی بە لاتینكراو بەكاردەهێنرا بەڵام لەگەڵ هیما مۆزیكیەكانی سـەردەمی نوێدا چ لە مانا و چ ڕواڵەتدا زۆر جیاوازە.

ئەمانەی خوارەوەیش ڕوونكردنەوەیكە سەبارەت بەو زاراوانە لاتینییانەی كە ئاماژەی پێدراوە:-

* ڤیرگا *Virga* واتە گۆچان *Rod* و بریتییە لە تاكە نۆتەیەك *Single note*.

*.تراكتولۆس *Tractulus* بە مانای تریۆكە *Little stroke* دێت.

* پونكتۆم *Punctum* بەمانای پنت *Point* یاخود خاڵ *dot*، بریتییە لە تاك نۆتەیەك.

*.پێس پۆداتوس *Pes,Podatus* بەمانای پا *Foot* دێت، بریتییە لە چەند كۆمەڵە جووت نۆتەیەك.

* كلیڤیـس *Clivis* بە مانای كۆم یاخود چەمیو *Bend* دێت، بریتییە لە كۆمەڵە جووت نۆتەیەك.

* تۆڕكۆلۆس *Torculus* لە پەیڤی تۆڕكوێرە *Torquere* وە هاتووە، بە مانای بادان *Twist* دێت، بریتییە لە كۆمەڵە سـێ نۆتەیەك لە ڕەوشی شـەپۆل.

* پۆرێكتۆس *Porrectus* لە پەیڤی پۆریگێرە *Porrigre* وە هاتووە، بە مانای كشـان *Extent* لەسـەر هێڵەكەی دێت، بریتییە لە كۆمەڵە سـێ نۆتەیەك.

*كلیماكۆس *Climacus* لە پەیڤـی كلیماكـس *Climax* وە هاتووە، بە مانای پلیكانە*Stair*دێت.

* سـكاندیكۆس *Scandicus* لە سكاندێرە *Scandere* وە هاتووە، بە مانای بەرزبوونەوە *Rise* دێت.

* سـالیكۆس *Salicus* لە پەیڤی سالیرە *Salire*وە هاتووە، بە مانای بازدان *Jump* دێت.

* فلێكسۆس *Flexus* بە مانای چەمیو، كۆم *Bend* دێت.

* ڕێسوپێنۆس *Resupinus* بە مانای كۆمی پاش *Bent back*.

ئەمەیش خشتەی نۆتەکانە کە بە تێپەڕبوونی چەرخی ڕۆژگار گۆڕانکاریان بەسەردا هاتووە

سەتەی هاوچەرخ	سەتەی یانزەم تاکو سیانزەم	سەتەی نۆیەم و دەیەم	ناوەکانی نیوما
			Single note,(Rod)Virga
			(Little stroke)Tractulus, (Point)Punctum
			(Foot)Podatus, Groups of two notes
			(Bend)Clivis, Group of two notes
			(Climber)Scandicus
			(Ladder)Climacus بریتیەلە کۆمەڵێکە سێ نۆتەیەکی داشکاو
			(Twisted)Torculus, Pes flexus
			(Twisted)Torculus, Pes flexus
			(Extended)Porrectus, Flexus resupinus
			نیوما پێکەلەکان
			Scandicus flexus Group of four notes
			Porrectus flexus Group of four notes
			Totculus respinus Group of four notes
			Pes Subbipunctis, Podatus Subbipunctis Group of four notes

Neuf(F), Neun(G), Nine(E) نمرە نۆ.

Neunachtel takt(G), 9/8time(E) کێشی 9/8.

Neunviertel takt(G), 9/4time(E) کێشی 9/4.

Newa(Ar,Fa,Kr,Tr) نەوا{نەغمە}، وشەیەکی زۆر دێرینی کوردییە بە مانای بەزمێکی بە ئاواز، وەك دەسـگایەکی مۆزیك پێکهاتووە لە:ـ سـەرەتا بە گرێیەکی نەهاوەند لەسەر پلەی دووگا دەسـپێدەکات و پاشان بە پلەتۆنی حوسێنیی کۆتایی دێت کە لەگەڵ گرێیی پێشوو دەبێتە دەسـپێکی ڕەگەزێکی بەیات/ی لێکدراو لەسەر پلەتۆنی نەوا.

مۆرگی سکێڵی پێنجتۆنی *Pentatonic scale*ی هەیە ئەویش بە دوورکەوتنەوە لە نۆتەی حەوتەمینی.

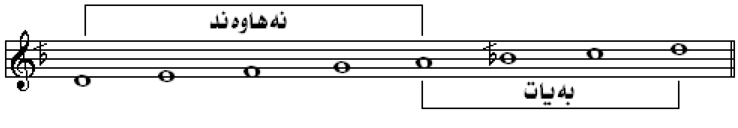

بە غەمزەی چاوی مەخموری سـیاهی مەستی می کردین
بەماچی لێوی موستەغنی لە ئەنواعی مەزەی کردین
تاهێر بەگی جاف، بەدەنگی/عەلی مەردان

Newba(Ar,Kr) نەوبە، نۆرە، پێدەچێت وشەیەکی بەعارەبیکراو بێت، زاراوەیەکی داهێنراوی زریاب (زۆراب) *Zryab* کە بە مۆزیکزان و ســترانبێژێکی زۆر بەناوبانگ دادەنرێت لە مێژووی مۆزیکـی سەردەمانی خەلافەتی ئەندەلوسدا.

Newroz(Kr), Niroz(Ar) نەورۆز، ئاوازێکی زۆر دێرینی کوردی بێت بەڵام پێدەچێت زۆریاب بوژاندبـێتیەوە، چونکە لە وڵاتی مەڕاکیش *Morocco* و دەوروبەریدا ئەم چەشنە ئاوازە هەیە. لێرشتە هەوایەکی سـەربە دەســگای ڕاستە کە پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست و ئەویتریان لە ڕەگەزی بەیات لەســەر پلەتۆنی نەوا.

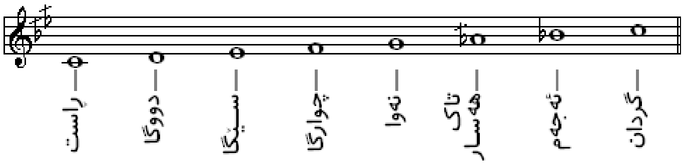

Newrozi Ecem(Kr) نەورۆزی ئەجەم، لێرشتەیەی سەر بە دەســگای ئەجەمە کە پێکهاتووە لە ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی ئەجەم عەشیران، ڕەگەری بەیات لەسەر پلەتۆنی نوا.
ڕەگەزێکی لاوەکیش کە پێکهاتووە لە ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی دووگا.

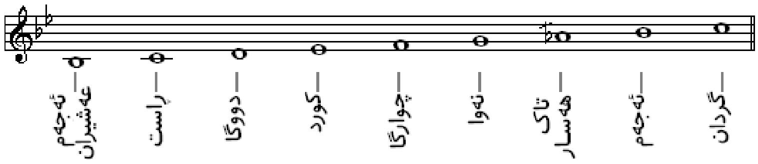

Newshe, Newşe(Kr), Rhymed prose(E) نەوشە، پەخشانی بەسـاوەند{بەقافیە}، سـەجەع.

Newshyar, Newşyar(Kr) نەوشیار، ئەو کەسـەی پەخشانی بەسـاوەندە دادەڕێژێت.

Ney(Kr), A middle eastern reed flute(E) نای، نەی، شمشاڵ، وشـەیەکی کوردییە بەمانای قامیش دێت، پێنج کونە پەنجەی تێدایە لە پێشەوە و یەك کونی بۆ پەنجەگەورەیش لە دواوەی.

Nexus(L), Tie(E) بەستە.

Ney-anbon, The earliest-knwon bagpipe(E) مەشکەنای، ئامێرێکی ناوچەی میاندواوە *Mesopotamia* کە دەگەڕێتەوە بۆ بەر لە چەند هەزار ساڵێك.

Nicht(G), Not(E) بێ، نا.

Nicht brechen(G), Non-arpeggio(E) بێ ئارپیجیۆ لەسەر هارپ، بڕوانە/*Arpeggio*

Nicht schleppend(G), Not dragging(E) ڕانەکێشان.

Nicht so schnell(G), Not to quick(E) نە بەخێرایی.

Nicht transponierend(G), Non-transposing(E) بێ ترانسپۆزە.

Nicht trillern(G), Non-trilling(E) بێ تریللە.

Nicht zurückhalten(G), Not held back tempo(E) تێمپۆ نەگەڕانەوە بۆ دواوە.

Nieder(G), Down(E), Abbasso(I) دانەوان.

Niederdrücken(G), Press down(E) داپەستان.

Niederschlag(G), Bow down-stroke(E) لێدانی بۆ خوارەوە بە کەوان.

Niente(I), Nothing(E) هیچ، دەنگ بەرەو نەمان.
بۆ نموونە کە دەوترێت *Diminuendo a niente* واتە کەمبوونەوە و....بەرەو نەمان.

Nickelodeon, Orchestrion(E) نیکلۆدیۆن، ئامێرێکی کۆنە کە جاران لە گازینۆ و چێشتخانەکان دادەنراو بە کلیلێکی تایبەت لێدەدرا، هەرجارێك بویستراية دەنگی لێوەبێت کلیلەکە دەخرایە کونێکەوە{هەرەکو چۆن دەغیلەیەکـی داخراو کونێکی تێدەکرێت بۆئەوەی پارەی مادەنی تێبخرێت}و بەشێوەیەکی میکانیکانە دەنگی لێوەڕا دەردەهات، ئەو دەنگانەیەش کە لێوەی دەبیسترا بریتیبوون لە دەنگی پیانۆ و فلووت و کەمانچە، ماندۆلین، تەپلی چێوەند، باس تەپڵ، تیمپانی، سیمباڵ و سێگۆنا...هەندێك ئامێریـتر.

Nineteenth(E) نۆزدەم، میانەیەك لە دوو ئۆكتاف و پێنجەم *fifth* پێكهاتووە.
Ninth(E), Neunte(G), Neuvième(F), Nona(I) نۆیەم.
پێكەڵە میانەیەكی سازكراو لە ئۆكتاف و دووەم *Second*.
Ninth chord(E) نۆیەم كۆرد، كۆردێك لە زاڵی نۆیەم *Dominant seventh* لەگەڵ پلەی نۆیەم.
Nishaburk, Nişaburk(Ar,Fa,Kr) نیشابور یاخود نەورۆز، لێرشتەیەكی سەربە دەسگای ڕاستە،

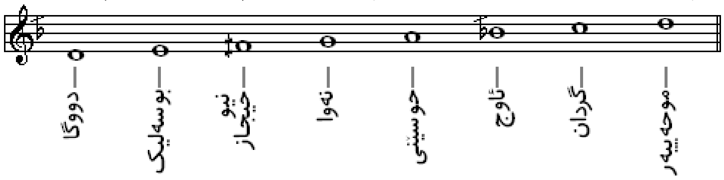

سكێڵی بەرزبوونەوەی پێكهاتووە لە:- ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی نەوا. سكێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێكهاتووە لە:- ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی، ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی بوسەلیك، هەروەها دوو ڕەگەزی لاوەكیش كە بریتین لە ڕەگەزی سیانیی سێگا لەسەر پلەتۆنی ئاوج، ڕەگەزی سیانیی سێگا لەسەر پلەتۆنی نیوحیجاز.
Noch etwas langsamer(G), Still somewhat slower(E) هەر بە هێواشـ
Noch mehr drängend(G), Still more pressing forward(E) هەر توندبوون بەرەو پێشەوە.
Non schneller(G), Still faster(E) هەر خێراتر.
Noire(E) نەوار، بڕوانە/*Crochet*.
Non-chordal note, Non-essential note(E) بڕوانە/*Non-harmonic note*.
Non dominant seventh chord(E) كۆردی نازاڵ حەوتەم/V^7.
Non-harmonic modulation(E) مۆدیولێنی ناهارمۆن.
بەگشتیی مۆدیولێن ئاماژەیە بۆ كلیلگۆڕین ئەویش لە سێ باردا:-
1. مۆدیولێنی پێوانەیی *Metric modul* یاخود*.Tempo modul* مەبەست گۆڕینە لە تێمپۆ.
2. مۆدیولێنی زەنگیی *Timbral modul*یاخود زەنگەی دەنگ كە مەبەست گۆڕینی پلەپلەیە لە ڕەنگ و سروشتی تۆنەكەدا.
3. مۆدیولێنی جێیی*.Spatial modul* مەبەست گۆڕینی ئەو جێگەیە كە دەنگەكەی تێدایە.
Non-Harmonic notes(E) نۆتە نا-هارمۆنیەكان، بەو نۆتانە دەوترێن كە لە خوێندنەوەی كۆردەكاندا هیچ بەهایەكیان نیە، پێیشیاندەوترێت نۆتە نا-كۆرداڵەكان*Non-chordal notes* یاخود نۆتە نا-سەرەكیەكان *Non-essential notes*. ئەو نۆتانەیش بریتین لە:-
1. نۆتە پاساوەكان *Passing notes*، بەهۆی تۆنێك یاخود نیوەتۆنیكەوە بەنێو نۆتەكانی كۆرد/ەكەدا تێدەپەڕێت.
2. نۆتە هاوسێكان *Neighbouring notes*، بەهۆی تۆنێك یاخود نیوەتۆنیكەوە نۆتەی كۆردەكە بەجێدەهێڵێت یاخود دەگەڕێتەوە بۆی.
3. ئاپۆجیاتۆرا *Appoggiatura* نۆتەیەكە لە باز(قَفْزَة) *Leap* نزیك دەبێتەوە بەڵام بە تۆنێك یاخود نیوەتۆنێك جێگیر، ئەو جێگیربوونەیش زیاتر بە ئاراستەی پێچەوانەوەی بازدانەكە دەبێت.
4. نۆتەی هەڵاتوو *Escape note*، پێچەوانەی ئاپۆجیاتۆرا *Appoggiatura*یە كە لە تۆنێك یاخود نیوەتۆنێك نزیكدەبێتەوە و بە بازدانێك لەسەر كۆردەكە جێگیردەبێت.
5. نۆتەی هەڵواسراو *Suspension note*.
6. نۆتەی بەرایی *Anticipation note*، گەیشتنی نۆتەی كۆرد/ەكە بەرلەوەی لێبدرێت كە بەزۆری نزیكدەبێتەوە لە تۆنێك یاخود نیوەتۆنێك.
7. نۆتە پێداڵەكان *Pedal notes*، نۆتە ڕەپاتبوونەوە *Repeating note* یاخود مانەوەی تا ڕەوشی هارمۆنیەكە دەگۆڕدرێت.
8. نۆتەی یاریدەر *Auxiliary note*، نۆتەیەكە ئاماژە بۆ نۆتەی كۆرد دەدات بەڵام ناشێت نۆتەی هاوسێ بێت.

9. نۆتە گۆڕاوەکان *Changing notes*، دوو نۆتەیە، یەکێکیان بە تۆنێك یاخود نیوەتۆنێك کۆرد/ەکە بەجێدەهێڵێت و پاشان بازدەدات بۆ نۆتەی ناهارمۆنی دوایین ئەویش بە تێپەڕبوونی بەسەر نۆتەی کۆرد/ەکەدا بەرلەوەی بە تۆنێك یاخود نیوەتۆنێك لەسەر هەمان نۆتەی کۆرد جێگیربێت.

Non tempéré(F), Untempered, بێ هەوەس، بۆ نموونە میانە دروستەکان{پوختەکان}.
Pure interval(E)

Non-tertian chord(E) کۆردی نا- سـیانیی،
کۆردێك کە لە سیانیەکان دانەمەزرا بێت، بۆ نموونە:- کۆردە چواریەکان*Quartal chord*.

Non troppo(I), Not too much(E) زۆرنا.

Normal(E) ئاسایی، نۆرماڵ،
سکێڵی دۆ/C مێجەر کە تەریبی سکێڵی لا/A ماینەرە نموونەیەکە بۆ مێجەر و ماینەرەکانی تر.

Normal ton(G), Concert pitch(E) تۆنی ئاسایی، پەردەی کۆنسێرت.

Normaltonarten(G), Normal keys(E) کلیلە ئاساییەکان، بۆ نموونە دۆ/Cمێجەر و لا/A ماینەر.

Normaltonaleiter(G), Normal scales(E) سکێڵە ئاساییەکان، وەك دۆ/C مێجەر و لا/A ماینەر.

Nota(I,L), Note(E,F) نۆتە. بریتییە لە کۆمەڵە هیمایەك کە بەهۆیەوە ڕەزم و ئاوازە مۆزیکەکانی لەســەر دێڕەکان دەنووسرێتەوە، ئەم هیمایانەیش بە پیتەکانی زوانی مۆزیك ناودەبرێن. هەر دێڕێك لەم نۆتە مۆزیکیانە لە پێنج هێڵی تەریب پێکهاتووە و لە نێوانیشیاندا بۆشایی هەیە، جاری وایش دەبێت کە نووسینەوەی ئاوازێك پێویست بە هێڵاسۆی زێدە بکات. هەر هێڵێك یاخود هەر بۆشاییەك لەمانە گوزارە لە پلەی دەنگەوارەکان{چینەکانی دەنگ}دەکات. بەم هێڵە تەریب و بۆشاییانە کە پانتاییەك دەگرنەخۆ دەوترێن هێڵاسۆ{بڕوانە *Staff*}، واتە هەر پێنج هێڵێکی تەریب هێڵاسۆیەکی مۆزیك پێکبێنێت. بۆ زانینـی هەر ئاوازێکیش پێویســت بە دانانی چەند جۆرە هیمایەکیـتر دەکات کە ئەمانەیش دەبنە ڕێپێشاندەرێك بۆ ناسینەوە و دیاریکردنی بەرز و نزمی تۆنەکان، هیمای ســەکتە و بێدەنگی و وەســتان و.....گەلێکیــتر.

Nota buona(I), Accented note(E) نۆتەی پاگیر{ئاکسنت}.

Nota caratteristica, Nota sensibile(I), Leading note(E) نۆتەنما.

Nota cattiva(I), Unaccented note(E) نۆتەی کەوتوو{ناپاگیر، نائاکسنت}.

Nota contra notam(I), Note against note(E) نۆتە بەرابەر نۆتە، بڕوانە/*Counterpoint*.

Nota di passaggio(I), Note de passage(F), Passing note(E) پاسـاوە نۆتە.

Nota doppiamente puntata(I), Double dotted note(E) نۆتەی جووت پنت.
Note doublement pointée(F)

Nota falsa(I), Changing note(E) گۆڕینی نۆتە.

Nota principale(I), Essential note(E) نۆتەی بنچینە.

Nota puntata(I), Dotted note(E) پنتەنۆتە. نۆتەی دۆتن{نۆتەی بە دۆتکراو}.

Nota romana(E) نۆتەی ڕۆمانا، بە نۆتەی نیوما*Neuma*دەچێت.

Nota sostenuta(I), Sustained note(E) نۆتەی کشـاو و پەیوەستە.
نۆتاندن، حەوت بنەمای جیاواز پێویستە بۆ نووسینەوەی کارێکی مۆزیك:-

1. پەردە *Pitch* بۆ دانانی ئەو هیمایانەی کە تیژ *Sharp* و گڕ *Flat* ی تۆنەکە دەسنیشاندەکات.
2. ماوەی دەنگ *Duration*، بۆ دانانی نۆتەکان و چۆنیەتـی پنت دانان بۆیان لەکاتی پێویستدا.
3. پەیوەستاندن *Articulation*، بەکارهێنانـی چەند فۆرمێك لە نیشـانەی وەك ســتاکاتۆ و تێنوتۆ *Tenuto*.... .
4. تێمپۆ *Tempo*، ئەویش بە بەکارهێنانی مێترۆنۆم بۆ ڕاگرتنی ڕەزم و کات.
5. نیشـانە دینامیکەکان *Dynamics*، ئەویـش بە بەکارهێنانی نیشـانەکانی وەك *P, f*بۆ وەدەرخسـتنی دەنگەکە چ بە نیانیی *Piano* و چ بە توندیی *forte* .
6. بێدەنگ *Silence*، ئەویش بە بەکارهێنانی وچان *Rests* و فێرماتا *Fermata*..... .

7. دەنگزەنگــی *Timbre*، ئەویــش بە بەکارهێنانی پێـکپە *Mute* یاخود نزیکو دوورخســتنەوەی کەوان لە خەرەك *Bridge* لە ئامێرەژێدارەکانــی وەك کەمانچە، یاخود بەکارهێنانی پێکپە لە ئامێرە براســیەکاندا بە دانانی دەسـت بۆ کەمکردنەوەی زرنگانەوەی زەنگ *Bell*....

Note liée(F), Tied note(E) نۆتەی بەستوو، نۆتەی گرێدراو.

Notenkopf(G), Notehead(E) سەرنۆتە.

Notenlinie(G), Line on staff(E) هێڵەنۆتە، هێڵی هێڵاسۆ.

Notenschlüssel(G), Clef(E) کلیل.

Notenzeile(G), Staff(E) هێڵاسۆ، ســتاف.

Note pointée(F), Dotted note(E) پنتیوە نۆتە، نۆتەی بەخاڵ.

Note value, Valore durata(I), D`une-note(F), Notenwert(G) بەهای نۆتە.

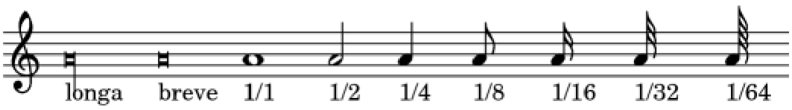

Note voisin(F), Auxiliary note, Neighbouring note(E) هاوسێ نۆتە، نۆتەی یاریدەر.

Notieren(G), Notate(E) دەنۆتێت.

Nuances(E) نوانسە، گوزارە لە کۆمەڵە هیمایەك دەکات کە بخرێتەسەر دەقێکی مۆزیك و چ لە ژەنین و چ لە ستراندا وەك:-

pppp ppp pp p mp mf f ff fff ffff

Nur(G), Only(E) تەنیا.

Nur pedale(G), Only pedals(E) تەنیا پێداڵ.

Nut, Fret(E) پاژنەکەوانی کەمانچە، کەمەی ژێ، بڕوانە/*Saddle*.

Nyckelharpa(G), Keyed fiddle(E) نیکلهارپا، کەمانچەی دوگمەدار، ئامێرێکی ژێدارە کە بە کەوان دەژەنرێت، دەنگێکی زۆر خۆش و ناسکی هەیە، لە وڵاتە سکاندیناڤیاکان و باکووری ئاڵمانیادا زۆر باوە، نیکڵهارپای مۆدێرن شانزە تەلی-سیانی و یەك درۆن*Drone* و دوانزە تەلی ڕەقی هەیە کە ناپێچرێتەوە وەك تەلی کەمانچەی ئاسایی، ســیوحەوت دوگمە لەلای دەستەچەپەوەی هەیە بۆ دانانی پەنجە لەسەری و دەنگ پێدەرکردن.

O

O

ئەگەر بتەوێت لە ئاستی پێشکەوتن و شارستانیی گەلێک بزانیت.
گوێ بۆ هونەری مۆزیکیان ڕادێرە !!!
کۆنفۆشیۆس

O(I), Or(E) یان، بۆ نموونە دەوترێت کەمانچە یان فلووت *Violino **o** flauto* .
Obbligato(I), Obligé(F), Obligat(G), Necessary(E) تەوزیم، *Obb.*کورتەیەتی.
Obb. کورتکراوەی/*Obbligato*
Oben(G), Above(E), Sur(F), Sopra(I) سەروو.
Oberstimme(G), The highest part(E) باڵاترین بەش.
Oblique motion(E) جوولەی نادیار، زاراوەیەکی بەکارهاتووە لە کۆنتراپونت/*Counterpoint*دا بۆ فرۆزەکردن کاتێك یەك دەنگ جێگیربێت و دەنگی دووەم لە ژوور یان ژێر بجووڵێت.

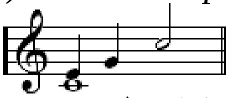

Oboe(E) ئۆبوا، *Ob.* کورتکراوەیەتی. ئامێرێکی تەختەفووپیاکەرەکانە و تاڕادەیەك زۆر بە ئامێری کلارنێت دەچێت تەنیا جیاوازیان لە بەشی دەمــدایە کە پیکەکەی لە دوو ڕیشە پێکهاتووە. داهێنانی دەگەڕێتەوە بۆ ســەتەی حەڤدەم لەلایەن جین هۆتێتۆریێ *Jean Hotteterre* و مایکڵ فیلیدۆر*Michel Philidor* و بۆ یەکەمجاریش کە بەکاهێنرا لە دەرباری پاشا لویس**XIV**دا بوو. ســەردەمی ئێستامان گەیشتۆتە ئەو قۆناخەی لەگەڵ هەندێك ئامێری تردا دەستــەیەك پێکبهێنن بەناوی دەستەی ئۆبوا کە ئەمانەن:-

1. پیککۆلۆ *Piccolo* یاخود ئۆبوا-موسیتە *Oboe-musette* دەنگەواری لە تۆنی می پانۆك/E^b لەسەروو دۆ/Cی ناوەڕاستــدایە.
2. ئۆبوا *Oboe*، ئۆبوای ئاسـایی کە لە کۆنسێرتدا هەیە، دەنگەواری لە تۆنی سـی پانۆك/B^b لە خوار دۆ/Cی ناوەڕاست دایە.
3. دی-ئامۆرێ ئۆبوا *Oboe d'amore(F), Oboe lungo(I)*، لە دەنگەوارەی ئاڵتۆ*Alto*، لە نێوان تۆنی سۆڵ تیژ/G^#ی ژێر دۆ/Cی ناوەڕاست و دۆ/Cی ناوەڕاست دایە.
4. هۆڕنی ئینگلیزی *English horn* لە دەنگەواری تینۆر *Tenor*، لە تۆنی می پانۆك/E^b لە خوار دۆ/Cی ناوەڕاستــدایە.
5. باس/باریتۆن ئۆبوا *Bass/baritone oboe*یەك ئۆکتاڤ خوار ئۆبوای ئاسـاییە.
6. کۆنتراباس ئۆبوا *Contrabass oboe* دوو ئۆکتاڤ خوار ئۆبوای ئاساییە.
7. هێکڵفۆن *Heckelphone* هەمان پەردەی ئۆبوای ئاسایی هەیە بەڵام بە لوولەیەکی فراوانتر.
8. باســوون یاخود فاگوت *Bassoon or fagott* دوو ئۆکتاڤ خوار ئۆبوای ئاسـاییە.
9. کۆنتراباســوون *Contra-bassoon* یەك ئۆکتاڤ خوار باســوونە.

Oboista(I), Oboist(E) ئۆبواژەن.
Ocarina(E) ئۆکارینا، فیکەفلووت *Vessel flute*، ئامێرێکی هەواییە لە گڵەچینیی دروستدەکرێت تاڕادەیەك بە سێوی بنئەرز دەچێت، سێ جۆری هەیە:- سـۆپرانینۆ ئۆکارینا *Sopranino Ocarina*، سـۆپرانۆ ئۆکارینا *Soprano ocarina* و باس ئۆکارینا *Bass ocarina*.
Occasional piece(E) پارچەمۆزیکی بۆنە.
کارنامەیەکی مۆزیك کە بۆ بۆنەیەکی تایبەت نووسـرابێت وەك زەماوەند و خوان و شـینوشـەپۆڕ.
Octachord, Octochord(E) مۆزیکئامێری هەشـت ژێ.

Octatonic scale or Diminished scale(E) سکێڵی هەشتـتۆن یاخود سکێڵی گەستوو.

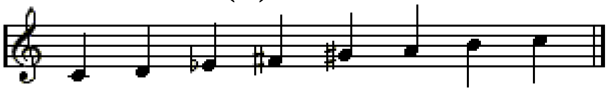

Octave(E), Oktave(F,G), Ottava(I) ئۆکتاڤ، لە ڕیشەوشەی ئۆکتا *Octe*ی لاتینییەوە هاتووە بەمانای هەشت دێت، وەك زاراوەیەك لە مۆزیکزانیی*Musicology*دا گوزارە لە سکێڵێکی دیاتۆنیك دەکات کە بریتی بێت لە دوو دەنگ و ڕێژەی فریکوێنسیان2:1بێت.
ئەمانەی خوارەوە ناوی ئۆکتاڤە جیاوازەکانە لەسەر تۆنی لا/A بە فریکوێنسی 440Hz:-

1. ژێر ـ کۆنترا ئۆکتاڤ *Sub-contra octave*، Co
بە هیمای Co-Bo، لەنێوان فریکوێنسیی 16.352-30.868Hz.
2. کۆنترا-ئۆکتاڤ *Contra-octave*، یان دەبڵ پێداڵ دۆ /*Double-pedal*-C، **C1**، بەهیمای**C1-B1**، لەنێوان فریکوێنسی 32.703-61.735Hz.
3. گەورە ئۆکتاڤ *Great octave*، یاخود پێداڵ دۆ/*Pedal*-C، C**2**
بە هیمای**C2-B2**، لەنێوان فریکوێنسیی 65.404-124.470Hz.
4. گچکە ئۆکتاڤ *Great octave*، یاخود دۆ/ی باس/*Bass*-C، C**3**
بە هیمای**C3-B3**، لەنێوان فریکوێنسی 130.810-246.940Hz.
5. یەك-هێڵەئۆکتاڤ *One-line octave*، یاخود دۆ/ی ناوەڕاست/*Middle*-C، C**4**
بە هیمای**C4-B4**، لەنێوان فریکوێنسی 261.630-493.880Hz.
6. دوو-هێڵەئۆکتاڤ*Two-line octave*، یاخود دۆ/ی ناسك /*Treble*-C، C**5**
بە هیمای**C5-B5**، لەنێوان فریکوێنسیی 523.250-987.770Hz.
7. سێ-هێڵەئۆکتاڤ*Three-line octave*، یاخود دۆ/ ی سەروو/*Top*-C، C**6**
بە هیمای**C6-B6**، لەنێوان فریکوێنسی 1046.500-1975.500Hz.
8. چوار-هێڵەئۆکتاڤ *Four-line octave*، یان دۆ/ی دەبڵ سەروو/*Top*-C، **C7**، بە هیمای**C7-B7**، لەنێوان فریکوێسی 2093.000-3951.100Hz.
9. پێنج-هێڵەئۆکتاڤ *Five-line octave*، یاخود دۆ/ی دەبڵ سەروو/*Double Top*-C، C8بە هیمای**C8-B8**، لەنێوان فریکوێنسی 4186.000-7902.200Hz.

Octave clef(E) کلیلۆکتاڤ{کلیلۆئۆکتاڤ}. ئەو کلیلە ئۆکتاڤانەی کە زۆر باون بریتین لە:-

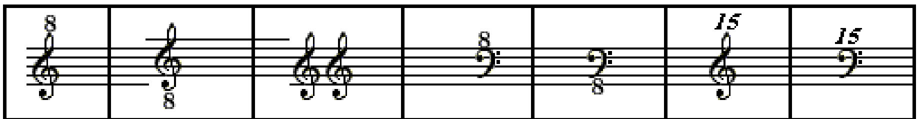

Octave up G clef	Octave down G clef Vocal tenor clef	Octave down double treble clef	Octave up F clef	octave down F clef	Two octave up C clef	Two octave up F clef

Octave designation(E) ئۆکتاڤ دانان، ڕێگەیەکە بۆ پێناساندنی نۆتە مۆزیکیەکان هەر لە نزمترین پەردە *Pitch*یانەوە بۆ بەرزترینیان، هونەری داهێنانی ئەم شێوە پێناسەیەیش دەگەڕێتەوە بۆ لێهاتوویی کەشیش گویدۆ دی ـ ئاریزۆ *Guido d'Arezzo*.

Octave flute, Piccolo(E) ئۆکتاڤ فلووت، پیککۆلۆ.

Octet(E), Octuor,Octette(F) ئۆکتێت، هەشتیی، کارنامەیەك بۆ هەشت ژەنیار ئامادەکرابێت.
Ottetto(I), Oktett(G)

Octofone, Mandoline(E) ئۆکتافۆن، ماندۆلین.

Octuple croche(F), Hemidemisemiquaver(E) کرۆشی شەستوچواریەکی1/64نۆتەی تەواو.

Octuplet(E) کۆمەڵە نۆتەیەك کە باڕ *Bar* ێك بکات بۆ هەشت بەش لەباتی شەش بەشی یەکسان.
Odd meter(E) مازۆری تاك، مازۆرێك کە کێشی سادە و تێهەڵکێشی پێکەوە تێدابێت،

بۆ نموونە کێشی5/4کە پێکهاتووە لە 2/4 و 3/4 یاخود بە پێچەوانەوە.

Oeuvre(F), Work, Opus(E)
ئۆپۆز، کارنامەیەکی هونەری.

Ohne(G), Without(E), Senza(I)
بەبێ.

Ohne begleitung(G), Without accompaniment(E)
بێ هاویاریی.

Ohne dämpfer(G), Without mute, Without damper(E)
بێ پێکپە.
لە ئامێری پیانۆدا پایدەر بەکاردەهێنرێت بۆ کپکردنی دەنگ.

Oktavparallel(G), Parallel octave(E)
تەریبە ئۆکتاڤ.

Omnes(L), All(E), Tutti(I)
هەموو.

Omnitonique(F), Having all the notes(E)
هەموو نۆتەکانی گرتۆتەخۆ.

Once-accented octave(E)
ئۆکتاڤی یەکجار ئاکسنت *Accent*، بڕوانە/*One-line octave*.

Ondeggioando(I), Tremolo, Vibrato, Undulating(E)
لەرینەوە، ڤیبراتۆ.

Ondes sonore(F) Sound waves(E)
شــەپۆلەدەنگیەکان.

Ondulation(F), Waving(E)
شــەپۆلاندن.

One hundred and twenty-eight note(E)
Semihemidemisemiquaver

کرۆشی ســەدوبیستوهەشتیەک1/128ی
نۆتەی تەواو *Whole note*.

One hundred and twenty-eight rest
Semihemidemisemiquaver(E)
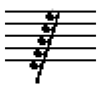
وچانی ســەدوبیســتوهەشتیەک1/128ی وچانی
تەواو *Whole rest*.

Open diapason(E)
دیاپازۆنی کراوە،
ئۆرگنی داخراو کە ســەری یەکێك لە بۆریەکانی{یاخود لوولەکانی}کراوەیە.

Open harmony, Open voicings(E)
هارمۆنی کراوە،
شێوەیەکی هارمۆنیە کە نۆتەکانی بە میانە *Interval*یەکی بەرین جیادەکرێنەوە.

Open repeat(E)
هێڵەباری کراوەی ڕەپات کە لە ســەرەتادا دادەنرێت 𝄆
ئاماژەیە بۆ دووبارەکردنەوە بە شێوەیەکی کراوە.

Opera(E,I), Oper(G), Opéra(F)
ئۆپێرا، هونەرکارییەکی ســەتەی حەڤدەیەمە،
ســترانە دراما بە هاویاری ئامێرەمۆزیکیەکان و بە چەشنێك ســتران و بەشــە مۆزیکیەکان بە وتووێژ و گۆیندەیی *Recitative* جیابکرێنەوە.

Opéra Comique`bouffe`(F), Opera buffa(I),
Comic opera(E)
ئۆپێرای کۆمیك{گاڵتە و پێکەنین}.
لە دیمەنی کورتە کۆمیکەوە وەرگێراوە و شـێوەیەکی زنجیرە
ئۆپێرایەکی لێـهێنراوەتە بەرهەم کە دوازنجیرەی بە بابەت*Subject*ی دادەنرێت و پێیشیدەوترێت ئینتەرمیزۆ *Intermezzo*.

Opéra lyrique(F), Lyric opera(E)
ئۆپێرای ســترانیی{لیرایی}،
چەشنە ئۆپێرایەکی ڕازێنراوی ســەتەی نۆزدەیەمە.

Operetta(I), Opérette(F), Operette(G), Short opera(E)
ئۆپێراتۆ، کورتەئۆپێرا،
مۆدێرن شــێوەیەکی ســەتەکانی17ز و 18ز کە شــێوەیەکی سادەی لەخۆگرتوە.

Opus(L), Opüs(G), Work(E)
کاری هونەری، *Op.*کورتکراوەیەتی.

Opusculum(L), Little work(E)
گچکەکارێکی هونەری.

Oratorio(I), Oratory, Praying(E)
ئۆراتۆریۆ، لە وشەڕیشی ئۆراتیۆ/*Oratio*ی لاتینی/یەوە
هاتووە، کە بە مانای نوێژ یاخود خوداپەرستیی دێت. لە نزیکەی ساڵی1640زیەوە وەك زاراوەیەك خرایە چێوەیەکی مۆزیکیەوە بەڵام هەر بە دەقێکی ئاینیی. لەدوای ساڵانی ســەتەی نۆزدەمەوە شێوگێکی دنیایی و نائاینیی کرا بە بەردا.

Orchestra, Orchester(G), Orchestre(F)
ئۆکێسترا، وەك زاراوەیەك وشەیەکی دێرینی

یۆنانییە، گوزارە لەو ڕوبەرە دەکات کە دەکەوێتە نێوان شانۆ و دانیشتوانی بینەرانەوە و دەبێتە شوێنی تایبەت بۆ مۆزیکژەنان لە ئامێرە ژێدارەکان، تەختە و براسە هەواییەکان و ڕەزمیەکان. لە سەرەتای سەتەی بیستەمەوە ئامێرەکانی هارپ و پیانۆ و بەدوایدا هەندێك ئامێری دەنگی سروشتی خرایەسەر.
تیپێکی ئۆکێسترالًی هاوچەرخ کە لەسەر بناخەی سەتەی حەڤدەمەوە دامەزراوە.پێکهاتووە لە:-

1. ئامێرە تەختەهەواییەکان *Wood winds*:-

ســێ فلووت و دوو پیککۆلۆ.

ســێ ئامێری ئۆبوا و دوو ئامێری بووقی ئینگلیزیی *Cor anglais*.

ســێ ئامێری کلاڕنێت و دوو ئامێری باس کلاڕنێت.

ســێ ئامێری باســـوون و دوو ئامێری کۆنتراباســـوون.

2. ئامێرە براســە هەواییەکان *Brass winds*:-

چوار بۆ شەش ئامێری هۆڕنی فەڕەنسایی *French horn*، پێیشیدەوترێت هۆڕنی ئۆرکێسترالًّ.

ســێ ئامێری تڕومپێت *Trumpet*.

ســێ ئامێری تڕۆمبۆن *Trombone* بە دووانی تینۆر *Tenor* و دانەیەك باس*Bass*،

یەك ئامێری تووبا *Tuba*.

3. ئامێرە پێرکیوژنەکان *Percussions*:-

یەك ئامێری تیمپانی *Timpani*کە بە دەست یەك ژەنیارەوە بێت.

تەپڵی چێوەند *Snare drum*، تەپڵی باس *Bas drum*، سیمباڵەکان *Cymbal*،

ساج، ساج، سەنگ *Gong*.

سێگۆنا *Triangle*، زایلۆفۆن *Xylophone*، ڤایبرافۆن *Vibraphone*.

ئەمانە بەگوێرەی پێویست ژمارەی ژەنیارەکان دیاریدەکرێن.

4. ئامێرە ژێدارەکان *Strings*:-

نزیکەی چوار ئامێری کەمانچەی یەکەم.

نزیکەی چواردە ئامێری کەمانچەی دووەم.

نزیکەی دوانزە ئامێری ڤیۆلا.

نزیکەی دە ئامێری چێللۆ.

نزیکەی هەشت ئامێری دەبڵ باس.

5. ئامێرەکانیتر:- دوو ئامێری هارپ و یەك ئامێری پیانۆ.

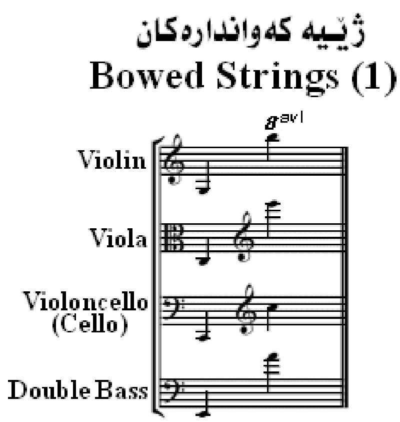

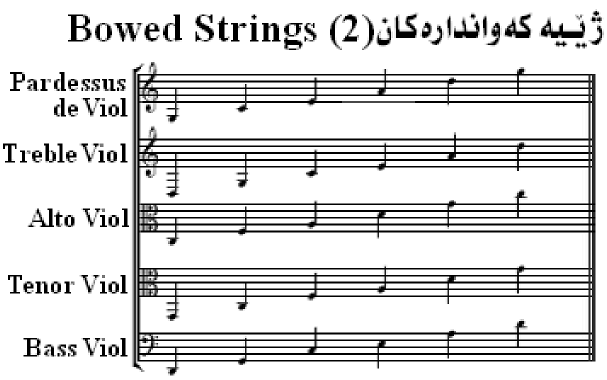

Flutes فلووت

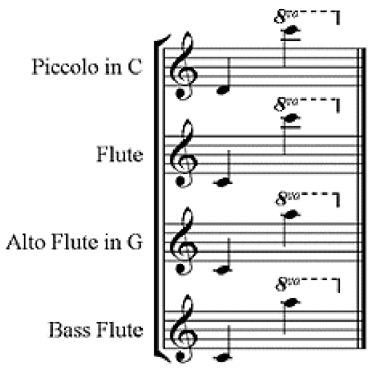

Tubas تووباكان

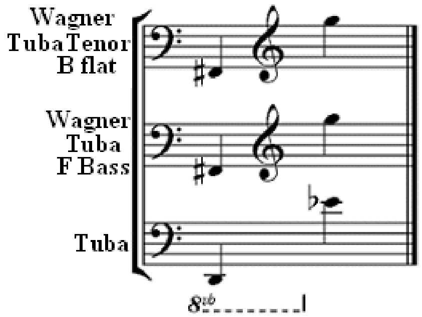

Plucked Strings

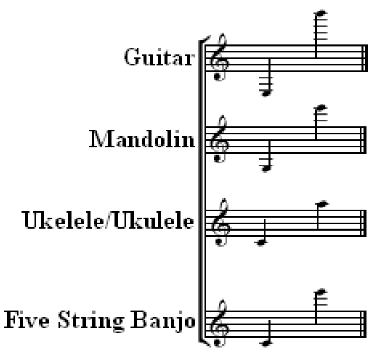

Trombones ترۆمبۆنەكان

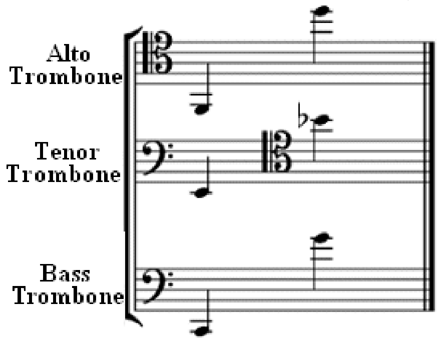

Harp هارپ

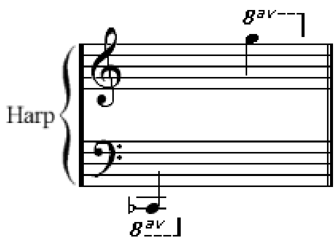

Trumpets ترومپێتەکان

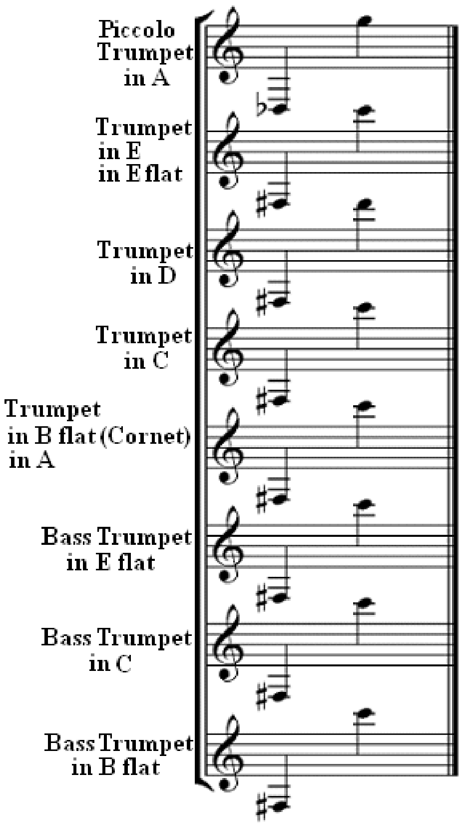

Clarinet (کلارنێت(کەرەنای

Double Reeds جووت ڕیشەکان

Saxophones ساکسۆفۆنەکان

Horns هۆرنەکان

B flat Alto Horn

Alto Horn in A

French Horn in G

French Horn in E

French Horn in E flat

French Horn in D

French Horn in C

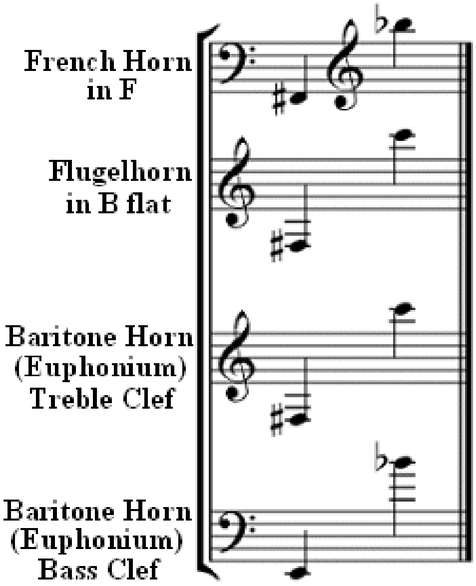

Tuned Percussion دەنگە پێرکیوژنەکان

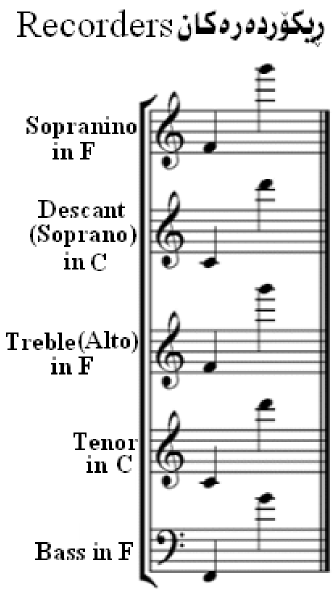

نەخشە تەلاری ئۆرکێسترایەکی نموونەیی

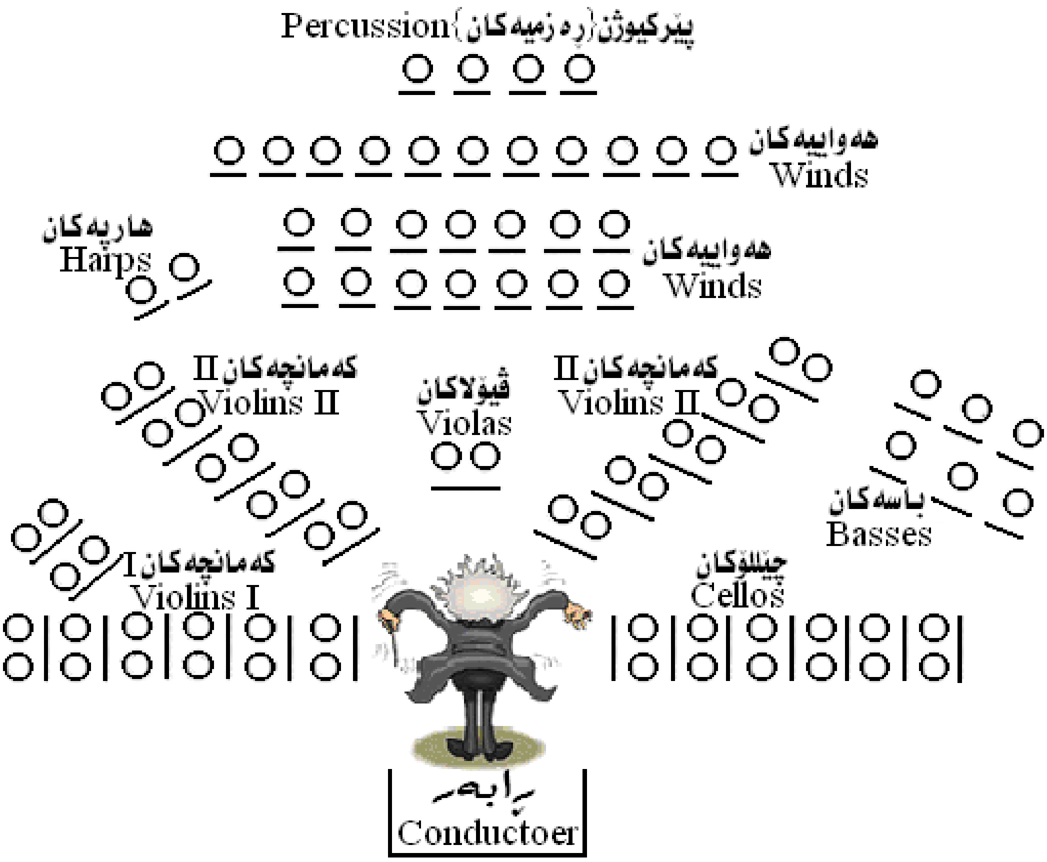

Orchestra bell(E), Glockspiel(G) زەنگە ئۆركێسترا.
لەو زەنگانەی كە لە ئۆركێسترادا بەكاردەهێنرێن:-
1. زەنگە لوولەییەكان *Tubular bells*، چەند لوولەیەكی مادەنی هەڵواسراوە كە بە چیلەدارێكی تایبەت لێدەدرێت و دەیشتوانرێت دەنگیان كپــبكرێت، بەرینی*Range* دەنگیشیان دەكەوێتە نێوان***F3-F5***.
2. زەنگە مانگای سویسرایی *Swiss cowbell*، بەرینە كرۆماتیك *Chromatic range*ی لەنێوان***C3-A5*** دایە. بەناوی ئەو زەنگەی كە دەكرێتە ملی مانگا.
3. زەنگە دەستیەكان *Handbells*، شەستویەك زەنگۆڵەیە كە بەرینە كرۆماتیكی *Chromatic range* لەنێوان ***C2-C7***دایە.
4. لوولەفۆن *Tubaphone*، لوولە براسی و مسیەكان، پێیشیاندەوترێت زایلۆفۆنی هەڵواسراو كە بەرینە كرۆماتیكی لەنێوان ***C4-C6***دایە.
Orchestral piano(E) پیانۆی ئۆركێسترالی،
كارنووسێكی هۆنەری تایبەت بۆ ئامێری پیانۆ كە شێوەیەكی ئۆركێسترالی بەخۆوەگرتبێت.
Orchestral score(E) دەقنووسی ئۆركێسترالی،
سكۆری تەواو كە تیایدا گشت ئامێرەكان و دەنگەكان لەسەر هێڵاسۆكان بە جیاجیا دادەنرێن.
Orchestra pit(E) پاژە ئۆركێسترا، ڕووبەرێكە لە بەرایی
بنی شانۆكەدایە، لە خانەی ئۆپێرا *Opera house* كە لەوێدا ژەنیارانی ئۆركێسترا دەژەنن.
Orchestration, Instrumentation (E), Orchestrierung(G) ئۆركێستراندن، ئۆركێستراسازیی.
كارێكی هونەری و زانستییە بۆ ڕێكخستن و هاوسەنگی لەنێوان ڕەنگ و دەقدا.
Orchestre de chambre(F), Chamber orchestra(E) ئۆركێسترای هەیوان.
Orchestre symphonique(F), Symphony orchestra(E) ئۆركێسترای ســـیمفۆنی.
Orchestrion(E) ئۆركێستریون، بڕوانە/*Nickelodeon*.
Order, Organisation(E), Ordnung(G) پلە، لێدان، جۆر، ئۆردەر، ڕێكخستن،
ڕەوشێكە كە نۆتەكانی كۆردێك لە ژوور نزمترین باس نۆتە *Bass note* دەسـپێبكاتەوە.
Ordered pitch interval, Directed interval(E) میانە پەردەی لێدراو، میانەی ئاڕاستەكراو.
لە دیمانەی ئاتۆناڵ *Atonal*....چەند جۆرە میانەیەكی شمارێنراو هەیە، یەكەم میانەپەردەی ئاڕاستەكراو میانەیەكە لەنێوان دوو پەردەی سەروو و خواروودا، بۆ نموونە میانەی بەرەو سەروو لەنێوان دۆ/C وە بۆ سۆڵ/G بریتییە لە شمارە/7، لەكاتێكدا بەرەو خواروو لەنێوان سۆڵ/G وە بۆ دۆ/C بریتییە لە شمارە/7– .
Ordinaire(F), Ordinario(I), Ordinarium(G), Ordinary, normal, common(E) ئاسایی، نۆرماڵ، تەكنیكژەنینێكی ستاندەر كە ناگۆڕدرێت.
Ordo(L),Phrase(E), Revirement, Locution(F) بڕگەی مۆزیك، گوزارە، چەشن.
Orfa(Ar,Kr,Tr) ئۆرفا، وشەیەكی زۆر دێرینە،
گوایە لە ئورهای *Urhay*، ئورهۆی *Urhoy*زوانی سیریانی/یەوە هاتووە كە بە مانای شاری ئاو دیت، لەبەرئەوەی كە شارێكی ئاوەدان و فەرەئاو بووە و ڕوباری فرەهات{فرات}یشی بەلادا تێپەڕدەبێت. وشەكە بەرەبەرە گۆڕانكاری بەسەردا هاتووە و بە ئورها ـ ئورفا. لەبەر پیرۆزی و بە بەها ڕاگرتنیشی لای سەوادی خەڵك بە شانلی ئۆرفا *Şanli Urfa* ناسراوە كە بەمانای ئۆرفای بەها *Glorious Urfa* دێت، پیرۆزی ئەم شارە دەبەستنەوە بە زادگەی پێغەمبەران حەزرەتی برایمی{د.خ} و حەزرەتی ئەیوب/ە، دەگێڕنەوە كە هەر لەوێیشدا بە فەرمانی نەمرود حەزرەتی برایم دەخرێتە ناو ئاگرەوە بەڵام خودێی مەزن لە گڕی ئاگرەكە دەیپارێزێت و هیچی لێنایەت وەك لە قورئاندا دەفەرموێت:- " قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ (69) الأنبياء".

لە ساڵانی 303 پ.ز یونانییەکان بە ئیدێسا *Eddesa* و سەردەمی ئیمپراتۆرێتی بیزەنتی بە جوستینۆپۆلیس *Justinopolis* ناوی هاتووە. لەنێو خەڵکە کوردنشینەکەیدا هەر لە دێرڕۆژگارەوە بە ڕوها یاخود ڕیها *Riha* هاتووە{زوانی عارەبی کردویە ڕوحا یاخود ڕیحا}کە بەمانای ڕەوان یاخود ڕۆح دێت، ڕۆح/یش هەر وشەیەکی ئاڤێستاییە. وشەی ئۆرفە تاڕادەیەکیش نزیکە لە ئاوروڤانە - ئۆرواOrwaی ئاڤێستاییەوە زۆر نزیکە کە هەر هەمان مانای ڕۆح و ڕەوان دەبەخشێت.
ئەم ناوچەیە و بەتایبەتیی ئەم شارە لەسەردەمی دەسەڵاتداری عەباسیەکاندا مێژوویەکی زۆر گەشی هەبووە لە بوژاندنەوەی فەلسەفە و زانستە یۆنانییەکان و تەرجوماندنیان بۆ زوانی عارەبی.
ئۆرفە....لەڕووی هونەریەوە فۆرمێکە لە دەسگای بەیات لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی و گیرساندنەوەی لەسەر پلەتۆنی لا/A. لە زۆر بۆنە ئاییەنییەکاندا هەوایەکی زۆر دڵگوشاد و کاریگەریی لێوە دەبیسترێت. جاوەڕێی مژدەی نەسیمم تا لە گوڵشەن دێتەوە

بەڵکو فەرمایشت بکا گوڵ بولبولی زوو بێتەوە

مەحوی، بەدەنگی:عەلی مەردان

Organ(E), Organo(I), Organum(L), Orgel(G), Orgue(F) ئۆرگن، ئامێرێکی دەستی هەوایی کیبۆردە، پێکهاتووە لە پێداڵ-بۆرد *Pedal-board*ێکی بەستراو بە موشەدەمەیەکەوە کە پێی لەسەر دادەگیرێت لەڕێی دەمەوانەکانیەوەڕا دەنگەکان دەردەچن. لەسەر ئەو دەمەوانانەیشدا چەند بۆرییەکی تەختە و کانزایی دانراون. ئەم شێوە ئامێرە لە دێر ڕۆژگارەوە لە کڵێسە کاتێدراڵییەکاندا کارپێدەکرێت و تا سەردەمی ئێستایش بەڵام بە شێوەیەکی ڕێکوپێکتر لە ڕووی میکانیك و تەکنیکەوە. ئەم شێوە ڕێکوپێکەی لە مۆزیکە دونیاییەکانیشدا بەکاردەهێنرێت.

Organ chorale(E) ئۆرگان کۆڕاڵ، چەشنەژەنینێك یاخود کۆڕاڵبێژییەکی کڵێسەییە، شمارەیەك لە چەند مۆزیکچەشنێکی جیاوازی ئۆرگن/یە، وەك ڕەوشێکی باو بەشێوەیەکی کۆنتراپونتاڵ *Contrapuntal* کە لە پێشکەشکردنی سروودە ئاینییەکاندا *Hymns* یاخود وەك دیکۆراندن و ڕازانەوە{وەك فانتاسیی}یاخود لە کاتی سروودچڕینی کۆڕاڵیدا دەژەنرێت.

Organistrum(L), Hurdy-gurdy(E) ئۆرگانیسترۆم، هوردی-گوردی، ئۆرگنی قەوارە گەورەی سەتەی 19ز لە ئاوروپادا کە بەدەستی دوو ژەنیار لێدەدرا.

Organista(I), Organist(E) ئۆرگنژەن.

Organo de cristal(I), Glass harmonica(E) هارمۆنیکای لە شووشە دروستکراو.

Organographia(L), Description of instruments(E) ئۆرگانۆگرافیا، فرۆزاندنی ئامێرەکان.

Organ grinder(E) ئۆرگنی گەڕۆکی دەستی کە لەسەر جادەکان دەژەنرێت.

Organ pipes(E) لوولە ئۆرگن، ئەو لوولانەیە کە لە ئامێری ئۆرگن بەستراوە و دەنگی لێوەڕا پەیدادەبێت لە ئامێرەکانیتر جیاوازە، هەر لوولەیەکی تاکەتۆنێکی لێوەڕا دەردەچێت و بەدوایدا ڕیزێك تۆن لە هەر کلیلێك. ئەو لوولانە دوو پۆلن:-

1. لوولە بێ ڕیشەکان *Flue pipes*، ئەو ئامێرانە ئەگرێتەوە کە بە هەوا دەنگیان لێوەڕا دەردەچێت، وەك فلووتەکان *Flutes*، پرنسیپاڵەکان *Principals*{جۆرە ترومپێتێکی سەرەتاکانی سەتەی هەژدەمە}، ئامێرە ژێدارەکان.
2. لوولە ڕیشەدارەکان*Reed pipes*، ئەو ئامێرانە دەگرێتەوە کە بە زوان لەرینەوە دەنگی لێوەڕا دەردەچێت، وەك ترومپێتەکان *Trumpets* و دەنگە مرۆییەکان *Vox humanas*.

Organo portabile(I), A portable organ(E) ئۆرگنی گەڕۆك.

Organ stops(E) ئۆرگنە داخراوەکان، مەبەست لە لوولە یەکلا داخراوەکانی ئۆرگنە کە بە گوێرەی درێژیان پەردە *Pitch*یان دیاریدەکرێن و دەچەسپێنرێن.

Organ tone, Diapason tone(E) ئۆرگن تۆن، دیاپازۆن تۆن، لوولەکراوەیەکی هەشت فووتە *8ft*.

Organum(L), Organ(E), Orgel(G), Orgue(F) ئۆگانۆم، ئۆرگن، چەشنە مۆزیکێکی پۆلیفۆنی سەردەمانێکی زووە کە دەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی نێوان دوایین سەتەی/9ز تاکو ناوەڕاستی سەتەی/13ز ئۆرگانۆم هەروەك چەشنە مۆزیکێکی ئاساییش بریتیی بووە لە بەشە سروودێکی نیوماتیك

Neumatic{بڕوانە/*Neume notation*} و مەلیسماتیك *Melismatic*{ڕیشەی وشەكە لە مەلیسـما *Melisma*ی یۆنانییەوە هاتووە كە بەمانای مۆزیكی دەنگ دێت، واتە یەك سیلاب *Syllable* لەسـەر یەك نۆتە یاخود زیاتر دابنرێت، چەمكی وشەكە وەك زاراوەیەكی هونـەریی، گوزارە لە سیلابەكانی دەقیك دەكات}.

Oriental(E,F) خۆرەڵاتیی.

Oriental scale(E) سـكێڵی خۆرەڵاتیی، دەسـگای دووەمە لە سكێڵی دەبڵ هارمۆنیك ماینەر.

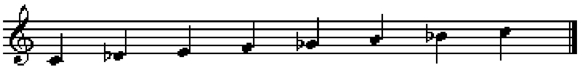

Origin, Source(E) ماك، سـەرچاوە، چاوگ.

Ornamentação(P), Ornament(E,F), Ornamenti(I), Embellished, Grace(E) ئۆرنامینت، ئاڕایشت.

زارانەوەیەكـی هونـەریە كە گوزارە لە جوانـی و شــۆخوشــەنگی، زێبایی و ماننەندیان دەكات، ڕیشەوشەیەكی زوانی پۆرتوگاڵییە بەمانای زەخرەفە، نەخشاندن و ئاڕایشت دێت، نۆتەیەك یاخود زیاتر دەخرێتەسەر هێڵە میلۆدیەكە بە مەبەستی نەخشاندن و زەخرەفاندنی ئاوازەكە، چێژ وەرگرتن لێی بەچەشنێكی كاریگەرتر ئیتر چ بە نووسین بێت یاخود سـەرزاری. لە سـەتەكانی/17ز و 18ز وەك نیشانە و هیمایەك لە دەقێكی مۆزیكدا دادەنرا كە هەندێك جووڵەی وەك تریللە*Trill*، مۆردێنت*Mordent*، سـووڕ *Turn*، ئارپیجیۆ *Arpeggio*، ئاپۆجیاتۆرا *Appoggiatura*ی دەگرتەوە. مەبەست لە بەكارهێنانی ئەم چەشنە ڕازانەوە و دیكۆراندنانە ئاسەوار بەجێهێشتنە لە هەستونەستی گوێگر و گۆڕینی هەوەس و بردنی بۆ دونیای ئەندێشـە و چێوەندێكی دڵخۆش یاخود پەست و خەمگین....وەهەروەها.

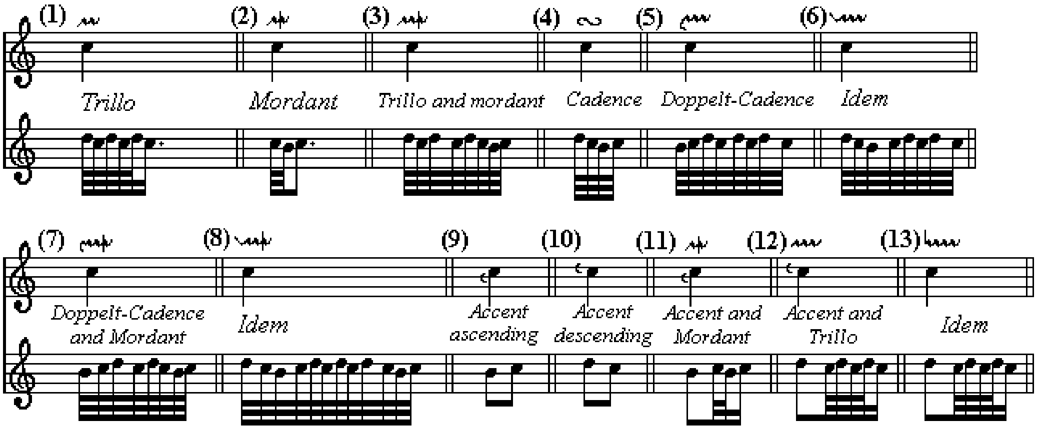

Orpharion(E) ئۆرفاریۆن،

مۆزیكئامێرێكی ژێدارە لە خێزانی باندۆرا *Bandora*، دەنگی تاڕادەیەك بە ئامێری عوود دەچێت، نزیكەی نۆ ژێی لەسەر دەبەسـترێت. وەدەركەوتنی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی سـەتەی/16ز.

Osservanza(I), Attention, Observation(E) سـەرنج، تێبینیی، ئاگاداری.

Ossia(I),Ou(F), Or(E) یان، یاخود.

كورتە ڕەپاتبوونەوە لە جووڵەی میلۆدی، هارمۆنی، ڕەزمی، چەند جۆرێك لە ئۆستیناتۆ هەیە:

1. میلۆدییە ئۆستیناتۆ *Melodic ostinato*، كورت، شێوە ڕەپاتبوونەوەیەكی میلۆدی لەگەڵ میلۆدییەكی تردا بۆ هێنانی هارمۆنیی *Harmony*.
2. باس ئۆستیناتۆ *Basso ostinato*، كۆرت، شێوە ڕەپاتبوونەوەیەكی میلۆدی لە دەنگەواری باس *Bass* دا.
3. هارمۆنە ئۆسـتیناتۆ *Harmonic ostinato*، كورت، ڕەپاتبوونەوەیەكی هاویارییە بە درێژایی میلۆدییەكە.

4. ڕەزمە ئۆستیناتۆ *Rhythmic ostinato*، کورت، بۆ نموونە لە هاوڕەزم*Isorhythm*دا، شێوە ڕەپاتبوونەوەکانی ڕەزم پێیاندەوترێت تالیا *Talea* کە لە هێڵی تینۆر *Tenor*دا لە بەرابەری ئەو نۆتە یاخود پەردانە دادەنرێن کە پێیاندەوترێت ڕەنگ *Colour*. مەرج نیە کە تالیا و ڕەنگ هەمان درێژبوونەوەیان هەبێت.

Ôtez(F), Take off(E) لابردن.

Ôtez les sourdine(F), Take off the mute(E) پێکپەلابردن.

Ottava(I) بڕوانە/*Octave*. بۆ نموونە دەوترێت*all´ ottava*واتە لە ئۆکتاڤدا، یاخود دەوترێت *Coll´ ottava* واتە ژەنین لە ئۆکتاڤەکاندا.

Ottava alta, Ottava sopra(I), Octave higher(E) ئۆکتاڤێك بەرزتر/ 8va.

Ottava basso(I), Ottava sotto(I), Octave lower(E) ئۆکتاڤێك تزمتر/ 8vb .

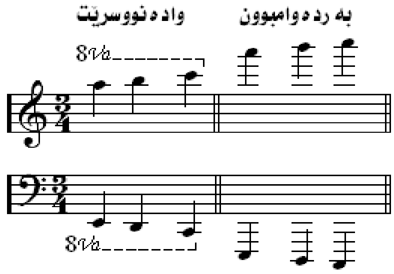

Ottavina, Superoctave(E) گچکە ئۆکتاڤ، وەك ئۆکتاڤێك لە سەروو ئۆکتاڤی ستاندەر دەژەنرێت و پێشیدەوترێت سوپەرئۆکتاڤ.

Ottavino(I), Octave flute and Piccolo(E) ئۆکتاڤ فلووت و پیککۆلۆ.

Ottone(I), Brass(E) براس، بۆ نموونە دەوترێت ئامێرە براسیەکان *Stromenti d´ottoni*.

Oud, Ud(Ar,Kr,Tr), Barbad(Fa,Kr), Laoutain(Gr), Lute(S) ئامێری عوود، بارباد.

عوود...وشەیەکی عارەبی بەمانای چەوێڵ:تەختە*Wood*، ئامێرێکی زۆر دێرینە لەنێو میللەتانی خاوەر میانەدا، هەندێك بۆچوون هەیە لەسەر ناوەکەی کە گوایە لەسەرەتادا لە سەردەمی ساسانیەکاندا{تاکو ئێستایش لە نێو میللەتی فارس و کوردستانی خۆرەڵات}هەر بە بارباد*Barbad*ناوی براوە ئەویش لەسەر ناوی مۆزیکسازی بلیمەت بارباد/ی کورد{لوڕنەژاد}کە لەسەردەمی کەیخەسرەوشای ساسانیدا ناوبانگی دەرکرد. ئەم ئامێرە لەڕێی بازرگانانەوە گەیشتەوڵاتی چین بەناوی پیپا *Pipa* و وڵاتی ژاپۆن بەناوی بیوا *Biwa*، زۆریاب/یش کە خۆی گەیاندە وڵاتی ئیسپانیا{هەرێمی ئەندەلوسیا} ئەم ئامێرەی بەناوی ئەلعود/عارەبی *Al-oud* یاخود *El-oud*ی لەگەڵ خۆیدا برد بەڵام ئیسپانیاییەکان زارگۆڕکێیان تیاداکرد تاکو بە وشەی لووت *Lute*گیرسایەوە و زۆربەی وڵاتانی ئاوروپایش هەر بە لووت ناویدەبەن.

Ouvert(F), Open(E) کراوە، زاراوەیەکە لە مۆزیکی ترۆبادۆر *Truobadour music*دا کاریپێدەکرێت، کادەنسێکە کە دوایین نۆتە تێیدا ناتەواوە و لەسەر پەردە *Pitch*ی یەك نۆتەی سەروو کۆتایی دەگیرسێتەوە. لە سەما فەرەنساییەکاندا بە دووەم و چوارەم دەوترێت سەرووە پۆزیشنەکان *Positions ouvertes*.

Overblowing(E) توند فووپیاکردن لە ئامێرە هەواییەکاندا، بۆ نموونە لە ئامێرە ڕیکۆردەکان *Recorders*دا کە دەگەیێنرێتە ئۆکتاڤێك بەرزتر- نزمتر، یاخود کلارنێت کە دەگەیەنرێتە دوانزەیەم تۆنی بەرزتر- نزمتر.

Overstring(E) سەرژێ، زاراوەیەکە بۆ ئامێری پیانۆ، دانانی ژێ/یەکان لە دوو ئاستی جیاواز.

Overtone(E), Oberton(G) ئۆڤەرتۆن، بانتۆن، سەرتۆن، بەو نۆتانە دەوترێن کە لە زنجیرە هارمۆنیەکاندا چوون بەناویەکدا {واتە نۆتە لاوەکیەکان} بێجگە لە یەکەم تۆنە بنەڕەتیەکان.

چەند نموونەیەك بۆ دیاریكردنـی سـەرتۆنەكان:-

هارمۆنیک Harmonic	Freq. Hz	تۆته Note	Comments راڤه
1	131	C3	Fundamental بنەڕەت
2	262	C4	1 Octave Higher
3	393	G4	A Fifth above C4
4	524	C5	2 Octaves above fund. and a fourth above G4
5	655	E5	A Third above C5
6	786	G5	A Fifth above C5 Harms. 4, 5 & 6 form a major chord
7	917	almost B5b	An overtone to avoid دوورکەوتنەوە لێی

ئەم دوو هێڵاسۆیەیش نموونەیەكە لە زنجیرە سەرتۆنەكان لە تۆنی دۆ/Cوە:-

Overtone scale(E) سـكێڵی سـەرتۆن.
ئەم جۆرە سـكێڵە زیاتر لە
ئامێرژەنینی گیتار/دا كاریـێدەكرێت.

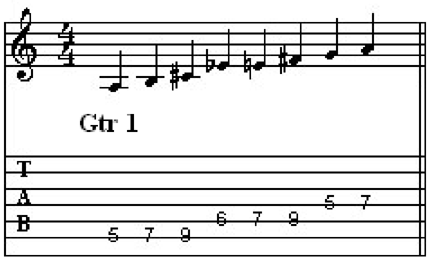

Overtone series(E) زنجیرە سـەرتۆنەكان.

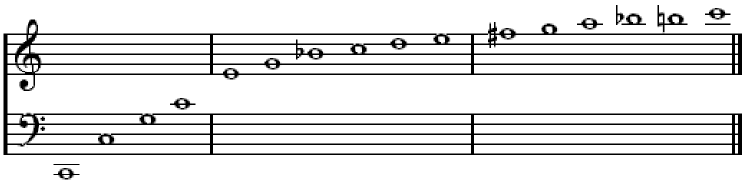

Overture(E) پێشەكی، سـەرەتا، سـەردەق. پێشەكی مۆزیكێك لە كارێكی ئۆپێرا*Opera*، ئۆراتۆریا *Oratorio* یاخود باللێت *Ballet*. كۆنسێرت پێشـەكی *Concert overture*.
كارێكی سـەربەخۆیە. كارێكە بە سویت *Suite* دەچێت{كە چەند جووڵە*Movement*یەكی هەیە}بە دوو جۆری سـەرەكی:- 1. پێشـەكی ئیتالیایی *Italian overture*، بریتییە لە سێ جووڵە:-
خێرا *Quick* - هێواش*Slow* – خێرا *Quick*.
2. پێشـەكی فەرەنسایی *French overture*، بریتییە لە سێ جووڵە:-
هێواش *Slow* – خێرا *Quick* – هێواش *Slow*.

Percussions پێرکیوژنەکان

Piccolo پیکۆلۆ

P

Grand piano پیانۆی گەورە

P

مۆزیکی بەجۆش.... کڵپەی ئاگرە لە دڵی پیاوان...و
فرمێسکە لە چاوانی خانماندا. بێتهۆڤن

p کورتەپەیڤی پیانۆ یاخود پایدەر *pedal*.
Paar(G), Pair(F), Even, Few(E), Poca, Paio (I) بچەك، جووت.
Pacato(I), Placid(E) ئارامگرتە، داسەکنیو.
Pacatamente(I), Placidly(E) بە ئارامی، داسەکنیوانە.
Padiglione(I) پادیجلیۆنێ، ئامێرێکی زەنگی هەواییە.
Pakhawraj(Hn) پاخەوراژ، ئامێرێکی ڕەزمی هیندیی گەورەیە، لە خێزانی تەپڵە، شێوەیەکی بەرمیلی هەیە و دوو سەری بە پێست داپۆشراوە کە دەستەڕاست دەنگێکی ناسك *Treble* دەدات و لای دەستە چەپ دەنگی گڕ *Bass*.
Palco(I), Stage(E), Stade(F) تەختی شانۆ.
Paleography(E) پێیلیۆگرافیی، نووسینزانیی، زانستی نووسین، شێوازێکی زۆر دێرینی نووسینە کە بە نەخش و نیگار گوزارەی پێدەکرا.
Palindrome(E) پاڵیدرۆم، ڕستەیەك یاخود پارچە مۆزیکێك کە لە هەردوو لاوە بخوێنرێتەوە. وشەلێکدراوێکی یۆنانییەوە لە پاڵین *Palin*ی هاتووە کە بە مانای پشت:گەڕانەوە*Back* دێت، دوا وشەیەش درۆمۆس *Dromos* واتە ڕێگە *Way* دێت. کۆی وشەکە خوێندنەوەی پێچەوانە دەبەخشێت.
Palmeros(S) چەپلەلێدانی پیاوانی سەماکەر لە سەمای فلامێنکۆ *Flamenco* دا کاتی مۆزیکژەنین.
Palm mute(E) ***P.M.*** دانانی لەپی دەست لەسەر ژێیەکانی ئامێری گیتار بۆ کپاندنی دەنگی.
Pan(E) پان، گۆڕینی دەنگ لەنێوان ئەمپەری چەپ و ئەوپەڕی ڕاست لە ستیریۆدا.
Panpipe, Pandean pipe(E) پانە نەی، ئامێرێکی زۆر دێرینە، پێکهاتووە لە چەند لوولکێکی بەستراو بەیەکەوە بەشێوەیەکی پان، جیاواز لە دەنگەوار و درێژییاندا.
Pandora, Pandua, Pandurina(I) پاندۆرا، بڕوانە/*Bandora*. ئامێرێکی ژێداری زۆر کۆنی یۆنانی و ڕۆمانی/یە، بە ئامێری عوود دەچێت بەڵام بە قەوارەیەکی بچووکترە.
Pandore(S) پاندۆرە، بڕوانە/*Tambura*.
Panflöte(G), Panflute, Panpipe, Syrinx(E), Siringa(I) پانفلووت، ئامێرێکی زۆر دێرینە، مێژووی دەگەڕێتەوە بەرلە 3500ساڵ پ.ز لە ژیاری میزۆپۆتامیا، ئەم شێوەی کە دۆزاوەتەوە و لە مۆزەخانەی بەریتانیا/لەندەن دانراوە پێکهاتووە لە سیانزە بۆ پانزە زەل *Pipe*.
لە سەرەتای سەتەی نۆزدەمدا، پانفلووت گۆڕانکاری هونەری و تەکنیکی بەسەردا هات و بووە ئامێرێکی لەبار و سەرەکی لە زۆر ئاوازی میللی و ئۆرکێستراڵیدا.
Panharmonikon(G) پانهارمۆنیکۆن، جۆرە ئامێرێکە بە ئامێری ئۆرکێستریۆن *Orchestrion* دەچێت جۆرە ئامێرێکە بە ئامێری ئۆرکێستریۆن *Orchestrion* دەچێت.
Pantomine(E) پانتۆماین، ڕیشەوشەیەکی یۆنانییە بەمانای لاساییکردنەوەی هەمووشتێك *Imitation of everything* دێت، لاساییکردنەوە و نواندنی بێدەنگ.
Pantonal, Atonal(E) پانتۆناڵ، هاومانا *Synonymous*ی ئەتۆناڵ *Atonal* دەبێتەوە کە چەشنە مۆزیکێکە لە ڕێساکانی تۆناڵ *Tonal* دەردەچێت.
Parallel Chords(E) تەریبە کۆرد. ڕیزە کۆردێکی یەکلەدوایەکە کە تیایدا نۆتەکان

له گۆڕاندان بەڵام میانەکان نەگۆڕن، بۆ نموونە مێجەر کۆردی/C-E-Gتەریبە بە کۆردی/F-A-C کە له گەڕانەوەدا تەریبە بە کۆردی/G-B-D.
Parallell intervals(E) میانە تەریبەکان، جووڵەی دوو بەش یاخود زیاتری هەمان میانە میانە لە یەك ئاڕاستەدا.
Parallell keys(E) کلیلە تەریبەکان، دوو کلیل کە یەکێکیان مێجەر بێت و ئەویتریان ماینەر هەمان پایەتۆن *Tonic*یشیان هەبێت. بۆ نموونە فا ـ مێجەر/*F-major* و فا ـ ماینەر/*F-minor*.
Parallell motion(E) جووڵەی تەریب، دوو بەش لە هەمان میانەی هەمان ئاڕاستەدا بجووڵێت کە لە هەمان کاتدا جووڵەیان تەریبی یەکتربن.
Pareados(Gr), two-line stanzas(E) دوو دێڕ لە هۆنراوە.
Parfait(F), Perfect(E) تەواو.
Parlando, Parlante(I), As speaking(E) پەڕلە، پارلاندۆ، ڕیسیتاتیف، گۆیندە، قسەکردنە زیاتر وەك لەوەی ستڕانبێژی بێت.
Parlato(I), Spoken(E) قسەکردن، زاراوەیەکە ئاماژە بە جۆرە دیالۆگێك دەدات لە ئۆپێرادا.
Parnasse instrument, Glass harmonica(E) ئامێری شـووشـە هارمۆنیکا.
Paroles(F), Lyrics, The words to a song(E) سـترانیی، وشەی داڕێژراو بۆ ستران.
Part, Partie(F) پارچە، یەك دەنگ لە کارێکی فرە ـ دەنگیدا.
Partheyen, Partien(G), Partita(I) هاوماناوشەی پارتیتا *Partita*یە.
Partial tone(E) پارتاڵە تون، پارچەیی، تۆنی بەکەرتبوو، تۆنی کەرتیو، زنجیرە هارمۆنیەکە لە تۆنەکان کە نۆتە ژێرەوەکانیان پێیاندەوترێت یەکەم پارتاڵ و ئەوانیتر بە نۆتە سەرووەکان یاخود سەرتۆنەکان *Overtone*. نۆتەیەکی دروستکراو لە فریکوێنسیە بنەڕەتیەکان پێکەوە لەگەڵ هارمۆنیەکانی، وەك یەکەم و دووەم و....وەهەروەها. بنەڕەتی یەکەم پارتاڵە *First partial* و یەکەم هارمۆنیش دووەم پارتاڵ *Second partial* و....وەهەروەها.
Partita(G,I), Suite(E,F) پارتیتا، سویت/ێکی ئیتالیاییە کە سەر هەڵدانی دەگەڕێتەوە بۆ نزیك ساڵانی 1700زی هەگبەی باڕۆك، بریتییە لە هەوایەکی فرەڕەنگینی سەتەی/18ز. سویت *Suite*ێکی سەتەکانی17ز و 18ز. فرەجووڵەیەکی پێکهاتوو لە سەما و بێ سەما، یاخود هەر بە تەنیا جووڵەی بێ سەما لە سەتەکانی 18ز و 19ز.
Partitino(I) پارتیتینۆ، نۆتەنووسێك بۆ چەند گروپێکی هاوجنس{هاوکۆك *Homogeneous*}لە ئامێرە مۆزیکیەکان.
Partition(F), Partitur(G), Partitura(I),Musical score(E) دەقی مۆزیکایی، تیانووسێکی مۆزیکاڵی کە ژەنینی تەواوی ئامێرە مۆزیکیەکانی تێدابێت.
Partito(I), Divided(E) دابەشکراو.
Partitura ristretta(I), Short score(E) کورتەدەق، کورتە نۆتەنووسراو.
Part song(E) بەشی ستران کە بۆ دوو دەنگ یاخود زیاتر نووسرابێت و چەند ئامێرێکی مۆزیکاییش تیایدا هاوبار بێت.
Pas(F), Not, Not any, Step(E) نە، هیچیتر نا، هەنگاو.
Pas de deux(F), A dance for two performers(E) سەمای ئامادەکرا بۆ دوو کەس.
Pas d’action(F), A ballet with a dramatic style(E) باللێت بەچەشنێکی درامیی.
Pas glissé(F), A single gliding step(E) تاکە هەنگاوی خلیسك، تاکە خلیسکە هەنگاو.
Pas trop lent(F), Not too slow(E) نە زۆر خاو.
Passage(E), Passaggio(I) پاساو، ڕاگوزار، بزاوتێك لە پێگەیەکەوە بۆ پێگەیەکیتر.
Passing chord(E), Accord de passage(F) کۆردی پاساو.
Passing note(E), Note de passage(F), Note durchgang(G) نۆتەی پاساو،

نۆتەیەکە کە بەشێك نیە لە هارمۆنیە گشتییەکە بەڵام هەر وەك هارمۆنی جێگەی دەگۆڕێت و بە هارمۆنیەکی نوێ خۆی دەگەیێنێتە نۆتەیەکی تری هاوساز {کۆنسونانت}.

Passing tone(E) تۆنی پاساو، بڕوانە/*Non-harmonic notes*، ئەو نۆتە نائاکسنتانەیە کە بە تۆنێك یاخود نیوەتۆنێك لەنێوان دوو کۆرد *Chord*دا دەجووڵێت {بە جووڵەیەکی هارمۆنیانە دانانرێت}.

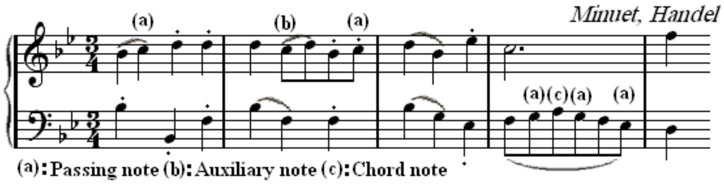

(a): Passing note (b): Auxiliary note (c): Chord note

Passive resolution(E) پاساو ڕەوین، بەردەوامبوون یاخود ڕەپاتبوونەوەی نۆتەیەکی چالاك *Active note*، بۆ نموونە کۆردی حەوتەم لەسەر هەمان دەنگیدا لە کۆردی بەدوای خۆی.

Passion(E), Passione(I) یادکردنەوەی هەست بە ئەشکەنجەدانی مەسیح، سروودێکی کڵێسەییە کە ئەشکەنجەکانی حەزرەتی مەسیحی تێدا نمایانکراوە، ئەم چەشنە ئاوازە بووە خولیای زۆر لە ئاهەنگسازانی سەتەی دەیەم تاکو هەژدەم.

Passion music(E) ئەشکەنجاواز، ئاوازی ئەشکەنجە. چەشنە مۆزیکێکە گوزارە لە خۆڕاگرتنی حەزرەتی مەسیح دەکات لەژێر ئەشکەنجەدا.

Pasticcio(I), Pastiche(F), Medley(E) پاستیچیۆ، لە ڕیشەپەیڤی پیێ*Pie*ی ئیتالیاییەوە هاتووە بەمانای پێکەڵ دێت، کارێکی ئۆپێراڵی تێهەڵکێشە کە لە چەند دیمەنێك پێکهاتووە، هەر دیمەنەیش لەلایەن مۆزیکارێکەوە ئامادەکراوە، ئەم چەشنە کارە بەتایبەتیی لە سەتەی هەژدەمدا زۆر باوبووە.

Pastoral(E), Pastorale(I) پاستۆڕاڵ، گوندەکی، شوانی، هاوماناى وشەی مادریگاڵە *Madrigal*، هەر چەشنە شتێك گوزارە لە ژیانباری گەلان بکات، زاراوەیەکی ڕابوردووە بۆ قۆناخێکی ڕابواردن *Stage entertainment* کە لە گوزارە بابەتێکی ژینگوندەکیەکی ساکار یاخود پاڵەوان داستانێك بکات بەبێ ئەوەی هیچ دەنگێك لە ئامێرە مۆزیکییەکان هاویاری بێت.

Pastourelle(F), Pastorela(I) پاستورێلا، ئاوازی گوندنشینان کە لە وشەکانیدا فرۆزەی سروشت و دیمەنی ژیانی گوند بکات.

Pastoso(I), Soft, Mellow(E) نەرم، نەرمونیان.

Pas trop lent(F), Not too much(E) نەوەك زۆر.

Patch, Voice(E) پاچ، واچ، واچە، دەنگی سروشتیی.

Patent voice flute(E) بڕوانە/*Voice flute, patent*.

Pateticamente(I), Pathetically(E), Pathétiquement(F) کاریگەرییەکی بەسۆز و بەزەیی.

Patetico(I), Pathetic(E), Pathétique(F), Pathetisch(G) سۆز و بەزەیی هاتنەوە.

Pathos(Gr), Feeling(E) هەست، ڕیشەپەیڤێکی یۆنانییە گوزارە لە بارودۆخەکانی هەستونەست دەربڕینی کەسێك دەکات لە ئۆپێرایەکدا، بڕوانە/*Ethos*.

Patimento(I), Suffering(E) تووشبوون بە خەم و پەژارەوە.

Patsch(E) پاش، سووکە پیاکێشان بە ڕاندا بە مەبەستی ڕاگرتنی کێشی مۆزیك.

Patter-song(E) ستڕانی توندوخێرا، کارێکی پۆلیفۆنی/یە کە تێیدا دەنگێك یاخود زیاتر بەشێوەیەکی سیلاب زۆر بەخێرای بسترانرێت.

Pauke(G), Kettledrum, Timpani(E) پاوکە، تیمپانیی، ئامێرێکی ڕەزمییە،

Pausa(I), Pause(F,G), Rest(E) پاوس، وچان، پەیڤێکی لاتینییە بە مانای پشوو دێت کە لە نۆتاندنی مازۆر *Measure*دا لە سکێڵی مۆزیکدا دادەنرێت بەگوێرەی ئەو کاتەی لە ئاوازێکدا وەردەگیرێت.

Pausa di biscroma(I), Demisemiquaver rest(E) 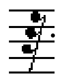 وچانی سیودوویەکیی 1/32 وچانی تەواو.

Pausa de breve(I), Breve rest(double whole rest) یاخود دەبڵ وچانی تەواو.

Pausa di centoventottavo(I), وچانی سەدوبیستوهەشتەك، 1/128ی وچانی تەواو.
Semihemidemisemiquaver rest(E)

Pausa di croma(I), Quaver rest(E) وچانی هەشتەك، 1/8ی وچانی تەواو.
Pausa di minima(I), Minim rest, Half rest(E) وچانی نیوە1/2ی وچانی تەواو *Whole rest*.

Pausa di semibiscroma(I) وچانی شەستوچوارەك، 1/64ی وچانی تەواو.
Hemidemisemiquaver rest(I)

Pausa di semibreve(I), Pause(F), Semibreve rest, Whole rest(E) وچانی تەواو.

Pausa di semicroma(I), Semiquaver rest(E) وچانی شانزەك، 1/16ی وچانی تەواو.

Pausa di semiminima(I), Crotchet or Quarter rest(E) وچانی چارەك، 1/4ی وچانی تەواو.
یاخود

Pausa multipla(I),Pause multiple(F), Multibar rest(E) فرەباری وچان.
Pause, Fermata sign(E) پاوس، هیمای خاوکردنەوە بەرەبەرە.
Peal(E), Tinter(F) گێلگێلەزەنگ، کۆمەڵە زەنگێکی قەوارە جیاواز، لە دوو زەنگەوە تاکو حەوت زەنگ یاخود زیاتر کە هەر یەکە بە دەنگێکی جیاواز لەویتر کۆککراوە.
Pedal(E), Pédale(F) پایدەر، پێداڵ، نیشانەی بەکارهێنانی پێداڵە لە ئامێرێکی وەك پیانۆ کە *Ped.* کورتکراوەیەتی.پێداڵ{پایدەر}ە، کردارێکی تەکنیکیە کە بە پێ ئەنجامدەدرێت، مەبەستیش لە بەکارهێنانی دەکەوێتەسەر جۆری ئامێرەکە. بۆ نموونە:-
1. لە ئامێری شووشە هارمۆنیکادا *Glass harmonica* بۆ سووڕاندنەوەی ئەو تەوەرەی کە شووشەکەی بەردەکەوێت.
2. لە ئامێری هارمۆنیۆمدا *Harmonium* بۆ هەوا هەڵمژین و فووپیاکردن بە زمانەکاندا بەهۆی ئەو مووشەدەمەی کە لە بنی ئامێرەکەدا کۆککراوە.
3. لە ئامێری هارپدا *Harp* بۆ پەیداکردنی نیوەتۆنەکان *Semitones*.
4. لە ئامێری پیانۆدا *Piano* بۆ کزکردنی دەنگەکان ئەویش بە سووك پیاکێشانی چەکوشەکان بەسەر ژێیەکاندا. لە ئامێرەکانی ئۆرگن و هارپسیکۆرد و کلاڤیکۆرد/دا هەمان فەرمان بەجێدەهێنێت.
5. لە ئامێری ساجدا *Timpani* بۆ پیاکێشانی ساجەکان بەسەر یەکدا بەشێوەیەکی ڕێکوپێك و هەنداز کە دەنگەکە لەنێوان ساجەکاندا پەنگ بخواتەوە و دەنگێکی تایبەت بەخۆی لێوەدەربچێت.
6. لە ئامێری ڤایبرافۆندا *Vibraphone* بۆ کپاندنی بارەکان کە ئازادانە نەزرنگێنەوە.
Pedal- C(E) پایدەر/C دوو ئۆکتاڤ خوارتر لە تۆنی/Cی ناوەڕاست.
Pedal claves(G), Pedal keys, Pedals(E) پایدەرەکان، پێداڵەکان، کلیلەکانی پێداڵ.
Pedal on(E) هیمای پێداگرتنی بەردەوام *Sustain* لەسەر پایدەری پیانۆ
Pedal note, Pedal point, Pedal tonne(E) نۆتەی پایدەر ، نزمترین نۆتەیە لەسەر ئامێرێك.

Pédale douce(F), Soft pedal(E) نەرمەپایدەر.
Pellet bells(E) زرنگەی زەنگۆڵان، بریتییە لە چەند زەنگۆڵەیەکی خڕی کانزایی کە بە پیاکێشانیاندا زرنگەیان لێوەدێت.

Pentachord(E) کۆردی پێنج نۆته، ئامێری پێنج ژێ/یی.
Pentagramma(I), Staff(E) پێنج گراممـا، سـتاف، هێڵاسۆ.
Pentatonic scale(E), Scala pentatonica(I) سـکێڵی پێنجتۆنیك، سـکێڵێکه که تۆنـنمای نیه.
میانەکانیشی بەم شـێوەیە:-

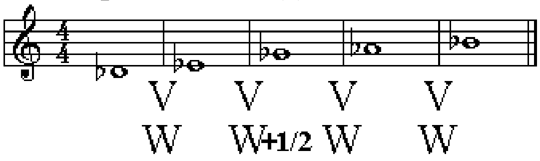

له پێنجتۆنه سـکێڵی مێجەر*Pentatonic major scale*دا نۆتەی چوارەم و حەوتەم ئاسـتن دەکرێن.

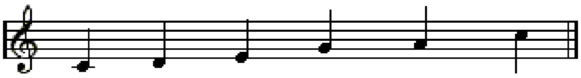

له پێنجتۆنه سـکێڵی ماینەر *Pentatonic minor scale*دا نۆتەی دووەم و پێنجەم ئاسـتن دەکرێن.

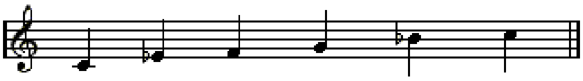

له پێنجتۆنه سکێڵی ماینەر مێجەر/6 دا *Pent. minor major scale/6* نۆتەی دووەم و حەوتەم ئاستن دەکرێن.

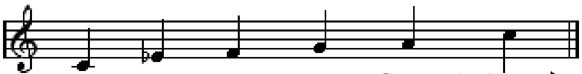

پێنجتۆنه سکێڵی ماینەر/7 ی پانۆك *Pent. Minor/7 flat 5/Flat* .

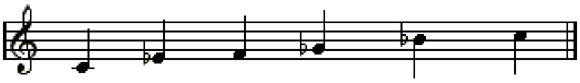

پێنجتۆنه سکێڵی مێجەر تیژی/9 و پانۆك/7 *Pent. major sharp/9 fat/7*، سکێڵەکه پێکهاتووه له دوو سـیانیی *triad* که بریتین له:-

1. پێنجتۆنه سکێڵی دۆ ـ مێجەر/*C-major* و می بیمۆڵ ـ مێجەر/*E^b-major*.

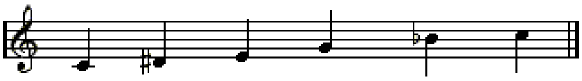

2. پێنجتۆنه سکێڵی مێجەر پانۆك/*Major flat* .

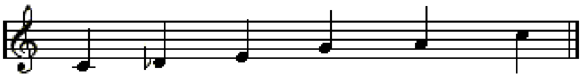

3. پێنجتۆنه سکێڵی تۆنی تەواو *Whole pentatonic scale* که له مۆزیکی جازدا *Jazz music* باوه.

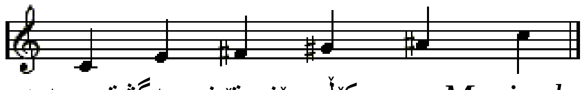

له دیدەی مۆزیکزانییەوه *Musicology*......سـکێڵی پێنجـتۆنی بەگشتیی به دوو جۆر دەپۆلێنرێت:-

1.سـکێڵـی نێوەپێنجــتۆنی *Hemitonic pentatonic Scale*:- ئەو سـکێڵەیه که یەك نیوەتۆن *Semitone* یاخود زیاتری تێدایه.

2. سـکێڵی نانیوەپێنجــتۆنی *Anhemitonic pentatonic Scale*:- ئەو سکێڵەیه که هیچ نێوەتۆنێکی تێدا نیه.

Percossa(I), Percussion(E) ئامێره ڕەزمیەکان. بەو ئامێرانەی وەك تەپڵ، زایلەفۆن...هتد دەوترێن که به پیاکێشان دەنگیان لێوه دەردەچێت.
Percussion instrument(E), Stromenti da percossa(I) ئامێره پێرکیوژنەکان.
Perdendo(I), Gradually becoming slower(E) بەرەبەره هێواشـکردنەوه.
Perfect(E), Perfetto(I), Perfectus(L) تەواو، دروسـت، پڕ،
میانەکانی یەکدەنگیی *Unison*، لەکاتێکدا که ئۆکتاڤ و چوارەم و پێنجەم بەتەواوی لەسەر تۆنی خۆیان دەبن بەبێ زێده *Augemented* و گەسـتوو *Diminished*.
Perfect cadence(E) تەواوه کادەنس، بڕوانه/*Canedce*.

Perfect interval(E) میانەی دروست، پڕ میانە، میانەکانی ئۆکتاڤێك، پێنجەم و چوارەمێك.
Perfect pitch(E) پڕ پەردە، پەردەی دروست، بڕوانە/*Absolute pitch*.
Perfect prime(E) سەرەکی تەواو، هاومانا وشەی تاکدەنگە*Unison*.
Perfect time(E) کێشی پڕ،بە کێشی سیانیی3/4 سەردەمانی سەتەکانی ناوەڕاست دەوترا.
Perfect unison(E) یەکدەنگی تەواو، هاومانای وشەی یەکدەنگ*Unison*.

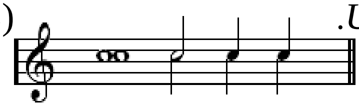

Perpetual canon, Infinite canon(E) کانونی بێپایان، کانونی سووڕاو.
Pes(L), Foot(E), Patte(F) پێ، بڕوانە/*Neuma*.
Pesamment(F), Pesantemente(I) Heavily(E) بە سەگینی.
Pesant(F), Pesante(I), Heavy(E) گران، ڕەزین و سەنگین.
Pesasntissime(I), Very heavy(E) زۆر بە سەنگینی.
Pesendide(Ar,Kr,Tr) پەسەندیدە، لقێکە لە دەسگای نەوئەسەر، سکێڵی پێکهاتووە لە گرێ نەوئەسەر لەسەر پلەتۆنی ڕاست ڕەگەزێکی لاوەکیش کە پێکهاتووە لە ڕاست لەسەر پلەتۆنی نەوا.

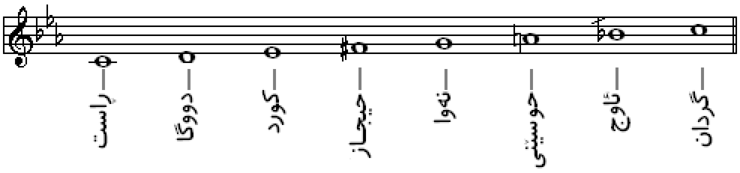

Petit, Petite(F), Small, Little(E) گچك.
Petits Clarinette(F) گچکە کلاڕنێت.
Petit flute, Piccolo(F) پیککۆڵۆ، گچکە فلووت.
Petits note(F), Cue note(E) گچکەنۆتە،
Petto(I), Chest(E) سینە کە مەبەست ڕۆڵی سنگە بۆ سەر دەنگی دەرچوو لە دەمەوە، هەروەکی دەوترێت دەنگی سینە*Voce di petto(F), Chest voice(E)*.
Peu, Petit(F), little(E), Piccolo, Minuscolo(I) کەم، بچەك.
Peu à peu(F), Little by little, Gradually(E) کەم کەم، بەرەبەرە.
Pezzi concertanti(I), Concerted pieces(E) پاژە هەندازەکان، پاژە بە کۆمەڵەکان.
Pezzo(I), Piece(E), Pièce(F), Stück(G) پاژ، پارچە، جۆر.
pft.یاخود***Pf.*** کورتکراوەی/*Pianoforte*.
P.f کورتکراوەی/*Piû forte*زۆر بەهێز یاخود*Poco forte*کەمێك بەهێز.
Pfeife(G), Pipe(E,F) بۆری، لوولە.
Pfeifenfuß(G), Foot, Pitch of organ pipes(E) پێ، پەردە لوولەکانی ئۆرگن.
Pfeifenorgel(G), Pipe organ(E) لوولەی ئۆرگن.
Pfiffig(G), Artful(E) هونەرمەندی بلیمەت.
Phantasie, Phantasy(G), Fancy, Fantasia, Imagination(E) فانتاسیی، ئەندێشە، هزر.
Phantasiebilder(G), Pictures of imagination(E) وێنە فانتاسیەکان.
Phantasiestücke(G), Phantasy pieces(E) پاژە فانتاسیەکان.
سەرناوە بۆ ژمارەیەك لە دانەرە ڕۆمانتیکەکانی وەك ڤاگنەر، شومان*Schumann*.
Phasing(E) وەك زاراوەیەك بە مانای لێدان*Beating*دێت، بیستنی نزمترین فریکوێنسی تۆنی جیاواز، کاتێك کە دوو لوولە لە هەمان پەردە*Pitch*دا پێکەوەبن و زۆر بەکەمی لە تون بەدەربن.
Phone(E) فۆن، پێوانەی دەنگ کە یەکسانە بە 1,000Hzبەگوێرەی پێوانەی دێسیبێڵ*Decibel*.
Phone(Gr), Sound, Tone, Voice(E) دەنگ، تۆن.
Phonic, Acoustic(E), Phonique(F) دەنگی، سروشتەدەنگ.
Phonomêtre(F), Phonometer(E) دەنگپێو، ئامێرێك بۆ پێوانی دەنگ.

Phorminx(E) ئامێرێکی ژێدارە کەمێك بە ئامێری گیتار و لیرا دەبێت، دەنگێکی ناسکی هەیە.

Phrase(E), Phrasé(F) گوزارە، ڕستەی مۆزیك، ڕستەبەندیی.

Phraser(F), To phrase(E) دەیڕستێنێت.

Phrasing(E), Phrasierung(G) ڕستاندن.

Phrasierungsbogen, Schleifbogen (G), Slur(E) پەیوەستەکەوان.

Phrygian cadence, Phrygian half close(E) فریجیەن کادەنس، بڕوانە/*Cadence*.

Phrygian mode(E) دەسگای فریجیەن. بڕوانە/*mode*. یەکێکە لە دەسگا یۆنانییەکان.

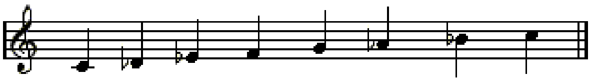

لە داستانەیۆنانیەکاندا لەسەر زوانی گیانلەبەران دەیگێڕێتەوە دەسگاکە لەلایەن مارسیاس فریجیەن *Phrygian, Marsyas* ناونراوە.

S-T-T-T-S-T-T

پێکهاتووە لە بەرزبوونەوەی میانەیەکی یەکلەدوایەك *Interval sequence*.

Phrygian tetrachord(E) فریجیەن تێتراکۆرد، ڕیزە بەرزبوونەوەیەکی چوارنۆتە.

Phrygian(E,F), Phrygisch(G) فریجیەن.

Phthongos(Gr), Note(E) نۆتە.

Piacere, Piacimento(I), Pleasure(E) دڵخواز، خۆشیی.

Piacevole(I), Agreeable(E) پەسەندید. پەسەندبوو.

Pianamente(I), Softly(E) بە نەرمیی.

Pianette, A low upright piano(E) پیانۆی نزم.

Piangendo(I), Crying, Weeping(E) دڵتەنگەگریان، ***Piang.*** کورتکراوەیەتی.

Piange disperatamente(I), Crying hopelessly(E) گریانی نائومێدی.

Piangevole(I), Mournful(E) چەمەر، تەواو دڵشکاو و ڕەشپۆش.

Piangevolmente(I), Mournfully(E) بە چەمەریی و ڕەشپۆشیی.

Pianino, Small piano(E) گچکە پیانۆ.

Pianissimo(I), Sehr leise(G), Very soft(E). کورتەیەتی ***PP.*** یاخود ***pianiss.*** زۆر بە نەرمیی، Très doux(F)

Pianississimo(I), Very very soft(E) لە نەرمیەوە بۆ زۆر زۆر نەرم، ***PPP.*** کورتەیەتی.

Pianissississimo(I), Extremely soft(E) لە نەرمیەوە بۆ یەجگار نەرم، ***PPPP.*** کورتەیەتی.

Pianissississississimo(I), Very extremely(E) لە نەرمیەوە بۆ یەجگار زۆر نەرم. ***ppppp***

Pianist(E), Pianista(I) پیانۆژەن.

Piano(E,I,F), Soft tone(E)Planum(L) پیانۆ، ئامێرێکی مۆزیکە، بە تۆنێکی نەرم.

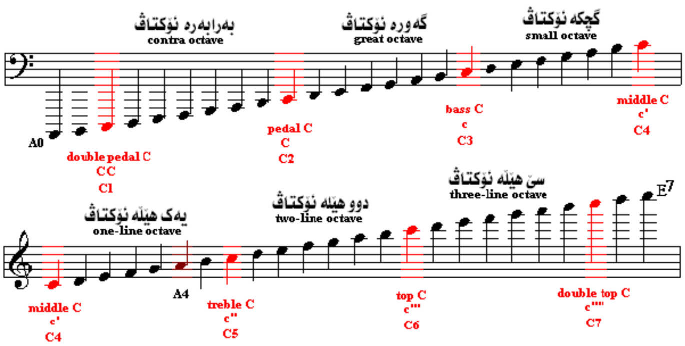

پیانۆ یاخود پیانۆفۆرتی *Pianoforte*، نزیك ساڵانی1726ز لەلایەن تەكنیكاری لۆرەنسایی بەناوی بارتۆلۆمیۆ كریستۆفۆری (1655-1730)*Bartolomeo Cristofori*ی ئیتالیایی/یەوە بەناوی *Piano et forte* داهێنرا كە بەمانای ناسك و دەنگ *Soft and loud*دێت.
پیانۆی هاوچەرخ لە نزیكەی پێنج هەزار پارچە پێكهاتووە كە نزیكەی سێ هەزاروهەشتا پارچەی بە چەسپاوی لێبەستراوە. پیانۆی سەردەمانی زوو لە دار دورستدەكرا بەڵام پیانۆی هاوچەرخ كانزاكردەیە و بەشێوەیەكی وەستاو بە كێشی 18tonبە دووسەدوسیی ژێی پۆلاسازكردە، گەورەپیانۆی كۆنسێرت كە كێشی دەگاتە 30 ton و ژێیەكانی لە پۆلا یاخود كانزای مس دروستكراوە كە تێكڕای گرژیی *Tension* دەگاتە *160 pounds/string*. پیانۆی سپینێت *Spinet piano(E), Spinett(G), Spinett(I), Épinette(F)*كە جۆرێكە لە گچكەهارپسیكۆرد. بەدوایدا تاكو ئێستا نزیكەی دوانزە قەوارەی لێدروستكراوە، لەوانەیش: گەورەپیانۆی كۆنسێرت *Concert piano Grand*، گەورەی نیوە كۆنسێرت *Half concert grand*، پیانۆی هۆڵی پێشواز *Parlour Grand*، گەورە پیانۆی پیشەیی *Professional grand piano* واتە تایبەت بە ژەنیارێك كە بۆ خۆی كاری لەسەربكات، گەورەپیانۆی ژووری میوان *Drawing room grand* كە لە ژووری میوان دابنرێت، وەهەروەها.....

جووت گەورە پیانۆ بە دوو ڕیز كیبۆردی لەسەریەك. Piano à claviers renversés(F)

گەورە پیانۆ. Piano à queue(F), Grand piano(E)

ژەنینی پیانۆ بە چوار دەست{واتە بە دوو ژەنیار}. Piano duet(E)

پیانۆی كارەبایی. Piano électrique(F), Electric piano(E)

پیانۆ پیداڵەكان، پیانۆی ئاسایی سێ جۆر پێداڵ هەیە:- Piano pedals(E)

1. ڕاستە پێداڵ بۆ كپاندنی دەنگ كە پێیشیدەوترێت پێداڵی كپاندن *Damper pedal*.
2. چەپە پێداڵ بۆ ژەنینی دەنگ بەشێوازێكی نەرم *Soft*، پێیشیدەوترێت پێداڵی سەر ژێیەكان *Una corda(F), On string(E)*.
3. ناوەڕاستە پێداڵ *Middle pedal*، درێژە بە دەنگ دەدات و دەزرنگێنێتەوە، پێیشیدەوترێت پێداڵی دەنگ كشان و درێژەپێدان *Sostenuto pedal*.

پیانۆی چواریی كە پێكهاتووە لە هاویاری سێ ئامێری ژێدار:كەمانچە *Violin*، ڤیۆلا *Viola*، چێللۆ *Cello*. Piano quartet(E)

پارتیتۆرێك كە بۆ ئۆركێسترا نووسرابێت بە هاویاری ئامێری پیانۆ. Piano score(E)

پیانتۆ، سۆز. Pianto(I), Plaint(E)

سیمباڵ، ساج. Piatti(I), Cymbals(E)

پیكادۆ، هاومانای پزیكاتۆ *Pizzicato*یە بەڵام بۆ ئامێری گیتار لە ژەنینی مۆزیكی فلامانكۆ كە بە پەنجەی شایەتمان*Index finger* و پەنجەی ناوەڕاست *middle finger*لەسەر ژێ/یەكانی ئامێرەكە بەشێوازی پەنجەژەنین بەئەنجامدەدرێت. Picado(I)

پیكاردی سێیەم، جاروبار لە بنیادە كادەنسدا *Authentic cadence* تۆنی سێیەم *Tonic third* لە كلیلیماینەردا لە تەریبە مێجەرەكەیەوە *Parallel major* وەردەگیرێت، یاخود بڵێین زاراوەیەكە بۆ بەرزكردنەوەی تۆنی سێیەم و كردنی لە كۆردی ماینەرەوە بۆ مێجەر سێیەم لە دوایین كۆردی دانراوەیەكدا كە بەزۆری لە كادەنسە كۆتاییەكاندا دەردەكەوێت. ئەم جۆرە لە ناوەڕاستی سەتەی هەژدەم{لە هەگبەی باڕۆك}دا زۆر ڕەواجی هەبوو. Picardy third(E), Tierce de Picardie(F)

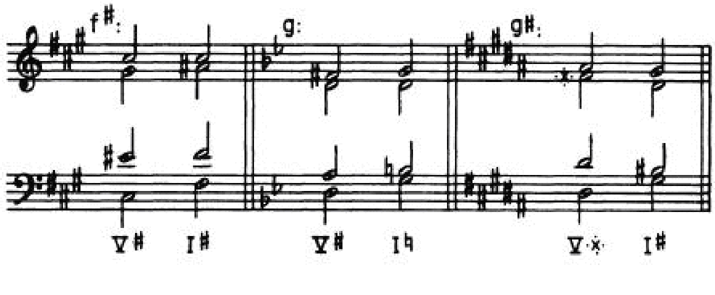

Picchettato, Spiccato(I) پیچێتاتۆ،
جۆرێكه له تهكنیكی ستاكاتۆ كه به پنت *Dot* و پەیوەستەكەوان به كەوان *bow* بەسەر ژێیەكاندا چ له سەرەوه و چ له ژێرەوەی نۆتەكان نیشانەدەكرێت.
Piccola, Piccolo(I), Pikkolo(G), Little(E) پیككۆلۆ. گچكه، بچووك.
Piccolo flute, Octave flute(E) گچكه فلووت، له خێزانی فلووته، به بەرزترین پەردە *Pitch*ی هەوایی دادەنرێت له ئۆركێسترادا، مەودای دەنگی یەك ئۆكتاڤ سەرووتره له كۆنسێرت فلووت.
Piccolo Heckelphone(E) گچكه هێكڵفۆن،
مۆزیئامێرێكی هەواییه كه مەودای دەنگی یەك ئۆكتاڤ له هۆڕنی ئینگلیزی بەرزتره.
Piccolo trumpet, Small trumpet(E) گچكه ترومپێت. مۆزیئامێرێكی هەواییه كه مەودای دەنگی یەك ئۆكتاڤ له ترومپێتی ئاسایی بەرزتره.
Pick(E), Piquer(F), Cògliere(I) پیك، پارچه پەڕێكی پلاستیكییه كه ئامێره ژێدارەكانی. وەك گیتار و مانەندیانی پێلێدەدرێت
Pied(F), Foot(E), Piede(I) پێ، زاراوەیەكه بۆ فرۆزاندنی پەردە *Pitch*ی لوولەكانی ئۆرگن.
Pien(I), Plien(F), Full(E) پڕ.
Pietà(I), Pity(E), Plaindre(F) بەزەیی.
Pietoso(I), Piteous(E) به بەزەییانه.
Pietosamente(I), Piteously(E) بەچەشنێكی دڵسۆز و بەزەییانه.
Piffero(I) پیفێرۆ، ئامێرێكی هەوایی جووتزەله، تاڕادەیەك به ئامێری ئۆبوا دەچێت. ئەو ئامێره هەواییانه كه پیشی بۆ دەخورێتەوه، وەك زوڕنا و باڵابان.
Pifferaro(I), Wind player(E) پیفێرۆژەن، باژەن.
Pikieren(G), To play spiccato(E) ژەنین بەچەشنێكی سپیكاتۆ.
Pincé(F), Pinched(E), Pizzicato(I) پزیكاتۆ، پەنجەژەنین.
باس فلووت. كه پەردە*Pitch*له تۆنی سۆڵ/G ی ژێر تۆنی دۆ/Cی ناوەڕاست.
Pipeau(F), Reed pipe(E) لوولكی زمانەدار، وەك زوڕنا.
Pipiolu(I), Whistle(E) فیكەنەی ئیتالیایی.
Piqué(F), Staccato, Spiccato(I), Sharply detached(E) ستاكاتۆ، پچڕژەنین.
Piston(E) پیستۆن، بریتییه له دەمەوانەیەك كه له ئامێره براس هەواییەكاندا بەكاردەهێنرێت.
Pitch(E) پەردە، ڕادەی تۆنێكی دروست كه فریكوێنسییەكی تایبەت بەخۆی هەبێت، بۆ نموونه ئەوپەڕی فریكوێنسی پەردەی دو/Cی ناوەڕاست یەكسانه به 261.60Hz.
Pitch Class(E) پەردە پۆل، پەردە كلاس، ڕێگەیەكی گشتییه دەگەڕێتەوه بۆ ئەو پەردانەی كه پەیوەندییەكی ئۆكتاڤییان هەیه، بۆ نموونه C_2, C_4, C_7پیاندەوترێت پەردە پۆلی دۆ/C.
Pitch-distance, Interval(E) پەردە میانه، له زانستی دەنگدا پێیدەوترێت میانه *Interval*، واته میانەی نێوان تۆنەكان.
Piû(I), Plus(F), More(E) زیاتر.
Piû allegro(I), Quicker(E) خێراتر.
Piû Lontano(I), Further away(E) دووره پەرێزتر.
Piû mosso(I), More movement(E) بزێوتر.
Piva(I), Bagpipe(E) ئامێری مەشكەنای.

Pivot chord(E)　　تەوەرە کۆرد، کۆردی پیڤۆت، کۆردێك بکەوێتە نیوان دوو کلیلەوە.

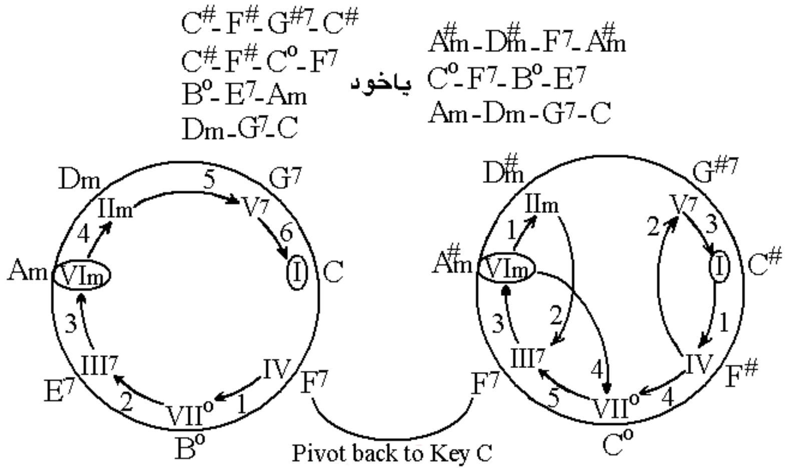

Pizzicato(I), Pizzikato(G), Plucked(E)　　پزیکاتۆ، پەنجەژەنین، ژەنینێکی تەکنیکیە زیاتر لە ئامێرە ژێدارەکاندا بەکاردەهێنرێت کە بەسەری پەنجە ژێیەکان لێدەدرێن.پزیکاتۆی خێرا*Snap pizzicato* بە هیمای 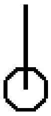 ئاماژەی پێدەدرێت.

Placabile(I), Peaceful(E)　　هێوری و ئاسوودە.

Placita(I), Pleasure(E)　　بەخۆشی و ئاسوودەیی.

Plagal(E)　　پلاگاڵ، لە ڕیشەوشەی پلاگیۆس *Plagios*ی یۆنانییەوە هەڵێنجراوە و پاشان خراوەتە سەر زوانی لاتینی سەتەکانی ناوەڕاست و بۆتە پلاگالیس *Plagalis*، لەدواییدا بە زاراوەی پلاگاڵ گیرساوەتەوە کە بە مانای لاوێز یاخود لابەلا : لاوەکی دێت، ئەویش لەبەرئەوەی کە دەبێتە لێرشتەی چاوگێك کە پێیدەوترێت بنیاد *Authentic*.

Plagal cadence, Church cadence, Amen cadence(E)　　پلاگاڵ بەستە، پلاگاڵ کادەنس، کادەنسێکی زۆر باو بووە لە ساڵەکانی سەتەی هەژدەمدا. پێیشیدەوترێت کادەنسی ئامین *Amen cadence* چونکە لە کۆتایی سروودە ئاینییەکاندا بەکاردەهێنرێت. کادەنسێکە کە تیایدا کۆردی کۆتا*Final chord* لەسەر لازاڵ{ژێرزاڵ *Subdominant*}دا{واتە کۆردێك لەسەر پلەتۆنی چوارەم}دەگیرسێتەوە، ئەو کاتەیش کاریگەرێتی کۆردی زاڵ*Dominant*یاخود کۆردی زاڵ حەوتەم *Dominant 7th chord* لە تەواوە کادەنس *Perfect cadence*لاوازتر دەبێت، هۆکیشی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە بەکاردەهێنانی بەدوای ئەودایە. بڕوانە/*Cadence*.

Plagal mode(E)　　دەسگای پلاگاڵ، دەسگای لاوێز، مەبەست لە میلۆدییەکە کە نۆتەکانی لە تەنیشت کۆتاییدا بە زاڵ *dominant* دەسپێکات و بەرەو ئۆکتاڤەکەی کۆتایی بێت.

بەگشتیی....دەسگا *Mode*بە دوو جۆر هاتووە، یەکەمیان بنیادە دەسگا *Authentic mode* و ئەویتریان لاوێزە دەسگا *Plagal mode*. ئەم دوو زاراویە فرۆزەی شوێنی ئەو نۆتە تایبەتیانە دەکات کە سکێڵێك پێکدەهێنن پێیدەوترێت کۆتایی *Finalis* یاخود*Final*. ئەگەر کۆتایی لە نزمترین نۆتە بێت لە سکێڵەکەدا، ئەو دەسگایە پێیدەوترێت بنیاد *Authentic*. کاتێکیش کۆتایی لە چوارەم نۆتەی سکێڵەکەدا بێت پێیدەوترێت لاوێز *Plagal* یاخود بە پێشگری هایپۆ *Hypo*ی{هایپۆ وشەیەکی یۆنانییە بە مانای ژێر*Under* دێت}ئەو دەسگا بنیادە ناوببرێت.

ئەمەیش خشتەیەکە لە ڕوونکردنەوەی سکێڵەکانی هەر دوو دەسگاکە:-

یەکەم: گەڕانەوەی بۆ سەتەی نۆیەم ناسراو بە دەسگا گریگۆریەکان:-

1.دۆریەنی بنیاد *Dorian (authentic)* یاخود *protus authenticus* کە دەسگایەکی ماینەرە *Minor mode*.

D E F G **A** B C D

T S T T T S T

2. هایپۆدۆریەنی پلاگاڵ *(Hypodorian (plagal* یاخود *Protus plagalis*.

A B C D **E** F G A

3.فریجیەنی بنیاد *(Phrygian(authentic* یاخود *Deuterus authenticus* کە دەسگایەکی ماینەرە.

E F G A **B** C D

S-T-T-T-S-T-T

4.هایپۆفریجیەنی پلاگاڵ *(Hypophrygian(plagal* یاخود *Deuterus plagalis*.

B C D E **F** G A B

5.لیدیەنی بنیاد *(Lydian(authentic* یاخود *Tritus authenticus*.

F G A B **C** D E F

T T T S T T S

6.هایپۆلیدیەنی پلاگاڵ *(Hypolydian(plagal* یاخود *Tritus plagalis*.

C D E F **G** A B C

7.میکسۆلیدیەنی بنیاد *(Mixolydian(authentic* یاخود *Tetrardus authenticus*.

G A B C **D** E F G

T T S T T S T

8.هایپۆمیکسۆلیدیەنی پلاگاڵ *(Hypomixolydian(plagal* یاخود *Tetrardus plagalis*.

D E F G A B C D

دووەم: گەڕانەوەی بۆ سەتەی شانزەم و وەبەرهێنانی لەلایەن گلارینۆس (1563-1488)*Glareanus*ی سویسرایی:-

1. ئایۆلیەنی بنیاد *(Aeolian(authentic* کە دەسگایەکی ماینەرە *Minor mode*.

A B C D E F G A

T S T T S T T

2. هایپۆئایۆلیەنی پلاگاڵ *(Hypoaeolian(plagal*.

E F G **A** B C D E

3. ئایۆنیەنی بنیاد *(Ionian(authentic*.

C D E F G A B C

T T S T T T S

4. هایپۆئایۆنیەنی پلاگاڵ *(Hypoionian (plagal*.

G A B **C** D E F G

5. لۆکریەنی بنیاد *(Locrian(authentic*، دەسگایەکی ماینەرە *Minor mode*.

پێشـــیدەوترێت هایپەرئایۆلیەن *Hyperaeolian*{هایپەر وشەیەکی یۆنانییە بەمانای بان(سەروو) *over* دێت}.

B C D E F G A B

S T T S T T T

6. هایپۆلۆکریەنی پلاگاڵ *(Hypolocrian(plagal*.

F G A **B** C D E F

Plainte(F), Lament(E) لاوانەوە ئیتر چ بە ستران بێت یاخود بە ژەنینی ئامێر کە ئەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی هەڤدەم و هەژدەم.

Plectron(G), Plectré(F), Plectrum(E,L) پێلێدە، پیاکێش، بریتییە لە پەڕێك یاخود پارچۆکەیەك ژێ/یەکانی وەك ئامێری گیتار و سازی.... پێلێدەدرێت.

Pluck(E) پلەك، لێدانی ژێ/یەکان چ بە پەنجە و چ بە پەڕێکی{وەك پەڕی باڵندەی تاووس} بچووك کە پێیدەوترێت *Pick* بە مەبەستی لەرینەوەیان تاکو ئەو دەنگی لێوەبێت.

Plus animé(F), Faster(E) پەلەتر.

Plus lente(F), Slower(E) هێواشتر.

Plus vite(F), Quicker(E) بژێوتر.
Pneuma(Gr), Breath(E), Etere(F) هەناسە.
Pocchissimo(I), Very little(E) زۆر کەم.
Pochette(I), Small violin-like, kid(E) گچکە کەمانچە، کەمانچڵە.
Poco(I), Little(E) کەم، پچەك.
Poco allegro(I), Somewhat quicker(E) پچەك گورجتر.
Poco a poco(I), Little by little(E) کەمکەم، بەرەو کەمبوون.
Poco a poco con sordino(I) بەرەوکەمبوون بە پێکپە، بەشی ئامێرە ژێدارەکان لە ئۆرکێسترادا بەدوایەکدا پێکپە *Mute* دەخەنەسەر دەنگیان لەکاتێکدا ئامێرەکانیتر بەردەوامن لەسەر ژەنینیان.
Poco forte(I), Somewhat loud(E) تارادەیەك دەنگبەرز.
Poco meno allegro(I), Somewhat less quick(E) تارادەیەك کەم گورج.
Poco più lento(I), Somewhat slower(E) تارادەیەك هێواشتر.
Poggiato(I), Leant upon(E) پۆجیاتو، لاربوونەوە بەسەر.
Poi(I), Then, Afterwards(E) پاشان، لەدواییدا.
Poi a poi(I), By degrees(E) پلەپلە.
Poids(F), Weight(E) کێش.
Point(F),Punta(I), Punkt(G), Dot(E) پنت، دۆت.
Point de repos(F), Pause€, Riposarsi(I) پاوس، وچان.
Point final(F), The concluding pause(E) پنتی کۆتا، بە پاوس کۆتایی هاتن.
Polifonia(I), Polyfonie(F,G), Polyphony(E), Polymnia(Gr) پۆلیفۆنیی، پۆلەدەنگیی، کۆنوێژێکی کڵێسەییە کە مێژووی دەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی ناوەڕاست، بریتییە لە ئاوێزاندنی چەند میلۆدییەك کە پێکەوە فراهەمبکرێت.
Polka پۆلکا، سەمایەکی بەرەچەڵەك چیکی/یە*Czechs* لەسەر کێشی2/4 بە 46-50لێدان*beat* لە خولەکێکداو بە ڕەزمی دا- دا- دوم. دا- دا- دوم{da-da-dum da-da-dum}. ئەم سەمایە لەسەرەتای ساڵەکانی 1880ز لە هەرێمی بۆهیمیا *Bohemia*{وڵاتی چیك/ی ئێستا}سەریهەڵداوە و بە جووتێ سەماکارێکی بەرابەر یاخود بە تەنیشت بەئەنجامدەدرێت.
Polychord(E), Polyaccord(F), Polyakkord(G) پۆلەکۆرد، فرەکۆرد. ئاوێزاندنی دوو کۆردیسادە، یاخود زیاتر سیانییەکان *Triads* نموونەیەکن لەم جۆرە.

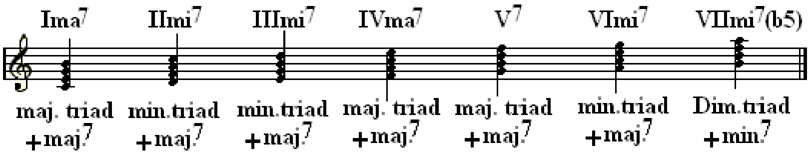

Polychord-C over-D(E) پۆلە کۆردی دۆ/C سەروو ڕێ/D.
بریتییە لە/ D, F#, A, C, E, G کە بە کۆردی C/D دەناسرێت.
Polyharmony(E) پۆلەهارمۆنی، دوو دانراوەی هارمۆنی یاخود زیاتر کە بەرابەر یەکتر بژەنرێن، تەکنیکێکی مۆزیکدانەرانی سەتەی بیستەمە.
Polyrhythm(E) پۆلەڕەزم، مۆزیکێك کە لە یەك کاتدا چەند ڕەزمێکی جیاوازی تێدا بەکاربێت.
Polytonal, Polytonality(E) پۆلەتۆناڵ، مۆزیکێك کە چەند کلیلێکی تێدا بەکاربهێنرێت.
Pommer(G) پوممەر، بلوێرەسوڕنا، کەمێك بە ئامێری ئۆبوا دەچێت.
Pompeuse(F), Pomposo(I), Arrogant€ سەرکێش و ڕۆحزل.
Pomposamente(I), In a grandiose style(E) بە ڕۆحزلیی.
Ponderoso(I), Massively(E) بە سەنگینیی.
Pont(F), Bridge(E), Ponte(I) پرد، خەرەك، دامە

Ponticello,Cavalletto(I), Chevalet(F), Steg(G), Bridge(E) خەرەك، پل، پرد، دامە
ئەو پارچە تەختەیەی وەك پردێك تەلی ئامێرەژێدارەكانی

بەســـەردا ڕادەبوورێت بۆ گەیاندنی دەنگەكان بە كودەكی{سـنووق}
ئامێرەكە و دەنگدانەوە تیایدا.
Porrectus(L) بڕوانە/*Neumatic notation*.
Portamento(I), Glide, Very legato(E) پۆرتامێنتۆ، زۆر بە خلیسكبەندیی
Portando, Portamento(I), Sliding from one note to the next(E) پۆرتاندۆ،
بە پەیوەستەیەكی خلیسكانی لە نۆتەیەكەوە بۆ هیتر.
Portatif(F), Portativ(G), Portative organ(E) پۆرتاتیف،
گچكە ئۆرگنی گەڕۆكی سێ ئۆكتاف كە لە ساڵانی سەتەی پانزەم زۆر ڕەاجی هەبووە.
Portable keyboard(E), Tragbares klavier(G) كیبۆردی هەڵگرتوو.
Portamento(I), Carrying very legato(E) زۆر مانەوە بەبێ وەستان.
Portando(I), Tragend(G), Sliding from one note to next(E) بڕوانە/*Portamento*،
خلیسكان لە نۆتەیەكەوە بۆ نۆتەی ئاینده.
Portato, Portare la voce(I), Carrying the voice(E) مانەوە لەسـەر دەنگەكە.
شێوە ژەنینێكی ئارتیكیولییە *Articulation* لەنێوان ستاكاتۆ و لێگاتۆ.
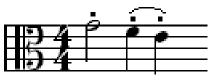
Porté, Portée(F), Stave, Staff(E) هێڵەتەواوەكانی هێڵاسۆ{سـتاف}ی مۆزیك.
Portée du bas(F), Lower staff(E) هێڵاسۆی نزمتر، باسی خوارەوە.
Portée du haut(F), Highter staff(E) هێڵاسۆی بەرزتر.
Posato(I), Sedate(E) ڕەزین، ئاسـوودە.
Posaune(G), Trombone(E) ئامێری ترۆمبۆن.
Posément(F), Sedately(E) بە ڕەزین و ئاسـوودەیی.
Position(E), Posizione(I) جێ، پۆزیشن، پۆز،
لە ئامێرە ژێدارەكاندا...مەبەست لە دانانی دەستەچەپە لە شـوێنەتۆنـێكی دیاریكراودا. لە ژەنینی ئامێری ترۆمبۆن *Trombone*دا ئەو جێیی خلیسكاندنەیە كە تێیدا نۆتە تایبەتەكانی لێوە دەردەچێت. لە هارمۆنیدا مەبەسـت لە ڕێكبەندی نۆتەكانی كۆردە، بۆ نموونە ئەگەر جێیی پایەتۆن *Tonic* لە باس *Bass*دا بێت ئەوا جێیی كۆردەكە لە ڕەگ *Root position*دا دەبێت.
Position markers(E) نیشانەجێیەكان،
ئەو پنتە بچووكانەیە لەسەر دەسكی ئامێری گیتاردا یارمەتی ژەنیار دەدات بۆ وەسـتان لەسەری.
Positiv(G), Positive(E), Positif(F) پۆزەتیف،
زاراوەیەكە كە بەگشـتیی بەكاردێت بۆ گچكە ئۆرگنی هۆڵ*Small chamber organ*.
Posthorn(E) پۆسـتـهۆڕن، ئامێرێكی هەوایی قولاپـدار و تۆن خزاندنی هەیە،
نزیكەی سـاڵی1820ز بەو ناوەوە لە ئاڵمانیا وەدەركەوت.
Posthumous(E) چاپكراوەی دانەران *Composers* لەپاش مردنیان.
Postlude(E), Postludium(G,L) بەشـی كۆتایی یاخود پاشـینی پارچە مۆزیكێك.
Pot-pourri(I) كارێكی مۆزیك كە لە چەند ئاوازێكی میللی پێكهاتبـێت.
Pouce(F), Thumb(E) پەنجەگەورەی دەست.
Pour(F), For(E) لەبەر، لەپێناو
Poussé(F), Up-bow(E) كەوان بەرەو سـەرەوە كە دەشـێت بوترێت كەوان بەرەو چەپ.
Power chord(E) هێزی كۆرد، بڕوانە/*Fifth chord*.
Praeambulum(L), Préambule(F), Introduction(E) پێشـەكی.

Praeludium(L), Prelude(E), Präludium(G), Préamble(F), Preludio(I) پێشەنگ.
ژەنینی یاخود چڕینی پارچەیەك لە بەراییدا پێش چەندپارچەیەك.
Praecentor(L), Precentor(E) پریسێنتور، ڕێبەر، پێشکەشـکار.
ڕێخەری گروپی کۆرس و خوانندان لە کڵێسـەدا.
Prall, Pralltriller, Schneller(G), Half trill, Inverted mordent پڕاڵ، پڕاڵتریللە،
Passing shake(E)
لە ڕیشەوشەی پڕاللن *Prallen*ی ئەڵەمانی/یەوە هاتووە کە بە مانای مۆردێنت *Mordent*ی بەرەو سـەرەوە و هەڵگەڕاوەی دێت، پێشیدەوترێت
نیو- تریللە *Half trill* کە جووڵە تەکنیکێکی خێراگۆڕینە

لە تۆنی سەرەکی*Principal tone* لەگەڵ یاوەرە تۆن *Auxiliary tone* ێکی لەسەرەوەی خۆی.
Precipitosamente(I), Impetuously(E) بە هەڵپەیی، بەشـێوەیەکی هەڵەداوان، بە پەلەیی.
Precipitato(I), Precipitate(E) پەلەدەکات.
Precipitoso(I), Impetuous(E) پەلە.
Preciso, Precisione(I), Rhythmically precise(E) بە ڕەزمیەکی ورد.
Pregando(I), Praying(E) نوێژکردن.
Preghiera(I), Prayer(E) نوێژکار.
Premier, Première(F), Prima, primo(I), First(E) یەکەم، دەسـپێکی پارچەمۆزیکێك.
Première fois(F), Prima volta(I), First time(E) یەکەمجار.
Premuorsamente(I), Anxiously(E) بە شـپرزەیی.
Premuroso(I), Thoughtful(E) قووڵ بیرکردنەوە.
Près(F), Near((E) نزیك
Presa, Guida(I), Direct(E) پرێسـا، بڕوانە/*Guida*.§
هیمایەکە بۆ پێشاندانی هاتنە ناوەوەی بەشـەکانیـتری کانون *Canon* پێیشـیدەوترێت ڕێنما *Guida*.
Presque(F), Almost(E) بەزۆری.
Pressando, Pressant(F), Pressieren(G), Accelerando(I), Pressing(E) پەلەخوازی.
Pressus(L) بڕوانە/*Neuma*.
Prestation(F), Performance(E) فراهمکردن.
Prestissimamente(I), Very quickly(E) زۆر بەگورجیی.
Prestissimo(I), Quickest movement(E) گورجترین جووڵان، تا بتوانرێت بەگورجیی.
Très vite(F)
Presto(I), Quick, Quicker than Allegro(E) گورجیی، لە ئاللێگرۆ*Allegro*خێراتر.
Primary chords(E) کۆردە سـەرەتاییەکان،
کۆردەگرنگەکانە لە کلیلێکدا کە پێکهاتوون لە:- I , IV , V.
Primary triads(E) سـیانییەسـەرەتاییەکان، پێکاتوون لە دوو جۆر:-
1. سـیانییە سەرەتاییەکان *Primary triads* کە لەسەر پایەتۆن *Tonic*، ژێرزاڵ *Subdominant* و زاڵ *Dominant* دامەزراون.
2. سـیانییە دواتاییەکان *Secondary triads* کە لەسەر پلەکانی تری سکێڵەکە دامەزراون.
Prima vista(I), First sight(E) یەکەم ڕوو {دیمەن}.
Prime(E) سـەرەك، یەکەم نۆتە لە سـکێڵێکدا.
Primo amoroso(I) کەسێکی نێرینە کە سـەرکاری کۆمەڵەی ئۆپێرا بێت.
Primo uomo(I), Leading man, Principal male singer(E) سـترانبێژی یەکەم.

Principal(E) پرینسـیپاڵ، بنچینە، بنەڕەت، ڕێبەری بەشێك لە ئۆرکێسترایەك، بۆ نموونە:-
کەمانچەژەنی سـەرەکی لە گروپی کەمانچەدا پێیدەوترێت پرینسـیپاڵ. یەکێکە لە لوولە *Pipe* کانی ئامێری ئۆرگن *Organ*، بۆ نموونە ئەو لوولەیەی کە بۆ دەنگی فلووت سـازکراوە باریکە لە درێژیدا و تیژ و ڕوونە لە دەنگیدا. زۆر جۆری تری هەن بەڵام دووانیان زۆر سەرەکین، یەکێکیان پایەدەر*Pedal* بە درێژە لوولە داخراوی هەشت پێ*8ft*، ئەویتریان دەستی *Manual* بە درێژە لوولەی چوارپێ *4ft*. هەمان جۆری ئۆرگنی لوولە داخراوەکان لە ئینگلتەرە پێیاندەوترێت دیاپازۆنەکان*Diapasons*.

Principal part or voice(E), Hauptstimme(G) بنەڕەتە بەش یاخود دەنگ.

Priority(E) پێشـەکی

Probe(G), Prova(I), Repetition(E) ڕەپات، ڕەپاتبوونەوەی نمایشێك یاخود پارچەمۆزیکێك.

Proemio(I), Preface, Prelude(E) بەرایی، پێشـەکی.

Prognos(Gr), Forecast(E) بەرزان، پێشزانیی، پێشبینـیی.

Programme music, Deskriptive music(E) مۆزیکی پڕۆگرام، مۆزیکی فرۆزەیی،
مۆزیکێك کە فرۆزەی بابەتێکی تێرامان یاخود سـۆزێکی کاریگەر بکات.

Progression(E), Fortschreitung(G) پێشبەریی، بریتییە لە زنجیرە تۆنێکی بەرەو پێشـەوەچوون کە لە دوو جۆر پێکهاتووە:-

1. میلۆدی پێشبەریی *Melodic progression*، جووڵاندنە لە نۆتە*Note*یەکەوە بۆ نۆتەیەکی باڵاتر.
2. هارمۆنی پێشـبەریی *Harmonic progression*، جووڵاندنە لە کۆرد*Chord*ێکەوە بۆ کۆردێك باڵاتر.

Progressive tonality(E) تۆناڵیتی پێشـبەر،
زنجیرەیەك لە جووڵە بەدوایەکچوونی پارچە مۆزیکێك لە کلیلێکە بۆ یەکێکیتر.

Progressivo(I), Progressive(E) پێشـبەر، زنجیرەیەك لە بەرەو پێشـەوە ڕۆیشتن.

Progressivamente(I), Progressively(E) بەشێوەیەکی پێشـبەریی.

Prolatio(L), Prolation(E) درێژاندن، پڕۆلاتیۆ، بڕوانە/*Mensur* .

Prolatio major پڕۆلاتیۆ مێجەر، سێ بەشبوونی نیوەبرێڤەکان*Semibreve* بۆ مینیمەکان*Minim*.

Prolatio minor(E) پڕۆلاتیۆ ماینەر، دووبەشبوونی نیوەبرێڤەکان*Semibreve* بۆ مینیمەکان*Minim*.

Prolog(G), Prologue(E) سـەرەتایەك یاخود پێشـەکییەك بۆ کردنەوەی کارێکی دراما.

Promptement(F), Promptemente(I), Quickly(E) بە گورجی.

Prompter(E), Rammentatore, Suggeritore(I) یادخەرەوە، ئەو کەسەی لە پەنایەکی تایبەت لەسـەر شـانۆ یادی ئەکتەرەکان دەخاتەوە.

Pronto(I), Ready(E) ئامادە.

Proposta(I) پڕۆپۆستا، بابەتێکی فیوگە *Fugue*یە، پێشگەریی *Antecedent* لە کانون *Canon*.

Proportio(L) پەیوەندی میانەکان *Intervals*.

Proportion(E) ڕێژە *Ratio*، پەیوەندێتیی نۆتەیەك لە نۆتەیەکی ترەوەڕا، پەیوەندی بەها کاتیەکان *Time values* لە تیۆرە ڕەزمیەکانی مۆزیکی پێوراوەدا *Mensurable music*.

Proslambanomenos(Gr) نزمترین نۆتە لە مۆزیك سکێڵی یۆنانی لە سـەردەمانی زوودا.

Psalm(E), Psaume(F) یەشت، نزاواز{ئاوازی نزا}، بەو سـەدوپەنجا سرووده دەوترێت کە لە تیانوسی پسالمەکانـدا *Book of psalms* هاتووە و دەگەڕێتەوە بۆ حەزرەتی داوودی پێغەمبەر.

Psalmodie(G), Psalmody(E) پسالمۆدیی، زانین و ڕێخستنی دەنگەکان لە پسـالمەکاندا.

Psalterion(Gr), Psaltérion(F), Psalterium(L) پساڵتێریۆم، ناوی ئامێری هارپە *Harp* لەسەردەمی بیزەنتیەکاندا، بەئامێری تریگۆنۆن *Trigonon* دەچێت.

Psaltery, Psalterium, Psalter (E), Saltere, Sauterie(F), Salterio(I) پساڵتەری، سەنتوور، ئامێرێکی ژێدارە کە بە پلێکترۆم *Plectrum* لێدەدرێت.

Pseudo-score(E) فێڵە-سکۆر، نۆتەی نووسراو بێ لە دەنگە هاوکۆکە ستوونەکان.

Pulgar(E) پوڵگەر، جۆرێکە لە تەکنیکژەنین لە ئامێری گیتاردا بە بەکارهێنانی پەنجەگەورە، ئەم شێواز ژنینە زیاتر لە مۆزیکی فلامانکۆدا باوە.

Puls(G), Pulse, Pulsation(F), Beat(E), Picchiare(I) ترپە، لێدان.

Pulsatile instruments, Percussion instruments(E) ئامێرە پێرکیوژنەکان، ئەو ئامێرانە دەگرێتەوە کە بە چەند جۆری جیاواز پیادەکێشرێت.

Pult(G), Pupitre(F), Desk(E) سەکۆ، ئۆرکێسترایەك کە بۆ دوو ژەنیار کرابێت.

Punctum(L) پونکتۆم، بڕوانە/*Neuma*.

Punctus(L), Dot, Point(E) پونکتۆس، وەك زاراوەیەك دەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی ناوەڕاست بەمانای نۆتە لە کۆنتراپونت *Counterpoint*دا، بەمانای دۆت*Dot*یاخود پنت{خاڵ}یش دێت{بڕوانە*Dot*}.

Punta d'arco(I), Tip of the bow(E) لێواری کەوان.

Puntare(I), To dot a note(E) دۆت کردنی نۆتەیەك، دۆتاندنی نۆتەیەك. واتە دانانی پنتێك لەسەر یاخود لەتەك نۆتەیەك.

Puntato(I), Dotted noted(E) دۆتـژەنین، واتە ژەنینی نۆتەکان بە شێوەی ستاکاتۆ.

Punto coronato, punto d´organo(I) هیمای فێرماتۆ/بڕوانە *Fermata*.

Punto di valore(I), Augmentation dot(E) زێدە خاڵ، دۆتی زێدە.

Pure minor scale(E) سکێڵی ماینەری سروشت.

Pure music(E) پوختە مۆزیك، بڕوانە/*Absolute music*.

Putti(I), Choir boys(E) کۆرسی کوڕان.

Pyrrhic(E) بڕگەپێوانەی لە دوو کورتە سیلاب *Syllable* پێکهاتوو.

Pythagoras(E) پیثاگۆرس، یەکێکە لە فەیلەسوفە مەزنەکانی یۆنان و تاکو ئێستایش، بە پیری تیۆری مۆزیك دادەنرێت، بە شیکردنەوەی لەرینەوەی ژێیەکان لە چەند درێژییەکی جیاجیادا توانی ئەو پەیوەندیەی نێوان پێوانەی ژمێرەیی و دەنگی مۆزیك بدۆزێتەوە. وەك لێی دەگێڕنەوە، توانی پەیوەندی ماتماتیکانەی بێدەنگەمۆزیك *Musical consonance* بدۆزێتەوە لە کێشی ئەو چەکوشەی ئاسنگەر بەکاریدەهێنێت. پیثاگۆرس بۆیدەرکەوت کە ئەگەر بێتو میانەی ئۆکتاڤێك بەڕێژەی2:1بێت، ئەوا پێنجەم *Fifth* بەڕێژەی 3:2 دەبێت و چوارەم *Fourth* بەڕێژەی 4:3، هەموو تۆنەکە بەڕێژەی 9:8 دەبێت. ڕێژەی ئەم میانانە ڕێخۆشکەرێکبوو بۆ دیاریکردنی درێژی ژێی/یەکان لەسەر ئامێرەکانی وەك قانوون *Canon* یاخود مۆنۆکۆرد و.... .

Pythagoras comma(E) پیثاگۆرسە کۆما، جیاوازییەکە لەنێوان دوانزە تۆنی پێنجەمەتەواوەکان *Perfect fifths* و حەوتەمە ئۆکتاڤەکاندا *Seven octave*. کۆمایەکی پیثاگۆریی{3^12/2^19=531441/524288}یەکسانە بە 23,46Cents.

Pythagorean minor third(E) پیثاگۆریی ماینەر سێیەم، جیاوازییەك لەنێوان سێ تەواوی چوارەم و ئۆکتاڤێك بەڕێژەی2:1 ، ئەم شێوەیەی یەکسانە بە 294cents کە 22cents پانترە لە ماینەر سێیەمی سروشت{پوختە} *Pure minor third*.

Pythagorean major third(E) پیثاگۆریی مێجەر سێیەم، میانەکانی یەکسانە بە408cents کە بە بڕی 22cents لە سێیەم پوختە *Pure third* گەورەترە{6:5}، جیاوازیش لەنێوان پیثاگۆریی مێجەر سێیەم و پوختە سێیەم *Pure third* پێیدەوترێت سینتۆنیك کۆما *Syntonic comma*.

Pythagorean scale(E) سکێڵی پیثاگۆریی، مۆزیکزانی هۆڵەندی ئارنۆوت ڤان زووڵلێ
(1400-1466)*Arnout Van Zwolle* گۆڕانکارییەکی پەسەندی لە سکێڵی پیثاگۆرییدا کرد ئەویش بە دانانی کۆما ***Comma*** لەنێوان تۆنی سی/B و تۆنی فا دێز/F#. کە بووە ڕێخۆشکەرێك بۆ پێکهێنانی سێیەم چوار *Third four*:- ڕێ - فادێز/D-F# ، لا- دۆ دێز/A-C# ، می - سۆڵ دێز/E-G# و سی - می بیمۆڵ/B-Eb کە زۆر بەکاردێت.
لەسەر ئەم سکێڵە...پوختە مێجەرێك لە سیانییەکان لەسەر ڕێ/D، لا/A و می/E دەدات. بەڵام چوار پوختە مێجەری سیانیی تر کە پێکدێن لە:- سی - ڕێ دێز/B-D#، فا دێز - لا دێز/F#-A#، ڕێ بیمۆڵ - فا/Db-F، لا بیمۆڵ - دۆ/Ab-C ئەوەندە بەکارنایەت
هەر ئەم سکێڵە سادەیە، یانزە پوختەی پێنجەم بەدەوری بازنەکەدا پێکدەهێنێت و کۆمای پیثاگۆری/یش دەهێڵێتەوە لەنێوان سۆڵ دێز و می بیمۆڵ لەگەڵ چوار پوختە مێجەری سیانـییدا.
Pythagorean series, Phythagorian tuning(E), زنجیرە پیثاگۆرییەکان،
Pythagoreische Stimmung(G)
یاخود پێنجەمی تەواو *Fifth perfect* کە یەکێکە لە سێ میانەکان{ئۆکتاڤ، پێنجەم، چوارەم}، نۆتەبەندییەکی پێشبەری/یە لە شێوەی سکێڵێکی کرۆماتیکدا، وەك لەم ڕوونکردنەوەیەدا:
C G D A E B F# C# G# D# A# F C
Pythagorean temperament(E) تێمپێرامێنتی پیثاگۆریی.

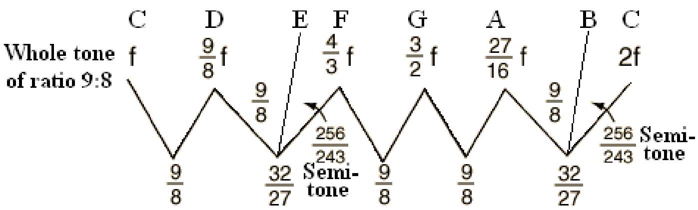

دەشێت سکێڵێکی پێنجتۆنە مۆزیك *Pentatonic musical scale* لە تەنیا ئۆکتاڤێك و پێنجەم و چوارەمدا سێ میانە بەڕێژەی 8/9 و دوو میانەی گەورەتر پێکبهێنرێت. ئەگەر بچەك لەو دوو میانە گەورەترە{ڕێ - فا/D-F و لا - دۆ/A-C}بکرتێنرێت ئەوا دوو میانە بەڕێژەی 9/8{تۆنی تەواو} و دوو میانەی بچووکی نیوەتۆن لە سی - دۆ/B-C و می - فا/E-F دێنەکایەوە.
Pythagorean intervals(E) میانە پیثاگۆرییەکان.
بریتییە لەو میانانەی کە لەم خشتەیەی خوارەوەدا ڕوونکراوەنەوە:-

میانە Interval	ڕێژە Ratio	لێڕشتە Derivation	پێوانەی بە سەنت Cents
unison	1:1	unison 1:1	0.00
minor second	256:243	octave - major 7th	90.22
major second	9:8	$(3:2)^2$ / 2	203.91
minor third	32:27	octave - major 6th	294.13
major third	81:64	$(3:2)^4$ / 4	407.82
fourth	4:3	octave - 5th	498.04
augmented fourth	729:512	$(3:2)^6$ /8	611.73
fifth	3:2	$(3:2)^1$	701.96
minor sixth	128:81	octave - major 3rd	792.18
major sixth	27:16	$(3:2)^3$ / 2	905.87
minor seventh	16:9	octave - major 2nd	996.09
major seventh	243:128	$(3:2)^5$ / 4	1109.78
octave	2:1	octave 2:1	1200.00

Q

Qanun قانوون

لەم ڕۆژگارەدا... تەنیا مۆزیکی نەخۆش بازاڕی هەیە.

نیتشە

Qanun, Kanoon(Ar,Fa,Kr,Tr) 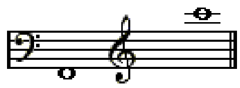 ئامێری قانوون، بڕوانە/*Kanun*.

Qarçığar, Qarcığar(Ar,Az,Kr), Beyati shur(Kr) قارچغار، قارجغار یاخود بەیاتی شـوور
شـوور بەمانای وەجد(وەژد: وەشت)دێت واتە جۆشـوخرۆشـێکی پەیدابوو لەگەڵ خۆدی خۆدا.
قارجغار....وشەیەی لێکدراوە و پێکهاتووە لە قار واتە جەڕەی ئاو، ئەو جەڕەیەی کە لە سەرە ڕێـی بۆ هەژاران و ڕێبواران دادەنرێت تاکو تینوێتییان بشکێنن و دڵودەروونیانەوە فێنك ببێتەوە، جغار/یش واتە خەموخەفەت. چەمکی وشەکە فرۆزەی ڕازی کەسێك دەکات کە چۆن خەڵکانی هەژار و ڕێبوار بە جەڕەیك ئاو فێنکایی دێتەوە بە گیانیاندا، بەڵام ئەمی هەژاری ڕێبوار لەبری ئاو جەڕەیەکی پڕ لە ئاخوداخ و خەموخەفەت دەنۆشینێت.
لێرشتەیەکی سەر بە دەسـگای بەیاتە، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی نەوا. لەبەرئەوە دەشێت دابنرێت بە خۆشنەوایەکی پەیوەست لە نێوان دەسـگای بەیات و حیجازدا.

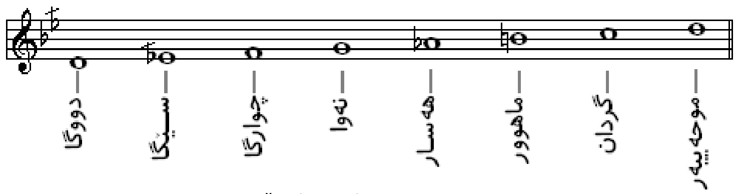

بێرە کوردستان عەزیزم گەر تۆ سەیرانت ئەوێ بتبەمە قەندیل ئەگەر گوڵزاری کوێستانت ئەوێ
ئەسـیری، بەدەنگی: عەلی مەردان

QerebaxÍi(Az,Kr) قەرەباخڵی، لە وشەی قەرەباخ/ەوە هاتووە و کەوتۆتە نێوان وڵاتی ئارمینیا و ئازەربایجان، لەم ناوچەیەدا ڕێژەیەك لە کوردی تێدا نیشـتەجێیە.
قەرەباخڵی....لێرشتەیەکی سەر بە دەسـگای کوردە و کەمێکیش خۆی دەدات لە سـەبا زەمزەم.

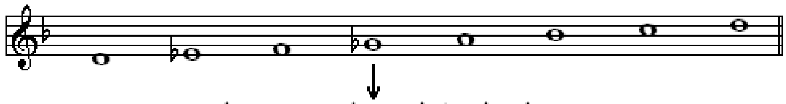

قەتار، گاتار. وشـەیەکی هەرە دێرینی ئاڤێسـتایی/کوردییە، Qetar(Kr)
چەند بۆچوون و لێکدانەوە هەیە بۆ ڕەچەڵەکی وشەکە بەڵام لە هەموویان زارشتـتر *Logic* و زۆر نزیکتر بە سیما هونەرییەکەی گەڕانەوەیەتی بۆ گاتا *Gata* کە سرۆتێکی سـروودئامێزە. گوزارەیەکە لە ڕازونیاز و هۆگرییەکی ڕۆحیی کە بە بەزمێکی بڕگەیی هیجایی لاوژەی هۆرامی کۆن و بە بەزمی سـیاوجامانە و مانەندی وتراوە.
بوونی ئەم بەزمە هۆزانەیش لە ئەدەبی کوردییدا دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمانێکی زۆر دێرین، هەر لەم تێڕوانینەوە زۆر لەبارە کە وشەی گاتا و قەتار چ وەك وشە و ڕواڵەت چ وەك ناوەڕۆك نزیکایەتییان لەگەڵ یەکتر هەبێت. لەبەرئەوە پێدەچێت قەتار ئاسەواری دینی زاردەشت بووبێت و ئاییـنزای ئەهلی هەق/یش میراتگری بـێت.
قەتار یاخود گاتار{پێکهاتووە لە گات+ ار، لەسـەر کێشی خواستار، گوفتار}بەو کەسە دەوترێت کە قەتار دەچڕڕێت{واتە گاتاچڕ:گاتاخوێن}هەر وەك ڤیداخوێنی هیندۆسان و قورئانخوێنی مسوڵمانان. ئەم بەڵگەیە بەسە بۆ پووجاندنەوەی ئەو بۆچوونەی کە دەڵێت لە قیطار/ی عارەبیەوە هاتووە{پیتی ق،گ لەو پیتانەن کە لەگەڵ زوانی عارەبیدا ئاڵوگۆڕی پێدەکرێت چونکە پیتی **ق** یەکێکە لەو پیتانەی دەخیلن لە زوانی کوردیدا بەڵام هەر گۆی پێدەکرێت}کە هاومانای کاروان/ی کوردیی دەبێتەوە، ئەمەیش تاڕادەیەك دوورە و بە زۆر دەگەڕێنرێتەوە بۆ زوانی عارەبی، وێڕای ئەوەیش زۆر ئەستەمە بیستـرابێت کە هەوای قەتار لەنێو کاروانچیاندا خوێندرابێت. ئەو کزەسۆزەی کە هەستی پێدەکرێت کزەی سۆفییان و نزاخوازانە. خودی ئەم سۆزە لەڕووی هونەرییەوە، هەستی پێدەکرێت کە لە ناخی ڕۆحێکی ئاینیی و ژینباری کۆمەڵایەتییەوە هەڵدەقوڵابێت.
هەندێك سـەرچاوە ئەم دەسـگایەی بردۆتـەوە سـەر دەسـگای ئەسـفەهان{بەیاتی ئەسفەهان}.

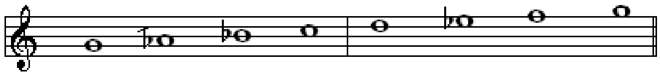

فەسـلـی نەو پایز تازە کەردەن مەیل ڕەزان ئەرزان کەرد ڕەشتە ئەو سـوەیل
مەولەوی، بەدەنگی:علی مەردان

Qezzaz(Ar,Kr) قەزاز.
فۆرمێکە لە دەسـگای بەیات، ئەو فۆرمە زیاتر لە ناوچەی کەرکوك/دا باوە.

Qoryat(Kr) قۆڕیات، خۆڕیات. ڕەچەڵەکی وشەکە لە **هواێرە**/ی ماد/کوردییەوە هاتووە کە بەمانای شـینەدەشـتاییەکی بە پیتوفەڕ دێت. ئەم وشـەیە...هەروەك گەلەك وشـەی کۆنیتر گۆڕانکاری لە پیتگۆڕکێ و پیتسواندنی بەسـەردا هاتووە. بۆ نموونە پیتی هـ بۆتە خ وەك لە هۆر/دا لە هەندێك بەکارهێناندا بۆتە خۆر، پیتی ێ/یش لەو پیتەکوردییانەیە کە لەسەر زاردا سواوە مەگەر زۆر بەدەگمەن نەبێت ئەویش لە لاوژەی هۆرامیدا. بەهەرحاڵ...وشـەی **هواێرە** پاش ئەو گۆڕانکارییانەی بۆتە خوارە:خۆرە کە هەر هەمان مانای شینەدەشـت دەگرێتەوە. هەر لەسەر ئەم ناوە...هەندێك ناوچەی کوردسـتان هەیە بەناوی خۆرەتوو/خانەقین، خۆریە/ی گەورەگەڕەکی شـاری کەرکوك کە لە سـەردەمانێکی دێریندا لێژە دەشتێکی بەپیتوفەڕی بەردەم قەڵای کەرکوك بووە.
بە هاتنی میللەتانی تورکمان و عارەب بۆ نێو خەڵکانی کوردنشینی دیسـان گۆڕانی بەسەردا هاتەوەوە و بووە قۆریە و پاشـان بە قۆریات. ئەم ئاوازە لە سـەردەمانێکی زۆر دێریندا بەری هەناسەی پاڵە و ڕەنجەدرانی ماندووی سـەر بێستان و سەوزەجاڕ و دروێنە و....لەسـەر کێڵگە و لە شـەوچەرەیشیاندا کە کۆڕی دانیشتنیان بە سـەرگوروشتەی سـەیروسـەمەر و قسـەی نەستەق و یاریوگەمەی فۆلکلۆری گەرم دەبوو، دەنگخۆشـان و مۆزیکژەنان بە هەنکی بەسۆز و ژەنینی خرۆش ئەوەندەیتر کۆڕیان ڕازاوەدەکرد. لەوانەیە لەنێو ئەو ئاوازانەدا کە زۆر خۆش و تایبەتـبووبێت بە ڕەواندنەوەی ماندوبوونی سـەر خۆر/یان ئەم ئاوازە بووبێت کە دەماودەم بە ناوی خۆریات بۆمان ماوەتەوە. دەشێت پرسێك قوتبێتەوە و بڵێت بۆچی بە خۆریات یاخود قۆریات هاتووە؟ وەڵامەکەیشی دەشێت ئەوە بێت کە لە زوانی کوردیدا هەندێك وشە هەیە کە لەسەر کێشی جۆرە کۆ/یەکی عارەبی وشە تاکەکە دەبێتە کۆ وەك دێ بۆتە دێهات، سەوزە بۆتە سەوزەوات، باخ کراوەتە باخ و باخات...هتد، ئاوەهایش لەوانەیە بۆ خۆشبوونی لەسەر زار ئەو ڕێیەی

پێدرابێت کە بەو شێوگە گۆی پێبکرێت. کزەی ئەم هەوایە بەزۆری لە ناوچەی کەرکوك و کفری لە شــەوچەری کورد و تورکوماندا ڕەواجی هەیە. دەشێت هەر لەبەر ئەو بەربڵاووی و ڕەواجەی بێت کە وەك فۆرمێك لە چەند دەسگایەکی وەك حیجاز و ڕاســتدا دەبیسترێت.

Quadrat(G) — هێمای تۆنی سروشتی. بڕوانە/*Natural sign*.

Quadrapule(E) — چواروپل، پەیڤێکی پێشــگرە کە بە لێکدراوی لەگەڵ پەیڤێکی دوای خۆیدا کە بەگشتیی لە چوار ڕوخســاردا ئاماژی پێدەدرێت:

1. چوارپلە کۆنتراپونت *Quadruple counterpoint*، واتە کۆنتراپونت بە چوار میلۆدی کە هەڵگەڕاوەن بە شێوەیەکی ئاڵوگۆڕانە.
2. چوارپلە فیوگە *Quadruple fugue*، واتە فیوگە*Fugue* بە چوار بابەت.
3. چوارپلە وەستاو *Quadruple stop*، واتە کۆردێکی چوار نۆتە لەسەر ژێی ئامێرە کەوانداراەکان.
4. چوارپلە کات *Quadruple time*، واتە کێشڕاگرتن بە هێمای4/4یاخو ***C***.

Quadriad(E) 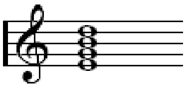 چوارکۆردیی.

Quadricinium(L) — دانراوەیەکی مۆزیك لە چواربەشدا.

Quadrivium(E) — چوارینە، کۆمەڵە هونەرێکی ئاوەزیی*Liberal Arts*سەتەکانی ناوەڕاستە کە بریتین لە حەوت بەش، چواریان وانەگەرییەکی ماتماتیکانەیە پێیدەوترێت چوارینە*Quadrivium*و بریتییە لە ژمێرگەریی*Arithmetic*، ستێرناسیی*Astronomy*، ئەندازە*Geometry* و مۆزیك. سێ بەشی دوایین پێیدەوترێت سێی ڕەوانبێژیی*Rhetorical three* یاخود تریڤیەم*Trivium* کە بریتییە لە ڕێزمان*Grammar*، زارشتیی*Logic* و ڕەوانبێژیی*Rhetoric*.

Quadruple Contrapoint(E) — کۆنتراپونتی چوارتۆنی.

Quadruple fugue(E) — پارچە فیوگەیەك *Fugue* بە چوار بابەتی جیاجیا.

Quadruple-croche(F), Sixty-four note(E) چوارپلە کرۆش، نۆتەی1/64.

Quadruplet(E), Quartole(G), Quartolet(F) چوارپلە ، گروپێکی نۆتە چوارتایی.

Quadruplet in time of three(E) — چوارپلە لە ڕەزمی سێیانیدا.

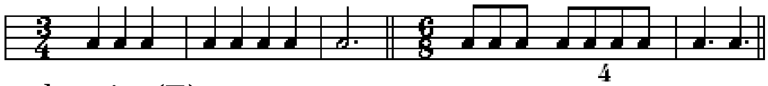

Quadruplum, The fourth voice(E) — چواردەنگ.

Qual(G), Agony(E) — ئازار.

Quanto(I), As much(E) — وازۆر.

Quarta(L,I), Interval of a perfect fourth(E) — چوارتا، کوارتا. میانەی چوارەمی تەواو.

Quartakkord(G), Fourth chord(E) — چوارەم کۆرد.

Quartal or quintal chords(E) — ئەو کۆردانەی کە لەسەر میانەی چوارەم و پێنجەم پێکهاتبێت.

Quarta modi, Quarta toni(L,I), The subdominant(E) — چوارەم پلەی سکێڵێك، ژێرزاڵ.

Quart de soupir(F), Semiquaver rest, Sixteenth rest(E) 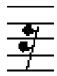 1/16ی پشووی تەواو.

Quart de pausa(F), Quarter rest, Crotchet rest(E) 1/4ی پشووی تەواو.

Quarta de ton(F), Quarter tone(E) — چارەکە تۆن.

Quarte(F,G), Interval of a fourth(E) — میانەی چوارەم.

Quarte juste(F), Perfect fourth(E) — چوارەمی تەواو.

Quartenparallelen(G), Parallel fourths(E) — تەریبەچوارەمەکان.

Quarter note, Crotchet note(E) — چارەکەنۆتەی تەواو.

Quartet(E), Quartett(G), Quartetto(I) کوارتێت، کارێکی مۆزیك بۆ چوار بەشی سەربەخۆ.
Quartfagott(G), Large bassoon(E) کوارت فاگوت، کەتە باسـوون،
ئامێرێکی باسـوون کە بە چوار پەردە *Pitch* لە ستاندەر باسـوونی ئۆرکێسترا نزمترە.
Quartflöte(G), Small flute(E) کوارت فلووت،
گچکە فلووت، ئامێری فلووت کە بە چوار پەردە *Pitch* لە ستاندەر فلووتی ئۆرکێسترا بەرزترە.
Quartgeige(G), Small violin(E), Violino piccolo(I) کوارت ڤیۆلین، ڤیۆلینۆ پیککۆلۆ،
ئامێری گچکە کەمانچە کە بە چوار پەردە *Pitch* لە کەمانچەی ئاسایی ئۆرکێسترا بەرزترە.
Quarto(I), Quatrième(F), Fourth(E) چوار.
Quartsextakkord(G), Six-four chord(E) کۆردی شـەش - چوار.
Quatre-mains(F), Four hands(E) چوار دەست.
Quatricinium(L), Composition in four parts(E) مۆزیك دانراوەیەکی چوار بەش.
Quattricroma(I), Hemidemisemiquaver, Sixty-fourth note(E) 1/64ی نۆتەی تەواو.
Quattro(F), Four(E) چوار.
Quaver, Eighth note(E) 1/8ی نۆتەی تەواو، بڕوانە/*Croche*.
Quaver rest, Eighth rest(E) 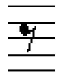 1/8ی وچانی تەواو.

Queue(F), Stam(E) کورتەیە بۆ پیانۆی گەورە*Grand piano(E), Piano à queue(F)*،
Queue de la note(F), Stem of a note(E) ملی نۆتە،
Quieto(I), Quiet, Calm(E) هێمن، لەسـەرخۆ.
Quietissimo(I), Quietest(E) زۆر هێمن.
Quindecima, Quintadecima(I), Double octave(E) دەبڵ ئۆکتاڤ.
Quint(E,I), Quinte(F,G), Fifth interval(E) میانەی پێنجەم، تۆنە ژێی می/*E*ی ئامێری کەمانچە، پێشگرەپەیڤی ناوی هەندێك ئامێری مۆزیکە و ئاماژەیە بۆ دەنگی پێنجەم چ لە سـەر چ لە خوار ئامێری ئاسایی، وەك دەوترێت کوینتفاگوت *Quintfagott*.
Quinta, Quintus(L), Semi(E) هاوتایە بۆ وشەی کوینتۆس *Quintus* کە بە مانای نیمچە دێت.
Quintabschluss(G), Semi-cadence(E) نیمچە کادەنس، بەستن لەسـەر پلەتۆنی زاڵ.
Quinta decima(I,L), Interval of a fifteenth(E) میانەی پانزەیەم.
Quinta falsa(L), Diminished fifth(E) گەستووی پێنجەم.
Quintal chord, Quintal chord(E) کۆردی پێنجەم.
Quintal harmony(E) کوینتاڵ هارمۆنی، هارمۆنی کە لەسەر میانەی پێنجەم بنکەی بەستبێت.
Quinta modi, Quinta toni(I,L), Dominant(E) پێنجەم پلەتۆنی سکێڵێك، پلەتۆنی زاڵ.
Quinte juste(F), Perfect fifth(E) پێنجەمی تەواو.
Quintenzirkel(G) بازنەی پێنجەمەکان/بڕوانە *Circle of fifths*.
Quintparallelen(G), Parallel fifths(E) پێنجەمە تەریبەکان.
Quintole(G), Quintuplet(E) یەك گروپە نۆتەی پێنجـتایی

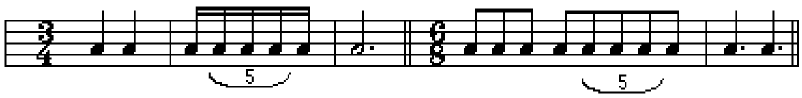

Quintuple time(E) کێشی پێنج چارەکی5/4.

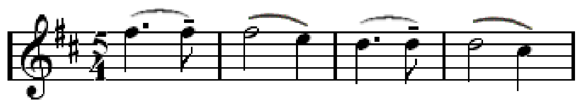

R

روان/عوودی چینی
Ruan/Chinese lute

ڕەبەک
Rebek

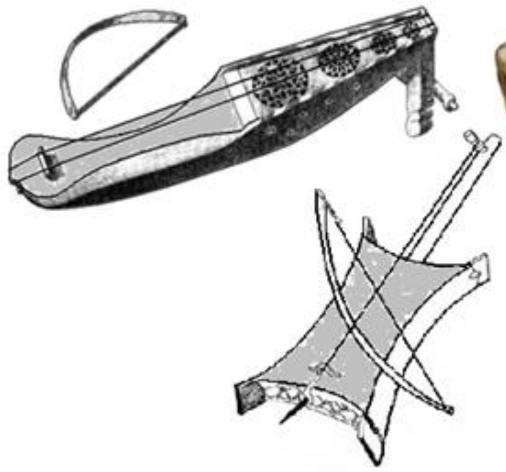

Rebab ڕەباب

R

مۆزیک.... گوزارە لە شتێک دەکات کە ناتوانین بیڵێین،

لەهەمان کاتیشدا ناتوانین لێی بێدەنگ بین !!!!   ڤیکتۆر هوگۆ

Ra(F,I), D-Flat(E)   ڕا، دووەم پلەدەنگ نزمی سکێڵی مێجەرە لە پلەدەنگی دۆ/Do وە، گوزارە لە ڕێ بیمۆڵ *D-flat* دەکات. وشـەی ڕا لە زوانی کوردیدا چەند واتایەك دەگەیەنێت لەوانەیش:- ڕێگە، ئاواز، سـروود، نەوا ، خوێند، ئاهەنگ، پەردە، بڕوانە/*Rast*.

Rabab, Rubob, Rebeb, Rebec, Rubible(Ar,Kr,Fa,Tr)   ڕەباب، ئامێرێکی ژێدارە دێرینی دەگەڕێتەوە بۆ پێش سـەتەکانی/9م و 10م، لەو سـەردەمەوە لە زۆر وڵاتانی خۆرەڵات وەك ئامێرێکی میللی بەکاردەهێنرێت، دەشێت بوترێت کە هەر میللەتە بەگوێرەی ناوچەکەی بایەخی بە شێوە و چۆنیەتی دورستکردنی داوە.

Rabbia(I), Rage, Anger(E)   تووڕە، توند.

Rabbiosa(I), Furiously, Angrily(E)   بەتووڕەیی، بەتوندی.

Racket(E), Rackett(G)   ڕاکێت، ئامێرێکی هەوایی جووتـزمانەی سـەردەمەکانی چەرخی هۆریزانە *Renaissance* کە تاڕادیەك بە ئامێری شـاون *Shawm* و سـورنا دەچێت. چوار جۆر دەنگەواری هەیە:-

1. سـۆپرانۆ *Soprano* لە بەرینی دەنگی *C – d´*.
2. ئاڵتۆ/تینۆر *Alto-tenor* لە بەرینی دەنگی *C – g*.
3. باس *Bass* لە بەرینی دەنگی *G – d*.
4. باس *Bass* لە بەرینی دەنگی *F- c*.

Rackett fagott(G), Early bassoon(E)   کۆنترین شـێوەی ئامێری باسـسوون *Bassoon* لە سـەرەتاکانی سـەتەی/18ز پەرەپێدرا و بووە ئەو ئامێرە کە سـەردەمی ئێسـتا دەژەنرێت.

Raddolcendo(I), Becoming gentler(E)   بەرەو نەرمو ئارامیی.

Raddolcente(I), Calming down(E)   هێوربوونەوە.

Raddoppiamento(I), Doubling(E)   دەبڵێن، دوو ئەوەندەکردن.

Raddoppiare(I), To double(E)   بە دەبڵکردن.

Raddoppiato(I), Doubled(E)   دەبڵیو، دەبڵکراو.

Radical bass(E)   ڕەگە باس، هێڵی باس *Bass- line* کە پەیوەندی هەیە بە بنەڕەتی کۆردەکانەوە، تۆنی بناخە لە کۆردێکدا.

Raffrenando(I), Slowing(E)   هێواشکردنەوە لە خێرایی.

Rag, Raga(Hn)   ڕاگ، ڕا، پەیڤێکی سانسکریتە *Sanskrit* بە مانای ڕەنگین و سروود دێت. گوزارە لە ئەڤین، سـۆز، تاسـە، سـوێ، شـەیدایی، خۆش و جۆش و خرۆشیی....دەکات لە مۆزیکدا.

Raggiante(I), Interested(E)   خۆشـحاڵ، درەخشـان.

Rageur(F), Ill-tempered(E)   هەوەس ناخۆش، بێهەوەس.

Ragtime(E)   چەشـنە مۆزیکێکی ڕەزمی ئافرۆ-ئامریکاییە کە دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی 1890ز.

Raĥetul-arwaĥ(Ar,Fa,Kr,Tr) ڕاحەتولئەرواح، ڕاحەتولروح. ڕاحــڕوح. پێدەچێت له ڕاح ڕۆح/ی ئاڤێستاییەوه وەرگیرابێت کە به واتای ڕۆحی ڕەها:ڕۆحی ئازاد دێت و مۆزیك دەسگایەکی سەردەمانی ساسانیەکان بووه. لێرشتەیەکی سەر به دەســگای ســێگایه، ســکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووه لە:- ڕەگەزی سـێگای ســیانیی لەسـەر پلەتۆنی ئاراك، ڕەگەزی حیجاز لەســەر پلەتۆنی دووگا. سـكێڵی هاتنەخوارەوەی کە هەمان ڕیزبەندی نۆتەکانی بەرزبوونەوەیە پێکهاتووه لە:- گرێ نێکرێز لەسەر پلەتۆنی ڕاست.

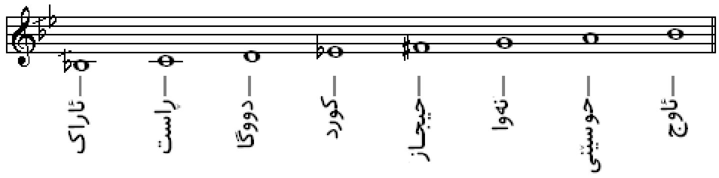

Raking(E) شانەکردنی کۆردە شکستەکان لەسەر ئەو ئامێرانەی وەك عوود، تار، ساز....هتد.

Ralentir, Ralentissant(F), To slow down(E) ســست بێتەوە.

Rallentamento(I), Slackning of the tempo(E) خاوکردنەوەی تێمپۆ.

Rallentare(I), To slow(E) خاوبێتەوە.

Rallentando(I), Graduated Slowing(E) پلەپلە خاوبوونەوە.

Rallentando a poco a poco(I) خاوبوونەوەی کەمکەم.

Rallentando molto(I) زۆر بە خاویی.

Rallentando poco(I) کەم خاوبوونەوە.

Rallentando sempre(I) بێوەستان خاوبوونەوە.

Rallentando sino alfine(I) خاوبوونەوە تا کۆتایی.

Rallentato(I), Slowed(E) خاوبوو.

Range(E), Umfang(G) ڕانژ، ڕێنج، پانتایی دەنگ لە نزمترین نۆتەوە بۆ بەرزترین نۆتە لە پارچەمۆزیکێکدا، پانتایی تۆنی ئامێرێك یاخود دەنگێك، بۆ نموونە پانتاییە تۆنی ئامێری هارپ وەهایە:-

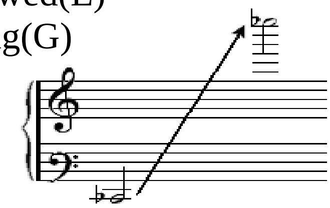

Rank(E) ڕانك، ڕیزە لوولەدەنگێکی ئامێری ئۆرگنە کە بە یەك لوولە داخراوە *Stop* وە بەستراوە، بۆ نموونە:- هەموو لوولەکانی فلووتی سـەرتیژ *Spitz-flute* یەك جۆر دەنگی فلووتیان هەیە، ئەو ئۆرگنانەی بەشێوەیەکی پراکتیك هەن لە سێ تاکو نۆ دانە ڕانك/یان هەیە.

Rapidamente(I), Rapidly(E) بەخێرا.

Rapidità(I), Rapidité(F), Rapidity(E) خێرایی.

Rapido(I), Rapid(E), Rapide(F) خێرا.

Rapproacher(F), Bring closer together(E) نزیکردنەوە بۆ یەکتر.

Rasch(G), Quick(E) پەلە.

Rascher(G), Quicker(E) پەلەتر.

Rassel, Ratsche(G), Rattle(E) ئامێرە خڕنگەکان کە بەشێکن لە ئامێرە ڕەزمیەکان.

Rast(Ar,Fa,Kr,Tr) دەسگای ڕاســت

بەنوری بادەی کەشــفی زوڵمەتی تەقوا نەکەم چیبکەم
بە شـەمعێکی وەها چاری شەوێی وا نەکەم چیبکەم مەحوی، بەدەنگی:عەلــی مەردان

بۆ لێکدانەوەی ناوی دەسـگای ڕاســت....پێویســت دەکات ئاوڕێك لە وشـــەی ڕاگ *Rag* بدەینەوە کە وشـــەیەکــی زۆر دێرینــی سانسکرێتی هیندی/یە و بە سەرەتا سرووودێکی زۆر پیرۆز دادەنرێت لە ســرۆتە دینی براهمایی هیندۆسەکاندا کە بریتییە لە کۆمەڵە سرووودێکی ڕازونیاز، ســوپاس و ســتایشە بۆ خوداوەند ڕیگڤێدا *Rigveda*. دەشێت ئەم وشەیە{واتە ڕیگ یاخود ڕاگ} نزیکایەتییەکی هەبێت لەگەڵ وشەی ڕا/ی کوردیدا کە لە هەندێك بەکارهێناندا بە مانای ڕێـڕاست(طريق الهداية: The path of guidance) و بەمانای نەوای هەق یاخود ئاهەنگی ڕۆحانیی هاتووە.

لە ڕیشەوشەی ڕاگ/ەوە وشـەی ڕاگاسـت *Ragasit*یش هاتووە کە ئەمەیان دەبێت دەماودەم نزیك بووبێتەوە لێمان. لەسەر هەمان کێش زۆر وشەی کوردیمان هەیە کە بە پاشگری ست/کۆتایی دێت وەك توانست، زانسـت...و هیتـر. لەوانەیە بۆ ئاسانی سـەر زوان هەر دوو پیتی **گ** و **ا** لە وشەی ڕاگاسـت/دا بەرەبەرە گۆڕانکاری بەسەردا هاتبێت لەسـەر زوان سـوابێت و بە دواوشەی ڕاسـت جێگیر بووبێت و ئیتـر بەو شـێوەیە مابووبێتەوە تاکو ئێسـتا.
بەپێی نووسیدەی یارسان{ئەهلی هەق، ئایینـزایەکی زۆر دێرینی کوردسـتانە}**....**لە دەورەی حەوتەوانە/دا پەندێك لە پەیامی سەرەنجام نووسراوە گوایە ئەو دەمەی کە خودێ حەزرەتی مشیە(واتە ئادەم)دەئافرێنێت و دەیەوێت پرتەوێك لە یەزد (ڕۆح)ی خۆی بکات بە بەریدا، پاش چل ڕۆژ فەرمان بە سـەردەستەی فریشـتان بەنیامین دەدات کە ئاوازێکی وا بۆ ڕۆح بچڕێت کە بزە و خرۆشی بچێتە جەستەی حەزرەتی مشیە/یەوە. فریشتە بەنیامین/یش بە نەوایەکی ڕەوانی پڕ ڕاز و سـۆز بەناوی ڕاسـت/ی بۆ دەچڕێت، ئەویش بەخۆشی ئەو نەوا یەزدی/یەوە دەکەوێتە بزە و خۆی دەکات بە جەستەی مشیە/دا. مشیە/یش بە شەیدای ئەو بەزمەوە دەکەوێتە وەشت و خرۆشی.
سـەفەدینی ورمێیی/یش کە حەزرەتـی ئادەم/ی لە یەکێ لە نووسـینەکانیدا بە دەسـگای ڕاسـت چواندووە ئەوە دەگەیەنێت کە هەروەك چۆن ئادەم یەکەم گیانلەبەرێکی خوداکردەیە لە شێوەی مرۆڤدا و هەر لەمیشـەوە مرۆڤ نەوە پەی نەوە کەوتوتەوە، ئاوەهایش ئاوازی ڕاست{واتە دەسـگای ڕاسـت} بەسـەرەتای هەموو دەسـگاکانیـتر دادەنرێت و کراوەتە پێگە و مەزرایەك بۆ دەسـگامۆزیکیەکانیـتر. دەشێت هەر لەم تێڕوانینەوەڕا هەندێك وای لێکبیدەنەوە کە لە ڕواسین/ەوە هاتبێت کە ڕەگی وشـەکەیش ڕوا/یە مانای ڕواندن دەگەیەنێت، بەڵام گەر لە ڕووی چەمکە ڕۆحی و هونەریەکەیەوە بڕوانینە مانای وشـەکە پێدەچێت زیاتر لە وشەی ڕاگاست/ەوە نزیکتر بێت.
ڕاسـت....بە یەکێك لە دەسـگا سـەرەکییەکان لە مۆزیکی کوردیدا دادەنرێت. کەم بەزموئاوازی کوردی هەیە بچێتەوەسەر ئەم دەسـگایە بەڵام زیاتر لە بۆنە ئاینییەکاندا دەبیسـترێت. یەکەم کەسێك کە وشەی ڕاست/ وەك زاراوەیەکی هونەری بوژاندەوە زانای ئیسـلامیی کورد نەژاد سـەفەددینی ورمێیی کە لە هەردوو پەڕاوەیەکەیدا بەناوی**"الأدوار** و **الرساله الشرفیه"** ئاماژەی پێداوە و خستویشیەتە ناو خانەی چلەم لە بازنە مۆزیکیەکانیدا.
سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی ڕاسـتە لەسـەر پلەتۆنی ڕاسـت، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی نەوا. سکێڵی هاتنەخوارەوەی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی نەهاوەند لەسـەر پلەتۆنی نەوا، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا، ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی سێگا لەسەر پلەتۆنی سێگا. لە سکێڵی خۆراواییدا بەرابەر پلەتۆنی دۆ/Cدەبێتەوە. سـکێڵی دەسـگای ڕاست لە کوردسـتانی خۆرەڵات پلەتۆنەکانی بەم چەشنە ڕیزبەندە:-

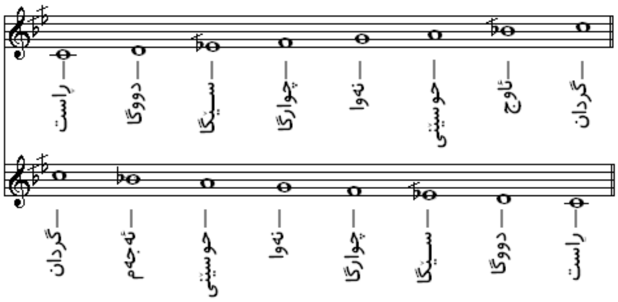

دۆ- ڕێ - مـی - فا - سۆڵ - لا - سـی بیمۆڵ - دۆ.

Rattenendo, Rattenuto(I), Holding back(E) گەڕانەوە بۆ پێشتر.

Rattle, Clapper(E), Sonaglio(I) خشخشە، جۆرێکە لە ئامێرە پێرکیوژنەکان *Percussions* .

Rauh(G), Rauque(F), Rough,Coarse(E) ڕەگڵە، زبر.

Rauschend(G), Murmuring(E) زەمزەمە.

Rauscher, Schwärmer(G) ڕاوشەر، پاساو *Passage*ێك کە تیایدا هەر نۆتەیەك یاخود هەر دوو نۆتەیەکی بەدوایەك چەندین جار ڕەپاتبکرێتەوە.

Rauschflöte, Rauschpfeife(G) ڕاوشەپایپ، ئامێرێکی دەبڵ ڕیشەی لوولەداری سـەردەمانی سـەتەکانی ناوەڕاست و هۆرێزانە کە لە ئەوروپادا ڕەواجی هەبووە.

Ravalement(F) بەرینی دەنگ هارپسیکۆرد یاخود ئۆرگن کە لە سـێ جۆردا فرۆزە دەکرێت:-
1. *Á petit ravalement* بە بەرینی{ڕێنج*Range*}ی چوار ئۆکتاڤ.
2. *Á ravalement* بەرینی لەنێوان چوار بۆ پێنج ئۆکتاڤ.
3. *Á grand ravalement* بە بەرینی پێنج ئۆکتاڤ.

Ravvando il tempo(I), Picking upp the tempo(E) هەڵگۆزاندنی تێمپۆ.

Ravvivando(I), Quickening(E) پەلاندن، پەلەکردن.

Re, Ré(F), D(E,G) ڕێ، دووەم پلەدەنگە لە مێجەر سکێڵدا لە پلەدەنگی دۆ/Cیەوە.

Real answer(E) ڕاستە بەرسـڤ، کورتە گوزارە مۆزیکێکە کە بابەتێك یاخود زوو هاتنەناوەوەی ئاوازێکی سەرەکی*Theme*و لە پلەی پێنجەمەوەڕا پەیدادەبێتەوە. ئەم جۆرە لە فیوگە*Fugue*دا باوە.

Realisation(E), Realisierung(G) پەیپێبردن، بە ئەنجامدان، لە کارە هارمۆنییەکانی سـەتەکانی حەڤدە و هەژدەمە کە بریتییە لە زێدەکردنی کۆرد *Chord* و نۆتەپاساوەکانیـتر *Passage note* بۆ باسـێکی ڕازاوە {بڕوانە /*Figured bass*} لەلایەن کیبۆردژەنەوە، خستنەسەری درەخشـاندن {ئۆرنامێنت} بۆ هێڵە مۆزیکەیەکان لەلایەن تەکنەوازێکەوە *Soloist* بە مەبەستی گیرسانەوەی دەنگە جیاوازەکان و پەیوەندییان بەیەکتریەوە بۆ پەیبردنی زیاتر بە جوانی و شـۆخ و شـەنگی لەو ئاوازە مۆزیکیانەدا.

Ré-bémol(F), Re-bemolle(I), Des(G), D-flat(E) ڕێ - بیمۆڵ.

Ré-bémol majeur(F), D-flat major(E) ڕێ بیمۆڵ - مێجەر.

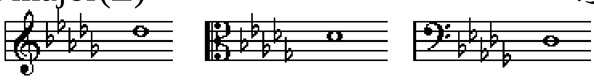

Ré-bémol majeur gamme(F), D-flat major scale(E) سکێڵی ڕێ بیمۆڵ - مێجەر.

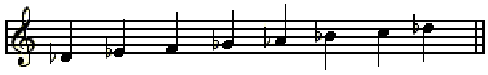

Ré-bémol mineur(F), Re-bemolle minore(I), D-flat minor(E) Des-moll(G) ڕێ بیمۆڵ - ماینەر.

Rebond(F), Bounce(E) تەپتەپەکردن.

Rebube, Rebute(F), Jew´s harp(E) چەنگ{هارپ}ی چەناگە.

Recapitulation(E), Réexposition(F), Reprise(E,F,G) بەرگوزیدەی بڕگە سەرەکیەکان، ڕەپاتکردنەوەی بەشـە سـەرەکیەکان بەکورتیی، ئەم چەشـنە بەتایبەتیی لە شـێوەکانی سۆناتا *Sonata*بەکاردەهێنرێت.

Rechte(G), Right(E) ڕاسـت.

Rechte hand(G), Right hand(E) دەستە ڕاسـت.

Récit(F), Swell organ(E) ئۆرگنی زل و تۆکمە، کورتکراوەی/*Recitative*.

Recital(E), Rezital(G) لە ڕیشەوشەی *Recito*ی لاتینییەوە هەڵێنجراوە کە بەمانای خوێندنەوە و لەبەرکردن بەدەنگی بەرز، جێبەجێکردنی کارێکی مۆزیکی کە تیایدا چەند گچکە ژمارەیەك لەو کارانەی گرتۆتەخۆ، بۆ نموونە بە چەشنی یەك گۆیندەیی*One solo recital*یاخود دوو گۆیندەیی *Duo recital*.

Recitative(E), Récitatif(F), Recitativo(I), Rezitativ(G) گۆیندەیی، ڕێسیتاتیڤ، بەگشتیی...چەشنێکە لە ستران لە ئۆپێرا و ئۆراتۆریۆ*Oratorio*دا بۆ دیالۆگ بەکاردەهێنرێت کە گێرانەوەیەك دەنوێنێت زیاتر نزیکە بە گێرانەوەیەکی درامایی بە دەنگ و ڕەزمەوە وەك لە ستران. لە دوو جۆری سـەرەکی/یش پێکهاتووە:-

1. گێرانەویەکـی هاویارەکـی *Accompagnato* یاخود ئامێرەکـی *Stromentato* کە گوزارە لە هاوکاری ئۆرکێسترا بکات.

2. گێرانەوەیەکی پەرت *Staccato* و وشك و نابژێو *Secco(dry)* كە هاوياريیەکی زۆر سادەی کۆردالّی *Chordal* لەگەڵدایە، یاخود بڵێین تەنیا بەچەشنێکی کۆردە هەڵبەستراوێکی شکستە *Occasional broken chord* کە لە هارپسیکۆرد یاخود چێللۆدا هەیە{هەندێجاران لەگەڵ هێڵی باس بە دەبڵ باس *Double bass* بەهێزدەکرێت}، ئەم چەشنەیان لە سەتەکانی هەژدە و نۆزدەمدا لە ناو ئۆپێرادا پەسەندبوو.

Recitando, Recitante(I), Récitant(F), More speach than song(E) 3. ڕیسیتاندۆ، گۆیندەیی. پارچە سۆلۆیەك *Solo part* زیاتر گۆیندە بێت وەك لە ستران.

Recitativo accompagnato; Obbligato(I), Recitative accompanied(E) گێرانەوەیەکی هاوياریی.

Recitativo a tempo(I) گێرانەوەی بێ تێمپۆ، چەشنێکی ناحەز *Unlike* کە زیاتر گۆیندە لە هەڵبژاردنی کاتدا ئازادە.

Recitativo parlando(I) پەڕلە گێرانەوە، جۆرە ئاوازێکی دەسگایی *Mode*. کە زیاتر لە ئاخاوتنــی ئاسـاییەوە نزیکە.

Recitativo secco(I), Quick-moving recitative over – -simple punctuated chords(E) سادەگێڕانەوە، گێرانەوەیکی جووڵە خێرایە بەسەر کۆردەکاندا کە بەژمارە دیاریکراوە. زیاتر لەگەڵ هارپسیکۆرد و چێللۆ یاخود ڤیۆلا دی گامبا *Viola da gamba* وەك هاويار*Accompaniment* بەرکادێت.

Recitativo stromentato(I) گێرانەوەی ئامێرالّی کە هاومانای هاوياریی *Accompagnato*یە.

Réciter(F), Peforming solo part(E) گوێندەکردن، تەکنەوازیی.

Reciting note(E) گۆیندەی نۆتە. گێڕانەوە ئەو بڕگە و گۆزارە نۆتە یاخود تۆنانەی کە لە سروودێکی کڵێسـەییدا پێویست دەکات بە دەنگەوە ببێژرێت، لە سروودی گریگۆریاندا ئەم نۆتەیە زاڵە *Dominant*.

Recorder, Fipple flute(E) ئامێری بلوێر کە هەشت کونی هەیە، دووانی بچووکە و لە پشـتەوەیە، وەك ئامێرێکی میللی هەوایی لە سەتەکانی شانزەم و حەڤدەم و هەژدەم و تا سـەردەمی ئێستایش زۆر باوە، ئەو ستاندەر بلوێرانەی کە ناویان هەیە و وەك ئامێرێکی مۆزیك دەنۆتێنرێن، ئەمانەن:-

1. سۆپرانینۆ/*Sopranino*لەسەر کلیلی فا/F، تۆنێکی تیژ*Treble*ی هەیە، نۆتەی نووسینی لە تۆنی فا/Fســەرووتر لە تۆنی دۆ ناوەڕاست *Middle-C*وە دەسپێدەکات بەڵام نۆتەی ژەنینی دەبێتە ئۆکتاڤێك سـەرووتر لە نۆتەی نووسراو.

2. سۆپرانۆ *Descant/Soprano* لەسەر کلیلی دۆ/C، تۆنێکی ناسك(تیژ) *Treble*ی هەیە، نۆتەی نووسینی لە تۆنی دۆی ناوەڕاست*Middle-C*وە دەسپێدەکات بەڵام نۆتەی ژەنینی دەبێتە ئۆکتاڤێك سـەرووتر لە نۆتەی نووسراو.

3. تیژ/ئاڵتۆ *Treble/alto* لەسـەر کلیلی فا/F، تۆنێکی تیژ *Treble*ی هەیە، نۆتەی نووسینی ئاساییدا لە تۆنی فا/Fســەرووتر لە تۆنی دۆ/Cی ناوەڕاست *Middle-C*وە دەسپێدەکات هەندێجاریش لە تۆنی فا/Fسەرووتر لە تۆنی دۆی ناوەڕاست *Middle-C*وە، بەڵام نۆتەی ژەنینی ئاسایی هەر وەك نووسینەکەیەتی و لە هەندێجاریشدا دەبێتە ئۆکتاڤێك سـەرووتر لە نۆتەی نووسراو.

4. تینۆر/*Tenor*، لەسـەر کلیلی دۆ/C، تۆنێکی تیژ *Treble*ی هەیە، نۆتەی نووسینی ئاسایی لە تۆنی دۆ/Cی ناوەڕاست *Middle-C*وە دەسپێدەکات و ژەنینیشی هەر وەك خۆیەتی.

5. باس/*Bass*، لەسـەر کلیلی فا/F، تۆنێکی گڕ *bass*ی هەیە، نۆتەی نووسـینی ئاسایی لە تۆنی فا/F وە یەك ئۆکتاڤ و پێنجەم خوارتر لە دۆ/Cی ناوەڕاست *Middle-C*وە دەسپێدەکات و ژەنینیشـی یەك ئۆکتاڤ ســەرووتر لە نۆتەی نووسـراو.

6. گەورەباس *Great bass*، لەسەر کلیلی دۆ/C، تۆنێکی گڕ *bass*ی هەیە، نۆتە نووسینیی لە تۆنی دۆ/C دوو ئۆکتاڤ خوارتر لە تۆنە دۆ/Cی ناوەڕاستەوە، بەڵام نۆتەی ژەنینی ئۆکتاڤێك سەرووتر لە نۆتەی نووسراوی.
7. کۆنتراباس *Contra bass*، لەسەر کلیلی فا/F، نۆتەی نووسینی ئاسایی لە تۆنی فا/F وە یەك ئۆکتاڤ و پێنجەم خوارتر لە دۆ/Cی ناوەڕاست *Middle-C*وە دەسپێدەکات و ژەنینیشی هەر وەك نووسینەکەیەتی.
8. ژێر کۆنتراباس/کۆنترا گەورە باس *Sub-contra bass/Contra great bass*، لەسەر کلیلی دۆ/C، تۆنێکی گڕ *bass*ی هەیە، نۆتەی نووسینی دوو ئۆکتاڤ خوارتر لە دۆ/Cی ناوەڕاست *Middle-C* و ژەنینیشی هەر وەك نووسینەکەیەتی.
9. ژێر ژێر کۆنتراباس/کۆنترا گەورە باس *Sub Sub contra bass/Contra contra great bass*، لەسەر کلیلی فا/F، تۆنێکی گڕ*bass*ی هەیە، نۆتەی نووسینی لە فا/F وە دوو ئۆکتاڤ و پێنجەم خوارتر لە دۆ/ی ناوەڕاست *Middle-C* و ژەنینیشی هەر وەك نووسینەکەیەتی.

Recte(L), Straight line(E) ڕێکتە، ڕێك، ڕاستەڕێ.

Recto, The front of foil(E) بەرایی ڕووپەڕ.

Rectus(L), Similar(E) مانەند، هەمان، وەکی دەڵێن هەمان جووڵە*Motus rectus*.

Recueil de chansons(F), Songbook(E) ستراننامە.

Red brass(E) سوورەبراس، ئەو ئامێرانەی کە 90%ی کانزای مسCu و 10%ی زینکەZn.

Ré-dièse(F), Re-diesis(I), Diss(G), D-shap(E) تۆنی ڕێ-تیژ.

Ré-dièse mineur(F), Re diesis minore(I), Dis-moll(G), D-sharp minor(E) کلیلی ڕێ تیژ - ماینەر.

Redita, Reddita(I), Return, Repeat(E) ڕەپات، گەڕانەوە.

Redoble(E) ڕیدۆبلە، زنجیرە چوار یاخود پێنج لێدانێك لە یەك یاخود دوو لێداندا.

Redoublé(F), Compound(E) پێکەڵ، تێهەڵکێش.

Redoublé interval(E) میانەی تێهەڵکێش.

Reduction(E), Riduzione(I) ڕێکخستنێکی سادەی پارچە مۆزیکێك بەشێوەیەکی کەمتر.

Réduire(F), Reduzieren(G), To arrange(E) ڕێکیبخات.

Redundant entry(E) زێدە دەنگێك *Extra voice* لە سەرەتای دەسپێکی فیوگە*Fugue*یەکدا.

Reed(E), Anche(F), Zunge(G), Ancia(I) زەل، زمانە، تیغی نای، ڕیشە.
لە ئامێرە هەوایییەکاندا دروستدەکرێت کە بە لەرینەوە دەنگ پەیدادەبێت، زمانەی مۆدێرنیش هەیە کە لە پلاستیك دروستدەکرێت.

Reed instruments(E) ئامێرە زمانەدارەکان، وەك ئامێری کلاڕنێت، ساکسۆفۆن کە تاك زمانەن.

Reed Organ(E) زمانە ئۆرگن، وەك ئامێری هارمۆنیۆم، میلۆدیۆن، کۆنسێرتینا...هتد.

Reed pipe(E) ئۆرگنی دەنگ لوولەی زمانەدار کە دەنگێکی بەهێزی هەیە.

Reed stop(E) دەستە لوولەیەکی ئۆرگن کە زمانەی لە ڕیشە دروستکراون.

Refrain(E,F), Ritornello(I) ویردخوانی، پارچەیەك لە سترانێك کە بوترێتەوە لە کۆتایی هەر بڕگە *Stanza*ی هۆزانێك یاخود پارچە مۆزیکێکدا.

Refrapper(G), Strike again(E) دووبارە لێدانەوە.

Regel(G), Rule(E), Règle(F), Regnare(I) یاسا.

Regel der octave(G), Rule of the octave(E), Règle de l´octave(F) یاسای ئۆکتاڤ.

Regens chori(L), Conductor of a church choir(E) ڕابەری کۆرسی کڵێسە.

Regie(G), Production(E, F), Produzione(I) دەرهێنان.

Régisseur(F), Opera producer(E) دەرهێنەری ئۆپێرا.

Register(E) ڕێجیستەر، دەستە لوولەیەکە لە ئامێری ئۆرگندا کە دەنگی لێوەڕا دەردەچێت.

Registerzug(G) دوگمەکانی ئۆرگن.
Registering, Registration(E) تۆمارکردن، ڕێجیستراندن، هەڵبژاردنی لوولە دەنگیەکان بەشـێوەیەکی دروست لە ئامێری ئۆرگن و هارپسیکۆردەکاندا.
Régulier(F), Regular(E), Regolare(I) ڕێکوپێك.
Rehawi(Ar,Kr) ڕەهاوی. ڕیشەی وشەکە لە ڕوها:ڕوحا/وە هاتووە کە شارێکی زۆر پیرۆز بووە لە سـەردەمانێکی زۆر دێریندا{بڕوانە/Orfa}. یەکێکیش بوو لەو ئاوازانەی سـەردەمی کەیخەسرەوی ساسانی. لێرشـتەیەکی سـەربە دەسگای ڕاستە کە سکێڵی پێکهاتووە لە:-

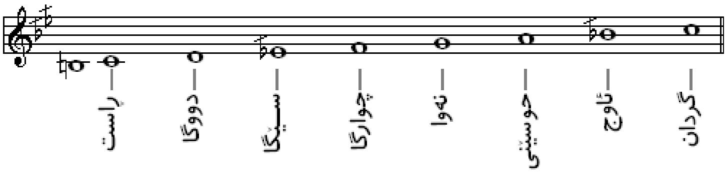

ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی نەوا.
Rein(G), Pure, Clear, Perfect(E) Parfait(F), Perfetto(I) ڕوون، پوختە، دروست، تەواو.
Reine - 305 -ctave(G), Perfect octave(E) پوختە ئۆکتاڤ.
Reine prim(G), Unison(E) یەکتۆنی پوخت.
Reine quarte(G), Perfect fourth(E) دروسـتە چوارەم. چوارەمی تەواو.
Reine quinte(G), Perfect fifth(E) دروسـتە پێنجەم، پێنجەمی تەواو.
Reines interval(G), Perfect interval(E) دروسـتە میانە، میانەی تەواو.
Reines moll(G), Authentic;Natural minor scale(E) مینۆر سکێڵی سروشت.
Relâché(F), Loosened(E) خاوکردنەوەی ژێ/یەکان.
Relatif(F), Relative(E) خزم، پەیوەندی، نزیکبوو.
Relative keys(E) کلیلە خزمەکان، کلیلە هاوتەریبەکان، ئەو کلیلانەن کە هاوبەشن لە هیمایاندا، وەك دۆ-مێجەر و لا- ماینەر.

هێمای کلیل key signature	کلیلی ماژۆر major key	نزیکە کلیلی مینۆر relative minor key	هێمای کلیل key signature	کلیلی ماژۆر major key	نزیکە کلیلی مینۆر relative minor key
no sharps or flats	C major	a minor	no sharps or flats	C major	a minor
1 sharp	G major	e minor	1 flat	F major	d minor
2 sharps	D major	b minor	2 flats	B flat major	g minor
3 sharps	A major	f sharp minor	3 flats	E flat major	c minor
4 sharps	E major	c sharp minor	4 flats	A flat major	f minor
5 sharps	B major	g sharp minor	5 flats	D flat major	b flat minor
6 sharps	F sharp major	d sharp minor	6 flats	G flat major	e flat minor
7 sharps	C sharp major	a sharp minor	7 flats	C flat major	a flat minor

Relative major(E) خزمە مێجەر، ئەو کلیلە مێجەرانەن کە دەبنە هاوتەریبی مێجەری کلیلە ماینەرەکان، بۆ نموونە سۆڵ ـ مێجەر/*G-major* دەبێتە خزمە مێجەری می ـ ماینەر/*e-minor*، چونکە هەردووکیان یەك هیمای تیژ *Sharp* لە کلیلیاندا هەیە.
Relative minor(E) خزمە ماینەر، ئەو کلیلە ماینەرانەن کە دەبنە هاوتەریبی کلیلە مێجەرەکان، بۆ نموونە دۆ- مێجەر/*C-major* دەبێتە خزمە ماینەری می بیمۆڵ ـ ماینەر/*E flat-minor*، چونکە هەردووکیان هیمای سـێ دانە بیمۆڵ/B^b/ لە کلیلیاندا هەیە.
Relative modulation(E) خزمە مۆدولێن، گۆڕینی لە کلیلێکەوە بۆ کلیلێکی خزمی، بۆ نموونە دۆ-مێجەر بۆ لا- ماینەر یاخۆد می- ماینەر بۆ سۆڵ- مێجەر....وەهەروەها.
Releve(E) بەرزکردنەوە و نزمکردنەوەی نووك و پاژنەی پێ لە سـەمای باللێت/*Ballet*.
Religieux(F), Religioso(I), Religious(E) ئاینیی.
Religiosamente(I), Religiously(E) دینایەتیی، دینیی..
Remote keys(E) کلیلە پەیوەندیدارەکان، بۆ نموونە کلیلی دۆ/*C* و کلیلی فا تیژ/$F^{\#}$.
Renaissance(E), Rinascimento(I) ڕێنیسـانس، ڕینوێسـاز، هۆرێزان. بڕوانە/*Rinascimento*.
Renforcer(F), Increase(E) زێدە، زۆرکردن.
Renversément(F), Inversion(E) هەڵگێڕاو.

Renvoi(F), Sending back, Repeat sign(E)
Repeat(E), Répéter(F), Replica(I)

ناردنی بۆ دواوە، گەڕانەوە، هیمای گەڕانەوە.
ڕەپات، چەنبارەکردنەوەی باڕ *Bar*یك
یاخود چەند باڕێك تا ئەو جێگەیەی بە هیمایەکی
تایبەتیی بۆی دیاریکراوە.

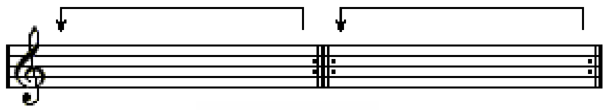

هەندێك جۆر هیمای ڕەپاتبوون هەیە کە لە ژەنیندا بەکاردەهێنرێن وەك:ـ

1. ڕەپاتی نۆتەکان*Repeat notes*.

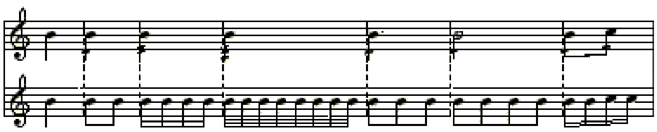

2. ڕەپاتی بە کۆمەڵ*Repeat groups*.

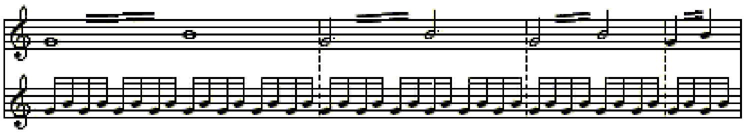

یاخود تا کۆتایی ڕستەکە و ژەنینەوەی.

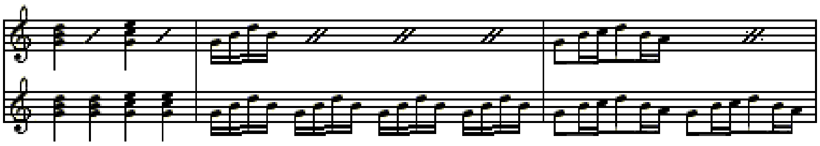

3. ڕەپاتی باڕەکان *Repeat bars*.

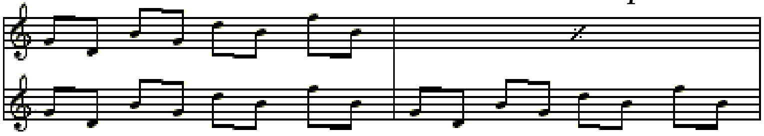

4.ڕەپاتی هەموو پاشماوە باڕەکان *Repeat whole bars*.

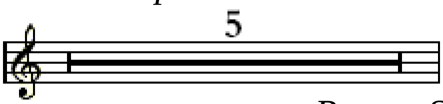

5.ڕەپاتی بەشەکان *Repeat Sections*.

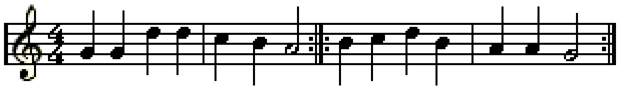

Repente(I), Immediately(E) ناگەهانی، یەکســەر.

Repercussa(L) دەنگدانەوە، ڕەپاتکردنەوەی تۆنێکی تینۆر *Tenor*، زاڵ *Dominant* یاخود گێڕانەوە لە دەســگا *Mode*یەکدا.

Repercussio(L), Repercussion(E), Ripercussione(I) دەنگدانەوە، هەمیشە ڕەپاتکردنەوەی هەمان دەنگ، بۆ نموونە وەدەرخستنەوەی بابەت*Subject*یکی فیوگە*Fugue* پاش پێشەند *Exposition*.

Repetiteur(E), Répétiteur(F), Repetitore(I),Reptitor(G) ســەردەستەی ئۆپێراچڕان، مامۆستای یاریدەری.ڕاهێنەر.

Répétition(F), Repetizione(I), Repetition, Rehearsal(E) ڕەپاتبوون، پرۆڤە، جارێکیتر.

Replicato(I), Repeated, Doubled(E) دووبارەکراو.

Réplique(F), Replica(I), Answer, Octave(E) بەرسڤ. ئۆکتاڤ، دووبارە، میانەیەك لە ئەنجامی هەڵگێڕانەوە*Inversion*یەکەوە بێت.

Reply, Answer(E), Réponse(F), Rispondere(I) بەرســڤی فیوگە *Fugue*یەك.

Repos(F), Repose, Break, Rest(E) پشوو، وچان، حەســانەوە.

Report(E) ڕاپۆرت، وەڵامدانەوەی بابەتێك لە فیوگە *Fugue* ، کانون یاخود هەر شێوەیەکیــتر.

Requiem(L) سروودی لاوانەوە و یادی مردووان لە کڵێسەی ڕۆمان ـ کاثۆلیك.

Résolu, Résolument(F), Resolutely(E) بە خواست و دڵبەندیەوە، بە ئەزمەندەوە.

Résolution(F), Resolution(E) زنجیرە پێشبەریی *Progression*یەك لە نۆتەیەکی ناساز *Discordant note* یاخود کۆرد *Chord*ێك بۆ نۆتەکەی خۆی یاخود بۆ کۆردەکەی خۆی. زنجیرە پێشبەرییەکی هارمۆنیە لە ناسازکۆرد *Discord*ەوە بۆ سازکۆرد *Concord*.

Resonance(E), Resonanz(G) زرنگانەوە، ڕینگانەوە. ڕنگە. دیاردەیەکی فیزیکی دەنگە کە لێوەیرا گوێبیست دەتوانێت دەنگی ئامێرەکان بناسێتەوە.

Resonator(E), Resonateur(F) پێزرنگە، ئامرازێکی میکانیکە زرنگەی پێدەردەکرێت.

Respiro(I), Semiquaver rest(E) تاوێك، وچانی هەناسەیەك، 1/16ی وچانێکی تەواو.

Response(E), Responsorium(L) هەلهەلەلێدان بە ئامێرەهەواییەکان، بەرسڤدانەوە لە پارچەیەکی فیوگەدا.

Rest(E) پشــوو، وچان.

Rest value(E) بەهای پشوو. هێمای بێدەنگی بەپێی کات وەك لەم نموونانەدا:ـ

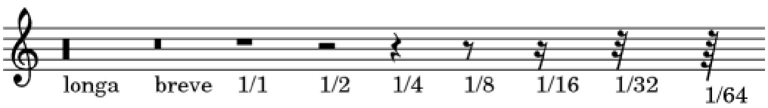

Restrictio(I), The stretto of a fugue(E) شێوازە ژەنینێکی توند و تیژە لە فیوگەیەکدا.

Resultant note(E) بەرهەمە نۆتە، دوو نۆتە بە دەنگێکی بڵند. نۆتەیەك کە لە بار و دۆخێدا بێتەبەر لەکاتێکدا دوو نۆتە لە هەمان کاتدا بژەنرێن، ئیتر جیاجیا تۆن*Differential tones*بن لە فریکوێنسیاندا یاخود کۆکــتۆن *Summation tones* هەر لە فریکوێنسیاندا.

Retard(F), Retardation, Delay(E) کۆسپ، دواخستن، هێواشــبوونەوەی تێمپۆ.

Retardant(E) دواخستە نۆتە.

Retenant, Retenu(F), Ritenuto(I), Suddenly slower(E) خاوبوونەوەی کتوپڕ.

Retro(L), Backwords(E) بەرەوپاش.

Retrograde motion, A theme played backwards(E) جووڵەی بەرەوپاش، جووڵەیەکی پێچەوانە و بەرەو لێژی، ڕشتەیەکی مۆزیکێك *Theme* کە بەرەوپاش بژەنرێت، ئەم جۆرە لە ســەدەی چواردەمدا ئاهەنگسازان کاریان لەسەر دەکرد.

Retrograde inversion motion(E) جووڵەی بەرەوپاش و پێچەوانە،
ڕشـتـەمۆزیكێك *Theme* كە بەرەوپاش و پێچەوانە و بەرەو لێژی بژەنرێت.
Retrogrado(I), Retrogradus(L), Retrograde(E) گەڕانەوە بە هەمان ئاڕاستە.
Retrogression, A weak harmonic movement(E) جووڵەهارمۆنیەكی تاڕادەیەك لاواز.
Retto(I), Right, Straight, Similar, Direct(E) ڕاست، ڕاستەوخۆ، ڕێك، هەمان.
Réunis(F), Coupled(E) جووتكراو.
Reveille(F), Wake upp call(E) بووقـی سـەربازیی بۆ بێداركردنەوە لەكاتی بەرەبەیاندا.
Revenir(F), To return(E) بگەڕێتەوە.
Reverberation(E) گەڕانەوەی دەنگ، دەنگدانەوە، *.Reverb* كورتكراوەیەتی.
Reverse motion(E) پێچەوانە جووڵە، بۆ نموونە:- گۆڕینی میانە هەڵبەزیوەكان *Ascending intervals* بۆ میانە دابەزیوەكان *Descending intervals* و بە پێچەوانەیشەوە.
Revidiert(G), Revised(E) پیاچوونەوە.
Revolving lute, Hurdy-gurdy(E) ئامێری هوردی-گوردی.
Rhyme(E) نەوشە، واژەی بەساوەند، كۆتایی دوو وشە بە هەمان بەزموڕەزم لە هۆنراوەیەكدا.
Rhythm(E), Rhythmus(G), Ritmo(I) ڕەزم، ڕێكخستنی لێدانە بەهێزەكان *Strong beats* و لێدانە لاوازەكان *Weak beats* لە پارچە مۆزیكێكدا.

ڕەزم لە هونەری مۆزیكدا...پێیشـیدەوترێت كێش، گوزارە لە ڕێكخستنی دەنگە مۆزیكیەكان دەكات بۆ یەكە كاتیە یەكسانەكان لە ڕسـتـەیەكی مۆزیكدا كە بە هیمایەكی كەرتی لە سـەرەتای هێڵاسۆ*Staff*دا دادەنرێت، بۆ نموونە دەوترێت 2/4 و 3/4 و 5/8....وە هەروەها. شـمارەی سـەرە *Numerator*ی كەرتەكە بریتییە لە وردكردنەوەی كاتەكان لە یەكەكاتێكی گەورەدا و شـمارەی ژێرە *Denominator*یش بریتییە لە یەكەی كاتی گەورە و یەكسانیشـە بە چوار بەشـەكات {یاخود بڵێین چوار هەنگاو} و چەنجارەی چوار.لە مازۆر *Measure*ێكدا.
ئەمانەیش چەند نموونەی ڕەزم{كێش}ێكن كە لە مۆزیكی كوردی/دا بەكاردەهێنرێن، چەندۆكە دانەیەك لەم ڕەزمانە كە بەناوی سـەما و هەڵپەڕكێی كوردییەوە ناونراون، بیرۆكەكەی دەگەڕێتەوە بۆ مۆزیكزان ئەنوەر قەرەداخـی كە لە كۆتایی سـاڵانی شـەستەكانی سـەدەی بیستەمدا پێشنیاریكرد:-

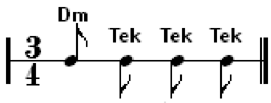

كێشـی تاكیی

كێشی بابلۆكان

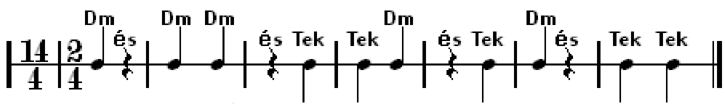

كێشـی بەگتاشـی

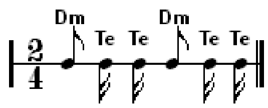

كێشـی چەپی یاخود دەهۆڵـی

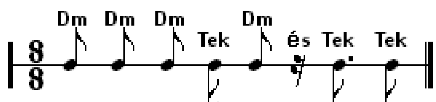

كێشـی چۆپـی

كێشـی سەربەند

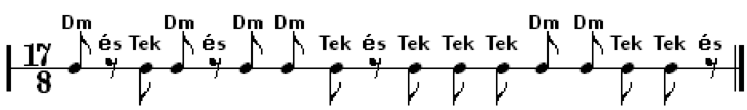

كێشی خۆشـڕەنگ

Rhyme binaire(F), Duple rhythm(E) جووت ڕەزمیی.

Rhythmic Augmentation(E) زێدە ڕەزم، درێژکردنەوی کاتی نۆتەکان لە میلۆدییەکدا.

Rhythmic diminution(E) گەستووە ڕەزم، کورتکردنەوەی کاتی نۆتەکان لە میلۆدییەکدا.

Rhythmic modes(E) شێوازە ڕەزمیەکان، وەك ڕێگەیەك پێناسەدەکردێت کە تێایدا یەکێك یاخود زیاتر لە لێدانە لاوازەکان *Unaccented beats* کۆکبکرێن لەگەڵ لێدانێکی بەهێزدا *Accented beats*. سێ جۆر بڕگە لە شەش شێواز*Mode*ی ڕەزمدا خۆی دەنوێنێت، درێژەی هەر بڕگەیەکیش بە ژمارە دەپێورێت، یەکەپێوانەی ژمارە/3 بڕگەیەکی درێژە، یەکەپێوانەی ژمارە/2 بڕگەیەکی مامناوەندیە، یەکەپێوانەی ژمارە/1 بڕگەیەکی کورتە. وەك لەم شێوازانەدا دیارە:-

شێوازە ڕەزمی یەکەم *Rhythmic mode 1* بە ڕەزمی ترۆشیاك *Trochaic(2 1)*.

| 2 1 | 2 1 | 2 1 وە هەروەها.

شێوازە ڕەزمی دووەم *Rhythmic mode 2* بە ڕەزمی یامبیك *Iambic(1 2)*.

|2 1| 2 1| 2 1 وە هەروەها.

شێوازە ڕەزمی دووەم *Rhythmic mode 3*.
بە ڕەزمی داکتایلیك{پەنجەیی}*(2 1 | 3) Dactylic*
| 2 1 | 3 | 2 1 | 3 وە هەروەها.
شێوازە ڕەزمی چوارەم *Rhythmic mode 4*
بە ڕەزمی ئەناپێستیك *(3 | 2 1) Anapestic* .
| 3 | 2 1 | 3 | 2 1 وە هەروەها.
شێوازە ڕەزمی پێنجەم *Rhythmic mode 5*
بە ڕەزمی سپۆندیاك *(3 | 3) Spondaic* .
| 3 | 3 | 3 وە هەروەها.
شێوازە ڕەزمی شەشەم *Rhythmic mode 6*
بە ڕەزمی سێ برگەیی *(1 1 1) Tribachic* .
| 1 1 1 | 1 1 1 | 1 1 1 وە هەروەها.

Rhythmic notation(E) نۆتاندن ڕەزمی، سیستەمی خوێندنەوە و نووسینی مۆزیك.

Rhythm section(E) بەشی ڕەزم، بۆ نموونە لە باندێکی جازدا ئامێرە پێرکیوژنەکان*Percussion* بەشی ڕەزم تەرخاندەکرێت بۆ پیانۆ، دەبڵ باس{یاخود باسی کارەبایی}، گیتار و تەپڵ...هتد

Rhythm syllables(E) سیلابە ڕەزمیەکان، گۆ *Vocal*کردنی دێرە ڕەزمیەکان بە بەکارهێنانی یادوەریی *Mnemonics*، بۆ هەر جۆرە دێڕێکیش سیلابەکان بەیەکەوە دادەنرێن. مامۆستا و مۆزیکزانی فەرەنسایی ئێمیل- جۆزێف چیڤێ *Emile-Joseph Chevé* 1804-1864ز پێشنیاری ئەوەی کرد کە دەشێت ڕەزم بە پەیڤی هەڵبژێردراو بۆ یادکردنەوە بەکاربهێنرێت لە دێرە ڕەزمیەکاندا. ئەم جۆرە سیستەمە لە نێو مۆزیکی ئاوروپاییدا بڵاووبووەوە و کەوتنە کارپێکردنی. گرنگی بەکارهێنانی بەم شێوازە {ڕەزمە سیلاب} زیاتر بۆ یادخستنەوەیە وەك لەوەی هەر ناولێنان بێت. لەڕاستیدا ئەم سیستەمە کە لە کەلتووری هیندستانیدا پێیدەوترێت دۆڵ *Dol* بەر لە سەدان و هەزاران ساڵ کارپێدەکرێت و هەروەها لە هەندێك شوێنی ئافریکایشدا. لە هونەری مۆزیکدا کە بەکاردێت مەبەست لەوە نیە کە جێی پیتەمۆزیکیەکانی وەك کرۆش و دەبڵکرۆش و...مانەندیان بگرێتەوە بەڵکو زیاتر زانین و پەیبردنە بەو کات و پێچوونەی ئەو ڕەزمە کە چ سیلابێکی بۆ دەبێت.
بۆ ئەم مەبەستە دوو خشتەی پێچوون سازکراوە بۆ گزارەکردن لەو سیلابانە. یەکێکیان پێیدەوترێت کاتی سادە *Simple time* و ئەویتریان کاتی پێکەڵ *Compound time*{بڕوانە/*Duration*}.

Rhythme ternaire(F), Triple rhythm(E) ڕەزمی سیانی.

Ri(I), D#(E,G) تۆنی ڕ/ی تیژ، دووەم پلەتۆنە لە مێجەر سکێڵ/ی لە پلەتۆنی دو/Cوە.

Richettato, Spiccato(I) بڕوانە/*Spiccato*.

Richtig(G), Right, precise(E) ڕاست و دروست.

Rideau(F), Curtain(E) پەردەی شانۆگەریی.

Ridendo(I), Laughing(E) پێکەنین، خەنین.

Riding(E) دووبارە ژەنینەوەی دێرە ڕەزمیەکان بە چیل*Stick*کان و سەرەفڵچە*Brush*کان لە ئامێری سیمباڵ *Cymbal*دا.

Ridotto, Riduzione(I), Redoute(F), Reduction, Arrangement(E) کەمکردنەوە، ڕێکخستنەوە، هەڵگۆزینی پارچە مۆزیکێك کە لەلایەن مۆزیکژەنەوە و بیسەرانەوە زۆر خۆشبێت لە بۆنە خۆشیەکانی وەك سەماکردن بەکاربهێنرێتەوە.

Riff(E) ڕیڤ، مۆزیك گوزارەیەکی کورت، بەزۆری ڕەپاتبوونەوەیە بەتایبەتیی لە مۆزیکی جاز *Jazz* و بلووز *Blues*دا.

Riga, Rigo(I), Staff, Stave(E) هێڵاسۆ.

Rigore, Rigoroso(I), Strict time(E) توند، کاتی تەواو.

Rilasciando, Rilasciante, Rilassando(I), Releasing(E) بڕوانە/*Rallentando*.

Rime(F), Rhyme(E) نەوشــە، بەزمی هۆزان، ســەروبەندی هەڵبەسـتی بەڕەزم.
Rimettendo, Rimettendosi(I) گەڕانەوە بۆ تێمپۆی یەکەم.
Rinascimento(I), Renaissance(E, F) چەرخی نوێگەریی. وشەلێکدراوێکی ئیتالیاییە و لە *Ri-nascere* پێکهاتووە. *Ri* یاخود *Re* واتە دیسان *Again* و *Be born* واتە لەدایکبوو. کوی وشەکە دەبێتە دیسان لەدایکبوو کە لە چەمکی فەلسەفییەوە واتای بوژانەوە و نوێبوونەوە دەبەخشێت. وەك بزوتنەوەیەك لە سەتەی چواردەمدا لە ئیتالیا سەریهەڵدا، لە سەتەی شـانزە فەڕەنسا بووە شۆڕشێك و پاشان بە سەرانسەری ئاوروپادا تەشەنەیکرد.
Rincalzando(I), In good humour(E) لە هەوەسێکی خۆشـدا.
Rinforzamento, Rinforzo(I), Reinforcement(E) بەهێزکردن.
Rinforzando, Rinforzato(I), Reinforced(E) جەختکراو لەســەر تۆن.
Ring(E) بازنەزەنگ، دەستە زەنگێکی نمرێنراو بە 3، 4، 5، 6، 8، 10، یاخود 12 کە بە شـێوەیەکی بازنەیی هەڵدەواسرێت و هەر یەکێکیان بە تۆنێکی جیاواز لەویتر کۆك دەکرێت.
Ripieno(I), Filling up(E) تێرووپڕ، مۆزیك زاراوەیەکی کۆنە کە ژەنیاران {بەتایبەتیی کەمانچەژەنان} بۆ ناسـینەوە و جیاکردنەوەی پاساوەکان*Passages*بەکاریاندەهێنا و پاشـان هەمووی لە ئۆرکێسترایەکی تەواودا دەژەنران. لە هەندێك بواری مۆزیکی مۆدێرندا بەدیدەکرێت وەك لە باندە براسـیەکاندا. وشـەکە لە ئۆرگنی ئیتالیاییدا بە مانای تێکەڵ*Mixture*دێت.
Riposo, Riposata(I), Respose, Resposeful(E) بە ئارامی و هێوری.
Riprende(I), Resume(E) پاراو، دەســپێکردن لەســەرەتاوە.
Ripresa(I), Repeat(E) بڕوانە/*Repeat*.
Riscaldano(I), Livelier(E) بە گەرم و جۆش.
Risentito(I), Lively, Poignant(E) بە خرۆشیی و بژێویی.
Risoluto(I), Bold(E) بوێر و دلێر.
Risolutamente(I), Resolutely(E) بوێرانە و ئەزمەندانە.
Risoluzione(I) بڕوانە/*Resolution*.
Risposta(I), The answer in a fugue(E) بەرسـڤ لە فیوگەیەکدا.
Ristretto(I), The stretto in a fugue(E) توند و بەجۆش لە فیوگەیەکدا.
Ristringendo(I), Quickening(E) پەلەپی.
Risuonanza(I), Resonance(E) زرنگانەوە.
Risvegliato(I), Animated(E) هانداو، چالاك.
Ritardando(I), Gradual change of tempo(E) گۆڕینی تیمپۆ هێدی هێدی،
Ritard(I), The gradual diminishing of speed(E) کەمکردنەوەی خێرایی بە هێدی هێدی.
Ritenuto(I), Suddenly slower(E) هێواشبوونەوەی کتووپڕ، *Rit.* کورتکراوەیەتی. هەندێکجار لەباتی *Ritardando* بەکاردەهێنرێت.
Ritmico(I), Rhythmic(E) ڕزمیی.
Ritornel(E), Ritournelle(F), Ritornello(I), Ritornell(G) ڕیتۆنێل، پارچەیەك یاخود بەشێك کە بۆی بگەڕێیتەوە، پاساو *Passage*ێکی کۆنسێرتۆ کە ژەنیارێك تێیدا بێدەنگ دەبێت، بەشێکی داخراوی لە مادریگاڵی ئیتالیایی لە سـەتەی چواردەمدا، ناوی هیمای گەڕانەوە.
Ritorno(I), Return(E), Retour(F) ڕیتۆرنۆ، گەڕانەوە.
Riverso(I), Reversed(E) بڕوانە/*Retrograde*.
Rivolgimento(I) هەڵگەڕانەوەی پارچەکان لە دەبڵ کۆنتراپونت/دا.
Rivoltato(I), Inverted(E) هەڵگەڕاو.
Rivolto(I), Inversion(E) هەڵگەڕانەوە.

Ro(Kr) ڕۆ، ئاوازی ماتەمینی و شینوشەپۆڕ. وشەیەکی زۆر دێرینی سانسکریتی/کوردییە
کە گوزارە لە لاواندنەوەی کەسێك دەکات کە جەستەی بە خاك سپاردبێت و لە جیهان ڕۆیی بێت، واتە ژیانی دونیایی بەجێهێشتبێت و بۆ ئەو دونیا ڕۆیی بێت ئەویش بە ڕێخستنی چەند بەیتێك{مەبەست لە بەیت لێرەدا ئاوازە بە هەڵبەستەوە}و دەربڕینی بە چەشنی هەی ڕۆ...هەی ڕۆ یاخود هەر چەشنێکیتر کە وشەی ڕۆ/ی تیادابێت.

Robusto(I), Robust, Strongly voice(E) نێرومەند، دەنگی زوڵاڵ.

Rock and Roll(E) ڕۆکاندرۆڵ، مۆزیکێکی میللی ئامریکاییە کە دەگەڕێتەوە بۆ نزیك
سالانی 1950ز، چەشنە بڵندڕەزمێکی بلووزە *Blues* کە هەندێك دانراوەی لە دوانزە باڕ بلووز پێکهاتووە. زۆری ئامێرەکانی کارەبایی و دەنگ زۆر بەرزن{ وەك ئامێری گیتار، ساکسۆفۆن، پیانۆ و باس...}. وەك زاراوەیەکی مۆزیك بەمانای دەنگێگی زۆر بەرزی لەرزێنەر و خۆسووڕێنەر دێت، چەشنە مۆزیکێکە کە لەتاو دەنکەگەی مرۆڤ دەهێنێتە سەما و خۆڕاوەشان.

Roco(I), Raucous(E) دەنگێکی زبر و زۆر بەرز.

Rococo(F), Rokoko(G) ڕۆکۆکۆ، چەشنە مۆزیکێکی ڕەنگینی زەخرەفێنراوە کە
دەگەڕێتەوە بۆ سالانی **1725-1775**زی سەتەی هەڤدەم، ڕەوشی ئەم چەشنە مۆزیکە ناسراوە بەوەی زیاتر چەشنە مۆزیکی باڕۆك سادەیی پێوەدیارە.

Rohr, Rohrblatt(G), Reed(E) زمانەی ئامێرە هەواییەکانی لە قامیش سازکراو.

Röhrenglocken(G), Tubular bells(E) زەنگەلوولەییەکان.

Rohrflöte(G), Reed-flute(E) فلووتی زمانەدار لە ئۆرگنی لوولەداخراودا *Organ stop*.

Roll(E), Roulons(F), Ruolo(I) ڕۆڵ، زنجیرەیەك لە فرەلێدانێکی زۆر خێرای تەپڵ
بە شێوەیەکی وەها کە وەکو دەنگێکی هەمیشە بەردەوام بێتە بەرگوێ.

,Rollo(I), Roulement de tambour(F), Drum-roll(E) ڕۆڵەدرەم، ڕۆڵەتەپڵ.

Roll trommel(G), Rullante tamburo(I), Tenor drum(E) تینۆرە تەپڵ.

Roma music, Gypsy music(E) ڕۆما مۆزیك، مۆزیکی قەرەچ.

Roman numerals(E) نمرە ڕۆمانیەکان، بۆ نموونە:ـ لە حەوت کۆردی دیاتۆنیك سیانیی
لەسەر سکێڵێکی دۆ ـ مێجەر*C-major*دا
بەم چەشنە نمایاندەکرێت.

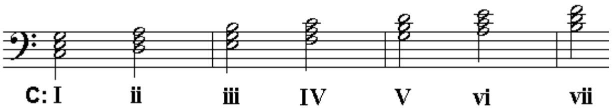

Romance(E,F), Romanza(I), Romanze(G) ڕۆمانس، سترانێکی میللی ئاسان
سەرزار و سادە کە دواسەتەکانی هەژدە و نۆزدەدا لە فەڕەنسا و ئیتالیا زۆر باوبووە.

Romance sans paroles(F), Song without words(E) سترانی بێ هەڵبەست و وشە.

Romantic(E), Romantik(G), Romantique(F), Romanticismo(I) چەرخی ڕۆمانتیك،
گاهێکی مێژوویی مۆزیکە کە بە دوای چەرخی کلاسیکدا هات و نزیك سالانی**1900**ز کۆتایی پێهات.

Romantic music(E) مۆزیکی ڕۆمانتیك، مۆزیکی سەتەی نۆزدەم، چەشنە مۆزیکێکی ناسراوبوو
بەوەی کە مۆرگی ئەڤینی، ڕەنگینی هارمۆنیانە، پڕ هەستونەست بزوێن و نەتەوەیی گرتبووەخۆ.

Ronde, round(F), Rotondo(I), Semibreve, Whole-note(E) ڕۆندە، گردەنۆتە،
نۆتی تەواو.جۆرە سەمایەکی بەجۆش و بە کۆمەڵی سەتەکانی هۆرێزانە*Renaissance*کە لە شێوەی بازنەیی یاخود بەڕیز لە کەشو هەوایەکی دەرەوەدا بەئەنجامدەدرێت.

Rondo(I,E), Rondeau(F) ڕۆندۆ،
هەڵێنجراوی وشەی ڕیتۆنێللۆ*Ritornello*ی لاتینییە کە بەمانای گەڕانەوە *Return*دێت، گەڕانەوە بۆ ماکی ڕشتە *Original theme*کە یاخود مۆتیف *Motif* کە بریتییە لە پارچەی*A/*.
بەگشتیی...ڕۆندۆ، فۆرمێکی مۆزیکی چەند پارچەجیاوازی ڕیزبەندە بە تێمپۆیەکی بەجۆش *lively tempo* لەسەر ڕەوتی *A-B-A-C-A-D-A*کە یەکەم بەشی یاخود سەرەکی لەنێوان بەشە لاوێزەکاندا *Subsidiary* دووبارەدەکرێتەوە و تەواو بوونیشی هەر بەهەمان پارچە.

ئەم فۆرمە لە زۆر کاری مۆزیکیدا ڕەچاودەکرێت، بۆ نموونە:چوارەم جووڵە لە زۆربەی کلاسیك مۆزیکەکان و سێیەم جووڵەی کۆنسێرت و سۆناتاکان بە ڕۆندۆ کۆتاییان پێدەهێنرێن. مێژووی ئەم فۆرمەیش دەگەڕێتەوە بۆ سەتەکانی ناوەڕاست و لە نزیك سەتەی هەژدەمیشدا بوژێنرایەوە و ئاخنرایە کۆتایی هەندێك سیمفۆنیی و سۆناتا و جاروباریش وەك پارچە مۆزیکێکی سەربەخۆ پێشکەشدەکرا. وەك فۆرمی ئامێراڵیی *Instrumental form*، بەزۆریش تێمپۆیەکی بەجۆشی هاویارە.

Root(E), Rave(F), Radice(I) ڕەگ، بناخە نۆتە، لە کۆرد *Chord*دا نۆتە نزمترین شوێنی دەبێت و بە یەکەم نۆتەیش.دادەنرێت لە سکێڵێکدا

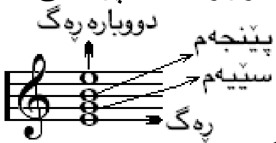

Rosin, Resin(E), Résine(I) ڕۆسین، چۆك، ماددەیەکی پاکژی ڕاتینجە{کەتیرەیی}
لە ماددەی ترپێنتاین *Turpentine* کە بۆ مووی کەوانی ئامێرە ژێدارەکان بەکاردەهێنرێت بۆئەوەی خشاندن و بەرکەوتنێکی تەواو لەنێوان ژێ و مووەکەدا بدات و بە لەرینەوەی دەنگێکی خۆش بسازێت. بێ ئەو ماددەیە دەنگ لەرینەوە وەك پێویست ناسازێت.

Rota(L), Round, Wheel, Hurdy-gurdy(E) پێچکە، خڕ، ئامێری هوردی - گوردی.

Rotar valve(E) بڕوانە/*Valve*.

Rote, Rotte(E) ڕێگەی فێرکردن بە لاساییکردن. ئامێری کروت*Crwth*، لیرا*Lyre*.

Rotondo(I), Round, Full note, Rounded note(E) تۆنی تەواو، گردەنۆتە.

Round(E) کورتە کانون ئاوازێکی بەردەوام کە هەموو دەنگەکان لە هەمان پەردە*pitch*دا یاخود ئۆکتاڤێکدا دەوترێت.

Rounded binary(E) دووانی سووڕخواردوو، شێوەیەکی دانراو لە دوو بەش کە دووەمیان بە گەڕانەوە بۆ یەکەم کۆتایی پێبێت، هەر بەشەیش تیایدا ڕەپاتبوونەوەیە.

Rovesciamento, Rovescio(I), Reversion€ پێچەوانە، جووڵەی پێچەوانە بەرەو دواوە، هەندێکجار لە بە مانای گەڕانەوە *Retrograde* دێت. هەڵگەڕاوە لە کۆرد و میانەکاندا.

Rubato(I), Robbed(E) تێمپۆی ئازاد دیاریکراو لە پارچە مۆزیکێکدا.

Rückung(G) بڕوانە/*Syncopation*.

Rudement(F), Roughly(E) بە زبری.

Ruff(E) سێ لێدانی خێرا بەر لە یەکەم لێدانی سەرەکی کە جۆرە پیاکێشانێکی تەپڵ ژەنینە.

Ruhe(G), Peace(E) ئاشتی، ئارام، ئاسوودە.

Ruhepunkt(G) بڕوانە/*Fermata*.

Ruhig(G), Calm, Peaceful(E) ئاسوودەیی، هێوری.

Russian bassoon, Upright serpent(E) ئامێری باسسوونی ڕوسیایی، ئامێری سەرپێنت/ی وەستاو

S

شاون
Shawn

Saz
ساز

Santur سەنتوور

Serpent سێرپێنت

Saxophone ساکسۆفۆن

S

دەنگەنازکەکان کە بزردەبن....لە بیرەوەریدا دەزرنگێنەوە!!!!

شیللێ

S کورتەی/*Soprano, Solo, Segno, Sordino*

Sacbut, Sagbut(S), Saquebute(F), Pull-Tube, Sackbut(E) ساکبوت.
ناوی کۆنەئامێری ترۆمبۆن لە سـەتەی چواردەمدا.

Saccadé(F), Sharply accented(E) ئاکسنتی تیژ، هەنکێکی توند.

Sackpfeife(G), Bagpipe(E) مەشکەنای.

Sacoche(F), Bag(E) مەشکە، کیسە، کوننە.

Sacred music(E) مۆزیکی ئاینیی{تایبەت بە کڵێسەی کاثۆلیك}.

Sacré(F), Sacred(E), Sacro(I) سـپەنتا، ئاینیی زۆر پیرۆز.

Saddle, Sillet(F), Nut(E), Sattel(G) ژێدان، کەمەی ژێ، ئەو پارچەچیلکەیەی کە لە کۆتایی دەستەکی کەمانچە{کلکە کەمانچە}دەچەسپێنرێت و ژێیەکانی بەسەردا دەبرێن و دەنیشێنرێن و ئینجا بەهۆی برغوەکانیەوە بادەدرێن و توندەکرێن.

Saite(G), String(E) ژێ، تەل، تار، سیم، ژێی مۆزیك ئامێرەکان، وەکی دەوترێت ژێی سۆڵ.

Saiten instrumente(G), String instrument(E) ژێی ئامێرەکان.

Sajat(E) سەنجۆکە، گچکە سیمباڵ، سەنجی بچووك کە بخرێتە نێوان پەنجەکانەوە بۆ لێدان.

Salicional, Salicet(F), Willow(E) سالیسێت، لوولەداخراوێکی کانزایی/یە هەشت پێ/ییە 8-foot لە ئامێری ئۆرگندا، دەنگێکی زۆر خۆشی لێوە دەردەچێت، جۆرێکی تری هەیە بەدرێژی چوار پێ 4-foot. وشەکە لە سالیکس *Salix*ی لاتینییەوە وەرگیراوە کە بەمانای چنار دێت یاخود شتێکی دروستکراو لە دارەچنار، بەمانای هەڵلاجیکردنیش دێت، کاتێك کە هەڵلاج بە لورکەکەی لە ژێ/یەکە دەدات ونگەونگی لێوەدەردەچێت.

Salle de concert(F), Concert hall(E) کۆنسێرتی هۆڵ.

Salmo(I) بڕوانە/*Psalm*.

Salphinx, Salpinx(Gr), Ancient Greek trumpet(E) سالفینکس، کۆنەئامێری ترومپێتی یۆنانییە کە لە برونس دروستکراوە، پێدەچێت لە بۆنە و ئاهەنگدا بەکارهێنرابێت.

Saltando, Spiccato(I), Sautillé(F) ژەنین بە کەوان بە شێوازێکی بەجۆش و دڵگیر.

Saltarello(I) سەمایەکی ئیتالیایی خێرایە لەسەر کێشی6/8.

Saltato(I), Dancing(E) سەماکردن.

Salteretto(I) پێچوونیرەزمە دێڕێکی سێ نۆتە بەڕێژەی 3:1:2

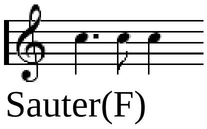

Salto(I), Leap, Jump(E), Sauter(F) بازدان.

Samba(E) سامبا، سەمایەکی زۆر باوی گەلانی وڵاتی بەرازیلی/یە بە کێشی2/4.
بەڵام هەر باڕێکی لە سێ هەنگاو پێکهاتووە و وا لە سەماکە دەکات کە کێشی 3/4وەربگرێت.

Samisen, Sanshin, Shamisen(E) سامیسن، ئامێرێکی ژاپۆنی/یە سێ ژێی لەسەر دەبەسترێت، تارادەیەك بە ئامێری ڕەباب دەچێت.

Sammlung(G), Collection(E) کۆکردنەوە.

Sampogna(I), Bagpipe(E) مەشکەنای.

Sämtlich(G), Complete, Collected(E), Compléter(F) تەواو، دروست، کۆبەندە.
Sanayi(Hn), Shawm(E) شانەی، زڕنای هیندستانی.
Sandpaper block(E) بلۆکەسمارتە، دوو بلۆکەتەختە کە ڕووپەری هەر لایەکیان پەڕەسمارتەی بەسەردا چەسپێنراوە، کاتێك کە هەردوو ڕووپەرەکە دەخشێنرێت بەیەکدا خشەی لێوە دەردەچێت.
Sanduri(Gr), Zither(E) ئامێری زیتار.
Sanft(G), Soft, Gentle(E) نەرمونیان.
Sanftmütig(G), Gently(E) بە نەرمونیانی.
Sangle(F), Strap(E) سەنگڵ، پشتێنی سەرشان بۆ ئەو ئامێرانەی پێویستیان بە هەڵگرتنە.
Sanpi(Ch), Chinese flute(E) فلووتی چینیی.
Sans(F), Without(E) بەبێ.
Sans accompagnement(F), Unaccompanied(E) بەبێ هاویار.
San pédale(F), Without pedal(E) بێ پێداڵ، بێ پایدەر.
Saptak(Hn), Scale(E) ساپتاك، سکێڵ.
Sarabanda(I), Sarabande(F), Zarabandas(S) سەمایەکی ئیسپانی/یە بەکێشی خاوی 3/4 و بە ئاکسنتی دووەم لێدان *Second beat*. بۆ یەکەم جار کە ئاماژەی پێدرا دەگەڕێتەوە بۆ ساڵانی 1539ز لە ناوەڕاستی ئامریکا کە لە نووسراوی نووسەری پانامایی *Panama* فێرناندۆ گوزمان مێکسیا *F. G. Mixia*کە بەناوی زارابەندا *Zarabanda* هاتووە، نزیك ساڵانی 1583ز داگیرکەرانی ئیسپانیایی دەگەنە وڵاتانی لاتین ئامریکا و دەکەونە تاڵانکردنیان. لەوانەی کە دەکەوێتە بەر ئەو تاڵانکردنە ئەو سەمای زارابەندە/یە کە دەیگوێزنەوە بۆ ئیسپانیا و بەسەرانسەری ئاورووپادا بەناوی سارابەند بڵاودەبێتەوە.
Sarangi(Hn) ئامێری کەمانچەی هیندستانی/یە،کە چوار ژێی لەسەر بەستراوە. وشەیەکی لێکدراوە لە *Sau* و *Rangi* کە بە مانای سەد ڕەنگ دێت.
Sargam(Hn) سارگام، بڕوانە/ *Hindustani music*.
Sarod(Hn) سارود. ئامێرێکی چوار ژێ/یە، باس ڕەباب.
Sats(G), Movement, Subject, Style, Phrase(E) چەشن، جووڵان، بابەت، ڕێسا، ڕستە.
Saut(F), Sbalzo, Sbaltzato(I), Skip, Jump(E) هەڵبەزین بە هەردوو پێ و دابەزین لە هەمان جێ. زاراوەیەکە بۆ سەمای باللێت*Ballet*بەکاردێت.
Savart(F) ساڤارت، سیستەمێکی لۆگاریتم پێوانەییە بۆ میانەمۆزیکیەکان کە نزیکەی ساڵی 1819ز لەلایەن فیزیکزان و مۆزیکزانی فەڕەنسایی فێلیکس ساڤارت *Felix Savart* (1791-1841) وە داهێنرا، لۆگاریتم میانەی دوو نۆتە دەکاتە 1/1000. بەپێی ئەم ڕێسایە دەبێت ئۆکتاڤێك پێکبێت لە 301.03 سڤارت. جیاوازی نێوان پەردەیەکی گەورە{9/8} و پەردەیەکی بچووك {10/9} یەکسانە بە پێنج ساڤارت کە دەکاتە یەك کۆما *Comma*.
Saw(E) هەڕە، مشار.
Saxhorn(E) ساکسهۆڕن، ئامێرێکی هەوایی سەربە خێزانی ئامێرەبراسیەکانە، ساڵی1840ز لەلایەن کارسازی بەلچیکایی ئانتۆنی جۆزێف ئۆدۆڵف ساکس{1814-1894ز}/ەوە داهێنرا، سێ تا پێنج دەمەوانە *Valve*ی بۆ دەنگ هەیە. ئەم ئامێرەیش هەر بەناوی خۆیەوە خێزانێکی پێکهێناوە.

ئامێرەکانی سەربە خێزانی ساکسهۆرن The instruments of Saxhorn family	
Soprano cornet	E flat
Cornet	B flat
Flugel or Contralto horn	B flat
Tenor horn	E flat
Baritone	B flat
Euphonium	E flat
Bb bass	B flat
Eb bass	E flat
BBb bass	B flat
EEb bass	E flat

Saxophone(E), Sassofone, Saxofonia(I), Saxofon(G) ساكسـۆفۆن،
نزيك ساڵی1841ز بۆ يەكەمجار كارسـازی بەلچيكايی ئانتۆنی جۆزێف ئۆدۆڵف سـاكس ئەو ئامێرەی خستە پێشانگاكەيەوە بۆئەوەی بكەوێتە بەرچاوی خەڵك، هەر بەناوی خۆيشيەوە ئەم ئامێرە كەوتە بەردەستی ژەنيارانەوە. ئامێرێكی هەوايی براسيی ڕيشەدارە كە جۆرەكانی بريتين لە:-
Sopranino, Soprano, Alto, Tenor, Baritone, Bass and Contrabass

Saxophone quartet(E) چوارساكسۆفۆنی، تيپێكی چوار سـاكسـۆفۆنژەن
كە پێكهاتووە لە:- *Soprano, Alto, Tenor, Baritone.*

Saz(Kr) ساز {بەمانای نەغمە دێت} ، كۆك. ئامێرژێدارێكی زۆر دێرين و ميللی و زۆر باوی نێو كوردەوارييە. ژێ/يەكانی جووت تەلن كە دوو ياخود سـێ ژێ/ی لەســەر بەستراوە. لە كاريگەری بۆ سـەر دڵ و دەروونی كۆمەڵگای كوردەواری بە ئامێری ليرا/ی يۆنانی بچێت.

Sazgar(Ar,Kr) سازگار. لێرشتەيەكی سـەربە دەســگای ڕاســتە كە پێكهاتووە لە:-
ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی نەوا.

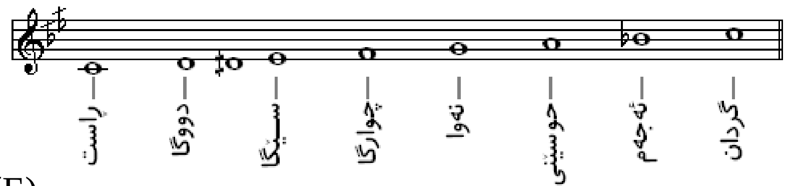

Sbarra(I), Bar-line(E) هێڵەبار.

Sbarra doppia(I), Double bar(E) دەبڵ بار.

Sbuffando(I), With anger(E) بە تووڕەيی.

Scagnello(I), Bridge(E) پێڵ، پردی ئامێرە ژێدارەكان.

Scala alterata(I), Altered scale(E) سـكێڵی گۆڕاو.

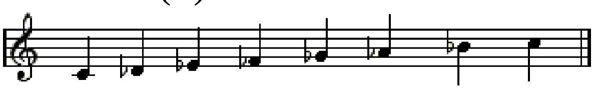

Scala aumentata(I), Augemented scale(E) زێدە سـكێڵ.

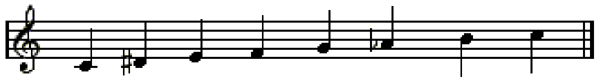

Scala cinese(I), Chinese scale(E) ســكێڵی چینیی.

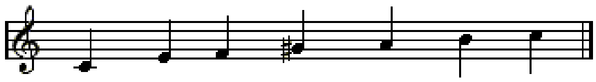

Scala Cromatica(I) بڕوانە/*Chromatic scale*

Scala diminuita(I), Diminished(Octatonic) scale(E) گەستووە سكێڵ/سكێڵی هەشت تۆن.

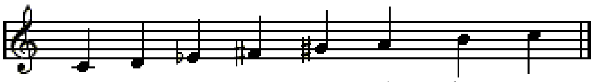

Scala enigmatica(I), Enigmatic scale(E) ســكێڵی شاراوە. سكێڵێكی تایبەتە و بۆ یەكەمجار ساڵی1897ز لەلایەن مۆزیكزان گیوسپی ڤێردی(1813-1901)*G.verdi* وە داهێنرا.

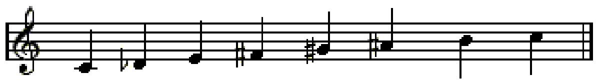

Scala estonale(I), Whole tone scale(E) ســكێڵی تۆن تەواو.

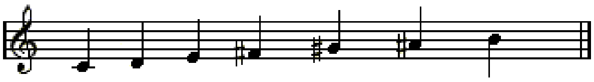

Scala orientale(I), Oriental scale(E) ســكێڵی خاوەری{خۆرهەڵاتی}.

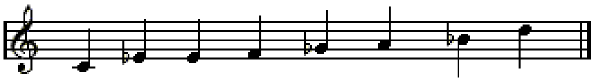

Scale(E), Scala(I), Gamme(F), Tonleiter(G),Saptak(Hn) ســكێڵ. مەودای پێوان.

وشــەی سكێڵ یاخود پێوانگ وەك زاراوەیەك لە هونەری مۆزیكدا....بریتییە لە ڕیزبەندی كۆمەڵە نۆتەیەك كە بەشــێوەیەكی ڕێسا بەرز و نزمدەكرێتەوە. لەنێوان هەر دوو نۆتەیەكی دراوســێیشدا بوارێكی پێوراو هەیە پێیدەوترێت میانە *Interval*. بۆ نموونە ئەگەر بە هەر نۆتەیەك دەستـپێبكرێت و بە هەمان نۆتەیش كۆتایی پێبهێنرێت كە دەكاتە هەشــت تۆن پێیـدەوترێت ئۆكتاڤ*Octave* واتە دوو میانە نیوپەردە و پێنج میانە پەردەی تەواوT-T-S-T-T-T-S-T.

جیاوازی لە نێوان سكێڵ و دەســگا *Mode* لەوەدایە كە ســكێڵ پەردەی ســەرەتا {یاخود پایەتۆن *Tonic*}ی نیە. دەشێت تاكە سـكێڵێك چەند دەسگایەكی جیاواز لەخۆبگرێت كە ئەویش دەكەوێتەســەر ئەو نۆتانەی كە وەك پایەتۆن *Tonic* بۆی هەڵدبژێردرێت.

لە ســكێڵێكی مۆزیكدا ســێ فەرمان *Function*ی ســەرەكی ڕۆڵ دەگێڕێت، ئەویش:-

1. ڕۆڵگێڕانی وەك ژێدەرێكی میلۆدیی *Melodic resource* .
2. ڕۆڵگێڕانی وەك ژێدەرێكی هارمۆنیی *Harmonic resource* .
3. لە ڕووی تۆناڵی *Tonally*یەوە ڕۆڵێكی كارا و كاریگەر*Effective*ی هەبێت.

لەوانەیشە پرسری ئەوە بكرێت بۆچی ســكێڵی مۆزیك دوانزە تۆنە؟

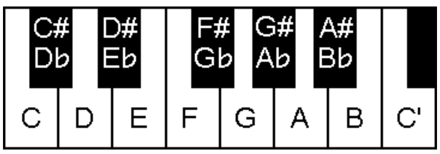

بۆچی زیاتر و كەمتر نیە؟

بەر لەوەی وەڵامی ئەم پرسە بزانین...بایەتە ئاوڕێك لە ئامێری پیانۆ بدەینەوە و سەیری كلیلە ڕەش و سپیەكانی بكەین ڕاستی ئەو دوانزە تۆنانەمان بۆ دەردەكەوێت.

ئەگەر لە دیدەیەكی فیزیكانەوە ئەم دیاردەیە شیبكەینەوە دەردەكەوێت كە نۆتەی پەردەیەك یاخود بڵێین فریكوێنسییەك بە بازنە لە چركەیەدا *Cycles/second* دەپێورێت واتە ئەگەر بۆ نموونە تۆنی لا/A وەربگرین پێوانەی دەكاتە 440 زرنگە لە چركەیەكدا{**440Hz/sec**}. مەودای نێوان دوو نۆتە كە بەپێی ڕێژەی پەردەكانیان دەپێورێت پێیدەوترێت میانە *Intrval*. ئەگەر ڕێژە میانەی دوو نۆتە بریتی بێت لە تەواوكەرە بچووكەكان *Small integers*{وەك: 2/1, 3/2, 4/3}ئەوا پێكەوە دەنگی باشیان دەبێت و زیاتریش هاوساز *Consonant* دەبن لەوەی ناهاوساز*Dissonant*بن.

ئەو میانە پوختانە(سروشت) *Pure niterval*ی کە بچووکترن یاخود یەکسانن بۆ ئۆکتاڤێك و بە هاوساز دادەنرێن ئەمانەن:-

a. 2/1 - ڕێژەی ئۆکتاڤێك.

b. 3/2 - ڕێژەی پێنجەمی تەواو *Perfect fifth*.

c. 4/3 - ڕێژەی چوارەمی تەواو *Perfect fourth* کە دەکاتە هەڵگەڕاوەی هارمۆنی3/2.

d. 5/4 - ڕێژەی مێیجەری سـێیەم *Major third*.

e. 6/5 - ڕێژەی ماینەری سـێیەم *Minor third*.

f. 5/3 - ڕێژەی مێیجەری شـەشـەم *Major sixth* کە دەکاتە هەڵگەڕاوەی هارمۆنی6/5.

g. 8/5 - ڕێژەی ماینەری شـەشـەم*Minor sixth* کە دەکاتە هەڵگەڕاوەی هارمۆنی5/4.

هەر وەکو باوە....سـکێل *Scale* لە پلەتۆنی نزمەوە بۆ بەرز ڕیزبەند دەکرێت بەڵام دەشێت لە تۆنی بەرزیشەوە بۆ نزم ڕیزبەندبکرێت. دەشێت هەر ئەو سـکێڵەیش لە هەر ئۆکتاڤێکدا ڕەپاتبکرێتەوە. هەروەها دەکرێت ڕەپاتی ئۆکتاڤ وەك بازنەیەکی ڕێکخراو لە پەردەپۆلەکاندا*Pitch classes* پێشـانبدرێت ئەویش بە زێدەکردن و کەمکردنی پەردەپۆلە ڕیزبەندەکان.

وەك لەم نموونەیەدا کە بازنەی دۆ مێجەر/C-major بەم شێوەیە ڕیزبەندە:- C-D-E-F-G-A-B-[C.

تاك سـکێل *Single scale* بە ڕوونی لە چەند پەردە ئاست *Pitch level* ێکی جیاوازدا دەردەکەوێت، بۆ نموونە دەشـێت سکێڵی دۆ/C لە پەردە ئاستی دۆ/C4دا دەسـپێبکات، هەروەها لە ئۆکتاڤ بەرزبوونەوەیەکیشدا لە پەردە ئاسـتی دۆ/C4دا دەربکەوێت.

هەر ئاوایش دەشـێت بەم چەشـنە دەسپێکەکان لە ئاستەکانی دۆ/C6، دۆ/C7 دەربکەون.

دەتوانرێت سـکێڵ بە چەند شـێوەیەك فرۆزەبکرێت *Described* ، لەوانەیش:-

1. بەپـێی ئەو میانەیانەی *Interval* کە تیایدایە. بۆ نموونە:-

سکێڵی دایاتۆنیك *Diatonic*، کرۆماتیك *Chrmatic*، تۆنی تەواو *Whole tone*

2. بە پێی ژمارەی ئەو پەردە پۆلانە *Pitch class*ی کە تیایدایە، بۆ نموونە:-

سـکێڵی پێنجـتۆنیك *Pentatonic* کە سـکێڵێکی پێنج تۆنی/یە، شەشـتۆنیك *Hexatonic* کە سـکێڵێکی شەش تۆنی/یە، حەوتۆنیك *Hetatonic* کە سـکێڵێکی حەوت تۆنی/یە.

3. بەپێی بەکارهێنانی لە سەردەمانی مۆزیکی بەرلەمێژوو *Prehistoric music*دا بە هەندێك زاراوە کە گوزارە لە چەند تونێك بکات، بۆ نموونە:- دایتۆنیك *Ditonic* کە مەبەست دوو تۆنی/یە، ترایتۆنیك *Tritonic* کە مەبەست لە سێ تۆنی/یە، چوارتۆنیك *Tetratonic*کە مەبەست چوار تۆنی/یە، وەهەروەها...... .

4. بەپـێی بەکارهێنانی لە جاز *Jazz* و کلاسیك مۆزیکی مۆدێرن *Modern classical music*دا، بۆ نموونە:- سـکێڵی ئۆکتاتۆنیك *Octatonic* کە هەشت تۆنی/یە.

Scale Syllables(E) سیلابەکانی سکێڵ، مەبەست لە ناوەکانێتی بە دۆ، ڕێ، می، فا، سۆڵ، لا، سی. بەگشتیی/یش....دوو جۆر سـکێڵ هەیە:-

1.سـکێڵ کرۆماتیکی هەڵبەزیو *Chromatic scale ascending*، واتە ڕیزبەندی تۆنەکان بەرەو ژوور بە شێوەیەکی کرۆماتیکانە.

Scale Syllables سـیلابە کانی سـکێڵ

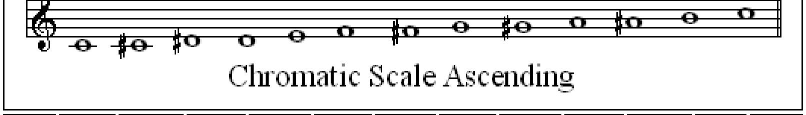

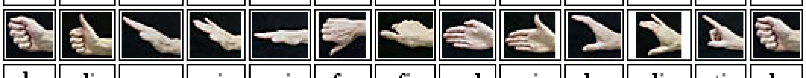

	C	C#	D	D#	E	F	F#	G	G#	A	A#	B	C
Italian	do	di	re	ri	mi	fa	fi	sol	si	la	li	ti	do
English	do	di	re	ri	mi	fa	fi	sol	si	la	li	ti	do
French	do	di	ré	ri	mi	fa	fi	sol	si	la	li	ti	do
German	do	di	re	ri	mi	fa	fi	sol	si	la	li	ti	do

2. سکێڵ کرۆماتیکی دابەزیو *Chromatic scale descending*، واتە ڕیزبەندی تۆنەکان بەرەو خوار بە شێوەیەکی کرۆماتیکانە.

Scale Syllables سیلابەکانی سکێڵ

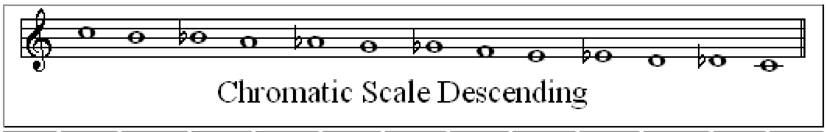

	C	B	Bb	A	Ab	G	Gb	F	E	Eb	D	Db	C
	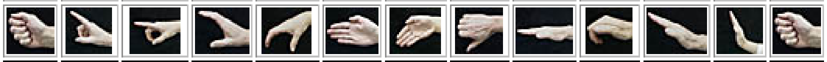												
Italian	do	ti	te	la	le	sol	se	fa	mi	me	re	ra	do
English	do	ti	te	la	le	sol	se	fa	mi	me	re	ra	do
French	do	ti	te	la	le	sol	se	fa	mi	me	ré	ra	do
German	do	ti	te	la	le	sol	se	fa	mi	me	re	ra	do

Scale-tone triads(E) سکێڵی تۆنە- سیانییەکان، سێ نۆتە کە هەر یەکە لە پلەی سکێڵێکدا، سکێڵی تۆنە- سیانییەکان لە کلیلێکی مێجەردا بریتین لە:-

I(Maj), ii(m), iii(m), IV(Maj), V(Maj), vi(m), vii(diminished)

Scandicus(Gr) بڕوانە/*Neume Notation*.

Scemando, Diminuendo(I), Dimnished(E) گەستن، کەمکردنەوە،کەستن.

Scena(I), Scène(F), Scene, Stage(E) دیمەن، پەردە، شانۆ، بەشێك لە شانۆگەریی یاخود ئاوازێکی ئۆپێراڵی سەربەخۆ.

Schäferlied(G), Shepherd´s song(E) ستڕانی شوان.

Schäferpfeife(G), Shepherd´s pipe(E) بلوێری شوان.

Schäfertanz(G), Shepherd´s dance(E) سەمای شوان.

Schalmei, Schalmey(G) شالمەی، لوولە داخراوێکی زمانەدارە لە ئامێری ئۆرگندا بەدرێژی *18ft, 8ft, 4ft*. سوڕنای سەردەمی ناوەڕاست، هۆڕنی سیگناڵ.

Scharf(G), Sharply, Preciesly(E) بە شێویەکی تیژ، بەتەواوی.

Schärfe(G), Sharpness(E) تیژیی.

Schauerig(G), Gastly(E) بەسام و ترس.

Schauspieler(G), Actor(E) ئەکتەر، نوێنەر.

Scheithholt(G) سەنتووری ئەڵمانیایی لە سەردەمێکی پێشوودا، زیتار/*Zither*.

Schelle(G), Bell(E) ئامێری زەنگ.

Schellentrommel(G), Tambourine(E) ئامێری تامبوورین.

Scherz(G), Scherzo(I), Fun, Joke(E) شۆخی،گاڵتە. بەگشتیی پارچەیەکە جووڵەیەکی بزێوی لەخۆگرتوە. ئەم جووڵەیە لەلایەن مۆزیکزان هایدن*Haydn*پەرەپێدرا و بەدوایدا مۆزارت و بەتایبەتیی بێتهۆڤن/یش لە سیمفۆنیە مینوێت *Symphonic minuet*دا. جووڵەیەکە لە سیمفۆنی و سۆناتا/یەکدا، یاخود خێرا تێمپۆیەکی3/4 لە شێوەی A-A-B-A و بەشی B بە تریۆ *Trio* ناوببرێت. چوارینەیەك لەم شێوە هونەریە لە کۆتاییەکانی سەدەی هەژدەم لە سۆناتا و سیمفۆنی و مینوێت *Menuet* و باللێت *Ballet*دا بە کێشی 3/4 وەدەرکەوت.

لە مینوێت/دا بە فۆرمی A-B-A لە هەندێك سیمفۆنیای بێتهۆڤن/دا وەبەرچاودەکەوێت.

Scherzando, Scherzante(I), Jokingly(E) بە خۆشیی و شۆخییەوە، *Scherz* بەکورتیی.

Scherzetto(I), Little scherzo(E) گاڵتۆکە، گچکە شۆخیی.

Scherzevomente, Scherzosamente(I), Playfuly(E) بە گەمە و شۆخییەوە.

Scherzoso(I), Playful(E) بەخۆشیی و خەندەییەوە.

Schiettamente(I), Sincere, Plain in sense(E) بە هەستێکی سادە.

Schietto(I),Schlicht(G),Simple, Plain(E) ساده.
Schifferklavier(G), Piano accordion(E) پیانۆ ئەکۆردیۆن.
Schisma(G), Split, Very small interval(E) شــیزما، ڕیشەوشەیەکی یۆنانییە بە مانای پارچەکردن *Split*دێت، واتە پلە *Grad* کە وەك دوانزە ڕەگی کۆمای پیثاگۆریی پێناسەدەکرێت. لەم پێناسەوەڕا دەشێت بووترێت کە شیزما *Schisma* میانەیەکی زۆر بچووکە لە ئەنجامی ڕێژەیەك لەنێوان کۆمای پیثــاگۆریی *Pythagorean comma* و کۆمای ســینتۆنی *Syntonic comma* بەبڕی 32805/32768 پەیدادەبێت کە یەکسانە بە 1.9537 Cents.
یاخود دەشێت جیاوازیەکە لەنێوان هەشت پێنجەمی تەواو+ مێجەر سێیەمی تەواو و پێنج ئۆکتاڤ. هەروەها جیاوازیەکە لەنێوان کۆمای سینتۆنی و دیاشــیزما *Diaschisma*.
Schlacht(G), Battle(E) جەنگ،کارزار، پێکادان.
Schlag(G), Stroke, Beat, Pulsation(E) لێدان، پیاکێشــان، ترپە.
Schlagfell(G), Drum skin(E) چەرمە تەپڵ.
Schlaginstruments(G), Percussion instruments(E) ئامێرە نەگرەییەکان.
Schlagzeuger(G), Drummer, Percussionist(E) تەپڵژەن، نەگرەژەن.
Schlagzither(G), Plucked zither(E) مۆدێرنە زیتار.
Schlagenbass(G), Serpent(E) ئامێری ســێرپێنت.
Scheifer(G), Coulé(F) ئۆرنامێنت *Ornament*ێك میانەی دوو نۆتە پڕبکاتەوە.
Schleppend(G), Strascinando(I), Gragging(E) پیاڕابووردن، ڕاکێشــان.
Schleunig(G), Prompt(E) گورج.
Schlitztrommel(G), Slit drum(E) تەپڵی لولەیی دروستکراو لە لقی دار کە داهێنانی دەگەڕێتەوە بۆ چەرخە هەرە دێرینەکان.
Schlummerlied(G), Slumber song(E) ســترانی لەیەلایە، لۆرین.
Schluss(G), End, Conclusion, Cadence, Close(E) پایان، ئەنجام، کادەنس، بەســتە.
Schlüssel(G), Clef(E) کلیل.
Schlüssfall(G), Cadence(E) کادەنس.
Schlüsskadenz(G), Harmonic cadence(E) هارمۆنیك کادەنس.
Schlüss satz(G), Finale(F), Coda(I), Tail(E) ئەنجام، دوایی، کۆتا.
Schlüsszeichen(G), Double bar(E) دەبڵ باڕ، لەکاتی تەواوبووندا ئاماژەی پێدەکرێت.

Schmeichelnd(G), Lusingando(I), Lyrical, Flattering(E) ئەوینیی، دڵکەشیی.
Schmerz(G), Pain, Sorrow(E) ئازار، مەخابن.
Schmerzhaft, Schmerzlich(G), Painful, Sorrowful(E) ئازارناك، خەمبار.
Schmetternd(G), Blaring(in horn playing)(E) بووق لێدان بەدەنگێکی باڵا.
Schnabel(G), Beak, Mouthpiece(E) پیك، ئەو شـوێنەی دەخرێتە ناو دەمەوە بۆ فووپیاکردن وەك ئامێری کلاڕنێت.
Schnabelflöte(G), Beak-flute(E) پیك فلووت.
Schnarre(G), Rattle, Snare drum(E) ئامێرە خرنگەکان، گچکەتەپلی یەکلا پێست.
Schnarrsae(G), Snare(E) بەن، ئەو پەتەی گەڕوبەری پێستی پێدەبەسترێت بۆ دروستکردنی تەپڵ.

Schneke(G), Snail, Scroll(E) سکرۆڵ، کلکە کەمانچە،
دوادەستەکی کەمانچە کە شێوەیەکی پێچاوپێچی هەیە و تەلەکانی لێدەبەسترێت.
Schnell(G), Allegro(I), Fast, Rapid, Quick(E) خێرا، پەلە.
Schneller Werden(G), Accelerando(I), Acceleration(E) ئاکسیلێراندۆ، پەلە.
Schnelligkeit(G), Speed(E) دەو، خێرا.
Schofar, Shofar(E) شۆفار، شەیپوور.
Schon(G), Already(E) زووتر.
Schöner gesang(G) بڕوانە/*Bel canto*.
Schrammel chromatic accordion(E) لای ڕاستی ئۆکۆردیۆن کە کیبۆردەکەیەتی و
بە دەستەڕاست دەژەنرێت. لە سیستەمی/*B-Griff*دا دوانزە دوگمەی باس دیاتۆنیکی لەسەرە.
Schrapen(G), To Acrape(E) دەیکرێنێت.
Schrapinstrument(G), Scraped instrument(E) ئامێری کرەکڕ.
Schraube(G), Screw(E) برغوو، پێچەك.
Schreibart(G), Style(E) چەشن، شێواز، ستایل.
Schriftleiter(G), Editor(E) ئامادەکار.
Schrifteitung(G), Editorship(E) ئامادەکاریی.
Schritt(G), Step(E), Marche(F) هەنگاو.
Schrittmässig, Schrittweise(G), Stepwise(E), Andante(I) بە پیاسە، پیاسەکردن.
Schrittweise(G), Stepwise, Conjunct movement(E) هاوبەشەجووڵە، کۆگرتە جووڵە.
Schüchtern(G), Shy(E), Ombrageux(F) شەرم.
Schulter(G), Shoulder(E) شان.
Schultergeige(G), Shoulder viola(E) بڕوانە/*Viola da spalla*.
Schultyerstütze(G), Shoulder rest, Chin-rest(E) حەسانەوەی شان، حەسانەوەی چەناگە،
مەبەست لەو ئامێرە ژێدارانەیە کە دەخرێنەسەر شان و بە چەناگەیش دەگیرێن، جارناجار ژەنیار پێویستی بە داگرتنی ئامێرەکەی هەیە لەسەرشانی بۆ ماوەیەکی کەم لە ژەنینێکی درێژخایان لەنێو تیپێکی مۆزیکدا.
Schütteln(G), Secouer(F), To shake(E) بیشەکێنێت، ڕایوەشێنێت.
Schüttelrohr(G), Shaker(E) ڕاوەشێن.
Schwach(G), Weak, Soft, Faint(E) لاواز، نەرم، بێهۆش.
Schwammschlägel(G), Sponge(Soft)mallet(E) دەسکێکی سەرەتۆپ هەوری{ ئیسفەنج }،
لە ئامێرە ڕەزمیەکانی وەك دەهۆڵ بۆ نەرمەلێدان بەکاردێت.
Schwärmer, Raucher(G) ڕاوشەر، پاساوێك *Passage* کە هەر نۆتەیەك
یاخود هەر دوو نۆتەیەك تیایدا بە شێوەیەکی یەکبەدوایەك چەندین جار ڕەپات بکرێتەوە.
Schwebung(G), Difference tone, Tremulant(E) لێدان لەنێوان دوو نۆتە و
نۆتەیەکی تردا بە شێوەیەکی سووکی بەدەر لە تون *Tune*. تۆنی جیاواز، لەرزین.
Schweigen(G), To be silent(E) بێدەنگبوون.
Schweigezeichen(G), Rest(E) پشوو.
Schwellen(G), To swell(E) بڕوانە/*Crescendo*، ئاوسان، فووپیاکردن.
Schwer(G), Ponderous, Difficult(E) زۆر سەنگین، سەخت و گران.
Schwermüthig, Schwermutsvoll(G), Dejected, Heavy-hearted(E) داهێزراو.
Schwinded(G), Becoming quiter(E) بڕوانە/*Diminuendo, morendo*.
Scie Musicale(F), Usical saw(E) مۆزیکی هەرە{مشار}.
Scintillante(I), Brilliant(E) درەخشان.
Scioltezza(I), Freedom, Ease(E) ئازادیی، ئاسانیی.

Sciolto(I), Free, Easy(E) ئازاد، ئاسـان.
Scivolando, Sdrcciolando(I), Glissando in piano playing(E) خزاندن لە پیانۆ ژەنیندا.
Scoperto(I), Uncovered(E) کراوە، دانەپۆشـراو.
Scordato(I), Out o tune(E) لە تون بەدەر.
Scordatura(I), Mistune(E), Altered tuning(E) سـکۆرداچورا، لە وشـەی *Scordare*ی ئیتالیاییەوە هاتووە بەمانای نەواشـێواندن*Mistune* کە مەبەسـت لە کۆککردنی تۆنی نائاسایی ئامێرە ژێدارەکانە بۆ ڕادەی ئاسـایی کەمێك بەرزتر {وەك گیتار...}.
Score(E), Partition(F), Partitura(I), Partitur(G) سـکۆر، دەقی نووسـینی کارنامەیەکی مۆزیك کە نۆتەمیلۆدی هەموو دەستە و ئامێری تیپێکی ئۆرکێسترای تێـیدا نۆتێنراوە.
دەشێت سکۆرێکی هاوچەرخ بەم شێوەیە دەسـنیشـانبکرێت:-
1. بەشــی تەختەهەواییەکان، کە بریتین لە:-
پیککۆلۆ *Piccolo*، فلووتەکان *Flutes*، ئۆبوا/ئینگلیزی *Oboe(Cor anglais)*، باس کلاڕنێتەکان *Bass-larinets*، دەبڵ باسـسـوونەکان *Double bassoons*.
2. بەشـی براس هەواییەکان، کە بریتین لە:-
هۆڕنەکان *Horns*، تڕومپێتەکان *Trumpets*، تڕۆمبۆنەکان *Trombones*، تووبا *Tuba*.
3. بەشـی ئامێرە ڕەزمیە لێدەرەکان *Percussion*، کە بریتین لە:-
تیمپانـی *Timpani*، تەپلـی یەکلا *Side drum*، گەواڵ {باس - دەهۆڵ}*Bass drum*، سـێگۆشـە *Triangle*....هتد.
4. ئامێرەکانیــتر، کە بریتین لە:- هارپ *Harp*، سـیلێستا *Celesta*.
5. ئامێری سـۆلۆ *Solo instrument*، کە بریتین لە:-
پیانۆ*Piano*، سـۆلۆ کەمانچە*Solo violin*....هتد.
6. دەنگی سـۆلۆ *Solo voice* کە بریتین لە:- سـۆپرانۆ *Soprano*.
7. کۆرس *Choir(Chorus)*، کە بریتین لە:-
سـۆپرانۆ *Soprano*، ئاڵتۆ*Alto*، تینۆر *Tenor*، باس *Bass*.
8. ژێدارەکان *Strings*، کە بریتین لە:-
یەکەم کەمانچەکان *First violins*، دووەم کەمانچەکان *Second violins*، ڤیۆلاکان *Violas*، چێللۆکان *Cellos*، کۆنتەرباس یاخود دەبڵ باسـەکان *Double basses*.
Score layout(E) نەخشەکێشانی سـکۆر، مەبەست لە دیاریکردنی ئامێر و دەنگەکان چ بە بەش و تاك، کلیل و دەنگەوار و هێڵەکان بەشـێوەیەکی هەنداز و ڕێکوپێك. بۆ نموونە دەبێت ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە زۆر لە سـەرووی دەبڵ باسـەکان بنۆتێنرێت، بەگشـتیی...ئامێرە پەردە بەرزەکان لە بەشـێکی بەرزتر لە ئامێرە پەردە نزمەکان دەنۆتێنرێت.

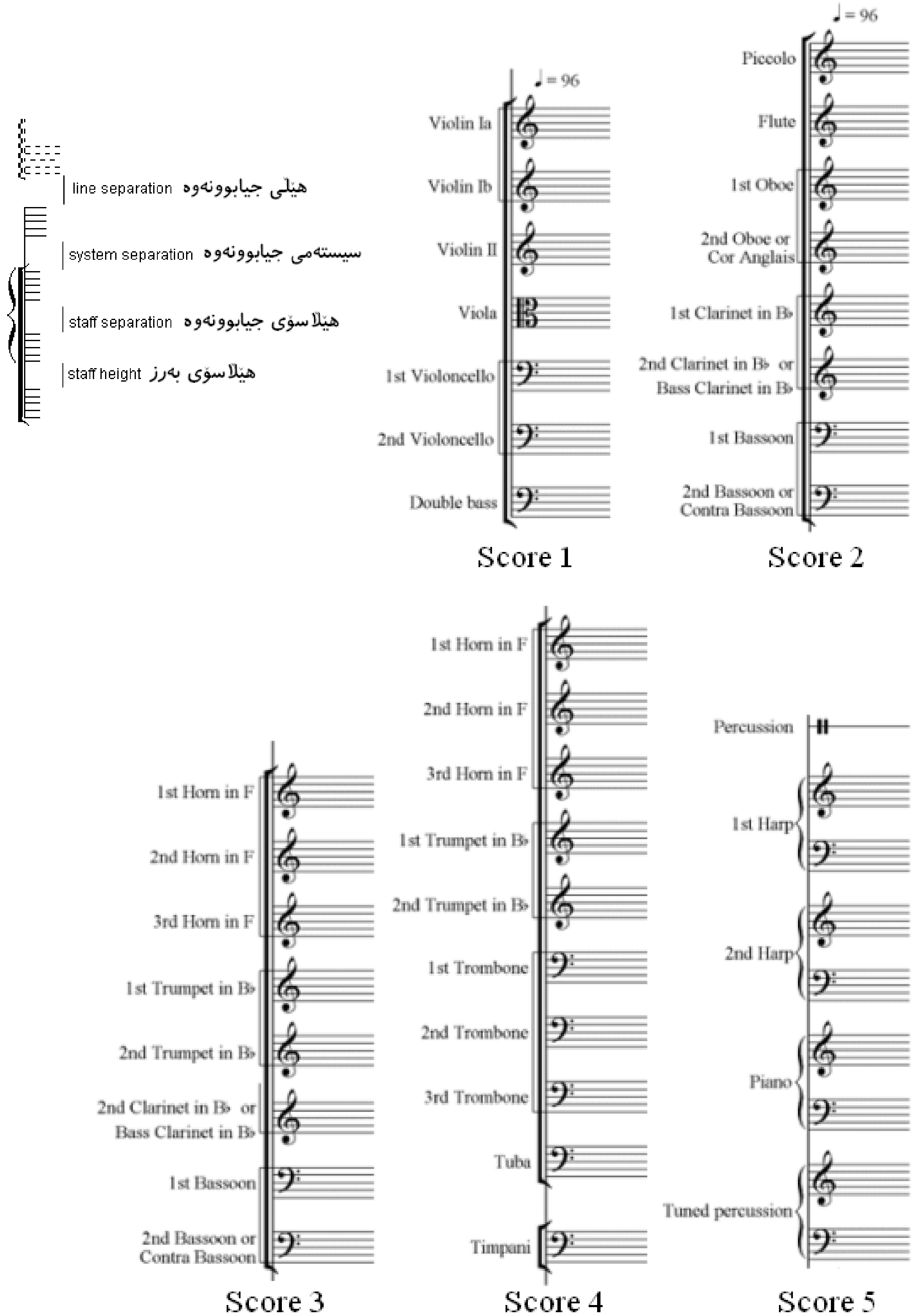

Scoring, Instrumentation, Orchestration(E) — ئامێراندن، ئۆرکێستراندن.
Scorrendo, Glissando(I), In a flowing manner(E) — خلیساندن، گلیسـاندۆ، خزاندن.
Scucito, Non legato(I), Disconnected, Detached(E) — نابەستوو، نابەند.
Scuotere(I), To shake(E) — ڕایبوەشـێنێت.
Sdegnante(I), Disdaining(E) — تووڕەیی.
Se(I), If, In case, As(E) — ئەگەر، لەباری، وەك.

ســـترانی مەلە، لە ناوەڕاستی ســـەتەی نۆزدەمەوە Sea song(E)
لەلایەن ئەمەریکایی و ئینگلیزانەوە داهێنرا کە چ بەکۆرس یاخود بەتەنیا بەئەنجاندەدرێت.

ســـەبا، سیبا Seba(Ar,Fa,Kr,Tr)
لە وشەلێکدراوی سوبح با/یە یاخود بای سوبح کە بەمانای سروەی بەیان دێت. بایەکی ناسکی زۆر خۆشی هەڵکردوو کە دڵێکی پڕخەموپەژارە بەدرێژایی شـــەو لە خەڵوەتی خواپەرستیی یان دڵدارێك چاوەڕوانی شـــنەبای بەرەبەیان بکات تاکو ئەو دڵە بەسـوێیەی فێنکبکاتەوە.
بە بۆچوونێکیتر...وشەلێکدراوەکە پێکهاتووە لە **سۆ** یاخود **سو** کە بەمانای خەفەت، سووتاو و سوێ بوونەوە دێت دواتریش وشـەی با/یە کە مەبەست هەوایەکە، بەڵام چۆن با/یەك؟ بایەکی هەڵکردوو لە دڵێکی سـووتاوی پڕلەخەم و خەفەت، هاڵاوە هەناسەیەك کە لە سـینەیەکی پڕ لە حەسرەت و گوشراو و دەروونێکی بەکوڵوە هەڵکات و بیدات بەدەم کزەبای پڕسۆز و ببێتە تیرێکی ئەوین دڵی دڵبەری پـێ بپێکێت، چەمکی وشەکە سیوابونەوەی شەیدایان و دەروێشان دەبەخشێت.
دەشێت سـەبا لە ڕیشەوشەی سیوا/یشەوە هەڵێنجرابێت کە لە دواییدا زوانی فارسی کردبێتی بە سیبا و عارەب/یش شـوێندەمی فارس کەوتبێت و پیتی س/ی کردبێتە ڵ و بووبێتە **لبا**.
لە بەشی باکووری ناوچەی ئێسـتای موکریان شـوێنێك هەیە بەناوی تەختی سلێمان{یاخو کۆشکی سلێمان}. دەڵێن گوایە لە چەند ساڵێکی سـەدەی سیازدەمدا فەرمانڕانێك بەناوی سلێمان شا دەسەڵاتداریی ئەم ناوچەیە بووە. شـاژنێکی زۆر جوان و سەلاری هەبووە بەناوی شـاژن سـیبا. سلێمان شـا کوشکێکی زۆر جوانی لەو شـوێنەی کە ئیستا پێیدەڵێن شـارۆکەی شـنۆ بۆ بەرزدەکاتەوە. هەر لەوانەیە لە دیوەخانی شـا/دا کۆڕی بەزموخۆشیی سازکرابێت و لەوانەیش ئاوازێك بەناوی ئەو شـاژنەوە تاکو مەیلوخۆشەویسـتی بۆ شـا ببزوێت.
لەڕووی هونەری و هەستی مۆزیکیەوە...بڕوانینە سـروشـتی ئەم ئاوازە دەسگایەکی خەمناکە، سـۆزێکی زۆر پڕ سـوێی تیایدا هەسـتپێدەکرێت، کزەبایەکی زۆر پڕسـۆزی هەیە و هەرکەسێك بیبیسـتێت دەردەکەوێت کە لە دڵودەروونێکی سـووتاوەوە کە وەختە سوێی بێتەوە و دیمەنێك، ئیتر ئایا ئەو دیمەنە ئەڤینی بێت یاخود شـەیداییەکی دەروێشـی{ســـۆی شەیدایان و دەروێشـان}.
شـیرینە و شـیرین شـیرین گشت کەسم عیشقی تۆ داسـە تیشـەوە دەسـم
بەدەنگی:شەهابی جەزایری کرماشانی

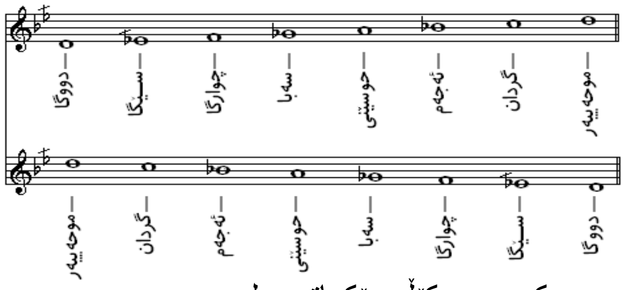

دەســـگایەکی ســـەرەکییە و سـکێڵی پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی سەبا لەسەر پلەتۆنی دووگا،
ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی حوسێنـیی.
هەروەها دوو ڕەگەزی لاوەکی پێکهاتوویش لە:-
ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی چوارگا،
ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی گەردان.

ســـەباکورد، لێرشتەیەکی سەربە دەسگای کوردە کە سکێڵی پێکهاتووە لە:- Seba Kurdi(Ar,Kr,Tr)
ڕەگەزی سـەبا لەسەر دووگا
ڕەگەزی کورد لەســـەر حوسـێنیی.

Seba zemzem(Ar,Kr,Tr) سـەبا زەمزەم،

زەمزەمە...وشەیەکی زۆر دێرینی ئاڤێستا/ییە بە مانای ویردی ژێرلێو دێت، نزایەکە لە دەمی ڕاوەستاندا بۆ نوێژ یاخود لەسـەر خوان بەنەرمە ئاوازێکی ژێرلێوی دەخوێنرێت. دەڵێن گوایە لای زاردەشـتیان وا باوبووە کە بەرلە دەستبردن بۆ خواردنی سـەرخوان لەژێر لێوەوە چەند نزایەکی ناسـکی نەرمئاواز دەخوێنرا بۆ پیرۆزکردنی زادەکە و پاش تەواوبوونیش نزای سـوپاسـگوزاری بۆ ئاهورامزدا دەخوێنرا بۆ ئەو ڕۆز(رزق)ەی پێـی بەخشـیون. ئیسـتایش لای کوردان نانی گەنم بە چاوگێکی ڕۆز دادەنرێت، زۆر پیرۆزە و گوناهە فڕێ بدرێت.

سـەبا زەمزەم، لێرشتەیەکی سـەربە دەسـگای سـەبا/یە.

سکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:-

ڕەگەزی سەبا زەمزەم لەسەر پلەتۆنی دووگا،

ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی.

سکێڵی هاتنەخوارەوەی پێکهاتووە لە:-

ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

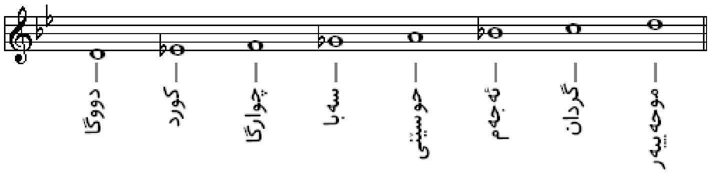

Secco, Staccato(I), Simple, Undorned(E) سـتاکاتۆ، سادە، بێنەخشین.

بە سـتاکاتۆ *Staccato* بچێت، ژەنینی نۆتەیەك یاخود کۆردێك و پاشان بەخێرایی لابچێت.

Sechs(G), Sei(I), Six(E) شـەش.

Sechstongruppe(G), Hexachord(E) هێکساکۆرد، شـەشـکۆرد.

Sechszehntel(G), Semicroma(I), Semiquaver(E) 1/16ی نۆتەی تەواو.

Sechszehntelpause(G), Seizième de soupir(F) 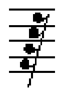 1/64ی وچانی تەواو.
Hemidemiquaver rest(E)

Sechzig(G), Sixty(E) شـەسـت.

Second(E,F), Seconda(I) یەك میانە نێوان دوو پلەتۆن لە دیاتۆنیك *Diatonic*، بەشی ئاڵتۆ، بەشە دووەم لە کۆمەڵە ئامێرێکی وەك بووترێت دووەم کەمانچە لە دەستەی کەمانچەژەنان، دووەم هۆڕن لە دەستەی هۆڕنـژەنان.

Secondando(I) بڕوانە/*Colla voce*.

Secondary dominant chord(E) کۆردی زاڵی حەوتەم *Dominant 7th chord*،
کۆردێکە کە مێجەری سێیەم، پێنجەمی تەواو و ماینەری حەوتەمی تیادایە.

Secondary leading tone, Secondary leading note(E) تۆنی دوا نۆتەنما.

Secondary triad(E) دواتا سیانیی، بڕوانە/*Primary triad*.

Secondary voice or line(E), Nebenstimme(G) N⌐ دەنگی لاوەکی یاخود هێڵی لاوەکی.

Secondo volta(I), Second ending, Second-time(E) دووەم جار{باڕ*Bar*}، دوا دووەم.
Second fois(F)

شێنگ
Shêng/Hüsushêng

سانزا
Sanza

Sarangiسەرەنگی

Second crops(F), Middle joint(E) پەیوەستی ناوەڕاســت.
Second dessus(F), Second treble(E) دووەمی دەنگەواری بەرز {زیل}.
Seconde(I), Sekunde(G), Second(E,F), Second interval(E) دووەم، دووەم میانە.
Second inversion(E) دووەمی هەڵگەڕاوە.
Second subject(E) دووەم بابەت، جۆرە جووڵەیەکە لە شێوەی سۆناتایە و پێکهاتووە لە دوو پارچە تۆناڵ و ســێ بەشی لەخۆگرتووە کە بریتین لە:-

Expostion, development, recapitulation

Section(E), Abschnitt(G) بەش.
Seele(G), Soul, Feeling(E) ڕەوان، هەست.
Seelenvoll(G), Soulful(E) بەهەستەوە، بە گیانێکی پڕ هەستەوە.
Sefa(Ar, Kr) ســەفا، یەکێکە لەو ئاوازە هەرە دێرینانەی کە ئەحمەدی خانی ئاماژەی پێداوە. بەداخەوە ئێستا لەنێو هونەری کوردیدا نامۆیە. لێرشــتەیەکی ســەر بە دەســگای سەبایە، هەر هەمان ســکێڵی دەســگای ســەبا/ی هەیە بەڵام لە پلەتۆنی موحەییەردا دەگۆڕدرێت تاکو ڕەگەزی حیجاز لەســەر پلەتۆنی گردان ببێتە ڕەگەزی ڕاست.
Sefer(Kr) ســەفەر، هەر هەمان سکێڵی دەسگای بەیاتە و تاڕادەیەکیش تایبەتە بە شاری سلێمانی. تایبەتمەندییەکەی تەنها لە هۆنراوەکەیەوەڕا دەبینرێت، هەر لەبەرئەم هۆیەیشە کە بە دەسگای سەفەر ناودەبرێت، هەر لە ســەرەتادا بە **ئاااای سەفەر** دەسپێدەکات. هۆنراوەکەیشی دەگەڕێتەوە بۆ شاعیرێکی ونبوو بەناوی غەریب ناوێك، گوایە بەر لە نزیکەی ســەد ساڵێك لەمەوبەریش بە دەنگی ئەحەی ناسر هەر لە شاری ســلێمانی بیستراوە:-

سەفەر بۆ باوکی خۆم ناکەم
جگەرگۆشــەم بەجــێ بێڵم
هەتا یادی جگەر وەستابێ
من فیکری پدەر ناکەم....
ئەگەر ئەمجار خەڵاسیم دێ
هەتا زیندووم سەفەر ناکەم
بکوژرێم من لەجێــی خۆم نابزووم
خۆم دەربەدەر ناکەم......
لەکن من عەیشی ڕووی دنیا
لە مەوتینـدا موقیـم بوونە
بەهەشت خۆشە بەڵام فەرقی
لەگەڵ گۆشەی حەزەر ناکەم...
بەرۆکم بەردەن چاکە
بەسم لۆمە و نەسیحەت کەن
ئەمن خۆ گوێ لە ئینسانی
نەفام و شێت و کەر ناکەم....
بەئاوی ناو دەمــی یارم
کەوا لەب تەشنە و وشکم
چ داد نادا بە حاڵــی من
بە هیچ شەکراوێ تەڕ ناکەم....

Séga(Ar,Fa,Kr,Tr) سێگای

ســێگا، واتە ئاوازی ســێیەم. یەکەم کەسێك کە وشەی سێگای وەك زاراوەیەکی مۆزیکی بوژاندەوە زانای ئیسلامی قوتبەددینی شیرازیی (1236–1311) بوو لە پەڕاوەکەیدا بەناوی درە التاج لغرە الدیباج. زانای ســەفەددینی ورمێیی خستبوویە بازنەی شـەست و شـەشـەمینەوە. یەکێکە لە دەسـگا سـەرەکیەکان، سـکێڵی بەرزبوونەوەی پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی ســێگاســیانیی لەسەر پلەتۆنی ســێگا،
ڕەگەزی ڕاسـت لەسـەر پلەتۆنی نەوا،
لە سکێڵی هاتنە خوارەویدا ڕەگەزی ڕاسـت دەبێتە نەهاوەند پاش گۆڕینی پلەتۆنی ئاوج بە ئەجەم.
لە سـکێڵی خۆراییدا بەرابەر تۆنی می کاربیمۆڵ دەبێتەوە.
لە دڵما شــکڵی باڵات نوری چاوم هێندە جێگیرە
لە یەك جیانابێتەوە بێ عەینی وەکو شەکەر شیرە
کەمالــی، بەدەنگی:عەلــی مەردان

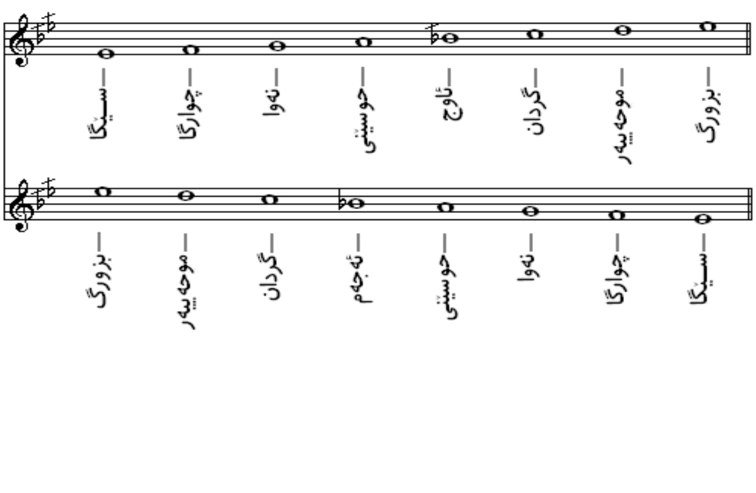

Séga maye(Ar,Kr) سـێگا مایە، سـێگا موویە، یەکێکە لەو دەسگا مۆزیکیانەی کە سـەفەدینی ئورمێیی ئاوازەی پێداوە. مایە یاخود موویە{بڕوانە/Muye}....وشەیەکی کوردیە چەند مانایەکی لەخو گرتووە وەك مانای ئاکام، ئەنجام، ئەسـڵ. وەکو بڵێین لە ئاکامی سێگاوە هاتبێتە کایەوە. لێڕشتەیەکی سـەر بە دەسـگای سـێگایە، سکێڵی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی سـێگا لەسـەر پلەتۆنی سـێگا، ڕەگەزی نەهاوەند لەسـەر پلەتۆنی نەوا.

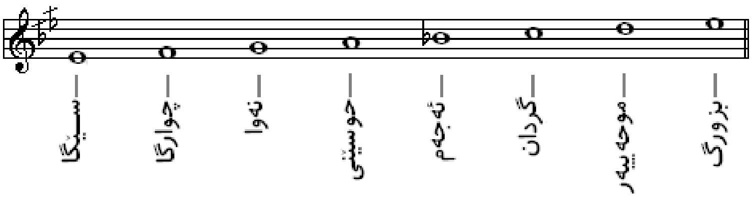

Segno(I), Sign(E) نیشـانە، بۆ نموونە دەوترێت نیشـانەی گەڕانەوە *dal segno*. 𝄋
Segue(I), It follows(E) دوای دەکەوێت، درێژەپێدان بەبێ وەسـتان، *Seg.* کورتەیەتی.
Segue la coda(I), The coda follows(E) بەدواچوون تا کۆتایی.
Seguela finale(I), The final follows(E) بەدواچوون تا پایان.
Seguendo, Seguente(I), Following(E) بەدواچوون.
Seguendo il canto, Col canto(I) بڕوانە/*Colla voce*.
Seguito(I), Fortsetzung(G), Continuation(E) بەردەوامبوون.
Sehnsucht(G), Longing(E) ئارەزو، تەوس.
Sehnsüchtig, Sehnsuchtsvoll(G), Longingly(E) بەتەوسـەوە.
Sehr(G), Very, Much(E) سـەهر، زۆر، فرە.
Sehr Gemächlich(G), Very comfortable(E) زۆر ئاسـوودە.
Sehr kurz(G), Very short(E) زۆر کورت.
Sehr lang(G), Very long(E) زۆر درێژ.
Sehr langsam(G), Very slowly(E) زۆر هێدی و لەسـەرخۆ.
Sehr langsam beginnend(G), Begining very slowly(E) دەسپێکردنێکی زۆر لەسـەرخۆ.
Sehr lebhaft(G), Very fast(E) زۆر خێرا.
Sehr scharf rhythmisiert(G), Very strong rhythms(G) ڕەزمێکی زۆر بەهێز.
Sher zart(G), Very tender(E) زۆر بەسـۆز و ناسـك.
Seite(G), Side(E), Lato(I), Côté, Flanc(F) لا، لاپەڕە، یەکێك لە لایە چەرمەکانی تەپڵ.
Sema(Kr), Dance(E) سـەما، بڕوانە/Heĺperrké .
Semaine(F), Weak(E), Gràcile(I) لاواز.
Semi(I,L), Half(E) نیمە، نیوە.
Semibiscroma(I), Hemidemisemiquaver(E) 1/64ی نۆتەی تەواو.
Semibreve(E,I), Whole note(E), Ronde(F) نۆتەی تەواو. 𝅝
Semibrevis(L), Halfbreve(E), Ronde(F) نیوەکورت{لە سـەردەمانێکی زۆر کۆندا}.
Semichorus(I), Half chorus(E) نیوەکۆرس، مەبەست لە کۆرسی سـترانبێژان کە تەنیا لە دەنگی نێرینە یاخود مێیینە پێکهاتبێت.
Semihemidemisemiquaver(E), Centoventottavo(I), Cent-vingt-huitième(F) 1/128ی تۆنی تەواو*Whole note*.

Semiquaver(E), Semi-croma(I) Sixteenth-note(E) 1/16ی نۆتەی تەواو.

Semisuspirum, Semiminum(L), Crotchet(E) نیوەمینوم، کرۆش،
نۆتە پێوانێکی زۆر کۆنە کە ئێستا وەك زاراوەیەك گۆی پـێناکرێت.
Semitone(E), Semitonium(L) نیوەتۆن، نیو میانەی تۆنێك، میانەی دووەم ماینەر.
بە دوو جۆر گوزارەی پێدەکرێت:-
1. کرۆماتیك نیوەتۆن *Chromatic semitone* کە یەکسانە بە 25/24 و تیایدا هەمان پیتی مۆزیك بەکادەهێنرێت، وەك لە نموونەی/ *D, D#*.
2. دایاتۆنیك نیوەتۆن *Diatonic semitone* کە یەکسانە بە 16/15 و تیایدا پیتی مۆزیك بە جیاوازی بەکاردەهێنرێت، وەك لە نموونەی/*D, E-flat*.
Semitonium modi(L), Leading note(E) نۆتەنما.
Semitonium naturale(L), Diatonic semitone(E) نیوەتۆنی سـروشت.
Semplice(I), Simple(E) ئاسان.
Semplicemente(I), Simply(E) بەئاسانی.
Semplicissimo(I), Extremely simple(E) ئەوپەڕی ئاسـانی.
Sempre(I), Always, Continually(E) هەمیشە، بە بەردەوامی، *Semp.* کورتەیەتی.
Sempre insistendo(I), Still persistent(E) هەر بە بەردەوامی.
Sempre in tempo(I) بەردەوامبوون لەسـەر هەمان تێمپۆ.
Sempre legato(I), Always slured, Smoothly(E) هەمیشە پەیوەسـت، بەنیانی.
Senj, Metal castanets(E) سـەنج، کەسـتانێتی کانزایی.
Sensibile(I), Sensitive, Leading note, Subtonic(E) هەسـتیار، هەستیوو، نۆتەنما، ژێرپایە، بریتییە لە مێجەر حەوتەم لە هەر سـکێڵێکدا.
Sentimental(E) ویژدانیی، هەستیاریی.
Sentimentale(I), Feelingly(E) بەچەشنێکی هەستیاریی.
Sentimento(I), Feeling(E) هەست.
Sentito(I), With expression, With feeling(E) بەهەسـتەوە، بە هەست دەربڕینەوە.
Sentoor, Sentur(Ar,Fa,Kr), Dulcimer(E) سـەنتوور، ئامێرێکی ژێداری زۆر کۆنە
ئامێرێکی زۆر باو و سـەرەکییە لە مۆزیکی کوردیدا. بەڵام لەسـەردەمی ساسـانیەکاندا لەسـەر دەستی مۆزیکژەن باربەد خاسکاری تێدا کراوە. لە هەندێك سەرچاوەدا بە بەهلبەد یاخود فەهلبەد هاتووە کە ئەگەر لە دیدەی پیتگۆڕکێ زوانەوە بۆی بچین دەشێت کە هەر هەمان ناوی برباد بگەیەنێت{دوور نیە بە پێچەوانەکەیشی ڕاست بێت}. سـەنتوور ژمارەی ژێیەکانی دەکەوێتەسەر قەوارەی ئامێرەکە، بەڵام بەگشتیی دەشێت لەنێوان 24 بۆ 99 ژێی لەسەر ببەسترێت، هەرچەندە جۆری تری هەیە بە هەشتا ژێ/وە. هەر تۆنەی لە سـێ ژێی

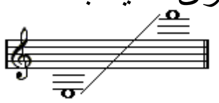

یەکدەنگ پێکهاتووە، سـەتنوورێکی شەستوسـێ ژێ بیستویەك پەردە*Pitch*ی هەیە.ئامێرێکی زۆر تۆن خۆش و دڵگیرە، لەبەرئەوە زۆر لەنێو میللەتانی وەك کورد و فارس و باکووری هیندستان و لە میللەتانی ئاوروپای خۆرەڵاتی وەك یۆنان و بولگاریا و ڕۆمانیا زۆر باوە.
Senza(I), Without(E), Dénué de, Sans(F) بەبێ.
Senza abbandonare la corda(I) بێئەوەی کەوانەکە لەسەر ژێ/یەکە بەرزبکرێتەوە.
Senza Affretare(I), Without rushing(E) بێ توندیی.
Senza basso(I), Without bass(E) بێ باس.
Senza fretta(I), Without haste(E) بێ خێرایی.
Senza interruzione(I), Without interruption(E) بێ پچڕان.
Senza misura, Senza tempo(I), In free time(E) بێ تێمپۆ، بەکورتیی ***s.t.***
Senza pedale(I), Without pedal(E) بێ پێداڵ{پایدەر}، بەکورتیی ***s.p*** .
Senza replica(I), Without repeat(E) بێ ڕەپات، بێ دووبارە.

Senza ritornello(I), Without returning back(E) بێ گەڕانەوە.
Senza sordino(I), Unmuted(E) بێ میوت. بێ پێکپە.
Senza souno(I), Without tone, Spoken(E) بێ تۆن کە مەبەست تەنیا قسـەکردنە.
Senza vibrato(I), Without vibrato(E) بێ لەرینەوە.
Sepataro(I), Single, Detached(E) جیا، تاك، نابەسـتوو.
Séparé(F), Separeted, Uncoupled(E) پارپارە، نابەستوو، جیاجیا.
Sept(F), Septem(L), Seven, Interval of a seventh(E) حەوت، میانەی حەوتەمێك.
Septakkord(G), Sept chord(F), Seventh chord(E) حەوتەم کۆرد.
Septemdecim(L), Seventeen(E) حەڤدە.
Septet, Septuor, Sepette(F), Septett(G), Septetto(I) سـێپتێت، گروپێکی جاز *Jazz* ی حەوت ئامێرژەنی پێکهاتوو لە دەسـتەی تەپڵ{پێداڵ باس، تەپڵۆکەی یەکلا*Snaredrum*یی، هەندێکجار سـیمباڵی بەفڵچەلێدەر یاخود بەدارلێدەر}، دوو گیتار، دوو تڕومپێت، دوو ساکسۆفۆن، دوو کلاڕنێت یاخود تڕۆمبۆن، باسـی ژێدار یاخود باسی کارەبایی.
Septimal comma(E) کۆمای حەوتی، لە دیمانی ئاوازدا یەکسـانە بەڕێژەی64/63 و بە میانەی 27.264Cents کە جیاوازیە لەنێوان پیثاگۆریەن{بەڕێژەی16/9 و میانەی996.089Cents}و هارمۆنیکی حەوتەم {بەڕێژەی 7/4 و میانەی 68.825Cents}.
Septième(F), Septime(G), Septimus(L), Interval of a seventh(E) میانەی حەوتەمێك.
Septuple time(E) کێشی حەوتایی {وەك 7/4، 7/8....هتد.}، حەوتایی لە ڕەزمی چواری یاخود شەشی

Sequence(E), Sequentia(L), Sequenz(G) زنجیرە ویردێکی بەزمیوی بەدوایەکە لە سرووده ئایینەکانی کلێسەی ڕۆمان ـ کاثۆلیکاندا و بە پەیڤی ئەللێلویا ناوژەن دەکرێت، ڕیشەپەیڤی ئەللێلویا *Alleluia*یش عیبریە و گوزارە لە زاتی خودێی پەروەردگار دەکات، ئەم ڕەوشە لە ئایینی ئیسـلامیشـدا ناسـراوە بە زیکری دەروێشـان و ویردی سـۆفییان کە لە هەر ئەڵقەبەستنێکی سـۆفییاندا پەیڤی... ئەڵڵا ئەڵڵا، یەکبەدواییەك دەوترێتەوە.
Sequence modulation(E) ڕەچە مۆدیولێن، زنجیرە مۆدیولێن، زنجیرە میلۆدییەك یاخود هارمۆنییەك بە چەند پەردەێکی *Pitch* جیاواز لە ناو چەند کلیلێکی جیاواز.
Seraphim, Musical glasses(E) ئامێرە شـووشـەکان.
Serenad, Serenade(E), Serenata(I), Sérénade(F), Nachtmusik(G) ئێوارەسـتران. سـترانێك یاخود ژەنینێك لە شـەوگارێکی کراوەدا بەئەنجامبدرێت.
Serenatella(I), Diminutve of Serenata(E) ئێوارەسـترانۆکە، بچووککراوەی ئێوارەسـتران.
Serenità(I), Calmness(E) ئارامی، بێدەنگی.
Sereno(I), Calm(E), Calmer(F) ئارام، بێدەنگ.
Serio, Seria, Serioso, Seriosa(I), Grave, Serious(E) مەتین، فەربوودیی، گرنگیپێدان.
Seriosamente(I), Seriously(E) فەربوودانە.
Serpent, Black pudding(E) سـەرپێنت، براس ئامێرێکی هەواییە و بە تڕومپێت دەچێت.
Serpent Forveille,Serpent à pavillon(F), Upright serpent(E) ئامێری سەرپێنتی ستوونی.
Serpentone(E,I), Bass horn(E) باس هۆڕن.
Serrando,Serrato(I), Serrant(F), Pressing, Faster, Tightly(E) بەتوندی، خێراتر، پەستان.
Sesquitone(L), Minor third(E) ماینەر سـێیەم یاخود میانەی سـێ نیوەتۆن.
Sessanta(L), Sixty(E) شەست.
Sestet, Sestetto(I), Sextet(E) گروپێکی لە شەش ئامێر یاخود شەش دەنگ پێکهاتوو. Sextet(G), Sextuor(F)

Sétar(Fa, Kr) 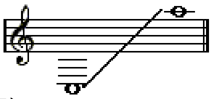 ســێتار، ئامێرێکی ژێداری خۆرەڵاتی زۆر دێرینە. کە سێ ژێ/ی لێبەســتراوە

Settanta(F), Seventy(E) حەفتا.

Sette(I), Sieben(G), Seven(E) حەوت.

Settima(I), Interval of a seventh(E) میانەی حەوتەم.

Settimana(I), Weak(E) لاواز.

Settimanale(I), Weakly(E) بە لاوازیی.

Settimino(I) بڕوانە/*Septet*.

Settimo(I), Seventh(E) حەوتەم.

Seufzend(G), Sighing(E) هەنسکدان.

Seufzer(G), Sigh(E), Soupir(F) هەنسکدەدات.

Seul, Seule(F), Alone(E) تەنیا.

Seventh chords(E) کۆردە حەوتەمەکان.

نووسینی کۆرد Chord as written	ناوی کۆرد Chord as named	نۆتەکانی کۆرد Chord notes
Cm13, Cmi13	C minor thirteenth	C E♭ G B♭ D F A
C13♯11 ♭9	C thirteenth sharp eleventh flat nine or C dominant thirteenth	C E G B♭ D♭ F♯ A
C13♯11, C13	C thirteenth sharp eleventh or C thirteenth or C dominant thirteenth	C E G B♭ D F♯ A
Cmaj13, Cma13♯11	C major thirteenth sharp eleventh or C major thirteenth	C E G B D F♯ A
C13sus4, C13sus	C thirteenth suspended fourth	C F G B♭ D F A

Symbol	Symbol	Chord Name	Chord Intervals
C7		C seventh (or dominant seventh)	1 3 5 b7
C7-5	C7dim5	C seventh diminished fifth	1 3 b5 b7
C9		C ninth	1 3 5 b7 9
C7(b9)	C7min9	C seventh minor ninth	1 3 5 b7 b9
C7(#9)	C7aug9	C seventh augmented ninth	1 3 5 b7 #9
C9-5	C9dim5	C ninth diminished fifth	1 3 b5 b7 9
C(#11)	C9(#11)	C augmented eleventh	1 3 5 b7 9 #11
C11		C eleventh	1 3 5 b7 9 11
C13		C thirteen	1 3 5 b7 9 13
C13-9	C13(b9)	C thirteen minor ninth	1 3 5 b7 b9 13
$C13^{-9}_{-5}$	C13(b9)b5	C thirteen minor ninth dim 5th	1 3 b5 b7 b9 13

Seventeenth(E) حەڤدەیەم، میانەی دوو ئۆکتاڤ و ســێیەمێك.

Seventh(E), Siebente(G) حەوتەم، حەوتەمی مێجەر کە بە نیوەتۆنێك لە ئۆکتاڤ بچووکترە، یاخود حەوتەمی ماینەر کە بە نیوەتۆنێك لە تۆنی تەواو بچووکترە.

Seventh chord(E), Accord de septième(F) حەوتەم کۆرد، پێکهاتووە لە:- ڕەگەنۆتە *Root note*، سێیەم لەســەروو ڕەگەوە، پێنجەم لەســەروو ڕەگەوە و حەوتەم نۆتە لەسەروو ڕەگەوە.

Seventh chord inversion(E) هەڵگەڕاو، بڕوانە/*Inversion*.

Sex(L), Six(E) شــەش.

Sexaginta(L), Sixty(E) شەست.

Sexte(G), Sextus(L), Interval of sixth(E) شــەشــەم، میانەی شــەشــەم.

SextetE), Sextett(G), Sextette, Sextuor(F) شەشیی، گروپێکی جازی *Jazz* شەش ئامێرژەنی پێکهاتوو لە دەستەی تەپڵ{پێداڵ باس، تەپڵی یەکلا کە هەندێکجار سیمباڵی بەفڵچەلێدەر یاخود بەدارلێدەر}، دوو گیتار، دوو تڕومپێت، دوو ساکسۆفۆن، دوو کلاڕنێت یاخود تڕۆمبۆن، باسی ژێدار یاخود باسی کارەبایی.

Sextole(G), Sextolet(F), Sextuplet(E), Sestina(I) دەبڵ تریۆلە.

کۆمەڵە نۆتەیەکی شەشتایی لە ڕەزمی چواریدا.

Sextuple meter, Sextuple time(E) شەش مەتر، پێوانەیەکی شەش لێدانە لە باڕێکدا.

Sforzando(I), Forcing(E) بەهێز، توندلێدان لەسەر نۆتەیەکی دیاریکراو، بەکورتی/***sfz.*** .

Sforzando piano, Sforzato piano(I), Strongly accented(E) بەهێز، بەکورتی/***sfp.*** ، بەهێز دەستداگرتنی کتوپڕ لەسەر ژەنینی کۆردێك و بەدوایدا بەلاوازی بژەنرێت.

Sforzatissimo(I), Very strongly accented(E) زۆر بەهێز.

Sforzo(I), With force(E) سفۆرزۆ / ***sf.*** . هیمای توندلێدان لەسەر نۆتەیەك یاخود کۆردێك.

Sfumate, Sfumato(I), Very lightly(E) زۆر بە سووکی و نیانی.

Sgabello(I), Piano stool(E) سگابێللۆ، کورسی دانیشتنی پیانۆژەن لەبەردەم ئامێری پیانۆدا.

Sgambato(I), Weary style(E) خەمگین چەشن.

Sgomenta(I), Dismayed(E) بەترس و سام.

Sgra-snyan(E) ئامێرێکی ژێداری زۆر دێرینی سەربە ناوچەکانی هیمالایا ***Himalaya***یە.

Shake, Trill(E) بڕوانە ***Trill***، ڕاوەشاندن، تریللە، شەکاندن.

Shaker(E) ڕاوەشێن، ئامێرێکی پێرکیوشنە ***Percussion***، ناوەڕۆکەکەی پڕکراوە لە وردە ساچمە کە بەڕاوەشاندنی خشەخش دەکات و ڕەزمی پێدەگیرێت.

Shanaz higaz, Ŝanaz ĥicaz(Ar,Kr,Tr) شاناز حیجاز، لێرشتەیەکی دەسگای حیجازە. سکێڵی هاتنەخوارەوەی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی. سکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە گرێ نێکرێز لەسەر پلەتۆنی نەوا

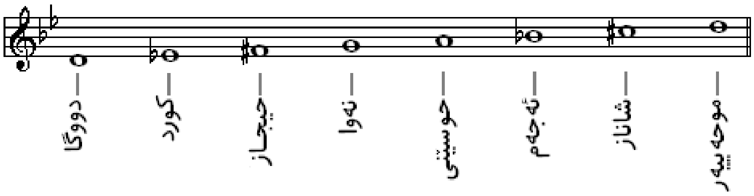

Shanaz séga, Ŝanaz sega, Ŝanaz kurdi (Ar,Kr,Tr) شاناز سێگا، شاناز کوردی.

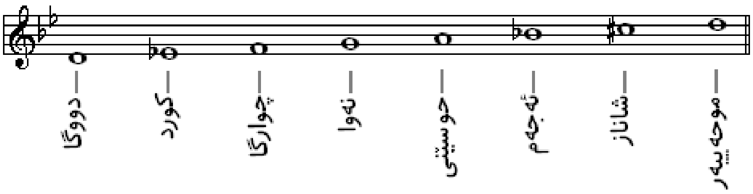

لێرشتەیەکی سەر بە دەسگای کوردە. پێکهاتووە لە ڕەگەزێکی سەرەکی بەناوی ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزێکی لاوەکی بەناوی حیجاز لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی.

Sharp(E), Dièse(F), Diesis(I), Kreuz, Scharf(G) تیژ، دێز.

بەرزبوونەوەی نیوەتۆنێك لە پەردە***Pitch***یەکدا، وەك زاراوەیەك گوزارە لە مێجەر***Major*** و زێدە ***Augmented*** دەکات، لوولەکانی ئامێری ئۆرگن کە دەنگێکی زۆر تیژیان هەیە، دوگمە ڕەشەکانی کیبۆرد.

Shawn(E), Chalumeau(F), Chalmei(G), Cialamello(I), Zuřna(Kr) شاون، ئامێرێکی دوو ڕیشەیی ***Double-reed*** سەردەمانی سەتەی ناوەڕاست و هۆرێزانە ***Renaissance***، حەوت کونی پێشەوە و یەك کونی دواوەوەی بۆ پەنجە گەورەی تیادایە، بەرین ***Range***ی تۆنەکانی دەگاتە دوو ئۆکتاف ئەویش دەگەڕێتەوە بۆ لێهاتووی و توانایی ژەنیارەکە. دەنگەوارەکانی ئامێری شاونی مۆدێرن بەم جۆرانە پۆلێنراون.

1. سۆپرانینۆ ***Sopranino*** کە نزمترین نۆتەی لە ´F دایە.
2. سۆپرانۆ ***Soprano*** کە نزمترین نۆتەی لە ´c , g´ دایە.
3. ئالتۆ ***Alto*** کە نزمترین نۆتەی لە g , f , d , c دایە.

4. تینۆر *Tenor* کە نزمترین نۆتەی لە c , G دایە.
5. باس *Bass* کە نزترین نۆتەی لە F , C دایە.
6. گەورە باس *Great bass* کە نزمترین نۆتەی لە C , GG دایە.

Shed(Ar,Tr), Şed(Kr), Transposition(E) شــەد.ترانز، ترانسپۆزە.
لە وشەی چەت/ی کوردیەوە هاتووە کە بەمانای توندکردن و کوکردنی ژێی تۆنێك دێت بۆ هەمان تۆن بەڵام لە پلەئۆکتاڤێکی بەرزتردا. زۆرجاریش بە پەردە ناودەبرێت چونکە هەر بە بەکارهێنانی گۆڕینی دەنگێك بۆ دەنگێکی بەرزتری خۆی ئەوە دەگەیەنێت کە پەردە{تۆن}یەکێتر لە هەمان تۆن پەیدادەبێت بەڵام لە ئۆکتاڤێکی بەرزتردا. شەداو: چەتاو، واتە پەردەیەکی گۆڕاو بۆ پەردەیەکیــتری خۆی لە ئۆکتاڤێکی بەرزتردا. لە زوانی عارەبیدا زاراوەی تَصْوير دەگرێتەوە.

Shed Urban, Şed urban, (Ar,Kr,Tr) شـــەدئوربان
لێرشتەیەکی سەر بە دەســگای حیجازە{هەر ترانسپۆزەی دەسگای حیجازیشە}، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی یەکـگا، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا.

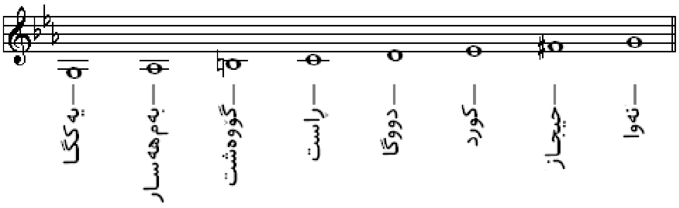

Shenai(Hn,Kr) شـانەی، ئامێری شـاون *Shawn* دەگرێتەوە لە باشـووری هیندستان.
Sheng(Ch), Sho(Ja), Mouth organ(E) شــەنگ، ئۆرگنی چینی کە بە فووی دەم دەژەنرێت.
shewq Efza, Şewq Efza(Ar,Kr,Tr) شــەوقــئەفزا. لێرشتەیەکی ســەر بە دەســگای ئەجەمە، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی ئەجەم عەشیران، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

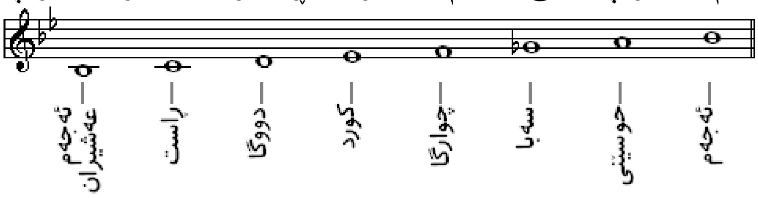

Shawqi Dĺ, Şewqi Dĺ (Ar,Kr,Tr) شـەوقیــدڵ. لێرشــتەیەکی ســەر بە دەســگای حیجازە، سکێڵی پێکهاتوە لە:- ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی نەوا. هەمانە سکێڵی حیجاز دیوان/یشە بەڵام لە پلەتۆنی یەکــگا/وە.

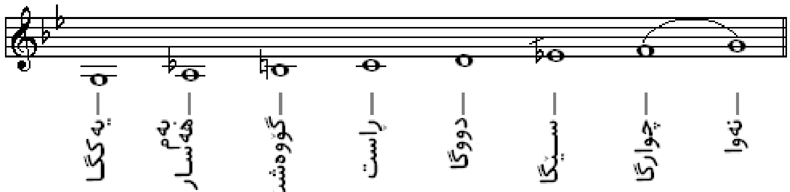

Shewqtereb kurdi(Ar,Kr,Tr) شەوقیتەرەب کوردی. لێرشتەیەکی ســەر بە دەســگای کوردە، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی کورد لەســەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی ســەبا لەســەر پلەتۆنی نەوا.

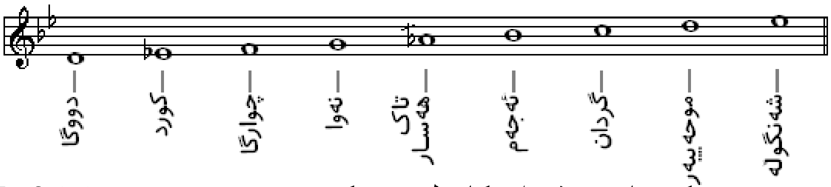

{شەنگوڵە:سونبولە}

Shift(E) گواستە، جووڵەی دەستەچەپ لەسەر دەستـەکی ئامێرە ژێدارەکان لە جێیەکەوە بۆ جێیەکیـتر ئیتر چ بۆ سەرەوە بێت کە پێیدەوترێت هەڵگواستە *Shifting up* یاخود بۆ خوارەوە کە پێیدەوترێت داگواستە *Shifting down*. بۆ نموونە ناوەکان لە ئامێری کەمانچەدا نیوەگواستەیەك*Half-shift* دووەم پۆزە*Second position*یە، تەواو گواستە *Whole shift*یەك سێیەم پۆزە *Third position*یە، دەبڵ گواستەیەك *Double shift* چوارەم پۆزەیە *Fourth position*، وەهەروەها.... .

Sheet, Şit(Kr), Whistle(E) شیت، فیکە.

Shnewd, Şnewd(Fa,Kr) شـنەود، گوێڕادێران، گوێگرتن. گوایە کاتی خۆی فەرمانڕەوایی ئەمەویەکان، عەباسیەکان و تاگەیشتە عوسمانلیەکانیش لە دیوەخانەکانیاندا بە ئامادەبوونی یاوەران و میوانانیان بەزمی خۆشییان لە ئاهەنگی گۆرانی و مۆزیك دوور لە خەڵك گێڕاوە، پەنا هۆدەیەکیشیان لە دیوەخانەکەدا بە پەردەیەکی شاش داپۆشراو هەبووە. بۆ ڕێزگرتن لە بوونی خەلیفە یاخود سوڵتان لە دیوەخاندا، لە پشتی ئەم پەردەیەوە خەلیفەژن و دەسـوپێوەندی دانیشتوون بۆ گۆێگرتن لە ئاهەنگەکە. دیمەنەکەیش وەها پێشاندەدرا کە گوایە لەو ئاهەنگەدا لەبەرچاودا نین، تەنیا دەشنەون{واتە دەبیستن}، خۆ ئەگەر خۆشخوانی ئافرەت بهێنرایە بۆ گێڕانی ئاهەنگ لە دیوەخاندا هەر دەبرایە ئەو پەناهۆدەیە و گوێی لێدەگیرا.

Shofar(Hb) شـۆفار، شـەیپوور، ئامێرێکی زۆر کۆنی یەهودیانە کە سـەردەمانێکی زوو لە شاخی گیانلەبەران دروستدەکرا، ئامێری ناقوور{لە سورەتی ئینعام/73،74}، بووقی ڕۆمی، بە عیبری شـافار *Shaphar* و بە ئاسووری شـاپارا *Shappara* و هۆڕن Hornی ئاورووپایی. لە ئاورووپا هەر ئەم شێوەیە گۆڕانکاری بەسـەرداکراوە و شێوەی تڕومپێت *Trumpet*ی ئێسـتای وەرگرتووە.

Short octave(E) کورتە ئۆکتاڤ. بۆ نموونە ئەگەر سکێڵی سۆڵ ـ مێجەر لێبدرێت بەم شێوەیە دەبێت:ـ C A B C D E F# G

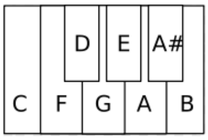

ئەم جۆرە ئۆکتاڤە ئێستا ئەوەندە بایەخی پێنادرێت.

Shruti(Hn) شـروتی، گوزارە زاراوەیەکی کلاسیك مۆزیکی هیندییە بۆ میکرۆتۆن.

Shuffle(E) شـەفڵ، تێمپۆی هێواش لە ڕەزمی جازدا، هەر لێدانێکی سـەرەکی بۆ سێ لێدانی بچووکتر دابەشکراوە، ئەم چەشنە تێمپۆیە لە بلووز مۆزیك *Blues music*دا زۆر دیارە.

Shushık, Şuşık(Fa, Kr) شـوشك، شیشك، ڕەبابی چوارتار.

Shishım, Şişım(Fa, Kr) شـیشم. ئامێرێکی ژێداریی سـەردەمی ساسـانییەکانە.

Si(I), B(E), H(G) یەك، حەوتەم پلەتۆن لە پلەتۆنی/دۆ *do* وە.

Si alza il sipario(I), The curtain rises(E) پەردە بەرزکردنەوەی شـانۆ.

Si-bémol majeur(F), Si-bemolle maggiore(I), B-flat major(E) سـی بیمۆڵ ـ مێجەر.

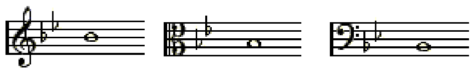

Si-bémol majeur gamme(F), B-dur skal(G) سـکێڵی سی بیمۆڵ ـ مێجەر.

Side drum, Snare drum(E) تەپڵۆکەی یەکلا، تەپڵێکی مامناوەند قەوارەیە.

Siegeslied(G), Victory song(E) سـروودی سـەرکەوتن.

Signalhorn, Hunting horn, Bugle(E) بووق، هۆڕنی ڕاو. هۆڕنی بانگ.

Signe(F), Sign(E) ئاماژە.

Silbe(G), Syllable(E) سیلاب.

Silence(E), Sileceux(F), Silenzio(I) بێدەنگی، بڕوانە/*Rest*.

Si leva il sordino(I), Take of the mute(E) لابردنی پێکپە.

Si-maggiore(I), Si-Majeur(F), B-Major(E), H-Dur(G) سـی ـ مێجەر.

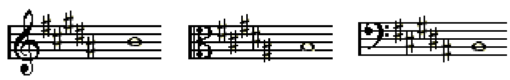

Si-majeur gamme(F), H-dur skal(G), B-Major(E) سـکێڵی سـی ـ مێجەر.

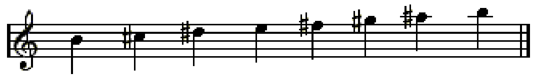

Similar motion(E) جووڵەی وێکچوون، دوو یاخود چەند بەشێك لە پارچەمۆزیکێکدا
كە لە یەك كاتدا و بە یەك ئاڕاستە جووڵەبكەن.

Simile(I), Similar(E) وێکچوون، گوزارەکردن لە شتێك، *sim.* كورتەیەتی.
Simile marks(E) هیما وێکچوونەکان، ئاماژەیە بۆ ڕەپاتکردنەوەی
گروپەنۆتەیەك یاخود چەند باڕێکی تەواو، بڕوانە/*Repeat*.

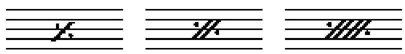

Si-mineur(F), B-minor(E), Si-minore(I), H-moll(G) سی ـ ماینەر.
Simple(F), Single(E) تاك، سادە، میانەی سادە، میانەی کەمتر لە یەك ئۆکتاڤ.
Simple binary form(E) بڕوانە/*Binary form*.
Simple Counterpoint(E) کۆنتراپونتی سادە و بێئاڵۆز.
Simple interval(E) میانەی سادە، میانەیەك كە ئۆكتاڤێك یاخود کەمتری پێکهێنابێت، ئەو میانە سادانەی كە باون ئەمانەن:ـ میانەی یەكتۆنیی *Unison*، ماینەر دووەم *minor second*، مێجەر دووەم *Major second*، ماینەر سێیەم *minor third*، مێجەر سێیەم *Major third*، چوارەمی تەواو *Perfect fourth*، سێتۆن *Tritone*، پێنجەمی تەواو *Perfect fifth*، ماینەر شەشەم *minor sixth*، مێجەر شەشەم ماینەر حەوتەم *Major sixth minor seventh*، مێجەر حەوتەم *Major seventh*....یاخود هەر میانەیەکیتر لە هەشتەك {ئۆکتاڤ}ێك کەمتر بێت.
Simple time(E) كێشی سادە، بڕوانە/*Time signature*.
Sin, Sino(I), Until(E) تاكو، تاكو ئەو جێگەیە.
Sin´ al fine(I), Until the end(E) تاكو پایان.
Sin´ al segno(I), Until the sign(E) تاكو شوێنی نیشانە، بڕوانە/*Segno*.
Si-naturel(F), B-nature(E) تۆنی سی ـ سروشتی.
Sincronizzione(I), Syncronisation(E) هاوكات.
Sinfonia(I), Sinfonie(F) سینفۆنیا، لە ڕیشەپەیڤی *Chinfonie* یۆنانییەوە هاتووە كە بەمانای میانەی ئاوێز و هاوساز، دوایی وەك زاراوەیەك بە زوانی سینفۆنیا*Sinfonia*ئیتالیایی گیرسایەوە كە گوزارە لە ئەنجامدانی كارێكی مۆزیك دەكات بە ئۆركێستڕایەكی بچووك كە داهێنانانەكەی دەگەڕێتەوە بۆ هەگبەی باڕۆك *Baroque era*، تیایدا فرۆزەی پارچە كارێكی مۆزیك ئامێراڵی *Instrumental piece* دەكات وەك بەرایی *Prelude*، پێشەكی *Overture* بۆ ئۆپێرایەك، ستڕانێك{كانتانا}*Cantana*یاخود سویت *Suite*ێك.
Sinfonietta(I), Small orchestra(E) سینفۆنیتا، سیمفۆنیایەكی كورت و سووك، هەندێ كجار ناوەكە ئۆركێستڕایەكی بچووك لەخۆ هەڵدەگرێت.
Sinfonische band(G), Symphonic band(E) باندی سیمفۆنی.
Sinfonische dichtung(G), Symphonic poem(E) چامەی سیمفۆنی.
Singende säge(G), Musical saw(E) مشاری مۆزیكاڵی.
Singhiozzando(I), Schluchzend(G), Sobbing(E) هەنسكی گریان.
Singhiozzando per tenerezza(I), Tender sobbing(E) ئارەزووی هەنسكدان.
Single appoggiatura(I) تاكە ئاپۆجیاتۆرا، ئاكسنت و نۆتە پاساوەكانی بە گواستنەوەیەكی كتوپڕی نزیكدەبێتەوە و پێیدەوترێت باز *Leap* {نەوەك بە هەنگاوهەنگاو *Step*}.

Single reed(E) تاك ڕیشە، ئەو ئامێرە هەواییانە دەگرێتەوە کە ڕیشـەی فووپیاکردنیان هەیە وەك سـاکسـۆفۆن، کلاڕنێت.
Singpartitur(G) سـکۆرێك بۆ دەنگەکان و ئامێرەکان بەڵام تەنیا هێڵە دەنگیەکانی تیادابێت.
Singsaite(G), Highest string on an instrument(E) بەرزترین ژێ لە ئامێرەژێدارەکاندا.
Singstimme(G), Singingvoice(E) دەنگی سـتران، دەنگ.
Sinitra(I), On the left(E) لای چەپ.
Sinnbild(G), Symbol(E) نیشانە، سـیمبۆڵ.
Si piace(I), At pleasure(E) بە ئاسـوودە و خۆشیی.
Sirventés(F), Troubadour(S) شـایەر، ترۆبادۆر.
Si segue(I), Go on(E) ڕۆیین، بەردەوامبوون.
Sistro(I), Sistrum(E) شـیشـتروم، ئامێرێکی ڕەزمی زۆر دێرینی هەگبەی فیرعەونەکانی وڵاتی میسـرە، پێکهاتووە لە کۆمەڵە زەنگۆڵەیەکی بەیەکەوە بەستراو.
Si tace(I), Keep silent(E) بێدەنگ ڕاگرتن.
Six chord(E) شـەش کۆرد، پێیشیدەوترێت شـەش ـ سـێ کۆرد، کۆردەکە لە نۆتەی بنەوە هەڵدەگێڕدرێتەوە و دەبێتەوە یەکەم هەڵگەڕانەوە *First inversion*. بۆ نموونە لە ڕەگەجێی *Root position* کۆردی/*C E G* دەکرێتە*E G C* وەهەروەها... .
Six-four chord(E) شـەش ـ چوار کۆرد، کۆردەکە لە نۆتەی بنەوە هەڵدەگێڕدرێتەوە و دەبێتەوە دووەم هەڵگێڕانەوە *Second inversion*. بۆ نموونە لە ڕەگەجێی کۆردی/*C E G* دەکرێتە *G C E* وەهەروەها... .
Sixième(F), Sechste(G), Sixth(E) شـــەشـــەم.
Six/nine chord(E) کۆردی شـــەش/نۆ.
Sixte(F), Sesta(I), Sixth, The Interval of a sixth(E) شـــەشـــەم، میانەی شـەشـەم. میانەیەك شـــەش پلەدیاتۆنیکی تیابێت، بۆ نموونە میانە لە تۆنی/*C* بۆ تۆنی/*A*.
Sixteen(E),Sedecim(L), Sedici(I), Sechzehn(G) شـانزە.
Sixteenth interval(E), Sedecima(L) میانەی شـانزەم، میانەی ئۆکتاڤێك و دووەمێك.
Sixth chords(E) کۆردە شـــەشـــەمەکان.

نووسینی کۆرد Chord as written	ناوی کۆرد Chord as named	نۆتەکانی کۆرد Chord notes
Cm11, Cmi11	C minor eleventh	C E♭ G B♭ D F
C7♭9#9	C seven flat ninth sharp ninth	C E G B♭ D♭ D#
C7♭9#11	C seven flat ninth sharp eleventh	C E G B♭ D♭ F#
C9#11	C ninth sharp eleventh	C E G B♭ D F#
Cmaj9#11	C major ninth sharp eleventh	C E G B D F#
C7♭9#9+, C+7♭9#9	C seven flat ninth sharp ninth augmented	C E G# B♭ D♭ D#
C7♭9#11+, C+7♭9#11	C seven flat ninth sharp eleventh augmented	C E G# B♭ D♭ F#

Slancio(I), Impetuos(E) بە هەڵپە وجۆشەند.
Slargando, Slargandosi, Rallentando(I), Slowing down(E) سـســتکردنەوە.
Slash chord(E), Accord avec barre(F) سـلاش کۆرد، وشەی سـلاش *Slash* وەك زاراوەیەکی مۆزیك مانای هێڵی لار دەگەیەنێت کە بە هیمای / گوزارەی لێدەکرێت.
ئەم جۆرە کۆردە پێکهاتووە لە کۆردی سـیانیی *Triad* و بنە نۆتە *Bass note*یەکی زێدە کە مەرج نیە بەشـێك بێت لە سـیانییەکە.

دەبێت بەپێی ڕێسای نزمترین نۆتە *Lowest note* ناوی کۆرد *Chord name* پەیڕەوبکرێت. بۆ نموونە D/F$^{\#}$ باس نۆتەی هەیە لە چێوەکۆردی D/ دا کە بریتییە لە D F$^{\#}$ A ، لە کاتێکدا Am/G باس نۆتەی هەیە کە لە چێوەکۆردی Amدا نیە بریتییە لە A C E.
بەتێکرا...دەشێت بڵێین دوو جۆر سلاش کۆرد هەیە، یەکەمیان:- ئەو کۆردەی کە باس نۆتەکەی بەشێکە لە سیانییەکە وەك Amaj^{7}/G$^{\#}$, A/C$^{\#}$, A/E وە هەروەها... . دووەمیان:- ئەو کۆردەی کە باس نۆتەکەی بەشێك نیە لە کۆردە سیانییەکە وەك A/F$^{\#}$, Amaj/G وە هەروەها... .

C/D, Slash C cover D کۆردی دۆ/C و تۆنی ڕێ/D ی بخرێتەسەر دەبێتە D, C, E, G.

Slentando(I), lossening the tempo(E) بروانە/*Rallentando*، بەکورتی/***Slent.***

Slegato(I), Un-legato(E) نالێگاتۆ، ژەنینێکی نا- نۆتەبەندی، ناپەیوەست.

Slide(E) خزند، وەك زاراوەیەکی مۆزیکایی بە چەند مانا لێکدەدرێتەوە، لوولەی چوون بەناویەك لە هەندێك ئامێری هەوایی وەك ترۆمبۆن *Trombone* کە بە هێنانوبردنی

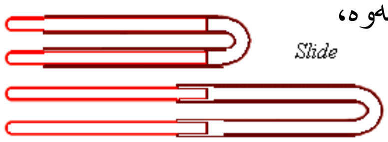

{خزاندنی بەناویەکدا}تۆنەکان پەیدادەبن.خزاندنی پەنجە لەسەر ژێ/یەکان لە تۆنێکەوە بۆ تۆنێکیتر وەك لە ئامێری گیتار و کەمانجە بەچەشنی گلیساندۆ *Glissando* یاخود پۆرتامێنتۆ *Portamento*. هەندێك ئامێر هەیە کە ئەم زاراوەیە بۆتە پێشگری وەك:-
سلاید باس *Slide bass*، سلاید گیتار *Slide guitar*، سلاید هۆڕن *Slide horn*، سلاید ساکسۆفۆن، سلاید فیکە *Slide whistle*...هتد.

Slide trumpet(E), Trompette à coulisse(F), Tromba a tiro(I) خزە ترومپێت.

Slide trombone(E), Trombone a tiro(I) خزە ترۆمبۆن.

Slur, Tie(E), Schleifbogen(G) بەست، کەوانی پەیوەست کە لە سەرەتای سەتەی شانزەمدا هێنرایە کار. ژەنینی کۆمەڵە نۆتەیەك بە یەك لێدانی کەوان یاخود بە یەك پێشخواردنەوە لە ئامێرەهەواییەکان یاخودبە یەك هەناسە لە سترانخوانیدا.

Small octave(E) گچکە ئۆکتاڤ، ئۆتاڤێکە لە تۆنی دۆ/C ی ژێر دۆی ناوەڕاست *Middle-C*ەوە دەکشێت بۆ تۆنی سی/Bی ژێر دۆی ناوەڕاست کە نۆتەکانی بەگشتیی بریتین لە:- c, d, e, f, g, a, b.

Small orchestra(E) گچکە ئۆکێسترا، ئۆرکێسترایەکی ستاندەرە بێجگە لە ترۆمبۆنەکان و هەندێك لە هۆڕنەکان و کلاڕنێتەکان و تەپڵە کێتلەکان *Kettle drums*.

Smania(I), Frenzy(E) هەڵچوویی.

Smaniante(I), Frantic(E) تووڕە و زوو هەڵچوو.

Smanioso(I), Restless(E) بێوچان.

Smear(E), Gribouiller(F), Ingrassare(I) جۆرێك گلیساندۆیە بە بڕی نیوەنۆتێك کە لە تیپەکانی جاز/*Jazz*دا بە ئامێرە براسەکان دەکرێت بەتایبەتیی ئامێری ترۆمبۆن.

Sminuendo(I), Diminishing(E) گەستن، کەمکردن.

Sminuito(I), Diminshed(E) گەستوو، کەمبوو.

Smorendo(I), Dying away(E) خامۆشبوون.

Smorfioso(I), Mincing, Prim(E) نازك، شۆخ.

Smorzando(I), Gradually dying away to a whisper(E) بەرەوخامۆشی، بەکورتی *smorz.*

Smorzo(I), Damper(E) پێکپە. ئامرازێکی تایبەت کە دەنگی پێکپ دەکرێت.

Snare drum, Side drum(E) تەپڵۆکەی یەکلا، بەکورتی *Sn.Dr.*
تەپڵی چێوەبەستراو بە تەلی کەمێك ئەستوور.

Snares, Wire-bound gut strings(E) تەلی دروستکراو لە ڕیخۆڵەی گیانلەران بۆ ژێی ئامێرەکان.

Snellamente(I), Nimbly(E) بە شەنگی.

Snello(I), Nimble(E), Agile(F) شــەنگ.
Soave(I), Suave, Gentle(E) زرنگ و ئارام.
Soavemente(I), Sweetly, Softly, Savely(E) ئارامی، شـیرینڕەوی.
Soavvissimo(I), Very sweetly(E) زۆر بە شـیرینڕەوی.
Socius(L), Member, Felllow(E) ئەندام، لایەنگر.
Soffocanto, Soffocato(I), Muffled, Damped(E) کپکردن، خامۆش.
Soft consonance(E) تۆنسـازی نەرم کە بریتییە لە میانەی سـێیەم و شـەشـەمی مێجەر و ماینەر.
Soggetto(I), Theme, Subject(E) سـوژە، ڕشتە، بابەتاواز {بابەتێکی ئاوازئامێز}، بۆ نموونە فیوگە*Fugue* جۆرێکە لە بابەتاواز {بابەتەئاواز}.
Soixante(F), Sixty(E) شــەست.
Soixante-dix(F), Seventy(E) حەڤدە.
Sol, So, Soh(F,I) سـۆڵ، بڕوانە/*G* .
Sola, Solo(I), Solo(E) سـۆلۆ، تاکنەوازیی، تاکژەنیی.
Sol bémol(F), Sol bemolle(I), G-flat(E), Ges(G) سۆڵ ـ بیمۆڵ.
Sol bémol majeur(F), Sol bemolle maggire(I), G-flat major(E) سـۆڵ بیمۆڵ ـ مێجەر.
Ges-dur(G)

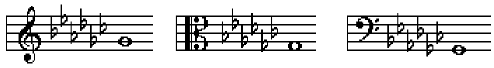

Sol bemolle maggiore scala(I),G-flat major key(E) سـکێڵی سـۆڵ بیمۆڵ ـ مێجەر.

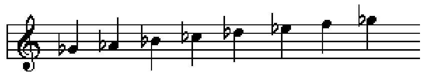

Sol dièse(F), Sol diesis(I), Gis, G-sharp(E) سـۆڵ ـ دێز.
Sol dièse mineur(F), Sol diesis minore(I), Gis-moll(G), G-sharp minor(E) سـۆڵ دێز ـ ماینەر.
Solemn(E), Solemnis, Solennis(L), Solenne(I), Solnnel, Solennelle(I) بەکاو، بەشـکۆ.
Solennellemente(F), Solenemente(I), Solemnly(E) بەشـکۆیی.
Sol-fa(E) سیلابەکانی سکێڵ، مەبەست لە ناوی پیتی نۆتەکانی مۆزیکە.
Solfége(F), Solfeggio(I) سـۆڵفێـج، زاراوەلێکدراوێکی مۆزیکایی ئاوروپاییە و لە دوو پیت پێکهاتووە:- سـۆڵSol و فاFa. پاراوی زاراوەکەیش لەبواری کارپێکردن و دیدەی هونەریەوەڕا نۆتەخوێندنەوەی مۆزیك بەدەنگی مرۆڤ دەگەیەنێت، لە زوانی ئینگلیزیدا بە Solfa و لە فەرەنساییدا بە *Solfége* و لە ئیتالیاییدا بە *Solfeggio* هاتووە.

لە تۆنی جێگیرە دۆ/ی سۆلڤێیجدا تۆنە کرۆماتیکەکان بەگوێرەی ئەم نەخشەیەی خوارەوە ناودەبرێن :-												
Rising or ascending scale سـکێڵە بەرزبووەکان												
C	C#	D	D#	E	F	F#	G	G#	A	A#	B	c
do *ut* فرەنسایی	*di*	*re* *ré* فرەنسایی	*ri*	*mi*	*fa*	*fi*	*sol* *so* ئینگلیزی	*si*	*la*	*li*	*ti* *si* ئیتالیایی	*do* *ut* فرەنسایی
Falling or descending scale سـکێڵە داکەوتووەکان												
c	B	Bb	A	Ab	G	Gb	F	E	Eb	D	Db	C
do *ut* فرەنسایی	*ti* *si* ئیتالیایی	*te*	*la*	*le*	*sol* *so* ئینگلیزی	*se*	*fa*	*mi*	*me*	*re* *ré* فرەنسایی	*ra* ئیتالیایی	*do* *ut* فرەنسایی

Solfeggiare(I), To sol-fa(E) سـۆڵفێجاندن {سـۆڵفێجەکردن}، سـۆڵفاندن.
Solfeggietto(I), Little study, Short keyboard piece(E) سـەرناوی کورتە بەشـێکی کیبۆرد،

کورته خوێندنەوە.

Solfier(F) وتنەوەی نۆتەکان بە خوێندنەوەی لە سکۆر *Score*ێکدا.

Soli(I), Alone(E) تەنیاکان، کۆی تەنیا *Solo*یە.

Solid chord(E) کۆردی مەتین، مەبەست لە کۆردێکە کە هەر نۆتێك تێیدا لەیەك کاتدا لێبدرێت.

Solito(I), Usual(E) ئاسایی بەکارهاتوو،
بۆ نموونە دەوترێت وەك ئاسایی *al solito:as usual*.

Sollecitando(I), Hastening forward(E) بەرەو خێرایی.

Sollecito(I), Eager(E) بە پەرۆش.

Sol-majeur(F), Sol-maggire(I),G-major(E), G-dur(G) سۆڵ ـ مێجەر.

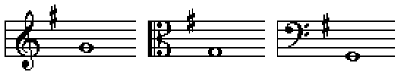

Sol-maggiore scala(I),G-major key(E) سکێڵی سۆڵ ـ مێجەر.

Solmisation(F,G), Solmizatione(I) سۆڵمیزاندن، سۆڵمیزەکردن،
سیستەمی ناولێنانی نۆتەمۆزیکیەکان بە ناوەسیلابەکان، وا بڕوایە کە لەلایەن گویدۆ ئاریزۆ *Guido d' Arezzo*داهێنرابێت کاتێك لە پرۆڤەی بە سرووددبێژەکانی کاتێدراڵ دەکرد پەی بەوەبرد کە بۆ ئاسانکردنی کارەکەی دەبێت پەنا بۆ دانانی هیمای نۆتەکان بەرێت. بڕوانە/*Guido d' Arezzo*.

Solo pitch(E) بڕوانە/*Scordatura*.

Solo quartet(E) گروپێکی پێکهاتوو لە چوارسترانبێژ، کارێکی مۆزیك کە بۆ چوار ژەنیار ئامادەکرابێت و یەکێك تیایاندا ڕۆڵێکی ڕابەر بگێڕێت

Soltando(I), Solely(E) بە تەنیایی.

Sombre(F), Dark, Melancholy(E) تاریك. ماتی{میلانچۆڵی}.

Sommesso(I), Subdued(E) تەواو خامۆشی، زۆر سووك.

Sommet(F), Climax(E) ترۆپك، هاوگ{ئاوج}،
لە هونەری مۆزیکدا...مەبەست لە لێهاتوویی هونەرمەندە چ سترانبێژ بێت یاخود ژەنیار کە کارامانە لە بەشێکی زۆر گرنگی کارێکەیدا بتوانێت واڵاکاری خۆیی زۆر بەکاریگەر و تەواو دڵگیر پێشانبدات.

Sommo(I), Highest, Greatest(E) باڵاترین، گەورەترین، بەرزترین، ئاوج.

Son(F), Sono(I), Sonus(L), Sound, Tone(E), Klang(G) دەنگ، تۆن.

Sona, Suona(Ch.), Chinese double-reed shawm(E) سۆنا، سوڕنای چینیی.

Sonabile(I), Resonant, Full toned(E) تۆنی تەواو، زرنگیو.

Sonante(I), Sounding, Ringing, Resounding(E) ڕنگان، زرنگان، دەنگین.

Sonare(I), To sound, To play(E) بژەنێت، بدەنگێت.

Sonare alla mente(I), To improvise(E) سەرپێییکردنی ئاوازێك.

Sonata(E), Sonate(I) سۆناتا، لێرشتەپەیڤێکی سناڕێ *Snare*ی ئیتالیاییە بەمانای ئاوازهاوردن دێت یەکێکە لەو داهێنراوە واڵا و گرنگانەیە لە هونەری مۆزیکدا، بریتییە لە پارچەیەك کە بۆ سۆلۆیەك، هاوپارییەك یاخود ئامێرێك ئامادەکرابێت کە بەگشتیی چوار جووڵەی لەخۆ گرتبێت.
لە هەگبەی باڕۆکدا وەك کارێکی فرەجووڵە بۆ گروپێکی بچووك لە ئامێران ئاماژەی پێدەکرا کە بەزۆری بۆ سیانەیەك *Trio* دەهۆنرایەوە. لە هەگبەی کلاسیکدا چەند مانایەکی ئامێراڵ *Instrumental*ی لەخۆگرت لەلایەن مۆزیکدانەرانی وەك هایدن، مۆزارت، بێتهۆڤن و هاوچەرخانیان.
لە سەردەمەدا هەر ناوێکی وەك سۆناتا، سیانە *Trio*، چوار ژێژەنیی *String quartet*، پێنجژەنیی *Quintet* یاخود سیمفۆنیی *Symphony* ببرایە هەمووی گوزارەی لە نووسینێك دەکرت کە لە سێ یاخود چوار جووڵەی جیاواز لە هەوەس *mood* و تێمپۆ پێکهاتبێت.

یەکەم جووڵە بەگشتیی پێکهاتووە لە شێوگە سۆناتا *Sonata form* کە فراوان دەبێتەوە و دوولاشێووگ *Binary form*ی سەرەکیش دەبێتە سێ بەش:-

1. پێشەند *Exposition, Statement*، کاتێك کە دەنگەکان دێنە ناو میلۆدیەکەوە پێیدەوترێت ڕشتە *Theme*. دەسپێکی پێیدەوترێت پێشەند. پێشەندیش دوولا شێوگئامێزە، یەکەمیان یەکگرتنەوەی ڕستە سەرەکیەکانی ڕشتەکە *Theme* یاخود گروپی ڕشتەکانە لە پایەتۆنەکەدا *Tonic*. دووەمیان زیاتر شێوازێکی سترانی *Lyrical* لەخۆدەگرێت.

لە پێشەند *Exposition*دا....یەکەم بابەتی سەرەکی لەسەر کلیلی خۆی پێشاندەدات، پاشان دەوازێتە بابەتی دووەم لەسەر کلیلێکی تر کە بەگشتیی زاڵە *Dominant* ئەگەر لە کلیلی مێجەر بێت، یاخود نزیك لە مێجەر ئەگەر لە کلیلی ماینەردا بێت، پاشان داخستنی ڕشتە *Theme* پەیوەندارە بە بابەتی یەکەم و بە کۆدیتا *Codetta*یش تەواودەبێت.

2. گەشند یاخود پەرەپێدراو *Development*، بریتییە لەو ئامڕازانەی *Material* کە هەر پێشتر پێشکەشکراون بەڵام بەشێوەیەکی گەشەی پێدراوتر، لەم بەشەدا تیایدا سیما و هاوگرتوویەکی نوێ لە ڕەوشی کلیل گۆڕانەکاندا *Modulation* بەخۆوە دەگرێت.

3. هێنانەوەی ڕستە سەرەکییە *Recapitulation*، کە ڕەپاتبوونەوەی پێشەندە و بەشی گەشندەی پێوەئاڵۆزاوە و بە کلیلی پایەتۆنیك *Tonic key*تەواودەبێت، کۆدێتا *Codetta*یش لێرەدا پەرەپێدەدرێت بۆ کۆدا *Coda*.

سۆناتا فۆرم، سۆناتا شێووگ، پێیشیدەوترێت شێوگی یەکەم جووڵە *first movement form* و پێکهاتەی دوولا شێووگ.شێوگەکە لە سێ بەش پێکهاتووە:-

1. پێشەند *Exposition*. 2. گەشند یاخود پەرەپێدراو *Development*.

3. هێنانەوەی ڕستەی سەرەکیی *Recapitulation*.

Expositon	Development	Recapitulation	Coda
1	2	3	

Sonata da camera(I), Chamber sonata(E) سۆناتای هەیوان، سۆناتای ژوور.

Sonata da chiesa(I), Church sonata(E) سۆناتای کڵێسە، بەزۆری تریۆ- سۆناتایە

بە چوار جووڵە:- خاو *Slow* - گورج *Quick* - خاو *Slow* - گورج *Quick*.

Sonata rondo(E) سۆناتای خولاوە، ڕەوشێکی سۆناتا فۆرم و ڕۆندۆ فۆرمە، لە ڕۆندۆ فۆرمدا کە پێنج بەشە و پێکهاتوون لە A B A C A. لە سۆناتا ڕۆندۆ ئەم بەشانە دەبنە A B A C A B لەگەڵ کۆدا *Coda* کە تیایدا A دەبێتە بابەتی یەکەم *First subject*، B دەبێتە بابەتی دووەم و C دەبێتە بەشی گەشند *Development*. ئەم شێوەسۆناتایە لەلایەن بێتهۆڤن/ەوە زۆر بەکاردەهات.

Sonatilla, Sonatina(I), Sonatine(F), Short sonata(E) سۆناتینا، کورتە سۆناتا کە بەگشتیی لە سۆناتا ئاسانترە، لە دوو بەش پێکهاتووە کە بریتین لە پێشەند *Exposition* و هێنانەوەی ڕستە سەرەکییە *Recapitulation*.

Sonatore(I), Player(E) سۆناتەر، ئەو مۆزیکزانەی سۆناتا بۆ ئامێرەکان دادەنێت.

Song(E), Canzone(I) ستران، ئاواز، گۆرانی، هەست دەربڕینێکی سروشتیە، ئەگەر دەنگ نەبایە، بەزمی ژیان بەچەشنێکیتر دەبوو. ئەگەر دەنگ نەبوایە، پەیوەندی نیوان مرۆڤ و بوونەوەرانیتر نەدەبوو، ئەگەر ستران و ئاوازیش نەبایە هەستیان بۆ یەکتر نەدەبزوا.

ستران وەك زاراوەیەکی مۆزیك چ خۆی بەتەنیا و چ بەهاویاریی *Accompaniment* لەگەڵ ئامڕازیتردا دەکرێت بە چوار بەرەوە:-

1. سروودی ئایینیی کە مێژوویەکی زۆر دێرینی هەیە و تا ئێستایش ڕۆڵی کاریگەری هەیە لە بۆنە و سرۆت و ئاهەنگە ئایینیەکاندا. بۆ نموونە لە کڵێسە کاثۆلیکەکاندا بە شێوەی تەرنیمە *Hymn*، کۆنوێژ *Mass*، مۆتێت *Motet*، ئۆراتۆریا *Oratoria*....، یاخود لە دینی بوزایی *Buddhism* و هیندۆسیی

Hinduism و زاردەشتیی/دا کە وەك کۆڵەکەیەکی سـەرەکی بۆ بەجێهێنانی ئەرکە ئاینییەکانیان، لە کوردستاندا دینی ئێزدیی و یارسـان{ئەهلی هەقە} سـرودی ئاینیی پایەیەکی سـەرەکییە لە سـرۆتەکانیاندا.

2. سترانی فۆڵکلۆریی *Folk song* کە دەماودەم و سینەبەسینە هاتووە و هەمیشـە لەسەرزازی خەڵکدایە و بۆتە بەشێکی زۆر سـەرەکی لە پێناسـەی نەتەو و کەلتووریدا.

3. سترانی میللی و باو *Popular song(pop song)*. کە لەنێو کۆمەڵگادا زۆر جار شـێوەیەکی بازرگانی بەخۆوە دەگرێت.

4. سترانی هونەریی *Art song*کە شێوەیەکی گۆڕاوی مۆدێرنی بەخۆوە گرتوە، وەك ئۆپێرا و ئۆپەرێت.... .

Song form(E) شـێوگە ستران ، فۆرمە سـتران.

زاراوەیەکە فرۆزەی پێکهاتەیەکی سادە دەکات کە بریتییە لە A B A، مۆزیکزانی ئەڵمانیایی شۆبرت هەندێك نموونەی لەم فۆرمە هەیە. لە مۆزیکی میللیدا زۆر لە فۆرمەکان دوولا فۆرم A A B B یاخود سیانەفۆرمنA B A. لە ستاندەر جاز/دا بریتییە لە A A B A.

Song without words(E) سترانی بێ هۆنراوە.

Son harmonique(F) بڕوانە/*Overtone*.

Soni alterati(I), Chromatically altered notes(E) نۆتە بەدوایەکەکان بەرەوتێکی کرۆماتیکانە.

Sonoramente(I),Sonorously(E) بە شێوەیەکی دەنگیانە.

Sonore(F), Sonoro(I), Sonorous(E) پڕدەنگ.

Sonorissimo(I), Very sonorous(E) زۆر پڕدەنگ.

Sonsania(E) بڕوانە/*Hurdy-gurdy*.

Soot(Kr), Whistling by Mouth(E) سـووت، فیکەکردن بە دەم.

Sootık(Kr) سووتك، بلوێری گڵین.

بلوێری لە گڵ دروستکراو. پاش خۆشەکردنی گڵەکە دروستکردنی بەو شێوەیەی دەخوازرێت، دەخرێتە کوورەی ئاگروە تا دەگاتە پلەی سووتاندن، هەر لەبەرئەوەیشە کە پێیدەوترێت سـووتك.

Sopra(I), On, Over, Higher(E) سۆپرا، لەسەر، بەسەر، بەرزتر. بۆ نموونە کاتێك دەستێك بەسـەر دەستەکەی تردا دەبرێت لە پیانۆژەنیندا.

Soprana(I) سۆپرانا، سۆپرانبێژی دەنگ مێیینـە.

Soprano(E,F,I), Superius(L), Sopranistin(G) سۆپرانۆ، واتە باڵاترین دەنگ کە مەودای لە تۆنی/Cناوەندەوە *Middle-C* تاکۆ تۆنی/C کە دەکاتە دوو ئۆکتاڤ.

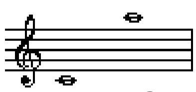

بەگشتیی...سـێ جۆری هەیە:-

1. سۆپرانۆ دراماتیك,*Oprano dramatique(F), Soprano drammatica(I)*

یەکێکە لە جۆرەکانی دراماتیك. *Dramatic soprano(E)*

2. سۆپرانۆی شێواز نەرمونیانی *Soprano léger(F), Soprano leggiero(I),* *Coloratura soprano(E)*

3. سۆپرانۆی سترانیی *Soprano lirico(I), Soprano lyrique(F), Lyric soprano(E)*

سـروشـتە سۆپرانۆ،*Soprano naturale, Falsetto(I), Male soprano(E)*

مەبەسـت دەنگی بڵندی پیاوانە.

Soprano clef(E) 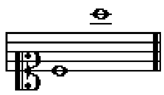 کلیلی سۆپرانۆ، پێیشـیدەوترێت کلیلی/C.

Sopranino(E) سۆپرانینۆ، پەردەی ئەو ئامێرانەیە کە مەودایان دەکەوێتە سەرو مەودای سۆپرانۆ. وەك:- سۆپرانینۆ سـاکسـۆفۆن، سۆپرانینۆ ڕیکۆردەر.....هتد.

Sopraniniblockflöte(G), Sopranino recorder(E) سۆپرانینۆ ڕیکۆردەر{بلوێر}، فلاژولا.

Sopranino saxofon(G), Sopranino saxophone(E) سۆپرانینۆ ساکسۆفۆن.
Sopranissimo saxophone(E) سۆپرانیسیمۆ ساکسۆفۆن،
بە نازناوی سۆپریلۆ *Soprilo* و پیککۆلۆ ساکسۆفۆن *Piccolo saxophone*یش ناودەبرێت کە بە مەودای یەك ئۆکتاڤ لە سۆپرانۆ باڵاترە.
Soprano bassoon, Fagottino(I) سۆپرانۆ باسسوون، فاگۆتینۆ،
ئامێرێکی بچووکە لە خێزانی باسسوون.
Sopratonica(I), Supertonic(E) بڕوانە/*Degree*.
Sopra una corda(I), Play on one string(E) ژەنین لەسەر یەك ژێ.
So rasch wie möglich(G), As quick as possible(E) بە پەلە تا بتوانرێت.
Sorda, Sordo(I), Muffled(E) پێکپە، ئامرازی دەنگ کپ کردن.
Sordamente(I), Softly, With a muffled tone(E) بە نەرمی، بە سووکە تۆنێکەوە.
Sordina(I), Surdus(L) بڕوانە/*Damp* . بۆ نموونە دەوترێت
بە کپکراو *Con sordino(I), Muted(E)*، یاخود بێ کپکراو *Senza sordino(I), Unmuted(E)*.
Sordina di metallo(I), Metal mute(E) پێکپەی کانزایی.
Sordina wawa(I), Wah-wah mute(E) پێکپەی واوا{واهواه}، لە جاز ـ باندەکاندا بەکاردێت.
Sordone(I), Sordun(E,F,G) ئامێرێکی هەوایی دەبڵ ڕیشەی و لوولەیی سەتەکانی شانزە و حەڤدەیە، دوانزە کونەپەنجەی تیادایە، تاڕادەیەك بە ئامێری کرومهۆرن*Crumhorn*دەچێت.
Sorgfalt(G), Care(E) بایەخ، ئاگادار.
Sorgfältig(G), Carefully(E) بەئاگادارییەوە.
Sorpresa molto(I), Very surprised(E) زۆر سەرسام.
Sorridendo, Sorridente(I), Smiling(E) بە خەندەوە، پێکەنین.
Sortita(I) سۆرتیتا، یەکەم سترانبێژ لە ئۆپێرایەکدا کە ڕابەرێتی دەسپێکردنیان دەکات، تەواو بوونێکی خوایشتانە.
Sospirando(I), Catching the breath(E) هەناسەکێشان، ئاه هەڵکێشان.
Sospirante(I), Plaintive, Sighing(E) ماتوپەژار، ناڵە، ئاهـ.
Sospiro(I), Sigh(E) ئاە، ناڵەو زار، هەنسك.
Sospiroso(I), Sighing deeply(E) ئاهێکی لە ناخ دەرچوو.
Sost. or Sosten. کورتکراوەی/*Sostenuto*.
Sostenendo(I), Sustaining(E) سۆستێنێندۆ، درێژەدان بە مانەوە،
Sostenente(I), Sustained(E) درێژەپێدراو.
Sostenuto, Tenuto(I), Soutenu(F), سۆستێنوتۆ، مەبەست لە مانەوە و درێژەپێدانی تۆنە یاخود خاوکردنەوە و ئاستنکردنی تێمپۆ *Sustaining of tone or slackening of tempo(E)*
Sostenuto pedal(E), Tonhaltepedal(G) پایدەر هێشتنەوە، پێداڵ هێشتنەوە.
Sostituzione(I), Change of finger(E) پەنجەگۆڕین.
Sotto(I), Sous(F), Under, Below, Beneath(E) ژێر، بن، لەخوار.
Sotto dominante(I), Sous dominante(F), Subdominant(E) بڕوانە/*Degree*.
Sottotonica(I), Sous tonique(F), Subtonic, Leading note(E) بڕوانە/*Degree*.
Sotto voce(I), In the lowered tones, Softly(E) ژێردەنگ، بە ناسکی، لە تۆنە نزمترەکان.
نزمکردنەوەی دەنگ بۆ نموونە بە ئامرازی پێکپە *Sordina*.
Soudainement(F), Suddenly(E) کتوپڕ.
Souffle(F), Breath(E) هەناسە، دەنگ.
Sound(E),Tonale, Sonnons(F), Suono(I) دەنگ.

Sound post(E) دەنگــگەیـێن، ســتوونە دەنگ، ئەو پارچە تەختە باریك و بچووکەیە کە بۆتە کۆڵەکە لە ناوەوەی ئامێری کەمانچەدا لەنێوان ڕووی ژێرەوەی و ڕووی ســەرەوەی کە ڕاستەوخۆ دەکەوێتە ژێر پردەکەوە *Bridge* کە ژێیەکانی بەســەردا دەڕوات، لەڕێی ئەم ستوونەتەختەوە دەنگی ژێ/یەکان دەگاتە ناو سنگی کەمانچەکەوە و بەم شێوەیە دەنگدانەوە پەیدادەبێت، ئەم ستوونە لە ئامێرە ژێدارەکانی وەك ساز، تەمبوور، سەنتوور، چێللۆ، ڤیۆلا و کۆنتەرباس و...دا هەیە.

Soupir(F), Crotchet rest, Quarter rest(E) وچانی کرۆش یاخود چارەك{1/4ی تۆنی تەواو}.

Sourd(F), Deaf, Deaf person(E) کەڕ.

Sourd(F), Muffled(E) کەڕە، کپیو، بڕوانە/*Sorda*.

Sourdine(F), Soft pedal(E) نەرمە پایەدر لە پیانۆدا، کەمکەرەوەی هەوا لە ئامێری هارمۆنیۆمدا بۆئەوەی کۆردکان بە تەواوی بژەنرێن.

Sousafon(G), Sousafono(I), Sousaphone, Bass tuba(E,F) ئامێری سۆوزافۆن، باس تووبـا، بڕاس ئامێرێکـی هەوای/یە، لە داهێنراو و دروستکردەی مۆزیکزانـی ئامریکایـی جۆن فیلیپ سۆوزا *J.P.Sousa*{1854-1932ز}یە.

Soutenir(I), To support(E) ڕاگرتن، توندکردن.

Sous-médiante(F), Submediant(E) بڕوانە/*Degree*.

Sozîdılİ(Ar,Kr,Tr) ســۆزیدڵ، لێرشتەیەکە لە دەســگای حیجاز ، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی عوشیران، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی بوسەلیك.

ئەی مانگ ئەزانم تۆش دەردەداری تۆش بە وێنەی من عاشقی زاری

کەمالی، بەدەنگی: علی مەردان

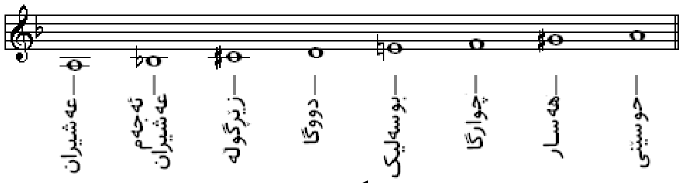

Sozîdılİara(Ar,Kr,Tr) ســۆزیدڵارا. لێرشـتەیەکی سـەربە دەسگای ڕاستە، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی ڕاست لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی نەوا.

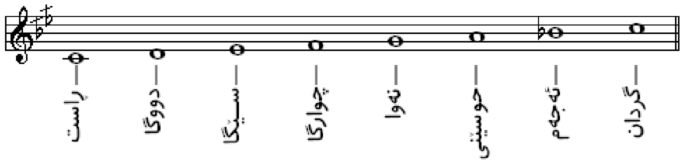

Soznak(Ar,Kr,Tr) ســۆزناك، لێرشـتەیەکی دەســگای ڕاستە، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی ڕاسـت لەسەر پلەتۆنی ڕاسـت، ڕەگەزی حیجاز لەســەر پلەتۆنی نەوا.

شـەو و ڕۆژ لە خەیال و لەبەرچاوی لەسەر کولمما پەخشە پەرچەمی خاوی

بەدەنگی:عەلی مەردان

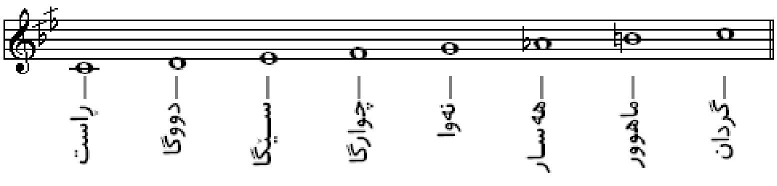

Space, Interval, Spatium(L) بۆشـایی، میانە هێڵەکانی سەروو و خواری سـکێڵەمۆزیکەکان.

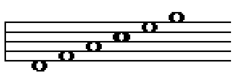

Spalla(I), Shoulder(E) شــان.

Spalliera(I), Shoulder rest(E) پشووی شــان.

Spandendo(I), Expanding, Gettinh more powerful(E) فراوانکردن، زیاتر هێزدان بەخۆ.

Spanish guitar(E), Spanische gitarre(G) گیتاری ئیسپانیایی.

Spannen(G), Spasimo(I), To tighten, Tension(E) توندی، گرژبوون.
Spectre(F), Spettro(I), Spectrum(E) شــەبەنگ.
Spendedo(I), Promptly(E) یەکسەر، بەخێرایی.
Spendiendo(I), Speeding, Hurring(E) خێرایی.
Spedito(I), Quick(E) گورج، پەلە.
Spezzato(I), Broken(E) شکاندن، پارچەکردن، مەبەست لە بەشبەشکردنی ئامێرەکان و دەنگەکانی کۆرس بۆ گروپی بچووکتر و پاشان بنیاتنانەوەیان.
Spianato(I), Level, Smoothed(E) ســفت، لووس.
Spiccato, Staccato(I), Separated, Detached(E) جیاجیا، ناپەیوەسـت، ستاکاتۆ.
Spiegando(I), Unfolding(E) دەنگڕۆشنی، دەنگ بەرەوکردنەوە.
Spiegata(I), With full voice(E) پڕبەدەنگ.
Spiel(G), Play(E), Jouez(F), Spettacolo(I) ژەنین.
Spieler(G), Player(E) ژەنیار.
Spinet(E), Spinett(G), Spinetta(I), Épinett(F) سپینێت، هارپسیکۆردی بچووك.
Spingendo(I), Pressing forward(E) فشـاربردن بەرەوپێشەوە.
Spirafina(I), Glass harmonica(E) هارمۆنیکای شــووشــە.
Spirito(I), Spirit(E) یەزد، ڕەوان، گەوهەر.
Spiritoso(I), Spirited(E) بەگیانی بەجۆشەوە.
Spitze(G), Point, Nib(E) نووك، سـەر، سـەرتیژ.
Split note chords(E) کۆردە نۆتەی ترازاو کە بریتییە لە: . C, E, G, G#
Spread harmony, Open harmony(E) هارمۆنی کراوە.
Springbogen(G), Spiccato, Saltando, Saltato, Sautillé(I) هەڵبەزین بە کەوان، Playing with a bouncing bow(E)
لە ئامێری کەمانچەدا شـێوازی بەکارهێنانی کەوان لە ژەنینیدا دوو چەشن لەخۆدەگرێت:-

1. ژەنینی نۆتەی نا- پەیوەسـت *Spiccato* کە بریتییە لە دانانی پنت لەسەر نۆتەکان.
2. ژەنینی نۆتەی نا- پەیوەست بەڵام پنتێکی درێژتر و بەرزتر کە پێیدەوترێت سەڵتاتۆ*Saltato*، لەکاتیکیشدا ئەم چەشنە کاربپێدەکرێت کە چەن ستاکاتۆیەکی یەکسان هەبێت و بۆ یەکجار پیاکێشانی کەوان لێبدرێت.

Springer(E) دەو، سپرینگەر، نۆتەیەکی یاردەر{نۆتیلە}*Auxiliary note* لەنێوان دوو نۆتەی سـەرەکیدا کە کاتی پێش نۆتەی خۆی وەردەگرێت، پێیشیدەوترێت *Accent,Aspiration, plainte(F)*, *Nachslag(G)*، جیاوازی لەگەڵ ئاپۆجیاتۆرا *Appoggiatura*دا ئەوەیە کە ئەمەی دواییەیان نۆتیلەکە ڕەدوی کاتی نۆتەی پاش خۆی دەکەوێت.

Sprung(G), Leap(E) پەڕین، باز، دەو.
Square time, March time(E) کێشــی 4/4، ڕەزمی مارش.
Sruti(Hn) سـروتــی، میانەیەکی مۆزیکایی هیندییە کە لە نیوەتۆن بچووکترە.
Staccatissimo(I) ستاکاسـیمۆ، لێدانی نۆتەیەك بە کاتێکی1/4 و سێ چارەکەکەی تر*three-quarter* بە بێدەنگی دەمێنێتەوە.
Staccato(I), Stakkato(G), Détaché(F), Detached(E) سـتاکاتۆ، دێتاچێ، نۆتە ژەنینی ناپەیوەست(جیاجیا:پچڕپچڕ:ستاکاتۆ) بە کەوان.

Staccato Volante(F), Slurred spiccato, Flying Staccato(E) فڕیوە ستاکاتۆ.
کەوانەکە دەبرێت بەسەر ژێیەکەدا بۆ پچڕپچڕکردنی پەردەکان بەڵام لە/*Slurred staccato*دا بۆ هەر نۆتەیەك کەوانەکە بەهەمان ئاڕاستە دەگەڕێنرێتەوە و دەبرێتەوە بەسەر ژێیەکدا، بەزۆریش کەوانەکە بەرەو سەرەوە *Up-bow* دەبرێت.

Stacked triad(E) سیانیی هەڵچنراو لەسەریەك ، جۆرێکە لە ئارپیجیۆ، لەگەڵ ئۆکتاڤێك یاخود دوو سیانیی هەڵچنراو لەسەریەك، لە سکێڵی پایەتۆن *Tonic*، ناوەندەتۆن/*Mediant* و زاڵ/*Dominant* سازبکرێت، پاشان بە پلەی پایەتۆن ڕەپاتبکرێتەوە و بخرێتەسەر بەرزترین تۆن. بۆ نموونە لا- ماینەر سیانەی ڕیزبەند کە بە A-C-E-A-C-E-A دەنۆتێنرێت و وەهەروەها بۆ سیانییەکانیتر.... .

Staff, Set of parallel lines(E) هێڵاسۆ، ستاف، کۆمەڵە هێڵێکی ئاسۆیی کە بە پێنج هێڵەتەربێکی سەرەکی هێڵاسۆیەك پێکدەهێنن، هیمای کات و کلیلی لەسەرە.

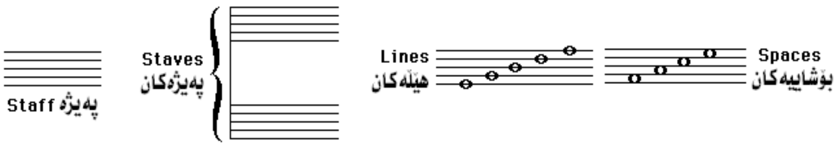

هیمای کلیلەکانیش *Clef signs*.... لەسەر هەر هێڵێك ناوێکی خۆی هەیە، لەوانەیش:-

1. کلیلی تیژ *Treble clef*کە بەرزترین پلەیە، پێیشیدەوترێت کلیلی سۆڵ/*G-clef*.

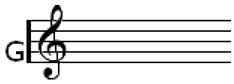

2. کلیلی گڕ *Bass clef* پێیشیدەوترێت کلیلی فا/ *F-clef*

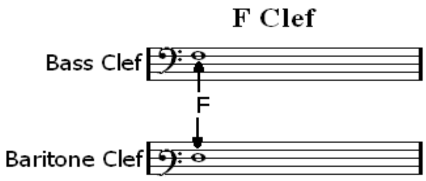

3. کلیلی ئاڵتۆ *Alto clef* پێشیدەوترێت کلیلی دۆ *C-clef*

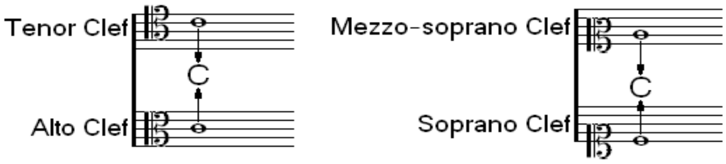

Stahlharmonica, Glockenspiel(G), Steel harmonica Carillon(E) هارمۆنیکای پۆڵاسازکردە.

Stahlplatte(G), Steel plate(E) پلێتی پۆڵا.

StahlSaite(G), Steel string(E) ژێی پۆڵاسازکردە.

Stanchezza(I), Wearily(E) بە بێزاری، داهێزراو.

Standup bass, Double bass(E) دەبڵ باس.

Stanza(I), Verse(E) بڕوانە/*Vers*.

Stark(G), Strong, Loud, Forte(E) بەهێز، دەنگی بەرز، توند.

Stark anblasen(G), Strongly blown(E) فووپیاکردنی بەهێز{لە ژەنینی ئامێرە هەواییدا}.

Stärker(G), Stronger, Louder(E) بەهێزتر.

Stave(E) بڕوانە/*Staff*.

St.B. کورتکراوەی *String bass*، بڕوانە/*Double bass*.

St.D. کورتکراوەی*Stopped diapasons*، بڕوانە/*Flute stops*.

Steg(G), Bridge(E) دامە، پێڵ، پرد، خەرەك، ئەو پارچەتەختەیەی بەسەر سنگی ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە و تەمبوور و سەنتوور و مانەندیانەوە هەیە و تەلەکەی بەسەردا دەبرێت.

Steg.(G), At the bridge(E), Ponticello(I) نزیك بە دامە{پرد}کەوە، ئاماژەیە بۆ پیاڕابردنی کەوانەکە بەسەر ژێیەکاندا نزیك بە دامەکەوە.

Steigendes interval(G), Ascending interval(E) میانە هەڵبەزیوەکان.
Steigern(G), To intensify, To increase(E) زێدەبکرێت.
Steigerung(G) بڕوانە/*Crescendo*.
Stendendo(I), Slowing(E) بڕوانە/*Rallentando*.
Stentamento(I), Slowly(E) بە شـێوەیەکی خاوی.
Stentando(I), Playing i a laborious manner(E) ژەنینێکی بە ڕەوشێکی بەهەوڵ و بێوچان.
Stentare(I), Heavily slowing(E) خاوبوونەوەیەکی قورس.
Stentato(I), Forced, Stentorian(E) بەفشـار، بەزۆر.
Step(E) هەنگاوی سـەمادا، پلەی دەنگ، میانەی پلەدەنگەکان لە سـکێڵێکدا.
Stereo(E), Stéréo(F), Stereofonia(I) دەنگی سـتیریۆ.
Steso(I), Extended, Spread out, Slow(E) کشـان، وەشـاندن، خاو.
Stesso, Stessa, Stessi, Stesse(I), Same(E) هەمان.
Stets(G), Steadily, Always(E) هەمیشە، چەسپاوانە.
Sticcardo Pastorate(I), Glass harmonica(E) هارمۆنیکای شـووشـە.
Sticcarto, Strohfiedel(G), Xylophone(E) ئامێری زایلۆفۆن.
Stiel(G), Stem of note(E) ملی نۆتە.
Stift(G), Tube(E) لوولك.
Stile antico(I), Old Style(E) چەشـنی کۆن{ئانتیکە}،
مەبەست لە سـەتەی شـانزە و بە دواوەی کە پێشـیدەوترێت چەشـنی ڕۆمان*Roman style*.
Stile concitato(I), Baroque style چەشنی جۆش و خرۆش، دەگەڕێتەوە بۆ چەرخی باڕۆك
کە لەلایەن کلاودیۆ مۆنتیڤێردی (1567-1643)*Claudio Monteverdi*یەوە پەرەپێدرا.
Stile moderno(I), Modern style(E) چەشنی مۆدێرن.
Stile risentito(I), Vigorous style(E) چەشنی توند.
Still(G), Quiet, Calm(E) هێمن.
Stille(G), Silence(E) بێدەنگ.
Stimmen(G), Tuning(E) دەنگ، ساز.
Stimmflöte, Stimmpfeife(G), Pitch pipe(E) پەردە لوولەی ئۆرگن.
Stimmung(G), Tuning, Temperament(E) بڕوانە/*Accordatura*.
Stinguendo(I), Fading away(E) پەژمردەبوون بۆ گواسـتنەوەی بارێك بۆ بارێکیتر.
Stiracchiando, Stiracchiato, Stirando, Stirato(I) بڕوانە/*Ritardando*.
Stomp, Heavy beat(E) بەجۆش، ڕەزمێکی جازە*Jazz* کە بە لێدانێکی قورس نیشانە دەکرێت.
Stonante(I), Dissonant(E) ناسـازە دەنگ.
Stonare(I), To sing out of tune(E) سـترانی بەدەر لە تۆن، سترانی ناساز.
Stop, Knob(E) دوگمەی ئۆرگن، فشاری پەنجە لەسەر دەستـڕووی تەلەکانی ئامێرە ژێدارەکان.
Storia(I), History(E) دیرۆك، مێژوو.
Storto(I), Crooked, Twisted(E) لاولاو شـێوە، پێچەك، کۆلاب، قولاپ.
Stracciacalando(I), Babbling, Prattling(E) شـۆخیباز، چەنەباز.
Straccinato(I), Dragging(E) بڕوانە/*Ritardando*.
Straff(G), Tight, Strick(E) سـزا، توندکردنەوەی پێسـتی تەپڵ.
Strain(E), Accablement (F), Aggravio(I) میلۆدی، زەنگی دەنگ، شـێواز.
Strambotto(I), Rustic song(E) سـترانی گوندەکی.
Strappato(I), Strong pizzicato(E) پزیکاتۆی بەهێز.
Strascicando, Strascicnando(I), Heavy sluring(E) بڕوانە/*Portamento*.

Stravagante(I), Fantastic(E) فانتاسیی.
Streichinstrumenten(G), Bowed instrument(E) ئامێری کەوانەدار.
Strepito(I), Noise(E) دەنگەدەنگ، هەراوهوریا.
Strepitoso(I), Noisy, Instrumental effect(E) هەراوهوریایی،
لەو شوێنەی کە ژەنیار بەشێوەیەکی خێرا و ڕەپاتبوونەوە دوو نۆتە لە کۆردێکی تایبەت دەگۆڕێت.
Stretta, Strette(I), Accelerated, Brought together Faster(E) بەپەلە،پێکەوەهێنان،خێراتر
یاخود توندی، گوشین *Tightening, Squeezing*.ئەم جۆرە بەزۆری لە سەتەی نۆزەدەمدا وەك پاساوێك *Passage* لە کۆتایی ئاریا *Aria*یەکدا.
Strettissimo(I), Very hurriedly(E) بەهەڵەداوان.
Strich(G), Bow stroke(E) لێدان بە کەوان.
Strict(E), Sévère(F), Severo(I) تەواو، توند، سەخت.
Strict imitation, Canonic imitation(E) لاسایی بەشێوازی کانون.
Stridente(I), Rough, Harsh(E) بڕوانە/*Martellando*.
Strillanti(I), Screaming(E) چەهچەهە.
Strimpellata(I), Strumming(E) گەمەکردن بە ژێی.
String(E), Corde(F), Cordicella(I) ژێ، سیم، تەل، تار.
String band(E) باندی ئامێرە ژێدارەکان.
String. کورتکراوەیە بۆ*Stringendo*.
Stringendo(I), Squeezing together, پێکەوە گوشین، پەلەیەکی بەرەو توندی.
Rapid accelerando with crescendo(E)
Stringere(I), To hasten(E) خێرابکرێت.
Stringed instruments(E) ئامێرە ژێدارەکان.
String music(E) مۆزیکی ژێ، مەبەست لە مۆزیکی ئامێرە ژێدارەکانە.
String orchestra(E) ئۆرکێسترای ژێ، پێکهاتووە لە یەکەم و دووەم دەستە لە کەمانچە،
چێللۆ و دەبڵ باسەکان.
String quartet(E) ,Streichquartett(G) چوار ژێدارە، مەبەست لە چوارئامێری ژێدارە،
پێکاتووە لە دانەیەك لە یەکەم و دووەم کەمانچەژەن، ڤیۆلاژەن و چێللۆژەن.
String quintet(E), Streichquintett(G) پێنج ژێدارە، مەبەست لە پێنج ئامێری ژێدارە.
پێکاتووە لە دوو کەمانچەژەن، یەك ڤیۆلاژەن، چێللۆژەن و دەبڵ باس یاخود بەگوێرەی خواست.
String trio(E), Streichtrio(G) سێ ژێدارە، مەبەست لە سێ ئامێری ژێدارە.
پێکاتووە لە دوو کەمانچەژەن، یەك ڤیۆلاژەن، یاخود کەمانچەیەك، ڤیۆلا و چێللۆیەك.
Strisciando(I), Streichzither(G), Smooth, Gliding(E) بڕوانە/*Glissando*.
Strisciato(I), Smooth, Slurred, Trailed(E) بڕوانە/*Glissando*.
Strohfiedel(G), Straw fiddle, form of Xylophone(E) شێوەیەکە لە زایلۆفۆن.
Stromentato(I), Scored for instrument, Instrumented(E) نووسراو بۆ ئامێر، بەئامێرکراو.
Stromentato recitativo(I), Recitative instrument(E) گێڕانەوەی ئامێراڵی.
Stromenti d´arco(I), String instruments(E) ئامێرە بەکەوانەکان{ژێدارەکان}.
Stromenti da tasto(I), Keboard instruments(E) ئامێرەکیبۆردەکان.
Stromenti di fiato(I), Wind instruments(E) ئامێرە هەواییەکان.
Stromenti di legni(I), Wood instruments(E) ئامێرە تەختەییەکان.
Stromenti di metallo(I), Metal instruments(E) ئامێرە کانزاییەکان.
Stromenti d´ottoni(I), Brass instruments(E) ئامێرە براسیەکان.
Stromento(I), Instrument(E) ئامێر.

Stromenti(I), Instruments(E) ئامێرەکان.
Stromento elettrofono(I), Electrophonic instruments(E) ئامێرە کارۆفۆنیەکان.
Strong beat(E) لێدانی بەهێز، بڕوانە/*Beating*.
Strophe(E), Strofa(I) سترۆفە، لە ڕیشەپەیڤی سترۆفێین *Strophein* یۆنانییەوە هەڵێنجراوە کە بەمانای بادانەوە{گەڕانەوە} *To turn:TO twist* دێت. بەزۆری لەسەر بەزمی سترانی میللی و هونەری هەڵچنراو لەسەر سترانی میللییە، هەڵبەستراوەکەیشی بریتییە لە پارچەیەك لە چامەی یۆنانی کە دەستەیەك لە سترانبێژان لە ڕاستەوە بۆ چەپ دەیخوێنن و ڕەپاتبوونەوە برگەکان *Stanza*یش بەهەمان ڕەزم بۆ ڕۆیشتن بۆ سترۆفەی ئایندە.
Structural notes(E) نۆتە دارێژراوەکان{دامەزراوەکان}، بریتییە لە نۆتەی یەکەم و چوارەم و پێنجەم لە سکێڵێك کە دادەنرێن بە ڕەگی سێ سیانییە سەرەتاییەکان *Three primary triads*.
Strum(E) نقورچگرتن لە ژێیەکان بە سەری پەنجەکان یاخود هێنانی ڕیشە بەسەریاندا.
Strumentato(I), Orchestrated(E) بڕوانە/*Stromentato* ، بە ئۆکێستراکردنی ئامێرەکان.
Strumenti a pizzicato(I), Plucked instruments(E) ئامێرە پزیکاتۆییەکان، بڕوانە/*Pluck*.
Strumento(I) بڕوانە/*Stromento*.
Strumento melodico(I), Melodic instrument(E) ئامێری میلۆدیی.
Strumento ritmico(I), Rhythmic instrument(E) ئامێری ڕەزم.
Strumento solistico(I), Solo instrument(E) ئامێری سۆلۆ.
Stück(G), Piece, Composition(E) پارچە، دانراوەیەکی مۆزیك.
Stufe(G), Degree of a scale(E) پلەی سکێڵێکی مۆزیك.
Stürmisch(G), Stormy, Passionate(E) زۆر تووڕە وەك ڕەشەبا، تاوگیریی.
Stützend(G), Leading(E) بڕوانە/*Appoggiando*.
Stutzflügel(G), Baby Grand(E) پیانۆی سێ پێ، پیانۆی مۆدێرن.
Stil(G), Stile(I), Style(E) چەشن، سەبك.
Style(E), Stile(I) چەشن، مەبەست لەو بنەما سەرەکیانەیە کە لە هونەری مۆزیکدا ڕۆڵێکی باڵا لە بنیاتنانی چەشنێکی تایبەت دەگێڕن و بریتیشن لە:-
میلۆدی *Melody*، ڕەزم *Rhythm*، هارمۆنیی *Harmony*، داینەمیکی مۆزیك *Dynamics*، شێوگ *Form*....هتد. ئەمەیش لە چەرخێکەوە بۆ چەرخێك، لە وڵات و میللەتێکەوە بۆ وڵات و میللەتێکیتر، تەنانەت لە کەسێکەوە بۆ کەسێکی تریش دەگۆڕێت.
Su, Sull, Sulla, Sui, Sugli, Sulle(I), On, Above, Upon, Up(E), Sur(F) سەر، باڵا، سەروو، نزیك، لەسەر.
Suave(F,I), Sweet(E) شیرین.
Suavemento(I), Sweetly(E) بە شوازێکی شیرینانە.
Sub(L), Sotto(I), Sous(F), Under(E) ژێر.
Subbass Clef(E) کلیلی ژێر باس، بڕوانە /*Staff*.
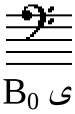
Sub-contra bass(E) ژێرکۆنتراباس، باس گیتار.
Sub-contra octave(E) ئۆکتاڤی ژێر کۆنتراباس کە لە مەودای $C_0 – B_0$ و لە نێوان فریکوێنسی 16,352Hz – 30,868Hzدایە.
Subdiapente(L), The under fifth(E) ژێر پێنجەم.
Subdominant(E) ژێرزاڵ، چوارەم پلە لە سکێڵی مێجەر و ماینەر، بڕوانە/*Degree*.
Subdominant chord(E) کۆردی ژێرزاڵ، تۆنی ژێرزاڵ دەبێتە ڕەگ *Root* بۆ کۆردەکە.
Subitamente(I), Queckly, Suddenly(E) ناگەهانیی، کتوپریی، خێرایی.
Subito(I), Immediarely, Suddenly, Without pause(E) یەکسەر، کتوپڕ، بەبێ وچان.

Subject, Soggetto(I), Sujet(F)   *Principal theme* ڕشتە، بابەت، سوژە، بناخەی بیرۆکەیەك لە شێوەی فیوگە و سۆناتا و....مانەندیی.
Submediant(E), Sopradominante(I)   ژێرناوەند، شەشەم پلە لە سکێڵدا.
Suboctave, The octave below a given note(E)   ژێرئۆکتاف، ئۆکتاڤێك ژێر نۆتەی دراو.
Subordinate chords(E)   کۆردە ژێرئاساییەکان. سێیانییەکان *Triad* لەسەر پلەکانی سێیەم و شەشەم و حەوتەم بنیاتدەکرێن، هەروەکو کۆردە حەوتەمەکان جگەلە حەوتەمی زاڵ.
Subito piano(I), Suddenly quiet(E)   لەپڕ بێدەنگ، *Sub.p.*کورتەیەتی.
Sub prelo(I), In the press(E)   لەژێر پەستان.
Subsemifusa(L), Demisemiqaver(E)   1/32ی نۆتەی تەواو.
Subsemitone, Subsemitonium modi(L)   بڕوانە/*Leading note*.
Sustitute chord(E), Accord substitué(F)   کۆردی بریکار.
Substitution es doigts(F), Chenge of finger(E)   پەنجەگۆڕین.
Subtonic(E)   ژێرپایە، حەوتەم پلە لە سکێڵی سروشتە ماینەر، نیوپلە لە تۆننما *Leading tone* نزمترە.
Suite(F,E), Partita(G,I)   سویت، شێوە مۆزیکێکی هەگبەی باڕۆك.
Suives(F), Attacca(I), Go on(E)   شلاو، لەسەر ڕۆیین. بەمانای بەدواکەوتن*Follow*یش دێت، وەك بەدوای دەنگ*Colla voce*.
Sul(I), Obove(E)   سەرو، لەسەر.
Sul bordo(I), Sur le bord(F), At the edge(E)   لەسەر لێوار.
Sul G(I), On the G string(E)   لەسەر ژێ تۆنی سۆڵ/G.
Sulla corda La(I), On the A string(E)   لەسەر ژێ تۆنی لا/A.
Sull scena(I), Sur la scène(F), On stage(E)   لەسەر شانۆ.
Sul ponticello(I), Sur le chevalet(F), Bow near the bridge(E)   لەسەر لێواری پرد، مەبەست لە لێخشاندنی کەوانە نزیك بە پرد، بەکورتی***sul pont***.
Sultana, Zither-Viol(E)   سوڵتانا، ئامێری زیتار- ڤیۆلا کە لە سەتەی هەژدەمدا هاتەبەرچاو.
Summen(G), Humming(E)   هەمهەمەکردن، زەمزەمەکردن.
Suonata(I)   بڕوانە/*Sonata*.
Suonatore(I), Player(E)   ژەنیار.
Suoni armonici(I), Harmonics, Flageolet notes(E)   هارمۆنیەکان، نۆتەکانی فلاجیولێت.
Souno(I), Sound, Note, Tone(E)   دەنگ، نۆتە، تۆن.
Super(L), Supra(I), Above, Over(E)   سوپەر، سەروو، لەبان.
Superacutae claves(L)   بەرزترین پێنج نۆتە لە سیستەمی هێکساکۆردالْدا.
Superdominant(E)   سەروو زاڵ، بڕوانە/*Degree*.
Superbamente(I), Proudly(E)   بەشانازییەوە.
Subdominant(E)   ژێر-زاڵ، لا-زاڵ، شەشەم پلەتۆن لە سکێڵدا کە دەبێتە ژێرناوەند *Submediant*یش.بڕوانە/*Degree*.
SuĺtanI yekga(Ar,Kr,Tr)   سوڵتانی یەکگاَ. لێرشتەیەکی سەربە دەسگای نەهاوەندە، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی یەکگا، ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی دووگا.

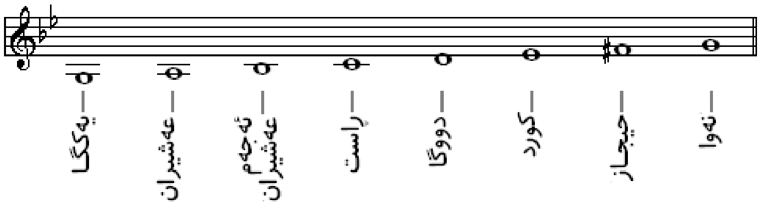

Superfluous(L), Augmented(E) زێدە.

Superfluous fourth(E) زێدەی چوارەم، ئەو نۆتەیەی کە ڕێژەی فریکوێنسیەکەی بۆ پایەتۆن*Tonic*دەکاتە 25:18 کە یەکسانیشە بە 568,717cents.

Superfluous interval(E) زێدە میانە.

Supérieur(F), Superiore(I), Superior(E Greater, Highter(E).سەرووتر، گەورەتر، بەرزتر.

Supertonic(E), Sus-tonique(F) سەرپایە، سەروو پایەتۆن.

Supertonic seventh chord(E) کۆردێکی حەوتەم کە لەسەر دووەم پلەی سکێڵێك دامەزرابێت.

Supertonic seventh chord with raised root and third(E) کۆردی حەوتەمی گەستوو. *Diminished seventh chord* کە لەســـەر بەرزکردنەوەی دووەم پلە سـکێڵی مێجەرێك دامەزرابێت، ئەم کۆردە دەبێتەوە کۆردی پایەتۆن لە یەکەم هەڵگەڕاوەیدا.

Supertonic triad(E) سـیانیی *Triad* یەك لەسـەر دووەم پلەی سکێڵێك دامەزرابێت.

Supplicando(I), In a Supplicating style(E) چەشـنی پاڕانەوە.

Supplichevole(I), Supplicating(E) پاڕانەوە.

Suppression(F), Removal, Deletion(E) چزکردن، سڕینەوە.

Surbahar, Bass sitar(E) سـەربەهار، باس سیتار/ی هیندی.

Surdelina(I), A kind of bagpipe(E) جۆرێکە لە ئامێری مەشـکەنای.

Surdité(F), Deafness(E) ئامرازەی پێکپە.

Sur le contretemps(F), Off beat(E) لێنەدان.

Sur le temps(F), Top of the beat(E) ئەوپەڕ{تۆپ}ی لێدان.

Surmandal, Swarmandal, Svaramandala(E) سـورمەنداڵ، گچکە هارپی هیندی.

Surnai, Zurna(Ar,Fa,Kr) زوڕنا، سوڕنا، لە ڕیشـە وشەلێکدراوی سوڕنا/ی کوردییەوە هاتووە کە پێکهاتووە لە **سوڕ** بەمانای ئاپۆرە و ئاهەنگ دێت، پاشگری **نا** لە نای/یەوە هاتووە لوولکە ئامێرێکی هەرەدێرینە لە کوردەواریدا. کۆی وشەکە واتای نایی ئاهەنگ و ئاپۆرە دەگەیێت، ئەویش لەبەرئەوەی کە دەنگێکی زۆر بەرز و زوڵاڵی لێوەدەردەچێت.

Surprise cadence, Interrupted(Suspended)cadence(E) کادەنسی سووڕهێنەر، کادەنسی هەلاویز *Suspended cacence*، کادەنسی پچریو، بڕوانە/*Cadence*.

Sus-dominante(F) بڕوانە/*Submediant*.

Suspended(E), Suspendu(F) هەلاویز، بەکورتی/***sus***. ئاماژەیە بۆ کۆردێکی تایبەتی یاخود سیانیی. بۆ نموونە:- Fsus4 بریتییە لە/F-Bb-C کە تیایدا سێیەمA بەرزکرابێتەوە بۆ چوارەم کە تۆنی سـی - بیمۆڵە/Bb واتە لا- دێز/$A^{\#}$.

Suspended fourth chordsE) چوارەم هەڵاوێزە کۆردەکان، ئەگەر تۆنی سێیەم لە کۆردێکدا بگۆڕێت بۆ تۆنی چوارەم وا هەستدەکرێت کە کۆردەکە حەز بە گەڕانەوە بکات بۆ تۆنی سێیەم، جاروبار بەهەڵە پێیدەوترێت کۆردی یانزەم.

Suspension(E,F,I,G)) ناسازییەك کە هۆیەکەی بگەڕێتەوە بۆ مانەوەی نۆتەیەك و پاشان بەهۆی تۆنێك یاخود نیوەتۆنێك شیبکرێتەوە بۆ نۆتە کۆرد پاشئەوەی کۆردەکە لێدەدرێت.

Suspended Chords(E) کۆردە هەڵاوێزەکان.

سیمبۆل Symbol	سیمبۆل Symbol	ناوی کۆرد Chord Name	میانەکانی کۆرد Chord Intervals
C sus		C suspended	1 4 5
C7sus	C7sus4	C seventh suspended	1 4 5 b7

Suspirium(L), Crochet rest, Quarter rest(E) چارەکە پشوو.
Süβ(G), Sweet, Sweetly(E) شـیرین، بە شیرینڕەویی.
Suβe(G), Sweetness(E) شـیرینیی.
Sustain(E) بڕوانە/*Sostenuto*، ژەنین بە شـێوازی لێگاتۆ یاخود سـۆسـتێنوتۆ.
Sustaining pedal مانەوە لەسـەر پێداڵی پیانۆ بۆ زرنگانەوەی یاخود کپکردنی دەنگەکە.
Sussurrando, Sussrrante(I), Whispering(E) سـۆسـەکردن، مورەکردن، چرپاندن.
Sussurrare(I), To Whisper(E) سـۆسـەدەکات، دەچرپێنێت.
Suzuki method(E) مێتۆدی سـوزوکی، ڕێگەی مۆزیك فێرکردنی زارۆکان کە لەلایەن مۆزیکزانی ژاپۆنی شـین ئیچی سـوزوکی{1898-1998ز}*Shin´ichi Suzuki* یەوە بۆ ئامێری کەمانچە داهێنرا بەڵام پاشان پەرەی پێدرا بۆ فێربوونی ئامێرەکانیـتر.
Svanendo, Svanirando(I), Vanishing(E) ونبوون، بەرەبەرە ونبوون.
Svegliando, Svegliato(I), Lively(E) بژێویی.
Svelte(F), Svelto(I), Smart, Quick, Speedly(E) زرنگ، پەلە، بە خێرایی.
Svolgimento(I), Development(E) پەرەپێدان، پێشڕەویی.
Swara(Hn), A note in Indian music(E) نۆتە هیندستانی. بڕوانە/*Hindustani music*
Swell(E), Crescendo(I) دەنگ بەرزبوونەوە پلەپلە.
Sweet tone(E), Ton doux(F) شیرین تۆن.
Syaucamane, Syauçemane(Kr) سـیاوجامانە، سـیاچەمانە.

گۆرانی، هۆرە، سـیاوچەمانە قەدیم یادگار، قەومی کوردانە { فۆلکلۆر}

ڕەچەڵەکی وشـەکە لە سـیاوجامانە/وە هاتووە کە لە سـەرانسـەری هۆرامانددا باوە. چەمکی وشەکە دەگەڕێنرێتەوە بۆ سیاوجامانە واتە ئاهەنگی ڕەشـپۆشان، پێدەچێت لە سـەردەمانێکی زۆر دێریندا کزە و سـۆزێکی ئایینی لەخۆگرتبێت، بەو زاردەشرەوانەیش وترابێت کە لە سـروودی گاتا/کاندا بەشـداریاندەکرد، هەروەکو باسـیلێدەکرێت گاتاکان بە بەزمی سـیاوجامانە وتراوە.

بەرزی ئەسەڵان نزمی هانەی وەز ئاخ پەی جوانەکێم بەرشیەن جەدەس

سیاچەمانەی مام حەییەری نۆدشی

ئەم جۆرە سـرۆتەیش نزیکایەتییەکی هەیە لەگەڵ ئاهەنگی جەمانە/ی ئایینی ئێزدی/دا. کە لە سـرۆتێکی تایبەتدا سیا کاڵایەك دەکرێت بە بەری ئەو کەسانەی پلەی ئایینی بەرزتریان پێدەبەخشرێت.
بە هاتنی دینی ئیسلام و سـەرهەڵدان و گەشـەکردنی سۆفیگەریی لە ناوچەکەدا، بەرەبەرە ناوەکە چووە چێوەی ناسك{عارف}ییەوە و بووە کزەی شـێخان. لایەنە دونیاییەکەیشی بووە ئاوازی سیاچەمانە کە هەسـت دەربڕینە لە ئەوین و هیجران و هاوار لە دەسـت جەور و سـتەمی ڕۆژگار.
Syllab(F), Syllable(E) سیلاب، بڕگاندنی دەنگە مۆزیکیەکان، حونجاندنی تۆنەمۆزیکیەکان.
Syllabic melody, Syllabic song(E) میلۆدی سیلابی، سـترانی سیلابی.
Syllable name(E) ناوە سیلاب، مەبەست لە هیمای مۆزیکیەکانە وەك دۆ، ڕێ، می، فا.... .
Syllable mark(E) نیشانە سیلابیەکان، مەبەست لە دانانی وشەکانە بە بڕگەیی لەژێر نۆتەاندا.

Symbol(E), Symbole(F) سـیمبۆل، هیما.
Symboliser(F), Symbolize(E) دەیسیمبۆڵێنێت.
Symétrie(F), Symmetry(E) هەنداز.
Symétrique(F), Symmetrical(E) هەندازیی.

Symmetrical scales(E) سکێله هەندازەییەکان. دوو جۆر هەیە:-

1. میانه لەبرییەکان *Alternating-interval*. 2. میانه نەگۆڕەکان *Constant-interval*.

alternating-interval symmetrical scales	
augmented scale form one	alternating-interval symmetry of minor third / semitone (half-step)
augmented scale form two inverted augmented scale	alternating-interval symmetry of semitone (half-step) / minor third
eight-note diminished scale octatonic scale	alternating-interval symmetry of tone (whole-step) / semitone (half-step)
eight-note dominant scale dominant diminished scale	alternating-interval symmetry of semitone (half-step) / tone (whole-step)
constant-interval symmetrical scales	
whole tone scale six tone scale	constant-interval symmetry of the tone (whole step)
chromatic scale	constant-interval symmetry of the semi-tone (half-step)

Symphonia(Gr,L), Symphony(E), Symphoniette(F) سیمفۆنیا، ڕیشەوشە لێکدراوێکی یۆنانییە لە سـیم *Sym*{یاخود سـەن:سـین *Sun:Syn*}و فۆنیا *Phonia*یاخود فۆن *Phone* پێکهاتووە کە بەمانای دەنگ پێکەوە *Sounding together*دێت و لە ڕووی زانستی و هونەرییەوە گوزارە لە سازاندن و گونجادنی دەنگ پێکەوە *Consonance* دەکات کە ئەمیش لە ناوەڕۆکیەوەڕا پڕاوپڕی زاراوەی هارمۆنیی *Harmonious*ی دەبێتەوە. مۆزیکزان میکایل پرایتۆریەس *Mechael Praetorius* {-1571 1621ز} وشەی سیمفۆنیای بە جۆرێك لە ئامێری کیبۆردی وەك کلاڤیکۆرد *Clavichord* و پیانۆی سـپینێت *Spinet* فرۆزەدەکرد. چەمکەکۆی ئەم لێکدانەوەیە گوزارە لە بوونی ئۆرکێسترایەکی پڕ دەکات کە چەند جۆرە جوولەی{بەڵام بەزۆری چوار جوولە} لەخۆگرتووە.

Syncopate(E), Syncoper(F), Synkopisch(G) سینکۆپەدەکرێت.

Syncopation(E), Sincope(I) سینکۆپێن، دواخستن، ئاکسنت لەسەر لێدانێکی چاوەڕواننەکراو، ڕیتم درێژەکشـانەکان یاخود ڕیتم دواخستنی شوێنی نۆتەکان لە باڕێکدا.

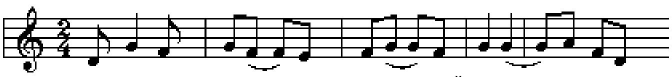

لە ڕیشەوشە لێکدراوی سـینکۆپە *Synkoptein*ی یۆنانییەوە هەڵێنجراوە کە پێکهاتووە لە سین*Syn* واتە پێکەوە *Together* و کۆپتەین *Koptein* واتە ببڕێت *To cut*. دوایی بە زاراوەی *Syncopen*یەوە هاتەناو زوانی لاتینییەوە. کۆی وشەلێکدراوەکە بەمانای تەنگبوون، تەگەرە یاخود دواخستن دێت.

Synthetic chord, Mystic Chord(E) کۆردی ئافرێنراو. بڕوانە/*Mystic Chord*

Syntonic comma, Didymus comma, Ptolemaic comma(E) سـینتۆنە کۆما، گچکەمیـانە، بریتییە لە جیاوازییەك لەنێوان چواری پێنجەمی پوختە{4 x 701.955=2807.82Cents} و دوو ئۆکتاڤ و مێجەرێکی سێیەمی پوختە {1200+1200+386.3=2786.3Cents} کە دەکاتە21.52Cents یاخود 1/4ی تۆنێك.

Syntonic minor thirds(E) سـینتۆنە ماینەر سـیانییەکان، پێکهاتووە لە مێجەر نیوەتۆن (16:15)*major semitone* و مێجەر تۆن (9:8)*major tone* ێکی لەسەرخراو.

Syrinx, Panpipes(E) سرینك، ئامێری نای/یۆنانی حەوت لوولە دەگەڕێتەوە بۆ. نزیکەی 2500پ.ز ناوە بۆ دەنگە ژێیکانی باڵندە.

System(E), Système(F) سیستەم، مەبەست لە هێڵەکانی نۆتەیە کە بەش و دەنگ و ئۆکتاڤەکان و هەموو نووسراوێکی مۆزیکی لەخۆگرتووە.

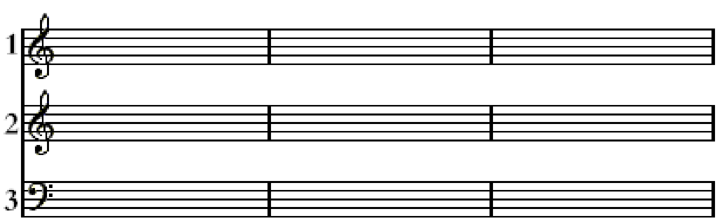

سارۆد
Sarod

سۆوسەفۆن
Sousaphone

Snare drum تەپڵی چێوراو

شیشترۆمی فیرعەونی
Egyptain sistrum

دووتار
Dutar
(two strigs)

یەکتار
Yektar
(one string)

T

T

مۆزیک....جامێکە بێدەنگی تێدایە، دەنگیش...ئەو جامەیە بەڵام بەتاڵە.

هەراوهوریایش..هەر هەمان جامە بەڵام.. تێکشاوە!!!! **ڕۆبەرت فریپ**

Taal(Hn) تال، وشەیەکی هیندییە بەمانای لەپی دەست دێت، بەڵام وەك نۆتە*Note*لە مۆزیك هونەری هیندییدا دادەنرێت بە بناخەی میلۆدی مۆزیك. وشــەی دۆڵ *dol*یش کە لە لەپی دەستەوە دورست بووە بەمانای حونجەکردن بە پەنجە دێت کە واتای سیلاب *Syllable* دەگەیەنێت.

Tabatière à musique(F), Musical box(E) مۆزیکای سنووق.

Tabelle(G), Table, Index(E), Tavola(I) تاوڵە، تابلۆ، خشتە.

Tablaa(Hn), TapÍ(Ar,Kr), Drum(E) ئامێری تەپڵ، ئامێرێك کە بە لێدان تەپەی بێت. پێیشیدەوترێت دەربووکە *Darbukka*ی ڕازێنراو بە نەخش و نیگار.

Tabla tarang(Hn) تەپڵە تەڕەنگ، تەپڵی هەمەڕەنگ، کۆمەڵە تەپڵێکی هەمەجۆر قەوارەیە کە هەر یەکەیان لەسەر تۆنیك کۆککراوە.

Taboret, Tabret, A small tabor, Taborine, A small, Shallow drum like a tabor(E) دەفۆکە، دەفی بچووك، گچکە دەف.

Tabouret de piano(F), Piano stool(E) کورســی پیانۆ.

Tabulatura(I), Tabulatur(G), Tablature(E,F) تابولاچورا.
لە ڕیشـەپەیڤی تابولا *Tabula*ی لاتینییەوە هەڵێنجراوە کە بەمانای تاوڵە *Table*:خشتە دێت، واتە تاوڵەیەك یاخود ڕووبەڕێکی هەڵکۆڵراو. بەڵام لە هونەری مۆزیکدا وەك زاراوەیەك واتای سیستەمی نۆتاندن *System of notation* دەگەیەنێت کە پێداویستیە مۆزیکیەکانی تێدا تۆمارکرابێت وەك بەکارهێنانی پیتە مۆزیکییەکان و هیما و نیشانەکان....هتد.
Tace, Taci(I), To be silent(E) بێدەنگ بێت.
Tacet al fine(L), Remaining silent to the end(E) مانەوە بە بێدەگی تا کۆتایی.
Tag(E) تاگ، زاراوەیەکە بۆ کۆدا *Coda* لە جاز مۆزیکدا.
Tail, Flag(E) پەرچەم، چنگ، کلك، بڕوانە/*Croche*.
Tailgate(E) چەشنێکە لە تڕۆمبۆن ژەنین *Trombone playing* لە جاز مۆزیکدا.
Taille(F) مەودای دەنگی تینۆر کەوتبێتە نێوان باس*Basse* و
تینۆری باڵا *Haute contre*{کە دەنگی تینۆرنم ا*Leading tenor*یە لە ئۆپێرای باڕۆکدا.
Taille de hautbois(F), Tenor oboe(E) تینۆر ئۆبوا، تینۆر سوڕنا بەرلە 1660ز لە ئاوروپا.
Taille de violon(F), Violon(E) ڤیۆلا.
Takht(Kr), Stage(E) تەخت، وشەیەکی کوردی/یە و بۆتە زاراوەیەك لە هونەری مۆزیکدا
کە مەبەست لە تیپێکی مۆزیکە بەو ئامێرە ناسراوانەی وەك کەمانچە و دەفوکە و عوود و قانوون و سـەنتوور لەسەر تەختی شـانۆ بەرهەم پێشـکەشبکات.
Takt(G), Bar, Measure, Time, Beat(E) تەك، لێدان، باڕ، مازۆر.
Taktaccent(G), Bar accent(E) باڕ ئاکسنت.
Taktmesser(G) بڕوانە/*Metronome*.
Takt pro minute(G), Beats per minute(E) تەك لە خولەکێکدا.
Taktstock(G), Conductor's baton(E) ئەو دەسکەدارەی بەدەست ڕێبەرەوەیە.
Taĺ(Kr), Castanette(E) تاڵ، قاشـقە، کەستانێت.
مۆزیك ئامێرێکی ڕەزمیە، لە دوو گچکەلەپ ژێرپیاڵەشـێوە پێکهاتوە کە یەکێکیان دەبەسترێت بە پەنجەگەورەی دەسـتەوە و ئەویتریان بە پەنجەشـایەتمان ئینجا دەدرێن بەیەکدا بۆ ئەوەی بەدەنگەکەی کێشی گۆرانیەکە ڕابگرێت.
Tambourine, Drum(E), Tamburo(I), Tambura(F) دەفۆکەی جووت سـەنج.
Tambur(Ar, Fa, Kr, Tr), Temure(Kr) تەمبوور، تەمووره، تەنبوور، تەمیره، تەمیر، تەنبووره.
ئامێرێکی زۆر دێرینە لە ژیانی کوردەواریدا کە دەگەڕێتەوە بۆ نزیك دوو هەزار ساڵێك. مەودای دەنگی ئۆکتاڤێك و دوو نۆتەیە.هەر ژێیە سـێ جووت تەلی لێبەسـتراوە بەڵام تەمبووری نوێ جاروبار پێنج تەلی لێدەبەسترێت. پێدەچێت ئامێرێکی زۆر باو و پیرۆزیش بووبێت لەلای خەڵك، دەشێت گاتا ـ زاردەشتییەکان بەم ئامێرە سـروودەکانیان چڕیبێت، ڕەنگبێت درێژەپێدانی ئەم ڕەوشە سرۆتە بووبێت گەیشتبێتە نێو پەیڕەوانی ئایینی کاکەیی کە بە ئەهلی هەق ناسـراون.
پیر شـاخۆشـین{شـاموبارەك}کە ژیانی دەگەڕێننەوە بۆ نزیك کۆتایی ساڵانی سـەتەی چوارەمی هیجری، یەکەم کەسـێك بووە کە بە فەرمی سـروودەکانی یارسان/ی لە پەڕاوی پیرۆزیاندا بەناوی **سەرەنجام** بەشـێوەیەکی ڕێکوپێك و بەزموڕەزم لە جامخانەدا چڕیوە .و مریدانی لەسەر ئەم ڕەوشە فێرکردووە. هەر وەکو دەیشـڵێن گوایە خۆی دەنگی زۆر خۆشبووە و هەر بە ئامێری تەمبووریش سـروودەکانی خوێندووە و یارانیـشی بۆیان سـەندۆتەوە. ئەم سـرۆتە ئیتر لەو سـەردەمەوە دەبێتە ئاکار و نەرێتێکی ئایینی کە تائێستـایش پەیڕەوی دەکەن.
لە دینی ئێزدی/یشدا ڕۆحێکی بزوێنەرە لە بەجێهێنانی سـرۆت و ئەرکە ئاینییەکانیاندا کە دەگەڕێتەوە بۆ بەرلە هەزاران سـاڵ. لەم سـروشـەدا دەردەکەوێت کە ئەم ئامێرە وێڕای ئەوەی کە ڕۆڵێکی زۆر باڵای هەبووە لەسەر ئەو کەسـانە کە ئیلهامی زیاتریان بۆ بێت، هەژموونێکی زۆر گرنگیشی هەبووە لە

پاراستنی ئەو سروودانە چ وەك دەقێكی نووسراو و چ وەك ئاواز. ئەم ئامێرە...بەرەبەرە كەوتە ئامێزی ژیانی دونیاییەوە و بووە ڕۆڵێكی كاریگەر لە ستران و ئاوازی كوردیدا.
ڕەچەڵەكی وشەی تەموور لە تامووره یاخود تارموور/ەوە هاتووە كە بەرەبەرە بۆ خۆشی و خزاندنی سەر زمان بۆتە تەموور. گەر لە دیدەی زوانەوانیەوەڕا لێكبدرێتەوە پێدەچێت كە وشەلێكدراوێكی كوردی بێت و پێكهاتبێت لە تا یاخود **تار** واتە ژێ، ئەو ژێ/یەی كە ئاوازی لێوە هەڵدقوڵێت، ئەویتریش **موور** واتە سرۆ یاخود سرۆش. چەمكی وشەكەیش مانای ژێی سرۆش دەگەیەنێت. لە دەنگەڕێی بەسۆز و كاریگەری ئەو ئامێرەوە سرۆشی ئاوازاوی بۆ دێت و دەیگەیێنێتە ئەو پلە و پایەوە كە زۆر بە پیرۆزییەوە بڕواننە ئەو ئامێرە. چەمكی وشەكە گوزارە لە سۆز و موور، نزا و پاڕانەوەی كەسێك دەكات كە بە ناخی شەیدایی سان/ی پەروەردگاردا ڕۆچووبێت. هەر لەبەر ئەو پیرۆزەییەیشە كە دەبینین ئەوەی تەمبوورژەن بێت و بەتایبەتیی پابەندی ئاینزای ئەهلی هەق بێت، هەر پارچە مۆزیكێك بە تاكنەوازی بژەنێت لە دەسپێكدا و لە كۆتایی بوونیشیدا تەموورەكە ماچدەكات وەك ڕێزگرتن و ئەمەگ دەربڕین بۆ ئەو دەنگە پڕسۆزەی كە دەبێتە سرۆبەخشێك بۆ بزواندنی ڕۆحی و دەرخستنی جوانكاری و واڵاكاریی لەو ئاوازەدا.

Tamburo, Tamburo grosse(I), Gan tamburo, Bass drum(E) تەپڵی باس.

Tamburo militaire(I), Snare drum, Side drum(E) تەپڵی سەربازیی.

Tamburo piccolo, Tamburo rullante(I), Tenor drum(E) تەپڵی تینۆر.

Tammorra(I) دەهۆڵی گەورە لە پێستی مەڕ و بزن.

Tampon(F), Drumstick(E) داری لێدانی دەهۆڵ.

Tam-tam, Tom-tom(E) تام تام، گەورەساجێكی مادەنییە كە چینەكان بە هەڵواسراوی لێیدەدەن و دەنگێكی سامناكی هەیە.

Tangent(E), Tangente(F,G,I), Touch(E) تانجنت، پەڕماس، لە وشەی تانجیرە *Tangere*ی لاتینییەوە هاتووە كە ئەو بەشەتەختەی ئامێری كلاڤیكۆرد دەگرێتەوە كە كلیلەكانی لەسەرە و بە شێوەیەكی میكانیكی بەر ژێیەكان دەكەوێت كاتێك پەنجەكان دەخرێنەسەریان.

Tangent piano(E), Tangentenflügel(G) پەڕماسی پیانۆ، تانجنتی پیانۆ.

Tango(E) تانگۆ، سەمایەكی/ئارجەنتینیە لەسەر كێشی 4/4 ، بڕەچەڵەكی سەماكە دەگەڕێتەوە بۆ زنجییەكانی وڵاتی كۆنگۆ/ی ئێستا و

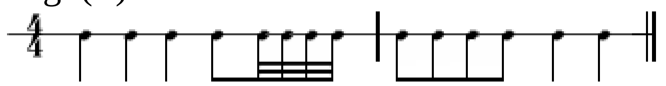

بۆ یەكەم جاریش لە سەرەتاكانی ساڵی1890ز وەك سەمایەكی باو لە وڵاتی ئارجەنتین نووسرایەوە و پاشانیش بووە سەمایەكی میللی.

Tanpura(Hn) تانپوورە، ئامێرێكی چوار ژێدارە لە وڵاتی هیندستان زۆر باوە، تاڕادەیەك بە ئامێری سێتار دەچێت.

Tantino(I), Very little(E) زۆر كەم.

Tanto(I), Tant(F), So much(E) وا زۆر، بۆ نموونە *Allegro non tanto* واتە زۆر خێرا نا.

Tar(Fa,Kr) تار، ئامێرێكی جووت سێ ژێدارە كەمێك لە سێتار گەورەترە، هەندێكیان چوار ژێی لێبەستراوە. تەختەپەنجەی *Fingerboard* دەسكەكەی كراوە بە بیستوهەشت خانەوە.

Tarana(Fa, Hn, Kr) تەرانە، ستران.

Tarbouka(Br) تاربوكە، دەربەكە، جۆرە تەپڵێكی زۆر باوە لە باكووری ئافریكا.

Tardamente(I), Slowly(E) بەهێوری.

Tardando(I), Retarding, Gradually slowing(E) هێوركردنەوەی پلەپلە.

Tardante, Tardantemente, Tardato(I), Gradually slowing(E) هێوركردنەوەی پلەپلە.

Tardo(I), Slow(E) هێور، هێواش.

Tasis(Gr), Pitch(E) پەردە.

Tasta(I), Fret, Neck(E) دەستان، دەسكی ئامێرە ژێدارەكانی وەك تەموورە، ساز، سێتار

Tastato(I), Fretted(E) تەستاتۆ، بەشبەشكردنی دەستانی ئامێرە ژێدارەكان.
Tastatur(G), Keyboard(E) دەستاتوور، دەساتوور، كیبۆرد.
Taste(G), Tastiera(I), Key, Neck of string instrument(E) دەستێ، كلیل.
Tasteninstrument(G), Keyboard instrument(E) ئامێری كیبۆرد.
Tasto, Fret(I), Touch(E), Touche(E) تاستۆ، كلیل، دەستان، پەڕماس{بەركەوت}. بۆردی پەنجەدانان لەسەر ژێیەكان.
Te(I), B-flat(E) تۆنی سی بیمۆڵ.
Teatro dell'opera(I) شانۆی ئۆپێرا.
Tecnica(I), Technic(E), Technique(G), Technik(G) تەكنیك.
Technique des doigts(F), Finger technique(E), Tecnica della dita(I) تەكنیكی پەنجە.
Technique vocale(F), Vocal technique(E) تكنیكی دەنگ لە ستڕانبێژیدا.
Tecnico del suono(I), Sound engineer(G) ئەندازەی دەنگ.
Teilen, Theilen(G), Divided(E) بەشكراو.
Teilton(G), Partial, Overtone(E) سەرتۆن، پەرتاڵ.
Tein(G), Ten(E) شمارەی دە.
Teller(G), Plate of Cymbal(E) لەپی ئامێری سیمباڵ.
Tema(I), Theme, Subject, Motive(E), Sujet(F), Motif(G) تێما، بابەت، سۆژە.
Tema con variazioni(I), Theme and variations(E) تێما و گۆڕانەكان.
Tematico(I) وابەستە بە تێما.
Tempera(I) تێمپێرا، لە تێمپێراریّ *Temperare*ی لاتینییەوە هاتووە كە بە مانای تێكەڵاندنی دوو ڕەنگی جیا دێت، لە سەتەكانی چواردە و پانزەدا زۆر بە فراوانی لە ئیتالیا بەكاردەهێنرا وەك ڕەنگی بۆیەیەكی ڕوون و شاش پاش خێرا وشكبوونەوەی لە كاتێكی كورتدا. ئەم تەكنیكە لە بواری مۆزیكدا بۆ دیكۆراندنی دەنگ كارپێدەكرێت.
Temperament(E), Temperamento(I), Tempérament(F), Temperatur(G) تمپێرامێنت، ئەم وشەیە لە زوانی كوردیدا بەمانای **هەوەس** دێت كە هەموو لایەنێكی ئەرێتی و نەرێتی دەروونی دەگرێتەوە واتە ئارەزوو و حەزیاری و مەیل بۆ شتێك بێت. لە زوانی عارەبیدا بەمانای مەزاج و بە زوانی ئینگلیزی و هەندێك زوانی تری ئاوروپایی بە هۆمور*Humor*هاتووە. لە ڕووی فیسیۆلۆجیەوە فرۆزەدەكرێت بەوەی كە بریتییە لە ئاكارێكی بیركردنەوە، خوڕەوشت یاخود جۆرە كارلێكراوێكی تایبەت *Characteristic*لە خودی مرۆڤدا. بەپێی فرۆزەكردنێكی فیسیۆلۆجیانەی سەتەكانی ناوەڕاستیشدا بە جیاكردنەوەیەك لەنێوان تایبەتمەندێتی فیزیكاڵ *Physical* و مەنداڵ (عَقْلِي) *Mental* مرۆڤدا لێكددەدرایەوە. لە هونەری شانۆگەرییدا بە هەڵچوون یاخود هەست دەربرینێكی لەڕادەبەدەر فرۆزەدەكرێت، بۆ نموونە خۆدەرخستنی ئەكتەرێك بە هەموو هەوەسێكیەوە لە نواندنێكدا.
بەڵام وەك زاراوەیەك لە هونەری مۆزیكدا ئەگەر چی هەر هەمان مانای هەڵگرتووە لە ڕووی زوانەوانییەوە بەڵام چەمكێكی تر دەبەخشێت. دەشێت ئەو چەمكەیش بەم شێوەیە نمایان بكرێت:-
سیستەمێكی نەواسازییە *Tuning* كە تیایدا میانەكان *Intervals* لە پوختە *Pure*یيان لادەدەن. مەبەست لە نەوا *Tune*یش لێرەدا... زنجیرە نۆتەیەكی ڕێكخراوە بەشێوەیەكی پەسەند.
دەشێت ئەم شێوازە ڕێخستنە بە سێ پۆلی سەرەكی نمایانبكرێت:-
1. نەواكان *Tunings*...كە تێمپێرامێنتی پیثاگۆریی *Pythagorean temperament* و ڕێكەئاوازێن *Just intonation* دەگرێتەوە.
2. ڕێكوپێكە تێمپێرامێنتەكان *Regular temperaments* كە هەموو پێنجەمەكان بەهەمان ڕێ تێپەر دەبن جگە لە نەشازی پێنجەم یاخود گورگەپێنجەم *Wolf fifth*.

3. نارێکوپێکە تێمپێرامێنتەکان *Irregular temperaments* کە جۆری پێنجەمەکان بە دەوری بازنەکەدا{واتە بازنە پێنجەمیەکان}دەگۆڕێن بەشێوەیەکی وەها کە زۆر لە کلیلە باوەکان *Common keys* زیاتر نابزوێنــبن *Consonant*.

Tempestosamente(I), Tempestuously(E) بەلێشـاو.

Tempestoso(I), Tempestuous(E) لیشـاو.

Tempo(I), Temps(F), Tempus(L), Takt(G), Time, Beat(E) تێمپۆ، لێدان لە یەکەیەکی کاتدا، کێش و کات پێکەوە دەئاوێزێنێت. زاراوەکانی بریتین لە:-

Tempo terms		زاراوەکانی تێمپۆ	Beat/min لێدان/خولەکێکدا
Grave	Very Slow	زۆر خاو	
Largo	Lento - Slow	خاو	40-60
Larghetto		کەمێک پەلەتر لە لارگۆ	60-66
Adagio	Moderately Slow	خاوێکی مامناوەندی	66-76
Andante	"Walking" Tempo	ڕەوت تێمپۆ، پیاسە	76-108
Andantino		کەمێک پەلەتر لە ئانداتێ	
Allegretto		کەمێک خاوتر لە ئەلێگرۆ	

Tempo terms		زاراوەکانی تێمپۆ	Beat/min لێدان/خولەکێکدا
Moderato	Moderate	مامناوەندی	108-120
Allegro	Fast	پەلە	120-168
Vivace	Lively	پڕژێو	
Presto	Very Fast	زۆر پەلە	168-200
Prestissimo	Very Very Fast	زۆر زۆر پەلە	200-208
Molto	Very	زۆر، فرە	
Accel., Accelerando		بەرەو پەلەتر	
Rit., Ritardando		بەرەو خاوتر	

بنەماسـەرەکیەکانیـشی بۆ چەند خێراییەك پۆلێنراون وەك:

1. زاراوەکانی خاو *Slow*.

grave	solemn; very, very slow سەنگین
largamente	slow
largo	broad; very slow زۆر خاو، فراوان
larghetto	slow خاو
adagissimo	rather slow تاڕادەیەک خاو
adagio	slow, tranquil خاو، ئارام
adagietto	slow خاو
andantino	slow خاو
lento	slow خاو
andante	a walking pace هەنگاوی پیاسە

2. زاراوەکانی بەرەو خاوتر *Slower*.

decelerating, getting slower		
rallentando	gradually getting slower	بەرەبەرە بەرەو خاوتر
ritardando	gradually getting slower	بەرەبەرە بەرەو خاوتر
allargando	gradually getting slower	بەرەبەرە بەرەو خاوتر
tardando	gradually getting slower	بەرەبەرە بەرەو خاوتر
slentando	gradually getting slower	بەرەبەرە بەرەو خاوتر
strascinando	gradually getting slower	بەرەبەرە بەرەو خاوتر
ritenuto	a new steady rate of speed, but slower than the preceding section	نویَ ڕێژەیەکی جێگیر لە خێرا، بەڵام خاوتر لە بەشی پێشوو
meno mosso	a new steady rate of speed, but slower than the preceding section	نویَ ڕێژەیەکی جێگیر لە خێرا، بەڵام خاوتر لە بەشی پێشوو
meno moto	a new steady rate of speed, but slower than the preceding section	نویَ ڕێژەیەکی جێگیر لە خێرا، بەڵام خاوتر لە بەشی پێشوو
calando	growing slower as well as softer	خاوتر و نەرمتر
deficiendo	growing slower as well as softer	خاوتر و نەرمتر
mancando	growing slower as well as softer	خاوتر و نەرمتر
morendo	growing slower as well as softer	خاوتر و نەرمتر
sminuendo	growing slower as well as softer	خاوتر و نەرمتر
smorzando	growing slower as well as softer	خاوتر و نەرمتر

3. زاراوەکانی خێرا *Fast*.

moderato	moderate	میانەڕۆ
allegretto	quite fast	ئەوپەڕی پەلە
allegramente	quite fast	ئەوپەڕی پەلە
allegro	fast; cheerful	شـــادیرەو
vivace	lively	بژێو
presto	very fast	زۆر پەلە

4. زاراوەکانی بەرەو خێراتر *Faster*.

accelerando	getting faster بەرەو پەلەتر
stringendo	swiftly accelerating usually with an increase in volume (i.e. *crescendo*) سووکەڕەوتی بەرەو زێدە، بۆ نموونە کرێشاندۆ
affrettando	swiftly accelerating usually with an increase in volume (i.e. *crescendo*) سووکەڕەوتی بەرەو زێدە، بۆ نموونە کرێشاندۆ
incalzando	swiftly accelerating usually with an increase in volume (i.e. *crescendo*) سووکەڕەوتی بەرەو زێدە، بۆ نموونە کرێشاندۆ
doppio movimento	twice as fast دووجار پەلە
più affrettato	swifter سووکەڕەوت
più mosso	a new steady rate of speed, but faster than the preceding section نویَ ڕێژەیەکی جێگیر لە خێرا، بەڵام خێراتر لە بەشی پێشوو
più moto	a new steady rate of speed, but faster than the preceding section نویَ ڕێژەیەکی جێگیر لە خێرا، بەڵام خێراتر لە بەشی پێشوو
veloce	a new steady rate of speed, but faster than the preceding section نویَ ڕێژەیەکی جێگیر لە خێرا، بەڵام خێراتر لە بەشی پێشوو

5. گەڕانەوە بۆ خێرایی سەرەتا.

a tempo	in time; returning to the original pace گەڕانەوە بۆ خێرایی خۆی

Tempo alla breve(I) تێمپۆی شێوازە بریڤ لەسەر کێشی 2/2/time یاخود2/1، بڕوانە/*breve*.
Tempo alla semibreve(I), Moderate tempo(E). تێمپۆی ئاسایی، بڕوانە/*Tempo ordinario*
Tempo anteriore(I), Former speed(E) خێرایی پێشوو.
Tempo aussi rapide que possible(F), As fast as possible(E) تا بتوانرێت پەلە.
Tempo binario(I), Temps binaire(F) جووت مەتر{کێشی یەك ڕستەی مۆزیك}.
Duple meter(E)
Tempo commodo(I), Tempo comodo(I) خێراییەك بۆ ژەنیار بگونجێت.
Tempo debole(I), Temps faible(F) لێدانی لاواز، بەشی نائاکسنتی باڕ، بڕوانە/*Beating*.
Weak beat, Unaccented part of the bar(E)
Tempo deux fois plus lent(F), Half-time(E) نیوە کات، نیوە کێش.
Tempo de ballo(I), Dance speed(E) خێرایی سەما.
Tempo di marcia(I), March time(E) تێمپۆی{کێشی}مارش.
Tempo di menuetto(I), Minuet speed(E) کێشی سەمای مینوێت، بڕوانە/*Minuet*.
Tempo di sarabanda(I), Sarabande time(E) کێشی سەمای سەرابەند.
Tempo di prima parte(I), In the time of the first part(E) کێشی یەکەم بەش.
Tempo double(F), Double time(E) دەبڵ کێش.
Tempo fisso(I), Fixed speed(E) خێرای گیراو{خێراییەك بە چەسپاوی بهێڵرێتەوە}.
Tempo forte(I), Strong beat(E) لێدانی توند و بەهێز، بڕوانە/*Beating*.
Tempo giusto(I), Appropriate tempo(E) چەشنە تێمپۆیەك کە لەسەر داخوازبێت.
Tempo maggiore, Alla breve(I) تێمپۆی بریڤ، شێوازە تێمپۆی گەورە.
Tempo mark(E) تێمپۆ نیشانە، دیاریکردنی تێمپۆ کە بە نیشانەی تایبەتی ئاماژەی پێبدرێت.
Tempo modulation, Metric modulation(E) مۆدیولاندنی مەتریی.
Tempo moyen(F), Medium tempo(E) تێمپۆی مامناوەندی.
Tempo ordinario, Tempo minore(I) تێمپۆی ئاسایی، کێشێك نە زۆر خێرابێت و نە زۆر خاو.
واتە کێشێکی پێوانیی بێت یاخود ڕەزمێکی باو کە بەزۆری کێشی4/4 دەگرێتەوە و هەندێجاریش بە هێمای/C ئاماژەی پێدەدرێت. بەمانای تێمپۆی سەرەتا *Tempo primo*یش دێت.
Tempo precedente(I), Previous tempo(E) پێشووە تێمپۆ.
Tempo primiero(I), First tempo(E) یەکەم تێمپۆ کە بە هێمای I^o ئاماژەی پێدەدرێت.
Temporaire(F), Temporary(E) کاتی، واتە دەمێکی نادرێژخایاند.
Temporal(E) تێمپۆیی، واتە خۆبەستنەوە بە لێدان *Beat*، ڕەزم و کێش *Meter*
کە هەموویان پابەندن بە کات *Time*ەوە.
Tempo rubato(I), Irregular tempo(E) تێمپۆی ئازاد، ئازاد لە دانانی چەند گچکەگۆڕانێك لە تێمپۆدا لە کاتی بەرەوە پێشچوون لە پارچەیەکدا بە مەبەستی ڕازانەوە بە مۆزیکەکە.
Tempo ternario(I), Tempus ternarium(L), Triple time(E) کێشی سێتایی.
Tempus imperfectum(L) تێمپۆی ناتەواو،
کە بریڤ دەکاتە دوو سێمیبریڤەوە{یەك بریڤ = دوو سێمیبریڤ}.
Tempus perfectum(L) تێمپۆی تەواو،
کە بریڤ دەکاتە سێ سێمیبریڤەوە{یەك بریڤ = سێ سێمیبریڤ}.
Tendency tone(E) تۆن گرژیی{پڕاوپڕ}، تۆنێك ئارەزووی بەلای تۆنێکی تردا هەبێت.
Tendere(I), To tighten, To Stretch(E) گرژبکرێت، توندبکرێت.

Tendre,(F), Tenero(I), Tender, To tighten(E) ناسك، بەهەست.

Tenebroso(I), Gloomy, Dark mood(E) تاريك، ڕووگرژ.

Tenendo(I), Holding, Sustaining(E) هێشتنەوە، بەردەوامبوون.

Tenendo il canto(I), Sustaining the melody(E) هێشتنەوەی میلۆدیەکە.

Teneramente, Teneroso(I), Tenderly, Softly(E) بە نەرمی، بە ناسکیی.

Tenete(I), Hold, Sustain(E), Appuyer(F) بهێڵێتەوە.

Tenor(E,G), Tenore(I), Ténor(F) بەرزترین تۆنی نێرینە،
لە ڕیشەوشەی تینێرۆ *Tenero* یاخود تینێرە *Tenere*ی لاتینییەوە هاتووە کە بە مانای هەڵگرتن یاخود هێشتنەوە و مانەوەی تۆن دێت. مۆزیك دانەرانی سەتەکانی ناوەڕاست وەك زاراوەیەك بە مانای هێشتنەوەی ڕستە میلۆدییەکە وەك پاڵڕستەیەکی سەرەکی بۆ دەنگەکانیتر بەکاریاندەهێنا. پێشگرەناوی ئامێرەکانە کە دەکەونە نێوان باس ئامێرەکان کە دەنگیان نزمترە و ئاڵتۆ ئامێرەکان کە دەنگیان بەرزترە، بۆ نموونە تینۆر ساکسۆفۆن، تینۆر کەمانچە، تینۆر باسسوون، تینۆر کۆڕنێتۆ *Tenor cornetto*، تینۆر باریتۆن *Tenor bariton*، تینۆر ڕیکۆردەر*Tenor recorder*، تینۆر بێڵ *Tenor bell*، تینۆر بانجۆی چوار ژێ *Tenor banjo*، تینۆر تەپڵ *Tenor drum*...هتد.

Tenora(I), Tenor folk oboe, Shawm(E) سوڕنای تینۆر. شاومی تینۆر.
تینۆر/*C*، لە نۆتاندنی هێلمۆتز گچکەدۆ *small-c* دەکەوێتە نێوان هێڵی دووەم و سێیەمەوە لە کلیلی باسدا، واتە یەك ئۆکتاڤ نزمتر لە دۆی ناوەڕاست *middle-C*.

Tenor clef, C-clef(E), Tenorschlüssel(G) کلیلی تینۆر، پێشیدەوترێت کلیلی دۆ.

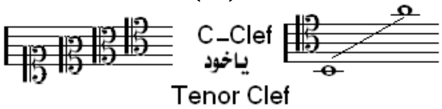

Tenor Buffo(I) دەنگەتینۆری ئەو کەسەی بەشە کۆمیکەکان دەچڕێت.

Tenore di forza(I) دەنگەتینۆرێك کە هێزی زۆری سینگ{واتە سییەکانی}ی پێویستە.

Tenore di grazia(I), Tenor of grace(E) تینۆری سۆز و ڕەند.

Tenore drammatico(I), Heroic tenor(E) دراماتیکەتینۆر، تینۆری داستانیی{پاڵەوانیی}.

Tenore leggiero, Tenore lirico(I), Sweet tenor, Lyric tenor(E) تینۆری شیرین نەوا.

Tenore robusto(I), Powerful tenor voice(E) دەنگی بەهێز{پڕ}ی تینۆر، تینۆری سەنگین.

Tenorgeige(G), Viola(E) ڤیۆلا.

Tenori acuti(I,L), High tenors(E) تینۆرە تیژەکان.

Tenorino(I), Little tenor(E) گچکە تینۆر، فرۆزەی تینۆرێك دەکات
کە دەنگێکی زۆر بچووکی هەبێت.

Tenorist, Tenor singer(E) تینۆرچڕ، تینۆرخوێن.

Ténor Lyrique(F) بڕوانە/*Tenor leggiero*.

Tenormandoline(G), Tenor mandolin, Mandola, Mandora(E) تینۆر ماندۆلین.

Tenoroon, Tenor bassoon(E) تینۆڕوون، تینۆر باسسوون.

Tenorposaune(G), Tenor trombone(E) تینۆر ترۆمبۆن.

Tenorsaxophon(G), Tenor saxophone(E) تینۆر ساکسۆفۆن، مەودای دەنگی
دەکەوێتە نێوان ئاڵتۆ{بەرز} و باریتۆن{نزم}.

Tenorstimme(G), Tenor voice(E) دەنگی تینۆر.

Tenor tuba(E) بڕوانە/*Wagner tuba*.

Tenor viol(E), Viola de gamba(F) تینۆر ڤیۆل.

Tenso(I), Stylized, Poetic debate between troubadours(E) بەشێواز، چەشنیو،
ستران سەندنەوە بۆ یەکتری لەنێوان شایەراندا بە شێوازێکی تایبەت.

Ten string mandoline(E) ماندۆلینی دەتار {دە ژێی لێــبەسـترابێت}.

Tenth(E), Decima(L) میانەی دەیەم لە ســکێڵێکی دیاتۆنیکدا.

Tenuto(I), Tenue(F), Holding note(E) تێنوتۆ، هێشتنەوەی نۆتەیەك بۆ ماوەیەكی درێژتر كە تاڕادەیەك هەمان مانای لێگاتۆ *Legato* دەبەخشێت بەڵام نەوەك بە درێژی فیرماتا*Fermata*، نیشانەکەیشی کورتەهێڵێکی ئاسۆییە چ لەسەر و چ لەخوار نۆتەکە ئاماژەی پێدەدرێت. زاراوەی تێنوتۆ پێچەوانەی ستاكاتۆ دەبێتەوە.

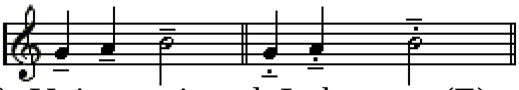

Tepido(I), Unimpassioned, Lukewarm(E) سـرەوت، بێهەست.

Tepidamente(I), Showing little emotion(E) پێشاندانی کەمێك جووڵە.

Ter(L), Thrice(E) ســێبارە.

Terana(I), Six beat to the bar(E) شـەش لێدان لە باڕێكدا.

Ternaire(F), Ternario(I), Ternary(E) ســێتایی.

Ternary form, Rondo form(E) شێوە سێتایی کە لە ســێ بەش بەشێوەی A B A پێکهاتووە.

Ternary measure, Simple triple time(E) مازۆری سێتایی.

Tertia, Tertius(L), Terz(G), Terza(I), Tierces(F), Third interval(E) میانەی سێیەم.

Tertia modi(L), The third degree of a scale(E) سێیەم پلەی سکێڵێك.

Ter unca(L), Demisemiquaver, Thirty-second note(E) 1/32ی نۆتەی تەواو.

Terzadecima(I), Terzdecime(G), Interval of thirteenth(E) میانەی ســیانزەم.

Terzina(I), Triplet(E) نۆتەی ســێتایی.

Terz nwén(Ar,Kr,Tr) تەرز نوێن واتە چەشــنی نوێ. لێرشـتەیەکی سـەربە دەسگای کوردە، سکێڵی پێکهاتوو لە:- ڕەگەزی کورد لەسەر پلەتۆنی ڕاســت، ڕەگەزی حیجاز لەسـەرپلەتۆنی چوارگــا.

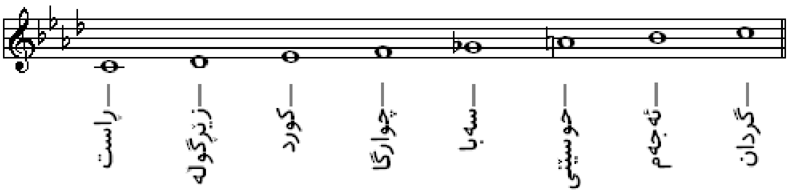

Tero suona(I), Difference tone(E) تۆنی جیاواز.

Testa, Testina(I), Tête de la note(F), Note head(E) ســەر، تۆنی ســەرەکی.

Testo, Libretto(I), Text(E) تێکســت، سایە، دەقی نۆتە نووسـراو، مەتن.

Tetrachord(E), Tetrachorde(F) تێتراکۆرد. چەمکێکی مۆزیکاییە کە یۆنانەکان لە سەردەمانێکی زۆر دێرینەوە بەهۆی ئامێری لیرا *Lyre*وە وەك ئامێرێکی میللی هەمیشە لە بەردەستدا پەیان پێبردووە و کارییان پێکردووە، ناوەکە بەمانای چوار ژێ دێت، ئەویش دەگەڕێتەوە بۆ ئامێری لیرا *Lyre*ی یۆنانی. وا باوەڕبووە لایان کە تەوا *Tune*ی نزمترین و باڵاترین دەنگی ژێیەکانی ئەم ئامێرە لە میانە *Interval*ی چوارەمی تەواو *Perfect fourth*دایە یاخود بڵێین بەڕێژەی3:4. دوو ژێی ناوەڕاستی بۆ چەند بەشێك لە میانە کۆکدەکرێن بۆئەوەی چەند مۆزیکدەسگایەکی جیاوازی لێوە بسازێنرێت. سێ ڕەگەزی تێتراکۆرد لە دیمانەمۆزیکی یۆنانیدا هەیە:-

1. دیاتۆنیك *Diatonic*، تایبەتمەندێتی ئەم تێتراکۆردە لەوەدایە کە میانەکانی یەکسانن بە یاخود کەمترن لە نیوەی هەموو میانەی تێتراکۆردەکە{کە دەکاتە 249Cents}. تایبەتمەندێتی میانەکەی تاڕادەیەك بچووکترە{کە دەکاتە 200Cents} لەوەی کە ببێتە تۆنێکی تەواو *Whole tone*. دیاتۆنیك تێتراکۆرد بەشــێوەیەکی کلاسـیکانە *Classically* لە دوو میانە و یەك نیوەتۆن *Semitone* پێکهاتووە.

2. كرۆماتيك *Chromatic*، تايبەتمەنديى ئەم تيتراكۆردە لەوەدايە كە ميانەكانى لە نيوەى ميانەكۆى تێتراكۆردەكە گەورەترن، بەڵام وەك چوار پێنجەمەكان *Four-fifths*ى گەورەترين ميانە { لەنێوان 249 Cents و 398 Cents}. كرۆماتيك تێتراكۆرد بەشێوەيەكى كلاسيكانە لە ماينەر سـێيەم {كە دەكاتە نزيكەى 300Cents} و دوو ميانەى بچووكى نيوەتۆن يەكسـان پێكهاتووە.

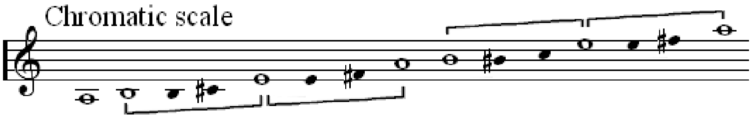

3. ئێنهارمۆنيك *Enharmonic*، تايبەتمەنديتى ئەم تيتراكۆردە لەوەدايە كە ميانەكانى لە ميانەكۆى مێجەر تێتراكۆردى چوار پێنجەمـەكان *Four-fifths* گەورەترن{واتە گەورەتر لە 398Cents}، ئێنهارمۆنيك تێتراكۆرد بە شـێوەيەكى كلاسـيكانە *Classically* لە دايتۆن *Ditone*ێك و دوو گچكە چارەكە تۆن *Quarter tones* پێكهاتووە.

پاراوى ئەم سـێ جۆر تێتراكۆردە بەم شـێوەيە:-

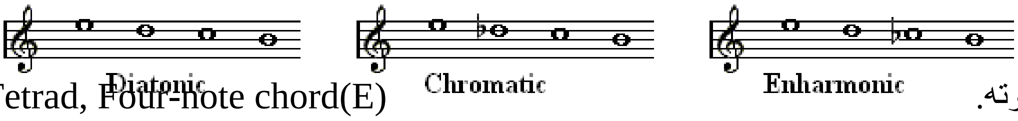

Tetrad, Four-note chord(E) كۆردى چوار نۆتە.

Tetratonon(Gr), Interval of four whole tones(E) ميانەيەكى پێكهاتوو لە چوار تۆنى تەواو.

Theater(G), Theatre(E), Théêtre(F), Teatro(I) شـانۆ، تياترۆ.

Thema(G), Theme(E), Tema(I), Thème(F) تێما، ڕشـتە، چەند نۆتەيەكى داڕێژراوە كە پێيشـيدەوترێت ميلۆدى، ئەم ميلۆدييە دەبێتە بيرۆكەيەك بۆ بناخە دانانى مۆزيكارێكى هونەرى كە ڕەپاتبوونەوە *Repeating* و بەرەوپێشـچوون *Development*ى تيادابێت، لە شـيكردنەوەى مۆزيكاڵيدا زاراوەى بابەت *Subject*يشـى پێـدەوترێت. وەك لە سـۆناتا، كوارتێت، فيوگە....هتد.

Theme and Variation(E) بڕوانە/*Variation*.

Thème de jazz(F), Melody(E) ميلۆدى لە جازمۆزيكدا.

Theme group(E) گروپە تێما، شـمارەيەك لە تێما كە لەسـەر يەك كليل و وەك يەكەيەك *Unit* لەناو بەشـى فۆرمێكدا بن، وەك شـێوەى سۆناتا-ئەلليگرۆ *Sonata-allegro*.

Theorbo(E), Theorbe(G), Théorbe(F), Thiorbo(I) تيۆربۆ، ئامێرژێدارێكى داهێنراوى نزيك سـاڵانى 1700ز/يە لە هەگبەى باڕۆكدا، شـێوەندازێكى تێكەڵە لە ئامێرى عوود *Lute* و قانوون *Psaltery-Kanun*.

Theory(E), Théorie(F), Theorie(G) ديمانە، تيۆريى.

These(G), Thése(F), Thesis(E) تێز، لێتوژنامە.

Thiol(Gr), Violin(E) كەمانچە.

Third(E) ميانەى سـێيەم كە بريتييە لە دوو هەنگاو لە دياتۆنيك سـكێڵدا، بۆ نموونە ميانەى تۆنى دۆ/C تۆنى مى/E.

Third inversion(E) سـێيەم هەڵگێڕانەوە ، بۆ نموونە هەڵگێڕانەوەى كۆردى حەوتەم بە بارێكدا كە بكەوێتە نزمترين جێگەوە لە كۆردەكەدا كە ئەويش جێى ڕەگە *Root*. بڕوانە/*Inversion*.

Thirteenth(E) سـيانزەم، ميانەيەكى پێكهاتوو لە ئۆكتاڤێك و شـەشـەم *Sixth*.

Thirteenth chord(E) سـيانزەيەم كۆرد، كۆردى حەوت نۆتە *Seven-note chord* كە لەسەر سـێيەمەكان *Thirds* دامەزرابێت.

Thirty-second note(E) بڕوانە/*Demisemiquaver*.

Threni(G), Threnody(E) نووكەخوانيى، سۆخوانيى، ئاوازێكى خەمەنگێز بۆ لاوانەوەى كەسێك.

Through bass(E) باسـى بەردەوام، بڕوانە/*Figured bass*.

Thumb hole(E) کونی پەنجەگەورەی دەست لە ئامێرە هەواییەکاندا.

Thumb line(E) هێڵی پەنجە، لە جازمۆزیکدا زاراوەیەکە بۆ تینۆر، هێڵێکە کە تیایدا پیانۆژەن پەنجەگەورەی چەپی بەکاردەهێنێت.

Thump, Left-hand pizzicato(E) کورتە پزیکاتۆ بە دەستەچەپ.

Tibia(L) تیبیا، جووتبلوێر، جووزەلە، ئامێرێکی زۆر کۆنی سەردەمانی ڕۆمانە کە پێکهاتووە لە دوو لوولکی پێکەوەبەستراو، لە سرۆتەئاینیی و بۆنە میللیەکاندا بەکاردەهێنرا.

Tibia utricularis(L), Bagpipe(E) مەشکەنای.

Tibicen(L), Flute player(E) فلووتژەن.

Tie, Bind(E) تەی، بەند، پێکەوەبەستنی دوو نۆتەی هەمان پەردە یاخود زیاتر بەدواییەکدا *Successive* کە بە هیمای کەوانێك چ لە سەرەوە بێت یاخود خوارەوە ئاماژەی پێبدرێت بۆ درێژەپێدان لەسەر ژەنینی یاخود بێژانی{وتنی}.

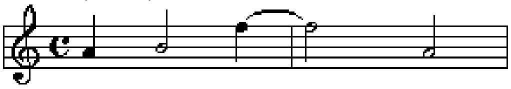

Tief(G), Deep, low, flat(E) نزم، پان، قووڵ.

Tiefer alt(G), Lower conteralto(E) کۆنتەرئاڵتۆی نزم.

Teintos(S) سەمایەکی فلامانکۆییە لە سەمای تانگۆس *Tangos*ـەوە هاتووە کە کێشێکی خاوە.

Tierce(F), Third interval(E) میانەی سێیەم.

Tierce majeure(F) بڕوانە/*Major third*.

Timbrer(F), Accented(E) ئاکسنت، هەنك.

Timbre, Tone-colour(E), Timbro(I) ڕەنگی تۆن، زەنگ، زایەڵەی دەنگ. جۆرێتیی *Quality* دەنگێك کە تۆنی مرۆڤێك یاخود ئامێرێك لەویتر جیابکاتەوە.

Time(E), Temps(F), Tempo(I) دەم، کات، زاراوە بەمانای ڕەزم دێت، بۆ نموونە کە دەوترێت لەسەر کێشی مارش *March time* واتە لەسەر ڕەزمی مارش *Rhythm of a march*. وەك هیمایەکیش لەلای چەپی هێڵاسۆکەدا *Staff* دادەنرێت بۆ پێواندنی کێشی دانراوەیەکی مۆزیکایی.

دوو جۆری سەرەکیش لە ڕەزم یاخود کێش هەیە:

1. کێشی سادە *Simple time*. 2. کێشی تێهەڵکێش *Compound time*

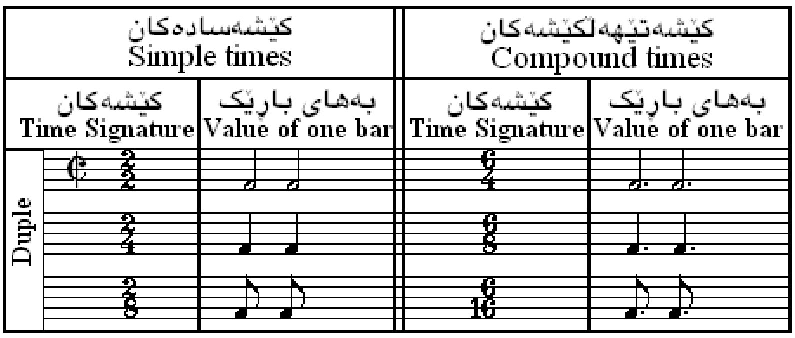

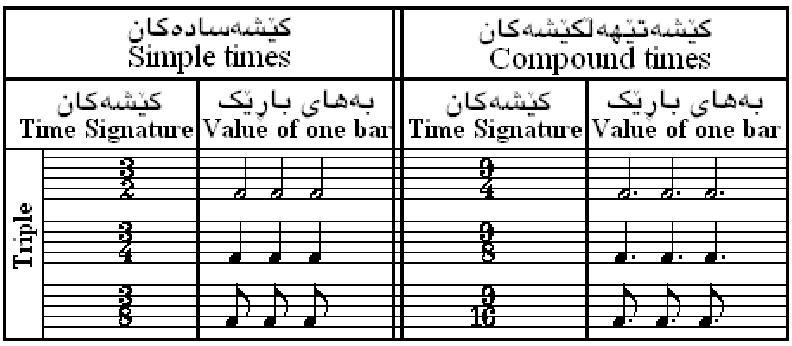

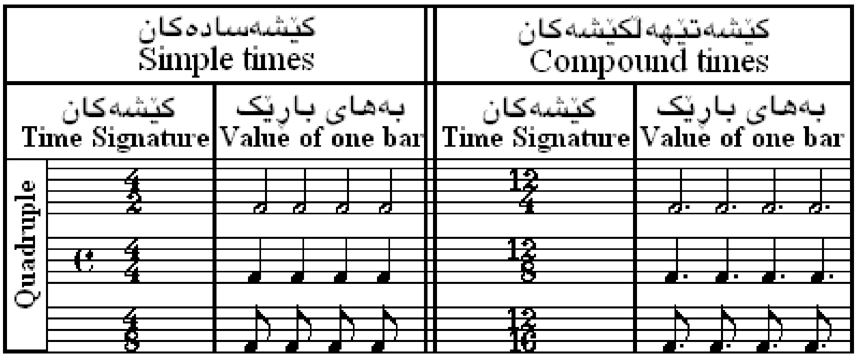

Timidezza(I), Timidity(E) کەمڕوویی، نەوێریی.
Timido(I), Timid(E) ترسنۆك، کەمڕوو، نەوێر.
Timore(I), Fear(E) ترس، بیم.
Timorosamente(I), Fearfully(E) ترسنۆکیی.
Timoroso(I), Fearful(E) ترسنۆك.
Timpani, Timballo(I), Timbale(F), Kettle-drum(E) تیمپانی، ئامێرێکی ڕەزمی/یە.
Timpani coperti(I), Muffled drum(E) تیمپانی کپکراو.
Timpanist, Player of timpani(E), Timpanista(I) تیمپانیژەن.
Timpano pedale(I), Pedal timpano(E) پایەدریی تیمپانیی.
Timple(E) گچکە گیتاری دوانزە ژێ، پێیشیدەوترێت *Guitarrillo*.
Tina(E) کورتکراوەی کۆنسێرتینا *Concertina*.
Tinnitus(E), Acouphène(F) تەنین، زرنگانەوەی گوێ.
Tinter(F), Tinkle, Ring(E) زەنگلێیدات.
Tinnnabolo(I), Tintinnabulum(L), Small bell(E) زەنگۆڵە، گچکە زەنگ.
Tintinnamento(I), Tinkling(E) زەنگلێدان.
Tinto(I), Colour, Expression(E) ڕەنگ، گوزارە دەربڕین.
Tipo(I), Type, Style(E) چەشن، تایپ.
Tirando, Tirare, Tirato(I), Tiré(F) پیاهێنانی کەوان بەرەوخوار بەسەر کەمانچەدا.
Down-bow on the Violin(E)
Tiret(F) بڕوانە/*Mordent*،
Titelblatt(I), Title page(E) سەرناوی لاپەڕە.
Titre(F), Title(E) سەرناو.
Tivra swara(Hn), Sharped note(E) تیڤرا سوارا، نۆتەی پلەتیژ لە مۆزیکی هیندی/دا.
Toccante(I), Touching(E) پەرماس، بەرکەوتن.
Toccato(I), Tokkata(G), Touquet(F) تۆکاتۆ، لە تۆکاریێ*Toccare*ی ئیتالیاییەوە هاتووە کە بەمانای بەریدەکەوێت*To touch*دێت، مەبەست لە پارچە مۆزیکێکە بۆ کیبۆرد کە واڵاکارییەکی هونەریی تێدا بکرێت، زیاتر بۆ بەرایی *Prelude* فیوگە *Fugue*دادەنرێت. چوارەم{نزمترین}بەشی دەستەی ترۆمپێتـژەنان.
Toccatina, Toccatino(I) تۆکاتینا، گچکە تۆکاتۆ.
Toscin(I), An alarm bell(E) لارم{زەنگ}ی بێداریی.
Todesgesang(G), Drige(E) چەمەریی، ئاوازی خەمگین بۆ مردووان.
Todtenmarsch(G), Dead march(E) مارشی مردووان.
Togliere il pedale sinistro(I) پێی چەپ هەڵگرتن لە پایەدر{وەك لە ئامێری پیانۆدا}.

Togliere la sordina(I), Mute off(E) لابردنی پێکپە.
Tombeau(F), Elegy(E) پارچەمۆزیکێکی خەمناك بۆ یادی کەسێك بنووسرێت.
Tom-Tom, Tam-Tam(E) تۆم ـ تۆم، ئامێرێکی تەپڵ/بیە لە ئۆکێسترای مۆدێرندا دەبینرێت، دەنگێکی تیژی هەیە.
Tonality(E), Tonalità(I), Tonalität(G), Tonalité(F) تۆناڵیتیی، سیستەمێکی نووسینە کە پەیوەندی نێوان توخمە تۆنەکانی:- میلۆدی*Melody*، هارمۆنی*Harmony*، میانەکان*Interval*، کۆردەکان *Chord*، سکێڵەکان *Scale*، کادەنسەکان *Cadence*، مۆدیولێنەکان *Modulation*، سکێڵی کرۆماتیکەکان هەموو پێکەوە بە شێوەیەکی هەنداز و تەنراو *Weave* بەیەکەوە دەئاوێزێنێت.
Tonal(E) تۆناڵ، سازاڵ، مۆزیکێکە کە زیاتر لەسەر بناخەی تۆناڵیتێتە مێجەر و ماینەرەکان و دەسگاکان *Modes* دامەزرابێت نەوەك لەسەر دوانزە تۆن*Twelve-tone* یاخود هەر سیستەمە مۆزیکێکی ئاتۆناڵ *Atonal*.
Tonal centre(E) سازاڵ سەنتەر، تۆناڵ سێنتەر، لایەنێکی پراکتیکە بۆ مۆزیکدانەران *Copmoser* و مۆزیکگەران کە تێیدا شرۆڤە و نمایانی هەندێك لە چەمکەکانی کلیل لە تۆناڵیتیدا دەکات کە کۆردەکان، سکێڵەکان، کادەنسەکان و مۆدیولێن دەگرێتەوە.
Tonal harmonic scales(E) سکێڵەکانی تۆناڵ هارمۆنیك بەگشتیی بریتین لە هەشت سکێڵی تۆناڵ هارمۆنیکی سێ بەش، ئەویش ئەمانەن:-

1. سکێڵە دیاتۆنیکەکان*Diatonic scales* کە ئەمانە دەگرێتەوە:-
   a. سکێڵی مێجەر*Major scale*.
   b. دەسگای ئایۆلیەن *Aeolian mode*.یان سکێڵی سروشت ماینەر*Natural minor scale*.
   c. سکێڵی هارمۆنیك ماینەر*Harmonic nimor scale*.
   d. سکێڵی هارمۆنیك مێجەر *Harmonic major scale*.
2. سکێڵە میلۆدییەکان *Melodic scales* کە ئەمانە دەگرێتەوە:-
   a. سکێڵی میلۆدیك ماینەری هەڵکەوت{هەڵبەزیو} *Ascending melodic minor sclae* .
   b. سکێڵی میلۆدیك مێجەری داکەوت{دابەزیو} *Descending melodic major scale* .
3. سکێڵە دەبڵ هارمۆنییەکان *Double harmonic scales*.
   a. سکێڵی دەبڵ هارمۆنی ماینەر *Double harmonic minor scale* .
   b. سکێڵی دەبڵ هارمۆنی مێجەر *Double harmonic major major scale* .

Tonal sequence(E) بڕوانە/*Sequence*.
Tonalità relativa(I), Tinalité relative(F) بڕوانە/*Relative keys*.
Tone, Note(E) تۆن، نۆتە.
Ton entier(F), Whole tone, Interval of major second(E) تۆنی تەواو، میانەی مێجەر دووەم.
Tonfall(G), Cadence, Inflection(E) کادەنس، گۆڕین یاخود ڕێکخستنەوەی پەردە یاخود نۆتە.
Tonführung(G), Melodic and harmonic progression(E) پێشبەری هارمۆنیی و میلۆدیی.
Ton générateur(F), Root of chord(E) ڕەگەتۆنی کۆرد.
Tongue, Reed(E) پیك، زمانە.
Tonic, The key centre(E), Tonica(I), Tonika(G), Tonique(F) پایەتۆن، یەکەم پلەی مێجەر و ماینەر لە سکێڵدا، کلیلی ناوەند.
Tonic chord(E) کۆردی پایەتۆن. کۆردێك لەسەر پایە *Tonic*ی کلیلێك یاخود سکێڵێك دابمەزرێت.

Tonic dominant axis(E) پۆتانی پایە- زاڵ، پەیوەندییەکی تۆناڵیتییە کە بە کۆردەکانی پایە *Tonic* و زاڵ *Dominant* دیاریکرێت و ڕەگەکانیان *Root* بەشێك بن لە پێنجەم تەواو.

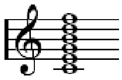

Tonic eleventh chord(E) یانزەیەم کۆردی پایەتۆن ، کۆردی شەش نۆتەی سیانیی هەڵچنراو لەسەر یەکەم پلەی سکێڵێك.

Tonic function(E) پایەنما، کۆردێك کە بشێت لەبری پایە، بۆ نموونە ژێرناوەند*Submdiant*.

Tonic major/Tonic minor(E) مێجەر پایەتۆن/ماینەر پایەتۆن، ناولێنانی دوو کلیلی هاوتەریب کە هەمان پایەتۆنی هەبێت، بۆ نموونە دۆ- مێجەر پێیدەوترێت *Tonic major* و دۆ- ماینەر پێیدەوترێت *Tonic minor*.

Tonic seventh chord(E) حەوتەم کۆردی پایەتۆن ، کۆردی چوار نۆتەی سیانیی هەڵچنراو لەسەر یەکەم پلەی سکێڵێك.

Tonic Sol-fa(E) فێربوونێکی تەکنیکییە لە مۆزیکدا کە لەسەر سیستەمی خوێندنەوەی سۆلفێج دانراوە.

Tonic traid(E) پایەتۆنی سیانیی، سیانییەك لەسەر یەکەم پلەی سکێڵێك دامەزرابێت.

Tonleiterstufe, Tonstufe(G), Scale degree(E) پلەی سکێڵ.

Tonlos(G), Tonless(E) تۆنسز، بێتۆن.

Ton majuer(F), Major key(E) کلیلی مێجەر.

Ton mineur(F), Minor key(E) کلیلی ماینەر.

Ton naturale(F) تۆنی سروشت، کلیلی بێ هیمای دێز و بیمۆڵ وەك دۆ - مێجەر و دۆ - ماینەر.

Tono intero(I), Tonus(L), Whole-tone, Major second interval(E) تۆنی تەواو، میانەی مێجەر دووەم.

Tonometer(E) تۆنپێو، ئامێرێکی داهێنراوە لەلایەن فیزیکزانی ئەڵمانی یۆهان هێنریك شیبلەر *J.H.Scheibler*(1777-1837) بۆ پێوانی پەردە مۆزیکییەکان ئەویش بە پێوانی فریکوێنسییەکانیان.

Tonchluss(G), Cadence(E) بڕوانە/*Cadence*.

Tonschlüssel(G), Key-note(E) بڕوانە/*Key-note*.

Top, The point(E) تۆپ، یەکەم لێدان لە یەکەم مازۆر *Measure*دا، لێدان لە سەرەتاوە.

Top-C(E) تۆپ/C، دوو ئۆکتاف سەروو دۆ ناوەڕاست/*Middle-C*.

Toeculus(L) بڕوانە/*Neuma*.

Toeculus respinus(L) بڕوانە/*Neuma*.

Tornare(I), To return(E) بگەڕێتەوە.

Tornado(I), Returning(E) گەڕانەوە.

Tornado al primo tempo(I), Return to the orignal tempo(E) گەڕانەوە بۆ یەکەم تێمپۆ.

Tornado al tempo(I), Return to the former tempo(E) گەڕانەوە بۆ تێمپۆی پێشتر.

Tossire(I), To cough(E) پاڵدەنێت، دەنگێ کۆکە.

Tostamente, Tosrissimamente(I), Rapidly(E) خێرایی.

Tostissimo(I), Very rapid(E) زۆر خێرا.

Tosto(I), Rapid, At once(E) خێرا، دەسوبرد.

Touches(F), Fret, Keys of a Keyboard instrument(E) دەسکی ئامێری کەمانچە، عوود، گیتار، ماندۆلین، ساز، تار و تەموورە و....مانەندیان.

Toujours(F), Always(E) هەمیشە.

Tout, Toute, Tous, Toutes(F), All(E) هەموو.

Tout à coup(F), Suddenly(E) کتووپڕ.

Tractulus(L) بڕوانە/*Neuma*.

Tractus(L), Small line, Pause sign, Tail(E) گچکه هێڵ، هیمای وچان، کلك.
Traditional music(E) مۆزیکی کەلەپووریی{میللی}.
ئەو جۆرە مۆزیکانە دەگرێتەوە کە لە نێو ئاپۆرەی میللەتــدا زۆر باوە.
Tradotto(I), Translated, Arranged, Transposed(E) وەرگێڕاو، ڕێکخراو، ڕاگوازراو.
Traducteur(F), Translator(E) وەرگێڕ.
Traduzione(I),Trauction(F), Translation, Arrangement, Transposition(E) وەرگێڕان.
Trafelato(I), Breathless(E) بێ هەناسـە.
Tragédie(F), Tragedy(E) تراژیدیی.
Tragender töne(G), Sluring of notes(E) بڕوانە/*Portato*.
Trait(F), A succession of quick notes(E) زنجیرە نۆتەی خێرای یەکلەدواییەك.
Trait d´harmonie(F), A succession of chords(E) زنجیرەیەك لە کۆرد.
Traktur(G), Action(E) ئەکشن، کارجێبەجێکردن.
Tranquillezza(I), Tranquillity(E) هێوریی و ئارامیی.
Tranquillamente(I), Tranquilly(E) بە هێوری و ئارامیی.
Tranquillo(I), Calm, Tranquil(E) هێور، ئارام.
Transcription, Rearrengement music for instrumnets(E) ڕێخستنەوەی
نۆتەنامەکان بۆ مۆزیك ئامێرەکان، واتە نۆتاندنەوەی ئاوازێك کە بسازێت بۆ ئامێرێکیـتر.
Transducer(E), Transducteur(F) ئامڕازی وزەگۆڕ.
Transformer(E), Transformateur(F) وزە ڕاهێز، وزەپێکهێن.
Transitio(L), Modulation into another key(E) ترازاو، ترانسیتیۆ، ترازان بۆ کلیلێکی تر.
Transitus(L), Transition(E) ترازان، گواسـتن، گواسـتنەوەی پلەتۆنێك بۆ پلەتۆنێکی
بەرزتر بە ئەندازەی ئۆکتاڤێك.
Transitus regularis(L), Passing note(E) بڕوانە/*Non-harmonic notes*.
Transitus irregularis(L), Changing note(E) بڕوانە/*Non- harmonic notes*.
Transpose, To move(E) ترانسپۆزە، ژەنینی پارچە مۆزیکێك لە چەند کلیلێکی جیاواردا یاخود
ژەنینی ئۆکتاڤێك یاخود زیاتر بەرزتر یاخود نزمتر لەوەی کە نووسراوە.
Transposed Pentatonic scale(E) سـکێڵی پێنتاتۆنیکی ترانسـپۆزە.

Transposition(E), Transpozione(I) ترانسـپۆزێن، گواسـتنەوە، نووسینەوەی نۆتەکان کە
بگونجێت لەگەڵ پەردەی سـترانبێژ و ئامێران. دوو جۆریش لە گواسـتنەوە هەیە.

1. ترانسپۆزەی سادە *Simple transposition*، تێیدا میلۆدییەکە هەر لە بازنە ئۆکتاڤی
بەرزتر یاخود نزمتردا دەمێنێتەوە بەبێ ئەوەی هیچ گۆڕانێکیتری بەسـەردا بێت.

2. ترانسپۆزەی تێهەڵکێش *Transposition into another key*. تێیدا میلۆدییەکە کلیلی لە چەند بارێکدا بە گوێرەی پێویست دەگۆڕێت. لەم دوو نموونەی خوارەوەدا لەســەر کلیلی ســـۆڵ - ماینەر-*G-minor* و فا- ماینەر *F-minor* بەدوایەکدان.
گەر سـەرنجبدەین لە یەکەم باڕدا...دێزی حەوتەم *Sharpened 7th* لە سـۆڵ ماینەر و فا- دێز دەبنە دێز- حەوتەم لە فا- ماینەر و می - سروشت *E-natural*.
لە دووەم باڕدا...دێزی چوارەم *Sharpened 4th* لە سـۆڵ - ماینەر و دۆ- دێز *C-sharp* دەبنە دێز- چوارەم لە فا- ماینەر و سی - سروشت *B-natural*.

ئەمانەی خوارەوەیش چەند نموونەیەکیترن بۆ ئەم جۆرە کلیل گۆڕینە:-

.1

.2

Transverse flute, Cross flute(E) فلووتی ئاسۆیی، فلووتی بەلایی.
فلووتی مۆدێرن چەند جۆرێکە لەوانەیش:-
1. پیککۆلۆ فلووت *Piccolo flute*...لەسەر کلیلی ڕێ/*D*و یەك ئۆکتاڤ باڵاتر لە فلووتی ئاسایی.
2. سۆپرانۆ فلووت *Sopprano flute*...لەســەر کلیلی فا/*F*، چوارەم تۆن باڵاتر لە کۆنسێرت فلووت.
3. کۆنسێرت فلووت *Concert flute*...لەســەر کلیلی دۆ/ی ناوڕاست*Middle-C*.
4. ئاڵتۆ فلووت *Alto flute*...لەســەر کلیلی فا/*F*، چوارەم تۆن نزمتر لە دۆ/ی ناوەڕاست.
5. باس فلووت *Bass flute*...لەســەر کلیلی دۆ، یەك ئۆکتاڤ نزمتر لە کۆنسێرت فلووت.
6. کۆنتراباس فلووت *Contrabass(Octabass, Subbass)flute*...لەسـەر کلیلی سـۆڵ، حەوتەم، چوارەم تۆن یاخود ئۆکتاڤێك نزمتر لە ئاڵتۆ فلووت.

7. دەبڵ کۆنتراباس فلووت *Double contrabass(Subcontrabass)flute*...لەسەر کلیلی دۆ، دوو ئۆکتاڤ نزمتر لە کۆنسێرت فلووت.
8. هایپەرباس فلووت *Hyperbass flute*...لەسەر کلیلی دۆ، چوار ئۆکتاڤ نزمتر لە کۆنسێرت فلووت.

Trasalendo(I), Startled(E) بە سام، ترس.
Trascinando(I), Dragging(E), Schleppend(G) بڕوانە/*Rallentando*.
Trattenendo(I), Zurückhaltend(G) بڕوانە/*Retenant*.
Trattenuto(I), Sustained(E), Retenu(F) بڕوانە/*Retenant*.
Tratto(I), Traîné(F), Dragged(E), Geschleppt(G) بڕوانە/*Legato*.
Tratto non(I), Do not drag(E) بێ کشان.
Trauer(G), Sorrow(E) مخابن.
Trauermarsch(G), Funeral march(E) مارشی چەمەری، مارشی شینی مردووان.
Trauermusik(G), Funeral music(E) مۆزیکی چەمەری، مۆزیك شینی مردووان.
Traum(G), Dream(E) خەون.
Träumerei(G), Dream-picture(E) خەو و ئەندێشە.
Treble(E) زیل، بەرزترین بەش لە کۆڕاڵــچڕین یاخود لە دەستەیەك ئامێراندا.
Treble-C(E) تریبڵ دۆ، نۆتەیەك یەك ئۆکتاڤ باڵاتر لە دۆ ناوەڕاست/*Middle-C*.
Treble clef(E) تریبڵ کلیل پێیشیدەوترێت کلیلەکانی سـۆڵ*G-clefs*.
Treble recorder(E) تریبڵ ڕیکۆردەر، مەبەست لە دەستەیەك لە ئامێرە ڕەزمیەکانە کە نۆتەیان لە تۆنی فا/*F*ی ژێر تۆنی دۆی ناوەڕاستدایە و فراوانی دەنگەکانی لە دوو ئۆکتاڤ و نیودایە. پێیشیدەوترێت ئاڵتۆ ڕیکۆردەر *Alto recorder*.
Treble viol(E) تریبڵ ڤیۆلا، گچکەڤیۆلا، بچووکترین قەوارەی ڤیۆلا.
Tre corde(I), Three strings(E) سێ ژێ.
Tredecim(L), Tredici(I), Trente(F), Thirteen(E) سیی/30.
Tremolo(E,I), Tremulant(G), Tremolante, Tremando, Tremante(I) تریمۆلۆ، خێرا لەراندنەوەی ئامێرە ژێدارەکان بۆ سەرەوە و خوارەوە چ لێدانی کەوان لە ئامێری کەمانچە و چ بە ڕیشە لە ئامێری ساز و عوود/دا بۆ لەسەر یەك تۆن یاخود دوو تۆنی کۆردێك، بەزۆری لە میانەی سیانییدا بەکاردێت.

Tremendo(I), Frightening(E) ترساندن.
Tremolo legato(E) تریمۆلۆ لێگاتۆ، خێرا ڕەپاتبوونەوەی دوو نۆتەی لەبری *Alternating notes* لەژێر تاکە سلۆرێکدا *Single slur*، وەك لە ماینەر سیانیی *Minor third*ییەکی جیادا. بڕوانە/*Repeated groups*.
ئەگەر سلۆر تیایدا نەبوو ئەوا پێیدەوترێت تریمۆلۆی نالێگاتۆ *Tremolo non legato*.
Triad(E), Accord de trois sons, accord parfait(F) کۆردی سیانیی، بڕوانە/*Inversion*.

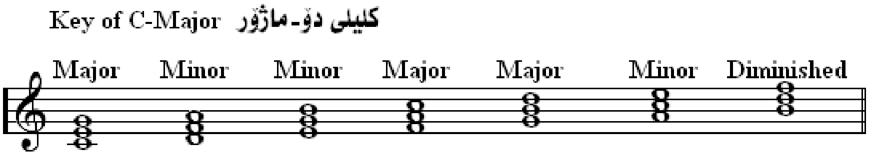

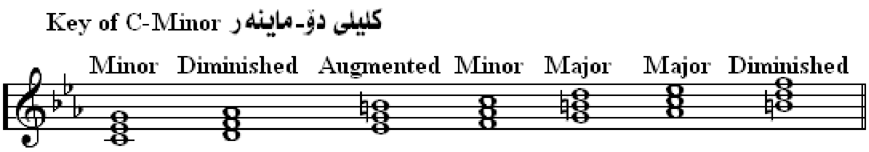

کۆرد بە نووسین Chord as written	کۆرد بە ناو Chord as named	نۆتەکانی کۆرد Chord notes
Cm♭5, Cmi♭5, C°, C dim	C minor flat 5 or C diminished	C E♭ G♭
Cm, Cmi	C minor triad	C E♭ G
C♭5	C major flat 5 triad	C E G♭
C	C or C major triad	C E G
C+	C augmented triad	C E G#
Csus4, Csus	C suspended 4th triad where the third of the major triad is raised by a semi-tone (half-step). Because the third is absent, the triad is neither major nor minor.	C F G

هەندێك کۆردیـتر هەن لەوانەیش:-

C5	C power chord	C G	C with no third
C5/2	C5 add 2	C, D, G	C with no third and a second

Triangle(E), Triangel(G), Triangolo(I) سێگۆنە، ئامێرێکی مادەنیی ڕەزمییە.
Tribach(Gr) سێ کورتە نۆتە لە سیلاب *Syllable* کە بریتییەلە ∪ ∪ ∪.
Trichord(E) سێکۆردە، سـێتارە، مەبەست لەو ئامێرەژێدارانەیە کە سێ ژێ/یان لەسەر بەستراوە وەك ئامێری سێتار، لیرا.... .
Tricinium(L), Compisition in three parts(E) تریسینیەم، زاراوەیەکی سـاڵانی سـەتەی شـانزەمە کە گوزارە لە ئاوازێکی سـێ بەشـی دەکات و سـروودی کانتۆس فیرمۆس *Cantus fermus* هەوێنی هەر سـێ بەشـەکەیە.
Trill, Shaking(E), Triller(G), Trillo(I) قریوە، تریللە، شـەکاندنەوە، تریلیلی، تلیلیلی~~~~.....

چەشنە مۆزیکێکی ئۆرنامێنت *Ornament*ییە کە خۆشی زیات دەدات بەو ئاوازە.

Trillando(I), Shaking(E) تریلاندۆ، تریللاندن، شەکانەوە.
Trilogy(E), Trilogie(F,G) زنجیرە کارێکی دراماتیکی هونەریی لە سـێ بەش پێکهاتبێت وەك لە ئۆپێرا، ئۆراتۆریا *Oratorios*... .
Trimestrale(I), Trimestriel(F), Trimestris(L), Quarterly(E) چواریی.
Trio(E) تریۆ، سیانیی، لە جاز مۆزیکدا گوزارە لە باندێکی سـێ ئامێریی دەکات کە پێکهاتووە لە پیانۆ *Piano*، باس *Bass* و تەپڵەکان *Drums*. پارچە مۆزیکێك کە بۆ سێ ژەنیار ئامادەکرابێت. بڕوانە/*Scherz*.
Triolet, Triolit(F), Triole(G), Triplet(E) تریۆلێت، سـێپلە، کورتە تریۆ، شـێوەیەك لە هەڵبەست.

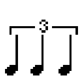

Trio sonata(E) تریۆ سـۆناتا، چەشـنە مۆزیکێکی هەیوان بۆ دوو ئامێر و هاویارییەکی بەردەوام *Continuo accompaniment* کە لە ساڵانی سەتەکانی17ز و 18ز باو بوو، دوو شێوەیش هەبوو کە یەکێکیان بەناوی *Sonata da camera* و ئەویتریان بەناوی *Sonata da chiesa*.
Tripelconcert(G), A concert for three soloisters(E) کۆنسێرتی سـیانیی{بۆ سێ ژەنیار}.
Tripelfuge(G). A fugue with three subjects(E) فیوگە/یەکی پێکهاتوو لە سـێ بابەت.

Triple concerto(E) كۆنسێرتی سیانیی، كۆنسێرتۆیەك بۆ سێ ئامێر بە هاویاری ئۆركێسترا.
Triple-croche(F), Thirty-second note(E) 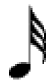 سێپلە كرۆش،
Triple time(E), Tripeltakt(G) كێشی سێ ڕەزمیی، بڕوانە/*Time*.
Trisemitonium(L), Minor third(E) ماینەر سێیەم.
Tristamente(I), Sadly(E) خەمگینیی.
Tristan chord(E) تریستان كۆرد، كۆردێكی ئاوێزاوە لە زێدە چوارەم *Augmented fourth*، مێجەر سێیەم*Major third* و پێنجەمی تەواو *Perfect fifth* كە لەسەر ئەم نۆتانە دامەزراوە: ***F, B, D#, G#*** .
Triste(I), Tristo(I), Sad(E) خەمناك.
Tristeszza(I), Tristesse(F), Sadness(E) خەمگین.
Triton(F,I), Tritone(E), Tritonus(G,L) سێتۆن، ترێتۆن، ئۆكتاڤ دەكاتە دوو بەشی یەكسانەوە و بە كۆردی گەستوو *Diminished* و زاڵ حەوتەم *Dominant 7th*دەردەكەوێت.
دوو جۆری سەرەكیش هەیە:-
1. زێدەی چوارەم *Augemented fourth* وەك لە نێوان تۆنی 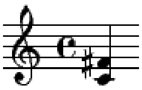
دۆ/*C* و تۆنی/فا- دێز *F#*دا.
2. گەستووی پێنجەم *Diminished fifth* وەك لە نێوان دۆ/*C* و تۆنی سۆڵ - بیمۆڵ/*Gb*.
Tritt(G), Step, Treat, Pedal(E) تریت، پلە، هەنگاو، پێداڵ.
Tritus(L) سیستەمی دابەشبوونی هەمبانەی ئاوازەكان *Chant repertory* بۆ هەشت دەسگای كڵێسەیی كە مێژووی دەگەڕێتەوە بۆ سەتەكانی ناوەڕاست. بڕوانە/*Mode*.
Trivium(L) بڕوانە/*Quadrivium*.
Trochee(L), Trochaus(Gr), Trochaique(F) ترۆشێ، كێشێكی مۆزیكایی و هۆنراوەیی دوو سیلاب *Syllable*یە كە یەكێكیان درێژ و ئەیتریان كورت{— ∪}.
Trois(F), Three(E) سێ.
Trois cordes(F), Three strings(E) سێ ژێ.
Troisième(F), Third(E) سێیەم.
Trosième corps(F), Lower joint(E) پەیوەستەی خوارتر.
Troisième mode(F), Natural minor scale(E) ماینەر سكێڵی سروشتی.
Bass trumpet(E), Tromba bassa(I) باس ترومپێت.
Jazz trumpet(E), Tromba da jazz(I) جاز ترومپێت.
Tromba spezzata(I) ناوی كۆنی ئامێری باس ترۆمبۆن.
Trombetta, Trombettino(I), Small trumpet(E) گچكە ترومپێت.
Trombettatore, Trombettiere(I), Trumpeter(E) ترومپێتژەن، بووقژەن، بووقلێدەر.
Trombone(E) ئامێری ترۆمبۆن، وشەیەكی لێكدراوی ئیتالیاییە كە پێكهاتووە لە *Trombe* واتە ترومپێت و پاشگریش بە *One* واتە گەورە *Big*. كۆی وشەكە گەورەترومپێت دەگەیەنێت كە مەودایەكی فراوانتری هەیە لە ترومپێتی ئاسایی.
دەستەی ئامێری ترۆمبۆنی مۆدێرن ئامانەن:-
1. پیككۆلۆ ترۆمبۆن *Piccolo trombone*ی بێ دەمەوانە*Valve*.
2. سۆپرانۆ ترۆمبۆن *Soprano trombone*ی بێ دەمەوانە لە پەردەی/*Bb -Pitch* ئۆكتاڤێك باڵاتر لە تینۆر ترۆمبۆن.
3. ئاڵتۆ ترۆمبۆن *Alto trombone(Trombonino)*ی بێ دەمەوانە لە پەردەی/*Eb* چوارەم تەواو *Perfect fourth* باڵاتر لە تینۆر ترۆمبۆن.
4. تینۆر ترۆمبۆن *Tenor trombone*ی بێ دەماوانە لە پەردەی/*Bb*.

5. باس ترۆمبۆن *Bass trombone*ی بێ دەمەوانە.
6. باس ترۆمبۆنی یەك دەمەوانە لە پەردەی*Bb/F*.
7. باس ترۆمبۆنی دوو دەمەوانە لە پەردەی*Pitched in Bb/F/Gb* .
8. کۆنتراباس ترۆمبۆن *Contrabass trombone (Double-bass trombone)*ی چەند دەمەوانەیەکی جیاجیا لە پەردەی *Pitch in F/Eb/D, BBb*،... وەهەروەها...... .

Trombone mute(E) پێکپەی ترۆمبۆن.
Trombonist, Trombone player(E), Tromboniste(F) ترۆمبۆنــژەن.
Trommel(G), Drum(E) تەپڵ.
Trommelbass(G), Bass drum(E) باس تەپڵ.
Trommelfell(G), Skin drum(E) پێستی تەپڵ.
Trommelschlägel(G), Drum stick(E) داری تەپڵ لێدان.
Tromp(F), Hunting horn(E) ترۆمپ، بووقی ڕاو.
Trompa Trump, Jew´s harp(E) ترۆمپا ترومپ.
Trompette bouchée(F), Muted trumpet(E) کپیوە ترومپێت{ترومپێتی کپێنراو؛ کپیو }.
Trop(F), Too much(E) زۆر زۆر.
Tropa(E) کۆمەڵە ئامێرێکی فرە قەوارە لە هەمان جۆر.
Troparion(E) کورتە سروودی ئۆرتۆدۆکسی تاك بڕگە.
Trou(F), Finger-hole(E) کونە پەنجە{لە ئامێرە هەواییەکاندا}.
Troubadour(E), Trouvères(F), Trouvatori(I), Minnesinger(G) شـایەر، شـاییـگێڕ. ترۆبادۆر.....گوایە وشـەیەکی عارەبی بە ئیسـپانیکراوە کە لە ڕیشەوشەی تەرەب*Tarab*وە هاتووە گوزارە لە خۆشی دەربڕین بە دەنگ یاخود بە ئاواز دەکات. پاشگری دۆر*sador*ی ئیسپانیاییشی خراوەتەسەر بۆتە ترۆبادۆر *Trovadore*{بە زوانی ئیسپانیایی} واتە خۆشیـگێڕ. کۆی وشەکە مانای شایەر دەگەیەنێت، بەو کەسە دەوترێت سـەرپێیانە بە سـتران و ئاوازی خۆی شـایی بگێڕێت. پێدەچێت ئەم وشەیە وەك زاراوەیەکی مۆزیك بە هاتنی هونەرمەند زۆریاب بۆ هەرێمی ئەندەلس کەوتبێتە سەر زاری ئەو هەرێمە و ئیتر زوانگۆرکێی ئیسپانیایی تیاکرابێت تا بەو وشەیە گیرسـابێتەوە کە تا ئێستا ماوەتەوە. ئەو شـایەرانە...لە زۆر کەڕنەڤاڵ و پاڵەوانبازیی *Acrobatic* خۆنواندن لە پێستی گیانلەبەراندا و بەرگـپۆشیی ڕەنگاوڕەنگی هەمەجۆرە و چەندین چالاکیـتری سـەنجڕاکێشیان بە خەڵك پێشاندەدا.
Trugschluss(G), Deceptive(Interrupted, false, Evaded)Cadence(E) فریوە کادەنس،
Trumpet(E), Tromba(I), Trompette(F) ئامێری ترومپێت.
دێرینترین مێژووی ئەم ئامێرە دەگەڕێتەوە بۆ نزیکەی1500پ.ز لە وڵاتی میسر کە کاتی خۆی لە ئێسك *Bone*، قامیش *Cane* و شاخی گیانلەبەر *Ivory* و زیو و داری بامبوو *Bamboo* دروستدکرا. لە ئاوروپایش لەناوی هۆڕن *Horn* دەناسرا و لە وڵاتانی خاوەرمیانەیشدا بە نەفیر *Nafir* و بووق *Bugle*. لەسـەر ئەمانە بیراز و خاسکاری و جوانکاری تیاکرا تا گەیشتە ئەو ئاستەی کە ئێستا بە چەندین جۆر لە پەردە و قەوارەی لە باند و ئۆرکێستراکاندا ڕۆڵێکی زوڵاڵ و کاریگەر دەگێڕێت.
لەو ترومپێتە سـەرەکیانەی کە ئێستا هەن بریتین لە:-

1. پیککۆلۆ ترومپێت *Piccolo trumpet*ی چوار دەمەوانە*Valve* لە پەردەی*G/F*.
2. پیککۆلۆ ترومپێتی چوار دەمەوانە لە پەردەی*Bb/A*.
3. سۆپرانۆ ترومپێت *Soprano trumpet* لە پەردەی*D*.
4. سۆپرانۆ ترومپێت لە پەردەی*C*، سـتاندەری ئۆرکێسترا.
5. سۆپرانۆ ترومپێت لە پەردەی *Bb*، سـتاندەری باندە مۆزیکییەکان.
6. سـێ جۆر لە ئاڵتۆ یاخود کۆنتراڵتۆ ترومپێت *Contralto trumpet* لە پەردەکانی*F, F, Eb*.
7. ئاڵتۆ یاخود کۆنتراڵتۆ ترومپێتی چوار دەمەوانە لە پەردەی *Eb/D*.
8. باس ترومپێت *Bass trumpet* لە پەردەی *Bb*، ئۆکتاڤێك نزمتر لە سۆپرانۆ ترومپێت *Bb*.

9. کۆنتراباس لە پەردەی *F*، چوار پەردە نزمتر لە باس تڕومپێت.
10. دوو کۆڕنێت *Cornet* لە پەردەکانی*Bb, Eb*.
11. فلووگل هۆڕن *Flugelhorn* لە هەمان پەردەی سۆپرانۆ تڕومپێت - *Bb*.

Trumpeter, Trumpetist(E) تڕومپێتــژەن.

Trumpet crook(E), Ton de trumpette(F) تڕومپێتی پێچەك.

Trumpet mute(E) پێکپەی تڕومپێت.

Trusses, Piano legs(E) لاقەکانی پیانۆ.

Tsymbaly(E) بڕوانە/*Dulcimer*.

Tuba(E, F, G, I) تووبا، براس ئامێرێکی هەواییە.

سـێ جۆر تووبا هەیە:-

1. تینۆر تووبا *Tenor tuba* لە پەردەی *Bb*.
2. باس تووبا *Bass tuba* لە پەردەی*F* ، *Eb*.
3. کۆنتراباس تووبا *Contrabass tuba* یاخود دەبڵ باس ساکسهۆڕن *Double-bas saxhorn* لە پەردەی *C* , *Bb*.

Tuba mute(E) پێکپەی تووبا.

Tubetto(I), Tube(E) لوولە.

Tubicen(L), Tuba player(E) تووباژەن.

Tumultuoso(I), Tumultuous(E) توند، هاژەوهوژ.

Tune, Air, Melody, Song has word(E) هەوا، نەوا، میلۆدی.

Tune deafness, Tone deafness(E) تۆنی بێدەنگ.

Tuning(E) کۆك یاخود سـازکردنی دەنگ بەشێوەیەکی پاك.

Tuning fork, Tonometer(E) چەتاڵە کۆك، تۆنــپێو، دیاپازۆنی شـێوە U.

Tuning hammer, Tuning key(E), Accordoir(F) کلیلی کۆککردنی ژێیەکانی پیانۆ، هارپسیکۆرد، کلاڤیکۆرد و سـەنتوور... .

Tuning wire(E) سیم{وایەر} کۆککردن.

Tuoni ecclsiatici(I), The church modes(E) دەسگا کلێسەییەکان.

Tuoni transportati(I), Transposed modes(E) دەسگا ترانسپۆزەکان.

Tuono(I), Thunder(E) گرمە.

Turbato(I), Disturbed(E) بێزاربوو.

Turn(E), Gruope(F), Gruppetto(I), Dopelschlang(G) کۆلاپ، تەکنیکێکی ئۆرنامێنتییە بە هیمای ~ لەسەرووی نۆتەکە ئاماژەیە بۆ درێژبوونەوە.

Turnaround, Cadence(E) خۆگەڕانەوە، پێچكردنەوە، هەمان مانای كادەنس دەگرێتەوە
بەڵام لە مۆزیكی جاز/دا بەم زاراوەیە گوزارەدەكرێت.
لەسەر كلیلی دۆ/C

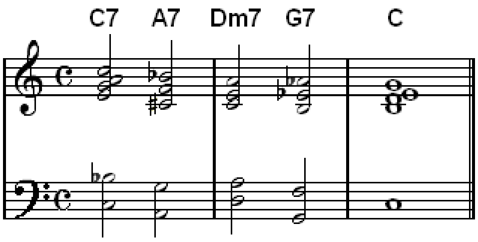

Tutta, Tutte, Tutti, Totto(I), All(E) هەموو.
Tutak(Kr) توتاك، بلوێری گڵین{لە گڵ دروستكراو}.
Tutta la Forza(I), All the power(E) هەموو هێز.
Tutte le corde(I), All the srings(E) هەموو ژێیەكان.
Tuyau(F), Pipe(E) بۆری، لوولە.
Tuyau à Anche(F), Reed pipe(E) زمانەی لوولك.
Tuyau d´orgue(F), Orgn pipe(E) لوولەی ئۆرگن.
Twahym(Kr), Well done(E) تواهیم، زاراوەیەكە گوزارە لە ئافەرین بۆ خۆشخوانێك
كە بەیتی حەیران ببێژێت. لەدوای هەر بڕگەیەك كەسێك لە گوێگران خرۆش بیگرێت ئەم وشەیەی بە زاردا دێت وەك بیەوێت بڵێت:- تۆی هەم واتە هەر بمێنیت بۆ ئەو حەیرانە خۆشەی دەیبێژیت.
Twelfth(E) میانەی دوانزەم كە دەكاتە ئۆكتاڤێك و پێنجەم.
Twelve note(E) دوانزە نۆتە.
Twelve-string guitar(E) گیتاری دوانزە تەل كە هەر دوانە پێكەوە تۆنێكی هەیە و
بەم ژێیانەیش كۆككراون: ***E-A-D-G-B-E*** .
Two note chord(E) كۆردی دوو نۆتە، بۆ نموونە: دۆ- سۆڵ/*C-G* كە
پێیشیدەوترێت كۆردە دۆ/*C*ی بەهێز.
Three note chord, Triad(E) كۆردی سێ نۆتە، سیانیی.
وەك لەم نموونانەدا:-

كۆرد بە نووسین Chord as written	Chord as named كۆرد بە ناو	نۆتەكانی كۆرد Chord notes
Cm♭5, Cmi♭5, C°, C dim	C minor flat 5 or C diminished	C E♭ G♭
Cm, Cmi	C minor triad	C E♭ G
C♭5	C major flat 5 triad	C E G♭
C	C or C major triad	C E G
C+	C augmented triad	C E G#
Csus4, Csus	C suspended 4th triad where the third of the major triad is raised by a semi-tone (half-step). Because the third is absent, the triad is neither major nor minor.	C F G

Tympany(E) ئامێری تیمپانی، ئامێرێكی ڕەزمی/یە،
لەنێو زۆر میللەتانی ئافریكا و باشووری ئاسیادا باوە، شێوە پەرەپێدراو و چاككراوەكەی لە ئۆركێستراكاندا ڕۆڵێكی گرنگ لە خێزانە ڕەزمیەكاندا دەگێڕێت.
Tympanist, Kettle-drum player(E) ژەنیاری ئامێری تیمپانی، تیمپانژەن.

Tonometer دەزگای تۆنپێو

زەنگە پەرستگاییەکان
Temple bells

Tuba تووبا

Tom-Tom Drum
دەفی دوم ـ دوم

Timpani تیمپانی

Trumpette تڕومپێت

Trombone تڕۆمبۆن

U

مۆزیک.....سـرۆشی ڕۆح و دەرووی خەندەی دڵانی ئارامە... .
بێتهۆڤن

Und(G), And(E) وە، پیتی و/ی پەیوەست.
Über(G), Over, Above, Too(E) سەرو، هەروەها.
Übergang(G), Transition, Modulation گواستن، مۆدیولێن لە کلیلێکەوە بۆ کلیلێکیـتر.
From one key to another(E)
Übermäßig(G), Augmented(E) زێدەکراو.
Übermäßiger Akkord(G), Augmented chord(E) زێدەکراوە کۆرد.
Übermäßiger Dreiklang(G), Augmented triad(E) زێدەکراوەی سـیانیی.
Übermäßiger Sextakkord(G), Augmented sixth chord(E) زێدەکراوەی شەشەم کۆرد.
Übermäßiges intervall(G), Augmented interval(E) زێدێکراوە میانە.
Übung(G), Étude(F), Exercise(E) ڕاهێنان، مەشـقکردن.
Ud(Ar,Kr), Lute(S), Barbad(Fa,Kr) عوود، بارباد، بەمانای چەوێڵ *Twig* دێت کە جۆرە دارێکی نەرمی بۆندارە *Aromatic stick* ئامێرێکی ژێداری پێنج ژێ/ییە، ئامێرێکی زۆر دێرینە کە بۆ یەکەم جار لە سـەردەمی دەسەڵاتڕانی ساسانیەکاندا بەناوی بارباد *Barbad* وەك ئامێرێکی مۆزیکی ژێدار هاتووە، لە سـەردەمی دەسەڵاتڕانی عەباسیەکان و بە دەرکەوتنی هونەرمەندی کوردنەژادی ونبووی نازناو بە زۆریاب *Zuryab* ئەم ئامێرە بەشـێوەیەکی پەرەپێدراو و کاریگەر هاتە مەیدانی هونەرەوە و بەرەبەرە نازناوی عوود/ی پێدرا و تا ئێستا بەو ناوە ماوە.
Uguale, Uguali(I), Equal(E) یەکسان.
Ugualmente(I), Equally(E) بەشـێوەیەکی یەکسان.
Ugualià, Uguaglianza(I), Equality(E) یەکسـانێتی.
Ukelele,Ukulele ئوکیلیلە، ئامێرێکی پۆرتوگاڵ/ی چوار ژێیە، تاڕادەیەك بەئامێری گیتار دەچێت.
Ultimo, Ultima(I), Last(E) دوا.
Umano, Umana(I), Human(E) مرۆڤ.
Umore(I), Humour(E) هەوەس.
Une(F), Uno(I), One(E) یەك، یەرێ.
Una corda(F), One string(E) یەك ژێ.
Unca(L), Quaver, Eighth-note(E) هەشـتەك، 1/8ی نۆتەی تەواو.
Unda maris(L), Wave of the sea(E) شـەپۆلی دەریا.
Undecima(I,L), Undezime(G), Eleventh interval(E) میانەی یانزەیەم.
Undecimole(I) ئوندێسـیمۆلێ، گروپە نۆتەیەك کە بارێك یاخود بەشەبارێك بۆ یانزە پارچەی یەکسان دابەشبکات.

Ungerader takt(G), Ternary, Triple time(E) کێشـی سـێتایی3/4.

Ungleicher contrapunkt(G), Unequal counterpoint(E) کۆنتراپونتی نایەکسـان، کۆنتراپونتێك نۆتەکانی لە کانتۆ فێرمۆ*Canto fermo*دا بەهای جیاجیایان هەبێت.

Uni, Unie, Unis, Unies(F), United, Smooth(E) لووس، یەکگرتوو.

Unico(L), Unique(E) یەکانە، تەنیا، بێوێنە

Unison(E), Unisson(F), Unisono (I), Unisonus(L), Einklang, Vereint(G) یەکتۆن، میانەی نێوان دوو نۆتەی وەکیەك، بۆ نموونە لە تۆنی دۆ/Cی سروشتیەوە بۆ تۆنی دۆ/Cی سروشتی کە پێشیدەوترێت یەکتۆنــی تەواوە *Perfect unison* یاخود سەرتەواو *Perfect prime*. لە تۆنی/C بۆ تۆنی دۆی تیژ/$C^{\#}$ پێیدەوترێت زێدە یەکتۆن *Augmented unison* یاخود *Aug. prime*، لەبەرئەوەی کە بە یەك نیوەتۆن لە یەکتۆنی تەواو زیاترە. هەروەها لە تۆنی/C بۆ پلەتۆنی دۆی پانۆك/C^{b}پێیدەوترێت یەکتۆنی گەســتوو *Diminished unison*.

Unitamente(I), Unitedly, Jointly(E) بە شـێوەیکی بەسـتراو، پێکەوە لەگەڵ، یەکگرتوویی.

Unmeasured music, Free rhythm(E) مۆزیکی نەپێوراو، مۆزیکی ئازاد لە ڕەزم لە هەندێك سـروود ئاینیی و سـترانی شـایەران*Truobadour* دەبیسـرێت.

Uno(I), One(E) یەك.

Un peu(F), Un poco, Un po´(I), Little(E) بچەك، کەم.

Un peu plus lent(F), Little slower(E) بچەك خاوتر.

Un pochettino(I), Very little(E) زۆر کەم.

Un pochino(I), A very little(E) هەر زۆر کەم.

Un poco accelerando(I), Accelerarting a little(E) کەمێك پەلەکردن.

Un poco più lento(I), A little quicker(E) کەمێك خێراتر.

Un po´lontani(I), A little further away(E) کەمێك دوورکەوتنەوە.

Unrein(G), Out of tone(E) لە تۆن بەدەر، دەرەوەی تۆن.

Unruhig(G), Restless, Without peace(E) بــێئارام.

Unschuldig(G), Innocent(E) بێگوناه.

Unten, Unter(G), Under, below(E) ژێر، پایین.

Unterbrechung(G), Interruption, Suspension(E) هەلاوێز، هەڵواس، پچڕان.

Unterbrochene cadenz(G), Interrupted cadence(E) پچڕە کادەنس، بڕوانە/*Cadence*.

Unterdominante, Untersatz(G), Subdominant(E) لا- زاڵ، ژێر- زاڵ.

Unterhalbtone(G) نۆتەنما، بڕوانە/*Leading note*.

Unterleitton(G), Fourth degree of the scale(E) چوارەم پلەتۆن لە سـکێڵدا.

Untermediante(G), Submediant, Superdominant(E) ژێرناوەند، سـەرزاڵ.

Untersetzen(G), Passing the thumb under the other fingers(E) تێپەڕاندنی پەنجەگەورە بە ژێر پەنجەکانی تردا لەکاتی ژەنینی ئامێری کیبۆرد.

Unverziert(G), Unornamented, Simple(E) بێزەخرەفە، سادە.

Unvollkommen(G), Imperfect(E) ناتەواو.

Unvollkommene cadenz(G), Imperfect(incomplete)cadence(E) ناتەواوە کادەنس، بڕوانە/*Cadence*.

Uomo(I), Man(E) پیاو.

Up-tempo(E) بژێوە لێدان، بەتایبەت لە مۆزیکی جاز/دا بەکاردەهێنرێت لەبەرئەوەی ژەنینێکی تێمپۆ خێرا لەخۆبگرێت.

Up-beat, Weak beat(E) 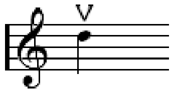 لاواز لێدان، لە ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە و مانەندیان کەوانەکە بەرەو سەرەوە لێبدرێت.

Up-bow, Strong-beat(E) 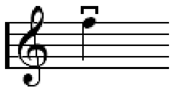 توندە لێدان، لە ئامێرە ژێدارەکانی وەك کەمانچە و مانەندیان کەوانەکە بەرەو خوارەوە لێبدرێت.

Upper appoggiatura(I), Upper leaning(E) ئاپۆجیاتۆرای باڵاتر. بڕوانە/*Appoggiatura* .

Upper mordent, Inverted mordent, Tied trill(E) مۆردانتی باڵا، بڕوانە/*Mordent*.

Upright piano(E) پیانۆی وەستاو، پیانۆیەك ژێیەکانی بە ستوونی بەستراون.

Uranion, Glass harmonica(E), Üveg-harmonika(G) یۆرانیۆن، شووشە هارمۆنیکا.

Und so fort(G), And so forth(E) وە بەرەو سەرەوە، ***u.s.f***کورتەیەتی.

Und so weiter(G), And so on(E) ڕۆیین لەسەری، ***u.s.w***کورتەیەتی.

Uraq(Ar,Fa,Kr,Tr) عوراق، بڕوانە/*Arak*ئاراك.

Uşşaq(Ar,K,Tr), Auşaq(Fa, Kr) ئاوشاك، ئاوشاق، عوششاق یەکێکە لەو 30 پەردەیەی هونەرمەندان نێکیسیا و بارباد سازاندبوویان و لە دەرباری کەیخەسرەوی ساسانیدا دەبێژرا. سەردەمی ئێستا کە وەك دەسگایەکی مۆزیك شیدەکرێتەوە، لێرشتەیەکی سەر بە دەسگای نەهاوەندە بەڵام سکێڵی هاتنەخوارەوەی کە دەچێتەوە سەر بوسەلیك پێکهاتووە لە:-
ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی نەوا، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا.

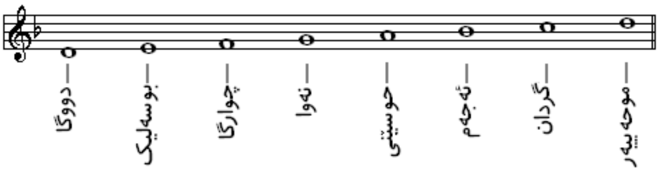

Uşşaq Turk(Ar,Kr,Tr) عوششاقی تورکی. لێرشتەیەکی سەر بە دەسگای بەیاتە، سکێڵی پێکهاتووە لە:- لە ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی دووگا، ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی نەوا.

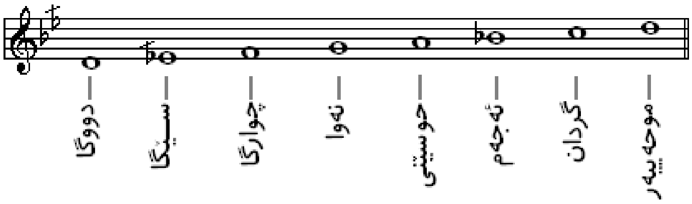

Uşşaq Misri(Ar,Kr,Tr) عوششاقی میسری لێرشتەیەکی سەر بە دەسگای نەهاوەندە {ترانسپۆزەیە لەسەر پلەتۆنی ڕاست}، سکێڵی پێکهاتووە لە:- ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی بەیات لەسەر پلەتۆنی نەوا.

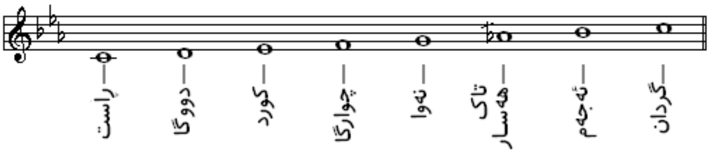

Ut, Do, Doh(F,I), C(E,G) تۆنی/دۆ لە سکێڵی دیاتۆنیکدا.

Ut bémol(F), C flat(E) دۆ بیمۆڵ/C^b.

Ut bémol majeur(F), C-flat major(E) کلیلی دۆ بیمۆڵ ـ مێجەر.

Ut dièse(F), C-sharp key(E) کلیلی دۆ تیژ/$C^\#$.

Ut dièse majeur(F), C-sharp key(E کلیلی دۆ تیژ/$C^\#$ ـ مێجەر.

Ut-majeur(F), C-major(E) دۆ/C مێجەر.

Violin
کەمانچە(خۆراوایی)

Viola ڤیۆلا

V

Vibraphone ڤێبرافۆن

ڤینا/ی هیندی
Veena

V

ئامانج لە هونەر...چێژ وەرگرتنە لە جوانییەكـی سارا.....!!!
كانت

Va(I), Continues(E) وا، ئاماژە بۆ بەردەوامبوو بەو چەشنە.
V. كورتكراوەیە بۆ:- *Voce, Volte, Volti, Violino, Vide*.
Va. كورتكراوەیە بۆ *Viola*.
Vacillant(F), Vacillando(I), Waving(E) شـەپۆلدان، ئاماژەیە بۆ لەراندنەوەی ژێیەكان.
Vaghezza(I), Longing, Grace(E) ئارام و پەرۆش.
Vago(I), Vague, Uncertain tempo or expression(E) تێمپۆ یان گوزارەیەكی نادیار.
Valse(E,F), Valzando,Valzer(I),Volvere(L), Waltz(G) ڤاڵس، سـەمایەكی 3/4ی ئەڵمانیاییە، پێشەكی...سـەماكە چەند میلۆدییەك دەگرێتەخۆ بەرلەوەی بە كۆدا *Coda* كۆتایی پێبێت، لەرووی هارمۆنیشەوە لە یەكەم لێدانیدا كۆردی بەهێزی هەیە، بەدوایدا دووەم و سـێیەم لێدان دێن كە دوو كۆردی لاوازن. ئەم چەشنە لە بارێكەوە *Bar* بۆ بارێكیتر ڕەپات دەبێتەوە.
Valve(E), Ventil(G), Ventile(I), Soupape(F) دەمەوانە، ئامرازێكە لە هەندێك ئامێرە براسیەكاندا *Brass instrument* كە كۆنترۆڵ و ئاراستەی هەوا دەگۆڕێت لە ڕێی چەند لوولەیەكــی درێژ جیاواز بۆ گۆڕینی پەردە *Pitch*ی ئەو نۆتەیەی لێدەدرێت. دوو جۆریش دەمەوانە هەیە كە، جۆری یەكەم پێیدەوترێت

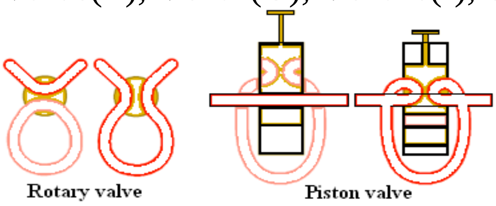

دەمەوانە پەستێن *Piston valve*، وەك لە ئامێری ترومپێت*Trumpet*دا هەیە. جۆری دووەم پێیدەوترێت دەمەوانەی خولاوە *Rotary valve*، وەك لە ئامێری تووبا*Tuba*دا هەیە.
Valve trombone(E), Trombone à Pistons(F) دەمەوانەی ترۆمبۆن.
Valve trumpet(E), Tromba a Pistoni(I) دەمەوانی ئامێری ترومپێت.
Va presso(I), Goes up to(E) وا ڕۆیین تاكو... .
Value(E), Valeur(F), Valore(I), Wert(G) بەها، سـەنگی نۆتە، بڕوانە/*Duration*، بریتییە لە پێوانی كێشی نۆتەیەك لە كاتێكی دیاریكراودا.
Variamente, Variatamento(I), Differently(E) بە شێوەیەكی جیاواز.
Variante(F,I), Variant(E) جیاواز، گۆڕیو.
Variation(E), Variazione(I) جۆرانجۆر، ڕەنگاوێز، مۆزیك شـێوگ *Form*ێكە كە لە جوارانجۆر بەخشــی چەندبارەبوونەوەی ڕشـتە(بابەت) *Theme*یەكی یەكبەدوواییەك بەئەنجام دێت. شـێوازێكی ڕەنگامێزیــی و مۆزیكبازییە *Manipulation* كە تیما *Theme* تیایدا جۆرانجۆری ڕەنگاوڕەنگ لە میلۆدی و ڕەزم و هارمۆنیی لە خۆدەگرێت.
Veemente(I), Vehement(E) توند و تیژ.
Veemenza(I), Vehemence, Energy(E) برست، وزە.
Velato(I), Voilé(F), Veiled(E) پۆشین، تارا.
Vellutato(I), Soft and Velvet(E) نەرم و ناسك.
Veloce(E,I), Véloce(F), Quick(E) خێرا.
Velocissimo(I) زۆر خێرا.

Velocità(I), Velocity(E) خێرایی، توندڕۆیی.
Velouté(I), Velvety(E) نەرمێتیی.
Vent(F), Wind(E), Vento(I) با.
Ventil horn(G), Ventile corno(I), Valve horn(E) دەمەوانەی هۆڕن.
Ventil instrument(G), Valve instrument(E) ئامێری دەمەوانەدار.
Ventil posaune(G), Ventile trombone(I), Valve trombone(E) دەمەوانەی تڕۆمبۆن.
Ventilloses horn(G), Valveless horn, Natural horn(E) هۆڕنی سادە{بێ دەمەوانە}.
Ventil trompet(G), Valve trumpet(E) دەمەوانەی تڕومپێت.
Vento de Legno(I), Woodwind(E) تەختەباییەکان، تەختەهەواییەکان.
Vents(F), Wind instruments(E) ئامێرە هەواییەکان.
Venusto(I), Beautiful, Pretty(E) جوان، شۆخ.
Verbindung(G), Binding(E) بەندێن.
Verbindungszeichen(G), Slur, Bind(E) بەند، پەیوەست.
Verdeckt(G), Hidden(E) شـاراوە.
Verdeckt octaven´Octavparallelen´(G), Hidden octaves(E) ئۆکتاڤە شـاراوەکان.
یاخود ئۆکتاڤ تەریبە شـاراوەکان.
Verdeckte quinte´Quinteparallelen´(G), Hidden fiffths(E) پێنجەمە شـاراوەکان.
یاخود پێنجەم تەریبە شـاراوەکان.
Verdopplen(G), Double(E) جووت، دەبڵ.
Vergnügt(G), Contented(E) شاد و خۆشـحاڵ.
Vergrösserung(G), Augmentation(E) زێدە.
Verein(G), Society(E) جڤات، کۆمەڵ.
Verhallend(G), Dying away(E) دەنگ بەرەو نەمان، دەنگی پەژمردە.
Verklärt(G), Transfigured, Glorfied(E) نیگارترازان، بەشکۆڕاگرتن.
Verkeinerung(G), Diminution(E) گەستن، کەمکردنەوە.
Verlängerungspunkt(G), Augmentation dot(E) زێدە دۆت{پنت}.
Verlängerungszeichen(G), Fermata(E) بڕوانە/*Fermata*.
Vermindert(G), Diminished(E) گەسـتوو، کەمبوو.
Verminderter Akkord(G), Diminished chord(E) گەسـتووە کۆرد.
Verminderter Septakkord(G), Diminished seventh chord(E) حەوتەم کۆردی گەسـتوو.
Vermindertes dreiklang(G), Diminished triad(E) سـیانیی گەسـتوو.
Vermindertes intervall(G), Diminished interval(E) میانەی گەسـتوو.
Vernehmbar(G), Perceptible(E) تێبینراو، پەیبردوو.
Vers(G), Verse(E), Verso(I) بەزم{وێژەی بەڕەزم کە هەڵبەست دەگرێتەوە}،
سـترانی شـایەران*Truobadour*کە پێکهاتوو لە پێنج بۆ دە بڕگە.
Versetto(I), Stanza, Versicle(E) بڕگەی بەزم{واتە هۆنراوە}.
Versetzung(G), Transposition(E), Transpozione(I) ترانسـپۆزە.
Verstimmt(G), Out of tune(E) تۆنی ناکۆك،
Verweilend(G), Delaying(E), Rallentando(I) دواخستن.
Verzieren(G), Embellish(E) بڕوانە/*Ornament*.
Verzierte melodie(G), Ornamented melody(E) میلۆدی زەخرەفێنراو{ئارایشتە}.
Verzögern(G), Retard(E) بڕوانە/*Ritardando*، نۆتەی دواکەوتوو.
Verzögerung(G), Delay, Retardation(E) دواکەوتن.

Verzweiflungsvoll(G), Full of despair(E) پڕنائومێد.

Very(E), Très(F) فره، زۆر.

Very detached(E), Très détaché(F) بڕوانه/*Spiccato*.

Vezzosamente(I), Graceful, Pleasing(E) به شیرینی و دلۆڤانی.

Via(I), Away(E) لەڕێی، بەلای.

Vibrant(E,I), Vibrating(E) لەرینەوە، نەوەستان.

Vibrato(I), Tremglement mineur(F) ڤیبراتۆ، لەرین.

Vibraphone, Vibra-harp, Vibes(E) ڤیبرافۆن، ڤیبراهارپ،
مۆزیك ئامێرێکی کانزاییه به ئامێری زایلەفۆن دەچێت.

Vicenda(I), Change(E) گۆڕین.

Vicendevole(I), Interchangeable(E) بەنۆبە.

Vicino(I), Near(E) نزیك.

Vide(F), Empty(E) بۆش، کراوە، واز، وەك دەوترێت ژێواز یاخود کراوە ژێ
Corde à vide(open string). مەبەست ئامێرەکانی وەك کەمانچە و مانەندی دەگرێتەوە.

Viel, Viele(G), Much, Many(E) زۆر، فره.

Vielchörig(G), For several choirs بۆ چەندین کۆڕاڵ.

Vielle(E) ڤیێلا، ئامێرێکی ژێداری سەتەکانی ناوەڕاسته که لێوەیڕا ئامێری ڤیۆل*Viol*ی ،
لێکەوتۆتەوە کورتکراوەیشه بۆ ئامێری *Vielle à roué* واته ئامێری هوردی-گوردی*Hurdy-gurdy*.

Viel näher und stärker(G), Much nearer and stronger(E) زۆر نزیکتر و بەهێزتر.

Vielstimmig(G), Polyphonic, In several parts(E) پۆلیفۆنیك له چەندین بەشدا.

Vier(G), Four(E) چوار.

Vierachteltakt(G) کێشی 4/8.

Vierhalbetakt(G) کێشی 4/2.

Vierhändig(G) بۆ چوار دەست{ بۆ کیبۆردی دوو کەسی بەکاردەهێنرێت}.

Vierklang(G), Four notes, Seventh chord(E) کۆردی چوار نۆته، کۆردی حەوتەم.

Vierstimmig(G), In four parts(E) له چوار بەشـدا.

Vierstimmig harmonie(E), Four-part harmony(E) چوار بەشـه هارمۆنی.

Vierte(G), Fourth(E) چوارەم.

Viertel(G), Fourth portion, Quarter(E) چارەك، چواربەش.

Viertle-note(G), Crotchet(F), Quarter-note(E) چارەکه نۆته، کرۆش.

Viertel pause(G), Crotchet pause(F),Quarter rest(E) چارەکه وچان، چارەکه پاوس.

Viertelton(G), Quarter-tone(E) چارەکه تۆن.

Vierundsechzigstel note(G) 1/64ی نۆتەی تەواو *Whole note*.

Vierundsechzigstel pause(G) 1/64ی وچانی تەواو *Whole-rest*.

Viervierteltakt(G) کێشی4/4.

Vif, Vive(F), Lively(E) بژێویی.

Vigore(I), Vigour(E), Vigueur(F) توند.

Vigoroso(I), Vigorous(E), Vigoureux(F) بەتوند.

Vigorosamente(I), Vigorously(E), Vigoureusement(F) به شـێوەیەکی توند.

Vihuela d'arco(F), Bowed vihuela(E) ڤیۆلی به کەوان، ئامێری ڤیۆل/ی سەردەمێکی دێرین.

Villanelle(F) هەڵبەست یاخود سـترانه پاسـتۆراڵیەکانی سـەتەی شـانزەیەم.

Villareccio(I), Rustic(E) گوندەکیی.

Viloncello(I), Violoncello(E) ئامێری ڤیۆلۆنسیللۆ.

Vina(Hn) ڤینا، وشەیەکی سانسکریت *Sanskrit*یە، ئاماژەیە بۆ ئامێری ژێدار کە بەگشتیی کراون بە دوو جۆرەوە. جۆرێکیان پێیدەوترێت تات *Tat*، ئەو ئامێرە ژێدارانە دەگرێتەوە کە بە پێلێدە{لێدەر}*Plucked* دەژەنرێن وەك ئامێری تار، سـیتار، عوود، هارپ. جۆرەکەیتر پێیدەوترێت ڤیتات *Vitat*، ئەو ئامێرە ژێدارانە دەگرێتەوە کە بە کەوان دەژەنرێن و لەوەی پێشوو زۆر کونترە.

Vinata(I), Drinking song(E) سـتران ئاهەنگی مەی نۆشین.

Viol(E), Viole(F) ڤیۆل، خێزانی ئامێرە ژێدارەکانی ڤیۆل بریتین لە:-

1. پاردێسـۆس ڤیۆل *Pardessus de viole*/(g)c` e` a` d`` g``.
2. تریبڵ ڤیۆل *Treble viol*{بچووکترین قەوارەی هەیە لە خێزانەکەدا``d g c` e` a` d}.
3. ئاڵتو ڤیۆل *Alto viol*/(c``)c f a d` g`.
4. دیڤیژن باس /*Division viol*{D G c e a d`}.
5. ، لیرا ڤیۆل *Lyra viol*/جۆرانجۆرە... .
6. باس ڤیۆل *bass viol*/(AA)D G c e a d`.
7. ڤیۆلۆنی گامبا *Violone(da gamba)*/GG C F A d g.
8. تینۆر ڤیۆل *Tenor viol*/(G) c f a d` g`.
9. ڤیۆلۆنی کۆنتەرباس *Violone del Conterbasso*/DD GG C E A d.

ئەم ئامێرانە تێکڕا بە کەوان لێدەدرێن، شـانەکانی لێژو داکەوتوون، پشتیان پانە، ناوسك بۆش و قووڵ و کێش سووکن، بەگشتیی شـەش ژێیان لەسەر بەستراوە، هەندێکی تریان وەك پاردێسۆس پێنج ژێی لەسەر بەستراوە کە دەخرێتە نێوان هەردوو لایشەوە و بنکەکەی لەسەر زەوەی دادەنرێت و دەژەنرێت. بۆ یەکەمجار لە سـەتەی پانزەیەمدا هاتەبەرچاو و بووە یەکێك لە باوترین ئامێری سـەردەمی هۆریزان *Renaissance* و باڕۆك.

Viola all´inglese, Viola inglese(I) ڤیۆلای ئینگلیزی، زاراوەیەکی ئیتالیاییە بۆ ئامێری ڤیۆل.

Viola alto, Ritter-viola(E) ڤیۆلا ئاڵتو، لەلایەن مۆزیکژەنی ئەڵمانیایی هێرمان ڕیتەر *H.Ritter*وە داهێنراو و لە یەکێك لە ڤێستیڤاڵەکانی مۆزیکژەنی بەناوبانگ ڤاگنەر/دا دەیژەنی، پاشان ژێی می/*E* پێنجەمی´´*E* بۆ زێدکرد.

Viol bastarda, Small bass viol(E) ئامێرێکی سەردەمانی سـەتەی شانزەم و حەڤدەمە. ئەم ئامێرە لە وڵاتی ئینگلیزان/دا لە لیرا ڤیۆل *Lyra-viol* ناسراوە.

Viola Clef(E) بڕوانە/*Alto clef*.

Viola de braccio(I), Modern violin(E) ڤیۆلای دەستی، کەمانچەی مۆدێرن. یەکێکە لە ئامێرەکانی سەربە خێزانی ڤیۆل *Viol*، لە سـەرەتاکانی سـەردەمی هۆرێزاندا پەیدابوو، پاشان شانبەشانی ئامێری ڤیۆلا دی گامبا *Viola de gamba* پەرەیـپێدرا و بووە ئەو ئامێرەی کە ئێستا پێیدەوترێت کەمانچەی مۆدێرن، لەبەرئەوەی دەنگێکی بەرز و ناسك و بەجۆشو خرۆشی هەیە، بووە یەکێك لە ئامێرە میللییەکان.

Viola de gamba(I), Viol for the leg(E) ڤیۆلی دی گامبا، واتە ڤیۆلی لاقــدار
کە دەخرێتەسەر ئەژنۆ یاخود نێو هەردوو لاقەوە. لە ئامێرەکانی سەربە خێزانی ڤیۆلە*Viol*، لە سـەردەمانی سـەتەی شانزەیەمدا زۆر ڕەواجی هەبووە، شێوەیەکی ئامێری کۆنتەرباسی ئێستایە بەڵام بە قەوارەیەکی زۆر بچووکتر. لەسـەر کلیلی باس تۆنەکانی کۆکدەکرێن، شەش ژێی لەسەر بەستراوە بەڵام ژەنیارە فەڕەنسایییەکان حەوتەم ژێی نزمیان خستەسەر و بووە حەوت ژێ کە تاڕادەیەك بە چێللۆ *Cello* دەچێت.
Viola d´amoure(F) ڤیۆلی دی ئامۆرێ{ڤیۆلی شەیدایان}، لە ئامێرەکانی سەربە خێزانی ڤیۆل *Viol*،لە سەردەمانی سەتەی هەژدەمدا ڕەواجی هەبووە، ئامێرێکی بە زایەڵە و بەسۆزە شیرین دەنگە، لەبەرئەوە بە ئامێرێکی بەردەستی شەیدایان و ئەڤینداران دەناسرا.
Viola de spalla(F) ڤیۆلا دی سپالا، لە ئامێرەکانی سەربە خێزانی ڤیۆل *Viol*، لە سـەردەمانی سـەتەی هەژدەمدا ڕەواجی هەبووە، ئامێری گەورەیە و دەخرێتە سـەر سنگ و سـەرشـانی ڕاست لەکاتی ژەنیندا، وەك ڤیۆلای مۆدێرن چوار ژێی لەسەر بەستراوە بە تۆنی/C-G-D´-A´، لەبەرئەوەی دەنگێکی خۆشو لەبار هەیە لەزۆر بۆنە و ئاهەنگدا وەك ئامێرێکی هاویار بەکاردەهێنرا.
Viola di bardone(F) ڤیۆلا دی باردۆنێ، ڤیۆلا بە تۆنی باریتۆن.
Viola di Fagotto(F), Tenor violin(E) ڤیۆلا دی فاگوتۆ، ڤیۆلینی تینۆر.
Viola pomposa(G), Tenor violin(E) ڤیۆلا پۆمپۆزە، ڤیۆلینی تینۆر. مۆزیکاری ئەڵمانیایی سیباستیان باخ داهێنەری ئەم ئامێرەیە.
Viola tenor(E) ڤیۆلا تینۆر، لە ئامێرەکانی سـەربە خێزانی ڤیۆلینە*Violin*کە بەرینی دەنگی دەکەوێتە نێوان ڤیۆلای ئاسایی *Standard Viola* و ڤیۆلۆنسیللۆ *Violoncello*.
Violectra(E) ڤیۆلێکترا، ئامێرێکی کارەباییە کە لە نزیك ساڵانی 1995ز پەرەیپێدرا، لە جۆرەدارێك دروستکراوە کە بەئارەزووی ژەنیارانی لێهاتوو لەنێوان سێ بۆ چوار، پێنج، شەش، حەوت و تاکو هەشت دانە ژێی لەسەر دەبەسترێت.
Violenfamilie(G), Viol family(E) خێزانی ڤیۆل، ئەو ئامێرانەن کە سەربەم خێزانەن.
Violento(I), Violent(E) توند.
Violentamente(I), Violently(E) بەتوندیی.
Violenza(I), Violence(E) توند.
Violetta(I), Three stringed violin(E) کەمانچەی سێ ژێ/ی سـەتەکانی حەڤدەم و هەژدەم.
Violi(Gr) Violin(E), Violine(G), Violino(I), Violon(F) کەمانچە.
Violin(E), Fiddle(G), Violino(I) کەمانچە.

ڕەچەڵەکی وشەکە لە ڤیتولا *Vitula*ی لاتینییەوە هاتووە کە بەمانای دەسترانێت *Sing* یاخود دڵخۆش *Rejoice* دێت، لە باستانی دێرینی ڕۆماندا ناسناوێك بووە بۆ خواوەندی خۆشیی *Joy*. لە سەتەکانی ناوەڕاستدا وشەکە زوانگۆڕی بەسەردا هات و بووە ڤیۆلا *Viola*.
لە دوای نزیك 1579ز وە بە زوانی ئیتالیایی بووە ڤیۆلینۆ *Violino*. ئەم وشـــەیە وەك زاراوە بە سـەرانسـەری ئاوروپادا بە ڤیۆلین *Violin* بڵاوبوەوە. لە هەندێك وڵاتی ئاوروپای وەك ئاڵمانیا بە فیدڵ *Fiddle* دا و دەبرێت کە ئەمیش هەر لێڕشتەی وشەی ڤیتولا/یە. بڕوانە/*Kemançe*.
Violin clef, Violinschlüssel(G), G-clef, Treble clef(E) کلیلی کەمانچە، کلیلی سـۆڵ.
Violifamilie(G), Violin family(E) خێزانی کەمانچە، ئەو ئامێرانەن کە سـەربەم خێزانەن.
Violifamilie(G), Violin family(E) خێزانی کەمانچە، ئەو ئامێرانەن کە سـەربەم خێزانەن.
ئەم ئامێرانە دەگرێتەوە:

1. ڤیۆلینۆ پیککۆلۆ *Violino Piccolo* بە دەنگەوارەکانی/ c', g', d'', a'' .
2. کەمانچەی ئاسـایی *Violin* بە دەنگەوارەکانی/ g, d', a', e'' .

3. دووەم کەمانچە *Second violin* کە برێکی زۆر کەم گەورەترە لە کەمانچەی ئاسایی بە دەنگەوارەکانی/ g, d', a', e'' .
4. ڤیۆلا*Viola* بە دەنگەوارەکانی/ c g d' a' .
5. تینۆر کەمانچە *Tenor violin* بە دەنگەوارەکانی/ G, d, a, e'.
6. ڤیۆلۆنسیللۆ- پیککۆلۆ*Violoncello piccolo* بە پێنج ژێی دەنگەوار/ C, G, d, a, e' پێیشیدەوترێت/*Viola pomposa* یاخود *Viola di fagotto*.
7. کەمانچێللۆ {ڤیۆلۆنسیللۆ}*Violoncello*کە پێیشیدەوترێت چێللو *Cello*، تۆنێکی باس *Bass*ی هەیە لە خێزانی خۆیدا بە دەنگەوارەکانی/ C, G, d, a.
8. دەبڵ باس *Double bass*، بە دەنگەوارەکانی/ EE, AA, D, G .

Violino primo(I), First violin(E) یەکەم کەمانچە.
بەو کەمانچەژەنە دەوترێت کە لەڕیزی پێشەوەی ئۆرکێستراداپە.

Violone, Double bass viol(E) ڤیۆلۆنێ، دەبڵ باس ڤیۆل.

Violon-tenor(E) ڤیۆلۆن تینۆر، لە نزیك ساڵی 1833ز هێنرایە سازکردن بە درێژی 71cm، یەك ئۆکتاڤێك لە کەمانچەی ئاسایی نزمترە، بەشێوەیەکی ستوونی دەخرێتەسەر ئەژنۆ دەژەنرێت.

Virga(L) بڕوانە/*Neume notation*.

Virtuose(F,G), Virtuoso(E) هونەرمەند، کەمانچەژەن، چێژوەرگر لە هونەر.

Vista(I), Vue(F), Sight(E) دیمەن، دیدە.

Vistamente(I), Vitement(F), Quickly, Immediately(E) بە پەلەیی.

Visto(I), Quick(E) پەلە.

Vitesse(F), Speed(E) خێرا.

Vivace(I), Vivacious(E) بە گیانێکی بەجۆش و بژێوانە، ***Viv.***یش کورتەیەتی.

Vivacemente(I), Liveliness(E) جۆشەند.

Vivacezza(I),Vivement(F), Vivacity, Lively(E) بەچەشنێکی بەجۆش و بژێوانە.

Vivacetto(I), Rather vivacious(E) تۆزێك بەجۆش و بژێوانە.

Vivacissimamente, Vivacissimo(I), Very vivacious(E) زۆر بەجۆش و بژێوانە.

Vivido,Vivo(I), Lively(E) بەچەشنێکی بەجۆش و بژێوانە.

Vl.یاخود***V^{no}.*** کورتکراوەی ڤیۆلینۆ/ *Violino*.

Vla. کورتکراوەی ڤیۆلا/ *Viola*.

V^{llo}. کورتکراوەی ڤیۆلۆنسێللۆ/ *Violoncello*.

Vln. کورتکراوەی کەمانچە /*Violin*.

Voca(I), Voce(I), Vox(L), Voix(F), Voice,Part(E) گۆ، دەنگ، بەش، پارت، واچە.
چوار توخمی سەرەکی هەیە کە دەنگی لەسەر بەندە:-
1. لەرینەوە، واتە فریکوێنسیی *Frequency*کە پلەی دەنگەکە دیاریدەکات.
2. شێوەی شەپۆل *Wave form* کە جۆری دەنگەکە دیاریدەکات.
3. کات *Time* کە مەبەست پێچوونی دەنگە *Duration*.
4. مەودا *Extent*، ئەوپەڕی لەرینەوە دیاریدەکات کە پلەی دەنگ دەیگاتێ.

Vocable(E) بەرگۆ، شیاوی گۆکردن، کۆمەڵە پیتێك کە چاوپۆشی لێدەکرێت لە مانایاندا.

Vocal(E) گۆیی، مەبەست لە گۆ-دەنگیەکانە.

Vocalisation(F), Vocal exercise(E) گۆیندە کردن، ڕاهێنان لەسەر پیتە دەنگیەکان.

Vocal range(E) مەودای گۆدەنگیەکان بڕوانە/*Voci*.

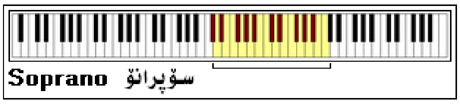

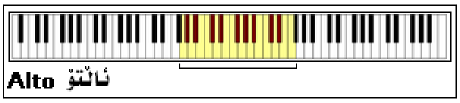

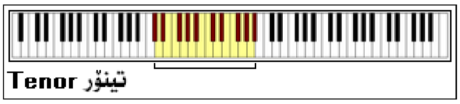

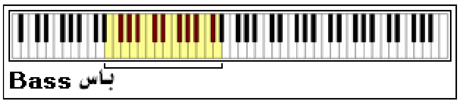

Vocalizzare(I) ســترانبێژیی لەســەر پیتەدەنگیەکان.
Voce alta(I) دەنگی بڵند.
Voce bianca(I), White voice(E) دەنگی سپی، زاراوەیەکە بۆ بۆ فرۆزە کردنی دەنگەکانی منداڵ و مێیینە.
Voce di petto(I), Vox pectoris(L), Chest voice(E) دەنگە ســینەییەکان، ئەو دەنگانە دەگرێتەوە کە پێویستیان بە پاڵهێزی ســنگەوە هەیە.
Voce di testa(I), Vox Capitis(L), Head voice(E) دەنگە ســەرەکیەکان، ئەو دەنگانە دەگرێتەوە کە پێویستیان بە جووڵەی ناو دەم هەیە.
Voce granita(I), Powerful, Rounded voice(E) بەهێز، دەنگی گڕخواردوو.
Voce pastosa(I), Full, Soft, Flexible voice(E) پڕ، ناسك، دەنگی نەرمو لەبار.
Voce principale(I), Principal voice(E) دەنگە بنەڕەتیەکان.
Voces aequales(L), Voci eguali(I), Equal voice(E) دەنگە یەکسانەکان.
Voce spittica(I), A voice with clear enuncation(E) دەنگێك بە گۆیەکی ڕەوان.
Voci(I), Voices(E) دەنگەکان،
ئەو دەنگەوارانەیش کە بەگشتیی لە مرۆڤدا هەن:-
سۆپرانۆ *Soprano*، میزۆسۆپرانۆ *Mezzo-soprano*، کاستراتۆ *Castrato*، ئاڵتۆ *Alto*{کۆنتراڵتۆ}، کۆنتراتینۆر *Countertenor*، تینۆر *Tenor*، باریتۆن *Baritone*، باس *Bass*.

Voice types جۆری دەنگەکان	Ranges مەوداکان
Soprano	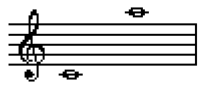
MezzoSoprano	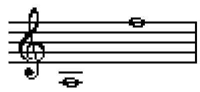
Castrato	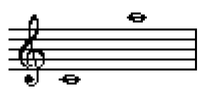
Alto(Contralto)	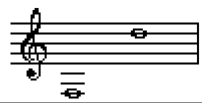

-1-

Voice types جۆری دەنگەکان	Ranges مەوداکان
Countertenor	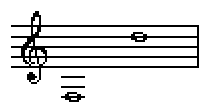
Tenor	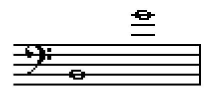
Baritone	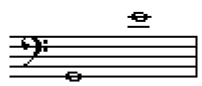
Bass	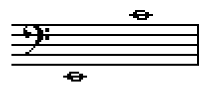

-2-

Voicing(E) دەنگێن،
مەبەست لە ڕێکخستن و کۆککردنی دەنگەکانی زیل و بەم/ی پیانۆ یاخود لوولەکانی ئۆرگنە.
Voglia(I), Longing(E) بە تەوس و پەرۆش.
Voile(F), Veil(E) دەنگپۆش،
لە دانانی پارچە کوتاڵێك بەسەر ڕووی ئامێرە تەپڵ*Drum*یەکاندا بۆ کپاندنی دەنگیان.
Voilé(F), Veiled(E) دەنگپۆشیو.
Voix voilée(F), Not clear voice(E) دەنگــــپۆشیو.
Volante(I), Flying, Fast and light(E) ســووك و پەرواز.
Volata(I) ڤۆلاتا، ڕەچە نۆتەیەکی پەلە کە شێوەیەکی زەخرەفە بە میلۆدییەك بدات.
Volatina(I) ڤۆلاتینا، بچووکراوەی{گچکاندن}/*Volata*یە.
Volgendosi(I), Turning(E) وەرچەرخان.
Volkston(G), Folk style(E) چەشنی فۆلکلۆر.
Voll, Volles, Vollem(G), Full(E) پڕ، تەواو.
Volles chor(G), Full choir(E) کۆرسی تەواو.
Volles orchester(G), Full orchestra(E) ئۆرکێسترای تەواو.
Volles werk(G), Full organ(E) کارێکی تەواو بە ئۆرگن ئەنجامبدرێت.
Völlig(G), Complete(E), Compléter(F) تەواو، دروست.
Vollstimmig(G), Full texture(E) دەنگی کۆك و پڕ،
زاراوەیەکە بۆ ئاماژەدان بە دەقێکی تەواو لە کۆڕاڵ یاخود کارێکی کۆنتراپونتاڵ*Contrapuntal*.
Volta(I), Turn, Time(E) دەم، کات، کۆلاپ، بڕوانە/*Gruppetto*.
Volta prima(I), First time(E) یەکەم کات.
Volta Seconda(I), Second time(E) دووەم کات.
Volteggiando(I) پێپەڕاندنی دەستە چەپ بەسەر دەستە ڕاستدا لەکاتی پیانۆژەنیندا.
Volti(I), Turn, Turn over(E) گەڕانەوە{هاتنەوە}بەسەریادا.
Volti subito(I), Turn over quickly(E) بەسەرکردنەوە بە پەلە.
Volubile(I), Voluble(E) سووڕکە، خولگە.
Volume(E) پلەپلەکردنی دەنگ بۆ بەرز و نزمکردنی.
Vom(G), From(E) لە.
Vom anfang(G), Da capo(I), Return to the beginning(E) گەڕانەوە بۆ ســەرەتا.
بڕوانە/*Da capo*.

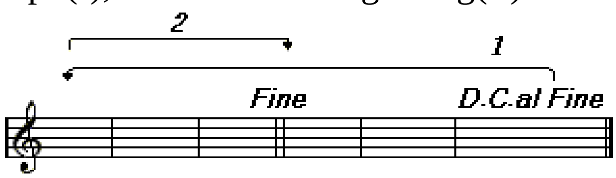

Vor(G), Before, Forward(E) پێش. بەرەوپێشەوە.
Voraus(G), Beforehand(E) پێشدەست.
Vorausnahme(G) بڕوانە/*Anticipation*.
Vorbereiten(G), To prepare(E) ئامادەی بکات.
Vorbereitung(G), Preparation(E) ئامادەکردن.
Vorgeige(G), The orchestral leader(E) پێشەنگی ئۆرکێسترا، یەکەم کەمانچەژەن
لە یەکەم دەستەی کەمانچەژەنەکان.

Vorhalt retard(G), Variously(E) — فرەنۆتەی جیاواز لە دواخستن، ئەم دواخستەیە

لە هەندێك شــێوەدا بەكاردەهێنرێت، وەك
هەڵاوێز لە هارمۆنیدا *(suspension(harmony)* ،
دواخستن لە تێمپۆدا *(Retardation(tempo)*،
ئاپۆجیاتۆرا لە زەخرەفاندندا *(Long Appoggiatura(ornamentation)*،
سـینكۆپاندن لە ڕەزمدا *(Syncopation(rhythm)*

Vorhanden(G), Available(E) — پەیدابوو، بەردەستە.

Vorher(G), Formerly(G) — پێشــەكیانە.

Vorig(G), Preceding(E) — زووتر، پێشـینتر.

Voriges Zeitmass(G), The preceding time(E) — كاتی پێشــین.

Vorschlag(G), Fore stroke(E) — بەرلێدە، پێشــنیار، بڕوانە/*Appoggiatura*.

Vorschlagsnoten(G) — بڕوانە/*Grace note*.

Vorspiel(G), Overture, Prelude(E) — بەرایی.

Vorsingen(G), Audition(E) — تاقیكردنەوەی توانای كەسـێك بۆ سـتراندن.

Vorzeichnung(G), Key or Time signature(E) — كلیل یاخود هیمای كات.

Vorwärts(G), Forwards(E) — بەرەوپێش، جلەوكێش.

Vorwärts drängend(G), Pressing forwards(E) — زۆركردن بەرەوپێش.

Vorwärts gehen(G), Moving forwards(E) — بەرەوپێش جووڵاندن.

Vox angelica(L), Voix céleste(F) — لوولەداخراوەی ئۆرگن، لوولی دەنگی هارمۆنیم كە زایەڵەیەكی نەرم و ئاسـمانی هەیە.

Vox Capitis(L), Head voice(E) — دەنگی سەرەكیی.

Vox gutturis(L), Throat voice(E) — دەنگی هەنگەڕە{حونجەرە}.

Vox humana(L), Tenor oboe(E) — داخراوە لوولەی ئۆرگن كە لاسایی دەنگی مرۆڤی پێدەكرێتەوە، تینۆر ئۆبوا.

Vuata, Vuato(I), Empty(E) — بۆش، بەتاڵ، كراوە.
هەروەكو دەوترێت ژێی كراوە{ كراوەژێ} *Corda vuata(I), opening string(E)*.

W

بێدەنگی و مۆزیک...گوزارە لە شتێک دەکەن کە فرۆزەناکرێت.

ئالدۆس هێکسلی

Wachtel(G), Quail(E) کەرەك، مۆزیك ئامێرێکی هەواییە، ڕاوچیان بۆ لاسییکردنەوەی باڵندەی کەرەك *Quail* بەکاریدەهێنن بەمەبەستی ڕاوکردنی.

Wagner tuba(E) ڤاگنەر تووبا، براس ئامێرێکی هەوایی کە مۆزیکزانی ئەڵمانیایی ڕیچاردڤاگنەر (1813-1883) *Richard Wagner* لە هۆڕنی فەڕەنساییەوە چاکاری تیاداکردووە کە ئامێری بە باریتۆن هۆڕن *Baritone horn* دەچێت. بە جۆری *B-flat tenor* و *F-bass*خراوەنەتە سەر خێزانی هۆڕن *Horn family*.

Waltflöte(G), Wooden flute(E) شمشاڵی شوان، لوولەی ئۆرگن بەو دەنگە بە درێژی 4پێ.

Walthorn(G), Bugle, Hunting horn(E) هۆڕنی ڕاو{بێ دەمەوانە}، بووق.

Walze(G), Ascending or Descending(E) واڵزە، بەرزکردنەوە و نزمکردنەوەی دەنگ بە پێداڵ لە ئۆرگندا بەشێوەی کریشاندۆ و دیکریشاندۆ.

Walzer tempo(G), Walz-time(E) تێمپۆی سـەمای ڤاڵس.

Wankend(G), Wavering, Shaking(E) شـەکانەوە، لەرینەوە.

Warmth(E) ,Wärme(G) گەرما.

Washt, Waşt(Kr) وەشت، هەلەکە، سـەمای دەروێشان.

Water drum(E) تەپڵاو، مەبەست لەو تەپڵانەیە کە دەنگیان بە دەنگی شـڵپەی ئاو دەچێت.

Wavelength(E) درێژە پێڵ، بە هیمای/λ گوزارەی لێدەکرێت کە بریتییە لە ماوەی نێوان ترۆپکی سایە پێڵ و ترۆپکی لەدوای خۆی.

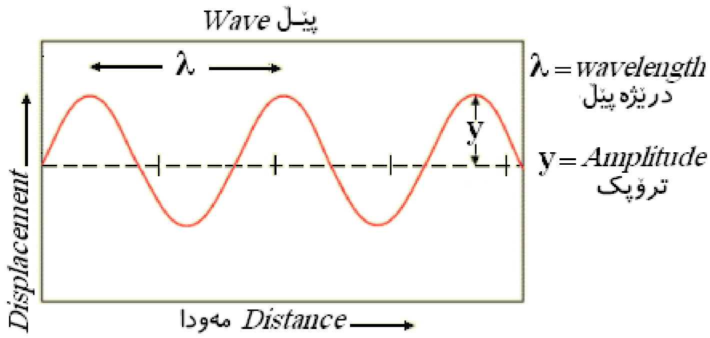

درێژی پێڵەدەنگیەکان کە بتوانرێت بیسترێن لە مەودای یەك بۆ بیست پێ{1-20feet}دایە.
پێڵەدەنگی فریکوێنسییە بەرزکان کورتن، پێڵەدەنگی فریکوێنسییە نزمەکانیش درێژن.

Weak beat(E) لێدانی لاواز، بڕوانە/*Beating*.

Wechselgesang(G), Antifona(I), Antiphony(E) بڕوانە/*Antifona*.

Wechseln(G), Change(E), Alternare(F) گۆڕین.

Wechselnote(G), Changing note(E) نۆتەگۆڕین.

Wedge(E), Cale(F) هیمایە بۆ ستاکاتیسیمۆ *Staccatissimo*، نۆتەکە کەمدەبێتەوە بۆ چارەك.

Weg(G), Away, off(E), Acheminement(F) دوورکەوتنەوە.

Wehmut(G), Sorrow(E), Diuleur(F) مخابن.

Weich(G), Soft, Tender, light, Weak(E) نەرم، بەتەوس، سووك، لاواز.

Weinend(G), Wailing(E) هاوار.

Well-tempered(E), Wohltemperiert(G) بڕوانە/*Equal temperament*.
Wellenform(G), Wave form(E) شـەپۆل{پێڵ} ئاسا.
Weites intervall(G), Compound interval(E) میانەی پێکهاتوو.
Weltliche musik(G), Worldly music, Secular music(E) مۆزیکی دونیایی.
Weltmusik(G), World music(E) مۆزیکی جیهان.
Wenig(G), Little(E) کەم، پچەك.
Weniger(G), Less(E) کەمتر.
Wenig schnell(G), Less fast(E) کەمتر خێرا.
Werden(G), Become(E) ببێت.
Wesentlich(G), Essential(E) سـەرەتا.
Western mouth organ, Harmonica(E) دەمە ئۆرگنی خۆراوایی، هارمۆنیکا.
Wesht, Weşt(Kr) وەشـت، سـەمای دەروێشـان.
Whip(E) قامچی، ئامێرێکی نەگرەییە *Percussion* لە دوو باڵە تەختەی جومگەدار بەشێوەیەك کە ژەنیار هەرردوو باڵەدارەکە دەدات بەیەکدا دەنگێکی وەك لێدان بە قامچی لێوە دێت.
Whistle(E), Sheet, Şit(Kr) ئامێری فیکە، شـاور، شـیت.
Whole bar note(E), Gamme par ton(F), Ganzer takt note(G) نۆتەی بارتەواو، نۆتە مێجەری تەواو.
Whole bar rest(E) پشووی باڕی تەواو کە بریتییەلە چوار باڕی تێمپۆ جیاواز.

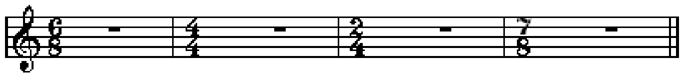

جاری وا هەیە کە ڕیزە باڕێکی لە دەقێکی مۆزیکدا نیشانەدەکرێت وەك وچانی باڕی تەواو کە دەشێت هەمووی پێکەوە کۆبکرێتەوە و بەژمارەی/21 ئاماژەی پێبدرێت، وەك لەم نموونەیەدا:

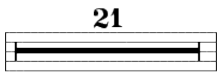

Whole note, Semibreve(E) نۆتەی تەواو.
Whole note rest(E) وچانی نۆتە تەواو کە بریتییە لە دوو نیوەنۆتە و چوار چارەکە نۆتە
Whole rest, Semibreve rest(E) پشووی تەواو.
Whole step, Whole tone(E) تۆنی تەواو، میانەی مێجەر دووەم{دوو نیوەتۆن}.
Whole tone scale(E) سـکێڵی تۆنی تەواو. جیاوازی لەگەڵ سـکێڵەکانیتردا لەوەدایە کە ئەم شـەش تۆنی هەیە. ئەگەر سـکێڵەکە لە تۆنی دۆ/C وە ڕیزبەند بکرێت بەم شێوەیە دەبێت:- $C\text{-}D\text{-}E\text{-}F^{\#}\text{-}G^{\#}$- میانەی نێوان تۆنەکانیش میانەی تەواون *Whole interval*کە بە پیتیw ئاماژەی پێدەکرێت.

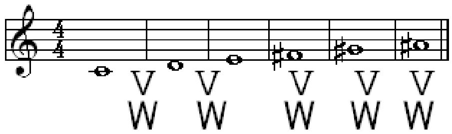

Widerhall(G), Echo(E) زایەلە، دەنگدانەوە، پەتان.
Wie(G), Like(E), De suite(F) وەك.
Wie anfänglich(G), As at the beginning(E) وەك لە سـەرەتادا.
Wieder(G), Again(E) جارێکیتر.
Wiederholung(G, Repetition(E) ڕەپات.
Wiederholungszeichen(G), Repeat sign(E) ڕەپاتی هیما.
Wieder langsam(G), Again slowly(E) جارێکیتر بە لەسـەرخۆیی.
Wieder schnell(G), Again quick(E) جارێکیتر خێرا.
Wieder starker(G), Again stronger(E) جارێکیتر بەهێزتر.

Wie eine Vogelstimme(G), Like a bird song(E) وەك خوێندنی باڵندە.
Wie früher(G), As previously(E) وەك پێشووتر.
Wiegenlied(G), Cradle song(E) لایەلایە، لۆرین، لانکە ستران.
Wie oben(G), As above(E) وەك لە سەرەوە.
Wind instrument(E) ئامێرە هەواییەکان{زیاتر براس دەگرێتەوە} کە لە پلاستیك و تەختە و هەندێك کەرەستەی تری وەك شاخی گیانلەبەران و ئێسك، شووشە و گڵ دروستدەکرێن.
Windlade(G), Wind chest(E) سنگەبا، ئەو مەشکەهەوایەیە کە لە پشت لوولەدەنگیەکانی ئۆرگن/دا دانراوە بۆ دەنگ پەیداکردن.
Wirbel(G), Peg, Drumsticks(E) ژێ پێچەك، دوگمەی ژێ توندکردن، داری تەپڵ.
Wirbeltrommel(G), Tenor drum(E) تەپڵی تینۆر.
Woodblock(E) بلۆکە تەختە، ئامێرێکی نەگرەیی شێوە لاکێشەیە، زیاتر لە جاز مۆزیکدا بەکاردەهێنرێت، لەم چەند ساڵانەی دواییندا لە ئۆرکێسترا سیمفۆنیەکانیشدا سوودی لێوەرگیراوە.
Written root(E), Sixth chord(G,I) ڕەگی نووسراو، مەبەست لە نزمترین تۆنە کۆردێکە کە لە سیانییەکاندا ڕێکبخرێت ، پێیشیدەوترێت ڕەگی دەنگێن*Sounding root*.
Wunsch(G), Wish(E), Désirer(F) ئارەزوو.
Würdig(G), Dignified(E) شیاو، فەرزام.
Wüthend(G), Raging, Furious(E) تووڕە، خەشمین.

X

مرۆڤ.....بەهاترین بوونەوەری خواکردە.....

زێڕ....زێباترین کانزای سـروشتە....

مۆزیک.....باڵاترین هونەری جوانییە... **پەندی دانایان**

زايلۆفۆن، لە ڕیشەوشەی Xilofono(I),Xylofon, Xylophon(G), Xylophone(E,F) زايلۆن *Xylon*ی یۆنانی/یەوە هەڵێنجراوە کە بەمانای تەختە*Wood*دێت، ئاوروپای خۆرەڵات شـوێنی وەدەرکەوتنێتی، ئامێرێکی نەگرە *Percussion* ییە بە شـووڵێکی تایبەتی سـەرەتۆپ بەسەر چەند پارچە کانزا *Metal* یاخود مادەنێکی ڕیزبەندکراودا دەدرێت تاوەکو دەنگی لێوەڕا دەربچێت، دەنگەکانیشی یەك ئۆکتاڤ لە نۆتە *Note*ی ئاسایی بەرزترە. مەودا *Range*ی دەنگی لە سـێ ئۆکتاڤ و نیو پێکهاتووە واتە لە دەنگەواری فا/F وە بۆ دەنگەواری دۆ/ C^{1111}، لە هەندێك قەوارەیدا مەودای دەگاتە پێنج ئۆکتاڤ.

خەمەنگێژ، خەمەنگێز. واتە خەم بەرپاکەر یاخود خەمێکی Xemengêj, khemengêz(Kr) پیشـخواردوو لە دڵ و دەروونـدا. لێرشتەیەکی سـەر بە دەسـگای بەیاتە کە سکێڵی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی بەیات لەسـەر پلەتۆنی دوگا، ڕەگەزی هەوشـار لەســەر پلەتۆنی سـێگا.

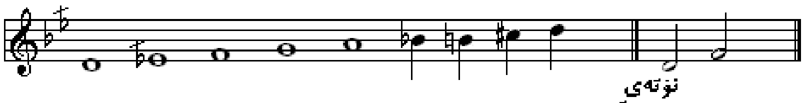

عەزیزان من ئەوا ڕۆیم لە لاتان لە مەزڵومان بەڵا دووربێ وڵاتـان
مستەفابەگی کوردی، بەدەنگی: عەلی مەردان

زايلۆگانۆم، هاومانای ئامێری زايلۆفۆنە. Xyloganum(E)

Y

مۆزیک.... زۆر بەهاترە لەوەی کە ببێتە ئامڕازێک بۆ گەمە و ڕابواردن.

Yekga(Ar,Fa,Kr,Tr) یەکــگا، واتە یەکەم ئاواز.
لقێکی سـەربە دەسـگای ڕاسـتە. سـکێڵی بەرزبوونـەوەی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی ڕاست لەسـەر یەکــگا، ڕەگەزی ڕاست لەسەر دووگا. سـکێڵی هاتنەخوارەوەیشی پێکهاتووە لە:ـ ڕەگەزی بەیات لەسـەر پلەتۆنی دووگا لەگەڵ گۆڕینی نیوەپلەتۆنی حیجاز بۆ چوارگا و پلەتۆنی بوسـەلیك بۆ سـێگا.

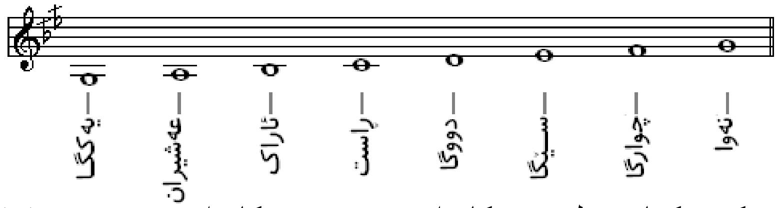

Yellow brass(E) زەردە براس. داڕشتەیەکی پێکهاتووە لە 70%کانزای مس و 30%کانزای قورقوشم پێکهاتەی ئەم داڕشتە لەبارە بۆ دروستکردنی گەلێك ئامێری هەوایی کە ناسراون لە براس ئامێرە هەواییەکان.

Yaoqin(Ch), Chinese wind harp(E) یاوکین، هارپێکی هەوایی چینی/یە.

Yesht, Yeşt(Av), Psalm(E) یەشـت، تەرنیمە، سـروودی ئاینیی.
وشەیەکی ئاڤێستاییە کە واتای پەرستن و نزا و پاڕانەوە دەبەخشـێت.

Yesna(Av) یەسنە، وشـەیەکی ئاڤێستاییە و لە سـانسـکریتیدا بە یەجنە لە فەهلەویشدا بە یەزیشنە هاتووە، یەکێکە لە سـرۆتەکانی ئاڤێسـتا و چەشنە پەرسـتنێکی لەخۆگرتووە بە مۆرگێکی هۆرە/ییانە دەچڕدرێت.

ئەمەیش نموونەیەکە لە کۆپلەی یەکەمی یەسـنا ـ هاتی شمارە/47 لە سروودی سێیەم بەناوی سپەندمەد گات کە دە بڕگەییە، ئاوازەکەیشی لە سـە

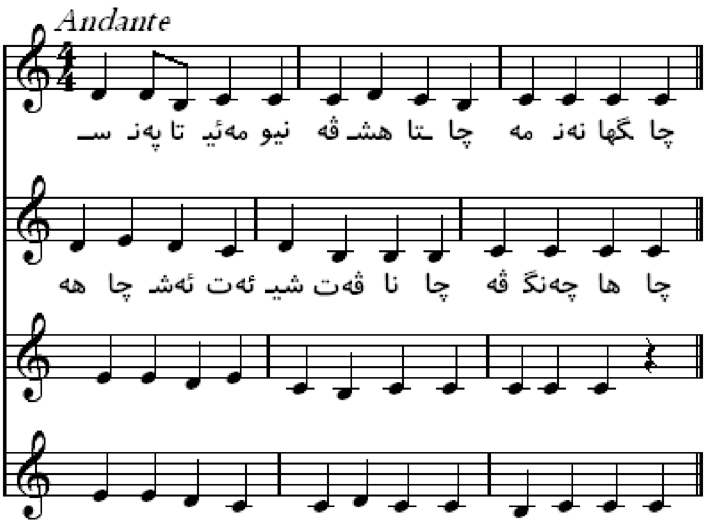

سـپەنتا مەئینیو ڤەهشتا چا مەنەنگها چا
هەچا ئەشـئەت شـیڤەتنا چا چەنگها چا
ئەسـمائی دان هەڤوورتاتە ئەمەرەتاتا
مەزدائو خشەترا ئارمەئەیتی ئەهوورو.
ئەمەیش پاراوی مانایەتی:ـ
ئەوەی لە سـایەی....مینـووی سـپەنتا
پیند، گفتە و کردار، بە نێك پێشاندا
بە هێز و سـۆزی مەزدای ئاهورا
سـەرفراز دەبێت لەنێو نەمـراندا.

Z

زوڕنا/سورنای
Žurna

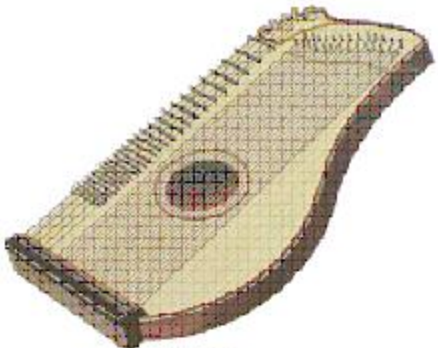

زیتار
Zithar/Zitar

Z

مۆزیک.....بەر لە هەموو شتێکە!!!! .   پۆڵ ڤێرلین

Zählzeit(G), Beat(E), Battement(F), Picchiare(I)   لێدان.
Zampogna(I), Neapolitan bagpipe(E)   ئامێری مەشکەبای دوو مەشکە *Drone*ی سەر بە شاری ناپۆلی/ئیتالیاییە، ئەم ئامێرە دەگەڕێتەوە بۆ سەدەکانی شانزەم و هەڤدەم.
Zampagnetta, Zampagnino(I), Small bigpipe(E)   مەشکەنایی بچووك.
Zanfonia(E)   بڕوانە/*Hurdy-gurdy*. ئامێری هوردی-گوردی ئیسپانیایی پێنج ژێ.
Zarb(Fa,Kr), Drum(E)   زەرب، تەپڵ.
Zart(G), Soft, Tender(E)   ناسك، نەرم.
Zartheit(G), Tenderness(E)   ناسكیی.
Zärtlich(G), Tenderly(E)   بە ناسكی.
Zauberflöte(G), Magic flute(E)   بلوێری جادوو.
Zehn(G), Ten(E)   دە.
Zeit(G), Tempo(I), Time(E)   تێمپۆ، كات.
Zeitmesser(G), Chronometer, Metronome(E)   مێترۆنۆم.
Zenbur(Hn)   زەنبور، ژەنپور، زەمبەلەك، مۆزیكئامێرێكی ژێداری هیندییە
Zenburak(Fa,Kr), Zembelek(Kr)   زەبنوراك، ژەنپوراك، هارپی چەناگە. بڕوانە/*Jaw harp* .
Zengoĺe(Ar,Fa,Kr,Tr), Zengeřan(Kr)   زەنگوڵە، پێیشیدەوترێت زەنگەڕان{زەنجران}

ئەو بازنە زەنگۆڵەیەی دەكرێتە ملی ڕانە مەڕ. زۆر مانا دەبەخشێت لە ژیانی گوند و لادێ و كۆچەریدا، لەو سوودانەی كە هەیەتی بێداركردنەوەی مێگەل یاخود ڕانەمەڕ و شوانەكەیە كە دەبێت هەمیشە گوێبیستی ئەو دەنگەبن تاكو لەیەكتر دوور نەكەونەوە. ئەو دەنگی زەنگۆڵەیەی ملیان دەبێتە بەزم و ڕەزمێكی سروشتی چ بۆ شوانەكە و چ بۆ ڕانەكە، زۆر جار هەر ئەم دەنگە دەبێتە سرۆبەخشێك بۆ شوانەكە و بە هەوایەكی خۆشئاواز هەست و هۆگری ڕانەمەڕەكە بۆ خۆی ڕابكێشێت. دەشێت هەر لەم دیمەنەوەڕا ئەم وشەیە وەك زاراوەیەك كرابێت بە بەرگی ئەم ئاوازەدا. هەر ئەو زەنگۆڵەیەیشە كە دەكرێتە ملی وڵاخی بارهەڵگر و كاروانچیان گەشتی گەرمیان و كوێستانی پێدەكەن.

ڕیشەوشەی زەنجەران/یش....كە وشەیەكی بە عارەبیكراوە لە **زەنگ** و **ڕان** پێكهاتووە، ئەو دەنگە دەگەیەنێت كە لە زایەڵەی زەنگی ڕانەمەڕ{واتە زەگەڕان}ەكەوە دەردەچێت و دەبێتە هەوێنێكی خۆشئاواز بۆ شوانەكە. وەك زێوەر دەفەرموێت:-

هۆ كاكەی شوان گوێم لێ یە لەو بندارە   ئەوی ئەیلێیت نایلێیتەوە دووبارە
بەو ئاوازەت مێگەلەكەت سەرخۆشن   سەر مەست ئەڕۆن ئەلەوەڕن بەجۆشن

بەدەنگی؛ عەلی مەردان.

زەنگۆڵە یاخود زەنگەڕان....لێرشتەیەكی سەربە دەسگای حیجازە، سكێڵی بەرزبوونەوەی پێكهاتووە لە:-
ڕەگەزی حیجاز لەسەر پلەتۆنی ڕاست، ڕەگەزی ئەجەم لەسەر پلەتۆنی چوارگا. سكێڵی هاتنەخوارەوەیشی لە ڕەگەزی نەهاوەند لەسەر نەوا، ڕەگەزی كورد لەسەر بوسەلیك.

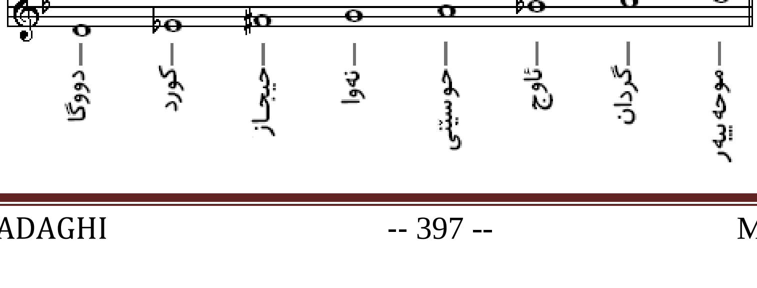

Zewar(Fa,Kr) زەوار، ئەو سـیمە درێژە ڕەقەیە کە لای دەستەڕاستی ئامێری سەنتوور چەسپکراوە بۆئەوەی ژێیەکانی بەسەردا ببرێت.
Zhong(Ch), Zang(Kr), Bell(E) زەنگ.
Ziehharmonica(G), Accordion(E) ئامێری ئاکۆردیۆن.
Zierrathen(G), Ornaments(E) ئۆرنامێنتەکان.
Zigeuner(G), Zingaro(I), Gypsy(E) زگێنەر، قەرەچ، دۆم.
Zigeunerartig(G), Gypsy style(E) لە چەشنی قەرەچ.
Zigeunerlied(G), Gypsy song(E) سترانی قەرەچ.
Zigeuner musik(G), Gypsy music(E) مۆزیکی قەرەچ.
Zigeuner skala(G), Gypsy scale(E) بڕوانە/*Gypsy scale*.
Zil u Bem(Fa,Kr), Treble and Bass(E) زیل و بەم، دوو دەنگی پەیوەستن بە یەکتری.
<u>زیل</u> گوزارە لە دەنگی ناسك *Treble* و تیژ دەکات، <u>بەم</u> گوزارە لە دەنگی گڕ*Bass* و نزم دەکات. بەرینی نێوان ئەم دوو دەنگە ئۆکتاڤێکە. واتە ئەگەر تۆنی دۆ/Cوەك بەم*Bass*وەربگیرێت، دەبێت یەك ئۆکتاڤ بەرزتر بە زاراوەی زیل *Treble* گوزارەبکرێت. لە زوانی عارەبیدا پێیدەوترێت قەرار{بەم} و جەواب {زیل}. ئەم دوو وشەیە وەك زاراوە زیاتر لە سـکێڵ دانانی دەسـگامۆزیکیەکاندا بەرچاو دەکەوێت. بۆ نموونە:ـ دەشێت بە پلەتۆنی ڕاست کە دەکەوێتە سەر پلەتۆنی دۆ/Cناوەڕاست پێیبووترێت بەم ـ ڕاست{قەرار ڕاست}، بە یەك ئۆکتاڤ بەرزتر دەبێتە پلەتۆنی گردان کە دەشێت پێیبووترێت زیل ـ ڕاست{جەواب ڕاست}. هەروەها بۆ دەسـگای سـێگا/یش کە بە یەك ئۆکتاڤ بەرزتر زیل سـێگایە و پێیشیدەوترێت پلەتۆنی بزورگ....هتد.
Zilaphone(I) بڕوانە/*Xilofono* .
Zília(Gr), Finger cymbal(E) پەنجەی ساج{کۆس}، بڕوانە/*Cymbal*.
Zimbalon, Cymbalon(E) زیمبالۆن، بڕوانە/*Sentoor* .
Zink, Zinke(G) زینك، تۆتیا، بڕوانە/*Cornetto*.
Zinnpfeife(G), Tin whistle(E) فیکەی دروستکراو لە کانزای تەنەکە.
Zir-Afkend(Ar,Fa,Kr) زیرئەفکەند. ئاوازێکی زۆر کۆن و دێرینە، یەکێکە لەو دەسـگا سـەرەکیانەی لە سـەردەمی ساسانیەکاندا باوبووە، زانا سـەفەدینی ورمێیـش لە نووسینەکانیدا خستویەتە بازنەی حەوتەم لە دوانزە خانەی ئاوازەکاندا کە بریتین لە:ـ بازنەی عوشـشاق، بازنەی نەوا، بازنەی حوسێنیی، بازنەی بوسەلیك، بازنەی حیجاز، بازنەی ڕاست، بازنەی زیرئەفکەند، بازنەی زەنگۆڵە، بازنەی ڕاهاوی، بازنەی ئەسفەهان، بازنەی عوراق، بازنەی بزورگ.
وشەلێکدراوێکی ئاڤێستایی/کوردییە:ـ زیر + ئەفکەند. زەرە ـ زەڕە ـ زەڕ و پاشان بۆتە زێڕ{کە لە زوانی فارسیدا بۆتە زیر}واتە زەرد و بریسکەدار، دوا وشەیش کە ئەفکەندە بەمانای کەوتوو دێت. کۆی وشەکە ڕەنگی زەرد لێـنیشتوو و یاخود زەرد هەڵگەڕاو دەبەخشێت. ئەم ڕوخسارەیش لە کەسێکدا ڕوودەدات کە باری دەروونی تەواو نەبێت و خەمبار و دڵتەنگ بێت. هەندێك بیروڕای دیکە، پێیان وایە کە وشەلێکدراوی زیرئەفکەند کە بە مانای ژێرکەوتوو دێت ئاماژەیە بۆ چوارەم ژێی خوارەوە لە ئامێری بارباد. کاتی خۆی ئەم ئامێرە چوار تەلی لەسەر بەستراوە بەڵام زۆریاب تەلی پێنجەمی بۆ خستەسەر و ئیتر لەو سەردەمەوە کە بە ئامێری عوود ناسرا تەلەکانی بووە پێنج ژێ.
زێرئەفکەند....ڕووی ڕۆمانسیانەوە لێکبدرێتەوە، گوزارە لە دڵتەنگیی و زار و هیجرانیی دەکات. دانانی ئەو ئاوازە دەگەڕێتەوە بۆ باربادی هونەرمەند و یاوەرانی، ئەو دەمەی کە پاشای ساسانی خەسرەوی پەروێز و شازادە شیرین لەوپەڕی هەوای ئەڤینی خۆیاندابوون. جاروبار لەڕووی نازەوە لەیەکتر زویر دەبوون. جا لەلایەن خەسرەو/ەوە داوا لە باربادە دەکرا ئاوازێکی وای بسازێنێت گوزارە لەو بارە بکات. ئەمیش{واتە باربادە} دەکەوتە پیاهەڵدانی شازادە و جوانی تاڵتاڵی گێسیای بە زەردەی تیشکی خۆر دەچواند. وەك بڵێیت زەردە تاڵتاڵی زێرینی ئەو زولفە چەینچینەی بۆتە نەخشێك بەسەر شان وسینەیدا و بەناز و گریشمەوە بەرەبەرە لە دڵی دوور دەکەوێتەوە،

بەڵام ئەو زێڕین تاڵتاڵەی ڕوخسارە خەسرەوی زەردهەڵگەڕاو و بێئارام و دڵشکاو کردووە. ئینجا دەیەوێت ئەو دڵ زویرییەی شازادە کە بۆتە ئاهێکی پێشخواردووی لە سینەی گوشراویدا بیکاتە کزە بایەکی بەسۆز بیگەیەنێتە دڵی ناسکی شازادە شیرین و ئاشتی بکاتەوە.

زیرئەفکەند...لێرشتەیەکی سەر بە دەسگای بەیاتە، کە هەمان سکێڵی هاتنەخوارەوەی دەسگای حوسێنیی{لقێکە لە دەسگای بەیات}یە کە لە پەردەی موحەییەرەوە دەسپێدەکات، ئینجا پلەتۆنی ئاوج دەبێتە ماهوور، پلەتۆنی سێگا دەبێتە بوسەلیك، پلەتۆنی دووگا/یش دەبێتە زێرگوڵە و دواجار لەسەر پلەتۆنی حوسێنیی عەشیران دەگیرسێتەوە.

Zither(E) زیتار، ئامێرێکی ژێدارە، تاڕادەیەك بە ئامێری قانوون دەچێت، چل ژێی لەسەر بەستراوە. لەلای دەستە چەپی ئامێرەکە چوار بۆ پێنج ژێی زێدەی لەسەر بەستراوە بۆ هاویاریی ژێیەکانیتر.

Zitter(G), Cittern(F) زیتەر، زیتێرن، ئامێری گیتار لە سەردەمانێکی زۆر زوودا.

Zitternd(G), Trembling(E) زرنگانەوە.

Zolfa(I), Sol-fa(F) هاومانای سۆڵ- فا.

Zuerst(G), First(E) یەکەم.

Zulfällig(G) بڕوانە/*Accidental*.

Zufällige Versetzungszeichen(G), Accidental signs(E) هیما بەڕێکەوت{لاوەکی}ەکان.

Zufolo(G), Small flute(E), Flageolet(E,F) گچکە فلووت.

Zug(G), Slide(E), Glissière(F) کشان، ڕاکێشانی لوولەی ترۆمبۆن بۆ گۆڕینی تۆنەکانی.

Zugabe(G), Encore(E) جارێکیتر.

Zugtrompete(G), Slide trumpet(E) سۆپرانۆ ترۆمبۆن، ترومپێتی لوولەکێش.

Zunehmend(G), Increase in loudness(E), Crescendo(I) زێدەبوونی دەنگ، کرێشێندۆ.

Zunge(G), Tongue,Read(E) زمان، ڕیشە.

Zurück(G), Back again(E) دیسان گەڕانەوە.

Zurückgehalten(G), Ritenuto(I), Slowing down(E) خاوڕەوی لە تێمپۆدا.

Zuřna, Suřna(Ar,Fa,Kr,Tr) سورنا، زوڕنا، وشەلێکدراوێکی کوردیە، پێکهاتووە لە سور یاخود **سوور** واتە ئاهەنگ، ئاپۆرەی خەڵك. پاشگری نای/یش مەبەست لە ئامێری نای/ە. کۆی وشە لێکدراوەکە نای/ی ئاپۆرە دەگەیەنێت، ئەو ئامێرە دەنگ زوڵاڵەی کە لە ئاهەنگێکی زۆر گەورەی وەك شایی و زەماوەند، جەژن و شادی و یادی نەورۆز. تەنانەت لە بۆنەی شین و چەمەری/یشدا لێدەدرێت. ئامێرێ زۆر باوی تری کوردەواری بە چەندین ناو و شێوە و قەوارەی جیاواز هەیە وەك شمشاڵ، لوولك، بلوێر، کەتەبلوێر، باڵابان، جووزەلە و سوڕنای، زوڕنا، فیکەنە....هتد. ئەمانە و چەندین ناویتر کە هەمووی لە خێزانی **نای** دادەنرێن.

Zusammen(G), Together(E) پێکەوە.

Zusammengesetzter takt(G), Compound time(E) تێمپۆی تێهەڵکێش.

Zusammenklang(G), Harmony(E) هارمۆنی.

Zuvor(G), Before(E), Avant de (F), Prima che(I) لەپێش، بەرلە.

Zwei, Zwo(G), Two(E) دوو.

Zweifach(G), Twofold(E) دووانی، جووتیی.

Zweihalbetakt, Zweihalbetakt(G) کێشی2/2.

Zweichörig(G), For two choruses(E) بۆ دوو کۆرس.

Zweifache(G), Double(E) دەبڵ.

Zweifache intervalle(G), Compound intervals(E) میانە تێهەڵکێشەکان.

Zweifacher contrapunkt(G), Double counterpoint(E) دەبڵ کۆنتراپونت.

Zweigesang(G), Duet(E) ئاوازە دووانیی.

Zweigestrichene octave(G), Octave, Twice lined(E) دوو ڕیزە هێڵ، ئۆکتاڤ.
Zweihändig(G), Two-handed(E) دوو دەست.
Zweistimmig(G), In Two parts(E) لە دوو بەشدا، بۆ دوو دەنگ یاخود بۆ دوو ئامێر.
Zweite, Zwote(G), Second(E) دووەم.
Zweiteilige form(G), Binary form, Two. part form(E) جووت شێوە، دوو بەشە شێوە.
Zwischen(G), Between(E) لەنێوان.
Zwischenraum(G), Space between two lines(E) بۆشایی، نێوانە دووهێڵان.
Zwölf(G), Twelve(E) دوانزە.
Zwölfachteltakt(G) کێشی 12/8.
Zyklus(G), Cyclic(E) بازنەیی.
Zymbel(G), Cymbal(E) بڕوانە/*Cymbal*.

References

1. The Oxford Companion to music/1939, By/Percy A. Scholes.
2. Dolmetsch online- Music dictionary.
3. Medieval Music Glossary/1999, By/ Cynthia J.Cyrus.
4. Ancient Greek Music, By/ Michael Lahanas.
5. Virginia tech Multimedia Music dictionary/2005,
By/ Richard Cole & Ed Schwartz
6. Music Dictionary/ 1993, By/ Leonard Hal.
7. Hugo Riemanns Music lexicon, Berlin/1929,
8. I Musikens Värld. By/ Imogen Holst.
9. Music Lexikon. Albert Bonniers Förlag/1990,
10. Natur och Kulturs Musik handbok,
AB Tryckindustri Solna MCLXII Sweden 1960
11. Musik ordboken, By/ Gereon Brolin,
12. Brusklaver, Del/1, Del/2
By/ Hans Palmqvist & Carl-Gustav Nilsson,
13. Concise Of History of western music. 5th edition/1998
By/ Barbara Russsano Hanning
14. Europas Musik Historia-1730, By/ Jan Ling 1986.
15. Västerlandets musik/1976,
By/ Luciano Alberti. Till svenska av Frans Sjöström.
16. Musik boken/1977, By/ Rabén E Sjögren,
17. Etymology dictionary 4th edition/ 2003-2005,
By/ Houghton Mifflin Company
18. De fattigas piano/1985 By/ Christer Åberg,
19. Webster's Revised Unbridged, Dictionary, Springfield/1913.
20. Kopp David, (2002).Chromatic Transformations in Ninteenth-Century Music. Cambridge University Press.
21. Lerdahl, Fred (1992). Cognitive Constraints on Compositional Systems.
22. Rahn, John (1980). *Basic Atonal Theory*. ISBN.
23. Sachs, Curt, The Rise of Music in the Ancient World , W. W. Norton & Company, 1943, ASIN
24. Nattiez, Jean-Jacques (1987). Music and Discourse: Toward a Semiology of Music (Musicologie générale et sémiologue, 1987). Translated by Carolyn Abbate(1990).
25. Paul Nelson (2005)Talking about Music-A Dictionary.
26. Hindustani - English Dictionary, Forbes, hc.(AES) ISBN.
27. Reese, Gustave, Music in the Middle ages:With an Introduction on the Music of Ancient Times, W:W Norton & Company, October 1940.
28. H. Lamb, The Dynamical Theory of Sound, 2nd ed. (London: Edward Arnold and Co., 1925) Introduction. Horace Lamb is better known for his equally excellent text on Hydrodynamics.

29. H. von Helmholtz, On the Sensations of Tone (New York: Dover, 1954) The Ellis translation with notes.
30. Lord Rayleigh, The Theory of Sound, 2nd. ed. (London: Macmillan, 1926, 2 vols.). The first edition was dated 1877, the second 1894. Chapter I. Rayleigh is unsurpassed as an expositor of physics.
31. A. E. E. McKenzie, Sound (Cambridge: Cambridge U.P., 1963). There is an exellent chapter on musical scales.
32. Sir W. Bragg, The World of Sound (New York: Dover, 1968). Text of the Royal Institution Christmas Lectures for Young People, 1919.
33. Kennedy, Michael, The Oxford Dictionary of Music, Oxford University Press, 2nd Edition, 1997
34. Apel, Willi, The Notation of Polyphonic Music 900-1600, 5th ed., Mediaeval Academy of America, 1961.
35. Farmer, H.G: Historical Facts for Arabian Musical Influence,1930, Revised1971.
36. Helm, Everett: Bartok. Faber & Faber, London 1971.

www.Sources

1. http://www.baroqur.org/terms.htm.http://www.stars21.com/index.html?pname=african.
2. http://www.freedict.com/onldict/fre.html.
3. http://www.syriagate.com.
4. hhttp://ardictionary.com.
5. http://www.hypermusic.ca/hist/glossary.html.
6. www.worldmusiccentral.org/glossary.
7. www.howmusicreallyworks.com.
8. www.tonalityguide.com/tkidentification.php.
9. www.wikipedia.org/wiki/Secondary dominant
10. http://www.hypermusic.ca/hist/glossary.html.
11. www.courtneysmusicsite.net/musicdictionary.html
12. http://www.classical.dj/musical_terms/letter_g.html.
13. www.harmony.org.uk/chord_progression_glossary.htm.
14. http://lexin.nada.kth.se/sve-eng.html.
15. http://www.worldmusiccentral.org/.

سەرچاوە کوردەییەکان

1. زمانی ئاڤێستا...سۆکۆلۆف
وەرگێڕان و لێدوان و بەراوردکردنی لەگەڵ زمانی کوردی ئەمڕۆدا: محەمەد ئەمین هەورامی.
2. فەرهەنگی پەهلەوی....عەلی نانەوازادە.
3. ئاڤێستا...گاتاکان لە مێژینترین سروودی کورد. جەلیل عەباسی
4. فەرهەنگی ئێریەن ڤاچ...کوردیی کۆن و هی نوێ محەمەد ئەمین هەورامی
5. ئاوڕێکی نزیك بۆ مێژووی گۆرانی و مۆسیقای خۆمان- ئەهلی هەق- عادل محەمەدپوور
6. هەورامان، لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی ـ کولتوورییە،
بەرگی یەکەم، دووەم/2004ز. نووسینی/ڕۆستەم ئەیوب
7. مێژووی مۆسیقای کوردی/......محەمەد حەمەی باقی.
8. سەیید عەلی ئەسغەری کوردستانی.....محەمەد حەمەی باقی.
9. گۆڤاری چلاواز ژمارە 3، 6.
10. مێژووی ئارامیەکان لە کوردستاندا...شاسوار. خ . هەرشەمی.
11. عەلی مەردان و شیعری هەڵبژاردی کوردی/1982ز.
کۆکردنەوەی: عبدالقادر علی مەردان.
12. دەروازیەك بۆ ئاواز و گۆرانی کوردی....محمود زامدار.
13. سەربردەی کۆمەڵە حەیران بێژێکی کورد.
کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: سەعدوڵڵا ئیسماعیل شێخانی.
14. سترانێت شاهی و دیلانا کۆمەڵائێکێ
کۆمکرن و بەرهەڤکرا: احمد عبداللـە زەرو و خالد حسین یعقوب
15. سترانێت کۆچك و دیوانا.
کۆمکرنا: مستەفا نوری بامەڕنی
16. زەردەشت و ئامۆژگاری یەکانی.....هاشم رضا
وەرگێڕانی لە فارسی یەوە: محەمەد گۆمەیی.
17. شیرین و خەسرەو....خانای قوبادی
بوژاندنەوەو لێکدانەوەی: محەمەدی مەلا کەریم.

سەرچاوە فارسییەکان

1. واژەنامه موســیقی ایران زمین....مهدی ســتایشگر
جلد اول، جلد دوم/1374شمسی
2. موسیقی ســنتی إیران...ردیف میرزا عبراللـه- برومند. تألیف و اجرای:مهدی **آڕرســینا/2000م.**
3. دســتگاه در موسیقی ایرانی...پرفســور هرمز فرهت.
مترجم: مهدی پورمحمد
4. تاریخ موسیقی کُردی**...**دکتر صدیق صفی زاده بُورکەیی**.**
5. وزن شـــعری فارســی/ خردادماه/1354.....دکتر پرویز ناتل خانلری.
6. پیوند موسیقی و شـیعر/ 1367خورشیدی......حسینعلی ملاح.

المصادر العربية

1. المورد...منير البعلبكــي. قاموس إنكليزى - عربى/1991م.
2. نظـريات الموسيقى العربيه/1986م حبيب ظاهر العباس.
3. الموسيقى النظـريه/1972م سليم الحلو.
4. علم العروض، ويكيبيديا الموسوعه الحره/ http://ar.wikipedia.org.
5. الثقافة الموسيقية، صالح ســعدون.
6. موسوعه بهجة المغرفه، المجلد الرابع(الحضارة و الإنسان).
7. التحليل الغنائى العربى، جامعه حلوان 2006.
إعداد أ.م.د إيهاب حامد العظيم و أ.م.د حازم محمد العظيم
8. دليل الموسيقى العربيه. أ.د نبيل شــوره جامعه حلوان ـ .2006
9. القوميه فى موسيقا القرن العشرين تأليف: د.سمحه الخولى/.1992
10. المرجع فى الموسيقى العربيه، أ.د على عبدالودود محمد.
جامعه حلوان ـ 2006.
11. الصولفيج و أساسيات الموسيقى العالميه. تأليف:أ.د أميره سيد فرج
جامعه حلوان ـ 2006.

---------------2708ك----------------
------------2008ز------------

MUSIC DICTIONARY

BY

ASSAD KARADAGHI